ԳՐՈՖ. Դ-Ր
ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂՅԱՆ

ՓՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԻՆՖՈՒԿՆԵՐ

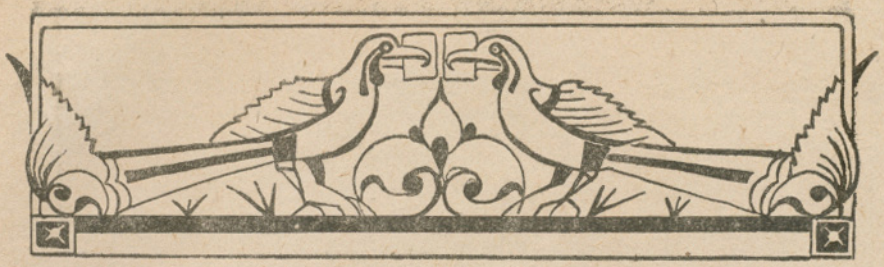

ՓՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՓՈՔՐ ՅԵՐԳԵՐ
ԻՐԵՆՑ ՓՈՓՈԽԱԿՆԵՐՈՎ

Խմբագրեց
ՊՐՈՖ. Դ-Ր
ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂՅԱՆ
ՄԱՍՆԱԿԻ ԱՆԴԱՄԻ
ԿՈՄԻՏԱՍ

Հայպետհրատ
1940

www.naregatsi.org

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԽԱՂԻԿՆԵՐ

1. ԽԱՂ ՈՒ ՏԱՂ

Ժողովրդական յերգը, հատկապես սիրո յերգը, գրեթե ամեն ազգի մեջ ունի մի գլխավոր հիմնական տիպ, վորից իրրև մի սաղմից զարդացել և ժողովրդական ընդարձակ յերգը:

Սիրո յերգի այս հիմնական տիպն է այն փոքրիկ տեսակը, վարի բուն ձևն է քառատողը գլխավորապես, և յերկրորդարար յեռատողը և նույն իսկ յերկատողը: Ցերկու, յերեք կամ չորս տողը միայն կազմում են մի ամբողջ բանաստեղծություն: Դրանից ավելի փոքր յերգ յերևակայել կարելի չէ հարկավ: Դա ժողովրդական յերգի տարերքն է: Ցեվ ժողովուրդը, կարելի յե ասել, ամեն տեղ,— Իտալիայում լինի թե Գերմանիայում, հույների թե հայերի մեջ, մեր գրացի թուրքերի թե տաբրինների և նույնիսկ հեռավոր Աբևելքում՝ հնդիկների ու չինացիների մեջ,— մեծ սիրով բանեցնում է այս փոքրիկ յերգերը նույն և նման մոտիվներով: Մի քանի պարզ բառեր, յերկու կամ յերեք, շատ շատ՝ չորս խոսք բավական են ժողովրդի մարդուն իր սրտի զգացմունքը դնդելու և սիրելու համար: Այս շատ հասկանալի յե: Վորքան արտադրական հարաբերությունները հետամնաց են, կուլտուրան ցածր է և մարդկային միտքը «պարզ է», չկիսե վերլուծել իր զգացումները, մարդ վոչ շատ բան ունի ասելու, վոչ էլ շատ պահանջ: Զգացմունքի մի խազ, հոդևական մի շարժում, կյանքի մի կամ յերկու դիծ՝ ըմբռնած և խոսքով ու յեղանակով արտահայտած՝ հերիք են նրան:

Մեր այս փոքրիկ յերգերը, սակայն, գրեթե բոլորն ունին դարձ կամ կրկնակ (հանդերձ), այսինքն՝ բառեր ու խոսքեր, յերբեմն և տողեր ու յերկատողեր և նույնիսկ քառատողեր, վորոնց դառնում են, ժողովրդական բառով, «դարձ են դալիս», կամ վորոնք կրկնվում են ամեն տողի սկզբում կամ վերջում, կամ յերկու տողից հետո և այլն. ինչպես են՝ «Ջան դյուլում ջան, ջան. ջան ծաղիկ ջան, ջան». «Երնեկ են որեր, վոր կ'ելնենք սարեր», «Ռխի լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ, Գարնան քարեր վարդ արիր, լուրիկ». «Արի՛, յա՛ր, արի՛, խռով մի՛ կենա. Աստվորիս բան մեղի չի մնա»: Հաճախ կրկնակները լոկ ձայնարկություններ են. ինչպես են՝ ա՛խ. վա՛յ. կամ վա՛յ լե, լե, լե՛, վայ լո, լո՛, լո, լո՛. կամ տողի վերջի մեկ յերկու բառն են կրկնվում և այլն:

www.naregatsi.org

Կրկնակները պարզում են բանաստեղծության միտքը, բայց անհրաժեշտ են զվարճալի երաժշտական տեսակետից: Վորովհետև վոտանավորը շատ կարճ է, թույլ չի տալիս երկու անհրաժեշտ երաժշտական նախադասություն կազմելու, ուստի և ավելանում են կրկնակները, վորոնց մեջ եղանակը փոխվում է և վարիացիաներ կազմելով՝ առաջ բերում երաժշտական երկրորդ, վոր է՝ բացատրական նախադասությունը:

Կրկնակներով են սովորաբար վորոշվում և կոչվում եղանակները. որինակ՝ Ջան դյուլում. Ջան իման Ջան. դհհե ըընդ ըընդ. հայ նարե. դյուլում Ջան. իմ չինարի յարը. ախ մարալ Ջան և այլն: Իսկ բուն երգը կամ քառատողը, ինչպես և երկատողն ու յեռատողը, չունի և չի էլ կարող ունենալ առանձին անուն: Դա ընդհանուր անունով կոչվում է խաղ: Այս բառը, սակայն, ավելի ընդարձակ դործածություն ունի. նշանակում է աշխարհիկ երգ, լինի աշուղական*) թե ժողովրդական, նկատմամբ հին սիրու և ուրախության և այլ դրական ու կրոնական երգերի, վոր կոչվում են տաղ: Այս ընդարձակ իմաստով դործածված ենք դանում «խաղ» բառը հենց այս ժողովրդական մանր երգերի մեջ.

Աշուղի պես խաղ ասա,
Բլբուլի պես տաղ ասա.
Վորքան վոր դովես՝ արժեմ,
Իմ նանի ազիզ փեսա:

Վոմը դանի բուլկաբին,
Վոմը դանի քամանչին,
Վոմն ասի խաղ, վոմը տաղ,—
Վո՞վ կըմնա տաղ:

Բուսել ես բաղի միջին,
Շամամի թաղի միջին.
Գիշեր ցերեկ միալար
Դու յես իմ խաղի միջին:

Ղուշ մի դառնա թևավոր,
Դու խաղ կանչի ճևավոր.
(վարիանտ՝ ձենավոր).
Ցարաթ կլնի են որը,
Վոր դաս մեր տուն թագավոր:

Խաղ ասեմ խաղի գլխին,
Իմ հերանց բաղի գլխին.
Ֆաչալն իրին դեղ կ'անի,
Հողս տամ կաղի գլխին:

Վարդ եմ քաղել մաղերով,
Վեր եմ դրել չաղերով,
Տևանեմ՝ յարս գալիս ե,
Առաջ դնամ խաղերով:
(Վարիանտ՝ տաղերով):

---

*) Աշուղներն իրենց երգերը «խաղ» են կոչում: Այսպես, որինակ, Սայաթ-Նովայի Ի-ր. երգի ծանոթության մեջ. «Ճես չորի յարսուն տարին գլուխ դրի ամենուն խաղին. ամա Սուրբ Կարապետի կարողությենով սովրեցա քամանչին»... Նույնի ԽԲ. մեջ «Բարիթաղուր խաղն». ԼԲ... վուրտեղ տաղ և ըլում». ԼԴ. «Խաղերումն բեզա բիլ իմ». ԼՉ. «Վանքերումն տաղն դուն իս»: Այսպես, որինակ, Սայաթ-Նովայի Ա-ր. երգի ծանոթության մեջ. «Ճես մըղըբսու վուրթի Աբուբինս պատուց լինելին. ամա Սուրբ Կարապետի կարողությենով սովրեցա «խաղ կանչինք հանդուզ». ԽԳ. (վերջի տան մեջ) «Բարիթաղուր խաղն». ԼԲ... վուրտեղ տաղ և ըլում... վուր տիղ սիրով խաղ և ըլում». ԼԴ. «Խաղերումն բեզա բիլ իմ». ԼՉ. «Վանքերումն տաղն դուն իս»:

www.naregatsi.org

Բայց պիտի նկատել և հետևյալը: Աբղարև այդ վոքր յերգերի մեջ նույն այդ յերգերի համար դործածվում է հաճախ խաղ (բարբառային ձևով՝ նաև հաղ) բառը, բայց դրանց մեջ, ինչպես վերջին քառյակից կըերևի յեթե իմանալ, «խաղ» և «տաղ» բառերը վարիանտների մեջ փոխանակում են իրար: Այսպես և հետևյալների մեջ:

Ման կը դամ բաղի միջին,
Վառներս չաղի միջին.
Թող տղերքն ինձ գովեն
Իրանց լավ հաղի միջին:

Այս քառյակի վերջին տողի մի վարիանտն է՝

Սրատաչարժ տաղի միջին:

Կան քառյակներ եվ, վորոնց մեջ խաղ ու տաղ յերկուսն եվ դործածվում են իբրև համանիշներ:

Հաղ կ'ասեմ հաղի դլխին,
Զորնիվերա բաղի դլխին.
Ցես են հաղը վաղ եմ ասել,
Գիշեր ցերեկ տաղ եմ ասել:

Բլրուլ ես, մի խաղ կանչի,
Մարալի պես տաղ կանչի.
Նաղանի յար, քեզ մեռնեմ,
Թող աչխարքը ամանչի:

Կան քառյակներ եվ, վորոնց համար «խաղ» բառը չի դործածվում, այլ միայն «տաղ»:

Ինձոր ես ծառի վրա,
Ծաղիկ ես սարի վրա.
Անուշ տաղ տասղ բլբուլ,
Կայնել ես քարի վրա:

Ա՛յ բալա Շողեր,
Կ'առնեմ քեզ ողեր,
Կանչեմ կը տաղեր.
Գյուլ Շողեր չան:

Ցերկինքն ամպել է, պետին չաղերով,
Ցես քեզ սիրել եմ անուշ տաղերով:

Կայնել ես բաղը,
Ցերդում ես տաղը:

«Ծաղ» բառի հին դործածությունը հայտնի չե: Բայց «խաղ» բառն եվ աչխարհիկ յերգի նշանակությամբ դանում ենք հենց մեր դրականության սկիզբներում: Շահապիվանի ժողովի*) ԺԵ. կանոնը մենակեցների համար իբրև արդելք դնում է. «... Մի՛ չարակամ, մի՛ ամբարտաւան, մի՛ ի խաղս երգոց, մի յերգս լկտեաց...»:— «Խաղք երգոց» կապակցության մեջ համանիշ բառերից յերկրորդը դրված է սեռական հոլովով, ինչպես սովորական է մեր հին մատենադրության մեջ:

«Խաղ» բառը միաժամանակ նշանակում է և պար: Այս ցույց է տալիս, վոր «խաղ» կամ «խաղք երգոց» սկզբնապես կոչվել են պարերգերը, իսկապես այն փոքրիկ յերգերը, վորոնց մասին է խոսքս, վորովհետև քառատողերն ու յեռատողերը, մանավանդ յերկատողերը, դրեթե բոլորը սկզբնա-

*) Կանոնագիրք Հայոց, Թիֆլիս, 1913, յեր. 75. «Կանոնք Շահապիվանի ժողովոյն. ԺԵ.»:

www.naregatsi.org

պես պարերգ են: Այժմ էս, սակավ բացառությամբ, իրրև պարերգ բանում են միայն այս փոքրիկ յերգերը· այնպես վոր յեթե խաղ բառն իր սկզբնական նշանակությամբ գործածելու լինենք, այս բառով միայն կարելի յեր կոչել ժողովրդական յերգի այս տարբրական տեսակը: Բայց վորովհետև բառի իմաստն ընդարձակված է, աշուղական յերգն էս խաղ է կոչվում, ուստի յերգերի այս փոքրիկ տեսակը կոչում ենք ժողովրդական խաղեր: Սակայն այս կոչումն էս ճիշտ չէ, վորովհետև դա իսկապես հավասար է ժողովրդական յերգ բառին: Ինչպես ել լինի, ամենից հարմար այս «խաղ», ավելի էս «խաղիկ» անունն ենք դանում, մանավանդ վոր արևելյան հայերը դրեթե ուրիշ տեսակի ժողովրդական խաղեր չեն ճանաչեն, բացի այս փոքրիկ յերգերից, և վոր գլխավորն է՝ «խաղ» բառի սկզբնական նշանակությունն է այդ:

Ի՞նչ են մեր ժողովրդական խաղիկները, վորոնք իրենց յեղանակների համար հաճախ սիրված են, իսկ իրենց բառերի համար՝ բանաստեղծական տեսակետից՝ շատ անգամ ծաղրված և անմտություն են համարված, կամ թե, ընդհակառակն, անմտություններն էս մեծ դեղեցկություններ են կարծված, մի միայն նրա համար, վոր ժողովրդական անունն են կրում:

2· ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ ՑԵՎ ԴԵՂԶՈՒԿ ԽԱՂԱՍԱՅՆԵՐ

Այս ժողովածուի մեջ տպագրված հազարավոր փոքրիկ յերգերը դերազանցորեն գյուղական բանաստեղծություններ են, սիրու յերգեր, մեր գյուղացության արտադրությունը մինչև 1914 թվականը:

Մինչդեռ մեր հին մուսանական յերգերի, հայրենների մեջ գյուղի հիշատակություն անգամ չկա,— վորովհետև դրանք այլ դասերի, աղնվականության ու քաղաքացության, ստեղծագործություն են,— այս խաղիկների մեջ, ընդհակառակն, հաճախ հանդես և գալիս գյուղը:

Ահա մի յերգ, վորի հորինողը հիշում է իրենց գյուղը·

Աղջի, ես ըզովն արի,
Մեր դեղի ղըզովն արի···

Ուրիշ յերգիչներ նկարագրում են իրենց գյուղը, կամ պատմում են գյուղ գնալու մասին:

Դեղին վերեվ ծառ սալորի···
Դեղին վերեվ հերկեր-մերկեր···
Եամար ելեր կ'երթա ի դեղ···
Երթամ Պաղ դեղ···

Եկանք, հասանք դիմաց դեղին···
Դիլբար ելավ, գնաց ողին,
Գնաց, կայնավ վերեվ դեղին···

Ահա և մի յերգ, վորով ծաղրում է աղջիկն իրենց գյուղի տղաներին·

Ծաղիկն եր ծաղիկ դեղին,
Շատ ախմախ կա մեր դեղին·

Մենակ բարակրոյ գյաղեն
Ելի, կայնե վեր թեղին:

www.naregatsi.org

Կան խաղեր, վորոնց մեջ յերգվում և միասին ծաղիկ քաղելն ու վինջելը և խաղ ասելով դյուղը տանելը։

Ման գալով ամեն լավ տեղ՝
Քաղենք ծաղիկ միասեղ.
Փնջեր կապենք միասին,
Խաղ ասելով տանենք դեղ։

Մի ուրիշ խաղի մեջ յերգիչն ամաչում և դեղը դնալուց.

Իմ դոշին ա ֆիշանըղդ,
Ցես ի՞նչ երսով ելնեմ դեղ.
Սաբիք, քու քալեն մեռնի,
Կարավ իմ երեսաոեղ։

Ահա և մի գեղջկուհու դիմումն իր ամուսնուն, նրա տենչն ու յերդվեցումը.

Հանդեն գաս, դեղը մտնես,
Իմ գյաճ տեղը մտնես.
Ինձնից այրի յար քունես,
Բեմուրաղ հողը մտնես։

Մի ուրիշ գեղջկուհի, վորի ամուսինը քացակա յե, փափաքում և նրա գալուն.

Գեղով ըսին՝ քու յար իրի,
Թաղով ըսին՝ քու յար իրի.
Խազար իրի, լա՛, մեր տուն չիրի,
Գարնան գիշեր դի քուն չիրի։

Լսենք և մի դժբախտ գեղջկուհու, վոր ունեցել և անհամապատասխան ամուսին.

Առակ ելար մեջ գեղին,
Սիրտդ ընկավ ոճուն լեղին.
Քու հորն ու մորն ի՞նչ ասեմ,
Վոր քե տվին տախ տղին։

Ահա և մի գյուղական խաղ, վորի յերգիչն ուրախանում և իր յեռակի աջողության համար.

Գալամ եմ ցանե ճամբեն,
Գտեր եմ գեղի համբեն.
Ինձ մի նազան յար ունեմ,
Կըցգալա կժան կանթեն։

Լսենք և մի ուրիշ գյուղացու, մի բախտավոր սիրահար տղայի խոսքն իր ընկերին.

... Մեր դռան առաջ սրտ գարնցան,
Ջուխտ ըմ ջեյրան մեջով անցան.
Գեղով թափան, չճանչըցան,
Մեկն ի՛մ յարն եր, մեկ քո՛ յարն եր։

Գեղացի աղջիկն ու տղան ուրախ են, վոր իրենց սիրածն իրենց գյուղից և.

Աղջի, դու մեր գեղեցի,
... Ազատ տղին դեղնցիր։—
Ա՛յ, տղա, դու մեր գեղացի,
Ոտար տղին դեղնցի։
Ծաղիկ ունեմ, դեղին ա,
Իմ ուզածը գեղին ա.
Ելն ել գիտի, ալամն ել,
Են երեցի տղեն ա։

Սրա փոփոխակն է.

Կ'ուզեք՝ հարցրեք, իմացեք,
Մեր գրկըցանց տղեն է։

www.naregatsi.org

Գովվում է «գեղի վեսան»։

... Քեզի կ'ըսեն գեղի վեսա...

Ահա՛ և իր յարով պարծեցող գեղջկուհու յերգը։

Հայց եմ թվել գաթայու,
Իմ յարն է մելիքայու։

Գեղումն սխտը սղա կա,
Իմ յարի նոքարայու։

Կան խաղեր, վորոնց մեջ աղջիկ յարն ուրիշ գյուղացի յե։

Ծաղիկ ունեմ գեղին ա,
Իմ յարը ձեր գեղին ա։

Հիլ ու մեխակ չատ ունեմ,
Հրեն յարիս ձեռին ա։

Մի քանի յերգերի մեջ հիշվում են՝ քաղաք, քաղաքացի, բայց այդ յերգերն էլ պարզապես գյուղական են։ Այդպես են հետևյալները։

Ես յանը պոպոք,
Են յանը պոպոք։

Քաղքցուն կ'առնեմ,
Հաղինն է սապոկ։

Տեսեք, թե գեղ մարդու դնացած այդ քաղաքացին ինչպես ցավում և իր աղքատ վիճակի համար և ինչպես իրեն բարձր է դասում, միայն նրա համար, վոր ինքը քաղաքացի յե։

Քամին եկավ, հով բերեց,
Կարկուտ եկավ, սով բերեց։

Քաղաքցի աղջիկ եմ,
Ինձ ես գեղ տեղն ո՞վ բերեց։

Այդպես չի մտածում ուրիշ գյուղ մարդու դնացած գյուղացի աղջիկը։ Նա սիրում է իր յարի գյուղը։

Ցես ղուշ եմ, թևըս գեղին,
Ման կու գամ յարիս գեղին։

Գլուխըս ղուրբան կուտամ
Իմ յարիս նստած տեղին։

Կան, հարկավ, նաև դժբախտներ, վորոնք չեն սիրում իրենց այդ նոր գյուղը։ Ահա՛ մի մանկամարդ կին, վոր ատելացած վերադառնում է իր ամուսնու գյուղը։

Ցես ղուշ եմ, թևըս գեղին,
Ման կը գամ նանիս գեղին։

Նանըս ինձ տեղակ չտրավ,
Ցետ դառնամ քամբախ գեղին։

Կան ուրիշ խաղեր էլ, վորոնց մեջ յերգվում է գյուղը։

Քաղաքը չափազանց քիչ խաղերի մեջ է հիշվում։ Այսպես որինակ՝ մի յերգի բազմաթիվ վոտիոխակներից հետևյալի մեջ, վոր դրվի յե առնված Թբիլիսում (Թիֆլիսում)։

Միր բաղումը բազմընչի,
Շըվին չըվի նման չի։

Քաղքումը տըղերք չատ կան,
Մեկն իմ յարի նըման չի։

Քաղաքացու յերգ է և հետևյալ խաղը, վորի վոտիոխակը նույնպես դրված է Թբիլիսում (Թիֆլիսում)։

www.naregatsi.org

Մի բարձ եմ արել, քմն ա.
Միհն էլ եմ արել, քմն ա.
Դյանջու քարվանն գալիս ա,
Միջի թավադն էլ քմն ա.
Վարխանա՝ միջի մեծ խոջեն քմն է:

Ջաղաքացու յերգ է և՛ այս.

Իմ յարը բազարբաշի,
Ջաքմեքը բարակ կաշի.

Եկավ, դրռնումն անց կացավ,
Ցես ասի՝ բարով մաշի:

Այսպես ուրեմն գյուղական բանաստեղծություններ են մեր այս փոքրիկ յերգերը, և դրանց հեղինակներն ու յերգիչները, խաղասացները, գյուղացի պատանիներն ու յերիտասարդներն են: Ինչպես հենց այդ յերգերից իմանում ենք, խաղ ասել են և ասում են վոչ միայն տղաները, այլև, և ավելի հս, աղջիկները.

Աչըդ չեմ, աչըդի ճուտ եմ...
Աղջիկ չեմ, վոր ամաչեմ.
Տղա յեմ, խաղ կըկանչեմ:

Այսպես և ասում տղան: Բայց աղջիկը, հենց նույն յերգի փոփոխակով, պատասխանում է տղային՝ ասելով.

Տղա չեմ, վոր ամաչեմ,
Աղջիկ եմ, խաղ կըկանչեմ:

Ցեվ խաղալս: Մեր գյուղերում յեթե նորահարսները մի ժամանակ չխոսկան եյին մեծերի մոտ, աղջիկները, ընդհակառակն, ազատ եյին միշտ և յերգում եյին տղաներին հավասար: Այս պատճառով և շատ խաղեր, նայելով իրենց փոփոխակներին, թե՛ տղայի և թե՛ աղջկա յերգեր են: Աղջիկները յերգում եյին և ցերեկը և պիշերները: Ներանք իրենց խաղերն ասում եյին և այգիներում, և ուխտերի ժամանակ, և պարելիս:

Ներանք ասում եյին և վիճակի յերգերը վիճակահանության ժամանակ՝ Համբարձման կամ Վարդավառի տոնին:

Համբարձումը գալիս ա,
Մոպիկը ցնծալիս ա.

Համբարձում կանչող աղջիկ,
Ձենըդ ծըվըլալիս ա:

Փոփոխակների մեջ է.

Ա՛յ դյուլում ասող աղջիկ...
Վարթևվոր ասող աղջիկ...

Մի ուրիշ յերգի մեջ լսում ենք.

... Լավ դյուլում ասող աղջիկ,
Անուշ կենա բերանըդ:

www.naregatsi.org

Ցեվ վերջապես տղան ասում է.

... են խաղ ասող աղջիկը,
Բռնել եմ ինձի բուքա:

Խախ էլին ասում տղաները, հարկավ, նաև ուրախությունն անելիս:

Խաղ ասելը պատանիների համար մի պահանջ էր: Տղան խաղով զովում էր իր սիրած աղջկան, աղջիկը՝ տղային:

... են չոլիվեր գնացող ալին՝
Բերանի յես խաղը պիտի:

Այսպես է ասում յերգող պատանուհին իր խաղի մեջ: Մի ուրիշ բախտավորը յերգում է.

Ա՛յ տղա, դու բաղի մեջին,
Վոտներդ չաղի մեջին.

Կանչե՛, կանչելուց մեռնեմ,
Ցես եմ քո հաղի մեջին:

Իսկ տղան էլ ասում է.

... Մի գովելի յար ունեմ
Իմ բոլոր խաղի մեջին:

Յերիտասարդները հաճախ խաղերի միջոցով մեկմեկից հայտնում էին իրենց միտքը:

Վանքի ձորում խաղ ասի,
Խաղի մեջ քեզ բան ասի.

Ինձի եղուց տանում են,
Սուրբ Սարգսի պես հասի:

Այսպես է յերգում աղջիկը, վորին չուտով պիտի ամուսնացնեն վոչ իր ուզածի հետ:

Տղաներն էլ խաղով կանչում են աղջիկներին:

... Խաղ ասեմ, յարս իմանա,
Գլուխ գնանն հանա դուս,
Բալքի իմ աչքեր դա լուս:

Մի ուրիշը յերգում է այսպես.

Բլբուլ, արի մեր բաղը,
Ասա իմ յարի խաղը.

Խաղիդ միջով բարեվրա
Հասցըրու յարիս թաղը:

Աղջիկն էլ խաղով զգուշացնում է տղային, ասելով.

Ա՛յ տըղա, խաղով արի,
Վոտներըդ չաղով արի.
Մեր թաղը զալմաղալ ա,
Դու վերին թաղով արի:

Այսպես և ուրիշ խաղերի մեջ: Խաղերի այսպիսի կիրառությունից են ծագել «խաղով մի բան ասել մեկին», «խաղով հասկացնել» դարձվածները, վոր նշանակում են՝ ակնարկելով հայտնել մեկին մի բան:

www.naregatsi.org

3. ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՍԻՐՈ ՅԵՐԳԸ

Այդ փոքրիկ յերգերի նյութը չատ պարզ բան է։ Ամենից առաջ դրանք, ինչպես ասվեց վերեվում, սիրո յերգեր են, գյուղացի նորահաս ու նորատի մարդկանց, սիրահար պատանիների ու պատանուհիների, մասամբ և յերիտասարդ ամուսինների յերգերը, վորոնց մեջ մեծ պարզամտությամբ յերևան է գալիս նրանց սիրո զգացմունքն իր անվերջ բազմազանությամբ, իր պեսպես վիճակներով։

Սակավաթիվ խաղիկներ միայն կան, վորոնց նյութը չի վերաբերում սիրուն, կամ առհասարակ ամուսնության և ամուսիններին, այլ վորևե գյուղական հասարակական խնդիրների։ Այս վերջինները, վորոնցով չատ հարուստ են մեր գյուղական աշխատանքի յերգերը, չեն հետաքրքրում այդ խաղիկների պատանի հեղինակներին։ Բայց դրա փոխանակ այդ յերգերը բազմակողմանի կերպով հարուստ են սիրո հետ կապված իրական կյանքի զանազան դրություններով ու զորձողություններով, լի են ժողովրդական սովորություններով, գյուղական կենցաղային դծերով ու բարքերով, վորովհետև դրանք, ինչպես մեր հին դուսանական յերգերը, բանաստեղծություններ են պատահած, ապրած դեպքերի։

*Այստեղ կարիք չկա մանրամասն խոսելու այդ ամենի մասին։ Խաղերի մեջ յերևան յեկած կենցաղային դծերն ու մոտիվները, համեմատությամբ մեր հին հայրենների, մասամբ ուսումնասիրված են արա Հեղինակի մի աշխատության մեջ**)։ *Այսպես, որինակ՝ սիրուց հիվանդանալն ու յարին հիվանդության բժիշկ համարելը, պատանուհու «թելիկ-մելիկ դալը» տալին զրավելու համար, լվացք անելը, ջուր բերելը, ծնողների արդելք լինելը տալի և աղջկա սիրուն, թաքուն սիրելը, բամբասանք, աղջկա համարձակություններ ու բամբասանքից չվախենալը, նշանածի դիշերային այցելությունը, նույնպես և վարճանքը (գլխապին), բանի ամուսնացումը, աղջիկների չենթարկվելը ծնողների կամքին, աղջիկ փախցնելը, այլ և հարևաններին սիրելը, աչքերին դեղ դնելը, սիրականի հետ այգում զբոսնելը, յարին սպասելը, սուտ բանի դնալը՝ յարին տեսնելու համար, և բազմաթիվ նման մանր բաներ, վորոնք սիրահար պատանության սրտի համար արժեքավոր են հանդիսանում։*

Բացի դրանից՝ խաղերի մեջ չատ կան և ուրիշ այսպիսի մանր սիրային մոտիվներ, ինչպես որինակ՝ ժամադրություն, դիմավորում յարին, հանդիպում, տեսակցություն դիշերով։

---

*) Մ. Աբեղյան, Հին դուսանական ժողովրդական յերգեր. (Արատատության ՀՍՀՀ Գիտ. Համալսարանի «Տեղեկագիր» №№ 2—3, 4 և 6-ից), Յերևան 1931. յեր. 142—160։

www.naregatsi.org

Տո՛ տղա, բաղով արի,
Դուն վերի թաղով արի։

Իմ մեր քեզ աղջիկ չի տա,
Լուսնակ գիշերով արի։

Սիրված մոտիվներից և վորևե ցանկության արտահայտությունը, ինչպես՝ ցանկություն յարի գալու, նրա հետ խոսելու, նրա մոտ լինելու, նրա համար զոհվելու, նրա վրայի զարդարանքը դառնալու և այլն։ Հաճախ յերգվում է՝ լուր ուղարկելը մորը կամ յարին լուսնի կամ թռչունի միջոցով, ծաղիկ ուղարկելը յարին, այցելության գնալը, ամոթին ուրիշներից, աղջկա վախը թե յարն իր թարիկը ավել է, վախ քնած յարի համար, վախ մոռացված լինելու, զեչ խոսքից վիրավորվելը, հոգացողության ճանապարհ դրած յարի համար և շատ նմանները։ Այսպես և սիրու վիշտն ու տանջանքն ընդհանրապես՝ յարի համար դարդով լցվելը, լալը, բախտավոր ու դժբախտ սերը, սիրված լինելու ատելը, յերդում հավատարմության, յերազում յարին տեսնելը, վիշտ յարի հեռանալու մասին, և այլն և այլն։

Կայնել եմ, գալ չեմ կարող,
Լցվել եմ, լալ չեմ կարող։
Քանի վոք գնացել ես,
Անունդ տալ չեմ կարող։

Ձեր բաղի դուռը բաց ա,
Վառնեբս չաղալ թաց ա։
Ինձանից հեռացել ես,
Աչքերս լիքը լաց ա։

Սովորական մոտիվներից և նաև խաղերի մեջ հաճախ կրկնվող անեծքը՝ մերթ իր սիրած յարին առնադին, մերթ չսիրողին, կամ երեն չսիրողին, կամ թշնամուն ու խանդարողներին։

Հագել ես կարմիր կապա,
Մինթանեղ խաս զարբար ա։
Թե չսիրես ինձ սրտով,
Ձեր աունն բլնի խարաբա։

Ախեվն ա՛ռի փավել ե,
Ալ ֆաս գլխին ծռվել ե։
Ով վոր առնի իմ սիրած,
Թաղը գլխին չվելե։

Կան բազմաթիվ քառյակներ, վորոնց մեջ յերևում է աղջկա արհամարհանքը տղայի նկատմամբ, կամ ընդհակառակն.

Սարի տակը աուն ունեմ,
Մեջը վոսկե աուն ունենամ։
Քաշվի, կորի, չան տղա,
Քեզ պես տասը չառն ունեմ։
Ձես մորս միննուճար եմ,
Լավ աղջկանց համար եմ։
Ամ մազս սպասակ կանեմ,
Քանց քեզ լավը կը ճարեմ։

Ա՛յ տղա, եղ ես—մեղ ես,
Խանչալը մեջդ նեռես,
Դու գիտես՝ տղամա՞րդ ես,
Ծմակի փքուկ փետ ես։

Տղան էլ այդպիսի աղջկան դարձնում է.

Ժամի դուռը սաչ կ՚անեմ,
Մահուդ չուխա քաչ կ՚անեմ։

Ճան աղջիկ, չատ մի՛ հաչի,
Քեզի հալ ու մաչ կ՚անեմ։

Առանձնապես աչքի յե ընկնում այն, վոր յերիտասարդները, բնականաբար, միշտ ազատ սիրո և ազատ ընտրության կողմնակիցն են, հաճախ

www.naregatsi.org

դժգոհ են խանգարող ծնողներից, հատկապես աղջկա մորից, և բողոքում են ծնողների և ընդհանրապես ուրիշների ճնշման դեմ:

Կարմիր վարդը ճամով ա,
Սիրած յարը համով ա.
Եստեղ զոռի բան չկա,
Սերըն իրեն կամով ա:

Ճրադը վառա, վառա,
Հոր հետ վատամարդ դառա.
Մեր ու աղբեր Թող տվի,
Ես իմ սիրածին առա,

Բալի բոլորը պատ ա,
Հերն ու մերըն ինչ զատ ա.
Ես սիրել եմ, յես կ'առնեմ,
Վերեվ ասողած չհատ ա:

Բայց չպիտի կարծել, թե ամուսնությունը յերիտասարդների կամքով և կատարվել ընդհանրապես: Ընդհակառակն, հին կենցաղի, հետեվաբար և դրա արտահայտիչ խաղերի մեջ ևս աղջիկներին սովորաբար ամուսնացնում են ծնողները:

Մա'րս, մանա մանածս,
Գնա, քաղա ցանածս.

Պապս հարսնիք ա բռներ,
Ջեմ ճանչնար նշանածս:

Ահա հին ամուսնության մի այլանդակ տիպը: Ամուսնացողները նույն իսկ չեն ճանաչում միմյանց:

Հին ամուսնության այլանդակություններից մեկն ել յեղել և անհամեմատ տարբերներ ունեցողների ամուսնացումը— տղան շատ մեծ, աղջիկը փոքր, կամ ընդհակառակն: Այս յերգիկների մեջ հաճախ ծաղրվում և այդպիսի ամուսնությունը:

... Ճարըս մին քիրճ ա գառել,
Ես հլա մի պիծի խոխա:

... Եդ իմ սիրած ալ յարը,
Դրել եմ ծծիս ծալին:

Աղջիկները և հարսները համարձակ բողոքում են այդպիսի ամուսնությունների դեմ.

... Ես բոյավոր մեծ աղջիկ,
Են երեխու Թայը չեմ:

Տեններն եղնեմ, ինչ ընեմ,—
Վարդի տերեվ չորցընեմ.
Ես պըղտուտիկ (վար. պըլպլուկ) հարսնուկ եմ,
Մորվոջ (միրուքով) երիկն ինչ ընեմ:

Ծնողներն այսպիսի ամուսնությունները կատարում են հաշիվներով.

Թամահ արին հարըրնոցին,
Ինձի տվին դրկանոցին...

www.naregatsi.org

Թեպետ և խաղերի մեջ հաճախ կրկնվում է այս տողը՝

Սիրել ենք, իրար կ'առնենք.

Բայց ավելի ևս հաճախ յերգվում է.

Սիրած սիրածի չեն տա:

Սիրում են իրենց դրկիցին, իրենց համագյուղացուն: Աղջկա համար մեծ դժբախտություն է համարվում ուրար տեղ մարդու գնալը:

Ջարչին ծախում ա քաթան,
Աղջկան չկա վաթան.
Աղջիկն են վախտը մեռնի,
Վոր բոլ ա մի դաղ պատան:

Քախանի մարգը փուչ ա,
Սրտով սիրածն անուշ ա.
Ալամ աչխարհն ել դինա՝
Աղջիկն անվաթան դուշ ա:

Մեր խաղերն ամենամեծ մասով գալիս են շատ հին ժամանակներից. դրանց մոտիվներն ավանդական են: Նման բաներ, նման կենցաղային դեպքեր միշտ կրկնվել են կյանքի մեջ, քանի իշխել են նույն բարքերը. ուստի և հին խաղերը չարունակել են ապրել: Բայց դրանք, հարկավ, նորոգվել են՝ ժամանակի նորույթներն ընդունելով իրենց մեջ: Այդպիսի մի նորույթ, մի նոր մոտիվ և մտնում մեր սիրու խաղերի մեջ 1887 թվից իվեր, յերբ Անդրկովկասում սկսվում է հայերի զինվորագրությունը: Ցերկար դարերի ընթացքում զինվորական ծառայություն չիատարած ժողովրդի համար՝ դա համարվում եր մի աղետ, վոր և անդրադարձել է գյուղական սիրո յերգի մեջ:

Երկանքը դոդում ա,
Մարերը սարսռում ա.

Եկան սալդաթ չափելու,
Իմ սիրած մրմռում ա:

Մինչդեռ այժմ մեր աղջիկներն ևս զինվորական վարժություններ են անում մեծ սիրով և ուրախությամբ, այս հին յերգերի մեջ վոչ մի մայր չի ուզում, վոր իր տղան զինվոր դնա: Մայրը նախապաշարված նվերներ և տալիս՝ վորդուն ազատելու համար.

Սալդաթի մեր լվացք կ'անե,
Շուշպեն ալետրընին տանե,
Սալդաթ տղեն ազատ անե:

Իսկ ի՞նչ և ասում սիրող աղջիկը.

Հանդուվը սել (հեղել) ա եթում,
Մարգուվը ջուր ա եթում.
Գացեք ասեք սալդաթին՝
Ինձ թողե՝ ո՞ւր ա եթում:

Կորեա քամին բոլորավ,
Ցարիս բեխերն ոլորավ.
Ցարիս գրեցին սալդաթ,
Սիրտս փորիս մոլորավ:

Ծիրանի ծառ ծավել ա,
Ցարս սալդաթ գրվել ա.
Ցար չան, սալդաթ մի՛ դնա,
Ջո եղնիկը կը մնա:

Եկավ սալդաթի թուղթը...
... Բադրնու տեղն արան,
Վեց տղա չոկին, տարան,
Ցերերը կապին վարամ:

www.naregatsi.org

Հարուստների վորդինները կաշառով ազատվում էին. նրանց փոխանակ աղքատներն էին զնում ծառայելու: Դրան է ակնարկում հետեվյալը.

... Նաչալնիկը մեզ կըկանչէ,
Ջյասիբ տըղին հեչ չի ճանչէ:

Զինվորի վիճակը նկարագրվում է դժվար, և յերիտասարդն ինքն էլ չի ցանկանում զինվորական ծառայությունը.

Բալաբաննեըը զարկին,
Կազարմեն սալդաթ լցին.
Սալդաթ զոմի տուն չուներ,
Դիշեր անուշ քուն չուներ:

Խաբար տարեք, տարե՛ք, ձորե՛ք,
Հալել եմ սալդըտի չորեր,
Լաց եղնելին ընցում որեր:

Անցնենք խաղերի այլ կողմերին:

Մեր այս սիրո յերգերի մոտիվների մեջ մեծ տեղ է բռնում նաև յարի գովքը, տղայի թե աղջկա կողմից ասած: Ցերբեմն նաև խաղի ամբողջ բովանդակությունն ինքնագովք է: Գովքի յեղանակները բազմազան են. բայց դա ընդհանուր առմամբ մարմնի և հագուստի նկարագրերն են վորևե նմանությամբ: Նույն պատկերները կինոջ մարմնի համար՝ չարունակ կրկնվում են, ինչպես և մեր հին դուստանների սիրու յերգերի մեջ*):

Խաղերի մեջ վոչ միայն կինն է նկարագրվում, այլ և սիրված տղան:

Թե տղայի և թե աղջկա գովվում է հավասար չափով և թուխը և չեկը. «չեկ աղջիկ», «չեկ տղա», «թուխ աղջիկ», «թուխ տղա», «չեկ աղքեր», «չեկլիկ աղքեր» (=չեկ յար): Ցերբեմն տղայի համար հիշվում է սև գույնը, իսկ աղջկա համար՝ սպիտակ:

... Բաղի մեջի չեկ աղջիկ
Ուշքս-միտքս տարել ա:
Եդ չեկ մազավոր աղջիկ...
Շեկ աղջկա առնողն եմ:
Կորցրել եմ չեկլիկ յարս...
Շեկլիկ յարս տուն եկավ...
Շորո՛ր, դու չեկլիկ յար...

... Շեկ տղեն քեզի մեռնի...
Շեկ տղա, սպիտակ աղջիկ...
Շեկ մազավոր լավ տղեն...
Եդ թուխ ու խումար տղեն...
Բեհեն ոլորած, ճակիը թուխ:
Բուկը սպիտակ, բեխը թուխ:
Սեվ տղա, կարմիր աղջիկ...
Սեվ տղա, գուլգազ աղջիկ...
Երես կարմիր, աչքեր թուխ:

Շատ գովվում են աղջկա մազերը, ծամերը— ոսկի, արմա, չեկ, չեկլիկ, չեկլիկ, սեվ, աբրշում, չաղ տված, ուսերին փռված, թե-թել արած, ոսկի թելերով հյուսած, սղալած, համբա-համբա: Մազերից ավելի յերեսների նյութ է դառնում կինոջ աչք-ունքը. աչքերը— սեվ, թուխ, թուխ-թուխ, խաժուժ, չալ-չալ, բալակ, խումար, ֆինջան, կլոր, ծով-

*) Մանրամասն բացատրություն այս մասին կարելի յե դտնել Մ. Աբեղյանի «Հին Գուսան. ժողովրդ. յերգերի» մեջ, յեր. 122—142:

www.naregatsi.org

Ծով· ունքերը— սեվ, թուխ, կամար, կեռ, կեռ ու մեռ, կալամքաշ· թար–թափները՝ կալամով քաշած։

Թուխ աչքեր դեղ դրեր ես։
Աչքերդ բոլորել ես·
Իրեք որ ա տեսել չեմ,
Իմ սիրտը մոլորել ես։

Դինուն կարմիրը սիրե՛,
Աչխընին (աղջիկների) թուխը սիրե·
Սեվ աչվին մորանց պետք ե,
Սիւրմե քաշելն ի՞նչ անե։

Բայց և այնպես մի քանի խաղի մեջ հիշվում ե աչքերի դեղը, և մա–զերին ու ճեռներին հինա դնելը·

Ջուխտակ աչքեր քաշեր ա դեղ։
Թուխ աչքեր դեղ դրեր ես։
Աչվին ծարուր քաշեր, ընքուներ թուխ եր։

Եպիչում մազերդ դրեր ես հինա։
Ձեռներդ դրել ես հինեն։

Մատները, ինչպես գուսանական յերգերի մեջ, բաշխակ են, յերեսը՝ կարմիր, նռան հատիկ, շարմատ, բոլոր, դուլդաղ, լուսնակ, թչերը՝ կարմիր, կակուղ, «կլոր թչիկ ճերմըկուկ», բերանը՝ պստիկ, «պստկաբե–րան», ճակատն ապխտակ, բունկն՝ ապխտակ, «կուլ–բոխաչ ապխտակ»։ Ցեվ վերջապես յերգվում ե կնոջ ապխտակ ծոցը,— ծծերը՝ բամբակի քուլա, շամամ, ոսկի ջամ,— և նույնիսկ յերեսի խալը, վոր դեղեցկություն ե համարվել։

Տեղ եմ գցել ալվալա,
Երկու թչերիս խալ ա։
Կայնել ես աղբերակին,
Շող կը տաս արեգակին·

Քո շող երեսին մեռնեմ,
Ունքերիդ աղեղնակին։
Փեչքդ կը տա արեգական,
Կարմիր երեսք արունկաթան։

Կան մի քանի խաղեր, վորոնց մեջ դուխում ե «կոլոտ» ու «խորոտ» աղջիկը· բայց նորատի աղջիկը պատկերացվում ե ընդհանրապես բարձր հասակով և բարակ, նազուկ մեջքով։

Ջինար բոյիդ յես դուբրան։
Թևերդ չինի բիլազուկ,
Բոյըդ երկար, մեջքդ նազուկ։
Մեջքդ բարակ, խանչալի բուռ...

Բոյ մը ունի քյալաչ նման։
Բոյըդ ղարղու ղամիչ։
Թառ բոյիդ մատաղ, նշանլու աղջիկ։
Բոյը բարակ չիմչատ ա։

Այս ե խաղերի մեջ յերգված կնոջ նկարագիրն ընդհանուր առմամբ։ Նրա չարժվածքը «չորոր–մորոր» ե· նա չորորում ե կաքավի նման և աղա–ների խելքը տանում։

Քեչքդ կաքավի նման
Ինձ անում ե հոգեհան։

Ինքն այդ աղջիկը «խելքուվ» ե·

Քեչե՛, քեչե՛, քելքով աղջիկ,
Քանց քու մերը խելքով աղջիկ։

www.naregatsi.org

Տղան էլ «բոյով» է և չենք ու չնորհքով: Աղջկան առանձնապես դրա-վում են տղայի բեղերը, նոր ծլած, ոլորած:

Թուխ բեղավոր տղեն...
Են չեկ բեղավոր տղեն
Մելքս գլխես տարել ա:
Ես բոյ-բուսաթին մեռնեմ,
Նոր ծլած բեխիդ մեռնեմ...

Իմ յարիս չեկլիկ բեղերը
Դյուլաբաթինու նման ա:
... Նոր ծլած բեղիդ մեռնեմ,
Ոսկեթելի նման ա:
Սիրել եմ յես ջահիլ տղին,
Մեռնեմ յես նոր ծլած բեղին...

Ցեվ վերջապես առանձնապես աչքի յե ընկնում տղայի քաքուլը (ցցուն-քը), վոր շատ հին սովորութիյամբ պահում եյին յերիտասարդները դեռ մինչև մեր որերը, մինչև 1870-ական թվականները:

Առանց քաքուլ յար չիլնի...

Այսպես է ասվում մի խաղի մեջ: Ցեվ այդ քաքուլը— սեվ, թուխ, չեկ, դաստա, ղալին, վոր տղամարդության նշան է, հաճախ յերգել են աղ-ջիկները իրենց խաղերի մեջ.

... Մեռնեմ բոլոր քաքուլին,
Մեջեն վարդահոտ կը գա:
Իմ յարին մին քաքուլ ունի,
Ոսկի թելի նման ա...

Գալով հագուստներին՝ պետք է դիտել հետևյալը: Այս փոքրիկ բա-նաստեղծությունները շատ ժամանակների և շատ կողմերի յերգեր են. դրա հետևանքով այդտեղ գտնում ենք հիշատակված բազմաթիվ հագուստներ, փոփոխակների մեջ հաճախ տարբեր հագուստներ, կամ միևնույնը տար-բեր անուններով:

Հին կենցաղի հագուստ ու կապուտի մի նկարագիր է հետևյալը, վոր ամուսնացած կնոջ յերգ է.

Քթիկալը քիթս եմ քցել,
Իմ յարը միտս եմ քցել.
Եսոր եր'կոր չեմ տեսել,
Կրակը սիրտս եմ լցել:

Դրա փոփոխակների մեջ գտնում ենք՝

Ցայլուխը ճիտս եմ քցել...
Սեվ փուչին ճիտս եմ քցել...
Ուսկալըն ուսս եմ քցել...
Լաչակը բուկս (վ. ճիտս) եմ քցել...

Մեկ խաղի փոփոխակի մեջ՝ «քու խեղճ յարըդ (վ. սիրածդ տանն) անտեր ա» տողի վարիանտն է՝

Քիթը կալածն անտեր ա:

Մի ուրիշ յերգի մեջ,— վորի ասողը տղա յե,— սիրականը, յարը (վարիանտների մեջ՝ քույրը) նկարագրվում է այսպես՝

Քիթը կալած, (վ.վ. վարսը, ծամը) թուխ:

«Քթիկալը» ուրիշ յերգերի մեջ չի հիշվում, դի խաղասացները «քթիկա-լավորներ» չեն: Մյուս զգեստները— աղլուխ, փուչի, լաչակ կամ լաչիկ—

www.naregatsi.org

հաճախ նյութ են դարձած յերգերի: Նոր ամուսնացած կնոջ «փուչին» հիշվում է այլ և իբրև «գլխի փուչի», մահրամա, վալա, յաղմա, մեւտակ: Կա նաև լաչիկի տակի «կոտիկը», և նույնիսկ «բաղալինդը», այլ և գլխի չարղաթը:

Գլխիս քցին կարմիր փուչին,
Քարով զարկին սրտիս չուչին·
Սարդարը ձեռքես խլեցին,
Ինձի ավին ես բայղուչին:

Բարակ ճամբեն մտել ես,
Կորցրածդ դաել ես·
Նոր վալեդ վոչ վայելես,
Ինձ քու մտից քցել ես:

Սրանք նորահարսի յերգերը են, կամ յերգեր են նորահարսի մասին: Աղջիկները շատ անգամ յերգում են իրենց աղլուխը, բկի աղլուխը:

Ջաղացիս դուռը տաշած,
Աղլեխս դյուլը (վ. վարդը) նախշած·

Կեռ կեռ ունքերիդ՝ մեռնեմ,
Ոսկե զալամով քաշած:

Աղջկա բկի աղլուխը— մոլ, թուխ, կարմիր, ալ— հիշվում է և իբրև բկի բաղդատի, մանդիլ, դաստմալ, բկի կապ և այլն: Կա նաև ձեռի յայլուխ (թաշկինակ):

Աղջիկները զլուխները կապում էին թաշկինակ, աղլուխ, կամ դնում էին, ինչպես և տղայքը, փաս, վոր շատ հաճախ հիշվում է— ալ փաս, փեսակուլ փաս, ֆինո փաս: Ահա թե ինչպես է յերգում մանկամարդ կինն իր սիրած յերիտասարդին·

Նախշուն էլակ կաբեր ես,
կոճկներդ շարեր ես·
Մեռնիմ դաստա քյաքուլիդ,
Ալ փասը ծուռ դրեր ես:

Ֆասդ գլխիդ դրել ես,
Փյուսքյուլ վրեն ծռել ես·
Ինչ արավ՝ փյուսքյուլն արավ,
Ջոռով սավդի տեր արավ:

Աղջիկների փասը — թասակը — սովորաբար զարդարված եր լինում դրամների շարով·

Աղջի, արի քե փաս առնեմ,
Ֆասի բոլոր վոսկի շարեմ...

... են ալ փասով աղջիկը
Ինձի ավել են բութա:

Ահա մի զարդարված աղջիկ·

Գլուխն եղիր ֆինո փաս,
Փուսկուլն ի կախ, չորեր խաս,

Կարմիր մարջան վեր բկին,—
Շանորդիք Թող ծկակին:

Հաճախ դուվվում է կնոջ չրջազգեստը — մինթանա, չիթ մինթանա, դեյրա — շալ, կարմիրը,— ճուպա, ջուբա:

Մինթանեդ բութա-բութա,
Մեջքիդ ա բալաք ֆութա·
Սիրել ենք, իրար կառնենք,—
Թող գեղով ասեն՝ ասա ա:

Աղջի, անունդ Շուշան,
Դեյրե մ'ունիս խշխշան·
Աբի երթանք Սուրբ Նշան,
Վոսկի մատնիք քեզ Նշան:

Նազ մի' անի, նազ մի' անի, նազ աղջիկ,
Մինթանովդ Թող մի' անի, ջան աղջիկ:

www.naregatsi.org

Մի քանի խաղերի մեջ յերգվում է քաթիպան, վոր հարուստ կանանց վերնազգեստն ե, թևվերի ու լանջի զարդարանքներով։

Ալ քաթիպես կարել եմ,
Ոտս կոճակը չարել եմ։

Դե՛ գնա կորի՛, գնչ տղա,
Քանց քեզ լավը ճարել եմ։

Փոփոխակների մեջ քաթիպայի տեղ են՝ ապիտակ գեյրա նախշուն կոճակներով, քաթան հալավ և այլն։ տղայի համար՝ արխալուղ։— Հարուստ աղջկա յերգ է և հետևյալը։

Ցես աղջիկ եմ, ալ կ'ուզեմ,
Բողչաս ծալածալ կ'ուզեմ։

Ցերբոր յարիս տուն երթամ,
Գոտիկս թիրմա չալ կ'ուզեմ։

Շապիկն ել շատ անգամ յերգվում է։ Ահա մի հարուստ աղջկա գովք։

Աղջիկ կուգեր կալենը խետ,
Կը զընդղընդեր չուչենը խետ։

Շապիկն եր չարե, կոճակն արծըթե,
Մէջաց քամարն ակնունք, գոհար է։

Այսպես և՝ մի թ'ել շապիկ դեղին կոճակներով, քաթան շապիկ, կարմիր շապիկ, կապուտ շապիկ, շիլա շապիկ, նույնպես՝ մոլ հալավ (= շապիկ), քաթան հալավ և այլն։

Ինչպես հին հայրենների մեջ՝ այս խաղերի բանաստեղծների համար ել կարեվոր տեղ է բռնում կապան,— թե տղայի և թե աղջկա,— կանաչ կապա, կարմիր կապա, դուբնի կապա, հարուստ տղայի համար՝ նաև սամույր կապա։ Կա նաև «աբա» կոչված անթեվ վերարկուն։

Մեր տուն, ձեր տուն մեկ գառաբով,
Ելնենք իջնենք կանանչ կապով։
Ղբար իտանք, ղբար առնենք,
Զիբար սիրենք աստվածն ապով։

Ծո՛ տղա, տղա, դու ալ կապով,
Ներիք կան դա մեր պատով...
Աղջիկ, կապեդ ալ պիտի,
Բողչեդ՝ ծալածալ պիտի...

Աղջկա զգեստների մեջ աչքի յե ընկնում նաև դոլնոցը, մեզարը— գեղին, նախշուն, կարմիր, կապույտ։

կարմիր մեզարով աղջիկ,
Շիլա չագկավոր աղջիկ,
Ինդիր ունիմ ասելու,
Ջո մորն ասա՝ քեզ տա ձիկ։

Նախշուն մեզար, ալ քնդեր,
Ձիս է վառեց քո գնդեր (=ականջի ողեր)։

Հիշվում են նաև՝ բլուղ, տղայի և աղջկա համար, ալ դոշամա և «կապուտ խրխան, կարմիր վալեն» աղջկա համար։ Ցերգի առարկա յեն դառնում նաև կնոջ կռիվները՝ սոլեր — կարմիր, սաղրի, մաշիկները— կարմիր, սաղրի, «մաս բաբուճ» և այլն։ Ջի մոռացվում նույնիսկ սոլերի նալչեն։

Դու ելեր ես, կ'երթաս բաղչեն,
Կը չընկչընկա սոլի նալչեն,
Արեվ գարկեր ճակտիդ թախչեն։

www.naregatsi.org

Վարիանտը՝

Կը փղփղա ճակտի մաղէն,
Կը չընկչընկա կոնդուռի նալէն։

Տղայի հագուստներից հաճախ հիշվում է՝ չուխա— թուխ, կարմիր, սեվ, յերկայն, «Թուխ չուխա, կարմիր յախա», կարմիր մահուդի, «Թուխ յախավոր, բոզ չուխավոր»· ղըղ, արխալուղ — բավթեքով, ալ, չիթ, լաստիկ· ելակ, ջուլդա, գոտիկ դոշլուկ, կարմիր շալվար, յափնջի· գլխին՝ արախչին, քոլոզ, փափախ· վոտնամաններըը՝ քոշ, չաքմա, սապոգ, տրեխ, չարուխ, պաճուճներ, խետ գուլպեք և այլն։

Ալ ազա սեվ չուխավոր...
Երնեկ կըտամ են որը,
Մեր տունը գաս Թագավոր։

4· ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԽԱՂԵՐԻ ՄԵՋ

Ինչպես տեսանք, գյուղի բնակիչը, պատանի կամ յերիտասարդ գյուղացին ու գեղջկուհին են խաղերի յերգիչները։ Նրանք յերգում են իրենց ապրած տենչանքների, իրենց սիրո մասին։ Բայց բազմազան ձևերով արտահայտված սիրո հետ՝ այդ խաղերի մեջ միաժամանակ շատ կարևոր տեղ և բռնում նաև գյուղական աշխատանքն իր բոլոր տեսակներով, այնպես վոր կարելի յե ասել, վոր այդ սիրո խաղերը հաճախ մի կողմով նաև աշխատանքի յերգեր են։ Ցեվ այլապես էլ չեր կարող լինել, քանի վոր դրանք գյուղացու արտադրությունն են. իսկ գյուղերում մարդիկ մանուկ հասակից արդեն մասնակից են գյուղական աշխատանքներին։ Այս և պատճառը, վոր խաղերի մեջ գտնում ենք ընդհանրապես մեր գյուղը, հին հայկական գյուղն իր բոլոր չինական պարապմունքներով։

Գյուղական աշխատանքի մեջ առաջին տեղը բռնում է հողագործությունը, վոր ընդարձակ չափերով յերգվում է սիրո խաղերի մեջ։ Գարունը բացվում է Թե չէ, գյուղացին դաշտում է. նա տան յերես չի տեսնում.

Կը գնամ չոլը վաստակ...
Թուխպըն առալս կտրեց,
Մնացի բոյիդ հասրաթ։

Իսկ տանը մնացած կինը յերգում է.

Շեկո՛ ջան, տուն արի արտեն,
Դու ինձ ազատե՛ ես գարդեն։

Վարը լինում է դուքանով. «դուքանը վարի հողը»։ Մի յերգի մեջ միայն դուքանի հետ հիշվում է նախնական արտորը— «չուքը».

www.naregatsi.org

Ցես ի՞նչ անեմ կով ու կթան,
Վոր մենք չունենք չութ ու դութան:

Մի ուրիշ յերգի վարիանտներից մեկի մեջ դութանի փոխանակ անցել է «չութ»: «Դութանը վարափոսին» տողի փոխանակ է՝

Չութն են վարում ես փոսին...

Ցեվ վերջապես մի ուրիշի մեջ էլ հիշվում է «հարորվար».

Բոլոլիկ վերեվ դար եր,
Ջորս բոլոր հարորվար եր,
Ըմենց քաղցր իմ յար եր:

Դութանի աշխատանքն, ընդհակառակն, շատ հաճախ յերգվում է խաղերի մեջ: Կան մի քանի փոքրիկ յերգեր— յերկյակ, յեռյակ ու քառյակ, վորոնք աշխատանքի խաղեր են լոկ, բայց վոչ դութանի յերգեր իրենց հոռովելներով.

Ցես դութանն եմ, անդին քար եմ,
Հերկերըս կը վարեմ:—

Իրիկվե դեմ աղոթքան,
Դաշտ կու բանի ձեր դութան...
Քընց զըմեն քաղցր է վաթան:

Բերեմ և հետեվյալը.

Դութանը հանդին լարած,
Մշակնին մեջին չարած.

Մղափուն դութ, ա՛ մշակնի,
Սեվ հողին դերի դառած:

Այս քառյակի յերգիչը խղճում է մշակներին, վորովհետև դութանավորի, մանավանդ մաճկալի աշխատանքը շատ ծանր է: Ահա՛ թե ինչ է յերգում ինքը մաճկալը:

Քրտինք մեջքիս սառել ա,
Մաճը բուռս տարել ա.

Են չեկ ծամերով աղջիկ
Ուչ ու մխաքս առել ա:

Աշխատավորներին նեղում է արեգակը, չոգը. ուստի դութանի վարն առավոտը վաղ, հովով է սկսվում.

Վեր կացած հավախոսին,
Դութանն ա վարում փոսին.

Բարի արևը յերկնքում,
Շողն ա դիպել ակոսին:

Հենց այդ ծանր աշխատանքի համար դեղջկուհին առանձին հոգացողությամբ և վերաբերում իր սիրածին:

Դութանս վարի հողերումը,
Իմ յարս չոլերումը.
Գլուխս ղուրբան կը տամ,
Մի՛ ման գա չոգերումը:

Դութանս աքերումը,
Իմ յարս ցելքերումը.
Քեզ ղուրբան, իմ սիրուն յար,
Ման մի՛ գա չոգերումը:

Սիրահար աղջիկա յարն էլ մասնակից է այդ ծանր աշխատանքին.

www.naregatsi.org

Եսոր դուքթանը մերն ա,
Մամ բռնողն իմ հերն ա.

Ցեղնաբաժ հեկլիկ տղեն,
Աչխաբհ դիտի, իմ տեբն ա:

Նա իր սիրած հոտաղին վարդ կամ սիրո խնձոր ե ուղարկում.

Դուքթանը վարափոսին,
Շողքն ա դիպել ակոսին.
Կարմիր խնձոր եմ քաղել,
(վ. Մի ազուխ վարդ եմ քաղել),
Տարեք իմ Նանի փեսին:

... Կարմիր խնձոր քոլ անեմ,
Ղրկեմ իմ Նանի փեսին:

Բայց նա, այդ սիրող աղջիկը, ցավեր ել ունի: Նա հիշեցնում ե տղային իրենց պայմանաժամը.

Իմ աղբերն (= յարը) են անցումը,
Դուքթանի եզնանցումը.
Գիր եմ դրել, ուղարկել,—
Վաղաս ա Համբարձումը:

... Նհախ մարդի երեսից՝
Իլլաջ չկա իմ ջանուն:

Դուքթանը դաշտն ա բանում,
Ջեզ մտահան չեմ անում.
Թե սիրում ես, ինչի չես՝
Դարդը սրտից հանում:

Դուքթանի ենկեն ծերը (ծիրը),
Սիրել ա սիրու տերը (վ. սիրատերը),
Սիրունի տերն ի՞նչ անի,
Արհնատեր ա հերն ու մերը:

Դուքթան վարենք պտերով,
Ջեզ թռցնեմ ճաերով.
Ինձ քեզանից չոկողին՝
Ամանչալն ընկնի կողերով:

Ցերգվում ե նաև դուքթանավորին հաց տանելը, վոր կանանց, աղջիկների դործն ե:

Մանկալն և կայնե մանին,
Հաց և բերել խանքաջին.
Ցարս աչքով–ունքով արավ,
Ոսկի ողերն անկաջին:

Շարմաղ երես աղջիկը
Սիրտս բացեց, վարդ արավ:

Դուքթան վարենց, արտ արավ,
Դուշմանի սիրտ դարդ արավ.

Գուքթանը ման եմ ավել,
Սիրել եմ, չան եմ ավել.
Ոխտը տարի սերուքյուն,
Մեկ որ պայման եմ ավել:

Այս փոքրիկ յերգերի մեջ, առանց դուքթան հիշելու ել, հաճախ հիշատակվում են՝ արտ հերկել, արտ վարել, վարած արտ, վար անել, հերկ, ցել և այլն:

Կաքավն եկավ, արտս մնաց հերկելու,
Ջունս տարավ, յարս մնաց դրկելու.
Բերդի տակին ցել ունեմ...
Ջեր տան տակին վար կանեմ...

Ես դիշեր երազ տեսա,
Հերկերս վարած տեսա...

www.naregatsi.org

Ցեվ շատ ուրիշները թե դուքանի և թե ընդհանրապես վարի մասին։ Վոչ միայն վարը, այլ և հողագործական աշխատանքի մնացած բոլոր կողմերն էլ անդրադառնում են խաղերի մեջ։ Վարից հետո գալիս է ցանքը։ Ցանում են՝ ցորեն, գարի, բրինձ, բամբակ, կանեփ, կորնկան, յոնջա և այլն։

Արտումս ցանել եմ գարի...
Արտ եմ ցանե, հըմեն բրինձ...

Ցորեն եմ ցանե դուքնի ական,
Ելե, ճող տվե խետ արեգական.
Ելավ քաղելու, ձի կամաք չելավ,—
Են նազու յարիկս ինձնից խռովավ։

Գարունը բամբակ ցանեմ,
Ամառը քախան անեմ,
Աշունքը չանաք անեմ,
Ցար Ջան, մաջալն ընկի, քեզ կ'առնեմ։
Մեր տան եսեվ արտ կորնկան...

Ցերգվում է արտի կանաչելը կամ կանաչ արտը, ցանած արտի լավ չբուսնելը, արտի չորանալը, խորշակահար լինելը, մեջը կամ չորս բոլորը յեղեգ, փուշ բուսնելը և այլն, և ուրիշ պատուհասներ՝ կարկուտ, մկներ, անժամանակ ձյուն և այլն։ Լեռնային արտերն անջրդի յեն, իսկ դաշտերում՝ ջրովի։ Արտ ջրելը դժվար աշխատանքներից է. պետք է ջրի բանդը կապել ու պահել։

Մեր հանդերը ջրով ա...
Իմ յարը հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա...

Իմ աղբերս հանդումն ա,
Սոված, ջրի բանդումն ա։
Թազա յոնջեք ջրեցի...

Հասնում է արտը և հնձում են, տեղը մնում է խոզան։

Արտը հասել ա դռտիկ...
Արտին գարին ա հասել...
Մեր տան յետեվ գարի խոզան...

Բայց հունձը ավելի ևս ծանր և հոգնեցնող է, քան դուքան անելը։ Պետք է չտապել, թե չե հացահատիկը կըկծդի։ Շատ խաղերի մեջ յերգվում է հունձը և նույնիսկ մանդաղն ու մանդաղ սրելու եսանը։

Գեղի բոլոր կծդել է,
Մեջը վարդով լցվել է...

Ցար, յար, յարս քննել ա,
Հով ծառի տակ քրտնել ա.
Հով, հով, հովը քներ ա,
Հունճ ա անում բեղրեր ա։

Հունճին մասնակցում են նաև աղջիկները։ Հնձից հետո գալիս է խուրձ կրելը։

Իմ յարս խուրձ եր տանում...
Խուրձը ծուռն եր տանում...

www.naregatsi.org

Ցուրտը, որանը (քյուլաչ) կրելու համար առանձնապես կարեվոր և սայլը, վոր նույնպես յերգվում և այս սիրո խաղերի մեջ.

Մեղի չըլնի արաբա,
Մեր բանները խարաբ ա...

Ելել ես, կ'երթաս որանը,
Կոտրեցրավ սելի մատանը...

Ցուրտը կրելով՝ մի տեղ դեղ են դնում.

Դեղ եմ դրել, հավան չեմ,
Ինձ ու գլխու դիվան չեմ.

Ինձ դանակամորթի արևք,
Ցես են տղին հավան չեմ:

Ցեվ վերջապես գալիս և կալը, վոր առանձնապես կարեվոր տեղ և բռնում աշխատանքի յերգերի մեջ, նույնպես նաև բազմաթիվ խաղերի մեջ: Կալսելուց առաջ հաշան են անում.

Արել եմ ցորենի աշան,
Բոլըս բոյիդ փերուշան...

Կալն էլ, ինչպես կանաչ արտը, պատանիների սիրած տեղն և:

... երեկ կուտամ են ավուր,
Ցես, դու կ'երթանք մեր կալը:
Ցես քեզ վո՞րտեղ սիրեցի,—
Քու հերանց կալին, աղչիկ:

Կալ եմ գցել, կալսել եմ,
Ալ արբշում դարսել եմ.
Սրտումս ինչ խորհուրդ կա,
Են քաֆուրին ասել եմ:

Հաճախ յերգվում և կալը իբրեվ կալատեղ, ուր ժողովում են, ինչպես հետեվյալների մեջ.

Կաքավ եմ հազար դունով,
Իմ կալերն երամով.
Ախեցիր, խելքս առար...

Ըռևսի կալ բոլորպար,
Սավկուլս ի մեջ կու խաղար.
Ծամեր թալուկ իր յետեվ,
Կու թալըռեր չատ թեթեվ:

Կալսելուց հետո թեղ են անում, երնում, քամում, ապա չեղջը մաղում են: Հիշվում և նույնիսկ կալատակը:

Թեղ կ'անես, թեղիդ մեռնեմ,
Նոր դալած բեղիդ մեռնեմ...
Ջամին գալիս հով ու հալին,
Նանը ղուրբան երնած կալին...

Կալը ցորեն ես մաղում,
Սարը բանջար ես քաղում...
Ախալը ման եմ ածել,
Բոյիդ նման եմ ածել...

Ցեվ վերջապես սրսուռ ցորենը լցվում և հորը, և աշխատավորը պարծենում և իր վաստակի արդյունքով.

Բոսատան եմ դրել ձորում,
Ցորենը լիքն ա հորում...

Ցորեն ունեմ հորերով,
Ջենս ա ընկել ձորերով.
Ասում դուվաթ ա տվել,
Ախալը մնաց պատռելով:

Այնուհետև գալիս և ցորեն աղալը, ջաղացը, վոր խաղերի սիրած մոտիվներից մեկն և.

www.naregatsi.org

Ջաղացս բանի, բանի,
Դարդու քունս չի տանի։
Ջաղացս ման եմ տվել,
Սիրել եմ, ջան եմ տվել...

Ջաղացս կ'աներ ալուր,
Դուշմանիս աչքը մալուլ։
Սիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Թող հետը բերի բալուլ։

Այսպես՝ հողագործությունը— վար անելուց մինչև ջաղացում ալյուր աղալն— անդրադարձած է սիրո խաղերի մեջ, այն էլ նույնը բազմաթիվ խաղերի մեջ։ Վերեվում բերված են միայն սակավաթիվ օրինակները։ Պետք է ասել և հետևյալը։ Կան առանձին «քաղհանի» յերգեր, որոնք մեր աշխատանքի յերգերի մի տեսակն են։ Բայց սիրո խաղերի մեջ էլ յերգվում է քաղհանը, կամ քաղհանի յերգերը միաժամանակ նաև սիրո խաղեր են։

Քախանի մարգը փուշ ա,
Սրտով սիրածն անուշ ա...
Քախանում եմ կնկիթը,
Հագած եմ լավ չիթը։

Երնեկ կըտամ են որին,
Վոր կ'ընկնեմ յարիս ճիրը։
Քաղհան եմ անում, ընկել եմ հավես.
Են տղեն կառնեմ, անունը Հանես։

Անցնենք դյուղացու պարապմունքների ուրիշ կողմերին։

Հայաստանի շատ կողմերում զարդացած է յեղել խաղողի մշակությունը— այգեգործությունը, ինչպես և պարտիզգործությունը (horticultur)։ Պարտեզը լինում է պտղատու ծառերի պարտեզ, ծաղկանոց պարտեզ, բուրաստան պարտեզ կամ բուրաստան— բոստան, բանջարանոց, որ մշակում են բանջարեղեններ և մարդկանց սննդի համար կարևոր այլ բույսեր—կանաչի, վարունկ, ձմերուկ և այլն։ Մեղնում, ինչպես որինակ՝ Ցերեվանում, այդիներում սովորաբար նաև պտղատու ծառեր են տնկում, հաճախ նաև ցանում են բանջարեղեններ ու ծաղիկները, այնպես վոր այդիներն խակապես այդի ու պարտեզ են։ Այդին ու պարտեզը, բաղ ու բաղչան և բոստանը, այդեգործությունն ու պարտիզգործությունը,— վոր միայն դյուղացիների պարապմունքը չեն յեղել, այլ նաև քաղաքացիների,— հաճախ յերեվան են գալիս խաղերի մեջ։

Ղուշը կըծըվիվ բաղումը,
Կանաչ խիարը թաղումը.
Ցես մին սարքած սուրաճի պիսի
Իմ յարի ոթաղումը։

Բուլբուլը կանչեց բաղումը,
Գունս տարավ վոչ՝ տեղումը.
Կանչի՛, բուլբուլ իմ, կանչի՛,
Թեկուզ քու տերը տան չի։

Մեռա բաղում բանելեն,
Մի կողմեն ջուր անելեն...

Բաղչե մ'եմ տնկի դարին...
Մեր տան յետնեն բաղչա կա,
Բաղչի միջին ուհան կա...
Բաղչի միջին կա համեմ...

Սրի՛ երթանք մեր տան բաղչեն,
Ցես վարդ քաղեմ, դու՝ ալուչեն...

Այսպես յերգվում է նոր տնկած այդին, այդում զբոսնելը, այգու ցողը, պարտեզի կարմիր խնճորը, այդու հնձանը, այդի գնալը, այգու

www.naregatsi.org

դուռը, պարտեզի պատերը, գինու կարասը, և այլն. նույնպես հաճախ՝ բոստանը, բոստանի քալամը, դազարը, տաքտեղը, սոխ ու սխտորը, դդումը, բաղդուկը, յեմիշը, դուան, կանաչին, չամամը, բոստան ջրելը, և նույնիսկ բահը:

Մարդիս մէջ ռեհան ցանեմ,
Հատերը մին մին հանեմ.
Տեսնեմ՝ աղբերս (=յարս) գալիս ա,
Ռեհանը փեշքես տանեմ:

Բոստան եմ դրել վերեվ են դարին...
Շամամ մի չեղավ, ուղարկեմ յարին:

Կան բազմաթիվ խաղեր ևս, վորոնց մէջ այս ամենը մտնում են բանաստեղծական պատկերավոր արտահայտության համար:

Ցես աղջիկ եմ բաղի պես,
Շամամների թաղի պես...
Բաղչան յես եմ, բաղը՝ դու,
Իմ սիրելի յարը դու:

Վո՞նց բաղչա յես, բար չունես,
Վո՞նց ջահիլ ես, յար չունես,
Ցերկնքի դուշ ես դառել,
Վեր գալու հնար չունես:

Բուն գյուղական պարապմունքի մէջ կարեվոր տեղ է բռնում և անպատճապահությունը: Հողագործություն չէր կարող լինել առանց լծկանների:

Գութանիս լուծը պիտի,
Դուշմանիս ոճը պիտի...

Մարա դոմեշ լծի տակ,
Քոզ դլորի պղտի ակ:

Այսպես և խաղ ասում հողագործ գյուղացին. իսկ նրա լնկերը, սիրահար հոտաղը, յերգում է.

Հելե՛լ, վելե՛լ, Մարո՛ւ դոմեշ,
Իմ ձեռ Թալեմ Ջյալալի բեշ,
Ջուլոն եղնի ինձի փեշքեշ:

Վոչ մի գյուղ չկա առանց նախրի. նախրատուն ու նախրագնան, տավար արածացնելը, յեղները, հորթեր ու կով, տանը պահած հորթ, խոտի գնալ, հորթի համար խոտ քաղել, նախրաթող ու հորթաթող, տավարի հիվանդություն, մարագ, դոմ ու մսուր, ուր պահվում է հոտաղը, նույնիսկ դռանը դրած աղաքարը՝ անասուններին լիզելու համար— այս ամենը դառնում են խաղի նյութ:

Նախրատափին ուռի ծառ,
Ինձոր գյեմ, արի տար...

Մեր տուն, ձեր տուն մոտիկ մոտիկ,
Երթանք քաղենք հորթիկա խոտիկ,
Բերենք, դնենք մսրա մոտիկ,
Տեսնենք՝ վի՞ր յարն ա խորոտիկ:

Ահա և յեզան կորչելու մասին մի խաղ.

Եռոր նորը նորել ե,
Ցարիս յեզը կորել ե.

Ով վոր գտել ե՝ Քոզ տա,
Ջամարս կը տամ մուժաա:

www.naregatsi.org

Գյուղերում արջառի հետ պահում են և խաչները, ուստի վոչ միայն յեզնաարածն ու տավարածն է յերդվում, այլ և հովիվը, խաչնարածությունն իր զանազան կողմերով— վոչխար արածացնելը, մակաղատեղը, գառներ պահելը և այլն.

Զուլոն կային մեջ գառներուն,
Երես կարմիր աղբրանց արուն...
Վոչխարն արել եմ բակը,
Դեմ տվել սելի ակը...

Հովիվ խռովավ,
Ոչխար մոլորավ,
Բերվոր չիվարավ,
Կթոց գլորավ...

Խաչնապահությունը պահանջում է տմտաններից խաչնը սար, մարմանդ (յեյլաղ) տանել.

Մեր դռնովը քոչ ա գնում,
Ջոչ քոչի մեջ ա գնում.
Երնեկ են քվոր աչքին,
Որտն աղբոր մեջ ա գնում:

Իմ աղբերը սարումն ա,
Շլին գոտկածալումն ա...

Ցարխ տեղը յայլաղ ա,
Մաղկով բաղչա ու բաղ ա...

Ձադը եմ զարկել սարին...

Ամպահով և ուրիշ շատ խաղերի մեջ, նույնիսկ վոչխար խուզելը և կթելը:

Ես սարը ծաղկոտել ա,
Ոչխարը բզդոտել ա...
Ցայլեն գառներ կը խուզեն,
Ջեզ ուրիշները կ'ուզեն...

Ոչխարն եկել ա բերը,
Գառներն արել են մերը.

Խաղերի մեջ զորեղ կերպով անդրադարձած են և մեր գեղջկուհիների աշխատանքները: Կինը գործում է գլխավորապես տանը. նա պատրաստում է կերակուրներ, յեփում, թխում է. մանում, գործում է. կարում, կարկատում է: Մի խոսքով նրա ձեռին է ամբողջ տնարարությունը: Բացի այդ՝ նա գնում է սարը բանջարի, մասնակից է տղամարդի գաշտային աշխատանքներին՝ բանվորներին հաց ու ջուր տանելով, խուրձ կրելով, կալսելով, մաղելով և այլն:

Դուքանը հաց եմ բերել...
Կուժն առա, ելա սարը...

Կինն է զբաղվում կաթնատնտեսությամբ, վոր կապված է անասնապահության հետ: Նա կթում է կովեր, մաքիներ. բերի ժամանակ էս կթողները կանայք են.

Ելել էս, կ'երթաս կը բերը,
Ոչով չիյտեր սրտիդ սերը...

Կաթ տաքացնել, մածուն մերել, խնոցի հարել, յուղ հալել և այլն, այս բոլորն էլ դարձած են խաղի նյութ:

www.naregatsi.org

Կաթնա տաքացնեմ, վեր դնեմ...
Ցեթիմ բեխին հեր անենք,
Կաթն ու մածնին մերան ենք.

Մերս մածուն ա մերել,
Լավ դյուլում ասող աղջիկ,
Փեսեքին տուն ա բերել.
Մինչեվ լուսը սեր անենք:
Անտեր մնա դող կատուն,
Փեսեքի փայն ա կերել:

Տապկած հավի ճուտ բերեմ,
Վոչխարի մածուն մերեմ...

Հաճախ հիշվում են՝ սեր, մածուն, թան, խնոցի հարել, նույնիսկ խնոցու բերանի սերեկը և մածնի քսակը, վորով մածունը քամում են:

Խնոցին նոր եմ հարել,
Թազա կարագ եմ արել.
Զառ մինթանիս ղրաղին
Ղանավուղ քոքա կարել:

Կինն է զբաղվում հացաթարուբյամբ: Նա մաղում է ալյուրը.

Ալուր մաղեմ, թեփ կու գա,
Շեկլիկ աղբեր յ՛ոբը կուգա...
Սիրուն հարսը ալիք մաղեր,
Ջուխտ չամամը ծոցին խաղեր...

Ցանի ղնալ, թոնիր ու բոխարիկ վառել, հաց թխել, գաթա, բոքոն թխել, ինչպես և ցան, ցանի ամբոց, վառ թոնիր, ծխացող թոնիր, թազա հաց, առաջին հաց, մինչև անդամ հացահանն ու կուտը, վոր ընկնում է թոնիրը,— այս ամենը շատ անդամ յերգվում են խաղերի մեջ.

Հաց եմ թխի մշակին,
Ցետ եմ նստի դռշակին.
Ցարիս հենց կարոտել եմ,
Վոնց որ վարդ—մանիշակին:

Գյուղական կերակուրներից յերգվում են՝ ապուր (եփել), սպաս (անել), կաթնով, կաթն ու բրինձ, կորկոտ (դնել), խորովուք, քուֆթա, տոլմա (փաթաթել), նոր ճուկ, ճվածեղ, տապկած ճուտ և այլն, այլև ճու խաչել, ճու նախչել և այլն: Զի մոռացվում նույնիսկ «մեծ ղազանի քափը դալը»:

Մածուն եմ մերել, սեր չունի.
Ջուկն եմ եփել, փոր չունի...
Գալիս հետդ խոսք բեր,
Բեղ պահել եմ կաթի սեր.
Ղաբլու փլավ եմ եփել,
Աբի ինձ հետ միասեղ կեր:

Կերակուրների հետ կապված է սանդ ծեծելը (թակելը) ճավարի համար, վոր կարևոր տեղ է բռնում գյուղական ուտեստի մեջ:

Սանդ կը թակեմ՝ հախ ա...
Երկանքս կ՛աղա ճավար,
Դուշման, քու աչքը խավար.
Ցես սիրել եմ, յես կ՛առնեմ,
Ջայնամ թե չունի տավար:

Երկանքով աղ աղալն էլ կանանց գործ է.

Երկանքս աղի վրա,
Շամամը թաղի վրա.
Ցես մի պստլիկ ղուշ եմ,
Իմ հերանց բաղի վրա:

www.naregatsi.org

Կնոջ աշխատանքների մեջ մեծ տեղ է բռնում նաև տնային սպասակալությունը, որը մեծ չափերով արտահայտված է խաղերի մեջ: Մանկամարդ հարսների ու նորատի աղջիկների գործն է ջրի գնալը, աղբյուրից կամ այլ ջրատեղից ջուր բերելը, ջրհորից ջուր քաշելը, լվացք ու սրբոտ անելը, ավելելը, սենյակ սրբել և այլն:

Ջրի ճամբեն աչ կ'անեմ,
Ձեռքակ դնչրեն քաշ կ'անեմ.
Կորի՛, գնա՛, չան աղա,
Գեղի հալ ու մաշ կ'անեմ:

Ջրհորից ջուր ես քաշում,
Ցակնըհան ինձ ես աշում.
Հեռվից ուրիշներին
Մոտիկից ինձ ես խաշում:

Իմ յար նստե բակն է լվաց,
Մարմար ծծվեր, գոչեր է բաց...

Կանանց սպասակալության մեջ է նաև թափ տալը (թաղիք), խալիչեք փռել, անկողին քցել (դոշակ գցել, լէհը բանալ), բարձ դնել (ըմբուլ կոպինք, ատլաս լէհը, զարբաթ դոշակ):

Խալիչեքը փռել եմ,
Նախշուն բարձեր դրել եմ...

Տեղ եմ քցել, փոթ կը դա,
Բարձ եմ դրել, սոթ կը տա...

Հիշվում է նուշնիկակ հավաքած անկողնի ծալքը.

Ծալք եմ տարքել, հավան չեմ...

Ցեղ վերջապես ամեն տեսակի ամենօրյա մանր-մունր գործերն էլ անարժեք չեն համարվում յերգված լինելու համար, ինչպես են՝ մառան գնալ, գինի բերել, կրակի գնալ, կավի գնալ, վոտները թաղիքը կախել, ճրագը լուս տալ, ճրագ դնել, ուլունք չարել, և նույնիսկ հավեր քշել, հավի թառը, հավանոցն ու հավարունը և նման բաներ:

Կանանց աշխատանքի մեջ կարևոր տեղ են գրավում և նրանց կարն ու մանածները և գործվածքները, վորոնք իրենց դանազան տեսակներով հաճախ յերևան են գալիս խաղերի մեջ, ինչպես են՝ բուրդ գզել ու մանել, ճախարակ մանել, արշկան մանել, կազ մանել, կար անել, գուլպա գործել կամ գուլպա անել, թաթ անել, դանազան ասեղնագործություններ՝ աղլուխ անել, նախշ անել, բարձ անել, արախչի անել, քողոզ գործել. խալա գործյալ՝ քարգահ անել, անոռակ (դայթան) գործել, քուղ գործել, խալչու խուրջին գործել և այլն:

Ժամի դռան հինած ա,
Հինածը հատհրատած ա...
Ջրի ուղին սառել է,
Մատս ասեղ տարել է.
Են քաքլիկ (քաքլավոր) պուճիկ ագան
Ուշ ու միտքս առել է:

Ասեղ մատնց կը բանցեմ,
Գուլպա, պաճուճ կը գործեմ.
Թանկ ու եժան կը ծախեմ,
Քե շատ ուրախ կը պահեմ:

Մինչդեռ կանանց այսպիսի աշխատանքները հանախված են խաղերի

www.naregatsi.org

մեջ, միայն մի քանի արհեստներ են հիշվում, այն էլ ամեն մեկը մի կամ յերկու անգամ: Դրա պատճառն այն է, վոր մեր գյուղերում արհեստավորներ շատ չկային: Ներանք քաղաքի բնակիչներ են յեղել: Մեկ ընդարձակված խաղի մեջ միայն աղջիկը չի ուզում, վոր իրեն տան նախրորդի, մաճկալի, կարդացվորի, սոլկարի, բ-յուջարի— չոբանի, փոխոխակների մեջ նաև վանա խոջային, տիրացուի, դուլգարի, սարկավագի, (բայց այդ չի նշանակում, ինչպես այդ ներքևում կըտեսնենք, թե կարդացվորը, սարկավագը հարդի չի յեղել ըստ քաւյակաների), վորոնք տնից բացակայելով՝ կը մոռանան իրեն, այլ նա ասում է մորը·

... Ջի տո՛ւ գործավոր (վ· խիաք) մարդու,
Մքուք թալա, պագա գիս·

Իսկ վարիանտի մեջ՝

... Մարե՛, ձի տո՛ւ խիաքին,
Թալի մքուք, սիրի գիս,
Հորևն եղնի, գրկի գիս:

Գործավորությունը կամ գործարարությունը (վոստայնանկությունը, կաւավազործությունը) մի ժամանակ շատ զարդացած է յեղել մեր գյուղերում, առանձնապես դաշտային գյուղերում յեղել են բավական թվով գործավորի հորևր: Գյուղացիներն այդ արհեստով պարապել են ամեները:

Աղջիկ, չիլեն ծալ երա,
Եիլեն ծալ ու մալ երա·
Եդ քու կարմիր քշներաց
Պագ մի տուր, հալալ երա:

Մի յերկու խաղի մեջ հիշվում է դարբին, մեկի մեջ էլ նալբանդ·

Ջուրը ղուրբան են աղրոր,
Համ գլավի, համ դարբին...
Ջաչկա յես նալբանդ ըլնի...

Մեկ խաղի մեջ էլ կա հյուսն·

Սիրածդ ա խառատ-դուրդյար...

Կա նաև հետևյալը, վոր ըստ յերեվույթին գյուղական յերգ չե·

Պլոտնիկը փետ տաշի,
Ջուչա քուչա կը յաշի·
Կուժն ուսեմ, ջուրը գնամ,
Կը յաշեմ՝ թառանչ քաշի:

Գյուղական յերգ է, անշուշտ, հետևյալը, վորի մեջ պատմվում է փայտահատությունը, վոր կատարում են վրչ անպայման արհեստավոր մարդիկ·

Ես գիշեր լուսը տեսա,
Յիմ յարս դուրսը տեսա·
Ելեր եր, մերին կ'երթար,
Կացինըն ուսը տեսա:

www.naregatsi.org

Ցերկու յերգի մեջ էլ հիշվում է ծմակում, սարերում վորս անելը, վոր սովորական էլ յեղել մեր գյուղերում.

Ծմակին հորս եմ արել,
Աչքերս չորս եմ արել.
Վատ խաբարդ լսել եմ,
Արինդ փորս եմ արել:

Ցեվ վերջապես մի քանի անգամ հիշվում է վոսկերիչ— արծաթագործը (զարդար) իրրև հաջուստ մարդ, յերեվի, այն պատճառով, վոր վոսկու, արծաթի հետ գործ ունի.

Մեջքիս քամարը ծուռն ա,
Աչքս զարդարի դուռն ա.
Զարդարը չատ փարալու,
Սիրտս քաղից յարալու:

Զարդարն ա բոզ չուխավոր...
Հալա մին քամար կ'ուզեմ...

Մի ուրիշ խաղի մեջ աղջիկը յերգում է.

Արծաթ տվի դուլումչին,
Քամար չինեն իմ մեջքին,
Ոսկա չինեն իմ քթին,
Ղուլփազ չինեն իմ ականջին:

Այս են խաղերի մեջ հիշված արհեստավորները: Թեպետ և մեր գյուղերում հարուստների համար սովորական և յեղել արծաթի, նույնիսկ ոսկի զարդարանքների գործածությունը, ինչպես և դրանք հաճախ հիշվում են բազմաթիվ խաղերի մեջ, բայց դժվար թե շատ գյուղերում բացառած լինեն ոսկերիչները: Այդ զարդարանքները, ինչպես և ամենի կարգները— խաս, զանազուղ, զարբար և այլն— քաղաքից են տարված գյուղերը:

5. ՀԱՅԱՐԱԿԱԿԱՆ ԽԱՎԵՐԸ ԽԱՂԵՐԻ ՄԵՋ

Առհասարակ սոցիալական խնդիրները, դասակարգային պայքար համեմատարար քիչ է յերևում այս խաղիկների մեջ: Դրա պատճառն այն է, վոր դրանք, սակավ բացառությամբ, սիրո յերգեր են կյանքի ծանրությունը դեռ շատ չզգացած պատանիների և յերիտասարդների, վորոնք, ինչպես ասվեց վերևում, չեն հետաքրքրվում այդպիսի խնդիրներով: Նրանք յերգի նյութ դարձնում են այն, ինչ վոր իրենց սիրո հույզերին է վերաբերում: Բայց և այնպես այստեղ էլ գյուղական աշխատավորների հոծ բազմության մեջից ջոկվում են գյուղի «հարուստները», ունեվորները, վորոնք և իշխաններն են. վորովհետև տնտեսապես ունեվորը և իշխող է և հարստահարող:

Ամենից առաջ աչքի յե ընկնում գյուղի հոգեվորականը: Նորատի յերգչուհիները նրա մասին առնում են իրենց հետաքրքրող մի քանի գծեր մի-այն: Հոգեվորականը հին գյուղի միակ կարդացվորն եր. իսկ կարդալը դժվում է.

www.naregatsi.org

Ծաղիկ ունեմ նարնջի,
Ագա, վեր արի վնջի՛։
Կարդալը լավ բան կ՚ըլնի,
Մանչ մի՛ արի յաղնջի։

Ա՛յ ագա, ալ կապավոր,
Քո՛ չեկար կարդացավոր։
Ինչի՞ սիրիր ու չառար,—
Դատաստանիս պարտավոր։

Կարդալը կատարվում է, հարկավ, հին յեղանակով, կրոնական գրքերի վրա։ Հիշվում են Սաղմոս ու Նարեկ։

Աղբեր նռան տակին,
Սաղմոսը կռան տակին։
Սաղմոսն անգիր ա արել,
Լիզուն բլբուլ ա դառել։

Սարեն եկավ ճիավոր,
Սաղմոսը ծոցին սավոր...

Ցերդչուհին առանձնապես սիրով և վերաբերում կարդացվոր պատառնուն, սիրացուին, սարկավագին.

Քաքուլիդ կալին մեռնեմ,
Երեսիդ խալին մեռնեմ։

Լսել եմ՝ կարդացող ես,
Սաղմոսիդ ծալին մեռնեմ։

Հին դյուղի աղջիկը սիրով ցանկանում է այդպիսի տղայի հետ ամուսնուն, սիրացուին, սարկավագին.

Ա՛յ տղա, սեվ չուխավոր,
Նարեկը ծոցիդ սավոր։
Երնեկ կը տամ են որը,
Վոր դաս մեր տուն թաղավոր։

Եսոր ծաղրդար պիտեր,
Տիրացուն իմ յար պիտեր...

Տիրացուն ցանկալի վեհատուր չե և այն պատճառով, վոր դրել դիտե։

Ճես հողերի տուխաքն եմ,
Լիք փոքերի հուդրքն եմ։
Ա՛յ դալամ քաշող տղա,
Ինկանդ ծերի թուղքըն եմ։

Այման չինող իմ յարը,
Ղալամ բռնող իմ յարը...

Սմեն սիրացու, հարկավ, դրել չդիտե։ Ահա դյուղացու ծաղրն այն սիրացուների, վորոնք դրել չդիտեն.

Ջուր կուգար արփին-արփին,
Համ սիրացու, համ դարբին։
Ջուր չեր ջրե ծառները,
Գիր չեր դրե մատները։

Տիրացուն արժանանում է դյուղական խաղերի մեջ մտնելու և նրա համար, վոր նա «գիր և անում»։

Ծառից ընկած ծիրան եմ,
Տիրացու չեմ, վոր գիր անեմ...

«Գիր անելը» կամ «Թուղթ անելը» կարեվոր արժեք ունի պատանիների համար։ Դա, ըստ նախնական հմայական սնահավատքի, սիրահարեցնելու միջոց ևր համարվում.

www.naregatsi.org

Երեվան ուխտ եմ արել,
Թաք ծամս կուխտ եմ արել·
Շան տղեն՝ սիրվել վրես՝
Գիտում ա՝ քուղէ եմ տրել:

... Ա՛յ ազա, խոսալ չուզա,
Ջն համար քուղէ եմ երթ:

«Գիր անելով» զբաղվում են և մոլլանները·

... Իմանամ՝ ինձ չես առնի,
Կ'երթամ, մոլլին քուղէ կ'անեմ:

Բայց մոլլաներից սակաս չեն պարապում այդ խաբեբայական գործով նաև տերտերները·

Ա՛յ ազա, իր անել տուր,
Միրուքդ վեր անել տուր·

Հերս քեզ աղջիկ չի տա,
Տերտերին դիր անել տուր:

Սիրահար աղջիկն ու տղան տերտերին, ինչպես և վարդապետին, հիշում են նաև հմայության դեպքում: Նրանք դառնացած բողոքում են հմայության դեմ:

... Ինձի չհաս հանեցին
Գլխամեռ տերտերները:
... Մեռնի տերտերի վորդին,
Ինչի՞ ասավ՝ չհաս եր:

... Հողիդ դառի, վարդապետ:
Ախ՞տա իր ասում՝ չհաս ա:

Ցեկեղեցական կանոնը չափազանց հեռացրել եր աղջակիցների ամուսնությունը· «չորը պորտն» անցնելուց հետո միայն աղջակիցներն իրավունք ունեյին իրար հետ ամուսնանալու: Ահա՛ թե ինչ և ասում այդ մասին յերգը·

Եսոր չարաթ, պա՞տ կ'ըլի
Ծոցին արծաթի թաս կ'ըլի·
Վարդապետ, բալեդ մեռնի,
Սիրածն ել չհա՞տ կ'ըլի

... Սիրած սիրածի չեն տա,
Տերտերն ա մեղքի տակը:

Չհասությունը տերտերների ու վարդապետների համար դարձած եր յեկամտի աղբյուր: Նրանք կաշառքով թույլ եյին տալիս մերձավորների ամուսնությունն ըստ հին ասության՝

Հիսուն ֆլորին,
Կարմիր ղորին,
Մեռնի կին,
Առնի քնին:

Իսկ խաղի մեջ յերգվում է·

...Միննաք աննենք մեր տեղին (տերտերին),
Չհասը հաս աննենք,

Ցավ այդ հնարավոր եր, վորովհետև ինչպես յերգն ասում է·

www.naregatsi.org

... Տերտերը փարին կարոտ ա։
... Նախշած աղլուխ եմ պահել
Մեզ պսակող տերտերին։

Տերտերից շատ ավելի բարձր է դասվում գյուղի ջոխվան, ռեսը, մելիքը, աղան։

Իմ յարը տիրացու յա,
Հատուկ տերտերացու յա.
Մազերը վոր վեր անի,
Մեր գեղի քյոխվացու յա։

Կինը պարծենում է, վոր ինքը «Մուսես աղայի» թոռը կամ հարսն է, վոր իր յարը մելիքացու յե.

Հաց եմ թխել գաթացու,
Իմ յարը մելիքացու.
Գեղումն ոխտը տգա կա,
Իմ յարին նոքարացու։

Ինչո՞վ է քյոխվան, ռեսը, մելիքը (=գյուղի տանուտերը) ավելի հարգի։— Նրա յեկամուտն ավելի մեծ է։

Ծաղիկ ունեմ՝ հենց ես ա.
Ցեղըն մեր գեղի ռես ա.
Ջռեսին խալաթ պիտեր,
Խալաթը մանեթ-կես ա։

Նա կողոպտում է գյուղը և ապրում նրա հաշվին.

Գամ չարաթ որ վեր ճաշին,
Գամ կիրակի վեր խաշին.
Հացը գեղեն, թան գեղեն,—
Դարտակ ռես, քու տունը չեն։

Մինչդեռ աշխատավոր գյուղացու արտն անջուր մնալով՝ չորանում է,

... Մեր ռեսի գարին հազար ու մազար։

Ցեխ «ուտում է» քյոխվան, վորովհետև նա էլ «կերցրել է» մեծերին. և նա իր «կերցրածը» տանտնապատիկ հանում է աշխատավորներին հարստահարելով ու բանտարկելով։

Ցարս դուքսազ ես արած,
Արունս թողել սառած.
Գելն ուտի քո եշ գլուխ,
Փողով քյոխվա յես դառած։

Ջյոխվի, ռեսի ուժը կախված է թե նա ինչ երեսատեղ ունի իր մեծի մոտ։

Մեր հանդերը ջրով ա,
Մեր ռեսը թրով ա.
Վոր մեկ խանի (վ. դատավորի) մոտ երթա,
Խոսքը վոսկե ջրով ա։

Ջաղերի մեջ բավականի հիշվում են՝ թավաղ, բեկ, բեկզադա, աղնիվ և այլն։ Գյուղացու համար դրանք ցանկալի վիճակի մարդիկ են. ուստի գեղջկուհին իր յարին գովում է՝ անվանելով նրան՝ թավաղ, սարդար և այլն։

www.naregatsi.org

Ա՛յ ալատա, ալատա՝
Թռիկին վոսկի սալադ ա.
Ինձ մի սարդար յար ունեմ,
Կ՚ասես՝ քաղքի թալադ ա:

... Ման յարս մելիք ա:
... Ինձ մի թալադ յար ունեմ
Համ մելիք ա, համ աղա:

Սա մի պատկերավոր արտահայտություն է, ինչպես և հետևյալների մեջ.

Աչքով, ունքով հերիք անես,
Ուրիշների նաղը տանես—
Ախտոս աբի ջիվան ջանիս,
Ինձ համար սուլթան ու խան ես:
Թառ խոթատիկ սալի զադ...

Մատանիք ոսկեջրած,
Ա՛յ աղա, դու ինձ դրված.
Դու խանին նաքար պիտիս,
Ցես քո ծոցին դանջրված:

Սրա մի վարիանտի մեջ «նաքար» բառի փոխանակ է «չաթիր»: Շաթիրները հաղնում էին կանաչ ու կարմիր, ինչպես հետևյալի մեջ.

Թաղավորը թախտով ա,
Իմ յարը չատ բախտով ա.

Կանաչ-կարմիր հաղնող ա,
Նամեանիկի կայնող ա:

«Ման նաքար թե չաթիր» (=ծառայող), «նամեանիկի կայնող» (=փոխարքայի սպասավոր), դրանք արդեն հին դյուղացու համար ամենաբարձր աստիճանն էլին համարվում: Գեղջկուհին չատ դոհ եր յարի արտաքին նմանությամբ միայն.

Են աղան եկավ, անցավ,
Իրմոքը (=իրենով) բնկ կըլմանի.

Եկավ, անցավ չան աղան,
Փիտցա քի ջոջ կըլմանի:

Մի քանի խաղերի մեջ միայն կինը պարծենում է իր աղնվական յարով.

Մի բարձ եմ արել՝ իմն ա,
Միհն էլ եմ արել՝ իմն ա.

Գյանջու քարվանն գալիս է,
Մեջի թալադն էլ իմն ա:

Վարիանտների մեջ «թալադ» բառի փոխանակ է «մեծ խոջա», «ազնիվ», «թոսուն» (=աղնվական): Սա արդեն աղնվականի ու առևտրական քաղաքացու յերկ է, ինչպես և հետևյալները.

... Ցես են թալադ յար ի՚ուղեմ,
Ջումարդ կանդնի խալխումը:

... Ինչի՞ ա բեկի աղան,
Իմ յարը չահրազ պիտի:

Մի ուրիշ խաղի մեջ էլ կինը պարծենում է ասելով՝ «Ցարս իշխանի սոյ ա»: Բայց դրանք, յեթե իրրեվ լոկ գովեստ չեն ասված, դյուղացի աշխատավորի արտահայտություն չեն: Ահա թե ինչպես և աշխատավորը, հույսի կինը, գովում իր ամուսնուն, կամ տավարածի համար սեր և հայտնվում:

Ջուր եմ դրել՝ կեծ ա,
Վոչխարիս աղաքն նծ ա.

Մեռնեմ մեջի չոբանին,
Վոր թալադիցն էլ մեծ ա:

www.naregatsi.org

Ծառին տակը հել ունեմ,
Հում տըրեխում թել ունեմ.
Ծո՛ մանչ, տավարը վար բե՛,
Ցեռ քո վրա սեր ունեմ:

Ձ՛յ տղա, տավարած տղա,
Ջուռով ճարած տղա.
Ոթախ սրբեմ, շոր քեմ,
Նաիր բեղարած տղա:

Բայց և այնպես տոհմը, ծագումը, վիճակը, դեռ ևս մեծ նշանակություն ունի.

Ադա, դու ի՞նչ ադա յես,
Ադա չես, բեկզա՞դա յես.
Հալարաւթյուն մի՛ անի,
Դու մի թուլի գյադա յես:

... Հենց գիտես՝ շահզադա յա.
Շատ մի՛ ուռիլ, տրաքիլ,—
Եղ քո սիրած՝ գյադա յա:

Առանձնապես շատ է հիշվում «խան», և նույնիսկ մի քանի հատուկ անուններ են հիշվում խանների համար: Դա հիշողություն է 17 և 18-րդ դարերում Արևելյան Հայաստանում նստող խանների:

... Ծանին չեմ տալ իմ աղջիկը,
Գյալբալայի Սուլթան աղա:

Կան, հարկավ, խանին աղջիկ տվողներ էլ.

Մեր բաղը երկեն բաղ ա,
Ծնձոր քցեմ՝ կը խաղա.

Ծանին եմ աղջիկ տվել,—
Ծան դնդի՝ (ասաց)՝ Սուլթան աղա:

Սույն ամուսնությունն է երգվում և հետևյալի մեջ.

Նշանածիդ (=քո, վոր նշանած ես) հենեն բերին,
կեսրանցդ տնեն բերին,
Վրեն ալ քողով ծածկած,
Մեծ խանի դռնեն բերին:

Սա կամավոր ամուսնություն է, դուցե և աղնվականուհու, կամ «խան» ասված է վրացական թագավորի համար: Բայց կա նաև բռնի ամուսնությունը: Ահա՛ մի խաղ, վորի մեջ երգվում է խանի դուռն «աղջիկ քաշելը», վոր նկարագրել է Ծաչ. Աբովյանը:

Ջաղացի աչի կուռը,
Կըցնծար մինչի գյուլը.

Վայ իմ սիրած բլբուլը (=աղջիկը),
Գաչեցին խանի դուռը:

Նույնը կատարվում է նաև «գեղի տիրոջ» ձեռով.

Սիրուն աղչկա տերը,
Չի տալիս քյաֆուր մերը.

Ինչ անի քյաֆուր մերը,
Տարել ա գեղի տերը:

Նախորդ քառյակի մի փոփոխակն այսպես է՝

... Վայ, իմ մեկիկ աղբորը
Գաչած ա խանի (վ. մելիքի) դուռը:

www.naregatsi.org

Այստեղ էլ վողբում են խանի դուռը մարդկանց քաշելը՝ հարստահարելու համար, ինչպես նկարագրել են Աբովյանն ու Պուշկինը:

«Խանի դուռը» հիշվում է նաև իբրև դատարան, քաղաքելու վայր.

... Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Կըգնամ խանի (վ. քյոխվի) դուռը:

Իսկ մի ուրիշ խաղի մեջ յերիտասարդն ասում է.

... Սիրել եմ, տանել պտեմ,
Թող տանեն չահի դուռը:

Այսինքն՝ անպատճառ պիտի առնի աղջիկան, նույնիսկ յեթե դանգատի գնան չահի մոտ: Նույնն ավելի ուժեղ արտահայտված է հետեվյալի մեջ.

Ցել ու երթանք կանկու սար,
Ջուչկ (վ. բերդ) մի շինենք, մտնենք հիսար.
Թող գա վըր մե չահն խոնդքար,
Ուղե հարյուր, կուտամ հազար,
Բազե՛, քո թուխ աչքիդ համար:

Ինչպես կարելի յե տեսնել, «խանը» փոխանակվում է «մելիք», «քյոխվա», «գեղի տեր» բառերով: Դրանք մեծ ու փոքր իշխողներն են և կեղեքողները: Դրանք և դատավորներն են: Ահա թե ինչով և սպառնում կեսուրից զրկված հարսը.

Կեսուր ինձի զրկեը ի,
Անթրոցով մըկեը ի.
Կ'երթամ խանին դատ կ'անեմ,

Ճոճ տունը վերան կ'անեմ,
Փըտիկ տունը չեն կ'անեմ:

«Շենի աղեն» դեր և կատարում և ամուսնության խնդրում.

Վոչխարս արի են ուղին,
Մունաթ կ'անեմ շենի աղին.

Աստված, աշխարք կըսիրեք,
Ինձ ավելք են նամարդ տղին:

Հատկապես հիշվում են՝ Փանահ խան, Զանջր խան, Ախտա խան և Գյանջում նստող խաները, ամենքն էլ վատ հիշատակով: Լսենք, թե ինչպես և յերդում կինն իր յարի համար պաշար պատրաստելիս:

Գուլպա կ'անեմ, խաչար ա,
Թխածս յարիս պաշար ա.

Փանահ խան, քուռ մարը մեռնի,
Իմ յարը խե՞ մաշել (մաշվել) ա:

Մի ուրիշ յերդի մեջ պատմվում է Ախտա խանի սպանվելը.

Մեր թվանքը ծանոթ ա,
Լոխ ըրծաթե բանդեր ա.

Ախտա խանը սատկել ա,
Ձին ու դուշը անտեր ա:

Ցել վերջապես՝

Գյանջում նստած խաները—
Մեր մոթալին պանները (=պանիրը):

www.naregatsi.org

Վատ հիշատակ և պահված և լեկդինների արշավանքների մասին.

Ա՛յ տղա, դու խանի վորդի,
Հազինդ լիսամի մորթի.
Թե ինձնից դյուման յար բռնես,
Լեդդին քեզ տանի մորթի:

... Սիրածը վոր սիրածին չի տա,
Լեզատան կ'երթա դերի:
... Իրեք որ ա չեմ տեսել,
Հենց եմ լեդդու Թալանած:

Այսպես հիշվում է նաև Աչմու դերի, Դաղստանի և Ղորատանի դերությունը:

... Ղորատան յեսիր պիտի,
Իմ սիրածին նշանած:

Մի անգամ վոր խաղերի մեջ յերևան են գալիս իշխողները— «հարբուստները», ունևվորները, («Մակար ունևվոր, դեղին չնաշխոր»,— այսպիսիներն էլ կային դյուղերում),—բնական է, վոր այս դյուղական բանաստեղծությունների մեջ դտնեյինք նաև հարուստ զգեստներ և ավելի ևս թանկագին զարդարանքներ: Այսպես հաճախ, շատ հաճախ յերգվում են՝ քամար, արծաթե զոտիկ. մատանի, վոսկի մատանի. զնդեր, ականջի ողեր, վոսկի զնդեր, քթի ող, խզմա, վոսկի խզմա. ապրյան, բիլազուկ, վոսկի բիլազուկ, վոսկի զուլբազ. արծաթ վզնոց, ճակատի վոսկի, ճակատի մաղչա, քորոց, նույնիսկ ժամացույց, «ծոցումդ դեղին վոսկի», «սրսուռ վոսկի»:

... Ղորոտի աչքեր ֆինջան,
Բուկն է քյի լալ—մարջան.
Ապրջան ոսկեջրուկ,
Ղամեն ակնուսանք չարուկ:

Այս զարդարանքները կանայք թե քաղաքներում և թե դյուղերում են կրել, արծաթի և վոսկի զարդերն, անշուշտ, ունևվորները միայն: Նույնպես ունևվորներինն են յեղել և այսպիսի թանկագին զգեստները՝ սամույր կապա (տղայի), սմբըշում, խաս, զումաշ շորեր, զանազան կապա, զարբաթ, բուխարա զդակ, քիրման (չալի) զոտիկ և այլն:

Դյուղացիների աշխատավոր զանգվածները յեթե մատանի, ապրյան և ողեր ունեցել են, այդ յեղել է պողվատի, սակավագեպ՝ արծաթի: Նրանց կանանց ձեռքերին յեղել են ուլունքներ, ճակատին յեղել է վոչ թե վոսկի շար, այլ «շահի», այսինքն արծաթի հինգ կոպեկանոց զրամներ, նրանք տառապել են աղքատության մեջ: Ցավ մեր այս խաղերն ամենամեծ մասով հենց այդպիսիների վիճակի արտահայտությունն է.

Թունդիրը հով ա,
Վրեն լե բով ա.
Տասներկու ջան ենք,
Մե շոր լե կով ա:

Սրա փոփոխակն է.

Թոնդիրը բաց ա,
Վրեն լե թաց ա.
Տասներկու ջան ենք,
Մեկ շոր լե քած ա:

www.naregatsi.org

Ահա իսկական պրոլետարը, այս բառի սկզբնական իմաստով: Չունեն վառելիք, չունեն ալյուր, տաված՝ աղանձով են ապրում, չունեն թացան. բայց հարուստ են յերեխաներով, ընտանիքի անդամներով, վորոնցից յուրաքանչյուրը կարող է ասել.

Մավ հալավս փըրփըռում ա,
Անկաշներս ղըռղըռում ա.

Տաշտը դարտակ, մաղը կախ,
Փորս տաված ղըռղըռում ա:

Բայց կան դրանցից ավելի չքավորներ ել. կան նույնիսկ տուն չունեցողներ:

Աղջի՛, դու մարդ ուշ ելար,
Մենացար, կարմիր թուշ ելար.

Տուն ըմ չունիմ, որ տուն երթանք,
Քեզի առնեմ, ո՞ւր երթանք:

Չքավորին նեղում է պարտքը: Վո՞րքան նվաստացնում է յերիտասարդին այդ պարտքը:

Տաված քուչեն ման արի,
Ցես քեզ մարդ չեմ համարի.

Գնա հարդ պարտքը տուր,
Նոր արի՛, աղջիկ տիրի՛:

Ահա՛ թե ինչպես է վիրավորում աղջիկը պարտք ունեցողին:— Փուխրախակի մեջ ավելի ևս խիստ արտահայտությամբ է. աղջիկն այդպիսի մեկին չան տեղ ել չի ուզում դնել, և վիրավորանք է համարում, վոր պարտք ունեցող տղան իր «անունը տալիս է», այսինքն աղջկան ուզում է:

Հորս պարտքը տվել եմ,
Աղջի՛, քեզի տիրել եմ.

Ղալաթ ա արել հերդ,
Ջեզ մի խոսքով տարել եմ:

Ցեվ ինչպես չպահանջի աղջիկը, վոր տղան նախ պարտքը տա: Լսենք տանը խեղճ ու անճար մնացած կնոջ վողբը.

... Կուլամ, ողորմած աեր, աս ընդո՞ր բան է,
Գարաբկանն ալ նկեր, անեն կըհանե:

«Հոր պարտքը» յերբեմն հայրերի անմտությունից ել է ծագում. դյուղացին պարտքով առած կովը ճմեռը ծախում է, ինչ է թե կարողանա վորդուն պսակել և բուռնուզ առնել հարսանիքին:

Պարտքով կովը ծախեցին,
Ձմեռ տվին բուռնուզին.

Բուռնուզ պատեն կախեցին,
Մուրհակն ընկավ մեր վզին:

Այսպես բողոքում է նորահարսը կամ նորափեսան: Տեսեք, թե մի ուրիշ խաղի մեջ ինչպես է իր այս վիճակի համար դանդատվում մանկամարդ կինը:

Ձյունն եկել, դուռն առել ա,
Կեսարաս պարտքով մեռել ա.

Ցես պստիկ, յարս պստիկ,
Դարդը մեզի տարել ա:

www.naregatsi.org

Սրանից էլ ավելի դժվար վիճակ չի կարող լինել մանկահասակ ամուսինների համար, որոնց ամուսնացնում են ծնողները:

Ճես պուճուր, յարս պուճուր,
Ո՞վ կը սա մեզ հաց ու ջուր:

Այս և ահա այդպիսի չարաբաստիկների խաղերի կրկնակը, որ շատ տարածված է վաղուց ի վեր, որովհետև այդպիսի ամուսնությունները շատ սովորական են յեղել մեր գյուղացիների մեջ:

Ցերեկ ամուսնացումը լինում է ծնողների կամքով միայն, առանց սերի աղջկա կողմից, աղջիկը գերադասում է հարսանի մարդու գնալ.

Արեվ դիպավ պատին,
Վոչ ողորմի իմ տատին.
Ես լեն–արձակ աշխարհը,
Ինձի տավ աղքատին:

... Հարուստն ուզեց, տավ վոչ,
Պահեց տավավ աղքատին:

Փսիխոխակների մեջ «աղքատ» բառի տեղ է «վոնատ», «վորբ դյադան», վոր համապատ է «աղքատի»: Ահա թե ինչպես է գանգատվում անհայրենիք վորբը, վոր վոչ մայր ունի, վոչ մի դրդալ թիթու Թան.

Նանե՛, նանե՛, նան չունեմ,
Մին քթալ թիթու Թան չունեմ,

կը մեռնեմ ջահել–ջիվան,
Մի Թային վաքան չունեմ:

Հարստության ցանկությունը հարսնացու աղջկա կողմից՝ անդրադարձած է բազմաթիվ խաղերի մեջ.

Ճես աղջիկ եմ, ալ կ'ուզեմ,
Բարակ մեջքիս չալ կ'ուզեմ.

Վոր տուն վոր յես հարս երթամ,
Դումաչը ծալվիծալ կ'ուզեմ:

Վարիանտների մեջ աղջիկն ուզում է՝ «վոսկին ծալեծալ», «թիրմա չալ դոսիկ», «բողչան ծալեծալ», «յալդուզ վոսկի շար» (ճակատի կամ վզի):

Բայց կա մի ուրիշ հայացք էլ: Ուրիշ շատ խաղերի մեջ առավելությունը տրվում է վոչ թե հարստությանը, այլ վեհացու տղային:

... Ինչ կ'անեմ դունյի մալը,
Տղին տես, աղջիկը տուր,
Թող ըսկի չընի հալը:

Հաղար դուրուշով չեմ տա,
Կըտամ աղքատ Ջիվանի:

Այսպես է ասում հայրը՝ հրաժարվելով աղջկա ձեռագնից:

Սիրող աղջիկը, հարկավ, միշտ այդ տեսակետին է: Լսենք նրան:

Հասիբ ա, հա՛ հասիբ ա,
Տուն չունի, քյասիբ ա.

կ'ուզի ասեք, կ'ուզի վոչ,
Ես տղան ինձ նասիբ ա:

«Սիրել եմ, կառնեմ, ջայնամ աղքատ ա»—ահա խաղերի մի կրկնակ:

www.naregatsi.org

Բլրուլը տալի վրա,
Ինձորը ծառի վրա.
Սիրած սիրածի տային,
Ջոր գնանի, քարի վրա:

... Հաց ըսղ լինի դարի,
Մենակ յարս ինձ համար
Սրտով խոսքը կատարի:

Հաղերի մեջ հին գյուղն արդեն քայքայված է: Աշխատավոր չինականն այլևս չի կարողանում ապրել իր տեղում բնական տնտեսությամբ: Նա ստիպված դուրս է գալիս իր գյուղից ուրիշ աշխատանք վերոնելու: Նա պանդխտում է մոտիկ կամ հեռու կենտրոններն աշխատանքի համար: Զանազանց շատ կան հաղեր պանդխտության մասին, որ սակավ, բացատրությամբ հետևանք է աղքատության, և կան այնպիսի յերգեր, որոնց մեջ պարզապես արտացոլում է աղքատությունը:

Հաց եմ թխել դարի յա,
Իմ յարը սաֆարի յա...
Ջորեն ի վեր հանդեր ա,
Ջուրը տունս քանդեր ա.
Շուտ արա, յես դարձիր յա՛կ,
Սիրածդ տանն անտեր ա:

Լալվարու ջուրը սառն ա,
Ոտարությունը դառն ա.
Տունդ դարձիր, իմ աղեր (=յար),
Բոլորքս պտիկ դառն ա:

Այսպիսի հաղերի մեջ բազմակողմանի արտահայտված է պանդխտի տանը մնացած կնոջ, յերեխեն և պանդխտի իրեն, ծանր վիճակը, նրանց կրած հոգեկան տանջանքն ու կարոտը, և փափաքը վերադարձի համար, վերադարձն, ընդունելությունը, լուր ուղարկելը և այլն:

Ջուրն (վ. կալն) ելավ երես-երես,
Բազրյան, տասված սիրես,

Ինչ վոր կ'երթաս Երևան,
Իմ յարին հետդ բերես:

«Բազրյանի» տեղ փոփոխակների մեջ է «խոջա», «փոդրաթչի»: կինն ուրիշի իր պանդուխտ յարի համար դիմում է թափառող վերեզակին կամ կապալառուին, վոր գյուղերն ընկած տան են գալիս ապրանք վաճառելու կամ ձեռք բերելու:

... Խոջա, տասված կը սիրես,
Ինձ մի հեռու յար ունեմ,
Ոեր խաբարը դու բերես:

Իբրև պանդխտության վայր հիշվում են՝ Գյանջա, Նուխի, Շիրվան, Գյումրի, Երևան, Կաղզվան, արևմտյան յերգերի մեջ՝ Ստամբոլ, Իսկյուտար, Իզմիր:

Լուսնակըն ինձի ցերեկ,
Շիրվանու քարվան բերեք.
Աղլուխս մուժուս կուտամ,
Ցարիցս խառատ բերեք:

... Իմ յարը Գյանջու կուսն ա,
Գյանջա, քու սարը վուլ գա,
Բալքի իմ յարը տուն գա:

Մի յերկու խաղի մեջ պանդխտության վայր և արդյունք:

Հալեմ, հալեմ, հլըննեմ,
Ձրագն ոնեմ գըրըննեմ.

Բաքվից հեկողներ, ձեզ մատաղ,
Կացեք, իմ յարից հարցնեմ:

www.naregatsi.org

Կան մի շարք պանդխտի սրտառուչ յերգեր, վորոնք հորինված են 10 և 11-վանկանի տողերով: Դրանք ավելի Վանի և արևմտյան կողմերի յերգեր են և, ինչպես յերևում է, պատկանում են մի առանձին ցիկլի, մի ընդհանուր «Աբրե, յար, արի···» կրկնակով: Դրանք ֆերզվել են կամ հատ հատ յերկյակներով, յեռյակներով, քառյակներով, կամ թե մի քանի այդպիսի տուների հաջորդությամբ, բայց միշտ լույծ և տարբեր տարբեր կապակցություններով ու վարիանտներով: Հենց այդ պատճառով այդ յերգերն էս առնված են այս ժողովածուի մեջ:

6· ԲՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽԱՂԵՐԻ ՄԵՋ

Մի սխալ կարծիք կա, թե մեր գյուղացին բնության մեջ ապրելով հանդերձ՝ իրը չի տեսնում և չի սիրում այն: Դրա հակառակն են ապացուցում մեր այս փոքրիկ քնարական յերգերը: Դրանց մեջ ընդարձակ տեղ ունեն բնության նկարագիրն ու բնությունից առնված նմանությունները:

Գյուղացուն գրավում են ամենից առաջ արեգակն ու լուսին և աստղեր: Բերենք մի քանի խաղեր:

Արեվը բակ ա քցել,
Շաղքը սրտիս մեջ ցցել·
Քու սերդ էլ մի դհիլը
Լերդ ու քարս ա խոցել:

··· Սելին նստել կու դա Ծովին,
Արեվի շաղքը դիպել է՝
Դոշին կարած թագա մովին:

Արեվ ես ու լույս չես տալիս,
Ամպի տակից դուրս չես գալիս:

Ես ձորն ի վեր ծննդակ,
Դու նմանիս արեգակ···

Լուսնակը շող ա քցել,
Իմ յարը քող ա քցել·
Բարակ քամին տալիս ա,
Ալ քողը դող ա քցել:

Ես որ նորը նորել է,
Նորել է, բոլորել է·
Ծա՛ր, քո լուսնակ երեսից՝
Իմ սիրտը մոլորել է:

Լուսնակն ա կայնել գարին,
Պատկերն ա քո պատկերին···
··· Բոլոր լուսնակին նման
Հալել, մաշել եմ, տուն յեկ:

Բաղչի մեջի դող (=== լճացած) ջրեր,
Լուսնակն ի մեջն եր դիեր·
Ցարուկ ջրի մեջ կ'աչքեր,
Սիրտը լուսնակն եր ընկեր:

Աստղը ցոլաց յերկնքից,
Եկավ, անցավ մեր յերդկից···

Լուսնակ դիշերի դուրս ելա,
Կչեռք անուշ կըցոլա···

Ցես լիս աստղ եմ երկնքին,
Շողս տված դեռնքին···

Այսպես և բազմաթիվ այլ խաղերի մեջ: Նույնպես յերգվում է՝ արեգակի ծագումը, նրա ցոլացող գնացքը յերկնակամարի վրա, մայր մտնելը, յերկնքի մթնած մնալը, լուսնի ծագումը, լուսնակ դիշերները և այլն:

www.naregatsi.org

Արեվ թռվռուվ ելավ...
Արեվ առե ալ նարնջի...
Արեվը նոր ա ծեղել,
Սարերի գլխից չեքել...
Լուսինը յելավ կամարից...
... Բարկ արեվը յերկնքում,
Շողն ա դիպել ակոսին:

Արեվը ցոլաց, գնաց,
Ցերկինքը մթնած մնաց...
Ես գիշեր մթնեց, գնաց...
Լուսինը ցոլաց, գնաց,
Ամպին դեմ առավ, մնաց...

Ցեվ չատ ուրիշ խաղերի մեջ: Հավասար չափով յերգվում են նաև ամպ ու թուխպ, անձրև, ծիածան, կարկուտ, ցուրտ, ջրի սառել, ձյուն ու ձմեռ, ձյան ուսին (հյուս), բուք ու մեզ, աշուն ու աշնան անձրև և այլն:

Աշունն եկավ ցողալեն,
Ծառի թփեր դողալեն...

Աշունն եկավ սարիցը,
Տերեվ թափեց ծառիցը...

Սարը կոխել ա դուման...
Սարի տակը մշուշ ա...
Սարին նստել ա դուման...
Ալագյոզ սարն ամպել ա...
Եսոր ամպ ա, պարզում չի...
Սարերին թուխպը պիտի...
Սեվ ամպերը չատ սարին են...

Ամպել ա ամպի վրա,
Ամպերը սարի վրա...

Ձյուն եկավ, եկավ գոտիկ,
Ալագյոզ սարին մոտիկ...

Ելան սարերը մոտիկ,
Ձունը եկել ա գոտիկ...

Ալագյոզ ձուն ա բռնել...,
Ձյունն եկել, դուռն առել ա...

... Ես գիշեր, լուսնակ գիշեր,
Ձյունն եկել, գետին նախշել...

Ձյուն ա գալիս վերեվից,
Ջուր ա կաթում առեվից...

Ձերմակեց գետին ճնեց...
Բուք ու դուման ա ձորերս...
Սարերն եր ձուն ու բուք...

Սիրով յերգվում են նաև՝ առավոտ, լուսաբաց, յերեկո, մութն ընկնել, գիշեր· ապա նաև գարուն, ձյան հալվել, ծառերի կանաչել, ցող, քամի, չոգ, հովն ընկել և և այլն, և այլն,— տարվա և որվա բոլոր և ամեն տեսակի յեղանակներն ու յերևույթները: Դրանք իրենց բազմազան հեղհեղումներով ու ձևերով շարունակ կրկնվում են այս դյուղական յերգիկների մեջ թե իրրև բնության նկարագիր և թե բանաստեղծական պատկերավորության համար:

Սարերը հեչտացել ա,
Ջրերը չատացել ա...

Ա՛յ տղա դու բաղի մեջին,
Վոտներդ չաղի մեջին...

Ման կը դամ բաղի մեջին,
Վոտներս չաղի մեջին...

Առավոտյան անուշ հովին,
Շողքը դիպավ դուշիդ մովին...

Առավոտուն կ'ելլես պաղպաղ հովերուն,
Բիւլբիւլ չաղերը զարկեր վարդի քովերուն...

Սարիցը գալիս ա քամի...
Ծառի տակը հով քամի...

www.naregatsi.org

Բնության այսպիսի յերեվույթների հետ նկարագրվում է նաև դրծության վայրը՝ Հայաստանի սարը, հով սարը, ձյունապատ սարը, կանաչած ու ծաղկազարդ սարը, մարմանդը (յեյլաղ), սառն աղբյուրը, ղարձյալ աղբյուրը, դնացկան ջուրը, դետը, դետափը,— սար ու քար, քար ու քարափ, սար ու ձոր, այլ և բաղ ու բաղչա, մեկ մեկ նաև դաշտ ու դուբանը, ճանապարհը և այլն:

Ալագյազ սարի գլխի
Պաղ աղբըրից դուլալ եմ...
Ապարան, ա՛յ Ապարան,
Սառն աղբուր չարան չարան...
Ծառի տակի հովն անուշ,
Աղբուր կ'ելներ, համն անուշ...
Աղբուր գացի, ջուրն անուշ,
Ծաղիկներու հոտն անուշ...
Գետ ու գնում երես-երես...
Գետերուն կամուրջ չկա...
Ես ծարավ եմ, ջուր չկա,
Սարերին աղբուր չկա...
Սարեր, ձորեր, յետ կացեք,
Իմ յարի ճամբեն բացեք...

Ես բավականանում եմ բերած տողերով, վորոնք շատ են:

Բնության նկարագրի մեջ մտնում են նաև յերկրի բուսականությունն ու կենդանիները, վորոնք հիշվում են խաղերի մեջ: Ես արդեն ուրիշ տեղ*) պարզել եմ, վոր մեր սիրու յերգերի մեջ բնորոշ կողմն այն է, վոր դրանց մեջ գտնում ենք մի ամբողջ կանաչազեղ ու ծաղկազարդ այգի ու պարտեզ՝ արմավենի, նարնջենի, նռնի (սերկի), նշենի, նռնենի, ուռի որթ (= խաղողի որթ), մուրտ, սերկեվիլ, շամարեղեգն, խնձորի, շամամ, վարդ, աղբրանց արյուն և այլն: Ես այսպես մեր հին սիրու յերգերի, ինչպես և դուռանական ու ժողովրդական յերգերի մեջ, հաճախ միևնույն կիրառությամբ:

Այս միևնույն հատկությունը մեծ չափերով ունեն նաև խաղերը, վորոնց մեջ չեն յերեվում միայն վերևում ընդգծվածները, վոր մեր հին դուռաններին, իրրև արվեստավոր յերգիչների, կարող եին ծանոթ լինել վորևե աղբյուրից: Բայց դրանց փոխանակ՝ մեր խաղերի մեջ հիշվում են ուրիշ ծառեր և այլ բույսեր, ինչպես են՝ շլորի (սալորի), պոպոք, պընդուկ, թթենի, բալի, ծիրանի, չինար, բարտի, ուռի, մոշի (մի խաղի մեջ՝ թուրինջ): Գյուղացին յերգելիս ողջվում է իր շրջապատի բուսականությունից: Ամենից շատ յերգվում է խնձորը:

Խնձոր ես ծառի վրա,
Ծաղիկ ես սարի վրա.
Անուշ տաղ ասող բլբուլ,
Կայնել ես քարի վրա:

Խնձոր ունիմ, կծած ա,
Ջարս բոլորն արծաթած ա...

*) Մ. Աբեղյան, Հին դուռան. ժող. յերգեր, յեր. 123 հան.

www.naregatsi.org

Ինձորից հետո՝ կարևոր տեղ են բռնում Նուռն ու Նռենին, ինչպես և Ծիրանն ու Ծիրանին:

Տանս տակին կա Նռնի,
Բարձ քերեք՝ յոթս կռնի·
Ցես—դու մի բաղում պիտենք,
Ցես չինարի, դու Նռնի:

Ծիրանի ծառ բար մի՛ տա,
Ճղներդ իրար մի՛ տա...

Զափաղանց շատ են յերեվան գալիս խաղերի մեջ նաև ծաղիկները ու խոտերը և բանջարեղենները: Վերջիններիցս՝ Ծնեբեկ, սիբեխ, զոխ, ղըլղան, խավարծիլ, մանդակ, մանդկու ծիլ, ղանճիլ, քեղ, բոխի, կանդառ, շաղգամ, այլ և սոկոն, ռեհան և այլն: Ապա նաև՝ գաղնոց, սարի խոտ, արոտ, փալախոտ, սեզ, յեղեգն, (ղամիշ), սինձ, Թրթնջուկ և այլն:

Սրի երթանք մանդրկի...
Սրի քաղենք խարխարծիլ,
Դու կու նմանես մանդկու ծիլ...

են սարին քեղ ա բուսել...
Սարերի սինձն ինչ ա...
Սարի Թրթնջուկ Թաղա,
Մեղր ու շաքար քեզ մաղա...

Շատ սիրված են նաև վայրի ու մշակովի ծաղիկները, ինչպես են՝ անթառամ ծաղիկ, սուսան, աղբրանց արյուն, շուշան, ձնծաղիկ, կակաչ, պուտ, լալա, հորոտ-մորոտ, տուխտ, նարդիզ, նունուֆար, հիլ ու մեխակ և այլն: Ամենից սիրված ծաղիկն է վարդը, որը հաճախ յերգվում է առանձնապես վիճակի խաղերի մեջ իբրև կրկնակ·

Ջան վարդի՛կ, ջա՛ն, ջա՛ն,
Ջան ծաղի՛կ, ջա՛ն, ջա՛ն:

Ավելի սովորական է՝ «Ջան դյուլում, ջան, ջան»:

Վարդը բացվել ա հովին,
Բլբուլը կայնել քովին...
Իմ խերանց եկին վարդ հազար Թավուր,

Մենք են վարդերուն իմ վարդն է
քաֆուր...
Վարդն ի բացվե առավտան խավխուռց...

Բավական հաճախ յերգվում է մանուշակը, պակաս չափով և մեխակը (այլ և խարտանֆիլ անունով): Պակաս չի դովվում նաև «ծաղիկը», անանուն ծաղիկն ամեն տեսակի,— ծաղկի փունջ, ծաղիկ ցանել, ծաղիկ քաղել, սարի ալվան ծաղիկը, ծաղկունքը, Թե իրական ծաղիկները և Թե նմանությամբ ասված:

Ծաղիկ Ծաղկեվանա յես,
Ասըղ Երեվանա յես,
Տարենը մի հետ կը գաս,
Մազյամ նուրաբխանա՞ յես:

Ծաղիկ Ծաղկաձորեն եմ,
Մեծ բաղի խնձորեն եմ·
Ջամին տվեց, վե քցեց,
Վաթանս մոլորել եմ:

Հին գուսանական յերգերի— հայրեննների մեջ գտնում ենք նաև Թրռչունների՝ բազե, բլբուլ, արծիվ, ծիծեռնակ, կաքավ, աղավնի, սիրամարդ

www.naregatsi.org

և վայրի վարֆինակ, որոնց առաջին յերեքը դործածվում են տղայի համար, իսկ մյուսներին... նմանեցվում և սիրական կինը»: Այս միևնույն թռչունները, բացի ընդդծածներից, հաճախ յերդվում են և խաղերի մեջ (սիրամարդը՝ «սինամահավք» անունով): Այստեղ, սակայն, թեվավորների յերամն ավելի մեծ է. հիշվում են նաև թառլան ղուշ, կռունկ, ղաղ, բազ, ճնճղուկ, անձեղ, տուտի, արտուտիկ, բու և ուրիշները. իսկ չորքոտանիներից՝ յեղնիկ, մարալ ու ջեյրան, մի կողմ թողած ընտանի կենդանիները:

Ամեններից սիրված թռչուններն են՝ բլբուլ, կաքավ և լոր, որոնք դործածվում են աղջկա համար նմանութեամբ: Բլբուլը մեկ մեկ նաև տղայի համար:

Արեվը ծագեց սարեն,
Կաքավը կանչեց քարեն...
Սեվ ամպը սարի գլխեն,
Կաքավը քարի գլխեն...

Կաքավ եմ հազար դունով,
Իմա կալերն երամով...
Կաքավ եմ քարամիջին,
Կը կարդամ ձորամիջին...

Ահա Հայաստանի քարն ու սարն իր կաքավով: Սիրված կնոջ քայլքը, շարժումնքը սովորաբար նմանեցվում է կաքավի,— «կաքավի քելք», «կաքըվնակ» ման դալ, կաքավի պես չորոր տալ և այլն:

Կանաչ տեղը բաղում եմ,
Ցայրու միջին խաղում եմ.
Կաքավի պես սորալով՝
Տղաներին դաղում եմ:

Բաղի միջին ման ես դալիս,
Կաքավի չորոր ես տալիս...
Առաջման կաքվու նման,
Ձեննիկդ կու դեր սարեն՝ անուշ,
Ձեննիկդ կուդեր լեռնեն՝ անուշ...

Կաքավից պակաս է յերդվում լորը, լորիկը:

Գացի արտեր՝ բռնի լոր,
Աղջիկ տեսա յայլի ձոր,
Նման եր կարմիր խնձոր...

Աղջիկը հենց՝ կոչվում է «լոր», «լորիկ»:

Առավոտ լոր մտավ արտ,
Աչքս տասվ, եղավ դարդ,—
Կու նմաններ քաֆուր վարդ:

Առավոտ բարի լուսուն,
Ցնս մայիլ եմ քո տեսուն,
Լորի՛կ, դու իմ սրտի սուն:

7. ԽԱՂԵՐԻ ՀՈՐԻՆՎԱԾՔԸ

Իրենց ծագումով բոլոր խաղերն էլ անպատրաստից, հանկարծական բերմամբ ասված բաներ են: Դրանք չեն հորինված կարդացվելու և վոչ իսկ մեկ անդամից ավելի յերդվելու համար: Առաջին յերդողը, վոր և յերդի հորինողն է, իր խաղով արտահայտել է իր մեջ վայրկենապես ծնված, րոպեական տպավորության տակ առաջացած զդացմունքը, դրանով արտահայտելով ժամանակի և միջավայրի կենցաղային բարքերը և տրամադրու-

www.naregatsi.org

թյունները: Մի անգամ յերգվելուց հետո պիտի մոռացության տրվեր խաղը, ինչպես հաղարավորներ և չատ հաղարավորներ հորինվելուն պես, անչուչտ, մոռացվել են, կամ թե իրենց հեղինակի հետ մեռել են:

Սակայն ինչպես ամենայն ժողովրդական բանահյուսության, այսպես և խաղերի համար պետք է ասել, վոր այն յերգերը, վորոնք առանձին հաջողությամբ են հորինված յեղել և կամ թե արտահայտել են ժամանակակից ների վոչ վաղանցիկ տրամադրություններ, չեն անհետացել առաջին անգամ յերգվելուց կամ իրենց հեղինակի մահից հետո:

Ուշնդիրներից այս կամ այն անձը վայրկենապես սովորում է խաղը և ինքն ևս հարկավոր դեպքում կրկնում է կամ անփոփոխ, կամ հաճախ անդիտակցորեն փոխելով այն դեպի լավը և ավելի հաճախ դեպի վատը: Յեվ մի անձի՝ բոպեական տրամադրություն արտահայտելու համար ստեղծված յերգն այնուհետև պահվում է ուրիշների հիշողության մեջ, թափառում է գավառե գավառ՝ հարմարվելով, վորքան կարելի յե, տեղական բարքերին, և անցնում նույնիսկ յերկրե յերկիր, թարգմանվելով լեզվե լեզու և հարմարվելով տեղի ու ժամանակի բարքերին:

Ժողովրդի հիշողությունը չատ մեծ է: Յեվ վորովհետև խաղը նախնական ժամանակներից ցայսոր մոդայից չընկնող բանաստեղծական ձևն է վոչ միայն մեր, այլև ընդհանուր աղգերի մեջ, ուստի չատ հասկանալի յե, վոր, մինչդեռ ուրիշ հին յերգեր, որինակ՝ վիպականները, մոդայից ընկնելով մոռացության են տրվել, մեր արդի խաղերի մի մասը չատ մեծ հնություն կարող են հասած լինել մեզ: Որինակ՝ ի՞նչ և ասում հետևյալ յերկատողը.

Կ'երթամ խանին դատ կ'անեմ,
Մեծ տունը բարբաղ կ'անեմ:

Կամ վո՞ր դարու պատմական հիշողություն ունի հետևյալ քառատողը.

Կաքավն ա կայնել քարին,
Կուգը կարմիր արին,—
Դաղստան լեսիր պիտի,
Իմ սիրած յարին տանին:

Ժողովուրդը յերգի բնագրի նկատմամբ այն վերաբերմունքը չունի, ինչ վոր մենք ունենք դեպի վորևե հեղինակի յերկ: Շատ բնական է, ուրեմն, վոր խաղերը վոչ միայն բերնե բերան անցնելիս են փոխվում, այլև սերնդե սերունդ, դարե դար ավանդվելիս: Յեվ այս փոփոխությունը հենց նպաստում է յերգչի պահպանմանը: Խաղը կենդանի մնում է նաև նրա համար, վոր դյուր է դալիս: Իսկ դարե դար դյուր դալու համար պետք է վերանորոգվի, վերաստեղծվի հարմարվելով սերունդների կյանքին ու բարքին, նիստ ու կացին և լեզվին:

Խաղերի այս ծագումով ու պահպանման կամ ավանդման յեղանակով բացատրվում են և նրանց հատկությունները, նրանց կազմությունն ու հորինվածքը:

www.naregatsi.org

Ի՞նչ հորինվածք կամ արվեստ կարելի չե սպասել մի չերդից, վոր ընդամենը չերկու, չերեք կամ չորս տող է, և վորի հեղինակը չի էլ մտածել, թե ինքը բան է հորինում, այլ իրրև մի թռչուն չերգել է չրջապատի կամ վորևե դեպքի ազդեցության տակ: Այս պատճառով խաղիկների մեծ մասը պարզ և անպաճուճ խոսք ու խնդիր է՝ ուղղված ընդհանրապես առ սրբատի սիրելին: Որինակ.

Ցես աղջիկ եմ ալ կուզեմ,
Բարակ մեջքիս չալ կուզեմ.
Վոր տուն վոր չես հարս երթամ,
Վոսկին ծալվե ծալ կուզեմ:

Գուճո՛ւր աղջիկ սեվավոր,
Հազարի դռան սալոր,
Գնա՛, մերդ կանչում ա,—
Ինձի չանի մեղավոր:

Ա՛յ տղա կանաչ կապով,
Հերիք անցնես մեր պատով,—
Հերս քեզ աղջիկ չի տա,
Մեր պատ փլավ քո ապով:

Կապել ես քիրման դռաիկ,
Մարդ չես Թողնում քեզ մոտիկ.
Համ տեսքով ես, համ հոտով,
Բան ըղծաղիկ խորոտիկ:

Բնությունն ինքն այդ հասարակ չերգիչներին ներշնչում է արվեստ, վոր ունի իր առանձնահատկությունները և չերբեմն նման չե մեր դրագետ բանաստեղծների արվեստին:

Խաղերի մեջ դտնում ենք ժողովրդական չերգերին հատուկ զուգահեռականություն (parallélisme) առած ձևն իր ընդարձակ նշանակությամբ, այսինքն միևնույն խմաստի կրկնությունը տարբեր արտահայտությամբ, կամ ընդհանրապես խաղերի բաժանելը չերկու մասերի, վորոնք համապատասխան են մեկմեկու և վորևե առնչություն ունեն իրար հետ:

Խաղի եյական մասը, վորի մեջ է բուն խմաստը, դրեթե միշտ չերկրորդ չերկատողն է. իսկ առաջին եյրկատողը սովորաբար չերկրորդի լրացումն է և վորևե կողմից, նրա սկսվածքը, նախապատրաստությունը, բազդատությունը և այլն:

Խաղը քնարերգություն է, այսինքն մի բանաստեղծություն, վոր արտահայտում է պլխավորապես չերգչի զգացմունքն ու մտածմունքը, նրա ներքին կյանքը, առանձնապես սիրո զգացմունքն իր զանազան վիճակներով: Այս ներքին, հոգեկան կյանքն ահա՛ կազմում է ընդհանրապես խաղի զուգահեռական մասերից չերկրորդի բովանդակությունը: Բայց քնարերգություն չկա առանց բնության չերգի, մանավանդ չինական մարդու համար, վոր բնության մեջ է ապրում: Քառատողի սկսվածքի մեջ է լինում սովորաբար բնության մասը, բնությունն իր ընդարձակ իմաստով առած, լինի արտաքին աշխարհի թե ժողովրդական կյանքի նկարագրի, կամ կատարվող և կատարված դեպքերի պատմվածք:

Խաղերի ընդհանուր կազմությունն այս է: Բայց բնության մասը չերբեմն միայն առաջին տողի մեջ է լինում, չերբեմն անցնում է և չորրորդ տողին, վորով հոգեկան մասը մնում է միայն չերրորդ տողի մեջ:

www.naregatsi.org

Վորքան հաջողությամբ հարմարեցրած են իրար յերդիկների այս յերկու զուգահեռական մասերը, և վորքան սերտ ու ներքին է այս յերկու մասի կապակցությունը, այնքան ավելի դեղեցիկ է խաղը:

Բայց այստեղ հատկապես պետք է չեշտել, վոր խաղի այս յերկու մասերի ներքին կապը հաճախ անհասկանալի յե մնում մեզ, կամ այն պատճառով, վոր խաղն աղճատված է,— վորի մասին հետո կըխոսենք,— և կամ թե մենք չենք կարողանում թափանցել նրանց ներքին առնչության մեջ: Խաղը հորինված չե մեզ նման մարդկանց համար, վոր սենյակում կաք-դանք· այլ առաջին յերդչի և իր շրջապատողների համար, վորոնց աչքի առաջ է նկարագրած տեսարանը: Յերկու խոսք, յերկու—յերեք դիծ միայն բավական են նրանց ուշադրությունը դեպի բնությունը դարձնելու համար. մնացածը լսողներն իրենք ամբողջացնում են նայելով իրենց շուրջը:

Բացի այս՝ խաղերի մեջ տեսնում ենք ժողովրդական մտածողության յեղանակի մի ուրիշ տեսակ, քան ինչ վոր պատմվածքի կամ վեպի մեջ է: Այստեղ վիպասանը սիրում է ավելորդաբանություն, յերկար ու բարակ, նույնիսկ կրկնություններով չատախոս նկարագիր մանրամասնություններ: Խաղերի յերդիչն, ընդհակառակը, դիտե յերկատողի, յեռատողի ու քառատողի նեղ շրջանակի մեջ մտցնել ընդարձակ նկարագրիրներ ու պատմվածքներ ամենասեղմ կերպով, բայց չատ անգամ այնպիսի նկարագրիրներ ու պատմվածքներ, վոր միայն անպատրաստից յերդողին լսողները, կամ նրանց վիճակի մեջ յեղողները կարող են իսկույն ըմբռնել և պատկերացնել ամենայն ընդարձակությամբ: Այս յերկու պատճառով մենք, վոր հեռու յենք ժողովրդի կյանքից և նրա մտածողության յեղանակից, յերբեմն փոքր ինչ մտածելուց հետո միայն կարող ենք հասկանալ խաղերի զուգահեռական մասերի ներքին կապակցությունը և վայելել ժողովրդական բանաստեղծության այս տեսակի դեղեցկությունը: Յեվ այս չատ դժվար չե:

Խաղերի առաջին մասը, բնությամբ սկսվածքը, յերկրորդ մասի վերաբերմամբ դլխավորապես յերեք տեսակ է լինում:

1. Ամենապարզ և հեշտ ճանն է այն, վոր խաղի առաջին մասի մեջ մի նկարագիր է լինում: Ինչպես վոր վիպասանները գործողությունից առաջ ստվորաբար նկարագրում են բնությունը, վորի մեջ գործողությունը կատարվում է, այսպես և յերդիչը նախ մի քանի բնորոշ դծերով պատկերացնում է իրեն շրջապատող բնությունը իբրև մի շրջանակ, ապա դրա մեջ անց է կացվում կամ կատարվում է հոդևոր կյանքը: Արտաքին աշխարհը, դրությունը, որվա ու տարվա յեղանակը և այլն, մի քանի թեթև դծերով նկարագրված՝ կազմում են մի փոքրիկ վայրանկար կամ դյուղական կյանքի շրջանից և աշխատանքից առած մի պատկեր, վորին հաջորդում է յերդչի սրտում վայրկենապես ծնված զգացմունքը մի սրամիտ խոսքով կամ բառախաղով:

www.naregatsi.org

Մեր ջուխտ դուքյան դաշտ կու բանի,
Զուլո խաթուն հաց կու տանի,
Մին կու քելե, մին կու կայնի,—
Աչքով, ունքով մարդ կու սպանի։

Ահա մի մանրանկար պատկեր, վորի մեջ հանված է դաշտը և դաշտի մեջ գործող դույզ դուքանը։ Հեռվից յերևում է Զուլո խաթունը, ձեռքին բռնած հացը, վոր տանում է դուքանավորին։ Տեսնում է նրան և նրա քայլվածքը սիրահար մաճկալը կամ հոտաղը և իր սրտում վայրկենապես ծնված զղացմունքը հայտնում է մի կարճ խոսքով։

Մի ուրիշ յերգի մեջ հանդիպում ենք ամեռնային տեսարանի։ Գիշեր է ու լուսնակ գիշեր։ Սպիտակ ձյունը նախշել է դետինը։ Տան յետևում, կամ պարտիզում տեսակցում են սիրահար տղան ու աղջիկը, կես ունքերով ու կարմիր թշերով, և տղան հայտնում է իր ցանկությունը։

Ես գիշեր, լուսնակ գիշեր,
Ձյունն եկեր, դետին նախշեր.
Աչքդ դեմ արա պաչեմ,
Կես ունքեր, կարմիր թշեր։

Այս տեսակի բնությամբ սկսվածքը ամենից հեշտն է հորինման տեսակետից։ Բավական է միայն, վոր յերգիչն աչքը չուրջը դարձնի և դիտի իրեն շրջապատող բնությունը և մի քանի բառով նկարագրի։ Բանաստեղծի ամենամեծ չնորհքն այն է, վոր կարողանա շրջապատի բազմազան կողմերից եյական գծերն առնել, վորպեսզի բնության պատկերը հեշտությամբ ամբողջացվի։ Եվ յեթե եյականներն են վերցրած, վոր, ցավոք, միշտ չի լինում, նույնիսկ մենք հեշտությամբ կարողանում ենք լրացնել պատկերի մանրամասնությունները,— հասկանալի յե, յեթե չինական կյանքն ու բնությունը ծանոթ է մեզ։ Մի քաղաքացի մարդ, վոր վար ու դուքան չի տեսել, վոչինչ կամ շատ քիչ բան կարող է պատկերացնել վերևում դրած առաջին յերգը կարդալիս։ Բայց յերբ կյանքին ծանոթ մեկն է կարդում կամ լսում այն, նրա աչքի առաջ բացվում է ընդարձակ տեսարան. աշնան կամ գարնան դաշտ, տեղ տեղ վարից չերտ չերտ սևացած արտերը, չարժուն դուքաններն իրենց բազմաթիվ լծերով, մաճկալի և հոտաղների հոռովելներով, քաջալերական ու հանդիմանական խոսքերով. հեռվում լեռներ և այլն։

Խաղի յերկու մասի ներքին կապն ըմբռնելն ավելի դժվար է առանց ղյուղական կյանքի ծանոթության, յերբ ժողովրդական կյանքի ու սովորության, տեղական բարքերի գծեր են առնված։ Որինակ՝ վերցնենք հետևյալ քառատողը.

Արազը հեչտացել ա,
Ձմրեքը կոչտացել ա.
Ամարաթ տարեք իմ յարին,—
Առնողս չատացել ա։

Այս խաղի յերկու մասի մեջ ըստ յերեվույթին վոչ մի կապ չկա։ Բայց Արազի վրա բնակվողներին հարցնենք, և նրանք կասեն, վոր Արազը հեչտանում է ցուրտ աշնանը կամ ձմեռը։ Այս ժամանակ է, վոր ճանապարհ-

www.naregatsi.org

Ներն ել կոշտանում են. անձրևներ գալուց կամ ձյուն գալուց և հալչելուց հետո՝ ամառվա ճանապարհների վրա դիզված հողը ցեխ է դառնում և մի ցուրտ գիշեր սառչելով կոշտ կոշտ մնում է: Ահա՛ ցուրտ աշնան կամ ձմեռվա նկարագիրը գետի և ճանապարհի պատկերով: Բայց խաղի բուն իմաստը հասկանալու համար այսքանը դեռ բավական չէ: Պետք է իմանալ, որ ցուրտ աշնանը կամ ձմեռն են աղջիկ ուղում և հարսանիք անում: Այժմ յերևակայենք մի աղջիկ, որին շատ ուղողներ կան, բայց ինքն ուրիշին է սիրում: Նրա սիրականն ուրիշ տեղ է, և նա ահ ու դողի մեջ է, թե մի՛ գուցե իրեն սխալեն ուրիշի և վոչ իր սիրելիին մարդու դնալ: Նա դուրս է գալիս, նայում շուրջը հեչտացած Աբրալին ու կոշտացած ճանապարհներին և իր լցված սիրտը դեղում է յերգով.

Խաբար տարեք իմ յարին,—
Մուշտարիս չատացել ա:

Այս տեսակ սկսվածքի մեջ մտնում է և այն, վոր խաղի առաջին մասի մեջ վոչ թե նկարագիր է լինում, այլ մի պատմվածք, վորին հաջորդում է ղպացմունքը՝ փափաղ, ապաշավանք և այլն, իբրև հետեվանք առաջին մասի մեջ պատմված գործողության: Որինակ՝ մի աղջիկ հաց է տանում արտը, ուր իր յարն է: Նա փափաղում է տեսնել յարին. նրա սիրտը կարոտով լցված է, և կուզեր անպատճառ յարի մոտ լինել: Բայց արի տես, վոր յերբ յարը խնճոր է տալիս, նա ամաչում է ու չի առնում: Յարին տեսնելուց հետո յետ է դառնում. և ահա՛ նրան չարունակ տանջում է այն միտքը, թե ինչո՛ւ մերժեց յարի առաջարկությունը: Ապաշավանքը կրակում է նրան: Նա իրեն բեթախտ յար է համարում. յարն իսկապես այդպես չսիրի վարվեր և այլն: Այսպիսի մի դեպք ու հոգեկան դրություն ամփոփված ենք գտնում հետևյալ քառատողի մեջ.

Կանաչ արտը հաց տարա,
Յարիս տեսա յետ դառա.
Խնճոր տվավ՝ յես չառա,—
Ես ի՞նչ բեթախտ յար դառա:
(Վաբիանա՝ ես ի՞նչ կրակ եր՝ վառա):

Վերցնենք մի ուրիշ խաղ.

Գնացի ջուրը ջրի,
Վոտս ընկավ ոձի լեղի.
Իմ հորն ու մորն ի՞նչ ասեմ,—
Ինձ տվին ղարիբ տղի:

Այս քառատողը հասկանալու համար պետք է իմանալ, վոր գյուղերում սովորաբար աղջիկները ն են աղբյուրից կամ գետից ջուր բերում: Ջրատեղն են գալիս և ոտար տեղերից տղայքն աղջիկ տեսնելու և հավանելու: Այս դեպքն է ահա՛ պատմվում խաղի առաջին մասում: Հարսը, վոր դժդոհ է և ղարիբ տղայի հետ ամուսնանալու համար, իրեն տեսնելն ու հավանելը արտահայտում է պատկերավոր ձևով՝ ասելով, թե «վոտս ընկավ ոձի լեղի», և ապա դառնում ու փափուկ կերպով անիծում է իր հորն ու մորը, վոր իրեն տվել են ղարիբ տղայի:

www.naregatsi.org

2) Խաղի սկսվածքի մի ուրիշ ձևը լինում է բաղդատությամբ: Բնության յերևույթների ընդարձակ շրջանից վերցրած վորևե պատկեր է նկարագրվում առաջին մասում և այդ պատկերին համեմատվում է յերկրորդ մասի մեջ արտահայտված հոգեկան կյանքի յերևույթը կամ նմանությամբ կամ հակադրությամբ: Ասել չի պետք, վոր այս ձևով յերգի առաջին մասը մի նախապատրաստություն է բուն նյութին ավելի պարզ ու պայծառ հասկանալու և ղեկավարելու համար: Սակայն պետք է դիտել, վոր ժողովրդական յերգիչն իր այս բաղդատություններում գործ չի ածում բաղդատական բառեր՝ այնպես — ինչպես: Նա սակավ անգամ միայն պես, նման, բան (ց) բառերը դնում է, այն էլ ավելի յերբ բաղդատությունը վերաբերում է յերգի յերկու զուգահեռական մասերի մեջ է, այլ միևնույն մասի մեջ: Որինակ.

Լավ ձին նա՞յն ինչ կ'անե,
Սիրունը խա՞յն ինչ կ'աճե.
Սիրածը սրտով լինի,
Ադաբահի մա՞յն ինչ կ'անե:

Ուրագը փեսին կըտաշե,
Սերդ իմ սիրտը կըմաշե,—
Բարակ սրտով ինձի աշե:

Այս որինակների մեջ նմանությունը շատ պարզ է: Ինչպես վոր լավ ձին առանց նալի էլ լավ է. ինչպես վոր սիրունն առանց խալի էլ սիրուն է, նրան պետք չէ խալը, այնպես և սիրողին պետք չէ աշխարհի մալը, բավական է, վոր սիրածը սրտով լինի: Ինչպես վոր ուրագը տաշում է փայտը, այնպես և քո սերը տաշում մաշում է ինձ: Բայց կան խաղեր, վորոնց յերկու մասի բաղդատական հարաբերությունը դժվար հասկանալի յե սեղմ ու հակիրճ և ղեկչված արտահայտության պատճառով: Որինակ.

Ա՛յ հևա, հևա՛, սի՛րաս,
Ձնճղկան թև ա սիրաս.

Քան պուտը կարմիր չկա,—
Բաց անեմ՝ սև ա սիրաս:

Այստեղ յերկու բաղդատություն կա. յերկրորդ տողի մեջ յերգիչն իր բարակած սիրտը նմանեցնում է ճնճղուկի թևի. թեպետ և բարակած բառը և բաղդատական բառեր չկան, բայց այս բաղդատությունը հասկանալի յե: Ավելի դժվար հասկանալի յե յերկրորդ բաղդատությունը, վոր յերել է յերրորդ և չորրորդ տողերի մեջ: Յերգիչն այս տողերը կազմել է մի ժողովրդական առածից. «Քանց պուտը (կարմիր լալա) կարմիր չկա, վոր բաց անես՝ սև է սիրտը», վոր ասվում է այն մարդկանց համար, վորոնք արտաքուստ ուրախ են յերևում, բայց ներքուստ ցավը կրծում է նրանց սիրտը: Այդ առածի առաջին մասն յերգիչն անփոփոխ է թողել յերրորդ տողի մեջ, իսկ յերկրորդ մասը չորրորդ տողի մեջ չուռ է տվել իր սրտի վրա, վորով և մի բաղդատություն է դրել իր սրտի ու պուտի մեջ: Մի դրագետ բանաստեղծ այս նմանությունն այսպիսի մի ձևով կարտահայտեր կրկնություն անելով. «Ինչպես վոր քան պուտը կարմիր չկա

www.naregatsi.org

դրսից, բայց վոր բաց անես՝ ներսը սև է, այնպես էլ ինձ պես դրսից ուրախ չերևացող չկա, բայց վոր սիրտս բաց անեմ, սև է»:

Վերցնենք մի ուրիշ որինակ:

Կաքավն ա կայնել քարին,
Կատուցը լիքըն արին,—
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ թազա յարին:

Այս խաղի չերկրորդ մասից լսանում ենք, վոր մի աղջիկ նոր յար, նշանած ունի, վորին մի փունջ վարդ ուղարկել է ցանկանում: Բայց թե ինչ սրտով է ուղարկում ծաղիկը, այս բացատրվում է բնությունից վերցրած սկսվածքով, վորի մեջ աղջիկն իրեն նմանեցնում է մի վիրավոր կաքավի, վորը, սակայն, արդեն վոտքի չե կանգնած քարի վրա: Ինչպես վոր վիրավոր կաքավը բարձրանում է ու քարի վրա կանգնում, թեպետ և կատուցը դեռ արյունով լի, այնպես էլ և այն աղջիկը, վորին հին յարը թողել է. նրա սիրտը դեռ արյունալի չե, բայց նա իր ընկած դրությունից, իր անպատվությունից չելնում է, քանի վոր նոր յար ունի արդեն, վորին և մի փունջ ծաղիկ է ուղարկում:

3) Մի չերրորդ տեսակի ավելի բարդ, բայց և ավելի դեղեցիկ կազակցություն էլ է լինում խաղի չերկու մասերի մեջ. այն է՝ չերկրի առաջին մասը, բնությամբ սկսվածքը վերցվում է չերկրորդ մասի համար մի ժամանակ թե իրև շրջապատի նկարագիր և թե իրև բաղդատություն: Չերկրի առաջին մասի մեջ նկարագրված բնությունը մի լուկ անտարբեր շրջանակ չե, վորի մեջ կատարվում է հոդևկան կյանքը: Այլ բնությունն, արտաքին աշխարհը վերցվում է այնպիսի հատկություններով, վորոնք չերգչի տրամադրության կամ զգացմունքների հետ մի վորոշ հարաբերության մեջ են մտնում, վորով իրեն մի բաղդատության նախապատրաստություն և լինում խաղի չերկրորդ մասն ավելի զորեղ զգալու համար: Վերցնենք որինակ հետևյալ չերկատողը.

Գարուն ա, ձյուն ա արել,
Իմ յարն ինձնից ա սառել:

Այստեղ չատ պարզ և բնության չերևույթի հարաբերությունը հոգեկան վիճակի հետ: Առաջին տողը տալիս և մեզ բնության մի խիստ ժխնդակ պատկեր: Գարուն է. ուրեմն ծառերը տերևել ու ծաղկել են, դաշտերը կանաչել, ոդը տաք է և այլն. բայց հանկարծ այս կենսաբեր զարնան ժամանակ ձյուն է դալիս,— մի չերևույթ, վոր հազվադեպ չե Հայաստանում: Կենդանություն և մեռելություն: Չերգիչը դիտում է բնության այս հանկարծական խաղը: Արտաքին չերևույթը նրա մեջ առաջացնում է վորոշ տրամադրություն, և նա գտնում է իր ներքին աշխարհին: Այստեղ էլ նա նույն և նման չերևույթն է տեսնում: Նրա սրտում էս դարուն եր, սիրո գարունը. բայց հանկարծ յարը սառել է նրանից, և այժմ նրա սրտին էս ձյուն է չեկել, ճիշտ ինչպես գարնան կանաչազարդ հովիտների վրա:—

www.naregatsi.org

Այս յերկատողի բնությամբ սկսվածքն, ուրեմն, իր մեջ բովանդակում է շրջապատի նկարագիրը, վոր և միանգամայն ծառայում է իբրև քաղդատություն հոգեկան յերևույթի համար:

Վերցնենք մի ուրիշ որինակ: Ինչ վոր գրագետ բանաստեղծը կասեր միայն՝ քո սիրո արևն ընկավ իմ սրտին, կամ քո սերն իբրև արև ընկավ իմ սրտին և լուսավորեց կամ վառեց այն, ժողովրդական յերգիչն իր ձևով ասում է.

Արևն ընկավ ամուր բերդին,
Քո սերն ընկավ մեջ իմ լերդին.
Ցես քեզ սիրեմ, թող գիս քերթին:

Առաջին տողի մեջ, ուրեմն, յերգիչն աչքը չուրչն ածելով դիտում է իրեն շրջապատող տեսարանը, վորը պատկերացնելու համար վերցնում է միայն մի եյական գիծ, թե ծագող արևն ընկնում է ամուր (վարիանտ՝ խամուր) բերդին: Տեսարանի մնացած մասն արդեն աչքը լրացնում է, խակ մենք կարող ենք յերևակայությամբ ամբողջացնել, հիշելով ծագող արևի թողած ազդեցությունը բնության վրա: Բայց առաջին տողը միայն լոկ շրջապատի նկարագիր չե. դա միաժամանակ և մի նմանություն է հոգեկան կյանքի համար: Ինչպես վոր ծագող արևն ընկնում է ամուր բերդին և վառում, լուսավորում է և այլն, այնպես և քո սերն ընկել է իմ լերդի մեջ և ինձ վառում է և այլն:

Ջաղացս մանի, մանի,
Քունս անուշ կըտանի.
Իմ յարը սարում, քոլում,
Իմ քունը վո՞նց կըտանի:

Ահա՛ մի կին, վորի մարդը տանը չե, և ինքը դիշեր ժամանակ ջրաղացում է աղունի համար: Ջրաղացի քարը միատեսակ պտտում է աղմուկով, և կնոջ քունն անուշ տանում է և պետք է տանի. նա որորվում է: Մենք սպասում ենք, վոր նա պիտի անուշ ննջի: Բայց նա հանկարծ հիշում է, վոր իր մարդը սարում, քոլում է, այսինքն տնից հեռու նեղության մեջ է. սկսում է մտածել և յարի հոգն անել: Քունը վախչում է աչքերից, և նա չի քնում, չնայած ջրաղացի միատեսակ որորին: Յերկի առաջին մասն ուրեմն թե՛ շրջապատի նկարագիր է և թե՛ միաժամանակ հակադրություն բաղդատության համար:

Այժմ յերևակայենք մի յերիտասարդ, վոր չոլին պատահում է ծաբավից, բայց և նրա սիրտը միաժամանակ այրվում է սիրո տապից. նրա յարը յետ է դարձել իր տված խոսքից: Յերիտասարդն այսպիսի մարմնական և հոգեկան վիճակով՝ հանդիպում է լեռան գլխից իջնող պաղ ջրին, կռանում, խմում է. բայց պաղ ջուրը յերե կոտրում է նրա ծարավը, չի հովացնում նրա վառվող սիրտը: Նրա մտքով անցնում է իսկոյն ֆիզիկան ծարավի և սիրո ծարավի մեջ մի սիրուն բաղդատություն, և ահա յերգը պատրաստ է շրջապատի նկարագրով առաջին յերկու տողի մեջ.

www.naregatsi.org

Պաղ ջուր պրծել կուգա սարեն,
Կուգա, թափի մարմար քարեն,

Չի հովցուցե սրտիս յարեն,—
Ցարն ա դարձել իր իշղարեն։

Այսքանս բավական եմ համարում խաղերի հորինվածքը բացատրելու համար։ Խաղերի տողերի մեջ վոչինչ անիմաստ և անկապ չկա. այլ ընդհակառակն խաղի յերկու մասը մի շատ սերտ և ներքին կապով միացած են իրար։ Ցավ յեթե մենք չենք հասկանում կապակցությունը, կրկնում եմ, կամ այն պատճառով է, վոր ծանոթ չենք ժողովրդական կյանքին, կամ շատ սեղմ ու հակիրճ և արտահայտության յեղանակը։ Բնագետների համար ասում են, թե կենդանու մեկ յերկու վոսկոր միայն ձեռի տակ ունենալով կարողանում են լրացնել կենդանու կմախքը և պատկերացնել կենդանին ամբողջապես։ Ճիշտ այդպիսի բնագետի նման և մտածում և ժողովուրդը. նա մի յերկու դծով պատկերացնում է ամբողջը։ Մանրամասնությունները նրա համար ավելորդ են։ Ավերբորդ են և այնպիսի բառերն ու խոսքերը, վոր առանց ասած լինելու էլ կարելի յե իմանալ։

Մենք էլ յեթե կարողացանք ժողովրդի պես մտածել, կըհասկանանք ամենայն խաղ, յեթե միայն խաղն աղճատված չե։ Աղճատված յերգը վոչ ինքը ժողովուրդը և վոչ մենք կարող ենք հասկանալ։

Խաղերի այս ներքին կազմությունը, հորինվածքը տեսնելուց հետո՝ այժմ անցնենք նրանց արտաքին արվեստին, վոտանավորին։

8. ՎՈՏԱՆԱՎՈՐԸ

Ժողովրդական խաղիկների հիմնական ձևն է տողերի թվի նկատմամբ՝ յերկատող, յեռատող և քառատող. իսկ նայելով վանկերի թվին և հատածին տողերի մեջ և հանգերի դասավարության, խաղն ունի բավական բազմազանություն։ Ներքևում կըթվենք դլխավոր տեսակները։

5-վանկանի տողեր

Հինգ վանկից պակաս վանկեր ունեցող տողեր ֆիչ գործածական են բուն խաղերի մեջ։ Յերեք կամ չորս վանկանի տողեր պատահում են ավելի կրկնակների մեջ. իսկ բուն յերգի սովորական ամենակարճ տողն է 5-վանկանին, վոր հատածով չի բաժանվում մասերի, ինչպես և դրական բանաստեղծության մեջ։ Ամբողջ տողը մի բարդ վոտք է։

Հինգ-վանկանի յերկյակներ, այսինքն յերկատող խաղեր՝ չկան, այլ միայն յեռյակներ և քառյակներ, այսինքն յերեք կամ չորս տողից կազմված խաղեր։

Յեռյակները սովորաբար ունին մի 4 կամ 5-վանկանի կրկնակ, վորի հետ միասին մի քառյակ են կազմում։ Բուն յերգի յերեք տողերը նույնահանգ են, իսկ վերջին կրկնակն անհատ է մնում։ Որինակ.

www.naregatsi.org

Ա՛յ բալա Հեղնար,
Շատ կերար, դեղնար,
Ինձանից լեղվար,—
Գյուղ Հեղնար չան:

Այ բալա Մադիա,
Խրխատ ե հադիդ,
Կարոտ եմ պադիդ,—
Գյուղ Մադիա չան:

Քառյակները հանդերի նկատմամբ ավելի բազմազան են: Սովորական ձևով 1–ին, 2–րդ և 4–րդ տողերը նույնահանդ են, իսկ 3–րդ տողն անհանդ է մնում: Որինակ.

Թոնդիրը հով ա,
Վրեն լե բով ա,
Տասներկու չան ենք,
Մի չոր լե կով ա:

Սարերը սարսուռ,
Ձորերը մամուռ,
Սալդաթաներոջ
Սիրտըն է մրմուռ:

Ցերբեմն յերկրորդ տողն առաջինի թեթև փոփոխությունն է՝ իմաստի զուգահեռական կրկնությամբ, վորով նույն բառն 1–ին և 2–րդ տողերի վերջում կրկնվում է: Որինակ.

Ես յանը որոց,
Են յանը որոց,
Աղբոս մնռնեմ,
Բերում ա քորոց:

Ես յանը պոպոք,
Են յանը պոպոք,
Ջաղջուն կ'առնեմ,
Հաղինն ա սապոգ:

Այս չափով ասվում են սովորաբար թեթև յերգիծաբանական խաղերը, վորոնց առաջին մասը հաճախ կապ չունի յերկրորդ մասի հետ, և կամ նույնիսկ բառախաղ է կազմում: Ծաղրն առաջանում է վոչ միայն յերկրորդ մասի հանկարծական, անակնկալ իմաստից, այլև առաջին մասի անկապությունից ու բառախաղից: Որինակ.

Ես յանը ուլիկ,
Են յանը ուլիկ,

Սապոգի հետը
Ցես կ'ուզեմ չուլիկ:

Սակավ անգամ քառյակի չորս տողն էլ նույնահանդ են լինում, ինչպես հետևյալ 4–վանկանի քառյակի մեջ:

Ախուչովան,
Ցաղլի յավան,

Մանչերն եկան,
Կնիկդ տարան:

Ավելի սովորական են մեջ ընդ մեջ հանդեր կազմելը, այսինքն 1–ին և 3–րդ տողերն անհանդ են մնում, իսկ 2–րդ և 4–րդ տողերը նույնահանդ են: Որինակ.

Ախու մ'եմ ցանե,
Սաղա նարդիդ ի,
Իմ յարոջ մնռնեմ,
Աղիդ մադիդ ի:

Ջեռները խաչեր,
Կայնել ա դուռը,
Ցերևսը կարմիր,
Նման ա նուռը:

Այսպիսի մեջ ընդ մեջ հանդերով քառյակները, յերեք տողերն յերկերկու միանալով առանձին խոսքեր են կազմում, բնականաբար վերածվում են

www.naregatsi.org

10–վանկանի յերկյակաների, *վորոնց մի տողը կազմված է յերկու քարդ վոտքից: Որինակ.*

Աղբոր բլուզը ըստե չի կարվի,
Աղբոր նմանը ըսկի չի ճարվի:

Պոպոքի ծառը յելավ ծիծեռը,
Հեղնարը բռնե Աբսենի ֆեռը:

6 և 5–վանկանի տողեր

Միայն վեց–վանկանի տողերից կազմված խաղեր մեզ հայտնի չեն, բայց կան քառյակները, վորոնց առաջին և յերրորդ տողերը վեց–վանկանի յեն, իսկ յերկրորդ և չորրորդ տողերը հինգ–վանկանի յեն: Հինգ–վանկանի տողերը նույնահանգ են, իսկ վեց–վանկանի տողերն անհանգ են մնում: Որինակ.

Ցես սարեն կուդայի,
Դուն դուռը բացիր,
Ձեզ ծոցդ տարար,
Ախ արիր լացիր:

Ցերկինքըն ամպեր եր,
Ի՞նչ անուշ թոն եր.
Եկա դռնեն անցա,
Ջանանըս հոն եր:

Այսպիսի կարճ քառյակների յերկու տողը, քանի վոր հանգը մեջ ընդ մեջ է, միանալով կազմում են 11–վանկանի յեկյակներ, վորոնց մի տողը կազմված է յերկու մասից, 6–րդ վանկի վրա ունենալով հատած: Որինակ.

Կա՛նչե, կռունկ, կանչե՛, քանի գարուն ե.
Ղարիբներու սիրտը դունդ դունդ արյուն ե:

7–վանկանի տողեր

Ամբողջ յոթ վանկը կազմում է մի տող և մի ռիթմական միություն, առանց պարզ վոտքերի, իսկապես ասած՝ առանց կանոնավոր միակերպ պարզ վոտքերի, վորովհետև տողը բնականաբեն վերածվում է յերկու–յերեք վոտքի: Ցերը Քառյակի չորս տողերի մեջ նույն թվով շեշտեր կան, այն ժամանակ վոտանավորը համաշեշտ է): *

Ցերկու նույնահանգ տողը միասին կազմում են մի յեկյակ, վոր առանձնափոքրն է մեր խաղերի մեջ: Այսպիսի կարճ խաղերը, սակայն, շատ տարածված չեն և սովում են միայն պարելու ժամանակ: Որինակ՝ Ազգագրական Հանդես Ի—Ը գիրք (1901 թ.) յեր. 439 բերված են մի շարք այսպիսի յերկյակներ.

Սար, սար, սարերու գյուլն եմ.
Լևոն–Սամսոնի քուրն եմ:

Աբև նոր ա ծադկեր ա,
Ցարս ծաղիկ գրկեր ա: Ցեվ այլն:

Գնա, գնա, հեռիդ եմ,
կարմիր խնձոր դռտիդ եմ:

*) Տե՛ս Ա. Աբեղյանի «Հայոց լեզվի տաղաչափություն», Ցերևան, 1933, եջ 227, հատ. «Համաշեշտ վոտանավորներ»:

www.naregatsi.org

Սակավ անգամ յերկյակին անհանդ է մնում. այսպիսի մեկը գտնում ենք, որինակ, Հովսեփյանի «Փչրանքներ» (ՓՇ.), յեր. 14.

Իմ մեր ինձի վո՞նց պահեց,—
Մալուկ դյուլբանդի նման:

Այսպիսի անհանդ յերկյակները, սակայն, հավաստյավ կարելի յե ասել, վոր հիմնական չեն, այլ մի վորևե քառյակի վերջին յերկու տողերը, վոր սկսել են անկախ ասվել, բայց իրենց ինքնուրույն կերպարանքը չեն ստացել: Վերևի յերկյակն, որինակ, մաս է կազմում հետևյալ քառյակի.

Ամպել ա ամպի նման,
Շաքար եմ զանդի նման.
Իմ մերն ինձ վո՞նց ա պահել,—
Մալած դյուլբանդի նման:

Ծոթ-վանկանի յեռյակները թվով սակավ են: Դրանց յերեք տողն էլ նույնահանդ են: Որինակ.

Գացի արտերը, բոնի լոը,
Աղջիկ տեսա յայլի ձոր,
Նման եր կարմիր խնձոր:

Քար մի՛ թալի մեր ղլին,
Թող դա նստի քու թշին,
Կրակ տու ղարիբ փշին:

Արև դիպավ սարերուն,
Կաքավ թռավ քարերուն,
Լորիկ կայնե վեր դարուն:

Լոր փախավ, մտավ ձեր արտ,
Դու մի՛ եղնի ծանր դարդ.
Արտեր քաղե՛ ու դի՛ր բարդ:

Ծոթ-վանկանի բառյակներն ամենից շատ սիրված և տարածված են, մանավանդ արևելյան հայերի մեջ: Այս խաղերի առաջին, յերկրորդ և չորրորդ տողերը նույնահանդ են, իսկ յերրորդ տողն անհանդ է մնում: Ըստ բովանդակության առաջին յերկու տողերը, շատ քիչ բացառությամբ, առանձին առանձին խոսքեր են, իսկ վերջին յերկու տողերը հաճախ մի խոսք են կազմում. 3-րդ տողի անհանդ մնալը շուտ և տալիս վոտանավորի ընդհատությունը, ինչպես վոր բովանդակությունն էլ հենց պահանջում է: Որինակ.

Մարիկ արեք են ղլին,
Վոտը դրել ա փշին.
Գյուխս մատաղ կանեմ
Թուխ աչք ու կարմիր թշին:

Սարի Քրթնջուկ Թաղա,
Մեղր ու շաքար քեզ մաղա.
Ինձպես նազանի աղջիկ
Քեզ պես տղին վո՞նց սազա:

Մեր խաղերի մեծագույն մասն այսպիսի կազմություն ունեցող քառյակներ են:

Սակավաթիվ 7-վանկանի քառյակներ կան, վորոնց չորս տողն էլ նույնահանդ են կամ հաջորդաբար զուգահանդ են, այսինքն 1-ին և 2-րդ տողերն իրար հետ են հանդ կազմում, իսկ 3-րդ և 4-րդ տողերն իրար հետ. կամ թե տողերը մեջ ընդ մեջ զուգահանդ են, այսինքն առաջին և յերրորդ տողերը մի հանդ ունին, իսկ յերկրորդ և չորրորդ տողը մի ուրիշ հանդ:

www.naregatsi.org

Այսպիսի հանդերձով քառյակները, սակայն, հիմնական չեն, այլ յերկյակներից կազմված քառյակները, վորոնց կազմութեան մասին հետո կըխոսենք:

8–վանկանի տողեր

Տողը կազմված է ութ վանկից և սովորաբար յերկու բարդ վոտք ունի: Յեթե քառյակի տողերի մեջ նույնաթիվ չեշտեր կան, վոտանավորը համաշեշտ է:

Յերկու նույնահանդ տողերը կազմում են մի վոտքրիկ խաղ, մի յերկյակ, վոր ավելի սիրված եր արևմտյան հայերի մեջ: Այսպիսի կարճ յերկյակներն էլ սովորաբար ասվում են պարելու ժամանակ: Որինակ՝ Սրվանձտյանի Համով–Հոտով եր. 305 բերված են մի շարք այսպիսի յերկյակներ, վորոնց հետ, սակայն, վերջը կցված են ուրիշ յերզեր:

Մոկաց սարեր, պետ պետ քարեր,
Դեռ չեր լուսցեր, արևն առեր:

Բարակ մանած, յերկեն խինած,
Մանեմ մանեմ, կտրավ մանած:

Ցես քե մեռնեմ ապտալի ծուռ.
Բաս ա կան դաս չիվար ու ծուռ:

8–վանկանի յեռյակները, վորոնց յերեք տողերն էլ նույնահանդ են, ավելի դործածական են, քան 7–վանկանի յեռյակները: Որինակ.

Արևն ելավ կամար կամար,
Ջուլոն կապեց ոսկե քամար,
Ցես կըմեռնեմ քեզի համար:

Ջուրը կ'երթաս ջուխտ դորակով,
Սիրտս կ'երես բոց կրակով,
Քեզի փախցում ալ քուռակով:

Դու դաշտ կուգաս հուլա հուլա,
Կունմանիս բամկի քուլա.
Աչքս տեսավ, սիրտս կուլա:

Հարավ քամին կըշնդշնդա,
Սազ քամանին կըճնդճնդա,
Ցես քու սիրուդ հիվանդ ընկա:

Դու կայներ էս աղբրան ական,
Փելքդ կըտա արեգական,
Կարմիր երեսք արյուն–կաթան:

Տան քով անցա, Թախ քելեցի,
Լանկով զարկի, զերդիկ բացի.
Ցարս տուն չեր, նստա լացի:

Ավելի սիրված են, մանավանդ արևմտյան խաղերի մեջ, 8–վանկանի ֆառյակները: Հանդերձի նկատմամբ այս քառյակների կամ բոլոր տողերն էլ նույնահանդ են, վոր սովորականն է, կամ թե հաջորդաբար զուդահանդ: Որինակ.

Մեր տուն, ձեր տուն մոտիկ մոտիկ,
Դու կապել ես կարմիր դոտիկ.
Երթանք, քաղենք կանաչ խոտիկ,
Տեսնենք՝ վի՞ր յարն է խորոտիկ:

Յերկու ամառ, իրեք ձմեռ,
Հերիք անես ձի կիսամեռ,
Գիշեր ցերեկ քո կարոտով,
Որ չեմ տեսնե ցամաք աչքով:

Կան նաև սակավաթիվ քառյակներ, վորոնց յերրորդ տողն անհանդ է մնում, ինչպես սովորական 7–վանկանի քառյակի մեջ:

www.naregatsi.org

Գարուն եկավ, ամառ գնաց,
Աչքս մնաց ճամբըներաց.
Աստվածամոր խնդիր ունիմ,
Դուռ մի բանա կարիքներաց:

Կես գիշերին և հավխոտաց,
Մերի՛կ, ո՞ւր է կորիճ իմ ծաց,
Թիքլ-միքլ մատաչ մանուկ
Ջինա ցրվի իմ սրտի խոց:

7 և 8-վանկանի տողեր

Սակավաթիվ խաղերի մեջ 7 և 8-վանկանի տողերի խառնուրդ է լինում, այսինքն առաջին տողը 7-վանկանի, իսկ յերկրորդը 8-վանկանի: Այս խառն չափով կազմվում են նույնահանդ յերկչափներ և կամ 3-րդ տողն անհանդ քառյակներ: Որինակ.

Թալիչու ճամբեն դուզ ա,
Անտոն կայնել Աչխեն կուզա.

«Ինձ պես տղեն քեզի հետ,
Աստված վկա, լավ կըսազա»:

7 և 8-վանկանի տողերի դեղեցիկ խառնուրդ լինում է «անտունի» չափի մեջ, վոր մեր ամենից ներդաշնակ ու յերաժշտական վոտանավորն է կազմում: Այս չափը միանգամայն և մեր ամենահին ժողովրդական չափն է: Գրիգոր Նարեկացուց իմանում ենք, վոր 10-րդ դարում արդեն այս չափը սովորական է յեղել նրանց համար, «որք զլալեացն յեղանակեն բանաստեղծութիւն»: Այժմ ևս այս չափով հորինված յերգերը մեծ մասամբ վողբ են և վերաբերում են պանդխտության: Ամենա կողմերում այս չափով հորինված պանդխտության յերգերը կոչվել են «անտունի» յերգեր, այսինքն անտուն, տուն չունեցող, պանդուխտ մարդոց յերգեր: Նույն անունով կոչում ենք և չափը: Սիրո յերգեր ևս կան հորինված այս չափով: Միջնադարյան յերգիչներին մանավանդ շատ սիրելի յե յեղել այս չափը, վոր ձեռագիրների մեջ կոչվում է «հայրենի», ավելի ճիշտ՝ «հայերենի»:

Անտունի չափը մեր միակ հին չեչտական չափն է, վորի վոտքերը պարզ են, այսինքն մի չեչտված և մի կամ յերկու անչեչտ վանկից են կազմվում, մինչ մյուս չափերի մեջ վոտքերը բարդ են: Անտունի չափի ամեն տող ունի յերեք չեչտ և յերեք վոտք, հետևյալ հիմնական դասավորությամբ առաջին և յերկրորդ տողերի մեջ.

ս՛ սս՛ ս՛
սս՛ ս՛ սս՛

Բերենք մի քանի որինակ ժողովրդական քառյակներից:

Ծոցիկդ առավոտ նման,
Առտվան չաղիկն է վրան,
Շաղվո՛ր, յետ ու յետ գնա,
Վոր ցաքե արևն ի վրան:

Ջինակ մ՛որ ջրեն զատես,
Ջուր մին ալ ձգես նե՝ չապրիր.
Մարիկն որ տղեն զատես,
Ճար չկա՝ պիտի մեռանի:

www.naregatsi.org

Հանդն ոյս չափի մեջ ազատ է. պատահաբար հանդեր կազմում են այս կամ այն տողերը, բայց սովորաբար անհանդ է վոտանաչորը: Հին հայրենները հանդավոր են*):

Այս չափով հորինված քառյակները կարող են վերածվել և յերկյակների, վորոնց տողն այն ժամանակ կազմված է լինում 15 վանկից, յոթներորդ վանկի վրա հատածով.

Ադ ո՞վ ադ երկիկդ եկեր, / ադ ոտար հողը կու կոխե.
Թե մարդ է նե՝ վար եկո՛ւ, / Քե չուշան ծաղիկ գնալու:

Անտունի չափով յերգերը չեն առնված այս ժողովածուի մեջ: Դրանք պահված են առանձին հատորի համար, վորի մեջ պիտի առնվեն հին գուսանական հայրենները:

9–վանկանի տողեր

Ինն–վանկանի խաղեր չկան: Բայց կան 9–վանկանի տողեր, վորոնք դործ են ածվում իբրև կրկնակներ, յերբեմն մի յոթ–վանկանի տողերի հետ: 9–վանկանի տողը կամ յերեք հավասար վոտք ունի, կամ յերկու վոտք՝ 5 և 4–վանկանի:

Հավ արեք, սարեր ջան, հով արեք,
Այ պուճուր աղջիկ, գալդովն արի:

Իսկ յերեք քառյակի մեջ ևս պատահում է, վոր առաջին մի կամ յերկու տողն 9–վանկանի չեն, այլ առաջանում է դլխավորապես նրանից, վոր կրկնակի յեղանակը մխանում է բուն խաղի յեղանակին և տալիս է մի ավելի բարդ յեղանակ, վորով յերդվում է բուն խաղը: Այս պատճառով քառյակի այն տողերն ևս, վոր ինն–վանկանի կրկնակի յեղանակով են յերդվում, վերածվում են ինն վանկի: Այսպես կազմված է, որինակ, հետևյալ քառյակը.

Հով արեք, սարեր ջան, հով արեք,
Իմ դարդին դարման արեք.—

Սարերը հով չեն անում,
Իմ դարդին դարման անում:

*) Մանրամասնությունները տեսնել՝ Մ. Աբեղյանի «Հայոց լեզվի տաղաչափություն», յեր. 267 հետ. «Հայրենի կարդ»: Այլև Մ. Աբեղյան «Հին գուսանական ժողովրդական յերգեր», Ցևրևան, 1931. յեր. 30 հետ. «Հայրենի առանձնահատուկ ոլթմը»: Նույնպես և Մ. Աբեղյանի ժողովրդական խաղեր ուսմածք արտատպություն «Բաբաո» ամսագրից, Վաղարշապատ 1905. յեր. 27. հետ: Այս վերջին աշխատանքը, վոր պատրաստված եր իբրև ներածություն ժողովրդական խաղերի ժողովածուի համար, ոգտագործվում է այժմ այստեղ այս ներածության մեջ:

www.naregatsi.org

10–վանկանի տողեր

Ինչպես տեսանք, մեջ ընդ մեջ հանգերով 5–վանկանի քառյակները կարող են իրրև 10–վանկանի յերկյակներ ևս առնվել, վորոնց մի տողն ունի յերկու վոտք, միջին ունենալով հատած: Այսպիսի 10–վանկանի տողերով կազմված խաղերը բավական տարածված են յեղել մանավանդ արևմտյան հայերի մեջ: Ցերկյակները և յեռյակները, վորոնք նույնահանդ են, ռակավաթիվ են.

Ելեր ես իդին, խաղող կըքաղես,
Նորա չորս բոլոր կանաֆիլ չարես:

Մտեր ես իդին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծերով չաքար կըմաղես,
Ալմաստ խանչալով պիմ սիրտ կըդաղես:

Ցես նման դինի, դու անուշ քյասա,
Դու լի՛ց, դու խմի՛, քո դարդ ձիկ ասա:

Բոստան եմ դրե վ՛երեվ են դարին,
Աստված չեն պահի ես տարվան տարին,
Շամամ մի չելավ ուղարկեմ յարին:

Ավելի սիրված են այն քառյակները, վորոնց չորս տողն ևս նույնահանդ են, կամ հաջորդաբար զուգահանդ.

Ցերկինքն եր ամպե, կու դար
մարմար ձյուն,
Դու դար, կըթափեր վեր մալուլ
մարդուն.
Մեկ յե՞ս եմ մալուլ, թե՞ աչխարհ
բիթուն:
Իմ յարոջ սիրուն մնամ երերուն:

Ծաղիկ եմ ցանե չորս բոլորն ե վարդ,
Վարդի հոտն անուշ կըցրվի իմ դարդ.
Փնջիկ մի քաղեմ, ուղարկեմ յարիս,
Կարոտս չմնար վեր ասովորիս:

Ցերեկեն յերրորդ տողն անհանդ է մնում.

Երեկ ե վիթե նման վարդի քոլ,
Թե հուդես արծաթ, կուտամ վոսկի բոլ.

Քո սերն իմ սիրտ կապենք, կապկապենք,
Անցնենք սար ու ձոր, երթանք Ստամբոլ:

11–վանկանի տողեր

11–վանկանի յերկյակները, տեսանք, կազմվում են 6 և 5–վանկանի քառյակներից, վորոնց հանգերը մեջ ընդ մեջ են, տողը յերկու բարդ վոտք ե, 6–րդ վանկի վրա հատածով: Այսպիսի յերկու յերկյակները միասին կազմում են քառյակներ, վորոնց տողերը հաջորդաբար զուգահանդ են.

Ելեր եմ, կ՛երթամ կը, վի՞վ դիտե հալս,
Մե մ՛ա Աստված դիտե դառնալս ու դալըս.
Մարի՛կ, ձեռքըդ պագնեմ, յա՛ր, մնաս բարով.
Աբդահիլ կամոքըդ պագըմ տուր սիրով:

11–վանկանի տողերն ունին և ուրիշ չափ. ամեն տող ունի յերեք բարդ վոտք, տողը բաժաններով հատածներով չորրորդ և ութերորդ վանկերի վրա: Որինակ.

www.naregatsi.org

Վարդն է բացվե Վանա քաղքի եդեսատը.
Աստված սիրես, մեկն ուղարկի ձիկը տար.
Քա՛ նազլրով, քա՛ խորտիկ, դու վի՞րն ես.
Աչխարհ դիտի, ալամ դիտի՝ դու իմն ես:

12–վանկանի տողեր

Այսպիսի տողեր գործածական չեն մեր խաղերի մեջ: Բայց պատահում է, որ 8–վանկանի տողերի մեջ մի 4–վանկանի բարդ վոտք է ավելանում, վորով տողը 12–վանկանի յե դառնում՝ բաժանված յերեք 4–վանկանի վոտքերի: Այսպիսի տողեր կրկնակների մեջ ևս պատահում են: Որինակ՝ այդպիսի ավելի վոտք ունի հետևյալ քառյակի վերջին տողը:

Քեզի մեռնիմ, խաթուն կեսուր,
Քո ծուռ լաճուն խրատ մը տուր,
Զերթա պառկի դոմչի մսուր,
Շեկ ծամերուս, չիմալ, բոյիս, ի՞նչ կա ղսուր:

12–վանկանի տողերից ավելի յերկար տողեր, 13, 14, 15 և 16–վանկանի, գործածական չեն մեր խաղերի մեջ: Բերած որինակներից կարելի յե տեսնել, որ դյուղական յերգիչները իրենց խաղերի մեջ ճիշտ նույն չափն են գործածում, ինչ վոր մեր դրագետները գործ են ածել և գործ են ածում: Յերկսի տարբերություն շատ չկա: Խաղերի մեջ վոչ գործածական չափերը սերված են և դրական բանաստեղծության մեջ, ինչպես են 9–վանկանի և անխառն 6–վանկանի և 13–վանկանի տողերը:

Ժողովրդական յերգերի չափի տեսակները վերևում դրված մի այն չեն սպառվում, վորովհետև միայն 2—4 տողերից կազմված փոքր խաղերն են վերցված այստեղ և վոչ բոլոր ժողովրդական յերգերը: Բայց այդքանն էլ միայն արդեն ցույց է տալիս, որ հայկան տարբերություն չկա մեր ժողովրդական և դրական բանաստեղծության չափերի մեջ:

Հանգերի նկատմամբ մեր ժողովրդական յերգը շատ ավելի զարգացած է, քան դրականը: Խաղերի մեջ կան այն թույլ ու անպետք հանգերը, որ հանգի տեղ անց կացնել են ուզում մեր բանաստեղծները: Ժողովրդական խաղերի հանգերը զորեղ են ու հնչուն և տողերի վերջում զուգահանդ շարվելով և որ գլխավորն է՝ արագ հաջորդելով իրար, փաղաքշում են ականջը և բանաստեղծության համար մի զարդ կազմում և վոչ թե ավելորդ բեռ, որ միայն հանդաչեններին նեղություն է տալիս՝ առանց գլխարձության պատճառելու ընթերցողին, ինչպես են մեր բանաստեղծների հանգերը մեծ մասամբ:

Ձեռի տակ ունենալով հազարավոր քառյակներ իրենց բազմազան վարիանտներով, տեսնում ենք, որ մեր դյուղական յերգիչների լեզուն աղքատ է հանգերով. սահմանափակ թվով են նույնահանդ բառերը: Հենց այս

www.naregatsi.org

պատճառով այդ յերդիչները շատ անգամ հանդի համար միայն դիմում են իրենց ծանոթ թուրքերենին, մինչ տողերի մեջ ոտար բառերը համեմատաբար պակաս են գործածվում և հաճախ այդպիսիները վարիանտների մեջ փոխանակվում են հայերեն, և յերբեմն շատ ընտիր, բառերով:

Ջորեղ հանդեր կազմելու համար բացի թուրքերենին դիմելուց՝ ժողովրդական յերդը բանեցնում է և մի միջոց, վոր հատուկ է նաև աշուղական յերգերին, այն է՝ իսկական հանդ կազմող բառի յեւելից տողերի վերջում կրկնվում է նույն բառը: Այսպիսի հանդերը կարելի յե կոչել «քողավոր հանդեր», մինչ սովորական կամ պարզ հանդերը մերկ հանդեր են: Որինակ՝ հետևյալ առաջին քառյակը մերկ հանդեր ունի, իսկ յերկրորդը՝ քողավոր հանդեր.

Ապուր եմ եփել աղի,
Ուտողի սիրտը դողի.
Ցես ու դու իրար սիրենք,
Թող դուշմանը կատաղի:

Ցես աղջիկ եմ, հեր չունիմ,
Մի սրտացավ տեր չունիմ.
Հորից-մորից զրկված՝
Աչխատող ազգեր չունիմ:

Հաճախ մերկ ու քողավոր հանդերի միություն և առաջ գալիս տողերի մեջ. այսինքն յերկու տող միասին քողավոր հանդ են կազմում, իսկ յերրորդ տողը մերկ հանդ և կազմում առաջին տողերի վերջում կրկնված բառին կամ քողին: Որինակ.

Լուսնակը սարի տակին,
Մամուռը ֆարի տակին,
Ցես իմ յարին կարոտ եմ
Ջան վարդ ու մանուշակին:

Հե՛յ, սարեն մարդ ա գալի,
Սարը կրակ ա տալի.
Առաջս աղլուխ բացավ,—
Իմացա վարդ ա տալի:

Ես դիշեր յես դուրս եկա,
Թաթախ ձնիկ թացել ա,
Կրկաթեր մարմար քարին,—
Ցարիս աչքն ա՝ լացել ա:

Ղարիբ եմ, կարս գնացի,
Ղարիբ տեղ հարս գնացի.
Պատկուց յես որ չտեսա,
Անկեսուր հարս մնացի:

Հանդերի քողավորությունը հատուկ է ավելի 7-վանկանի քառյակներին:

9. ԱՂՃԱՏՈՒՄ ՅԵՎ ՎԱՐԻԱՆՏՆԵՐ

Ժողովրդական խաղը բերնե բերան և սերնդե սերունդ անցնելով՝ փոփոխության է յենթարկվում: Այս փոփոխությունը միշտ հոգուստ յերգի չի լինում, այլ հաճախ ի վնաս:

Արդարև կարող է պատահել, վոր սկզբնապես թույլ բանաստեղծությունը հետզհետե ավելի գեղեցկանա. բայց դժվար է յենթադրել, վոր սկզբնապես անիմաստ և բոլորովին անշնորհք լինի մի վոտանավոր և մնա

www.naregatsi.org

ժողովրդի հիշողության մեջ և հետզհետե խմաստալից ու գեղեցիկ դառնա: Խաղը մնում է միայն այն ժամանակ, երբ դյուր է դալիս: Իսկ անիմաստ բանը դյուր չի դալիս. և յեթե դյուր էլ դա, նրա չրջանն ընդարձակ չէ, և վոչ էլ կյանքն է յերկարատև: Յեթե այժմ դտնում ենք բազմաթիվ անմիտ և անհեթեթ խաղեր, վորոնք տարածված են շատ կողմերում, դրանց մեծագույն մասն անհրաժեշտորեն հետագայում միայն աղճատված են: Աղճատված ձևով խաղը մնում է միայն նրա համար, վոր սկզբնապես գեղեցիկ ձև է ունեցել: Հին գեղեցկի ավերվությունը շարունակում է դոյ-ծել և այն ժամանակ, յերբ այլևս չկա գեղեցկությունը: Այս ինչպես անհատի, նույնպես և ժողովրդի հոգեբանության մեջ է:

Խաղն ուրեմն ժամանակի ընթացքում հետզհետե ավելի կորցնում է իր պարզ ու բնական կազմությունը, քան գեղեցկանում: Դա խանգարվում կամ աղճատվում է: Ցեվ աղճատ յերգը շարունակում է ապրել ժողովրդի բերանին, ճիշտ ինչպես աղավաղված ապրում են դեռ մեր պառավական աղոթքները, ավելի կապքի կամ հմայական աղոթքները, վորոնք սկզբնապես խմաստալից հորինվածներ են ունեցել, յերբ կենդանի յե յեղել այն հեթանոսական հավատալիքը, վորի արդյունքն են իրենք:

Ժողովրդական խաղի աղճատումը խիստ բազմազան կերպով կարող է առաջ դալ: Բավական է, վոր մի կամ յերկու բառ փոխվում են, մի բայի ժամանակ՝ ներկան անցյալ է դառնում, կամ անցյալը՝ ներկա՝ և այլն, և յերգի կազմությունն արդեն խանգարվում է, կամ իմաստը կերպարանափոխվում է:

Խաղն առանձնապես կազմալուծվում է, յերբ յերկու զուգահեռական մասերի հարաբերությունը կամ մթնանում է, կամ վոչնչանում: Առաջին դեպքում խաղը կորցնում է իր սկզբնական բնավորությունը. իսկ յերկրորդ դեպքում բնությամբ սկսվածքը, իր նշանակությունը կորցնելով, դառնում է մի դատարկ ձև: Վերցնենք որինակ, հետևյալ զողտրիկ քառյակը, վորի բովանդակությունը բացատրվեց վերևում, և տեսնենք նրա կրած փոփոխությունները:

1· Պաղ ջուր պրծել, կուզա սարեն, — Չի հովցուցե սրտիս յարեն,—
Կուզա, թափի մարմար քարեն, — Ցարն ա դարձել իր իրղարեն:

Այս քառյակի բազմաթիվ վարիանտներից մեկն է և հետևյալը.

2· Ջուրը պրծել, կուզա սարեն, — Չի սաղցուցեր սրտիս յարեն,—
Կուզա, թափի մարմար քարեն. — Ցարն ա դարձել իր իրղարեն:

Այս յերկու վարիանտի տարբերությունը շատ չնչին է, բայց և այնպես յերկրորդի մեջ արդեն մթնած է, իսկապես չկա առաջինի բնությամբ սկըզբնածքի պարզ ու պայծառ բաղդատությունը: Առաջինի մեջ ջուրը պաղ է և մեր մեջ ծնեցնում է մի նախապատրաստական տրամադրություն. սպասում ենք, վոր պաղ ջուրը հովացնի խմոդի սիրտը. բայց սրտի վերքն այնքան

www.naregatsi.org

բորբոք է, վոր չի հովացնում: Ցերկրորդի մեջ պաղ բառը դուրս է ընկել և մնացել սոսկ ջուր. իսկ հովացնել բառի տեղ անցել է սաղացնել, առողջացնել բառը: Բնությամբ սկսվածքն այս ձևով թեպետ և դեռ կապված է խաղի յերկրորդ մասի հետ, բայց այլևս վոչ մի տրամադրություն առաջ չի բերում, և մենք չենք էլ սպասում, վոր ջուրը թժչկի, առողջացնի սրտի վերքը: Այս տրամադրությունն առաջ կըղար, յեթե ջուրը լիներ սրտի վերքի բնական սպեղանին, ինչպես վոր պաղ ջուրը սիրտ հովացնելու միջոցըն է:

Վերցնենք ուրիշ յերկու վարիանտ.

3. Ջուրը պրծել, կուգա սարեն,
Կուգա, թափի մարմար քարեն.
Իրար մի՛ տա սրտիս յարեն,—
Ցարն ա դարձել իր իլդարեն:

4. Ջուր մի փրթե, կուգա սարեն,
Կուգա, թափի մարմար քարեն,
Ձեռ մե՛ք խաս սրտիս յարեն,
Ցարն ի դարձե յուր կրարեն:

Այս յերկուսը 2-րդ վարիանտի իրար նման ձևափոխություններ են: 4-րդի մեջ «Ջուր մի փրթել» փոփոխությունն առանձին նշանակություն չունի. բայց յերկու վարիանտի մեջ էլ 3-րդ տողի «իրար մի տա», «ձեռ մե՛ք խաս» ձևերը փոխանակ «չի սաղցուցեր» բառերի, բոլորովին կերպարանափոխ են անում խաղը: 3-րդ տողն արդարև լրմաստալից կերպով կապված է 4-րդ տողի հետ, բայց յերգի առաջին դուդահեռական մասը, բնությամբ սկսվածքը, իր համար մի անկապ բան է մնացած, մի դատարկ ձև դարձած:

Ամենից հաճախ փոփոխության է յենթարկվում քառյակի 3-րդ տողը, մանավանդ 7-վանկանի քառյակի, վորովհետև սրա 3-րդ տողը, սովորաբար անհանգ լինելով, հատատուն կերպարանք չունի. ուստի և շուտով մոռացվելով կամ դուրս է ընկնում, վորով քառյակը դառնում է յեռյակ, կա՛մ թե տեղը մի նոր խոսք է մտնում: Սակայն քառյակի 3-րդ տողը խաղի էական մասն է, և հատկապես այն մասը, վոր վոչ միայն ներքին կյանքն է բերում, այլև ներքինը, այսինքն խաղի յերկրորդ մասը, կապում է առաջին մասին, բնությամբ սկսվածքին: Ցերբ դուրս է ընկնում 3-րդ տողը, բնությամբ սկսվածքն անկապ է մնում. իսկ յեթե յերրորդ տողին մի նոր խոսք է փոխանակում, բնությամբ սկսվածքը կամ դարձյալ անկապ է մնում, յեթե նոր խոսքը չի հարմարվում խաղի առաջին մասի լրմաստին, կամ թե՝ յեթե հարմարվում է, կազմվում է խաղի մի նոր լրմաստալից վարիանտ: Որինակ՝ վերոհիշյալ խաղի համար ձեռքի տակ ունենք հետևյալ յեռյակը.

5. Ջուրն ա պրծել, կուգա սարեն,
Կու ղղկա մարմար քարեն.
Ցարն ա դարձել իր իղրարեն:

www.naregatsi.org

Այստեղ 2–րդ տողի մեջ «կու դլդլա» մի բանաստեղծական դեղեցիկ փոփոխություն է մյուս վարիանտների «կու դա, թափի» ձևին. բայց վորովհետև 3–րդ տողը դուրս է ընկել, խաղը դարձել է մի անմտություն, բնությամբ ակսվածքը մի դատարկ ձև:

Պատահում է յերբեմն, վոր քառյակի 3–րդ տողը մոռացվում է, տեղն անցնում է 4–րդ տողը. իսկ սրա փոխանակ մտնում է մի նոր 4–րդ տող և կազմում է մի խմաստալից կամ անխմաստ վարիանտ: Որինակ՝ ունենք հետևյալը.

6. Ջուրն ա պրծել կուզա սարեն,
Ցարն ա դարձել իր խրաբեն,—
Կուզեր թափեր ժամտան քարեն.
Վրեն եկնի, ա'խ, գեչ յարեն:

Այստեղ 3–րդ և 4–րդ տողերն իմաստով հարմարվում են իրարու, բայց խաղի առաջին մասը մի դատարկ ձև է մնացել: Ասել չի ուղիլ, վոր քառյակի մյուս տողերն էլ կարող են մոռացվելով՝ դուրս ընկնել, կամ տեղը նորերն անցնել: Որինակ՝ տակի 7–րդ վարիանտի մեջ սույն խաղի 2–րդ տողը մոռացվել է և տեղը դատարկ մնացել. մոռացվել է և 4–րդ տողը, վորի փոխանակ, սակայն, մտել է մի նոր տող, վորով կազմվել է մի կատարյալ անմիտ յեռյակ, վոր է՝

7. Պաղ ջուր պրծել, կուզա սարեն,
Դեռ չի սաղցել սրտիդ յարեն,
Ցես ինչ անեմ գիմ քոռ սիքաբեն:

Խաղի ամենից հաստատուն մասն է միշտ հանդն ու հանդ կազմող բառը, մեկ՝ այն պատճառով, վոր յերգի վոտանավորին քնավորություն տվողը հանդն է, վոր բաժանում է տողը տողից և կազմում տաղաչափական վոտքը. մեկ էլ՝ անշուշտ այն պատճառով, վոր հանդերը մեր լեզվի մեջ շատ բազմազան չեն, ուստի և մի անգամ արդեն կազմված հանդն իր յեռեվից հեշտությամբ բերում է իր պատրաստի ընկերը, մինչ նույն հանդով նոր բառ գտնելը դժվար է: Սակայն հանդերն էլ, ինչպես և հանդ կազմող բառերը, փոխվում են, թեպետ սակավադեպ: Հանդի և հանդ կազմող բառի փոփոխությունը հաճախ առաջ է բերում ամբողջ տողի փոփոխություն: Վերջին տողի այսպիսի փոփոխությամբ խաղի յերկրորդ մասի իմաստը հաճախ այնպես կերպարանափոխվում է, վոր խաղի առաջին մասն յերկրորդի հետ կամ անկապ է մնում, կամ թե կազմվում են նոր իմաստներով վարիանտներ, որինակ.

8. (Պաղ) ջուր կըղեր վերին սարեն,
Զեռվգուցեր սրտիս յարեն,—
Կուզեր, կաթեր մարմար քարեն.
Երված մնաց քո կարտաեն:

Այս վարիանտի մեջ թեպետ և չկա «պաղ» ածականը (վոր հավանորեն պետք է լինի, վորովհետև տողի մեջ մի վանկ պակասում է), բայց և այնպես յերգի յերկու մասերը սերտ կապված են իրար: Արդարև 4–րդ տողը

www.naregatsi.org

փոխված է, բայց կազմված է մի նոր իմաստալից յերգ, տարբեր 1–ին վարիանտից: Մինչ սրա մեջ յարի ուխտադրժությունից և սրտի վերքն անդուռանալի մնում, 8–րդ վարիանտի մեջ՝ կարոտից: «Այրված մնաց» առաւելությունը հաջող ընտրություն է և «չէ հովցուցել»–ի դիմաց: Այս 8–րդ վարիանտի միակ պակասությունն այն է, վոր «կարոտեն» բառը, վոր վոխանակած է «իլդարեն» բառին, թուլ հանգ է կազմում:

Պատահում է, վոր միևնույն հանգով կազմված կան տարբեր խաղեր: Խաղի առաջին մասի համար վերցվում է մի յերգի սկզբի մասը, վորին հաջորդում է մի ուրիշ յերգի նույնահանգ վերջը կամ սկիզբը և կազմվում է մի նոր վարիանտ իմաստալից կամ անիմաստ: Բայց այս ավելի խաղերի դարգացմանն է վերաբերում, վորի մասին հետո:

Պատահում է նույնպես, վոր խաղի տողերի դասավորությունը չուռ է գալիս. առաջին տողից հետո յերգվում է վերջինը, իսկ յերկրորդը գնում վերջն ընկնում և այլն: Եվ այսպես բազմազան կերպով միևնույն քառյակը յերբեմն այնքան շատ փոփոխությունների յե յենթարկվում, վոր իրոք միևնույն յերգի վարիանտները հաճախ քիչ նմանություն են ունենում միմյանց հետ, և սկզբնական յերգից շատ քիչ բան, միայն մի յերկու տող և մնում: Կազմվում են խիստ աղավաղված, յերբեմն և անհեթեթություններով լի յերգեր, վորոնցով, հարկավ, կարելի չե դաղափար կազմել ժողովրդական խաղերի մասին:

Խաղերի փոփոխության պատճառներից մեկն էլ հետևյալն է: Յերբեմն սկզբնապես մի չափով հորինված յերգը յեղանակի պատճառով չուռ և դալիս մի ուրիշ չափի: Այս դեպքում ամբողջ խաղը բնականաբար փոփոխության և յենթարկվում: Որինակ՝ մեր բերած 8–վանկանի խաղի 2–րդ վարիանտը 7–վանկանի խաղի յե վերածված հետևյալ ձևով.

9. Ջուրը կ'իջներ են սարեն, Ջի սաղցել սրտիս յարեն,
Երթար, թափեր են քարեն. Վոր դարձար քո իրդարեն:

Այս վարիանտի մեջ, ինչպես ընթերցողը կըտեսնի, բանաստեղծական դեղեցկությունը բոլորովին կորած է:

Վերևում դրված 6–րդ վարիանտի մի նույնպիսի ձևափոխություն և հետևյալը.

10. Ջուր եկավ վերին սարեն, Ով դառնա իր իրդարեն,
Թափում ա մարմար քարեն. Վրեն թափի դոթու յարեն:

6–րդ վարիանտի մեջ, ինչպես ընթերցողը կըտեսնի, իրդությունն արդեն կատարված է, և յերիչն անիծում է ուխտադրուժ յարին: Իսկ այստեղ հավատարմության յերդում և տրվում անեծքով, ինչպես սովորական է ժողովրդի մեջ: «Թափում ա» և «թափի» բառերը թուլ կապ են դնում խաղի յերկու դուդահեռական մասերի մեջ:

Այս վերջին 10–րդ վարիանտի մի փոփոխված ձևն է և հետևյալը.

www.naregatsi.org

11· Ջուր պրծեր, կուգա սարեն,
Դա, թափի մարմար քարեն·
Վոր դառնա իր դրաբեն
Հանա դոթեցուկ յարեն:

Խաղի փոփոխություն առաջ և գալիս և մի բարբառից մյուսին անցնելիս: Շիրակում կամ Ալբարատում հորինված յերգը, որինակ, Ղարաբաղ անցնելիս, կամ ընդհակառակը, վոչ միայն հարմարվում և տեղական բարբառի հնչյունաբանությանն ու ձևաբանությանը, այլև բառերն էլ թարգմանվում են: Այս պատճառով յերբեմն և վոտանավորն ամբողջ կերպարանափոխ և լինում: Մյուս կողմից՝ այն բառերը, վոր վատ են լսվում, կամ մի բարբառի մեջ՝ չթարգմանվելով՝ անհասկանալի յեն մնում, յերբեմն այնպես խեղաթյուրվում են, վոր անմտություններ են միայն առաջ բերում· որինակ՝ «Այ հեվա, հեվա, սիրոս» տողը դառնում է՝ «Այ Ցեվա, Ցեվա, սիրոս» կամ «Այ ո՞վ ա, ո՞վ ա սիրոս»: «Կեռ ունքեր» դառնում է «կեռ ընքեր», «կեռ ընքներ» և վերջը «կռնկեր», «կռնկներ» և այլն, վոր անհեթեթություն է:

Ասել չի ուզիլ, վոր կան խաղեր, վորոնք հենց նոր կազմված ժամանակ էլ անմիտ բաներ են յեղել: Անշնորհք յերգիչներն աղճատված խաղերի նմանողությամբ, կամ պատահատի յերգերից լոկ հանգեր փոխ առնելով՝ սարքում են տողեր՝ միայն, ինչպես ասում են, հանգը հանգին բերելով՝ առանց մտքին ուշադրություն դարձնելու:

Սակայն անիմաստ խաղերի մեծ մասը, ինչպես վերևում դրեցի, այսպիսի անհանճար մարդկանց մտքի ծնունդ չեն: Դրանք հետագայում միայն աղավաղված են: Ուստի և, ինչպես վարիանտների բաղդատությամբ վերականգնում են ձեռագրերների բնագիրը, վոր աղճատված և խառնված յ անշնորհք դրչակների ձեռքով, նույնպես կարելի յե և խաղերի վարիանտներն իրար բաղդատելով վերականգնել դրանց իմաստալից ձևը կամ «բնագիրը», յեթե կարելի յե խաղերի համար «բնագիր» բառը գործածել:

Անշուշտ, խաղերի «սկզբնական բնագիրը» հանել դժվար է, վորովհետև բաղդատությունից յերբեմն ստացվում են յերկու և ավելի իմաստալից վարիանտներ· իսկ առանց արտաքին միջոցների դժվար է ասել, թե վորն է վորից առաջացել: Բացի այդ՝ թե ստացած իմաստալից ձևը սկզբնականն է թե չէ, այդ հնարավոր չէ ասել: Համենայն դեպս բաղդատությունը մեզ մի հետևանքի յե տանում· անմիտ յերգերն ընդհանրապես իմաստալից են դառնում, և ստացվում են մեծ մասամբ փոքրիկ, սիրուն յերգեր մի քանի վարիանտներով:

Խաղերի վարիանտները բաղդատելը չատ ավելի ծանր ու տաղտկալի գործ է, քան ձեռագրներինը: Բայց բաղդատելուց հետո յերգերի բնագիրը վերականգնելն ավելի հեշտ է, քան ձեռագրներինը· դի յերգերի համար կան արտաքին տաղաչափական միջոցներ, վոր են վոտքը, հանգը և վոտանավորի ընդհանուր կազմությունը: Յեթե նույն խաղի մի վարիանտի

www.naregatsi.org

մեջ, որինակ, մի վորևե տող պահանջած հանգը չունի, կամ մի վոտքի մեջ մի վանկ ավելի կամ պակաս է, իսկ մի ուրիշ վարիանտի մեջ հանգն ու վոտքն անթերի չեն, հասկանալի չե, վոր առաջին վարիանտն աղավաղված է: Մյուս կողմից՝ վոտանավորի ընդհանուր կազմուվածքն մեզ ցույց է տալիս, վոր, որինակ, 7-վանկանի քառյակների մեջ տողերի կրկնություն չի լինում: Եթե ուրեմն նույն քառյակի մի վարիանտի մեջ գտնում ենք, վոր, որինակ, առաջին տողը նույնությամբ կրկնված է յերրորդ կամ չորրորդ տողի մեջ, իսկ մի ուրիշ վարիանտի մեջ այսպիսի կրկնություն չկա, շատ պարզ է, ուրեմն, վոր առաջին վարիանտն աղճատված է. յերգիչը մոռացել է յերրորդ կամ չորրորդ տողը և անճարությունից կրկնել է առաջին տողը: Նրանից սովորողներն էլ, անշուշտ, նույն ձևով կրկնելով են առում:

Բացի այս արտաքին միջոցներից, ասել չի ուզիլ, «բնագիրը» վերականգնելու համար մեծ տեղ է բռնում և ներքինը, այսինքն յերգերի իմաստը: Բերենք մի քանի որինակներ՝ ցույց տալու համար, թե ինչպես կարելի է մի քանի վարիանտների մեջ ընտրություն անել:

Իմ և Կոմիտաս վարդապետի հրատարակած «Հազար ու մի խաղ» ժողովրդական յերգարանի մեջ մեր խմբագրած մի յերգի համար իբրև առաջին տուն վերցրած ենք հետևյալ քառյակը.

1. Գութանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.
Տես, քեզ վորքան եմ սիրում,
Զուկը տապկած եմ բերում:

Դրա մի փոփոխակն և հետևյալը*).

2. Հոյ նարե գութանը հաց կտանիմ,
Հոյ նարե, բերանը բաց կտանիմ,
Հոյ նարե, գութանը հաց կտանիմ,
Հոյ նարե, տապկած ծածուկ կտանիմ:

Այս քառյակի համար մեր ժողովածուի մեջ ունենք և հետևյալ վարիանտները.

3. Գութանը հաց եմ տարել,
Բերանը բաց եմ տարել.
Ինձաս հաց եմ տարել,—
Զկնով տապկած եմ տարել:

5. Գութանը հաց եմ տարել,
Բերանը բաց եմ տարել.
Տե՛ս, քեզ ի՛նչքան եմ սիրել,
Զկնով տապկած եմ տարել:

4. Գութանը հաց եմ տանում,
Բերանը բաց եմ տանում.
Տե՛ս, քեզ վո՛րքան եմ սիրում,
Զուկը տապկած եմ տանում:

6. Գութանը հաց եմ բերել,
Բերանը բաց եմ բերել.
Տղա, քեզ ինչքան սիրի,
Զուկը տապկած եմ բերել:

*) «Մուրճ» ամսագիր, 1903 թ. № 11 յեր. 201. տես և Մ. Սրվեղյանի «Ժողովրդական խաղեր». ուսվածք, Վաղարշապատ, 1905 թ. յեր. 44. հմն.:

www.naregatsi.org

7· Գութանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում·
Շան աղա, չատ մի՛ խոսա,
Մուկը տապկած եմ բերում:

8· Գութանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում·
Շան աղջի, չատ մի՛ խաչա,
Մուկը տապկած եմ բերում:

Ահա ութ վարիանտ միևնույն յերգի:

Թե 2–րդ վարիանտն աղճատված է՝ չատ պարզ է· յերգիչը մոռացել է 3–րդ տողը և տեղը կրկնել է 1–ին տողը: Բացի այդ՝ աղավաղված է և 4–րդ տողը, քանի որ յերգիչն այնքան անշնորհք է յեղել, որ չի կարողացել հանգ կազմել· «հաց կտանիմ, բաց կտանիմ» հանգերի դիմաց դրել է «ծածուկ կտանիմ»:

Աղավաղված է և 3–րդ վարիանտի 3–րդ տողը· բայց այստեղ յերգիչն այնքան անշնորհք չի դտնվել, որ առաջին տողն անփոփոխ կրկնի· նա յերգի խմաստը ըմբռնել է և իր «ձկնով տապկածի» արժեքը մեծացնելու համար՝ շուռ է տվել, չինել· «դինաս (= դիտես) հա՞ց եմ տարել»: կազմվել է մի վարիանտ, որի մեջ տափակ սրախոսություն է լինում: Բայց թե այս տողն աղճատված է, պարզ յերևում է և նրանից, որ մի վանկ պակասում է:

Մյուսներից 1–ին, 4–րդ, 5–րդ և 6–րդ վարիանտներն ըստ եյության նույն յերգն են: Ինչնենք սրանց տարբերությունները:

1· «Տանել» և «բերել» բայերից վո՞րն ավելի հարմար է խմաստին և դրությանը: «Տանել» ցույց է տալիս մի գործողություն, որ չի ուղղված յերկրորդ դեմքին, այլ՝նքն այն անձին, որին մի բան ասում ենք: Ճերբ մեկին մի բան տանում ենք, նրան ուղղած խոսքի մեջ հայերեն կասենք թե քեզ բերում եմ այս բանը, և վոչ՝ տանում: «Տանել» բայը յերկրորդ դեմքի համար միայն այն ժամանակ կարելի յե ասել, յերբ յերկրորդ դեմքն այնտեղ չէ, ուր տանում են· որինակ՝ «քեզ համար այս բանը կտանեմ այս ինչ տեղը»: Արդ, դութանավորին հաց տանող աղջիկը, յերբ մոտենում է դութանավորին, իր անպատրաստից յերգն ուղղելով դութանավորներից մեկին, իր յարին· «Տես, քեզ վորքան եմ սիրում, վոր ձուկը տապկած եմ բերում» և վոչ թե «Տես, քեզ վորքան եմ սիրում, վոր ձուկը տապկած եմ տանում»: Այս վերջին ձևը անխմաստ չէ, բայց այդ ձևով միայն այն ժամանակ կարելի յե ասել, յերբ աղջիկը յերգում է տանը, ճանապարհ ընկնելիս, և իր յարը, վորին ուղղում է խոսքը· տանը՝ իր մոտին է, և վոչ դաշտում, դութանի վրա· և այդ յարը աղջկա հետ կամ նրա յետևից պիտի դնա դաշտը՝ նրա տարած հացն այնտեղ ուտելու: Բայց իրականության մեջ այդպիսի բան չի լինում, ինչպես և այն, որ աղջիկը տղային հիշեցնի անցյալում կատարած այդպիսի գործողություն:*

Հասկանալի յե, ուրեմն, վոր 2–րդ, 3–րդ, 4–րդ և 5–րդ վարիանտներից, վորոնց մեջ «տանել» բայն է, ավելի ընտիր են 1–ին և 6–րդ վարիանտները, վորոնց մեջ «բերել» բայն է:

www.naregatsi.org

2· «Բերում եմ» և «բերել եմ» ձևերից ո՞րն է ընտրելին:— Խաղն առեղծվում է բոլոր ազգերի ազգագրության տակ անպատրաստից: Գումանը հաց տանող աղջիկն այս կերպն ասել է, անշուշտ, այն վայրկյանին, երբ նա հաց տանելիս հեռվում տեսել է դումանավորներին, որոնց մեջ և իր սիրածին, և կերդով խմացնում է վերջինիս իր բերածը: Այս ի նկատի ունենալով՝ ներկա պատմվածքը «բերում եմ», որ կա 1–ին վարիանտի մեջ, ավելի կենդանի է· ինչ որ աղջիկն անում և ղղում է, նույնն անմիջապես նույն վայրկյանին արտահայտում և կերդով: Մինչ 6–րդ վարիանտը «բերել եմ՝» ձևով, թեպետ դարձյալ իմաստալից է, բայց կենդանությունից զրկված է: Աղջիկն այստեղ անցյալով է ապրում և, կարծես, տղային հիշեցնելով իր արածը՝ նրա կերեսովն է ղարնում: Բացի այս, 3–րդ տողն էս՝ «Տղա, քեզ ինչքան սիրի» (= սիրեցի), իր ձևով թույլ և հարմարվում մյուս տողերի պատմվածքին:

3· Բառական տարբերություններից առնենք «Ձուկը տապկած եմ բերում», «Ձկնով տապկած եմ բերել», և «Տապկած ծածուկ կտանիմ» ձևերը: Սրանցից կերկրորդը՝ «Ձկնով տապկած» իրրև կերակուր մեզ հայտնի չէ· կա յուղով տապկած, կա և տապկած ձուկ, բայց ձկնո՞վ տապկած... Թերևս, ձկնով հանդերձ տապկած, այսինքն թե ձուկն և թե տապկած, կերկու բան է տանում աղջիկը: Բայց կենթադրենք, որ «ձկնով տապկած» կերակուր կա, և կամ ձուկն ու տապկած պետք է հասկանալ· գառնանք քերականությանը: «Ձկնով տապկած եմ բերում» ձևով լոկ պատմվում է, թե ինչ է բերվում: Նույնպիսի լոկ պատմվածք կլիներ, կթե առաջին վարիանտի մեջ ևս լիներ սովորական շարադասությամբ՝ «Տապկած ձուկն եմ բերում»: Բայց «Ձուկը տապկած եմ բերում» ասվածքի մեջ շրջում կա· և այս շրջումը հատկապես չեշտում է՝ տապկած բերելը և վոչ թե խաշած: Ժողովրդի մեջ, հայտնի է, տապկած ձուկն ավելի հարգի և սիրելի է, քան խաշածը: Սրդ, «Ձուկը տապկած եմ բերում» շրջումն այս իմաստով ավելի զորեղացնում է նախորդ խոսքի իմաստը, թե «Տես, քեզ վորքան եմ սիրում, վոր ձուկը տապկած եմ բերում» և վոչ թե խաշած: Այս նկատմամբ էս, ուրեմն, ընտրելի է 1–ին վարիանտը:

Գանք «Տապկած ծածուկ կտանիմ» ձևին: Այստեղ պարզապես իմաստի անհեթեթություն կա: Այս վարիանտի առաջին կերեք տողի մեջ հայտնված է միայն, թե «գումանը հաց (= ընդհանուր իմաստով իրրև ուտելիք) կտանիմ» և թե «բերանը (= ամանի բերանը, վորի մեջ ուտելիքն է) բաց կտանիմ» և էլ ուրիշ վոչինչ: Եթե հանկարծ այսքանը միայն ասելուց հետո դալիս է չորրորդ տողը, թե «տապկած ծածուկ կտանիմ»: Էլ ի՞նչպես է տապկածը ծածուկ տանում, քանի վոր բերանը բաց է տանում: Չլինի՞ աղջիկը հացը, ցամաք հացը, իր իսկական իմաստով, դրել է ամանի մեջ և բերանը բաց է տանում, իսկ «տապկածը ծածուկ», կերևի, ծոցին է տանում· ցամաք հացը մյուս գումանավորներին, իսկ ծածուկ

www.naregatsi.org

տապկածը՝ իր սիրականին: Բայց լոկ հացը ամանի մեջ դրած չեն տա-նում դուքանավորին, վոր ամանի բերանը բաց տանեն, և վերջապես յեր-կի մեջ վոչ մի բան չկա, վոր այդպես հասկանանք: Շատ պարզ է, վոր այս անմտությունն առաջացած է նրանից, վոր յերգն աղճատված է: Իսկ աղճատումը յերևում է նրանից, վոր ինչպես տեսանք, չորրորդ տողը հանգ չի կազմում. «հաց կտանիմ», «բաց կտանիմ» հանգերի դիմաց ընկած է՝ «ծածուկ կտանիմ», փոխանակ «տապկած կտանիմ» ձևի, վոր կա մյուս վա-րիանտների մեջ: Մինչև անգամ կարելի յե ասել, թե վորտեղից է առաջ յեկել «ծածուկ կտանիմ» ձևը. «ձուկը տապկած կտանիմ» ձևը դարձել է նաև «տապկած ձուկ կտանիմ», և ապա պակաս վանկը լրացնելու համար թերևս «տապկածը ձուկ» ձևից անցնելով՝ դարձել է «տապկած ծածուկ»: Այս փոփոխությունը նույն կարգին է պատկանում, վորով, ինչպես տե-սանք, «կեռ ունքեր», «կեռ ընքներ» դառնում են «կոբնկներ»:

Այս աղճատման վրա ավելացնենք և այն, վոր 3-րդ տողը մոռացվել է և տեղը կրկնվել է առաջին տողը, և մենք տեսնում ենք, վոր այդ վա-րիանտի մեջ ներքին հոդակապ կողմն ամբողջ պակասում է: Սիրահարի սրտի քնքուշ զգացմունքն արտահայտող յերգը դարձել է մի տափակ, այն էլ անհեթեթ նկարագիր դուքանը հաց տանելու, վորի մեջ նույնիսկ վո-տանավորի արվեստը չի պահված:

Գանք մնացած յերկու՝ 7-րդ և 8-րդ վարիանտներին:

Ութերորդ վարիանտը պարզապես աղճատված է. յերգն ուղղված է հաց տանողի կողմից մի դուքանավոր աղջկա, մինչ կյանքի մեջ հակա-ռակն է լինում: Այս աղավաղումը առաջ է յեկել 7-րդ վարիանտի 3-րդ տո-ղից՝ «Շան տղա, չատ մի՛ խոսա»: Հաճախ խաղերի մեջ «չան աղջիկ» և «չան տղա» դարձվածները փոխանակում են իրարու: Սկզբնապես աղջկա կողմից ասածը տղան յերգելով՝ հարկ է համարել «չան տղա, չատ մի՛ խոսա» խոսքը դարձնել «չան աղջիկ, չատ մի՛ հաչա», չհասկանալով վոր դրանով մի անմտություն է անում:

Բայց ի՞նչ է 7-րդ վարիանտը: Արդյոք դա՞ ևս մի անմտություն է:— Ամենևին վո՛չ: Ծերևակայեցեք հետևյալը,— աղջիկը հաց է տանում դու-քանավորին. յերգում են հոտոտվելը. և հոտաղներից մեկը, ինչպես սո-վորաբար լինում է, անմիջական տպավորության տակ սկսում է յերգել հաց բերող աղջկա մասին և նրա բերած հացի գովքն է անում, թեկուզ մի այսպիսի ձևով.

Դուքանը հաց ես բերում,
Ինձ վո՛րքան ես սիրում,
Բերանը բաց ես բերում.
Ձուկը տապկած ես բերում:

Բայց աղջիկը պարտական չի մնում. նա սրամտությամբ դարձնում է հետաղին.

Դուքանը հաց եմ բերում,
Շան տղա, չատ մի՛ խոսա,—
Բերանը բաց եմ բերում.
Ձուկը տապկած եմ բերում:

www.naregatsi.org

Այստեղ այս կապակցության մեջ այս վարիանտն իմաստալից է. դա դրեթե և դեղեցիկ ծաղրական յերգ է, դեղեցիկ, ի հարկե, ժողովրդի գունհվական ճաշակով, վորով կերակրի ծաղրի համար մուկը սովորական բան է: Մկան դիպած, մինատ բանը սիղծ է. ո՞ւր մնաց տապկած մուկը: Նույն ճաշակով կազմված է, որինակ, և մի ծաղրական յերգի հետևյալ տունը.

Տո՛ դեչ հնիկ, քո հեր հորեմ.
Մածուն կ'ուղեմ, թան կըբերես.
Թիղ մի բորբոս՝ մուկն ի յերես,
Եվ ի՞նչ սրտով են ուտեմ յես:

Ի՞նչ յեղավ այս բաղդատության հետևանքը: Միևնույն խաղի ութ վարիանտներից 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 8-րդ վարիանտներն ավելի կամ պակաս չափով աղճատված են, մեկն անմտության ատիճանի, մյուսը՝ վոչ: Ամենից կենդանի և դեղեցիկն է 1-ին վարիանտը: Բայց դրա հետ ունենք և 7-րդ՝ ծաղրական վարիանտը: Թե մեկը մյուսի նմանության է և կազմված՝ պարզ է: Կարծում ենք՝ 7-րդն 1-ինի նմանողությունն է:

Վերցնենք մի ուրիշ խաղ.

1. Կաքավն ա կայնել քարին,
Կատուցը լիքըն արին.
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ թազա յարին:

Այս յերգի համար, վոր վերևում վերլուծեցինք, ունինք ճեռի տակ 16 վարիանտ.

2. Կաքավը կայնել քարին,
Կատուցը լիքն եր արին.
Ցես մի փունջ վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ սիրած յարին:

4. Կաքավ կանգնել ա քարին,
Կատուցը կարմիր արին,
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Ղրկեմ սիրական յարին:

3. Կաքավը կայնել քարին,
Կատուցն ա կարմիր արին.
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ անուշ յարին:

Այս յերեք վարիանտներն իսկապես առաջինի ձևափոխություններն են: Յերեքի մեջ էլ առաջին յերեք տողերը նույնն են, չհաշված մանր տարբերությունները, վորոնք էական չեն իմաստի համար:

Այստես աննշան չէ, սակայն, վերջին տողի մեջ «յար» բառի ածականի փոփոխությունը: Արդեն վերևում բացատրեցինք, թե ինչպես նշանը յետ դարձրած աղջիկն՝ իբրև մի վիրավոր կաքավ՝ մի փունջ վարդ և ուղարկում իր նոր յարին: Արդ, մի անգամ վոր «թազա» բառը փոխանակվում և «սիրած, անուշ, սիրական» բառերով, յերգի բովանդակությունն ամբողջ կերպարանափոխ և լինում:

Ի՞նչպես պիտի հասկանալ այս վարիանտներն: Արդյոք դրանք առա-

www.naregatsi.org

չին վարիանտի աղավաղումնե՞րն են և խաղի առաջին մասը, վիրավոր կաքավի պատկերը, և յերկրորդ մասը, սիրական կամ սիրած, անուշ յարին մի փունջ վարդ ուղարկելը, անկա՞պ են մնում, թե՞ դրանք միևնույն յերդի իմաստալից վարիանտներն են:

Կարծում ենք՝ անկապ, ուստի և անիմաստ համարել կարելի չե: Միայն յերդն այստեղ ստանում է բոլորովին տարբեր բնավորություն և բովանդակություն: Սիրած ու անուշ յարին մի փունջ վարդ ուղարկող աղջիկը իրեն վիրավոր կաքավի կընմանեցնի միայն այն ժամանակ, յերբ նա, ըստ մեր հին բարքերի, հակառակ իր ծնողների կամքին և անում այդ. յերբ ծնողները նրան ամեն որ նախատում, թքում, մրում են: Քիչ չեր պատահում մեր հին դեղերում, որ կոպիտ ծնողներն այդպիսի սիրու համար իրենց աղջկանը ծեծում էլին, նույն իսկ արյունլվա անում: Ի՞նչ և ասվում, որինակ, հետևյալ ժողովրդական յերդի մեջ (Գ. Հովսեփյանի «Փչրանքներ» յեր. 28) աղջիկը տղային:

Ասոր ձի քի աբուլ ենքան ի զարկած.
Հալաբա աբրուշում ի բերած, բիբինքարին (վերքեր) ի կապած.
Շամա չաքար ի բերած, բիբինքարին ի քաղած.
Ալմու բամբակն ի բերած, երինքարին (արյուն) ի սրբած:

Բայց չնայելով այս դրությանն՝ ավելացնում է աղջիկը.

Ինչ իմ աչք ընկնի քու աչք,
Անցդուն (այնպես ե), ինչ վարդ ոտհան վեր ձի չի չարժած.

Ցեվ նույն իսկ ժամադիր ե լինում տղային իր հերանց բաղչում համբույր տալու.

Ցես քու տղա սիրտ ձենե (ինձնից) չեմ թորկի.
Թե (թևև) զարկած զի թամամած (մեռցրած):

Մի՞թե սա նույն վիրավոր կաքավը չե, վոր իր սիրած անուշ յարին մի փունջ վարդ ե ուղարկում:

Այս միևնույն խաղի յերկրորդ իմաստով մի վարիանտ ե և հետևյալը.

3. Կաքավն ա կանգնել քարին.
Կատուցը կարմիր արին.
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Պետք ե ղրկեմ իմ յարին:

Այստեղ «անուշ», «սիրուն» ածականը պակասում է «յար» բառի վրա. հենց այդ պատճառով և յերդի իմաստն ավելի մթնացել ե. բայց թե 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ վարիանտներին ե պատկանում՝ պարզ ե: Այդպես չե, սակայն, տակի 6-րդ վարիանտը, վորի մեջ մի փունջ վարդը փոխվում ե «յայլուխով» վարդի, իսկ յարի վրա ղրվում ե «պատիկ» ածականը.

6. Կաքավ կայնել ա քարին,
Կատուցը լիքըն արին.
Ցայլուխով վարդ եմ քաղել,—
Ձամբեմ իմ պատիկ յարին:

www.naregatsi.org

Ի՞նչ է այս յերգը, վոր նախորդ հինգ վարիանտներից իսկապես մի «պատիկ» բառով է տարբերվում: Դա մի դառն ծիծաղ է մեր հայ գեղջկական հին կենցաղի մի այլանդակության, վոր մինչև 20-րդ դարի սկզբները սովորական եր մի քանի կողմերում, և վոր այնպես զորեղ կերպով արտահայտված է մի ժողովրդական յերգի մեջ, վորի սկսվածքն ու կրկնակն է հետեվյալը.

Ի՞մալ եննմ, ի՞մալ եննմ, ի՞մալ եննմ,
Սարեր ձյուն ա, չիվարել եմ,
Ցար պատիկ ա, մոլորել եմ:

Յեվ ապա յերգն սկսում է.

Թամահ երին հարյուրնոցին,
Ինձի տվին ղրկանոցին...

Ցանո, քսանհինգ տարեկան աղջիկը նշանվում և պսակվում է տաս, տասնուհինգ տարեկան տղայի հետ: Ի՞նչ անի այդ աղջիկը: Մի՞թե վիրավոր կաքավ չե նա, և մի՞թե կարող է նա առանց սրտից արյուն կաթեցնելու վարդ ուղարկել իր «պատիկ» յարին, վորի մահն է ուզում նա վերոհիշյալ յերգի մեջ:

Այս վեց վարիանտն, ուրեմն, վորոնք իսկապես միևնույն խաղն են, փոքրիկ փոփոխություններով պատճառով յերեք տարբեր իմաստալից յերգեր են կազմում: Բայց ունինք միևնույն խաղի ամբողջ յերկրորդ մասի փոփոխությամբ վարիանտներ ևս, վորոնք տարբեր բնավորության վիրավոր կաքավներ են պատկերացնում:

Ահա՛ մի կաքավ, վորի կուրծքն արյունլվա յե, վորովհետև իր սիրած յարին դերի յեն տարել.

7. Կաքավն ա կայնել քարին,
Կուրծքը կարմիր արին,—
Դաղստան յեսիր պիտի,
Իմ սիրած յարին առին:

Ահա և մի ուրիշ կաքավ, վորի սրտից արյուն է կաթում, և վոր վազում է, վորովհետև տանը մնացած պատռվում է, սեր ու սիրական չունի.

8. Կաքավը կայնել քարին,
Կուրծքը լիքը արին.
Սեր չունի, սամդա չունի,
Կանչնել ա ղուսի դարին:

Ահա՛ և մի յերրորդ կաքավ, վորի սիրտը ծուվ-ծուվ արյուն է, չգիտենք՝ ինչո՞ւ. բայց խնդրում է, վոր ձեռ չտան իրեն, թե չե՝ լաց կըլինի.

9. Կաքավը կանչնեց քարին,
Կուրծքն ա կարմիր արին.
Իրար մի՛ տա, լաց կըլնեմ.
Սիրտս ա ծուվ-ծուվ (վարիանտ՝ դյուլ-դյուլ) արին:

Թե այս վարիանտն աղավաղված է, պարզ յերևում է նրանից, վոր

www.naregatsi.org

2–րդ և 4–րդ տողերը նույն լմաստան ունին և նույն բառն իրրև հանդ ունին: Չունինք ուրիշ ձևեր, որ վերականգնենք խոհականը:

Ահա՛ դարձյալ մի կաքավ, որ վիրավոր է իր անպատասխանության մեջ: Այս նոր լմաստալից խաղի համար ունինք հինգ վարիանտներ, որոնց չորսի մեջ աղճատումներ կան. բայց վարիանտների շնորհիվ վերականգնել կարելի է:

10. Կաքավն ա կանգնել քարին,
Կուսյը լիքը գարին.
Թև ինձի հետ կամք չունիս,
Ախ՛ ընկար մեղք ու արին:

12. Կաքավն ա կայնել քարին,
Կուսյն ե քնարին.
Ջունքի մանդղիլդ եղբան ա,
Ախ՛ արիր մեղքը յարին:

11. Կաքավն ա կանգնել քարին,
Կուսյը լիքը բարին.
Միտքը չունես՝ ինձ առնես,
Ախ՛ ընկար մեղք ու արին:

13. Կաքավն ա կանգնել գարին,
Մախմառն եր քնարին.
Գիտեմ նամուսդ եղ ե,
Ախ՛ մոտր մեղքիս տակին:

Ցեխն վոչ մի ուրիշ վարիանտ էլ չունենայինք, կարող էինք այս յերկի վարիանտներն ուղղել հիմնվելով նախորդների վրա: Շատ պարզ է, որ 2–րդ տողերի մեջ պետք է լինի՝ «կուսյը լիքըն արին» և վոչ «գարին», «բարին», «քնարին», և վոչ «մախմառն եր քնարին»: «Քնարին» բառը ծագել է, անշուշտ, «լիքն արին» բառերից, «լիքն» բառի յերկրորդ վանկն առնվել և հաջորդ բառի հետ: Մի անգամ որ 2–րդ տողի հանդը կազմում է «արին» բառը, այս ժամանակ 10–րդ և 11–րդ վարիանտների վերջին տողի հանդը չի կարող «մեղք ու արին» լինել, այլ «մեղքը յարին», ինչպես որ է 12–րդի մեջ: 13–րդ վարիանտի «մեղքիս տակին» ձևն էլ, պարզ է, աղճատված հանդ է: Այսպիսի վերականգնած ձևի մոտիկ վարիանտ ունինք հետևյալը.

14. Կաքավն ա կանգնել քարին.
Կուսյը լիքն արին.
Քո խղաթը քե խաով,
Ախ՛ ընկար մեղքը յարին:

Բացի այս 14 վարիանտներից ունինք և հետևյալը.

15. Կաքավ կայներ վըր քարին.
Կուսյ դրեր քնարին.
Ցես աղջիկ ենք, բելլի չենք.
Նշանլու չենք, դելլի չենք:

Շատ պարզ է, որ այս խաղի առաջին յերկու տողերը ծագում են վերևի վարիանտներից, այն էլ 2–րդ տողն աղճատված ձևից. իսկ վերջին յերկու տողերը իրար հետ են հանդ կազմում, որից յերևում է, որ տարբեր յերգի մասն են կազմում: Ցեխ իրավ, ունինք մի խաղ, որի մի վարիանտն է հետևյալը.

Ցես աղջիկ եմ ալլու չեմ,
Նշանլու չեմ, բալլու չեմ,
Անտա խաթրիս մի դիպնիր,
Ղաբիր եմ, դնալու չեմ:

15–րդ վարիանտի նման աղճատված է և հետևյալը.

www.naregatsi.org

16· Կաքավ իջեր վըր քարին· Մեռնիմ կաքավ բանողին,
Դնդուկ (=կաուց) դիեր քնարին· Ղրկեմ իմ ողբըր յարին:

Այս վարիանտի 3–րդ տողը բոլորովին անկապ կնըմանում է ներա մասը· իսկ 4-րդ տողը վերևում դրած 4–րդ, 5–րդ կամ 6–րդ վարիանտների ազ ճառումն է:

10· ԽԱՂԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Կազմուիքյան նայելով՝ պետք է տարբերել հիմնական խաղն իր զարգացումից:

Հիմնական խաղերն են իսկապես մի անգամից, մի բերմամբ հարինված–ները· զարգացած խաղերը ժամանակի ընթացքում առաջացել են հիմնական–ներից՝ իրրև տարբերական մասերից:

Այս զարգացումը լինում է կցումով և ճուռմով:

Ցերկու հիմնական յերկյակները, վորոնք իրարուց անկախ են և անջատ էլ յերգվում են, կցվելով իրար՝ կազմում են մի քառյակ և միասին առնը–վում իրրև մի բազադրյալ ամբողջ խաղ: Որինակ հետևյալ քառյակը կցու–մով է կազմված·

Ծաղկեվանքու ձորն եմ, Գնա, գնա, հետիդ եմ,
Մեծ բաղի խնձորն եմ· Կարմիր խնձոր դառիդ եմ:

Կցման համար իրրև հիմք ծառայում է կամ յերկու խաղի իմաստի իրար հարմարվելը, կամ բացի այդ՝ նաև մի բառ, վոր յերկու խաղի մեջ էլ կա: Առաջին յերկյակի իմաստը, կամ նրա մեջ յեղած մի բառը՝ յերգ–չին հիշեցնում է մի ուրիշ անկախ յերկյակ, վորի իմաստը բանում և առա–ջինին, և կամ վորի մեջ նույն բառը կա, ինչ վոր առաջինի մեջ, և նա յերկրորդ յերկյակը յերգում է առաջինի հետ կցած իրրև մի խաղ: Ցեղ այսպես կցումով զարգացած խաղը մնում և յերգիչների հիշողության մեջ և հարատևվում:

Այսպես զարգացած խաղերը, սակայն, իմաստալից, սիրուն յերգեր չեն, յերբ կցումը լինում է միայն մեքենայաբար, այսինքն լոկ բառի պատ–ճառով, առանց ուշադրության զարթնելու յերկյակների ներքին իմաստին: Քիչ չի պատահում նաև, վոր յերկու խաղի կցումը միմիայն բողեկական քմահաճույքից և առաջացած լինում:

Ճռումով զարգացման ժամանակ մի հիմնական յերկյակի կամ յեր–կյակի դիմաց, վոր կարող է նաև մենակ, անջատ ասվել, ավելանում և մի կամ յերկու տող էլ, և կազմվում է մի նոր համեմատաբար ավելի մեծ խաղ–յերկյակ կամ քառյակ: Ավելացած կամ ճռած մի տողը բնավ, իսկ յերկու տողը սովորաբար, մենակ չեն ասվում, դրանք ոչ ձևով, վոր կան զարգացած խաղի մեջ: Այսպիսի զարգացումով և կազմված, որինակ,

www.naregatsi.org

հետևյալ քառյակը, որի առաջին յերկու տողերն իրրև անկախ յերկյակ ևս քանում են.

Ծաղկավանքը ծաղկեր ա.
Ծամեր դլխիս թախկեր ա.
Եարար տարեք իմ նռնիս,—
Սերը ինձի հաղթեր ա:

Աճումով զարդացած խաղերը մեծ մասամբ ավելի խմաստալից են, քան կշռումով զարդացածները:

Խաղերի այս զարդացումը դանում ենք ամեն տեսակի վոտանավորների համար: Տեսնենք շատ դործածական չափերից մի քանիսը:

Ցոլմն-վանկանի հիմնական յերկյակները դրեթե բոլորն ունին կշռումով և ավելի ևս՝ աճումով կազմված քառյակներ. այնպես որ շատ քիչ այդպիսի յերկյակներ կան, որ քառյակների մեջ չմտնեն: Ցեթե կան ել այդպիսինները, դրանց մի մասն ևս, հավասարյալ. կարելի յե ասել, վոր կրկնակներ են, կամ ակզբնապես կրկնակներ են յեղել, կամ թե նոր հորինված յերկյակներ են ու դեռ միջոց չեն ունեցել զարդանալու, կամ թե քառյակները մեզ հայտնի չեն: Այնպես յերկյակների և նրանց քառյակների այս հարաբերությունը նկատի ունենալով՝ մեր բաղդատած հաղարավոր խաղերի համար կարելի յե 7 վանկանի քառյակի զարդացումը մինչև անդամ չտեսած ելպով բացատրել և ասել, թե այս տեսակի խաղի հիմնական ձևն է քառյակը, որի առաջին յերկու տողերը բաժանվելով իրենց ամբողջից՝ սկսել են հետագայում իրրև անկախ յերկյակներ բանել: Այս կերպով ևս, անշուշտ, առաջացած կլինին վորոշ թվով յերկյակներ. բայց խաղերի զարդացման ընդհանուր յեղանակը վերևում բացատրված է, այսինքն պարզից դեպի բարդը, յերկյակներից յեռյակներ և քառյակներ կազմվելը: Այս չի խանգարում, սակայն, ընդունել, վոր շատ յեռյակներ և քառյակներ ևս հիմնական են, այսինքն մի անդամից իրրև մի ամբողջություն են հորինված:

Բերենք մի քանի որինակներ խաղերի այս զարդացումը բացահայտ անելու համար: Ազդագրական Հանդեսի Լ—Ը դրքի մեջ (1901 թ.), յեր. 439, բերված են «Սար, սար, սարերու դյուլն եմ, Լևոն-Սամսոնի քարն եմ» կրկնակի տակ ի մեջի այլոց հետևյալ յերկյակները.

2. Գնա, գնա, կալը տես,
Կարմիր ինձոր դոտիդ եմ:

3. Գնա, գնա, կալը տես,
Գող աղրյուրի սալը տես:

3. Սինամ սարեր մտիկ ա,
Ձյուն ա եկեր, դոտիկ ա:

5. Լուսնակը ցոլաց, գնաց,
Դեմ առավ ամպին մնաց:

Արդ, այս միևնույն յերկյակների աճումով զարդացած քառյակներն են հետևյալները, որ ունինք ձեռի տակ.

www.naregatsi.org

1. Գնա, գնա, հետիդ եմ,
Կարմիր խնձոր՝ դոտիդ եմ.
Դու ինձ նստեղ չես Քաղնի,
Վորտեղ յերթաս՝ մոտիդ եմ:

2. Գնա, գնա, կալը տես,
Գաղ աղբյուրի սալը տես.
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տա,—
Գնա, գլխիդ ճարը տես:

Գնա գլխիդ գալը տես:
Աբի սրտիս հալը տես:

Վարիանտներ վերջին տողի.

4. Սինամ սարեր մոտիկ ա,
Ձյունը նկել, դոտիկ ա.
Մեռնեմ իմ յարիս բոյին,
Տունս տանդ մոտիկ ա:

5. Լուսնակը ցոլաց, գնաց,
Դեմ առավ, ամպին մնաց.
Սրտով պայման չավավ,—
Սրտիս դաղ եկավ մնաց:

Կցումով կազմված 7 վանկանի քառյակները համեմատաբար սակավաթիվ են: Այսպիսինները մի արտաքին նշան ունեին, այն է՝ կամ բոլոր չորս տողն էլ նույնհանգ են, կամ թե հաջորդաբար զուգահանգ են, այսինքն առաջին յերկու տողը մի հանգ ունին, վերջին յերկուսը մի ուրիշ հանգ, մինչդեռ աճումով զարդացած քառյակների 3–րդ տողն անհանգ է մնում: Այսպես նույնհանգ զարդացում ունի, օրինակ, վերևում դրած 4–րդ յերկյակից հետևյալ քառյակը.

Սինամ սարերը մոտիկ,
Ձյունը նկել է դոտիկ.

Աղջի դու ինչ խոթոտիկ,
Աբի մեր դռան մոտիկ:

Իսկ հաջորդաբար զուգահանգ զարդացում ունի վերևում դրած 1–ին յերկյակից հետևյալ քառյակը.

Ծաղկեվանքու ձորն եմ,
Մեծ բաղի խնձորն եմ.

Գնա, գնա հետիդ եմ,
Կարմիր խնձոր՝ դոտիդ եմ:

Սրա վարիանտն է հետևյալը, վորի չորրորդ տողը, սակայն, աղբեցյուրյուն է կրել վերևում դրած աճումով զարդացած 1–ին յերդի վերջից:

Ցես ես գնդի ձորն եմ,
Ես բախչի խնձորն եմ.

Կարմիր խնձոր դոտիդ եմ,
Ուր վոր երթաս՝ հետիդ եմ:

Այս քառյակի առաջին յերկյակը կցվում է և ուրիշ յերկյակների հետ, վորոնցից են, որինակ.

Ծաղկեվանքա ձորն եմ,
Մեծ բաղի խնձորն եմ.
Ուրիշ յար պիտի չառնեմ,
Հին յարի պարտով մնանեմ:

Ցես կեռբխի ձորն եմ,
Մեծ բաղի խնձորն եմ.
Խնձոր կծեմ, թող անեմ,
Միջի հարսը կոլ (կուլ) անեմ:

Ցես ես գնդի ձորն եմ,
Մեծ բաղի խնձորն եմ,
Խնձոր յեղել, հասել եմ,
Բլբյուլի հետ խոսել եմ:

Կազդվանի ձորն եմ,
Մեծ բաղի խնձորն եմ.
Դիար դիար կորել եմ,
Ցարոչմանն ջոքել եմ:

Սակավ անգամ կըպատահի, վոր կցումով կազմված քառյակները մեջ ընդ մեջ զուգահանգ լինեին, այսինքն 1–ին և 3–րդ տողերն իրար հետ հանգ կազմեին, իսկ 2–րդ և 4–րդ տողերն իրար հետ: Հանգերի այս զասավորությունը առաջ և գալիս միայն տողերի տեղափոխությունից, որինակ՝

www.naregatsi.org

Ես սարերում ձնեբակ,
Շաղաթաթախ արեգակ.

Արեգակին տեր աղբեր.
Շաբաթ մաղեմ՝ կ'ե՛ր, աղբեր:

Այս քառյակի յերկրորդ յերկյակի առաջերը կցվելով մի ուրիշ յերկյակի հետ՝ մեջ ընդ մեջ են ընկել.

Արեգակին տեր աղբեր,
Ա՛յ շաղաթաթախ աղբեր,

Շաբաթ մաղեմ՝ կ'ե՛ր, աղբեր.
Ջանս քեզ մատաղ, աղբեր:

Ձոճն–վանկանի յեռյակներ ընդհանրապես շատ քիչ կան, իսկ յերկյակից զարդացած յեռյակներ ավելի ևս սակավ: Մեր ձեռքն տակ ունեցածների մեծ մասը հիմնական յեռյակներ են: Կան և յեռյակներ, վորոնք քառյակներից են առաջացած՝ անհանդ 3–րդ տողի դուրս ընկնելով:

Ցերվ. Լալայանի «Ջավախքի բուրմունք» յեր. 20. դանում ենք հետեվյալ յերկյակը՝ դրված ուրիշ խաղի սկզբում.

Առավոտան Թանդիրմուխ,
Ձերմակ լաչիկ, գլխուն Թուխ:

Սրա վարիանտն է Մխիթարյանի «Տաղեր ու Խաղեր» յեր. 243.

Թանդիր վառե, եղեր և մուխ,
Կապե փուչին, Թորիկեր և պուխ.
Ունքեր կամար, աչքերն և Թուխ:

Սույն այս խաղը դանում ենք զարդացած Շերենց «Վանա ապզ», Բ. յեր. 29.

Ցառավոտան Թանիր մուխ,
Աչքեր բալաք, ընքվիր Թուխ,

Նույն Սրվանձտյանցի «Համով, Հոտով», յեր. 320.

Ջարկեց մախճան, Թալեց պուխ.
Երես կարմիր, աչքեր Թուխ:

Նույնն և Ազդարը. Հանդ., Ի—Ը յեր. 442.

Ճողկակ պաժ, բարակ մատներ,
Աչքեր բալաք, ընքներ Թուխ:

Ունինք և հետևյալ յերկյակը.

Առավոտան Թանդիր մուխ,
Ցաշմակ զարկիր, Թորիկիր պուխ:

Այս միևնույն խաղի մի յերկյակ դանում ենք և Ծերդաձյանի «Քնար Մշեցոց և Վանեցոց», յեր. 31.

Աղջիկ, մի՛ զար, մեր տուն ծուխ ի,
Դիլբար, մի՛ զար, մեր տուն ծուխ ի,
Կարմիր երես, աչքեր Թուխ ի:

www.naregatsi.org

Այստեղ խազն ըստ յերևույթին միայն յեռատող է. իրոք գա յերկ–յակ է, վերավհետև յերկրորդ տողը «Դիլբար, մի՛ դար, մեր տուն ծուխ է», մի առանձին տեսակի կրկնակ է, ինչպես նույնը դանում ենք նույն տեղում և ուրիշ խազերի համար, ինչպես են՝

Աղջիկ, մի՛ դար մեր կալերով,
Դիլբար, մի՛ դար մեր կալերով,
Դիլբարի ձին եր նալերով։ Ցեվ այլն։

Այսպես, տեսնում ենք յերկյակից յեռյակներ և քառյակներ են դարդանում բազմազան ձևերով։ Բացատրությունների մեջ մանելու փոխանակ՝ ավելի լավ ենք համարում մի որինակ էլ բերել, թե ինչպես յեռյակից մի տող ավելանալով կազմվում են քառյակներ։

Լալայանի «Ջավախքի բուրմունք», յեր. 22 կա հետևյալ յեռյակը.

Առավոտուն թոնդրին բոց,
Աբի՛ եղնինք դիրկ ու ծոց,
Վոր գա, խամրի դարդ ու խոց։

Այս յեռյակին իրրև քառյակ, մի տող ավելացած, դանում ենք Շերենցի «Վանա տող» Բ. յեր. 29.

Առավոտուն թոնիր բոց, Գող մը յես սամ, պող մը դու,
Աբի մանենք իրար ծոց, Ցրվի մեր դարդ ու խոց։

Նույնն ուրիշ ձևով Ազդ. Հանդ. Լ—Ը յեր. 444.

Առավոտուն թոնիր բոց, Աբի՛ եննենք դիրկ ու ծոց,
Կախիր յաշմաղ, Թոռիկիր պոչ, Բալթիմ խամրի դարդ ու խոց։

Ուէթ–վանկանի խազերի զարդացման համար ևս բերենք մի յերկու որինակ։

Լալայանի Ջավ. Բուրմ. յեր. 19. «Կայնե՛, Ֆիլդան բոյիդ դուբրան» կաթ.

Ելեր ես, կ'երթաս կը մարագ,
Թևերդ երկան, մեջդ բարակ,
Կերածդ և միչտ մեղրով կաթագ։

Նույնը Սեդրակ. Քեն. Մշ. և Վան. յեր. 23. «Աղջիկ, յար անենք» և այլն. կրկնակի տակ.

Դու ելեր ես, կերթաս մարագ,
Վիդդ երկեն, մեջդ բարակ,
Ինչ վոր հագնես՝ քեզ մունբարագ։

Այս յերկու յեռյակի մեջ հատատուն հիմնական մասն է առաջին յերկու տողը. իսկ 3–րդ տողը յերկուսի մեջ էլ նոր ավելացած ու տարբեր են։ Մեր ժողովածուի մեջ այս յերկու աճած տողը միասին կան, վորով նույն խազը քառյակ է դարձել։

www.naregatsi.org

Դու ելեր ես ի՛երթաս մարտ, կերածդ մեղր ու կարագ,
Վիզդ երկեն, մեջդ բարակ, Հաղիվ հալավ քեզ բումբարակ։

Սեղրակյանի Ին. Մշ. և Վան. յեր. 30. «Աբի յար, արի» և այլն. կրկնակի տակ դանում ենք նույնն իրրև յեղյակ, միայն վերջին յերկյակի հետ առաջին յերկյակից մի տող միացած.

Դու ելեր ես, ի՛երթաս մարտ,
Քու ուսելուն մեղր ու կարագ,
Հաղնելուդ քե բումբարակ։

Նույնը Մրմանճատյանցի «Մանանա» յեր. 292, իրրև վիճակի յերգ.

Ելեր ես ի՛երթաս ուխտ Վաթաղ,
Քո ուսելիք սեր ու կարագ,
Ինչ հագներ ես՝ քե մուրթաթեք։

Նույնը Շերենցի «Վանա Սազ» Ա. յեր. 97. դարձյալ վիճակի յերգ, միայն վերջի յերկու տողը չուտ տված.

Ելեր ես, ի՛երթաս Վարագ,
Ինչ ես հագնե՝ քե մումբարագ.
Քո կերածն է սեր ու կարագ։

Սեղրակ. Ին. Մշ. և Վան. յեր. 31. դանում ենք հետևյալ յերկյակին իր մյջի կրկնակով.

Աբի երթանք հորթիկա խոտիկ,
Դիլբար, երթանք հորթիկա խոտիկ,
Տեսնենք վի՞ր յարն ա խորոտիկ։

Նույնը Միհնաարյանցի «Քնար Հայկական», յեր. 177. դանում ենք զարդացած իրրև քաւյակ.

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ, երթանք, քաղենք կանաչ խոտիկ,
Դու կապել ես կարմիր դոտիկ. Տեսնենք վի՞ր յարն ա խորոտիկ։

Նույնն ուրիշ ձևով զարդացած. Սղդ. Հանդ. Ի—Լ դիրք. յեր. 443.

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ, Բերենք, դնենք մորին մոտիկ,
երթանք, քաղենք հորթիկան խոտիկ, Տեսնենք վի՞ր յարն ա խորոտիկ։

Նույնը զարձյալ ուրիշ ձևով զարդացած Շերենցի Վան. Սազ. Բ. յեր. 43.

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ-մոտիկ, Իմ յար քանց քոն շատ խորոտիկ,
Երթանք, քաղենք վորթիկան խոտիկ։ Ցարոլա մեռնեմ, անուն Վարդիկ։

Պատահում է յերբեմն, վոր յերդչի քմահաճույքով մի կամ մի քանի տող էլ ավելանում են քաւյակի վրա, վորով յերդը խաղը սովորական ձևից դուրս է դալիս։ Որինակ՝ Միհնաարյանցի Քնար Հայկական, յեր. 177 կա հետևյալը.

www.naregatsi.org

Մեր տան յետև քառասուն կաթսա,
Քառասուն կաթսի դինին եր խաս,
Վոսկի դյուդյում, արծաթե քաս.
Ամեն քասին պադիկ մը տաս:

Նույնը մի տող ավելացած դանում ենք նույն դրքի մեջ յեր. 178.

Մեր դռան յետև տունն մի կաթսա,
Ջեր դռան յետև տուն մի կաթսա,
Ամեն կաթսի դինին եր խաս,
Վոսկի դյուդյում, երծաթե քաս,
Ամեն քասին պադ մը կուտաս:

Այս միևնույն յերդը դանում ենք Ազդ. Չանղես, է—Ը յեր. 443, ավելի ևս ընդարձակված.

Մեր դռան առաջ քառասուն կաթսա,
Ջեր դռան առաջ քառասուն կաթսա.
Քառասուն կաթսի դինին է խաս.
Ամեկ կաթսեն մեկ քաս ի տաս.
Ամեկ քասին մեկ պադ ի տաս.
Թե դու չի տաս, դու դառենաս:

Ունինք մի վարիանտ ևս, վորի մեջ 3-րդ տողից հետո կա «Վոսկի դյուդում, արծաթե քաս», վոր այստեղ պակասում է և մինչև անդամ մի 8-րդ տող վերջից. «զառենաս ու վորբևիերնաս»:

Ճիշտ այսպիսի ավելցուկ տողեր ունի և հետևյալ խաղը, Ազդ. Հանդես է—Ը յեր. 442.

Ծառի տակի պաղ աղբյուր,
Արծաթե քաս, վոսկի ջուր.
Ցես կըվառիմ քո սիրուն,
Քաս մի կ'ուղեմ, երկուս տուր.
Թե վոր չիտաս՝ դառենաս,
Դառենաս, վորբևիերնաս:

Այս խաղի հիմնական յերկյակը դանում ենք Սբվանձատ. Համ. Հատ. յեր. 327.

Ծառի տակի պաղ աղբյուր,
Մեկ դու խմե, մեկ ձի տուր:

Իսկ զարդացած ձևերից և մեր ժողովածուի մեջ.

Հով ծառի տակ պաղ աղբյուր,
Արծաթե քաս, վոսկի ջուր.
Մին յես խմեմ, մինը դու.
Անուշ կենանք յես ու դու:

Վերջին տողն ունի և հետևյալ ձևը. «Դատաստանին ջուհար տուշ»:

Բերենք մի քանի որինակ և հինգ կամ աստն-վանկանի խաղերի զարգացումից:

Սբվանձատ. Համով-Հոտով. յեր. 328 կա.

Ես որ ի՞նչ որ է, ուրբաթ ու պաս է.
Աղջիկ, քո գլուխ արծաթե քաս է.
Յորած վարդապետ կ'ասե՝ չհաս է:

Նույնը Վանա Սազ. Ա. 39.

Ես որ ի՞նչ որ է, ուրբաթ ու պաս է,
Աղջիկ, քո գլուխ արծաթե քաս է.
Տգա, քո գլուխ սրմալու ֆաս է.
Յորած վարդապետ կ'ասե՝ չհասե:

www.naregatsi.org

Համով–Հոտով յեր· 328 կա·

Ցերկինքն եր ամպեր, կուզեր մարմար ձուն,
Կըհալեր, կաթներ վեր մալուլ մարդուն·
Աստված ամբերը զամազ մարդու տուն:

Նույնը Տաղեր ու Խաղեր յեր· 121·

Ցերկինքն ի ամպեր, կուզար մարմար ձուն, Աստված ամբերը զամազ մարդու տուն·
Կուզար կըթափեր վեր մալուլ մարդուն· Զկթաղ վոր իմ յար մեկ որ գեր մեր տուն:

Նույնը Վանա Սազ Ա· 39·

Ցերկինքն եր ամպեր, կուզեր մարմար ձուն, Մեկ յե՞ս եմ մալուլ, թե՞ աշխարհ ըթխուն·
Կուզեր կըթափեր վեր մալուլ մարդուն· Իմ յարոջ սիրուն մնամ երեսուն:

Սրվանձամ· Համով–Հոտով, յեր· 328· «Պարերով» վերնագրի տակ դնում ենք մի շարք իրարուց անկախ խաղեր, վորոնցից մեկն է:

Ցերեկ հավարին Թվանքով զարկին,
Վոչխար վեր բերին, Բրինդար արին:

Այս քառյակի վարիանտն՝ իրրև 10 վանկանի յերկյակ առնված՝ դնում ենք Վանա Սազ· Ա· 37· մի ուրիշ նման յերկյակի հետ միացած իրրև պանդխտի յերգ·

Ցերեկ եվարին վեր Սաոմա քարին, Ախբրիկ իմ տարեք իմ նազլու յարին,
Թվանքով զարկին բրինդար արին· Թե չե՝ կըզրեմ մեջ են դավխարին:

Ցեթե այսպես շարունակելու լինինք, խիստ շատ տրինակներ կարող ենք բերել, վորոնց մեջ պարզ յերևում է, թե ինչպես յերկյակները, վորոնք խաղերի տարրական ձևն են, զարգանալով դառնում են համեմատաբար ավելի մեծ խաղեր, յեռյակներ և քառյակներ: Հաճախ ի հարկե դժվար է վորոշել, թե արդյոք վորն է հիմնական յերկյակը, և թե արդյոք հիմնական յերկյակի՞ց է յեռյակ ու քառյակ զարգացած, թե՞ ընդհակառակը: Բայց այս դժվար է միայն նյութի պակասության պատճառով: Ցեթե կարևոր նյութը ձեռքի տակ ունենա մարդ և համբերություն ունենա մանր–մանր աշխատանք անելու, կարելի յե ասել, թե առհասարակ կ'որոշվի խաղերի հիմնական ձևերն իրենց զարգացումներից:

Ինդիրն այստեղ, ի հարկե, այն չեր, վոր վորոշեինք այս կամ այն խաղի հիմնական ձևն իր զարգացումից, այլ ցույց տալ, թե ինչպես պարզ խաղերից կազմվում են բարդ խաղեր և ընդհակառակն:

Դառնանք մեր յերգերի զարգացմանը:

www.naregatsi.org

11· ՑԵՐԳԵՐԻ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԽԱՂԵՐԻՑ

Ամեն մի խաղ, յերկյակ լինի թե յեռյակ կամ քառյակ, կազմում և մի առանձին յերգ: Սակայն կյանքի մեջ, այսինքն յերգելիս, մի քառյակով չի բավականանում յերգիչը,— այդ կլուսեր շատ կարճ: Ցերեկոզուռնայությունը սովորաբար ավելի յերկար և տևում. հանդեսների և պարերի ժամանակ նույն իսկ ժամերով յերգվում է: Բառերն արագ փոխվում են, իսկ յեղանակն անփոփոխ մնում:

Իրարուց անկախ խաղերը միևնույն յեղանակով և միևնույն կրկնակով յեռանդ յեռանդ տալով են ուզածի չափ յերկար տևողությամբ, մինչև վոր կամ ձանձրանում են ու յեղանակը փոխում, կամ նույն չափով հորինված յերգերի պաշարը սպառվում է: Ով ներկա յե յեղել մեր ժողովրդական պարերին և յերգեցողության մրցմանը, նա այս անձամբ նկատած կլինի: Զարմանալի չի լինել սակայն հիշել մի դեպք:

Մի անգամ, յերբ յես Ցերեանից Եջմիածին եյի գնում, կառապանն իր կողքին նստեցրեց իր ծանոթներից մեկին: Այս յերկուսը սկսեցին մրցել թե ով ում «կրկնալի», այսինքն թե վոքն ավելի խաղ դիտե: Ցեվ Ցերևանի այդինների տակից մինչև Վաղարշապատի մոտերը, փարատքար պլյուզում մեկն զազարելով, նրանք մի ժամից ավելի միևնույն յեղանակով յերգեցին փոխոխակի բազմաղան քառյակներ: Ցեվ այս շատ հետաքրքիր է, քանի վոր միանման չափով հորինված խաղերը շատ են և վոր գլխավորն է՝ խաղերը, սակավ բացառությամբ, չունեին իրենց հատուկ հատուկտուն յեղանակը: Կրկնակները, ընդհակառակն, չհաշված լե-լեներն ու նա-նայներըը, կապված են մի հատուկտուն յեղանակի հետ. դրեթե ամեն կրկնակ ունի իր հատուկ յեղանակը թե իր և թե իր հետ յերգված խաղերի համար: Այս պատճառով է, վոր յեղանակները սովորաբար կրկնակներով են կոչվում. որինակ՝ Ջան դյուզում, Ախ մարալ Ջան և այլն:

Միևնույն կրկնակի հետ կարելի յեր լինում յերգել ամեն խաղ, յեթե չափը ներում եր, և ընդհակառակն՝ միևնույն խաղը կարելի յեր յերգել ամեն կրկնակի հետ, զգալով յեթե չափը ներում է: Ժողովրդական խաղի ասելու եյական հատկությունն է այս, վոր, ինչպես հետո կերևանք, մեջց եր տալիս խաղերից ամբողջական ընդարձակ յերգեր կազմելուն:

Ավելորդ չե մի քանի որինակներ բերել:

Վերցնենք հենց առաջին պատահած յերգը մեր ձեռքի տակ ունեցած Աղգ. Հանդեսի է—Ը գրքից: Այստեղ յեր. 442, «Բաղումի Ջան բազումի (արևմտյան տառադարձությամբ՝ պաղմի ճան պաղմի) կրկնակի տակ յերգվում և իրեև առաջին տուն.

Աբի երթանք կըռնկու սաք,
Գուգնո հարյուր, կուտամ հազար.
Թուխ աչքերու խաթրի համար,
Շեկ ունքերու խաթրի համար:

www.naregatsi.org

Սույն քառյակը մի ուրիշ ձևով գտնում ենք Սրվանձտ. Համով-Հոտով յեր. 327, իրրև «պարերգ» առանց կրկնակի.

Ցիվ ու երթանք կանկու սար,
Ռուխ մի չիննենք, մանենք հիսար.
Թող դա վեր մե Շահն ու Խանգբար.
Ռդեղ հաբյուր, կուտամ հազար,
Բաղե, քո Թուխ աչքիդ համար:

Սույն յերդն իրրև աղճատ յեռյակ գտնում ենք Սեդրակյանի Ծն. Մշ. և Վան. յեր. 23. «Աղջիկ, յար անենք, յար անենք, Դիլբար, յար անենք, յար անենք» կրկնակի տակ.

Ռուխ ըմ չիննենք, մանենք խասար,
Կ'ուզեն խաբիր, կուտամ խազար.
Բարով եղնիմ քո խոր փեսա:

Նույն «Բաղումի պյուլ բաղումի» կրկնակի տակ (պյուլ և ջան բառերն իրար փոխանակում են, ինչպես որինակ՝ «Հոյ նազան ըմ, պյուլ նազան ըմ» ասվում և և «Ջան նազան ըմ») Շերենցի Վանտ Սազ Ա. 40 թերված և իրրև առաջին տուն.

Տուն մ' եմ չինե գետի բերան,
Վերեն Թալի Ջուխտ ըմ գերան.
Մեկն ի խոխ, մեկն ի ծիրան.
Խոխեն կոտրավ, մնաց ծիրան.
Ծիրան փեխավ յարոջ բերան:

Այս խաղը, սակայն, Սեդրակյանի Ծն. Մշ. և Վան յեր. 26 թերված և իրրև առաջին տուն «Ջանիման, ջանիման» կրկնակի տակ հետևյալ ձևով.

Տուն մ' եմ չինե գետի բերան,
Թալինք ի նե ջուխտ ըմ գերան.
Մեկն եր խոխ, մեկն եր ծիրան,
Կոտրավ խոխ, մնաց ծիրան:

Այս «Ջանիման, ջանիման» (արևմտ. տառադարձությամբ «ճանիման, ճանիման») կրկնակի հետ, սակայն, Սդղ. Հանդես Ի—Ր. 443 դրված և իրրև առաջին տուն.

Մեր դռան առաջ ծառ մի պնդուկ,
Ձեր դռան առաջ ծառ մի պնդուկ,
Առնեմ քեզի, մանեմ անդուկ:

Այս յեռյակն էլ, սակայն, Ինար Հայկական յեր. 177 դրված և «Հավար Ջուր, մաղաթ Ջուր» և այլն, կրկնակի հետ այսպես.

Մեր դռան յեռել արտ ըմ պնդուկ,
Ձեր դռան յեռել արտ ըմ պնդուկ,
Ջուրն առնեմ, մանեմ անդուկ:

Նույն «Բաղումի պյուլ բաղումի» կրկնակի հետ Մխիթար. Տաղեր ու Ասղեք յեր. 244 թերված և իրրև առաջին տուն՝ մի այլ դանդիկ արտասանությամբ.

www.naregatsi.org

Սարեն հուզա պաղպաղ ջրեր,
Կը կաթկթի մարմար քարեն և այլն։

Այսպես յեթե չարունակելու լինենք, ամբողջ դիրք կարող ենք դրվ-քանի վոր ամեն խաղ էլ կարող է ամեն կրկնակի հետ յերգվել, յեթե, դարձյալ կրկնում ենք, չափը ներում է, և մեր ժողովրդական յերգերի ժողովածուները լի յեն այդպիսի որինակներով։ Հատկապես առաջին տները վերցրի, վորովհետև յեթե յեղանակի ու կրկնակի հետ քիչ ու շատ կապված մնում են, առաջին տներն են։ Բայց այս էլ հաստատ չէ, ինչպես վերևում «Բաղումի ջան բաղումի» կրկնակի համար դրածից յերևում է. որինակ՝ մի ժամանակ խիստ սիրված «Հոյ նազան ըմ» և այլն կրկնակի հետ «Տաղեր ու խաղեր» յեր. 160 դրված է իբրև առաջին տուն.

Բարձր բոյդ տալ չունի, *Ջահել յարի մոտացի,*
Լուս երեսդ խալ չունի, *Վոր տխրել ու լալ չունի։*

Իսկ կոմիտաս վարդապետը նույն կրկնակի համար ձայնագրած ունի իբրև առաջին տուն.

Դարձան սիրուն ծաղիկ ես, *Գլխիս վրով պտիտ տուր,*
Ինձ համար ազունիկ ես. *Նախշուն-թև թիթեռնիկ ես։*

Յեթե առաջին տներն այսպես տարբերվում են, փոփոխության էլ վախ մի սահման չկա հաջորդ տների նկատմամբ։ Յերգչի հիշողությունից կամ մխան ընկնելուց և կախված մեծ մասամբ մի տան յեռևից այս կամ այն տունը կգալը։

Ասել չի ուզիլ, այսպես յեռևե յեռև իբրև մի յերգ յերգված խաղերը միայն մի ընդհանուր բան ունեին, այն՝ վոր նույն յեղանակով ու կրկնակով են յերգվում, և վոր մեծ մասի բովանդակությունը սերն է։ Եվ ուրիշ ներքին կապակցություն չունեին։ Ճիշտ է, անկախ քառյակները յեռև յեռև յերգվելով դառնում են մի յերգի տներ, բայց իմաստով մնում են դարձյալ իրարուց անկախ։

Թե պատահմունքը վորքան մեծ դեր է կատարում տների հաջորդության մեջ, այդ շատ լավ յերևում է մեր յերգերի ժողովածուներից և նույնիսկ ժողովրդի գործածության համար կազմված յերգարաններից։ Այստեղ դրի առնողները կամ յերգարան կազմողները, մոռանալով կամ չիմանալով, վոր քառյակները մեծ մասամբ իսկապես անկախ յերգեր են և անկապ կցումով են միայն միևնույն յեղանակի տակ յերգված, ինչպես լսել են, այնպես էլ յեռևե յեռև շարում են տները իբրև մի յերգի մասեր,

www.naregatsi.org

վորով մի անմիտ բան է դուրս գալիս: Ցեվ մի՞թե ընթերցողներն իրավունք չունեն ասելու, թե մեր յերգերն անհեթեթ բաներ են, դրանց մեջը ներքին կապակցություն չունեն, ճիշտ ինչպես անմիտ են համարում խաղերն առանձին առանձին վերցրած, վորովհետև հրաժարակվում են նույն իսկ յերգարանների մեջ աղճատված ձևով առանց «բնագիրը» վերականգնելու:

Բայց, ինչքան էլ պատահմանքով են խաղերը կցվում իրար և անկապ աներով յերգեր կազմվում, յերգեցողության այս եյական հատկությունը մեջց է տալիս, ասացինք, անկախ խաղերից ամբողջական մեծ յերգեր կազմելուն. վորովհետև յերբեմն և աների հաջող ընտրություն է լինում. յերբեմն միևնույն յեղանակի տակ իրար հաջորդում են այնպիսի քառյակներ և նույնիսկ յերկյակներ, վորոնք իմաստով հարմարվում են իրար և մեծ ամբողջական յերգ:

Այստեղից ահա առաջանում է ժողովրդական մեծ յերգերի ղարգացումը խաղերից՝ իրրև բաղադրիչ տարերքներից: Ժողովրդական մեծ յերգն, ուրեմն, այս դեպքում կազմվում է հարադրությամբ, այսինքն անկախ փոքրիկ յերգերը ավելի կամ պակաս իմաստալից կերպով կցվելով իրար՝ կազմում են մեծ յերգեր:

Սակայն այս հարադրությունը միշտ կուրր պատահմունքով և արատքին չի լինում. անկախ յերգերը միշտ իրկ մեքենայորեն չեն միանում իրար հետ: Յերգչի բանաստեղծական տրամադրությունն ու տրամաբանությունը մեծ դեր են խաղում այս դործում: Մի խաղ մյուսին հարադրվում և նաև դիտակցորեն, և խաղերը հարադրվելիս կրում են ներքին վերաբերություն, իսկապես վերամշակվում են միասին մի ամբողջություն կազմելու համար. յերգի մեջ մտնում և մի ընդհանուր իշխող բան, յեթե վոչ գաղափար, գոնե դրամատունք, հոգեկան վիճակ, վոր աները կապում և իրար հետ: Խաղերը հարադրվում են, ուրեմն յերբեմն նաև բովանդակության համեմատ: Այս նպատակի համար աղդում են և ուրիշ հանդամանքներ, ինչպես են՝ հաջող կրկնակները, կամ տարբեր խաղերի մեջ յեղած նույն և նման բառերն ու խոսքերը, վոր ընդհանուր դույն են տալիս աներին, և ապա մի վորևե դեպք, վոր առիթ է լինում իրեն հարմարվող անկախ քառյակներն իրար մի համախմբելու:

Տեսնենք որինակներով մեր յերգերի ղարգացման այս յերեք աեսակը սկսելով վերջին ազդող հանդամանքից:

Դեպքի կամ անձի ազդեցության տակ իրար հետ միանում են այն խաղերը, վորոնք տալած են վորևե համանման դեպքի կամ անձի առիթով: Դրանք իսկապես վիպական բնաերգության տարերքն են: Որինակ՝ մեկը խեղդվում է, մի մարդու սպանում են, մի աղջիկ փախցնում են և այլն. և ահա կազմվում և այդ առիթով մի յեղանակ ու կրկնակ, վորի մեջ հիշվում է դիպվածի մի եյական դիծը՝ հիշեցով յերբեմն և նրա անունը, վորի դլխին

www.naregatsi.org

յեկել և դիպվածը: Կազմվում են և մի յերկու խաղեր, վորոնց մեջ պատմվում և դիպվածից: Եվ այսքանը բավական և, վոր իրրև կենտրոն իրենց քաշի հնուց անտի արդեն պատրաստի համանման բովանդակության խաղերի մի մասը, կամ թե ուրիշ պատրաստի խաղերից այս կամ այն վերցնեն և հարմարվեն նոր պատահած դեպքի վրա:

Վորովհետև դեպքը կամ անձն յեղել և և ունեցել և վորոշ բնավորություն, ուստի և խաղերը պատահաբար չեն կցվում իրար, այլ մի ներքին առնչությամբ: Բոլորը միասին ունին մի ընդհանուր բովանդակություն և պատմում են պատահած դեպքի կամ անձի չուրջը: Սակայն տները չունին ներքին սերտ կապ և վոչ էլ հաստատ դասավորություն, կամ վորոշ թիվ: ուրիշ խոսքով՝ արվեստավոր հորինվածքը դեռ պակասում և: Տների կապակցությունը տրամաբանական չե, ուստի և լույծ և: Տները հեշտությամբ թաժանվում են իրարուց, յեթե ու առաջ ընկնում, ամբողջության միջից դուրս դալիս և այլն: Ցերդչի քահանայությը դեռ իշխում և կատարելապես և իշխում և ամեն անդամ յերգելիս ուրիշ տեսակ:

Խաղերի այս տեսակ համախմբումները մի դեպքի կամ անձի չուրջ՝ լոկ փորձեր են անկախ փոքր յերգերից մեծ ամբողջական յերգեր առաջ բերելու, և արվեստավոր հորինվածքի տեսակետից՝ անհաջող փորձեր: Այստեղ վոչ մասերի վորոշ դասավորություն կա և վոչ տների համար սահման:

Այսպես համախմբված յերգերն ու նրանց յեղանակները սովորաբար այլևս իրենց կրկնակների անունով չեն կոչվում, այլ դեպքի հերոսի անունով:

Այսպիսի յերգերից և, որինակ, «Գուլարեցի Աբշակի» խաղը: Սա մի 55—60 տարի առաջ Բալդիյոլում ձուկ վորսալիս խեղդվում և: Մահն յերեք առանձին տպավորություն և թողնում իր համագյուղացիների վրա, վորոնք խաղ ասել սերում են. կազմվում և վրան յեղանակ ու կրկնակ.

Շաբաթա՛, Մալաթ (հնով անունը), չաբաթա՛,
Նամե (վոր. լոդկեն, դայդն) Աբշակին կ՚ա բաթա.

և ապա մի քանի քառյակներ Աբշակի կյանքից ու յեղերական մահից: Ցերդչին, յերևի, յեղանակի պատճառով տարածվում և ուրիշ կողմեր, և ունեբի թիվը բազմապատկվում և ուրիշ պատրաստի խաղերից: Այս յերգից քառյակներ և յեռյակներ կարելի յե գտնել և մյուս և Լալայանի «Զավախքի բուրմունք» յեր. 23, ուր տները մեր նկարագրած ձևով խառն և խառն և անկապ են: Նույն Աբշակի խաղից յոթը տուն միայն առանձին բնորոշությամբ և վորոշ դասավորությամբ դրել ենք և մեր «Հազար ու մի խաղ» յերգարանի մեջ, Ա. 49:

Այս կարգի յերգերին պատկանում են և «Դերիկոն» (Փնար Մշ. և Վան. յեր. 17. Խաղեր ու Տաղեր. յեր. 148), վորի մեջ պատմվում և

www.naregatsi.org

Հակոբի սպանման դեպքը: Այսպիսի երգերից են և Աչխենի երգը, Տպկը ու Խաղը· էր· 184, և ուրիշներ:

Այսպիսի երգերի քննարկման տեսակին է պատկանում և Մասարեցի Զուլոյի խաղը: Զուլոն, ինչպես ականատեսներից լսել ենք, 1850-ական թվականներին և ապրել, մի շատ դեղեցիկ, բայց և կասկածելի բարքի տեր կին, որին սիրահարներ շատ են ունեցել: Զուլոյի համար 43 քառյակ և յուրյակ բերված են Գնար Հայկական էր· 173, ուր կրկնակին է·

Հավո՛ր Զուլո, մադա՛թ Զուլո,
Ամեն դյորդում, յանդըմ, Զուլո:

Այս կրկնակը ժամանակի ընթացքում արդեն վերածված է· երկրորդ տողը ժողովուրդն ինքը թարգմանած և հայերեն, ավելացնելով և մի երրորդ տող, ինչպես ունի ձայնագրած Կոմիտաս վարդապետը, և և հետևյալը·

Հավո՛ր Զուլո, մադա՛թ Զուլո,
Քեզի տեսա, վառա, Զուլո,
Բացվիր, բացվիր, իմ վարդ Զուլո:

Անշուշտ Զուլոյի երեն վրա մի քանի յուրյակներ և քառյակներ կազմված կը լինեն, բայց Զուլոյի կրկնակի տակ յերգվածները վոչ բոլորը հավաստյալ Զուլոյինն են: Որինակ՝ վերցնենք Տպկը ու Խաղը, էր· 243, Զուլոյի անվան բերված 10 յուրյակը, որոնք բոլորը կան «Գնար Հայկականի» մեջ իբրև Զուլոյի խաղեր: Սրանցից հետևյալ յերկքը մեկին կարող են Զուլոյինը լինել·

Ցնո Զուլոն եմ Մասարեցի,
Հինդ որ սրբե, մեր տուն կնգի,
Դեմ աղոթքան յեկեղեցի:

Արև ընկավ Խոմուր բերդին,
Քա սևդն ընկավ մեջ իմ լերդին,
Ցնո քեզ տիրեմ, Բող գնա փերթին:

Հելո՛ւ-մելո՛ւ Մորու գոմեշ,
Իմ ձնո թաթիմ գալաշի վնաս,
Զուլոն եղնի ընձի վնասես:

Տասից այս յերկը յուրյակը, ասում ենք, կարող են Զուլոյինը լինել, մնացածները հավաստյալ անկախ խաղեր են, վորանք մեկին Զուլոյի վրա չեն յերգվում, այլև ուրիշների: Տեսնենք մեկմեկ:

1· Ձաֆար աղի նշխուն ագեն,
Նոր եմ եկել Զուլոյի մոտեն,
Ձը կշտացա անուշ հոտեն:

Այս յուրյակը, վոր ասվում է զեղծ Զուլոյի մոտից յեկող ազգի կողմից, մի ուրիշ ձևով մտնում է և «Իմա՛լ ննեմ» յերգի մեջ: Այստեղ յերգողն իր «մատաղ մանուկ» ամուսնուն դավաճանող կինն է·

www.naregatsi.org

Իմամալ ենեմ յես քու դարդին,
Իմ երեսիս պատռամ փարդին.
Նար եմ եկել յարիս մոտին,
Չկշտացա համ ու հոտին:

2. Տան քամ անցա, ճրագն եր վառ,
Դու կու մանիս զուգանի դառ,
Վորբեվերեցի՛, արի դիս առ:

Այս խաղի վարիանտները յերգվում են երբ Լուբիկի և Թուխ փուչով աղջիկս յերգեր: Ջավախքի Բուբմունք, յեր. 21. «Քիսի լուբիկ, լուբիկ, Գարնան քարեր վարդ եղիր, լուբիկ» կրկնակի հետ.

Իրիկվոբե՝ ճրագն եր վառ,
Դու կը մանեք զուգանի դառ,
Վորբեվերեցի՛, արի դիս առ:

Նույն տեղը յեր. 22. «Ախ լուբիկ, լուբիկ, լուբիկ, կանաչ ու կարմիր լուբիկ» կրկնակի հետ.

Առավոտան թունդիր վառ.
Լաչակ Քալի խառ ու մառ,
Կը լմանիս զուգանի դառ:

Ագպագրակ. Հանդես Լ—Ը. 444. Նույն յերգը կրկնակ ունի.

Շաւաֆով թուխ փուչով աղջիկ,
Դու բոլոր եքես,
Ցես ու դու ջախտ կը քեզենք,
Դու մոլորեր ես:

Իսկ խաղի վարիանտն է.

Առավոտան թոնիր վառ,
Դլոխ կապիր խառ ու մառ,
Վորբեվերեցի՝ դիսի առ:

Նույն խաղի վարիանտն է և Վանա Սազ Բ. յեր. 29. «Բուրիկ Մայրամ, բուրիկ բարիսեմ» և այլն. կրկնակի հետ.

Առավոտան Թոնիր վառ,
Սիմսակ լաչակ խառ ու մառ,
Կարմիր սոլերդ Քառ ու մառ,
Դու կը նմանիս զուգանի դառ:

Մենք ունինք և ուրիշները, վոր ավելորդ է բերել:

3. Ջաղցի բոլոր համ'ն ուռ եր,
Աչխարհ կ'ասեր՝ Ջուլոն ծուռ եր,
Մեջ իմ սրտին լալ ու դուռ եր:

Այս խաղի հիմնական մի յերկյակը դնում ենք Ազգ. Հանդես Լ—Ը յեր. 443. «Բաղմամի Ջան բաղմամի» կրկնակի տակ.

Գեղով կըսեն քա յար ծուռ,
Մեջ իմ սրտին լալ ու դուռ:

www.naregatsi.org

Այս խաղի մի զարդացած վարիանտը կա և Համով Հատով յեր. 305, ուրիշ յերգերի հետ կցված իբրև «Մոկացի Հայոց հարսանյաց սարը»։

Աչքարհ տանն՝ քո յար ծուռ եր,
Ալամ տանն՝ քո յար ծուռ եր։
— Խազար ծուռ եր։
Մեջ իմ սրտիս լալ ու դուր եր։

Սույն խաղի վարիանտն ունինք և հետևյալ ձևով։

Վանքի բոլոր մանդր նուռ և։
Սավդալի ինձ՝ չասեք ծուռ է։
Սեր ու սավդան իիսա մրմուռ է։
Ցերկիր կասեն՝ իմ յար ծուռ է։
4։ Թռչդիր վառե, յերեր և մուխ,
Կապե փուչին, Թորկեր և պուխ։
Ունքեր համար, աչքերն և Թուխ։

Այս խաղի վարիանտներն արդեն առաջ բերել ենք։ Հիշենք միայն, որ յերգվում և դանազան կրկնակների հետ։ Իբրև Լուրիկի յերգ, Ջավախքի Բուրմ. յեր. 20, 21, 22։ Իբրև Թուխ փուչով աղջկա, Ագդ. Հանդես Լ—Ը յեր. 444։ Իբրև Բուրիկ Մայրամ, Վանա Սազ. Բ. 29։ Իբրև Ալաջա սար «Գլեջան, Մբալե» կրկնակով՝ Համով Հատով յեր. 320 և այլն։

5։ Տան քով անցա, Թախ քելեցի,
Լանգավ զարկի, դեղին բացի,
Ցարս տուն չեր, նստա լացի։

Ջուլոյի յերգի այս տունը զարդացման դանազան ձևերով գտնում ենք և ուրիշ յերգերի մեջ։ Իբրև Լուրիկի յերգ, Ջավախքի Բուրմ. յեր. 22։

Ելա երդիկ, Թախ քելեցի,
Վառա զարկի, յերդիկ բացի,
Ցարս տուն չեր, նստա լացի։

Իբրև Ջանիմանի յերգ «Ջանիմանո» կրկնակի հետ Ագդ. Հանդ. Լ—Ը 443։

Ելա տանիք, Թախ քելեցի,
Ջարկի լանկե մ'երդիկ բացի։
Իմ յար տուն չեր, նստա լացի,
Փոս ու փուշման Թողի գացի։

Իբրև Ամարի յերգ «Բաղնի Ջանո» կրկնակի հետ, Գնար Մշ. և Վան. յեր. 24։

Ելա տանիս, Թախ քելեցի,
Լանկով ավի, երդիս բացի,
Կարմիր խնձոր դլորեցի,
Ցարս տուն չեր, նստա լացի։

Նույն տեղն յեր. 34։ Իբրև Խումարի յերգ։

Ելանք տանիս, Թախ քելեցինք,
Կարմիր խնձոր դլորեցինք,
Երդիս բացինք, երիվացինք,
Խումար տուն չեր, նստանք լացինք։

Նույնը բառն անվան հետ կապված Համով Հատով։ յեր. 327։

www.naregatsi.org

Տան քով ընցա, թախ քելեցի,
Բազեն տուն չեր, նստա լացի,
Տղեն կուլաթ, սրտբեցի։

6· Դու կայներ ես դեմ ամբոցին,
Ջուխտակ շամամ մեջ քո ծոցին,
Դու կբխաղաս խետ վզնոցին։

Այս խաղը մեր ժողովածուի մեջ կա իբրև Յանկյի յեզդ.

Յանկն կայնել դեմ ամբոցին,
Յանկն կբխաղեք հետ վզնոցին,
Ցես մալուլ ենք ճերմակ ծոցին։

Սրա վարիանտներն են դարձյալ մեր ժողովածուից.

Կայնել ես դեմ ամբոցին,
Կը խաղաս քո վզնոցին,
Երկու շամամ քո ծոցին,
Ջուխտակ Թուբինջ քո ծոցին։

Դու կայնել ես դեմ ամբոցին,
Դու կը խաղաս հետ վզնոցին,
Մայիլ եղա ճերմակ ծոցին։

Սրա վարիանտն է և հետևյալը, որ իբրև պարերգ կա Տ· Նավասարդյանի Հայ ժողովրդ· Հեքիաթներ, Զ· գիրք· էր· 92·

Դուն կայներ եր դեմ ամբոցին,
Հա՛ կբխաղեր խետ վզնոցին·
Ծառա քու ոսիտակ ծոցին,
Վոր դուն դառնաս յես ի՞նչ անիմ։

7· Դու կայներ ես դաբհի դուռ,
Ճենջդ մանի խանչլի բուռ,
Ձիս երեցիր սավդալ ու ծուռ։

Այս խաղն իբրև քառյակ կա Վանա Սաղ· Ա· էր· 41· «Կանչեմ յաք, արի» և այլն կրկնակի հետ.

Տնեն ելաք, կայնաք ի դուռ,
Մենջդ ի բարակ խանչալի բուռ,

Քամին եգաք ետու չուռ մուռ,
Ցես քո սիրուն ավդալ ու ծուռ։

Նույնը Քնար Մշ· և Վան· էր· 22· «Աղջիկ, յար առենք» և այլն· կրկնակի հետ.

Դու ելել ես, կայնել ես դուռ,
Մենջդ բարակ խանչալի բուռ,

Քո հորն ու մոր աչքերն ևկուր,
Տղեն տեսավ, աղջիկն ետուր։

Այսպես տեսնում ենք Ջուլոյի անվան յերգված խաղերը տալիս են և Լուբիկի, Յանկյի, Ամամբի, Խումամբի և այլն համար։ Դրանք, ուրեմն, այն կարգի յերգերին են պատկանում, որոնք ընդհանուր դույն ունեին միայն և, ինչպես «Հազար ու մի խաղի» Ա· հիանյակի ծանոթության մեջ դրել ենք, «անկապ տներով, խառն ի խուռն յերգվում են այս կամ՝ այն անձի, կամ զանազան համանման դեպքերի մասին»։

Անցնենք մյուս տեսակների հարաբերությանը։

Բառերի և խոսքերի ազդեցության տակ հարաբերությունը լինում է ճիշտ այնպես, ինչպես մոր հիմնական յերկյակների միանալուց քառյակներ են կազմվում։ Մի խաղի մեջ յեղած մի բառ կամ խոսք հիշեցնում է

www.naregatsi.org

մի ուրիշ խաղի մեջ յեղած նույն կամ համանման բառը կամ խոսքը, ուսաի և յերկրորդ խաղը, յերբեմն և յերրորդը և այլն, սովորաբար առաջին խաղի յետևից, և յերկու, յերեք ու ավելի խաղ՝ մի ցածր մնում են հիշողության մեջ և ապա յերդվում թե միասին և թե անկախ:

Այս կերպով կազմված մեծ յերգերի անուն իմաստով իրարու ավելի յեն հարմարվում, քան դեպքի կամ անձի աղերսության տակ միացածները: Սակայն սրանց մեծ մասն ևս արվեստի տեսակետից անհաջող բաներ են, որովհետև անկախ խաղերի հարադրությունն այստեղ արտաքին և հիմնված չե բովանդակության վրա: Ուրիշ բան է, յերբ բառերի հետ միասին և խաղերի իմաստն ե իրար բռնում, կամ անկախ խաղերն իրար հարադրվում են միայն նրա համար, որ իմաստով նման են իրար կամ որևե ներքին առնչություն ունին իրար հետ: Այս դեպքում յերգերի կազմությունը հիմնված ե բովանդակության վրա, ուստի և անունը միասին կազմում են իմաստալից ամբողջություն:

Մեր ամենից հաճող ժողովրդական յերգերը կազմված են այս վերջին տեսակի հարադրությամբ: Ինքնին այստեղ, իհարկե, անկախ խաղերից կազմված մեծ յերգերի մասին ե և ոչ թե այն մեծ յերգերի մասին, որոնք մի անդամից իրրև ամբողջություն են հորինված:

Տեսնենք այս յերկու տեսակի հարադրությամբ կազմված յերգերի ոճերնահները: Ամենից առաջ պիտի նկատել, որ այսպիսի յերգերն ևս մեծ մասամբ աղճատված են մեր ունեցած ժողովածուների մեջ, ինչպես են և առանձին առանձին վերցրած խաղերը: Այդպիսի յերգերի «բնագիրն» էլ պետք է նախ վերականգնել, որպեսզի աների ներքին իմաստի կապակցությունը պարզ հասկանալի լինի: Բայց, ցավոք, մեր ժողովածուների աղճատվության պատճառով այդ անելն անհնարին է: Մենք կը բավականանանք յեղածով և մեր առձեռն ունեցածով:

Լոկ բառերի պատճառով, առանց իմաստին ուշադրություն դարձնելու, հարադրությամբ կազմված մի յերգ է, օրինակ, Վանա Սազ Ա. 45 «կոքմանների յերգ» վերնագրի տակ դրածը: Այս յերգն իրրև ամբողջություն և դրված, բայց ամբողջությունը լոկ արտաքին է: «Կաքմներ» առելով հասկացվում է «աղջիկներ», և հավանորեն վարիանտի մեջ ևս «աղջիկներ» կրկնի, դավառական ձևով «աղչներ», որ, ինչպես ուրիշ խաղերի մեջ, հանդ և կազմում «ջաղցներ» բառի հետ: Վանա Սազի մեջ հիշված յերգի առաջին յերկյակն է.

կաքմներ, կաքմներ,
(Աղչներ, աղչներ)
Եքեք, երթանք ջաղցներ:

www.naregatsi.org

Վորովհետև այս սկզբի յերկյակը, վոր խնամակս կրկնակ է, վերջանում է «ջաղաց» բառով, ահա յետևից գալիս են մի շարք յերկյակներ նույն բառով.

1. Ջաղցի առուն ջուր կըղեր,
Աղջիկ լաճուն դյուր կըղեր:

2. Ջաղցի առուն կանաչ եր,
Աղջիկ լաճուն ճանաչ եր:

3. Ջաղցի տանիքը փուռ եր,
Քաթ կըթալիմ՝ կը սուսեր:

4. Սեռիկը իլին յեղ եր,
Իմ յար Թուխ աչք, Թուխ բեղ եր,
(Վար. աղջիկ լաճուն լայեղ եր):

5. Ջաղցի առուն ավազ եր,
Աղջիկ լաճուն դավազ եր:

6. Իմ ծոցի կուբինը Թուշ եր,
Իմ յարոջ յերես պուճ եր:

7. Սարերն իլին ասեղ եր,
Իմ յար նորախասեր եր:

8. Սարերն իլին ալաշ եր.
Իմ յարն ալաշ կալաշ եր:

9. Դարի (վար. սարի) տակի պատաճն,
Իմ յար քանց քոն խատաճն:

10. Կաքվներ, կաքվներ,
Շելա չապիկ ծալ առեք,
Կարմիր երես խալ արեք.
Ձեր պաղ ձիկ հալալ արեք:

11. Բարձի տակին հատ կու դներ.
Տեղ ձղեցի փոնթ կուզեր.
Կաքվներ, կաքվներ, (աղչներ, աղչներ).
Ելեք երթանք ջաղցներ:

Այս յերգի տների կապակցության համար պետք է նկատել, վոր 4-րդ յերկյակին ունի և հետևյալ վարիանտը.

Սեռիկը իլին յեղ եր,
Աղջիկ լաճուն լայեղ եր:

Հասկանալի յե, վոր սկզբնական հարաղրության ժամանակ այս վարիանտն և կցվել մյուսներին և հատկապես «աղջիկ լաճուն» բառերի պատճառով, վոր կա մյուս յերկյակների մեջ էլ: Այս 4-րդ յերկյակին այնուհետև իր բառերով հիշեցրել և 7-րդը, վոր ունի և հետևյալ վարիանտը.

Ճոխդ ուլունք ասեղ եր,
Ջանս ջանիդ լայեղ եր:

10-րդ քառյակի համար ունինք հետևյալ վարիանտները, վորի մեջ կա կապող բառը, «աղջիկ»:

Աղջի, չիլեն ծալ եքա,
Շելեն ծալ ու մալ եքա,

Եդ քո կարմիր Թշներից
Պաղ մի տուր, հալալ եքա:

11-րդ յերկյակին ունի հետևյալ քառյակը.

Տեղը դցեմ փոթ կըգա,
Աղջիկ լաճու մատ կըգա.

Մեռնեմ եդ խաս բըչամիդ,
Մինչեն անուշ հատ կըգա:

www.naregatsi.org

Այս վարիանտով կապակցող բառն է դարձյալ «աղջիկ լաճուս», ինչ կա նախորդ յերկյակների մեջ:

Անհատականալի մնում է միայն 6–րդ յերկյակի հաբաղրութիւնը, որի համար վարիանտներ չունինք ձեռք առած: Յեթե այս յերկյակը մի կամ յերկու յերկյակ հետո յեկած լիներ, այն ժամանակ «յար» բառով կը կապվեր:

Ավելորդ ենք համարում ասել, վոր այս յերգի յերկյակներն ունին և քառյակներ՝ զարդացած ձևով. բերենք միայն 1–ին յերկյակինը.

Ջաղցի դանեն ջուր կըզա,
Աղբեր քրոջ հյուր կը գա.

Աղջի ջան, հանչա՝ լսեմ,
Քանի սրտիս դյուր կը գա:

Նույնատիպիկը խաղերը բնականաբար չարվում են յեռանդ յեռանդ և կազմում մի ամբողջություն: Այդպիսի մի յերգ դանում ենք Վանա Սազ Ա. յեր. 41. հետևյալ կրկնակով.

Քա՛ նազերով, քա՛ խոթոսիկ, դու վի՞րդ ես,
Աչխարհ դիսի, ալամ դիսի, դու ինչ ես:

Իսկ հարաղրված յերկյակներն են.

Վարդն ի բացվե Վանա քաղքի եզեռաթը,
Աստված սիրես, մեկն ուղարկի ձիկը ասր:
Վարդն ի բացվե առավոտան խավխավուց,
Իմ յար բանչեն կայներ երկու ձեռն ի ծոց:

Վարդն ի բացվե առավոտան չաղերով,
Իմ յար բանչեն վարդ կըթպի մազերով:

Վարդն ի բացվե Վարդվերի կիրակին,
Քո սերն ինկե մեջ իմ սրտի պռակին:

Այս յերկյակներն սկզբնապես իրարուց անկախ են: Վերջին յերկյակն, որինակ, մի վոտք ավելացած, դանում ենք նույն դրքի մեջ, յեր. 54. մի ուրիշ յերգի վերջում, վոր կազմված և նույնպես նույնատիպիկը բառերով:

Մեկ ըս ասրի ծառեր ծաղկին Ծառազարդարի կիրակին,
Քո սերն ինկե մեջ իմ սրտի պռակին:

Այս միևնույն յերկյակը դանում ենք և Զավախքի Բուբմունք, յեր. 34. իբրև անկախ յերկյակ «վարդ» բառով միացած մի ուրիշ յերկյակի հետ:

Վարդ կըթացվի Վարդևորի կիրակին, Հալդը վարդ կը ժողովե, յես հորան մորաս,
Ցես չեմ դիմանա իմ յարիս կրակին. Հալդը վարդ կը ժողովե, յես հորան մորաս,

Նույնատիպիկը բառերով հարաղրված մի յերգ և, որինակ, և հետևյալը՝ Վանա Սազ. Բ. յեր. 53. «Հէյրանդ ի՛նչնեմ, յար յար, Ջանիդ զուրբան, իմ յար» կրկնակով.

www.naregatsi.org

Ուսաւ՛ կուգաս չորթալեն,
Աստված պահէ քո ջուխտ բալեն.
Ձաքաթ մը տուր նէ քո մալեն,
Ջարանջամ յես իմ հալեն:

Ուսաւ՛ կուգաս, եղեմանա,
Աստված քեզի դուռ մը բանա.
Պաչիկ մը տուր, մարդ չիմանա,
Բոշ բան մի՛ անեք քեզ մհանա:

Ուսաւ՛ կուգաս ուշիկ ուշիկ.
Վառքերդ խթվի կակուղ փուշիկ.
կաթմիր երես, պազն անուշիկ.
Տուր, վոր կծեմ կակուղ թշիկ:

Վերլուծենք հետևյալ յերգը, վոր կա Վանա Սազ. Ա. 36.

1. Մաեր ես իգին, խաղող կըքաղես
Շամամ ծծվելքավ չաքար կըմաղես,
Ալմաստ խանչալավ սրտիկս կըդաղես,
Աչքավ ունքերով դուռ ձի կըմաշես:

2. Ելեր ես իգին, ավուղ ջուր կուգա,
Ֆաֆուր վարդ բացվի, անուշ հոտ կուգա:

3. Իմ հերանց իգին վարդ հազար թավուր,
Մեջ են վարդերաց իմ վարդն ի քաֆուր.
Շահ բլբյուլն իջավ վեր իմ վարդին հյուր:

Այս յերգը ըստ ինքյան մի սիրուն ամբաղձություն է կազմում միայն ազատազրված: Նախ՝ կրկնակը՝ «Արի, յար, արի, խռով մի մնա. Աստվորես մալ ձի քի չի մնա» չի համամատվում բուն յերգին: Ապա յերգը կազմված է յերեք խաղից, վորոնց առաջինը մի ավելորդ չորրորդ տող էլ ունի, վոր սկզբնապես չի յեղել խաղի մեջ, ուստի և հանդն էլ թուլլ է: Սկզբնական մի յեռյակ գտնում ենք Համամ Հոտոյ յեր. 328. ուրիշ յերգերի հետ խառն:

Ելեր ես իգին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծերովդ չաքար կը մաղես,
Աչքիդ խանչալով սրտիկս կըդաղես:

Այստեղ արդեն «մաեր ես իգին» ձևի փոխանակ ունենք «ելեր ես իգին»: Այս սկիզբն էրեն և քաշել 2-րդ խաղը, վորը, ասկայն, նույնպես ապամավազված պիտի լինի, քանի վոր մի տող պակաս է և հանդն էլ չի բռնում: Վարիանտը չունինք, վոր ուղղենք: Այս յերկրորդ խաղի «վարդ» բառն էլ իր կողմից միացրել է իր հետ 3-րդ խաղը, վոր անկախ յեռյակ է, և վորի համար ունինք հետևյալ վարիանտը.

Բաղչա մ՛ եմ անկել, վարդ հազար թավուր,
Մեջ ըմեն վարդին իմ վարդն եր քաֆուր.
Շահ բլբյուլն իջավ վեր իմ վարդին հյուր:

Վանա Սազ Ա. 53. և Համով Հոտով յեր. 322. գտնում ենք սովորական յոթն-վանկանի անկախ քառյակներից կազմված մի յերգ, վոր հարազրված է բովանդակությամբ: Ամբողջի մեջ նկարագրվում է ազայի հուսահատ հոգեկան վիճակը, յերբ մերժում է աստանում աղջկանից: Տղան ա-

անլով թե հետամնաց է, մի վերջին փորձ է անում դարձյալ՝ համոզելու աղջկան:

Փակագծում առած տները չկան Սրվանձտյանի ժողովածուի մեջ.

Կ'եքիամ, կ'եքիամ, հեռանիմ,
Ցես քյու դարդեն (վաբխանա՝ սիրուն)
Մեռանիմ։ Ոնքերդ կալամքաշ աղջիկ,
Իմ սիրածը կորուսի,
Հապա յես ինչո՞ր անիմ։

(Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Մազերդ ի սիրմա աղջիկ,
Իմ սիրուն աչեր չան աղջիկ)։

(Աչյաս ֆատան խառաչով,
Մազերդ ի սիմ սիրմաչով,
Բոլոր դերդանիդ վրա
Շաբեմ անգին քարերով)։

Շալը դլուխդ կ'ալաբաճա,
Հիալտա կ'անցնի սրտիս,
Ախոր յեսի չսիրես,
Աճեր ինչ մ'նեղնա հալիս։

Սիմ սրմալի ալ փաչիկ,
Աղջիկ սրտիկս կը մաչի.
Մեկ տեսդ ի չեմ ի տես
Հարյուր հազար դաւդուչի։

Շրաքեն եղեր կըհիա,
Աչուընդը կըլալա.
Երթամ քովը մտանամ,
Կըվախենամ՝ եղնա դըժա։

Աղջիկ, մազերդ հյուսելիը,
Դանչիդ ակհան քսելիը,
Ելայիը վաքդի ծաղին
Բլբուլի պես խոսելիը։

Աղջիկ, Անունդ ի Թումա,
Ծոցիդ յերկու դումդումա.
Եկո՛, ինձի խոսք մի տուր.
Քեզի պահե տուրը Թումա։

Անկելորդ ենք համարում ցույց տալ, թե վորտեղ կան սրա անկախ քառյակները։

Վերևում ասացինք, վոր խաղերը հարադրվելիս հաճախ վերամշակվում են միասին մի ամբողջություն կազմելու համար։ Այսպես որինակ Վանա Սազ Ա. յեր. 41. միացած են յերկու քառյակ, վորոնց յերկրորդի վերջին տողը դարձած է. «Երվամ մնաց քո կարոտեն», այսինքն սիրուց, փոխանակ իսկական ձևին «յարն ի դարձե իր կրարեն», վոր դտնում ենք նույն դրքի մեջ յեր. 62 և ուրիշ տեղեր.

Տնեն ելար, կանար ի դուռ,
Մեջդ ի բարակ՝ խանչալի բուռ.
Քամին եգար, եաու չուռ մուռ,
Ցես քո սիրուն ավդալ ու ծուռ։

(Պաղ) ջուր կուդեր վերին սարեն,
Կուդեր կաթեր մարմար քարեն,
Ձեռավացուցեր սրտիս յարեն,
Երվամ մնաց քո կարոտեն։

Մեր ժողովածուների մեջ, ինչպես անկախ քառյակներն իրար յետևից չարվում են անխտիր, նույնպես կից ապատրված են հաճախ յերկու և ավելի ամբողջական յերգեր, վորոնք յերբեմն չափով ել իրարուց տարբերվում են։ Այդպիսիները, վորոնք ժողովրդի բերանին հենց հարադրվում են, բնականաբար պիտի անջատել իրարուց։ Վերցնենք յերկու այդպիսի յերգ։

Վանա Սազ. Բ. 43. կա հետևյալն իբրև մի ամբողջ յերգ դրված.

www.naregatsi.org

1· Տնեն ելար, կայնար տանիս,
Քեզ տեսնելուս մաշավ իմ միս.
Բոյդ նման ի գարնան կամիչ,
Ասի՝ կարեմ, չելա կիմիչ:

Տնեն ելար, հայց կըտանես,
Ազար լաճուն աչքով ի՛տանես.
Վոր մտանիս՝ աղբեր ի՛տաես,
Վոր գաւանա՝ սիրով մաշես:

2· Մեր տուն մտիկ, ձեր տուն մտիկ,
Երթանք քաղենք վարդիկան խտիկ.
Իմ յար քանց քոն չատ խորտիկ,
Ցարօջա մեռնիմ, անուն Վարդիկ:

Վարդիկ սիրուն ի վարդի նման,
Բլբյուլներք վերեն հայրան ելան.
Վարդ վոր պակեր ծաղիկ կըտար,
Վարդիկիս հոտը մեջեն կուտար (կուդար):

3· Դարբի տիկեն ժուխ կուգեր,
Աղջիկ լաճուն հյուր կուգեր.
Սիրած սիրածին դյուր կուգեր.
Ցարօջ աչքից ջուր կուգեր:

Բարձ վերուցեմ հոտ կուգա,
Կարմիր խնձոր դյուր կուգա:

Խնձոր կիսից կծած եր,
Ջոբս բոլորն արծաթած եր:

Խնձոր յարօջ ուժած եր,
Ցարօջ ծառից պրծած է.

Ասի տապիմ, կիս անեմ,
Չկիմիշա, վոր ուտեմ:

Այս՝ իրրև մի ամբողջութիւն դրված յերդը խակապես յերեքն է: Առաջին յերդը յերկու տնից է, վորոնք իրար հարադրվել են «տնեն ելար» սկսվածքով:

Ցերկրորդ յերդը, վոր մի առանձին ամբողջութիւն ունի ըստ բովանդակութեան, դարձեալ յերկու խաղից է կազմված, և առաջին յերդի հետ կցվել է միայն «տուն» բառով: Ցերկրորդ յերդի առաջին խաղն իրրև անկախ քառյակ ունի և հետևյալ ձևը. Քնար Հայկ. 177.

Մեր տուն, ձեր տուն մտիկ մտիկ,
Դու կապել ես կարմիր դոտիկ.
Երթանք քաղենք կանաչ (վար. հորթկան)
խոտիկ,
Տեսնենք վի՞ր յարն է խորոտիկ:

Ցերդիչն այս քառյակի 2–րդ տողը դուրս է ձգել, 4–րդը դարձրել՝ «Իմ յարը քանց քո չատ խորոտիկ», և ապա ավելացրել է մի նոր տող իրրև 4–րդ՝ «Ցարօջա մեռնեմ, անուն Վարդիկ»: Այս ներքին փոփոխութիւնն անհրաժեշտ է յեղել յերդի հաջորդ տունը հարադրելու համար, վոր սկսվում է «Վարդիկ սիրուն ի վարդի նման» տողով:

Ցերրորդ յերդը նույնիսկ 7–վանկանի չափով ել տարբերվում է 8–վանկանի նախորդներից: Ըստ յերեվույթին չի հաւակացվում, թե ինչն է այս բոլորովին անկապ յերդերի մեջ իրրև կապ մտածվել: Բայց յեթե վերականգնենք նախորդ յերդի վերջին տողի բնագիրը, այդ մեզ հասկանալի կըլինի: Այդ վերջին տողն է. «Վարդիկիս հոտը մեջեն կուտար», վոր աղճատված է: «Հոտը» բառը պիտի լինի «հոտ», այսինքն մի վանկ պակաս, ինչպես պահանջում է վոտանավորի չափը: Ապա այս տողի վերջին բառը «կուտար» նույնպես աղճատված է, վորովհետև հանգ չի կազմում նախորդ

www.naregatsi.org

տողի հետ, վոր նույնպես «կըտար» բառով է վերջանում: Շատ պարզ է, վոր վերջին տողի «կուտար» բառի տեղ պիտի լինի «կուդար»: Ուրեմն ամբողջ տողը. «Վարդիկիս հոտ մեջեն կուդար»: Ցերդն այս ձևով արդեն կարող էր իր հետ միացնել հաջորդ յերգը, վոր նույնպես «Կուդեր=կուդար» բառով է վերջանում:

Ցերրորդ յերգն ըստ յերևույթին իմաստալից կապակցություն չէ. բայց, կարծում ենք, միայն այն պատճառով, վոր աղճատված է: Այդ յերգի 12 տողը ժողովողը դրել է իրրև յերեք քառյակ. բայց այդ ճիշտ չէ: Ցերդն իսկապես կազմված է չորս քառյակից, միայն 2-րդ և 4-րդ քառյակները թերի յեն մնացել: Դնենք այդ քառյակների տեղ մեզ ծանոթ վարիանտները, վորոնք դուրս և շատ հաջող չեն, և կը տեսնենք, վոր յերդն ավելի իմաստալից է դառնում.

Բարձր սարեն ջուր կըգա,
Աղբեր քրոջ հյուր կըգա.
Ինչ անեն հերն ու մերը,—
Աղջիկ ազին դյուր կըգա:

Տեղ եմ քցել փոթ կըգա,
Ցար յարի մոտ կըգա,
Կարմիր խնձոր բարձի տակ,
Մեջեն անուշ հոտ կըգա:

Կարմիր խնձոր կծած ա,
Ջորս բալոցն արծաթած ա,
Աղբերս ուղեց չավի.
Ախ՝ յարի ղրկած է:

Ախ՝ տապկիմ կես անեմ,
Չի կիմիշա, վոր ուտեմ...

Մեր ժողովածուի մեջ վերջին յերկյակի համապատասխան քառյակ չտեսնենք. հավանորեն դա նախորդ քառյակի աճումն է: Մեր ժողովածուի մեջ կան վերևում դրած քառյակների համար մանր տարբերություններ ևս, վորոնցից այս կամ այն, դուրս, ավելի իմաստալից դարձնելին յերդը. բայց բերածից եղ արդեն յերևում է այս խաղերի իմաստալից կապակցությունը: Ցերդի բովանդակությունը վերլուծել չենք ուզում, միայն այսքանը նկատենք, վոր յերդի ամբողջությունը հասկանալու համար՝ առաջ պետք է քառյակների իմաստը լավ ըմբռնել:

Վերցնենք մի յերգ ևս Գնար Մշեց. Ե. Վան. յեր. 31.

1. Եսար ուրթաթ ի, պատ ի,
Սրտիկ արծաթի թաս ի.
Սրտիկ մալուլ մի՛ մնա,
Աչիաբք մարդի չի մնա:

Սրտիկ սինի անդուկ եր.
Կոտրալ են սինի անդուկ.
Թռալ են կարիր ճնճղուկ,
Թռալ բանձրիկ սար եկավ:

2. Տ'ևնեմ բանձրիկ սարերաց,
Հավիլ ուշաթակ անեմ.
Կոպալ իր ձեռքեն առնեմ
Թալեմ քիրեն երիցեմ:

Մոխիրդ ի տամ վոսկերչուն,
Մախչա չինե իմ ճակատուն.
Մատնիք չինե իմ մատուն.
Կուպչա չինե իմ ձեռքուն.
Գոտար չինե իմ մեջքուն.
Գուլպաղ չինե իմ վոտուն:

3. Աղբե'ր, դու արի, գնա,
Շատիկ քո հան ու գնա,
Մոխրաջրով լվանամ,
Թափ տամ, վեր կենի փռեմ:

www.naregatsi.org

Ցարի՛կ, դու արի, գնա,
Շատիկ քո հան ու գնա։
Սաղոնջով լվանամ,
Թափ տամ, վեր ծառին վռնամ ։

Այս բոլորը՝ ժողովողը դրել է իբրև մի ամբողջություն «Դևհև դընդ դընդ, դեհև ջանդ» կրկնակի հետ։ Բայց դա իսկապես յերեք յերգ է։

Առաջին յերգի առաջին յերկու տողը հետևյալ քառյակի հիմնական յերկյակն է.

Ես որ ուրբաթ է, պաս է,
Սրտիկ արծաթե թաս է.

Հոգիս դատի, վարդապետ,
Ինչի՞ ասիր չհաս է։

Իսկ յերկրորդ յերկու տողն իսկապես մի կրկնակ է, վոր «սրտիկ» բառի պատճառով միացել է առաջին յերկյակին։ Առաջին յերգի յերկրորդ տունն առանձին անկախ քառյակ է, վորի մի վարիանտը գտնում ենք Վանա Սաղ. Ա. 64 կցված ուրիշ քառյակների հետ.

Քո ծոց ձիկ սալվի անդուկ,
Ցես ելնի կարիբ ճնճղուկ.

Վոր կոտրեր են սալվի անդուկ,
Թռներ են կարիբ ճնճղուկ։

Այս քառյակը «սրտիկ» բառով միացած և նախորդին և յերկուսը միասին կազմում են մի ամբողջական սիրուն յերգ։ Նախ նկարագրվում է մի վշտահար անարատ սիրտ, վոր ինքն իրեն մխիթարել և ուզում աշխատհի ունայնության համար։ Բայց իսկույն յերկրորդ տան մեջ նա ընկնում է անմխիթար հուսահատության մեջ. յերգիչը հիշում է ժողովրդական հավատալիքը, թե մարդուս սիրտը մի անդուկ է, վորի մեջ մնում է հոգին իբրև պանդխտած ճնճղուկ. մեռնելիս անդուկը կոտրվում է և այդ ճնճղուկ հոգին պրծնում է թռչում ծառերն ու սարերը։ Այդ յերգչի սրտի անդուկը կոտրվել է ու հոգին թռել է բանձրիկ սարը յելել։ Ուրեմն նա մեռած մարդ է, այլևս մխիթարության հույս չունի։

Ցերկրորդ յերգը մանկական է։

Իսկ յերրորդ յերգը սիրուն կերպով հարադրված յերկու անկախ քառյակ է։ Դրանցից եյականն է յերկրորդ քառյակը, առաջինը նրա զարդացումն է։ Ցերկրորդի վարիանտը գտնում ենք իբրև անկախ խաղ Ազգապր. Հանդես. Դ. դիրք 1898. յեր. 168.

Ա՛յ տղա, արի, գնա.
Շատիկդ առիր ու գնա.

Լվամ, լվամ չիսրբվի,
Վարդաջրե՛ս— խառբվի։

Նույնը գտնում ենք Վանա Սաղ Ա. յեր. 43. անկապ կերպով միացած ուրիշ խաղերի հետ.

Ես չապիկդ հան գնա,
Ինչ ջրով լվամ չիսրբվի,
Վարդի ջրով կ'սրբվի.

Ծալ տամ, ծոցիս վռնամ,
Փուչին թալնամ, նոր վռնամ։

www.naregatsi.org

Նույնը և կա և Համով Հուտով յեր. 310, միացած ուրիշ խաղերի հետ.

Եկար ու անցար, դիշեր չմնացիր,
Շալդ ու չադիկդ Քողիդ դնացիր.
Լվամ, լվամ, չիսալկի.
Բերնիս փուքով փոչին հանեմ.
Շուտ տամ ու ծալ ծալ անեմ:

Նույնը գտնում ենք դարձյալ Ջավախքի Բուբմանք յեր. 20. ուրիշ յերգերի հետ միացած.

Ծո՛ մանչ, տուր չուխադ լվամ,
Լվամ, լվամ, չիսալկի,
Վարդի ջրով խասլկի,
Լվամ ու քարին ձգեմ,
Քամի տամ ու ծառին ձգեմ,
Ծալեմ ու ծոցս դնեմ:

Այս ժողովածուի մեջ առնված են հարցաւորից ավելի յերգերը, վորոնք գտնված են հինգ, վեց և ավելի տաղերից և խաղիկների դարդացումն են:

Մ. ԱՖԵՂՅԱՆ

www.naregatsi.org

Ե Թ Ա Ջ Ա Ր Ե Ն

Այս աշխատութեան սկիզբը դրվել է իմ և Կոմիտասի «Հազար ու մի խաղ» ժողովրդական յերգարանը խմբագրելու առթիվ 1900 թվին: Այդ ժամանակներում ժողովրդական յերգերը շատ սիրված էին իրենց յեղանակների պատճառով: Կոմիտասն ղրաղված եր յեղանակների մշակումով, իսկ յես՝ ժողովրդական յերգերի ուսումնասիրութեամբ: Ցերկուսս էլ ունեինք բավական թվով քառյակներ ժողոված. ճեռք բերինք բազմաթիվ խաղեր նաև մեր ընկերներից ու Գ. Ճեմարանի աշակերտներից, վորոնց անունները, ցավոք, չեմ կարող հիշատակել այստեղ, վորովհետև չեն պահված: Բայց այդ ամենը բավական չհամարելով, ինչպես դրել եմ մի ուրիշ տեղ), ամառն իրենց ծնողների մոտ և առհասարակ դյուղերը գնացող աշակերտներին պատվիրեցինք ժողովել ժողովրդական յերգեր: Այս միևնույնը կատարել ավինք և հայրդ տարիները, այնպես վոր մեզ մոտ հավաքվեցին տասնյակ հազարավոր թերթիկներ, վորոնց վրա գրված եյին ժողովրդական յերգեր:*

«1900 թ. աշնանն արդեն սկսեցինք աշխատել ժողովրդական յերգարանի վրա. բայց մի յերկու ամիս չանցած՝ տեսանք, վոր նախ պետք եր այդ հավաքած նյութերը մշակել, այնպիսի դրության բերել, վոր դրանցից ոգտվել կարելի լիներ: Թողնենք յերգարան կազմելը և սկսեցինք բաղդատել մեր ունեցած ժողովրդական յերգերը, վորպեսզի կարողանայինք վերջնել անխառն և աղճատված յերգերը և ոգտվել միայն խառատալից վարիանտներից: Ցերկու տարի միասին պարապեցինք այդ աշխատանքով: Ցերկար տևվեց այդ, վորովհետև հեշտ չեր քառյակների վոտոխակներն իրար մոտ բերել: Գործը հնարավոր յեղավ արագ առաջ տանել միայն այն ժամանակ, յերբ յես նկատեցի, վոր քառատողերի ամենահատատուն մասը հանգերն են, և առաջարկեցի Թողնել բառարանի կարգով դասավորությունը և հանգերի կարգով դասավորել ճեռքի տակ ունեցած խաղերը: Հետևանքն այն յեղավ, վոր նույն քառյակներն իրենց վարիանտներով իրար մոտ յեկան, և մենք տեսանք, վոր միևնույն քառատողը զանազան մարդկանց ճեռքով և զանազան ժամանակներում գրված լինելով՝ հաճախ

) Կոմիտաս, ժողոված-ու նվիրված Կոմիտասի ծննդյան 60-ամյակին, հրատ. Ռուբեն Թերլեմեզյան, յեր. 53—69, Մ. Աբեղյան, «Հիշողությունները Կոմիտասի մասին»:

www.naregatsi.org

բառացի կրկնված և տասը, քան և ավելի անգամ»: Այսպիսով մեր թեր-թիկների ամենամեծ մասը վոչնչացավ, և մենք ունեցանք 1263 քառյակ իրենց վարիանտներով:

Հետագայում միասին չշարունակեցինք մեր սկսած գործը: Կոմիտասին չեք հետաքրքրում բանասիրական աշխատանքը: Նա թողեց այդ: 1902 թվից հետո յես մենակ աշխատեցի: Շարունակելով մենակ ժողովել և բաղդատել քառյակները՝ յես բազմաթիվ ուրիշ այդպիսի վոտքը յերդեր ել ձեռք բերեցի իմ ընկերներից ու ծանոթներից: Ժողովածուն հետզհետե մեծացավ:

Նույն ժամանակներում մտադիր եյի լույս ընծայելու այդ ժողովածուն և դրա համար իրավունք պատրաստեցի մի ուսումնասիրություն: Բայց չհասավ թողի այդ միտքը, կիսատ գործ համարելով իմ ունեցած նյութերի հրատարակությունն, ասածս ներառելու և ավարտվածները: Ուսումն 1905 թ. առանձին հրատարակեցի հիշված ուսումնասիրությունը («Ժողովրդական խաղեր» վերնագրով), վոր և մասամբ ոգտագործվում է այս գրքի «Ներածության» մեջ:

Այնուհետև սկսեցի արդեն ավարտված յերգերը համեմատության առնել, և դուս, վոր դրանց մեջ բազմաթիվ քառյակներ և վարիանտներ կան, վոր յես չունեմ, և վոր ժողովրդական խաղերի ժողովածու կարելի չե կազմել՝ առանց սպառիչ կերպով ի մի հավաքելու նաև ավարտվածները: Այդ աշխատանքը կատարել եյի մինչև 1914 թ. և ապա տարիներ ընդհատելուց հետո՝ Աբգարյանց Մուսայանի հորդորով վերսկսեցի և ավարտեցի 1927 և 1928 թվերին:

Շատ ժամանակ և մեծ ջանք խլեց ինձնից այդ գործը: Պետք եր տեղն անգամ վորոնել դնել տված խաղի համապատասխան վարիանտն իմ ժողովածուի մեջ: Իսկ այդ հեշտ չեր: Արդարև քառյակները հանդերձի կարգով եյին դասավորված, բայց դասավորությունը կատարյալ չեր և արված եր վոչ թե այրբենական կարգով, վերջի տառերից յետ դնալով, ինչպես այս ժողովածուի մեջ, այլ դա հիմնված եր ա, ե, ի, ո, ու, ը ձայնավորների վրա: Մի տեղ եյին խմբված նախ՝ Ա ձայնավորով կազմված հանդերձը, ապա՝ Ե ձայնավորով կազմվածները և այլն: Այսպես որինակ՝ «Աչուդի պես խաղ աստ» խաղը ժողովածուիս մեջ դանելու համար՝ վոչ թե պետք եր յերգել, ինչպես այս ժողովածուի մեջ է, տողավերջից և տողը կարդալ վերջից «աստղախ», այլ պետք եր Ա ձայնավորի կարգի մեջ դանել «աղ» հանդերձը և դրա մեջ վորոնել տվյալ յերգը: Նույնպես, որինակ, «Ծաղ առեմ խաղի դլխին» քառյակը դանելու համար՝ վոչ թե պետք եր կարդալ, ինչպես այս ժողովածուի մեջ, տողավերջից՝ «նիխլղխղալա», այլ պետք եր Ի ձայնավորի կարգում դանել «աղի» հանդերձի մեջ:

Սկզբում յես այսպիսի դասավորությունն ըստ հանդերձի՝ հարմար եյի համարել, վորովհետև այդ յեղանակով նույն հանդերձը մի տեղ են

www.naregatsi.org

դալիս և հնարավոր է լինում հեշտությամբ ուսումնասիրել մեր քառյակների մեջ դործածված հանդերձն իրենց տեսակներով: Բայց յերեվաց, վոր դործնապես դա հարմար եր միայն վոչքր ժողովածուի համար. իսկ յերբ ժողովածուն ընդարձակվեց, դա դործնական չեր, վորովհետև բավական վորոնելուց հետո միայն հնարավոր եր լինում իմանալ, թե ավյալ քառյակը կա՞ ժողովածուիս մեջ, թե վոչ:

Այս նկատի ունենալով՝ 1929 թվից սկսեցի խաղերը վերադասավորել մաքուր այբբենական կարդով, միայն վոչ թե առղասկղբի բառի սկղբից դեպի վերջը դնալով, ինչպես բառարանում է, այլ առղավերջի բառի վերջից դեպի առաջ, ինչպես հանդարանի մեջ է:

Ապա՝ այսպիսի դասավորության համար նկատի ունեցա միայն խաղերի առաջին առղերը:

Այս դործն ևս մեծ ջանք և հոդնածություն պահանջեց ինձ, մանավանդ վոր խաղերը վոչ թե առանձին թերթիկների վրա եյին դրված, այլ տետրակների մեջ: Բացի այդ՝ այս աշխատանքը մեքենայական լինելով՝ հետաքրքրություն չեր ընծայում: Բայց վերջը պահում է դործը:

Վերջը ստացվեց մի մեծ ժողովածու, վորի մեջ հեշտությամբ կարելի յե դանել ուզած խաղն իր վոտիսկակներով, միաժամանակ և իմանալ, թե ավյալ խաղը վո՛ր դրքի մեջ և սրա վո՛ր եջում տպված կա:

Այստեղ դնում եմ իրենց կրճատ անունների այբբենական կարդով՝ այն դրքերի ցուցակը, վորտնցից հավաքել եմ վոտիսկակներ և ամբողջական խաղեր: Մեջ են բերված նաև դրանց դրի առնվելու տեղերի անունները, յեթե հիշված են յեղել այդ դրքերի մեջ:

1. Ա.Բ = Ազդագրական Հանդես, յերկրորդ տարի, Բ. դիրք, 1897. Թիֆլիս: Ցեր. 332—347. «Սուրմալուի ժողովրդական յերգեր»: Սկզբում ունի մի առաջաբան ժողովրդական յերգերի մասին ընդհանրապես: Թվով ընդամենը 126 քառյակ և 16 յերկյակ: Դրանցից 341 և 342 յերեսների յերգերը (թվով 28) «կողբեցու յերդած է»:

2. Ա.Դ = Ազդագր. Հանդես, յերրորդ տարի, Դ. դիրք, 1898— № 1, Թիֆլիս: Ցեր. 91—104. «Զավախք, Ցերվանդ Լալայանի. բանավոր դրականությունը, վիճակի յերգեր»: Ցերգերի վերջում կա՝ «Ց. Աղնաուրյան», վորի ժողովածն են, ուրեմն, այդ քառյակները, թվով 186 խաղ:

«Սիսիան» (յեր. 105—260) հոդվածի վերջում (յեր. 261—270) «Սիսիան, ժողովրդական յերգեր» վերնագրի տակ ընդամենը 110 քառյակ:

3. Ա.Դ = Ազդագր. Հանդես, յերրորդ տարի, Դ. դիրք, 1898 № 2, Թիֆլիս: Ցերվ. Լալայանի «Զանդեղուր» ուսումնասիրության վերջում, յեր. 113—116 «Ժողովրդական յերգեր» և «Վիճակի յերգեր» վերնագրերի տակ, ընդամենը 36 խաղ:

Ցեր. 161—176 «Շերաքի ժողովրդ. յերգեր, հավաքեց Մ. Խաչատրյան. Պարերգեր (յայլի)»: Ընդամենը 208 քառյակ: Կան նաև կրկնակները:

www.naregatsi.org

4· Ա.Ե = Ազգագր· Հանդես, չորրորդ տարի, Ե· գիրք, 1899 № 1, Թիֆլիս: Ցեր· 185—199 «Ալաշկերտի բանահավոր դրականություն, Գրիգոր ք· Նժդեհյանց· յեր· 189 հտ· «Սիրո յերգեր», յեր· 190 հտն· «Պարերգեր», մեջը կան նաև կրկնակներ· յեր· 195 հտն· «Վիճակի յերգեր», յեր· 197 հտ· «Հարսանեկան յերգեր», յեր· 199, «Ցերկրագործական յերգ»:

Ցեր· 200—212 «Շիրակի ժողովրդ· յերգեր, հավաքեց Մ· Իսահակյան», մեջը կան նաև կրկնակներ: Կան նաև «Աչուղական յերգեր» (յեր· 208 հտն·):

5· Ա.Զ = Ազգագր· Հանդես, հինգերորդ տարի, Զ· գիրք, Թիֆլիս 1900: Ցեր· 69—73 բազմազան բովանդակությամբ «ժողովրդական յերգեր», «Բուլանըխ կամ Հարք· դավառ, Բենսեյի» հոդվածի մեջ:

Ցեր· 372—382, Ցերվ· Լալայանի «Գանձակի դավառ» ուսումնասիրության մեջ՝ «Բանավոր դրականություն, Ա· յերգեր, վիճակի յերգեր», հավաքել են Լալայանն և ուրիշները· ընդամենը 170 քառյակ:

Ցեր· 383—390, «Բասեն, ժողովրդական յերգեր», «Հավաքեց Արամ Զարըդ», 87 քառյակ, Ցեր· 386 նաև կրկնակներ:

6· Ա.Լ = Ազգագր· Հանդես, վեցերորդ տարի, Լ· և Լ· գրքեր, 1901 Թիֆլիս: Ցեր· 113—204 «Հայկական սովորություններ, Ֆաջրերունու», մեջը նաև բազմաթիվ ժողովրդ· յերգեր, այլազան բովանդակությամբ և զանազան դավառներից:

Ցեր· 437—455 «Ալաշկերտ, Գ· ք· Նժդեհյանի բանահավոր դրականություն, Ա· յերգեր» զանազան բովանդակությամբ:

7· Ա.Թ = Ազգագր· Հանդես, յոթներորդ տարի, Թ· գիրք, 1902, Թիֆլիս: Ցեր· 28 հտ· վիճակի յերգեր Նոր Նախիջևանի գյուղերի: Սրանից չեմ ոգտված:

Ցեր· 83—116 «Հայկական սովորություններ», Ֆաջրերունու· մեջը մանկական և այլ յերգեր: Սրանից էլ չեմ ոգտված:

Ցեր· 197—202· «Բորչալուի դավառ, Ցերվ· Լալայանի»· սակավաթիվ ծխական յերգեր: Սրանից էլ չեմ ոգտված:

8· Ա· Ա.Ժ.Ա = Ազգագր· Հանդես, իններորդ տարի Ժ.Ա· գիրք, 1904, Թիֆլիս: Ցեր· 33—128 «Բորչալուի դավառ, Ցերվ· Լալայանի, բանահավոր դրականություն»· բազմաթիվ յերգեր:

8· Բ· Ա.Ժ.Բ = Ազգագր· Հանդես, իններորդ տարի, Ժ.Բ· գիրք, 1904, Թիֆլիս: Ցեր· 104—108 «Փշրանքներ ժողովրդ· բանահյուսությունից, հավաքեց Ա· Իսահակյան»· սակավաթիվ յերգեր զանազան բովանդակությամբ, հայրեն և անտունի (մասամբ): Սրանից չեմ ոգտված:

9· Ա.Ժ.Ե = Ազգագր· Հանդես, տասնմեկերորդ տարի, Ժ.Ե գիրք, 1908 № 1· Թիֆլիս: Ցեր· 36—48 «Վարանդայի բանահավր դրականու-

www.naregatsi.org

թյուն», Ա. Դադյանի, «Ջանդյուլումներ», ընդամենը 86 քառյակ, դիտական ուղղագրությամբ:

10. ԱԺՀ = Ազգագր. Հանդես, տասնեմեկերորդ տարի, ԺՀ. գիրք, 1908 № 2. Թիֆլիս: Ցեր. 25—32 «Վարանդայի բանավոր գրականությունից», Ա. Դադյանի, «Ջանդյուլումներ», ընդամենը 85 քառյակ: Դիտական ուղղագրությամբ:

11. ԱԺԹ = Ազգագր. Հանդես, տասներկուերորդ տարի, ԺԹ. գիրք, 1910 № 1. Թիֆլիս: Ցեր. 85—89 «Վարանդայի բանավոր գրականությունից» Ա. Դադյանի, ընդամենը 58 քառյակ: Դիտական ուղղագրությամբ:

Ցեր. 99—114 «Վանա բանահյուսությունից, Ա. Սոլաքյանի». բազմաղան բովանդակությամբ յերգեր. մենք նաև ամբողջական յերգեր: Ոգտվել եմ սակավաթիվ յերգերից:

12. ԱՒ = Ազգագր. Հանդես, տասներկուերորդ տարի, Ի. գիրք, 1910. № 2. Թիֆլիս: Ցեր. 112—113 «Ղափանի բանավոր գրականությունից», Աբգարիկի, «Ջանդյուլումներ», ընդամենը 25 քառյակ:

13. ԲՆԱ. = Բիւրակն լրագիր (չաթաթաթերթ), 1898, Կ. Պոլիս, խմբագիր Գ. Անդրեասյան: Ցեր. 313 հա. «Պարերդ մշեցոց գավառաբարբառով», Մ. Դանիելյանի: Ցեր. 473. «Պանդուխտին յերգը Խարբերդի բարբառով», Լ. Սրապյանի: Ցեր. 557 «Հարս տանելու յերգ Ակնա բարբառով», Տ. Վ. Պալյանի: Ցեր. 558. ա) «Ժողովրդական պարերգ չատաղցոց բարբառով», բ) «Մխմունջ մը սամկական, Երեվանա բարբառով», գ) «Վանեցոց պարերգ», Կայծոռիկի: Ցեր. 565. Ակնա բարբառով յերգեր: Ցեր. 566. «Սիրերդ Վանա և Երեվանի բարբառներով», Վանիկի. («Աչխենի յերգը»): Ցեր. 568—569. Ալաշկերտի, Շատաղցոց և Դիարբեքիրի բարբառներով յերգեր: Ցեր. 583 «Պարերդ Վանա բարբառով», Կայծոռիկի: Ցեր. 584. «Սիրերդ, Խարբերդի գավառաբարբառով», Գ. Մուշեղյանի: Ցեր. 623 հա. «Սիրերդ», Խարբերդ, Գ. Մուշեղյանի: Ցեր. 671 «Սիրերդ», «Պարերդ», Խարբերդ, Գ. Մուշեղյանի: Ցեր. 739 «Խոյթեցոց մեջ յերգված հարսանեկան պարերդ, սիրերդ. Մշեցի Ասոված տուր Թահտապրունյանի ժողովածուից հավաքեց Զ. Կենճյան, Հալեպ»: Ցեր. 776 «Սիրերդ, Խարբերդ, Գեղամ Մուշեղյան»: Ցեր. 804. «Պարտիզակ, Գ. Տ. Մեսրոպյան» ստորագրությամբ տպված են հինգ քառյակ իբրև բնիկ պարտիզակցի «Պետիկ» աշուղի, բայց ժողովրդական են:

14. ԲՆԲ = Բիւրակն լրագիր (չաթաթաթերթ), 1899, Կ. Պոլիս: Ցեր. 42 «Գավառի յերգեր»: Ցեր. 237. «Լուսնի սեր», 6 քառյակ «Մ. Նուպարյան» ստորագրությամբ. բայց ժողովրդական են: 349—350 «Ժողովրդական յերգ, Մարաշի լեզվով», «տեղին վրա հավաքեց Ս. Դավթյան». ընդամենը 14 քառյակ. դժվար հասկանալի լեզվով: Սրանից չեմ օգտվել: Ցեր. 364 «Սիրերդ», «Պայազիտ. հավաքեց Ց. Մարության». 5 քառյակ: Ցեր. 524

www.naregatsi.org

հտ. «Ժողովրդական բանահյուսություն»: Սկզբի մասն աշուղական է: Ցեր. 572 «Ժողովրդ. բանահյուսություն», «Ծինիի խաղեր», «Տարանտեյի զավառաբարբառով», 3 քառյակ և մի «նաքարաթ», աշուղական է. միայն մեկ քառյակ ժողովրդական է: Ցեր. 641 հտ. «Ժողովրդ. բանահյուսություն», «սիրերգ. Նիերկերտ. հավաքեց Գ. Մուրադյան». 4 քառյակ: Շատ յերգեր կան նաև Մուշեղ Վարդ–ի «Ցերգը իրրև հոգեկան պետք» մեծ հոդվածի մեջ:

15. ԲՆԳ = Բիւրակն լրագիր (շաբաթաթերթ) 1900. Կ. Պոլիս: Ցեր. 388 հտ. «Ժողովրդ. բանահյուսություն, Սիրերգ. Ակնա անտուններ»: Հին հայերեններ են: Ցեր. 471 «Պարերգ Սասնցոց. հավաքեց Մ. Մուրատյան»: Ցեր. 491 «Սիրերգ Խարբերդի բարբառով», «Ս. Շ.» ստորագրությամբ: Ցեր. 519 «Պարերգ Խարբերդի լեզվով, հավաքեց Ս. Շ.»: Ցեր. 634 «Կիւրինի կյանքեն», «Ակիւլինե» ստորագրությամբ: Ցեր. 650. «Պարերգ. հավաքեց Մ. Մուրատյան»: Ցեր. 677 «Սիրերգ Տիգրանակերտի բարբառով», «Գ. Մ.» ստորագրությամբ:

16. ԲԱ = Բանասեր ամսաթերթ դրական և դիտական, հատոր Ե. Պարիզ 1903, յեր. 123—159 «Ջան դյուլում» վերնագրի տակ 600 քառյակ, Հայկ Տեր Ասատուրյանի ժողոված.: Առաջաբանի մեջ ասված է, վոր ոգտված է նախորդ հրատարակություններից, ինչպես են՝ Բրուտյանի «Ռամկական Մրմունջներ», Մխանսարյանցի «Քնար Հայկական». Սրվանձտյանի «Գրոց Բրոց», «Աղգագրական Հանդեսի» բոլոր համարները և այլն: Առանձին քառյակների համար աղբյուրները չեն հիշված. իսկ Սրվանձտյանցի «Գրոց Բրոց»–ի մեջ քառյակներ չկան: Մյուս աղբյուրներն ել լրիվ չեն ոգտագործված: Կան բավական թվով քառյակներ ել, վորոնք առաջին անգամ այս գրքում են տպագրված: Դրանց ձեռագիրը Տ. Ասատուրյան 1902 թ. անձամբ տվել եր ինձ մեր ժողովածուի մեջ մտցնելու համար: Բայց դրանց ժողովրդական ծագումը շատ կասկածելի յե. ուստի չատ քչերն են առնված իմ այս ժողովածուի մեջ:

17. ԲՄԴ = Բանասեր ամսաթերթ, հատոր Դ. Պարիզ, մի քանի քառյակ:

18. ԹՄԿ = Թիֆլիսեցոց մտավոր կյանքը, Գեորգ Տեր Աղեքսանդրյանի, Թիֆլիս 1885 յեր. 57—64 ժող. յերգեր:

19. ԺԽ = Ժողովրդական խաղեր, ուսումնք Մ. Աբեղյանի, Վաղարշապատ, 1904. (Արտատպություն «Արարատ» ամսագրից):

20. ԽՈՏ = Ցերգեր, առակներ, հանելուկներ Խոտրջուր, հավաքեց Հ.Մ.Հ. Գավառացի, Տփղիս, 1904. յեր. 50 հտ. «Մանի կանանցմե լըսված»:

21. ԾՎ = Ծաղկաքաղ Վասպուրականի հայ ժողովրդական բանահյուսության, Առաջին պրակ, հավաքեց Հայկ Ամեմյան, Եջմիածին, 1917:

22. ԿԺԵ = Կոմիտաս, Ժողովրդական յերգեր, աղգագրական ժողո-

www.naregatsi.org

վածու, հայերեն նոտագրությունից փոխադրեց յելրոպականի, առաջաբանով և դիտողություններով, Սպիրիդոն Մելիքյան. ՀՍԽՀ Պետհրատ, 1931: Բառերը մեծ մասամբ մեկ կամ յերկու տող են, յերբեմն խիստ աղճատված: Բառերի համար Մելիքյանն ոգտված և նաև մեր «Հազար ու մի խաղեր» յերգարանից:

23. ՀՍ. = Հնություններ Ակնայ, Ց. Կ. Ճանիկյան, Թիֆլիս 1895:

24. ՀԺԵ = Ժողովրդական յերգ, առած, հանելուկ, յերդում, որհնանք, անձեռ և այլն, հավաքեց Ս. Հայկունի, Մոսկվա–Վաղարշապատ 1906. Եմինյան Ազգագրական ժողովածու, հատոր Զ.:

25. ՀՀ = Համով Հոտով, յերկասխրեց Գ. Վ. Սրվանձտյանց, Կ. Պոլիս 1884:

26. ՀՄԽԱ = Հազար ու մի խաղ, Առաջին հինյակ, խմբագրեցին Կոմիտաս վ. և Մանուկ Աբեղյան. Վաղարշապատ 1903, յերկրորդ տպ. 1904. Ժողովածուիս մեջ ցույց են տրված վոչ թե սրա եջերը, այլ յերգերի համարները: Խաղերը մշակված են:

27. ՀՄԽԲ = Հազար ու մի խաղ, յերկրորդ հինյակ. խմբագրեցին Կոմիտաս վ. և Մանուկ Աբեղյան, Վաղարշապատ 1905. ցույց են տրված վոչ թե սրա եջերը, այլ յերգերի համարները: Խաղերը մշակված են:

28. ՆՀԳ = Հայ ժողովրդ. հեքիաթներ, ժողովածու Տիգրանա Նավասարդյանց, Գ. գիրք, Թիֆլիս 1884, յեր. 44—50 յերգեր:

29. ՆՀԶ = Հայ ժողովրդական հեքիաթներ, ժողովածու Տիգրանա Նավասարդյանց, Զ. գիրք, Թիֆլիս, 1890. յեր. 65— 109 «Ժողովրդական յերգեր»:

30. ՋՀ = Ջահարմահալի հայ ժողովրդական բանահյուսությունը, գրեց Արամ Ցերեմյան, Վիեննա 1923:

31. ՊՍՎ = Պռոշյանց Պերճ, Սոս և Վարդիթեր, յերկրորդ տպ. 1887. Ցերեվան: Քառյակներ կան «Ջանգյուլումի» նկարագրի մեջ:

32. ՊՎ = Պանդուխտ Վանցին, Նամակներ, յերգեր, առածներ, ռեղձվածներ, գրեց Աբիստակես վ. Տեր Սարգսյանց, Կ. Պոլիս 1876.

33. ՋԲ = Ջավախքի բուրմունք, հավաքեց Ցերվ. Լալայանց, Թիֆլիս 1892.

34. ՌՄ = Ռամկական մրմունջներ, ժողովրդական յերգեր ու պարերգեր, խմբագրեց Սրբուհի Բրուտյան, Աղեքսանդրապոլ 1895.

35. ՍՄ = Մանանայ, ժողովեաց և ի լոյս ետած Գ. Վ. Սրվանձտյանց, Կ. Պոլիս 1876.

36. ՎԺԵԱ = Վանա ժողովրդական յերգեր, Ազգագրական ժողովածու, ձայնագրեցին Սպ. Մելիքյան և Գար. Գարդաշյան, Ցերեվան 1926: Նույնը նաև ՀՍԽՀ Գիտության և Արվեստի Ինստիտուտի № 1 Տեղեկագրի մեջ:

37. ՎԺԵԲ = Վանա ժողովրդական յերգեր, ձայնագրեցին Սպ. Մելիքյան և Գար. Գարդաշյան, յերկրորդ պրակ 1928: Այս վերջին յերկու

www.naregatsi.org

ժողովածուների մեջ կան նաև ամբողջական յերգեր: Խաղերի բառերը հաճախ աղճատ են. ոտնված են նաև մեր «Հաղար ու մի խաղից»:

38. ՎՍԱ = Վանա Սազ, հավաքածոյք Վասպուրականի ժողովրդական յերգերի, հեքիաթների, առածների և հանելուկների, ժողովեց Գեորգ Գ. Շերենց. Ա. մաս, Թիֆլիս 1885.

39. ՎՍԲ = Վանա Սազ, հավաքածոյք Վասպուրականի ժողովրդական յերգերի և այլն. ժողովեց Գեորգ Գ. Շերենց, Բ. մաս. Թիֆլիս 1889.

40. ՏԳԱ = Տեղեկագիր ՀՍԽՀ Գիտության և Արվեստի Ինստիտուտի, № 2. Յերեվան 1927.

41. ՏԽ = Տաղեր ու խաղեր, խմբագրեց և կազմեց Աղեքսանդր Մխիթարյանց, Աղեքսանդրոպոլ 1900, յեր. 73—260.

42. ՓԶ = Փշրանքներ ժողովրդական բանահյուսությունից, ժողովեց Գաբրիել Ս. Հոսեփյանց, Թիֆլիս 1892.

43. ՖՀ = Ֆնար Հայկական, խմբագրեց Մ. Մ. Մխանսարյանց, Ս. Պետերբուրգ 1868.

44. ՔՄՎ = Քնար Մշեցոց և Վանեցոց, մինչև այժմ չհրատարակված յերգեր, ժողովեց Արիստակես վ. Սեդրակյան, Վաղարշապատ 1874.

Սրանք են այն գրքերը, վորոնց մեջ տպված ժողովրդական խաղիկները յես նկատի յեմ ունեցել այս ժողովածուն կազմելիս: Դրանցով, անշուշտ, չեն սպառվում տպագրված ժողովրդական խաղիկները, լինեն առանձին գրքերի, թե մանավանդ պարբերական հրատարակությունների մեջ լույս ընծայված: Կան և չտեսերը, վորոնք դեռ չեն գրի առնված: Բայց, կարծում եմ, այս ամենով արդեն լիակատար ծանոթություն և ստացվում մեր հին դյուցազուն ստեղծագործության մասին այս տիպի խաղերի նկատմամբ: Իմպերիալիստական պատերազմի, արեվմտյան Հայության գաղթի, ապա և Հոկտեմբերյան Մեծ հեղափոխության և Հայաստանի խորհրդայնացման պատճառով՝ արագ փոխվել է և փոխվում է մեր դյուղացու տրնտեսությունն ու կենցաղը և նրա մտայնությունը: Դրա հետևանքով արդեն փոխվել են և փոխվում են նրա ստեղծագործության նյութն ու յեղանակները: Այս փոքրիկ խաղերն այժմ հնացել են ու մեռնում են, տեղի տալով նորերին, վորոնք ավելի հարուստ բովանդակություն ունեն:

Այս ժողովածուի գործածության ժամանակ պետք է նկատի ունենալ հետևյալները.

1. Ինչպես վերևում (յերես 110) բացատրվեց, խաղերը դասավորված են այբբենական կարգով, միայն ըստ հանդարանի: Նկատի յեն առնված խաղերի առաջին տողերը: Վորևե խաղ գտնելու համար՝ պետք է առնել դրա առաջին տողը: Դիցուք ուզում եք գտնել մի քառյակ, վորի առաջին տողն է՝ Ելբևանու հողեն եմ»: Ժողովածուի մեջ պետք է գտնել նախ այդ տողի վերջի Մ տառն ըստ այբբենական կարգի: Ապա՝ Մ տառից առաջ ընկած է տա-

www.naregatsi.org

որը պետք է դանել դարձյալ ըստ այբբենական կարգի, ուրեմն ԵՄ վերջը: Այսպես և ԵՄ վանկից առաջ ընկած տառերն առնելով՝ ունենում ենք ԵՆ ԵՄ վերջը: Բայց այս վերջն ունեն հետևյալ առաջին տողերը՝ «Ծաղիկ, յես քու ալեն եմ», «Որդակ եմ ու դյուլեն եմ», «Երեվանու հողեն եմ», «Ծաղիկ, յես քո ծառեն եմ», և հետո ուրիշները: Ինչպես կարելի յե նկատել, ԵՆ ԵՄ վերջից առաջ դարձյալ այբբենական կարգով ընկնում են Լ, Ղ, Ր տառերը— լեն եմ,—ղեն եմ,—ռեն եմ: Առաջին—լեն եմ վերջով յերկու քառյակ կա· դրանցից ըստ այբբենական կարգի,—ալեն եմ վերջն ավելի առաջ է ընկնում, քան գյուլեն եմ· իսկ—ղեն եմ վերջով միայն մեկ քառյակ կա, և դա մեր վորոնածն է:

Գործը կատարված լինելով յերկար ընդհատումներով՝ ը տառի դրությունը բառամիջում յերբեմն պահված է, յերբեմն՝ վոչ: Ուստի, յեթե մի քառյակ ը-ով դրության տեղում չդանվի, պետք է վորոնել առանց ը դրության չարքում:

2· Բարբառային քերականական ձևերը դրված են դրական հնչյունական ձևերի չարքում: Ուստի բարբառային վերջավորությամբ խաղերը պետք է վորոնել համապատասխան դրական վերջավորության տեղում:

ա) Որինակ՝ «Ճես կյորխի ձորան եմ» խաղը, վոր նշանակում է «Ճես կյորխի ձորեն եմ», պետք է վորոնել վոչ թե— ան եմ, այլ— են եմ վերջի մեջ: Այսպես է դրված, վորովհետև այդ կերպով իրար մոտ են դալիս նման յերգերը· «Կաղղվանա ձորեն եմ», «Ճես ես գեղի ձորեն եմ», «Կաղզմանա ձորեն եմ» և ուրիշները:

բ) Որինակ՝ «Տախտ եմ կիւտալ, հավան ըմ», վոր է՝ «Տախտ եմ կիտել, հավան եմ», պետք է վորոնել «հավան եմ» վերջավորության չարքում:

գ) Որինակ՝ «Կանիմ», «Ընիմ, ունիմ», «Կոնես» և նման բարբառային ձևերը պետք է վորոնել դրական «կանեմ», «անեմ», «կանի», «ունեմ» կամ «ունիմ» ձևերի չարքում· «Տանս տակին հոնձ կ'անիմ», վոր է՝ «Տանս տակին հունձ կ'անեմ»· «Սպիտակ ձին նալն ի՞նչ կոնես», վոր է՝ «Սպիտակ ձին նալն ի՞նչ կանի»· «Նանե, նանե, նան չոնիմ», վոր է՝ «...Նան չունիմ,— չունեմ»:

դ) Անորոշ դերբայով կազմված բարբառային ձևերը՝ «հեծեր եմ», «բացվեր եմ», «չարալ ըմ», «չվարալ ըմ» և այլն, պետք է վորոնել դրական ձևերի չարքում՝ «հեծել եմ», «բացվել եմ», «չարել եմ», «չվարել եմ»:

Նույնպես 2–րդ դեմքով ձևերը՝ «հագեր ես», «ելեր ես» և այլն վորոնել՝ «հագել ես», «ելել ես» և այլն ձևերի չարքում:

Նույնպես 3–րդ դեմքով ձևերը՝ «յըղըկալալ ա», «սառալ ա», «բլեր ա», «քներ ա» և այլն վորոնել «յեղակալել ա», «սառել ա», «բլել ա», «քնել ա» և «քնել է» ձևերի չարքում:

www.naregatsi.org

Եթե մի խաղ չկա «առել» և նման ձեվերի չարքում, պետք է վորոնել, «առել ա», կամ «առել է» չարքերի մեջ, կամ ընդհակառակն: Այս վերջին յերկու ձևերն էլ՝ «սառել ա», «սառել է», ինչպես և «սառել է» հաճախ փոխանակում են իրար և դրված են միմյանց մոտ:

3· Խաղերի ու նրանց փոփոխակների տակին յերկաթագիր տառերով նշանակված են այն դրքերը, իսկ թվանշաններով այն եջերը, ուր կա տվյալ քառյակը: Որինակ՝ «ԱԺԱ 61» նշանակում է՝ «Ազգագրական Հանդես, 11-րդ դիրք, յեր· 61»:

Եթե խաղի կամ փոփոխակի տակին վոչ մի այդպիսի ցուցում չկա, այդպիսի խաղն ու փոփոխակը մեր, այսինքն իմ կամ Կոմիտասի, կամ յերկուսիս ժողովածուներից է: Տպագրված խաղերից չատերը ձեռագիր էլ եմ ունեցել: Եթե ձեռագիր խաղերից մեկը նույնությամբ տպագրված է յեղել, հիշատակել եմ միայն տպագրվածը, ավելորդ համարելով հիշել, վոր ձեռիս յեղել է նաև նույնի ձեռագիրը կամ նորից դրի առնվածը:

4· Վարիանտները ցույց տալու համար խաղերի տողերը նշանակված են 1· 2· 3 և այլն թվանշաններով, 1—առաջին տող, 2— յերկրորդ տող և այլն: Վոր տողի մեջ վոր կա տարբերություն, այդ տողն ամբողջապես մեջ է բերված՝ սկզբից դրված իր թվանշանով, որինակ՝ ժողովածուիս առաջին խաղի տակին կա՝ «1· Սելին կառեն արաբա», այդ նշանակում է, վոր փոփոխակի մեջ միայն 1-ին տողն է զանազանվում· մնացած յերեք տողերը տպվածի պես են: Ժողովածուիս չորրորդ խաղի տակին «123» թվանշաններից հետո դրված են յերեք տողեր· այդ նշանակում է, վոր փոփոխակի մեջ առաջին յերեք տողերն այդպես զանազանվում են, իսկ 4-րդ տողը նույնն է տպվածի հետ: Եթե վարիանտի բոլոր տողերն էլ տարբեր են, այդ դեպքում վարիանտն ամբողջապես մեջ է բերված ընդհանրապես յեռաստղ (***) նշանի տակ կամ առանց սրան:

Այս յեռաստղ (***) նշանի տակ տպված վարիանտից հետո դրված տարբերությունները հենց այդ վարիանտի նկատմամբ են: Որինակ՝ վեցերորդ խաղից հետո յեռաստղ (***) նշանի տակին տպված է այս քառատող վարիանտը՝ «Տեղ եմ քցել, փութ կը գա» և այլն· ապա՝ սրա տակին «14» թվանշաններից հետո գալիս են յերկու տող: Այդ նշանակում է, վոր 1-ին և 4-րդ տողերի այդ տարբերությունները յեռաստղի տակի վարիանտի նկատմամբ են՝ այսինքն այս նոր փոփոխակը յեռաստղի տակին տպված վարիանտից զանազանվում է 1-ին և 4-րդ տողերով, իսկ 2-րդ և 3-րդ տողերում նույնն է յեռաստղի տակ տպված վարիանտի հետ:

Եթե յեռաստղ նշանը չկա, բոլոր վարիանտներն ամենից առաջ տպված խաղի նկատմամբ են:

5· Եթե յեռաստղի տակին իրեն փոփոխակ դրված են յերկու կամ յերեք և այլն տող, առանց սկզբում տողերը ցույց տվող թվանշանի, այդ նշանակում է, վոր փոփոխակը միայն բերված տողերն են: Այսպիսի դեպ-

www.naregatsi.org

քերում, սակայն, հաճախ սկզբում նշանակվածե՝ «1—4», «1—3», «1—8» և այլն. (մեկից մինչև չորս, մեկից յերեք, մեկից ութ), այսինքն խաղի չորս, յերեք կամ ութ տողերի փոխանակ իբրև փոփոխակ կան միայն տըրված յերկու կամ յերեք կամ ութ տողը:

Կան և այսպիսի յուցումներ. «4—6» և նմաններըը: Այդ նշանակում է, վոր վարիանտի առաջին յերեք տողերը նույնն են վեցատող խաղի առաջին յերեք տողերի հետ, իսկ նույն խաղի 4—6 տողերի փոխանակ՝ վարիանտի մեջ է ըստ տրվածի. իսկ սա կարող է և յերեք տող լինել և ավելի կամ պակաս:

6. Նույն խաղի փոփոխակներըը յերբեմն իբրև անկախ յերգեր են առնըված, յերբեմն՝ վոչ: Այդ առաջացել է յերկար տարիների ընթացքում ընդհատումներով պարապելուց: Փոփոխակներն իբրև անկախ յերգեր են առնված, յերբ դրանց հիմնական մասի բովանդակությունը տարբեր է:

Մ. ԱԲԵՂՅԱՆ

www.naregatsi.org

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

www.naregatsi.org

1

Մեզի չըլնի արաբա,
Մեր բանները խարաբ ա.
Անուչ յարըս դուրս չի գա,
Քանի ձեռը պարապ ա:
1· *Սելին կ'ասեն արաբա:*

2

Զիուս անունն Արաբ ա,
Ծուրչինինըս զարբաք ա.
Կորցրել եմ չեկլիկ յարըս,
Նագուկ սիրտըս խարաբ ա:

3

Հասիբ ա հա՛, հասիբ ա,
Տոն չունե, քյասիբ ա.*
*Կ'ոգե՝ ասիքյ, կ'ոգե՝ վուչ**,*
Են սրդան ինձ նասիբ ա:
ԱԺԸ 28

* *Տուն չունի:* ** *Կ'ուզի՝ ասեք, կ'ուզի՝ վոչ:*

4

Ծամերըս համբա–համբա,
Շեկ յարըս քյի ճամբա.
Ճամբին չունի ոդնական:

123· *Շեկ յարիս դըրի ճամբան,*
Աչսո՛ս, չասի իրան բան.
Ճամբին ոդնական չունի:
ՀՄԽԱ. 20

123· *Մազերըս անպահապան,*
Շեկ յարըս ղըրկի ճանապան.
Ճանապեն ոդնական չեղավ:
Աե 200

5

Մազերըս համբա–համբա,
Աղբյորըս ղրկի ճամբա.
Ճամբեն ոդնութեն չերավ,
ՀԺԵ 119

***

Կայներ եմ, չեմ կըրնա գա:
Տես՝ կայներ եմ, գալ չեմ կըրնա:

6

Տեղը քըցեմ, փոնթ կը գա,
Բարձի տակիս հոտ կը գա.
Իմ յարը հեռու տեղ ա,
Ասանց ներքան քուն չի գա:
Աբ 345
Տես՝ Բարձի տըկեն խոտ կու դեր:

***

Տեղ եմ քըցել, փոթ կը գա,
Մի իջից անուչ հոտ կը գա.
Մինչև են յարի գալը
Աչքիս վո՞նց քուն մատ կը գա:

14· *Տեղ կըքըցեմ, փոթ կըգա...*
Աչքերիս հո՞ւնց քուն կը գա:
ԱԴ 114

www.naregatsi.org

7

Տեղ եմ քցել, փոթ կըդա,
Բարձ եմ դըրել, սոթ կըտա.
Մեռնիմ միջի քընողին,—
Անուշ խընկահոտ կըդա:

ՌՄ 115. ՏՒ 178

1. Տեղ եմ քցել, փոթ կըտա:

ՔՀ 161. ԲՄ 154

23. Բարձ եմ դըրել, սոթ կուգա.
Միջի քընողին մեռնիմ:

ԱԴ 167

4. Անուշ խընկան հոտ կըդա:

ԱԺՍ 61

8

Տեղ եմ քցել, փոթ կը գա,
Բարձիս տակից հոտ կըդա,
Մեռնեմ բոլոր քաքուլին,—
Միջեն վարդահոտ կըդա:

4. Ինընկի նման հոտ կըգա:

***

Տեղ եմ քցե, փոնթ կիգա,
Բարձի տըկից հոտ կիգա
Մեռնեմ ըո քանդուլնեբուն
Միջեն խընկան հոտ կիգա:

ՓՇ 74

***

Դյոչակ ձըդի, փոթ կուգար
Բարձիդ տըկեն գոտ կու գար.
Մեռնիմ դաստա քյանքյուլիդ,
Միջեն խնկա գոտ կու գար:

ԱԳ 93

***

Տեղ եմ քցել, փոնթ կըտա,
Բարձի տակեն հոտ կըդա.
Մեռնեմ դաստա քոնքուլիդ,
Մեջեն խընկի հոտ կըդա:

ԱՀ 132

***

Տեղ եձգեցի, փոնթ եկավ,
Բարձի տըկեն հոտ եկավ.
Նոր գալած թեխիդ մեռնիմ,—
Միջին խընկան հոտ կիգեր:

ՆՀՋ 88

9

Տեղ եմ քցել, փոթ կըդա,
Ցարը յարի մոտ կըդա.
Կարմիր խընձոր բարձի տակ,
Միջեն անուշ հոտ կըդա:

ԺՒ 88

12. Տեղը քցեմ, փոթ կըդա,
Բարձը դընեմ սոթ կըտա:

Հմմտ. Թագա հացի հոտ կըդա:

10

Դյոչակ ձըդեմ, փոթ կուգա,
Տեսնեմ՝ յարըս յե՛րբ կուգա.
Սեվ քենքուլին մեռնիմ,
Բերնեն անուշ հոտ կուգա:

ԲՆԳ 677

11

Դյոչակ ձըդի, փոթ եկավ,
Բարձիդ միջեն գոտ եկավ.
Մեռնիմ դաստա քյանքուլիդ,
Քու խաբարըդ յե՛ր եկավ:

ԱԳ 93

12

Տեղը քցեմ, փոթ կըդա,
Աղջիկ լաճառ մոտ կըդա.
Մեռնիմ եդ խաս բըրչամիդ,—
Միջեն անուշ հոտ կըդա:

ԺՒ 88

Տես՝ «Բարձ վերուցեմ հոտ կուգա»,
և «Բարձի տակին հոտ կուգեր»:

13

Մաղկաձորեն ձեն կիգա,
Մաղկամերը քըներ ա.
Թող քընի, ուր (իր) քունն անուշ,
Վիճակ խաղալ չատ անուշ:
(Վիճակի յերգ)

ԱՀ 446

***

Լուծն ու սամին սարեն կիգա,
Տես՝ Հարրավ քամին
չընդչընդեր:

www.naregatsi.org

14

Ախ ըսիմ, արին կուգա,
Սիրտըս սեվ քարին կուգա։
Վախիմ թե խարիւք մեռնիմ,
Ինչ քոր, ինչ ախտեր կուգա։*
ԲՆԱ. 623

* Վոչ քույր, վոչ յեղբայր։

15

Աչունք մոտ ա, ձուն կըգա,
Ֆիդան յարըս տուն կը գա.
Գըլուխըդ դիր կըռնկերիս,
Աչքըդ անուշ քուն կըգա։
Տխ 191

16

Ծաղկածորը ձուն կըգա,
Ծաղկավորը տուն կըգա.
Ոձը տա իմ դուշմանին,
Սեվ խաբարը ընձի գա։
ՌՄ 107. Տխ 145

34. *Սեվ ոձը տա դուշմանին,*
Սեվ խաբարը տուն կըգա։
4. *Սեվ խաբարը ինձ կըգա։*
4. *Դարա խաբարը ինձ գա։*
12. *Ծաղկեվանքում ձուն կըգա,*
Ծաղիկները տուն կըգա։
124. *Սարեն ձորեն ձուն կըգար,*
Ծաղկավորը տուն կըգար...
Սեվ խաբարը ինձ կըգար։

***

Ծաղկեվանք ձուն և եկել,
Ծաղկի մեր տուն և եկել.
Ոձը տըվեց դուշմանին,
Սեվ խաբար տուն և եկել։

17

Սարի գըլխին չատ ձուն կը գա,
Իմ անուշ յարըս տուն կըգա.
Ցերրոր ինձ լավ մուժտա տըվին,
Աչքերիս անուշ քուն կըգա։
Տխ 223

18

Սարեր բըռներ ձյուն կուգա,
Աղբեր քըրոջ հյուր կուգա։
ՀՀ 312

19

Սարերում դարուն կըգա,
Սեվ սըրտիս արուն կըգա.
Ի՞նչ անեմ ենպես յարը,
Պըտըտվի, տարուն կըգա։
12. *Ախ ենեմ, արուն կուգա,*
Սեվ սըրտիս դարուն կուգա։
ԲՄ 139

20

Ախ կ'անեմ, արուն կուգա,
Սեվ սըրտիս դարո՞ւն կուգա
Կորուցել եմ (վ. կորուսել եմ) իմ յարը,
Ո՞վ դիտե՝ յերբ տուն կուգա։
ՀՄԽԱ. 19
12. *Սարերին գարուն կուգա,*
Սեվ սրտիս արուն կուգա։
ԿԺԵ 12

21

Լուսադեմին քուն կուգա,
Կես գիշերին տուն կուգա.
Երված ու վառված յարիս՝
Սըրտիցը արուն կուգա։
Տխ 194. ԲՄ 156

22

Ասոր Թոխալ ա, Թոռ կըկյա,
Պյուլուր քարերը վոլ կըկյա.
Հու վոր մին յարը չունե,
Մալուր մուշկյուն չոռ կըկյա։
ԱԺԻ
«*Ասյոր Թուխալ ե, Թոռ (անձրև) կը գա,*
Բոլոր (կլոր) քարերը վուլ կըգա.
Ով վոր մի յար չունի,
Մալուլ մուշկուն չուռ (ման) կը գար։

www.naregatsi.org

23

Տեներն ելլալըս կուգա,
Դարվար նայիլըս կուգա.
Ելին աղջիկն ի՞նչ տ՚ընիմ,—
Գըրկիլ պառկիլըս կուգա:
ԲՆԴ 677
3· Ելին աչխին ի՞նչ տ՚ընիմ:
ԲՆԱ 623

24

Ըրիքնակը տիւս կյըկյա,
Մնակեն յըրա լիւս կյըկյա.
Հու խեր պենում չառ խոսե,
Բլլեն աչկերը թող տիւս կյա:
ԱժԼ 47
«Արեզակը դուս կըզա,
Մենակի վրա լուս կըզա.
Ով խեր բանում չառ խոսի,
Բալի աչքերը դուս դա»:

25

Թաղա հացի հոտ կըզա,
Ցարը յարի մոտ կըզա.
Իմ սիրած Ջահիլ տըղից
Անուշ խընկահոտ կըզա:
ՏԽ 153
Չմմտ. Տեղ եմ քցել, փոթ կըզա,
Ցարը յարի մոտ կըզա:

26

Բարձ վեռուցեմ, հոտ կուգա,
Կարմիր խընձոր տիւր(ս) կուգա.
Խընձոր կիսից կըծած եր,
Ջորս բոլորն արծրծած եր:
ՎՄԲ 44· ԺԽ 93·
234· Կարմիր խընձոր դիւրս կուգա.
Կըծած եր, արծրծած եր,
Են իմ յարոջ տըվածն եր:
ՊՎ 97
Չմմտ. վ· Գիչերվորե դուս ելա:
Չմմտ. «Խընձոր ունեմ կըծած ա».
Չմմտ. 7 Տեղ եմ քցել փոթ կըզա:

27

Ելեր ես իգին, ավուղ ջուր կուգա,
Ֆյաֆուր վարդ բացվե, անուշ խոտ (հոտ) կուգա:
ՎՄԱ 36
12· Ելանք ավգընոց, ավղեն ջուր կուղեր,
Ֆյաֆուր վարդ բացվե, անուշ խոտ (հոտ) կուղեր:
ՊՎ 88

28

Պիճիմ չային ջուր կուգա,
Ֆու մարդ ինձի դուր կուգա:
ՏԽ 107

29

Ջաղցի դըռնեն ջուր կիգա,
Աղբեր քուրոջ հուր կիգա:
Աղջի Ջան, կանչա՛ լըսեմ,
Քանի սըրտիս դուր կիգա:
ԱԵ 196· ԺԽ 89

30

Բարճըր սարեն ջուր կուգա,
Մի տեսեք, թե ուր կուգա.
Ինչ անի հերն, ու մերը,
Աղջիկ տըղին դուր կուգա:
2· Ծարավ մարդուն դուր կըզա:
23· Աղբեր քրոջ հյուր կըզա.
Ի՞նչ անեն հերն ու մերը:
ԺԽ 95

31

Ջաղջի դըռներ ջուր կուգա,
Աղջիկ տըղին դուր կուգա:
ՀԺԵ 128·

***

Ջաղցի առուն ջուր կիգեր,
Աղջիկ տըղին դուր կիգեր:
ՀԺԵ 80
2· Աղջիկ լաճուն դուր կուգեր:
ՀԺԵ 44· ՎՄԱ 45
ԾՎ 46· ԱԺԹ 105
Ջաղցի առուն ջուր կուգա,
Աղջիկ լաճուն դուր կուգա:
ՊՎ 97

www.naregatsi.org

32

Ալուր մաղեմ, թեփ կուգա,
Ես իմ յարըս յե՞ր կուգա.
Ֆյոտաղաղ գըլխու փոսը,
Իմ յարիս սըրտի խուսը:
ԱՋ 388

33

Ալուր մաղեմ, թեփ կուգա,
Իմ յարըս հըյըվի յե՞ր կուգա.
Ամեն ծառին մի փըչատ,
Ցարիս ոմըր ըլլի չատ:
ԱԴ 103

***

Ալյուր մաղեմ, ձին կըգա,
Ցեգոր աղեն յե՞ըր կըգա.
Ամեն ծառին մի փըչատ,
Սիրած յարիս ումըրը չատ:
ԱԺԱ 49

Տես՝ իմ աղջիկը կըռնել ա:
Տես՝ են սարին սար չեմ ասի:

34

Ալուր մաղեմ, թեփ կիգա,
Շեկլիկ աղբեր յե՞ր կիգա:
Ա.Ը 440

35

Ջուր եմ գըրել, յեփ կըգա,
Ալիր մաղել, թեփ կըտա.
Աչքըս ճամփիդ մընում եմ,
Ցարաբ յարըս յե՞ր կըգա:
ԱԺԱ 59

***

Սարեր ամպեր, ձուն չի գա.
Տես՝ Ամպել ա, ձուն չի գալի:

36

Դոլիկ մ'եմ հորդե, թերմաչ ջուր չիգա,
Առու մ'եմ բացե, անտեր ջուր չի գա,
Ընկնիմ ու ժուռ գամ՝ քե պես յար չրկա.
Ա.Ը 438
Տես՝ Դյոլիկ մի՛ խորտեք,
Թերմաչ ջուր չի դար:

37

Կավկավու սարերը փուլ գա,
Շիրին յարըս բալքի տուն գա.
Երնեկ են դիշերվան կըտամ,
Ցերը աչքերըս անուշ քուն գա:
ՏԽ 159

38

Հեյ ըրեք, հեյ ըրեք, դանան կյա,
Ծըհանը մըեկնե, կուտանան կյա.
Հու լավ տըղա յա, ծեն անե,
Երված յարը հրետան կյա:
Ա.Ը 29
«Հեյ արեք, հեյ արեք, դանան դա,
Հացահանը մեկնիր, կուտանան (կուտը) դա.
Ով լավ տղա յե, ձայն անի, դա.
Երված յարը հետան (յետևից) գա»:

39

Դիլբա՛ր, քո չուչեն կըզընգա,
Ամար, քո չուչեն կըզընգա,
Ցես քո սիրուդ հիվանդ ընկա:
3· Ցես քո դարդեն հիվանդ ընկա:
ՀԺԵ 98

40

Լամպի չիչան կըճընգա,
Գըլորա ծոցըդ ընկա:
— Սիրելդը զոխ ե դառել,
Իմ յարը դոխ ե դառել:
Ա.Գ 98

41

Հարավ քամին կըշընդշընգա,
Սաղ-քամանին կրճընգճընգա,

www.naregatsi.org

Ցես քու սիրուդ հիվանդ ընկա։
ԺՀ 25

2· Սաղ ու քամանին կըճընդա։
ՋԲ 19

123· Սաղ ու քյամանին կըճընկա,
Ցես քու սիրուտ հիվանդ ընկա.
Հարսավ քամին կըչընկչընկա։
ՌՄ 120· ՏՀ 108

42

Աղջիկ, քեմբերդ կըչընդա,
Քըչեչբաղին չընկա չընկա
Քու դերդեն հիվանդ ընկա։
ԲՆԲ 642

43

Եսոր թող ճուն դա,
Իմ յարը տուն դա,
Ինձ անուշ քուն դա։
(Կրկնակ) ԱԺԱ 68

44

Սաղիդիս կանչեք՝ չուտ դա,
Սըրտիս յարին դարմանն տա.
Գնացեք ասեք հորն ու մորը,
Թե ձեղ յեղել եմ վեհսա։
ԲՄ 137

45

Թառ խորոտիկ ասլի դաղա,
Քո դարդ մեջ իմ սըրտին չատ ա,
Քո ծոցն ընձի նախչուն ողա։
ՔՆ 174

46

Սարեն իջար փեխադա,
Թրխանդն ուսիդ, ա՛յ դյադա.
Ցես դու իրար սիրեցինք,
Վերև աստված չըհադ ա։
12· Սարից կըգաս փեխագա,
Սաղմոսը ծոցիդ աղա։

47

Հոպըմ, հոպավլի դյադա,
Կորի, քյոփողլի դյադա։
(Կրկնակ) ԱԴ 164

48

Ալին ալմալու դյադա,
Ջուխեդ չաքմալու դյադա։
(Կրկնակ) ԱԴ 176

49

Ջուրն ունի կանաչ աղա,
Իմ ջանը ջանիդ բաղա.
Դուշմանի վատ խոսքովը
Ինձ մի՛ ասիլ թե յադ ա։
1· Գետն ունի կանաչ աղա։
ՏՀ 221

50

Ինձ հետ կըտրի վախտ ու վադա,
Ջիվան ջանըս ըմբրիդ բաղա.
Երվածծ սըրտիս մի հարցըրո՛ւ,
Լուս երեսըդ ինձ դարձըրու։
ՏՀ 159

51

Բաղես չորք կիւսը* լոխ վարդ ա,
Իմ յարը մին մադաք մարդ ա.
Կ՚ասիմ՝ ա՛յ յար, տանան տիւս մե՛
կյա**,
Չորք կիւսըդ*** դիւշման մարդ ա։
ԱԺԼ 44
* Բաղիս չորս կուսը (կողմը)։
** Տանեն դուրս մի՛ դա։
*** Կուսդ, կողմդ։

52

Մի յար ունիմ՝ վարդ ա,
Վարդ չի, գըլխիս դարդ ա։
Փահլըվանի կըշտին եկ,
Ամենից ուժով մարդ ա։
ԲՄ 127

www.naregatsi.org

53

Հաց առա թագա թագա,
Բոյը թամամ մի գազ ա.
Մեջն եմ դըրել ճըվածեղ,
Վայ տանեմ յարիս մազա:
ԱԴ 164· ՏԽ 163

54

Նոր ճուկն եմ բըռնել թագա,
Խորովեմ, տամ քեզ մազա.
Ինձ պես տղեն քեզի հետ,
Հաչս աստու, լավ կըսազա:
ՏԽ 198
Համմտ. Թալիչու ճամբեն դուղ ա:

55

Ջուխտ ըմ յար ունեմ, մեյ խին, մեյ (մեկ) թագա.
Մեյ կուտա արաղ, մեյ կուտա մազա.
Են արաղ տըվող չիվար չափարզա,
Են մազա տըվող իմ ջանին ջագա:
ՎՍԱ 61

56

Ծիրանն ի խասե, խաղողն ալաջա,
Երկու յար ունիմ, մեկ խին, մեկ թաժա.
Մեկն կուտա արաղ, մեկն կուտա մազա.
Են արաղ տվողն չիվար չափարզա,
Են մազա տըվողն ձի կուտա ջագա:
ՊՎ 125· ՏԽ 121

57

Ծիրանն ի հասե, խաղողն ալաջա,
Երկու յար ունեմ, մեկ հին, մեկ թագա.
Հընին չատ բարև, նորին չատ արև,
Երկըսի կարոտն էլ սըրտիս վերև:
ՎՍԲ 40

58

Սարի թըրթընջուկ թագա,
Մեղր ու շաքար քեզ մազա.
Ինձ պես նազանի աղջիկ
Քեզ պես տըղին վո՞նց սազա:
ՀՄԽԱ. 41· ՌՄ 101
1· *Սարի թարթանջուկ թագա:*
2· *Ջավզ ու մեխակ քեզ մազա:*
ՔՀ 130· ԱԴ 666· ՏԽ 240
2· *Ջավուզ շաքար քեզ մազա:*
12· *Սարերի թարթանջուկ թագա,*
Ջավուզ մեխակ քեզ մազա:
ԱԳ 266
134· *Սարի թրթուր մի թոզ ա,*
Ինձ պես նազանի յարը
Քեզ պեսին վո՞նց սազա:
ԱԵ 252

59

Սանրածըս ոսկե մազ ա,
Հադինըս կապուտ խաս ա.
Բուզմանն քըցած արխալուղ
Քեզի կըտամ թավազա:
ԲՍ 133

60

Ցես աղջիկ եմ նոր մազա,
Աչխարքն ինձ փիանդազ ա.
Անմահական խընձորը
Կ'անեմ յարիս թավազա:
ԱՋ 379

61

Են ծառին ի՞նչ կըսազա,
Ճրղնեբին դինձ կըսազա.
Ըլիլն ըլել ա պըրծել,
Ասիլն էլ ի՞նչ կըսազա:
ԱՋ 379

62–63–64

Ցարըս դեղի խարազ ա,
Աղլուխս տըվի թավազա.
Մին էլ վոր իմ կուչըը դա,
Գաթա կ'ուտեցնեմ թագա:
ԲՍ 153

www.naregatsi.org

65

Սարերը բարակ սեղ ա,
Քաղել ես կակուղ բեզա.
Հազըրվի, արի գընանք,
Քանի չի մըթնել, թեզ ա:

ՏԽ 211

66

Ձորի ճամբեն մեկ իզ ա,
Շան արղի բոյը մի թիզ ա.
Արիք գընանք, Ասատուր,
Վոսկե գյամին քըցենք ջուր

67

Հաց եմ թըխել, բոզ ա,
Ընկավ թընդիրը, թոզ ա.
Ելնեմ, կայնեմ հարցընեմ՝
Ցարաբ իմ յարը հո՞ս ա:

ԱԴ 162

68

Ճամբա յեմ գընում, թոզ ա,
Իմ ու քու սիրտը դուզ ա.
Ամեն մի ներս մըտնելիս՝
Լեզուս տամ քեզի մազա:
234. Իմ յարը շատ դուդուզ ա.
Ամեն մեջլիս մըտնելիս՝
Լեզուս տամ յարիս մազա:
4. Լեզուդ տուր ինձի մազա:

***

Երիվանա ճամբախ թոզ ա,
Տես՝ Թալիչու ճամբեն դուզ ա:

69

Բամբակ եմ ցանե(լ) ղոզա,
Մի յար եմ սիրե(լ) թաղա.
Հին յար, աչքերըդ քոռնա,
Մեկն ել եմ բըռնե(լ) փեսա:
124. Բամբակ եմ ցանե խոզան,
Մի յար եմ բըռնե թաղան...
Մինն ել բըռնի թաղան:

ՀԺԵ 110

123. Բամբակ եմ ցանե խոզա...
Մեկ յար եմ բըռնե թաղա.
Հին յար, աչքերիդ ղուրբան:

70

Մըտանք մաղազեն, բոլորը բուզ ա,
Հայի սալդատը թաղավոր կ'ուզա:

ՀԺԵ 114

71

Մեր կալատեղը դուզ ա,
Ձեր կալատեղը դուզ ա.
Վո՞րը կանա ինձի ուզա,
Իմ դին հազար մանեթ դուզ ա:

72

Մեր կալի տեղը փոս ա,
Քար կըթալեմ, կըսոսա.
Իմ դինը հազար մանեթ,—
Վո՞ր կանա ինձի ուզա:

ՀԺԵ 115

73

Մարգարի դուռը դուզ ա,
Աչխեն կայներ Անտոն կ'ուզա.
«Երկու հարուրն ի՞նչ անե,
Իմ հերը շատ բաշլըղ կ'ուզա»:

Խորոտ ե Աչխենը,
Կորտ ե Աչխենը:

ՀՄԽԲ 26

74

Հերանցըս դուռը դուզ ա,
Հերըս բաշլուղ շատ կ'ուզա.
Երկու հարուրն ի՞նչ անի,
Գընա հինգ հարուր խոսա:
1. Հերանցըս դուռը փոս ա:

***

Տես՝ Հերանցըս դուռը
դուզ ե:

www.naregatsi.org

75

Թալիշու ճամբեն դուղ ա,
Անտոն կայներ Աչխեն կ'ուզա.
«Ինձ պես տըղեն քեզի հետ,
Աստված վըկա, լավ կըսազա»:
Խորոտ ե Աչխենը,
Կոլոտ ե Աչխենը:
ՀՄԽԲ 26

***

Երեվանա ճամբաս թողա,
Անդրեն կայնե Աչխեն կ'ուզա:
Խորոտ եր մեր Աչխեն,
Կոլոտ եր մեր Աչխեն,
Սիրուն եր մեր Աչխեն:
ԲՆԱ. 566

76

Թըխել ես կարմիր դաթա,
Մի տարի կըտրել վաղա.
Ա՛խ, յես ձեղի ինչ ասեմ,
Սերը մի յաման զատ ա:
ՏԽ 191
34. Իմ սըրտով սիրած յարըս
Աչխարհումը մի հատ ա:

77

Դու ո՞ստա կուզաս, դու Խըլաթա,
Բոլոր երես լըմանի դաթա.
Պադիկ մի տաւր, տամ դոլաթա,—
Կանչիմ՝ յար արի՛, չուտ արի:
ՌՄ 98. ՏԽ 233

78

Դալալ, ո՞ստա կուզաս.— Այար
Խըլաթա:
Պադիկ մի տամ քե, տուր ընձի
դոլաթա:
ՀԺԵ 56

79

Քեզի կ'ասեն ըռեսի հարս,
Կարմիր երես, արուն կաթաս.
Պադիկ մի տուր, տամ դոլուքա:
ՔՄՎ 23

80

Մատիս մատնիկ արծաթ ա,
Կերածըս հալալ կաթ ա.
Ցարս, ինձի բան մ'ա՛սա,
Դոստ ու դուշմանըս չատ ա:
ՀԺԵ 114

81

Քարեն պաղ ջուր կրկաթկըթա,
Քեզ տըվել են ինձի բութա.
Աբի ինձ հետ խոսք մին արա,
Աչխարքը թող ասի առա*) ա:
ՏԽ 227

82

Մինթանես սպիտակ չիթ ա,
Ցես կ'առնեմ, նանըս չի տա.
Ադա, քո հոդուն մեռնեմ,
Ուրիշին իրդար մի՛ տա:
2. Ցես կ'ուզեմ, ադես չի տա:
12. Կերածըս կարմիր թութ ա,
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա:

83

Աղջի՛, հագածդ չիթ ա,
Ցես կ'ուզեմ, հերըդ չի տա.
Աղջի՛, քու դաշեն առնեմ,
Ուրիշին իրդար մի՛ տա:
3. Աղջի, քու հոդին կըծեմ:
Տես՝ կերածըս կարմիր
թութ ա:

84

Կընատեմ, տեղս հարթ ա,
Զորք կիւսըս դյուղու վարդ ա.
Քյրեցեք ըսեցեք են տղեն,
Վըեր դյուշմանըդ տանա մարդ ա:
ԱԺԼ 26
«Կընատեմ, տեղս հարթ ա,
Զորք կուսս (կողմս) գյուղ ու վարդ
ա.
Գնացեք ասացեք են տղին,
Վոր դուշմանդ տանու մարդ ա»:

*) Արտասանվում և «սուքթ»:

www.naregatsi.org

85

Աղջի՛, անուշըդ Մարթա,
Ցես դիր գըրեմ, դու կարդա.
Քու խոսքերըդ ինձ համար՝
Ամեն մինը մի զարդ ա:
ԱԺԼ 41

86

Ջաղացիս դուռը տարթ ա,
կըտուրը լիքը մարդ ա.
Հըրես եկավ իմ յարը,
Գոտիկը լիքը վարդ ա:
ՌՄ 126· ԱԵ 201· ԲՍ 145

13· Ջաղացի դուռը տարթ ա.
Հըրես եկավ իմ յարը:
ՔՀ 163

3· Հըրեն եկավ իմ յարը:
ՏԽ 144

34· Ցարըս բաղեն ե դալի,
Ցայլուխը լիքը վարդ ա:
ԱԳ 261

12· Ջաղացիս մեջը մարդ ա,
կըտուրը լիքը տարթ ա:
ԱԳ 262

2· Հըրես եկավ իմ աղբեր:
ԱԺԱ 59

Ճըղացեն տոռնը տարթ ա,
կըտերը լիքը մաղթ ա.
Ցարըս կյամա հըռնացե,
Ծեռքենը փոնջ վարթ ա:
ԱԺԸ 31

Ելա տանիք, լիք մարդ եր,
Մարաք զըմեն հարդ եր.
Են դեհեն յարըս եկավ,
Տեսա՝ գոտին լիք վարդ եր:
ԱԵ 195

Ցար Ջան, Ջաղցի կտուրը տարթ եր,
Գոտիկըս լիքը վարդ եր.
Թելիկ-մելիկ աղբերըս,
Գոտիկըս չարած վարդ եր:
ՀԺԵ 117

87

Ջաղացիս դուռը տարթ ե,
կըտուրը լիքը մարդ ե.
Ասուած սիրող բան չասե,
Ուզածըս տըղամարդ ե:
ԱԳ 98

88

Ջուրն իր ճամբով կերթա,
Ցողածը վարդի թերթ ա.
Ինձ սիրող կըտրիճ տըղեն
Հազարի մեջ մի քերդ ա:
ՀՄԽԱ 41

234· Ցարըս ինձ համար քերդ ա,
Ինձ սիրող Չիվան տըղեն
Թոքունի մեջ մի մարդ ա:
ՏԽ 171

Պուճուր առվով ջուր կ'երթա,
Տես՝ ես առուն ջուր ա դընում:

89

Ամպել ա բութա-բութա,
Ըռանդ-ըռուշըդ մութ ա.
Երդում-կըրակն ել ընկնես,
Խոսքերըդ քո՛մմա սուտ ա:
3· Վորտեղ կայնես դյալաջում:

90

Ամպել ա բութա-բութա,
Աչխարքի վերջը փուտ ա.
Թող իմ սիրածն ինձի տան,
Իրադի ասեն՝ սուտ ա:
ՏԽ 252

Տես՝ Ամպել ե, երկինք մութ ե:

91

Ամպել ա բութա-բութա,
Իմ կերած կարմիր թութ ա.
Ցես ու դու իրար սիրենք,
Թող դեղով ասեն՝ սուտ ա:
ԱԵ 195

***

1—4· Ամպել ա բութա-բութա,
Քո կերած կարմիր թութ ա:
ՇՎ 52

www.naregatsi.org

92

Ամպել ա բութա–բութա,
կերածըդ կարմիր թութ ա.
են խաղ ասող աղջիկը
Բրոնել եմ ինձի բութա:
ԱԴ 174.

***

Ամպել ա հուդա–հուդա,
Ձեռացըդ կարմիր թութ ա:
են ալ ֆասով աղջիկը
Ինձի տըվել են բուդա:
ԱԴ 169

93

Ամպել ա բութա–բութա,
Ֆո կերած կարմիր թութ ա.
Ցես սիրեցի, քե առի,
Թող աչխարհն ասի՝ սուտ ա:
ՎԺԵԱ 5

94

Մլնթանեդ բութա–բութա,
Մեջքիդ ա բալաք ֆութա.
Սիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Թող գեղով ասեն սուտ ա:
34. Ցես քեզի վոր սիրել եմ,
Գեղով թող ասեն՝ սուտ ա:
34. Ցես դու իրար սիրեցինք,
Թող աչխարհ ասի՝ սուտ ա:
1—4... Բալաք ֆութա,
Ցես սիրեցի, աչխարհ կասի՝
սուտ ա:
ՀԺԵ 62

95

Ամպերն եղեր բութա–բութա,
Ջուրն կապեր բալաք փութա.
Ցես քեզ սիրեմ, թող ըսեն՝ սուտ ա:
ՓՀ 175

Կայներ ես բութա–բութա,
Մեջքըդ կապեր բալաք ֆութա,
Քեզի սիրենք, չըսեն՝ սուտ ա:
ԱՀ 442

96

Ամպը քըցել ա բութա,
կերածըդ կարմիր թութ ա.
Ղալամքաշ աչք ու ունքըդ
Կոտրած սըրտի ումուդ ա:
ՏՒ 205

97

կերածըս կարմիր թութ ա,
Ինձ տըվել են քեզ բութա.
Ցար Ջան, քո հոգուդ մատաղ,
Ուրիշին իրդար մի՛ տա:
ՏՒ 214

3. Ադա, քո հոգուն մատաղ:
ՌՄ 131. ԱԴ 174

Տես՝ Մինթանես սիպտակ
չիթ ա:

4. Բոլոր ասածըդ սուտ ա:

98

կերածըս կարմիր թութ ա,
Ցարիս աչքը կապուտ ա.
Աղջի՛, արի փախցընեմ,
Թող գեղով ասեն՝ սուտ ա:

99

Ամպել ա, յերկինք մութ ա,
կերածըդ կանաչ թութ ա.
Ա՛յ, դու ինձի խաբուտ ես,
Ասաքըդ ինձ ի՞նչ ոգուտ ա:

100

Ամպերն ելան ֆութա–ֆութա,
Մեջքս եմ զարկեր կանաչ ֆութա.
Գլուխս եմ դրեր ֆինո ֆասեր,
Մատաղ եմ արեր,—կ'երևա՝ սուտ
ա:
ՀԺԵ 100

101

Գիշեր մութ ա, սարեր մըժ ա,
Երկիղ ունիմ, մատղաչ ճիժ ա.
Գիշեր չուր լուս կըվըժվըժա,
Մարդու ականջ կըդըժդըժա:
ՀՄԽՔ 31

www.naregatsi.org

1—4· Ելա դեղուկ, սարեր մըժ ա,
Երիկ մ'ունիմ, քորփա ճիժ ա,
Գիշեր չաւր լուս կըվըժվըժա:

102

Շըրաքն ելեր կըհիա,
Աչվընեըը կըպըլպըլա.
Երթամ քովը մոռենամ,
Կըվախնամ ելնա գըժա:
ՀՀ 323

103

Մինթանեղ ալ ա,
Աչինըը չալ ա.
Մատներըդ բարակ,
Մաչինու կար ա:
1· Գոզնոցդ դուխնի յա:
ԱՒ 336

104

Աչքեր ունիս վիսալա,
Թըչերըդ փարմիը լալա.
Մեր տունը յերբոր հարս գաս,
Գըլխիդ կըգըցենք վալա:
ՏԽ 199

105

Վարագա սար բացվե լալա,
Եղունիկ բերի ջուխտիմ բալա.
Մեկն ի ասլան, մեկն ի կափկան,
Քանց մեկըդմեկ են անդրմանն:
ՎՍԲ 38

***

1—4· Վարագա բացվե լալա,
Եղունիկ բերե ջուխտ մը բալա:
ՊՎ 127

106

Բոյդ ի յատամի, երեսդ ի լալա,
Խոյըդ ի, խելքըդ ի չատ լավ ուալա,
Խրդճալ եմ, մի' բերեր գըլխուս ի բալա:
ՀՀ 325

107

Գարնան բացվեց նոր լալա,
Խումար բերեց ջուխտ բալա.
Աչքըդ լուս, հաչի աղա,
Թոռներուդ հալալ արա:
(Ամբողջ յերդ) ՀՄԽԲ 28

***

Թազա յափուն բացվե լալա,
Խումար բերեր ջուխտըմ բալա.
Ատամնդ սիրես, Սահակ աղա,
Բալաքաեբացդ հալալ արա:
ՔՄՎ 33

108

Դոչիդ վըրեն ջուխտակ խալ ա,
Գըլխիդ քըցել ես ալ վալա,
Ճամբեդ մըտիկ տալով հալա:
ՏԽ 166

109

Թոն կուպա կալկալա,
Բոյիդ մեռնիմ, Մարգարա.
Սալմա կռճակ եմ չարել,
Քեղնից լալն եմ ճարել:
Ա.Ե 203

110

Քոչեր եկավ, անցավ ճալա,
Ձերմակ ճակատ, կարմիր վալա,
Քու սեր քաչելով հալա:
3· Քու սեր քաչեմ, հալա մաչա:
ՋՔ 20

111

Մաչքըդ պերակ* չըմալ ա,
Կոժըդ** ծանդըր՝ ճըմալ ա.
Քու ալագյոզ աչքերըդ
Իմ արունըս խըմալ ա***:
ԱՒ 112

* Մեջքդ բարակ.** կուժդ.
*** խմել է:

112

Քու հագած զեյրեն ալ ա,
Ճակտիդ ի ջուխտ մի խալ ա.
Աղջի', սեղան մի' կապա,
Քու յարըն չատ բեհալ ա:
Ա.Ե 196

www.naregatsi.org

113

Աչքերըդ չաո՛ւտ չալ չալ ա,
Ամեն թըշիդ մի խալ ա.
Ա՛խ, են որը յե՛րբ կըգա,
Գըլխիդ քըցեմ ալ վալա:

Տհ 156

4· Գըլխիդ գըցես ալ վալա:

ԲՍ 130

114

Տեղ եմ քըցել ալ վալա,
Երկու թըշերիս խալ ա.
Ցես են տըղին չեմ ուզում,
Ել ես ի՛նչ զալմաղալ ա:

115

Ընըրեցես յըղըկալալ ա,
Վըրէխարըս կըղըկալալ ա.
Եսա կյամ ա իմ յարը,
Բեղերը չըղըկալալ ա:

Ա.Ժ. 48

«Ինձգիս յեղակալել ա,
Վոչխարս կեղտակալել ա.
Ես ա գալիս ա իմ յարը,
Բեղերը չաղակալել ա»:

116

Սարը ձյունը կալել ա,
Անձրև արել, հալել ա.
Խարաբ ասրեք իմ նանին,
Սիրտըս վարամ կալել ա:

Ա.Ղ 143

117

Սարերը ձյուն կալել ա
Անձրև արել, հալել ա.
Զալում գյանջեցի աղջիկ,
Դարդերն ինձ կալել ա:

Ա.Գ 268· ԲՍ 138

34· Վոր դու ըտենց բեքեփ ես,
Դարդերըդ ինձ կալել ա:

Ա.Ժ.Թ 87

118

Զյուն ա եկել, հալել ա,
Լըցվել գյոլը, սառել ա.
Եդ ելողու գէշ խոսքը
Ինձ մոմի պես վառել ա:

ԲՍ 126

123· Զինը եկել, հալել ա,
Լըցվել փոսեր, սառել ա.
Եդ դուշմանի ասած խոսքը:
234· Փոսն ա գառել, սառել ա,
Եդ քաւ բըռնած բաները
Ինձ մոմի պես հալել ա:

Ա.Ժ.Ա. 56

119

Արփաչայը ելել ա,
Ցարըս դուռը կայնել ա.
Ինձի աչքով անում ա,
Սիրտ ու հոգիս հանում ա:
4· Սիրտըս հոգիս մաշում ա:

Ա.Դ 163

120

Լուսու աստղըն ելել է,
Նանի, յարըս քընել է,
Ք'ընել է, քըրտընել է:

Հ.Ժ.Ե 119

121

Կողբա բերդը բըլեր ա,
Ցարըս տակին քըներ ա.
Զեն տըվի, ձենըս չառավ,
Մեղեր Թարկըս տըվե՛ր ա:

Հ.Ժ.Ե 122

124· Կողբա քարեր ճըղվել ա,
Ցարըս մի'ջին քընել ա...
Ինձանից խըռովել ա:

***

Սարի ուսին բըլեր եր,
Ցարըս տակին քըներ եր.
Ք'ըներ եր, քըրտըներ եր,
Վախենամ, Թարկըս տըվեր եր:

Հ.Ժ.Ե 97

***

Ղարսա բերդը պըլել է,
Իմ յարս մեջը քընել է.
Զեն տըվի, ձենս չառավ,
Մեղար ինձմե ջորե՛ր է:

Ա.Ը 132

www.naregatsi.org

124· Կանա յայլեն փըլեր եր,
Ցարըս տակը քըներ եր·
Մեզեր ինձեն ջորի՞ր եր:

ՆՀՋ 87

Կանա յայլան փըլեր ե,
Ցարըս մեջը քըներ ե·
Ձայն կուտամ, ձայն չհանե,
Մեզար ինձեն ջորի՞ր ե:

ՀԺԵ 83

124· Կողբա պատեր դըրած եր,
Ցերըս տակին քընած եր·
Ցարաբ ինձնեն չորված եր:

122

Աղվես դարը պըլել ա,
Ցերըս տակը քընել ա·
Ձեն տըվի, ձենըս չառավ,
Եղ ի՞նչ անուշ քընել ա:

ԱՖ 342

***

Աղվես դարը փլեր ա,
Ա՛յ սար ու սեյրան,
Ցարս տակը քներ ա·
Ցարալո ջեյրան:

ԿԺԵ 50

***

Ձեռնակա բերդն եր փըլեր,
Ցարիկս ի տակն եր քըներ·
Քըներ եր ու քըրտըներ,
Հիալով եր, ախ կ'իներ:

ՀՀ 321

124· Ղարսա բերդը փըլած ա,
Ցարրս տակը քընած ա·
Ես ի՞նչ անուշ քընած ա:
4· Եղ ի՞նչ քաղցըր քընած ա:

123

Ղարսա բերդը փըլել ա,
Ցարըս տակին քընել ա·
Աղբեր, ոգնություն հասիր,
Իմ որը խավարել ա:

ԲՄ 142

124

Քաղքի ուսին փըլեր եր,
Իմ յարիկ տակ քներ եր,
Քըներ եր, քըրտըներ եր,
Քանց քաֆուր վարդ փըթթեր եր:

ՎՄՔ 57

124· Ղարսա բերդը բըլեր եր,
Ցարըս տակը քըներ եր·
Վարդն երեսին թըփուեր եր:

ՀԺԵ 139

125

Բախտն ինձանից փախել ա,
Դուռն իմ դեմըս ախել ա·
Սերըդ քաշել ինձ տարել,
Բարձըր ծառից կախել ա:

ՏԽ 207

126

Իմ նան ինձի թակել եր,
Դուռն երեսիս փակել եր·
Երնեկ ավգանին մեռնեյի,
Մարիկիս մըտեն ելնեյի:

ՀԺԵ 116

Տես՝ Մերս ինձի բերել ա:

127

Նանեն ինձի թակել է,
Դուռն երեսիս փակել է·
Ցես նանիցս ջորել եմ,
Դիար զուրպատ կորել եմ:

ԱԴ 175

34· Դիար դիար կորել եմ,
Ցարոջմեննեն ջորել եմ:
Նանես ինձի տըփել է,
Դուռը վըրես խըփել է·
Ցես նանեես ջորեր եմ,
Դիար դիար կորեր եմ:

ԱԳ 98

128

Ծաղկեվանքը ծաղկել ա,
Ծամեր գըլխիս թաղքել ա·
Ախարար տարեք իմ նանիս,
Սերըն ինձի հաղթել ա:

ԺԽ 58

www.naregatsi.org

12· Փըշատի ծառ ծաղկել ա,
Մազերս գըլխիս թաղքել ա:

***

1—4· Ծաղկավանքը ծաղկեր ա,
Ծամեր գըլխիդ թաղքեր ա:
ՓԾ 74

129

Ծառիս ծերը ծաղկել ա,
Մազիս ծերը թաղքել ա.
Վախում եմ ղարիբ եթամ,
Ղարիբություն հաղթել ա:

130

Ծիրանի ծառ ծաղկել ա,
Թուխ մազերըս թաղքել ա.
Թուղթ ուղարկեք աղբորըս,
Ժամանակը փոխվել ա:

131

Ալուչի ծառ ծաղկեր եր,
Մայրամը տակ պառկեր եր.
Ալուչի ծառ կոճկեր եր,
Մայրամու փոր արճկեր եր:
ՎԺԵՒ 16

Մայրամի յերգից (գյոնդ). Տես նաև ՔՄՎ 127 հա.

132

Հաղկալ ա, հաղկալ*) ա,
Բաքվա չհարը ծաղկալ**) ա.
Են աղեն***) լսեցեք՝ կյա,
Դիւքյան բաղար սարքալ**) ա:
ԱԺՔ 28

*) Հաղկել ա**) Ծաղկել ա.
Սարքել ա. ***) Տղին պա:

133

Ալև նոր ա ծեղկեր ա,
Ցարըս ծաղիկ ղըրկեր ա:
Կայներ ես մահլի վերեվ,
Վի՞ր հետ ղըրկեմ իմ բարեվ:
ԱՀ 439· ԺՀ 23

Տես՝ Հենց վոր ծաղի արևը:

***

Ղարսա ջուրը պաղել ա,
Տես՝ կողբա ջուրը սառել ա:

134

Գեղի բոլոր կըծղել ե,
Մեկը վարդով լըցվել ե.
Ախաբար տարեք իմ նանին,
Բալեն դարդով լըցվել ե:

135

Հոռոմ, հոռոմ, հոռոմել ա յարըս,
Վարդը ձեռին թոռոմել ա յարըս:
(Կրկնակ)

136

Իմ յարը դուռ քըներ եր,
Փափաղը ծուռ դըրեր եր.
Հաղվին յարը տուն դարձավ,
Իմ յարը ձորեն անցավ:
ԱԳ 94

137

Յար, յար, յարըս քըներ ա,
Հով ծառի տակ քըրտըներ ա.
Հով, հով, հովը քըներ ա,
Հունձ ա անում, բեզդեր ա:

***

Ժամի դուռը թխկնել ա,
Տես՝ Այ յար, այ յար, կոնել ես:

138

Իմ աղջիկը կըռնել ա,
Վարդը ձեռին բըռնել ա.
Ամեն ծառին մի փըշատ,
Իմ աղջկա ումբրը չատ:
ԱԺՍ 41

Տես՝ Ալուր մաղեմ, թեխ կուդա:

***

Ագիկ յարըս կըռնալ ա,
Գյուլն ըրեսեն փռնալ ա.
Ամեն ծառա մին փըշատ,
Խելունք տըղեն ումբրը չատ:
ԱԺԻ 41

www.naregatsi.org

139

Ցես մի զարիք զուշ ելա,
Զալում մարդի թուշ ելա.
Զունքի ինձի սիրեցիր,
Ղումաւթյունը թարկ արա:

140

Ցոնջեքը կանանչել ա,
Ցարըս ինձ հանանչել ա.
Ասի, թե մի պաչ առնեմ,
Աղջիկըն ամանչել ա:
1. Ծառերը կանանչել ա,

***

Ցոնջեն նոր ա կանաչել,
Աղջիկ տըղեն ճանաչել.
Աղջըկան բան մի՛ ասեք,
Աղջիկըն ա ամաչել:

141

Ալագյազ սարն ամպել ա,
Աղբեր իր ձին թամբել ա.
Ցարոջ դրռնեն անցել ա,
Ելե դաշտը խաղցել ա:
Անձրեվ զարկե, թըրջել ա.
Արեվ զարկե, չորցել ա,
Քան քաֆուր վարդ բացվել ա:
ՀՄԻՄ. 11

***

1—8. Դալու բաբեն ամպեր ա,
Աղբեր իր ձին թամքեր ա,
Ելի մեյդան խաղցեր ա,
Անձրեվն եկի, թըրջեր ա,
Արեվն զարկե, չորցել ա,
Քյաֆուր վարդից բացվեր ա:
ՓՇ 72

***

1–8. Դալու բաբեն ամպել է,
Շեկ յարը ձին թամքել է,
Հեծի, ջիրիդ խաղցել է,
Անձրեվ եկի, թացվել է:
Ա.Ը 133

***

1–8. Դալու բաբեն ամպեր ա,
Ջրչեր, մեյդան անցեր ա,
Անձրեվ եկեր, թըրջեր ա,
Արեվ զարկեր, չորցեր ա,
Քանց քաֆուր վարդ բացվեր ա:
Ա.Ը 447

***

1—8. Արտասրա սար ամպեր ա,
Սեվ լաճ ուր (իր) ձին թամքեր ա,
Մեջ հեծելին կայներ ա,
Հեծել կուտոր արեր ա:
ՀԺԵ 86

***

1—8. Ալագյազը ամպել ա,
Գրիգոր ձինը թամքեր ա:
ՀԺԵ 116

***

1—8. Ադռա վերա ամպեր ա,
Իմ աղբեր իր ձին թամքեր ա,
Գացեր մեյդան կըռվեր ա,
Անձրեվ եկեր, թըրջեր ա,
Արեվ առեր, չորցեր ա,
Քանց քաֆուր վարդ բացվեր ա:
ՀԺԵ 122

***

1—8. Թամյանց սարեր ամպեր ա,
Աղբերըս ձին թամքեր ա,
Գնացեր մեյդան, խաղցեր ա,
Անձրեվ եկեր, թըրջեր ա,
Քըներ ա, քըրտըներ ա,
Վարդն երեսին փըռվեր ա:
ՀԺԵ 129

Հմմտ. Քաղքի ուսին փըլեր եր:
Հմմտ. Կես գիշերին դուրս ելա:

142

Ցարոջ դրռնով անցա յես,
Անձրեվ եկավ, թացվա յես,
Արեվ զարկավ, թըխտա յես,
Քանց կարմիր վարդ բացվա յես:
ՀՀ 321

Հմմտ. Գիշեր խաղա, դուս ելա:

www.naregatsi.org

143

Կողքա յետեվն ամպել ա,
Թուխով ոսկին բանդել ա.
Մեռնիմ ազատ ղըըղիդ,
Ղըըղըդ կեղտոտել ա:
Ա.Դ 161

124. Պատին եռևն ամպեր եր,
Թուխով ոսկին բընդեր եր...
Ղըըղըդ կեղտոտեր եր:
Ա.Դ 97

144

Կողքա յետեվ ամպել ե,
Թուխով ոսկին բանդել ե,
Քուրը մեռնի են աղբար,
Ալ ձին տակը թամքած ա:
Ա.Ե 202

145

Խոր գետը ծով գառել ա
Ինձ էլ հետը տարել ա.
Խեղճ աղջիկն ենպես գիտի,
Սիրտս իրենից սառել ա:
ՀՄԽՍ. 35

13. Խոր գետը վարարել ա,
Խեղճ տըղեն ենպես գիտի:
ՏԽ 138

Տես՝ Մեր գետը վարարել ա:

146

Ջուրը ջըրին առել ա,
Մատրս գալամ տարել ա.
Են Թուխ բեղավոր տըղեն
Ուշն ու միտքըս տարել ա:
Ա.Ջ 375

Տես՝ «Սառել ա» չարքը:

147

Ջյունն եկել, գուռն առել ա,
Կեսրարս պարտքով մեռել ա.
Ցես պըստիկ, յարըս պըստիկ,
Դարդը մեզի տարել ա:
ԺԽ 6

234. Կեսուրս պարտքով մեռել ա.
Ցես պուճուր, յարըս պուճուր,
Միտքը մեզի տարել ա:
124. Ձյունն եկավ, գետինն առավ,
Կեսրարըս պարտքով մեռավ...
Հոգսը միտքը մեզ տարավ:
ՀՄԽԲ 10

***

Ձյունն եկել, գուռըն առել,
Աբեվն ա տեսել, հալել.
Ցես ջահել, յարըս ջահել,
Դարդն ա մեզի տարել:

148

Դըրըդեն տակը սառալ ա,
Մաննեբս սառնը տարալ ա.
Ընդըդավ մին տըղա գյընեց,
Ոչ ու մրետքս տարալ ա:
Ա.Ժ.Խ 45

«Դարբադեն տակը սառել ա,
Մաննեբս սառնը տարել ա.
Են տեղով մի տղա գնաց,
Ուշ ու միտքս տարել ա»:

13. Ըխալբեն հըղեն սառալ ա.
Սրեվ տըղա, կարմիր յեխան:
Ա.Ժ.Խ 45

3. Թոխ չոխա, կարմիր, յեխա:
Ա.Ժ.Խ 45

«Աղբրի ուղին սառել ա.
Սեվ տըղա, կարմիր յախան:
Թուխ չուխա, կարմիր յախա»:

***

Դարվադեն տակը սառալ ա,
Մաննեբս գալամ տարալ ա.
Թուխ յախավոր, բոզ չուխավոր,
Ոչքս խելքըս տարալ ա:
Ա.Դ 115

149

Աբխա-չայը սառել ա,
Նազոս ծառին թառել ա.
Ցարխս չեկլիկ մարդերը
Խելքըս գըլխես առել ա:
ՏԽ 206

www.naregatsi.org

150

Ձըկնաւ ծովը սառել ա,
Ձուկը տակը կալել ա.
Թուխ փափախ, սպիտակ ճակատ
Ցարի խելքը տարել ա:
ԱՁ 38

151

Կողբա ջուրը սառել ա,
Ջու աֆքյարդ ինձ առել ա.
Են չեկ-բեղավոր տըղեն
Խելքըս գըլխես տարել ա:
ՏՒ 253

***

Ղարսա ջուրը պաղել ա,
Ղամեն ձեռըս տարել ա.
Են չեկ բեղավոր տըղեն
Խելք ու միտքըս տարել ա:
ԱՔ 341

***

Կանանչ ջուրը սառեր եր,
Ձեռքըս դաման տարեր եր.
Պարին միջի չեկ տըղան
Խելքըս գըլխես տարեր եր:
ՋՔ 20

123· Ձայի ջուրը սառել ա,
Խանչալ ձեռքըս տարել ա.
Եղ թուխ ու խումար տըղեն:
13· Ղոչա ջուրը սառել ա.
Թուխ բեղավոր չան տըղեն:
3· Շեկ մազավոր լավ ադեն:

***

Լոռվա ջուրը սառել ա,
Ղամչին կուռըս տարել ա.
Քանքըլիկ ու Թանթըլիկ տըղեն
Ուշք ու միտքըս տարել ա:
ԱԺԱ 54

152

Սարի ջուրը սառել ա,
Ղամեն ձեռըս տարել ա.
Բաղի միջի չեկ աղջիկ
Ուշքըս միտքըս տարել ա:
ՀԺԵ 114

134· Կողբա ջուրը սառել ե...
Եղ չեկ մազավոր աղջիկ
Խելքըս գըլխես առել ե:
ՌՄ 129

***

Ղարսա ջուրը սառեր եր,
Ղամեն բուռըս տարեր եր.
Շեկիկ ծամերով աղջիկ
Խելք ու միտքըս առեր եր:
ՆՀՋ 88

153

Գետան ջուրը սառել ա,
Խանչալ բուռըս տարել ա.
Գընացեք ասեք են յարին՝
Սիրտըս քեզնով վառել ա:

154

Քամին մեջքըս առել ա,
Ղումաշի պես տարել ա.
Քո մոր թահնա խոսքերը
Քո՛մեռ սըրտիս առել ա:

155

Քրտինք մեջքիս սառել ա,
Մաճը բուռս տարել ա.
Են չեկ ծամերով աղջիկ,
Ուշ ու միտքս առել ա:

***

Ջըրի ճամբեն սառել ա,
Մաճը բուռըս տարել ա.
Կաքավպոչիկ Թուխ տըղա
Ուշ ու խելքըս տարել ա:
ԱՔ 142

***

Ղրիեն հըղեն սառալ ա,
Մաննները չուշա տարալ ա.
Կյարմուր յախա, Քոխ չոխա
Ոչըս խելքըս տարալ ա:
ԱԻ 113

123· Ըխպըրին հըղեն սառալ ա,
Մաննըս զալամ տարալ ա,
Չեն Քոխ չուխա, կարմիր
յախան:
ԱԺԻ 45 հա.

www.naregatsi.org

***

Ձըրին հըղեն սառալ ա,
Աչքի կոռնըս տարալ ա,
Են քյաքյլիդյ պոչիդյ տըղան
Ոչըս մըեռքըս տարալ ա:

Ա.Ժ.Ը 31

23· Մաչի մաննըս ասեղ
տարալ ա.
Ամեն մին յարըս տրսնալավ:
«Ձրի ուղին սառել ե,
Աչու կուռըս տարել ե.
Են քանքլիկ պոչիկ տղան
Ուչըս միտքըս տարել ե»:
23· «Միչի մատս ասեղ տարել ե
Ամեն յարըս տեսնելով»:

156

Բուխարիկը վառել ա,
Աֆքյարըդ ինճի առել ա.
Ջանի վոր քեզ սիրել եմ,
Ուչ ու միտքըս դառել ա:

Տի 148· ԲՍ 141

157

Վարդավառը հասել ա,
Բան ու գործըս Թարսել ա.
Թե սիրել ես, ջուր շաղ տուր,—
Կըրակըս Թեժացել ա:

ԲՍ 136

158

Ախտ եմ արել, հասել ա,
Ղարղուս միչին քուսել ա.
Ինաբար արեք իմ յարին,
Իմ ու քո վախտ հասել ա:

159

Գիշեր ղալդա, դուս ելա,
Թուխ ամպ անուչ կըցոլա.
Ցոլա, ցոլալուդ հայրան.
Կըցոլեր Հալվա սարին,
Շատ բարև հեռու յարին,
Քիչ բարև մոտիկ յարին:

Ա.Ե 192

Հմմտ. Մաղեր ունիմ խլվանի:

***

Գիշերս ի յես դուրս ելա,
Թուխ ամպն անուչ կըցոլեր.
Դե՛ ցոլա՛, ցոլա, ցոլա.
Դե՛ ցոլա՛ Հալվա սարին.
Ցոլա՛, ցոլալուդ դուրբան,
Փիլա՛, փիլալուդ հայրան:

Հ.Ժ.Ե 138

***

Գիշերվորե դուս ելա,
Թուխ ամպ անուչ կըցոլեր.
Ցոլա՛, ցոլալուդ ղուլ եմ,
Սարերու դաստագյուլ եմ:

Ա.Ե 189

***

Լուսնյակ գիշեր դուրս ելա,
Կըշեռք անուչ կըցոլա.
Թող ցոլա Ալվան սարին,
Բարեվ տուր բերախտ յարին:

Ա.Ե 203

Աստըղն անուչ կըցոլա,
Կըցոլա Հալվա սարին,
Շատ բարեվ ղարիբ յարին:

Ա.Ե 194

Գիշերը դուս ելա,
Լուսնյակն անուչ կըցոլա.
Կըցոլա Ալմա սարին,
Լավ բարեվ անուչ յարին:

Հ.Ժ.Ե 125

Այս գիշեր յես դուրս ելա,
Լուսինն անուչ կըցոլա.
Կըցոլա Հալվա սարին.
Կըկաթե մառմառ քարին:

Ա.Ը 136

***

Ես գիշեր յես դուրս ելա,
Լուսինն անուչ կըցոլա.
Թող ցոլա Ալվան սարին,
Բարեվ տա Նաղլու (Լեյլու)
յարին:

www.naregatsi.org

34· Յուլա դու Հալվա սարին,
Բարեվ տուր անուշ յարին:
4· Շատ բարեվ տար իմ յարին:

160

Գիշեր խալդա, դուս ելա,
Լուսնակ անուշ կըցոլար:
— Լուսնակ, դուրբան ո՞ւր
կ'երթաս:
— Կ'երթամ վըր Հըլպը սարուն:
— Կ'երթաս վըր Հըլպը սարուն,
Ախր խարբրիկ տանես յարուն:

Ձեռագիր ժող· Ցեղիազար Կարապետյանի, Թալինի Իրինդ գյուղ 5/II 1928·

Գիշեր խալդա, դուս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կըցոլա·
Աչնան գիշեր, հով գիշեր,
Շաղն իջե, գետին նըխշեր:
Ման չիմ· «Լուսնա՛կ, դո՞ւր
կ'երթաս:

— Կ'երթամ գիշըրիկն ու ցերեկ,
Կ'երթամ վըր Ալու սարին:
— Շատ բարև խորոտ յարին:

ՀԺԵ 93

161

— Լուսնա՛կ, լուսնա՛կ, ո՞ւր
կ'երթաս:
— Կ'երթամ հետ Հալվա սարուն:
Ցարուկ բախչեն խորունկ քուն·
Ջրներ եր, քըրտրներ եր·
Պաղուկ եր, կարմըրուկ եր·
Սիրուկ եր, զարդըրուկ եր,
Վարդն երեսին փըռուկ եր,
Վախենամ՝ խրտռվուկ եր:

ԲՆՄ. 313

Հմմտ· Ջաւոու յեմ եկե, եկեք
եմ քեզ տես:

162

— Լուսին, իմ հովան լուսին,
Ո՞ւր կ'երթաս:— Հալվա սարին:
Լուսնակ՝ գիշեր անահուն,
Ջաւիւ աչուն ու գարուն:
Լուսնակն ի բակն եր իջեր,
Բակն արեվով եր լըցվեր·
Լուսնակն եր սարու ոլոր,
Հըմ խորոտիկ, հեմ բոլոր:
Ցարուկ բաղչեն խորունկ քուն
Պուրսայու բարձ տակ գըլխուն,
Ծիծ ու ծոց դեմ աստղնուն,
Լուսնակ բերի անուշ քուն:

ԲՆԲ 237

1–12· Գիշերըս յես դուրս ելա,
Քո սիրուն հիվանդ ընկա·
Լուսնակն ի բակ իջեր եր,
Բակ չողերով լըցեր եր:

ՀՀ 312

***

1–12· Ելավ ուրր Հըլպու
սարուն,
Կաւլեր գաչուն ու դգարուն:

ԲՆԳ 121

Տես՝ Հընչի երբ ըսինք գետ
բան...

163

Գիշըրիկս ի յես դուրս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կըցոլեր·
Կըցոլեր Հալվա սարուն,
Շատ բարև հեռուն յարուն:
Ցարուկն եր բաղչեն ի քուն,
Բուրսայու բարձեր գըլխուն·
Ջրնուկ եր, քըրտնուկ եր,
Կըզա թեե պաղիկ մ'առնենք,
Դըլորա ու գընդան ընկա:
Են գընդան, ի՞նչ մեծ գընդան,
Մեջ վարդ եր, բոլոր ռեհան·
Հուսսի սուրբ Սարգիսն երի,
Եկավ ու գընձի հանեց:

ԱՋ 72

www.naregatsi.org

Տես՝ «Ցարըս բաղչեն քընուկ ա։
Տես՝ «Ցարուկ բաղչեն խորունկ քուն»։

164

Գիչեր խալղա, դուս ելա,
Բոբիկ հետիկ մի դըտա։
Առա հետիկն ու գացի,
Գացի բաղչեն դուս ելա։
Խորոտիկ մեջ քըներ եր,
Ջըներ եր, քըրտըներ եր։
Իմ թե պապիկ մ՝առնենք,
Ըսեց։ «Տըղա՛, բևվախտ ե»։

Հմմտ. 93

165

Ցես գիչերս ի դուս ելա,
Թաթախ ձընիկ թալեր եր։
Բոբիկ հետիկ գացեր եր։
Բըռնի հետիկն ու գացի
Իմ յար մեջն եր, չըտեսի։
Գացի, գացի, դըռնիկ բաց։
Մըտա՝ առնենք թաժա հաց,
Անտեր թուլեն դիս իմաց։

Հմմտ. 138

Տես՝ Պրծա, սարեն եկա ցած։

166

Գիչերը հազյան դիւս ելամ,
Մորմորիկ ձյուն մ՝ել եկավ։
Մե բոբիկ խետ մ՝ել գնաց։
Ընկամ խաթան։
Խետ են խետին գնացիմ,
Գնացիմ, խաւամ յարոց դիւռ։
Դիւռ բացիմ, երիչկացիմ,
Ցար տուն չեր, նըստամ լացիմ։

ՔՄՎ. 36

***

1–8։ Շաղ թափեր գետին հալեր,
Բոբիկ հետիկն եր կորեր։
Առա գհետիկն ու գացի,
Ցարոջ դուռ հանդըցուցի։

ՀՀ 320

167

Իրիկվորե դուս ելա,
Թաթախ ըմ ձուն եր թալե,
Բոբիկ խետիկ մ՝եր գացե։
Խետ են խետին գացի,
Գացի բաղչեն լիմ։
Բաղչեն եր ազգալվացք,
Սիմտակ լըվացք են երած,
Փողպատ ղալմով են բացած։

Հմմտ. 97

Համատ. Ցար չան, արի ու գնա։

***

Առա չըրչա գետուկ մի,
Ազգա լըվացք են երած,
Պաղչի փըշին են փըռած։
Ոսկին ճակտին են դըրած։

Հմմտ. 93

***

Լուսնակ գիչեր մ՝ դուս ելա,
Սեր–սըրտիկ լըվացք ըմ տեսա,
Շարե չապիկ պարդած տեսա,
Ակիկն եր մատնախըրած,
Փողպատը կալմով բացած։
Հարս, հա՛ն վիճակն ի բարին։

ՎՍՍ. 89

(Վիճակի յերդ)

168

Գիչերվորե դուս ելա,
Թաթախ ձընիկ մ՝եր եկե,
Բոբիկ հետիկ մ՝եր գացե։
Առա գհետն ու գացի,
Գացի ու բաղչե մ՝իջա։
Ազգալըվաց են երե,
Պաղչի փըշին են փըռե։
Ղալմով փողպատ են քաշե,
Ասողուն կռճակ են դըրե։

Ցարիկս ի բաղչան քուն եր,
Ուրֆալի բարձ գըլխուն եր։
Ոչ քուն եր, ոչ արթուն եր։
Բարձի տրկեն հոտ եկավ,
Վերցի տեսա խընձոր մ՝եր։

www.naregatsi.org

Ընձաղրի կես կծուկ եր,
Զորս կողեն արծթուկ եր:

Քըներ ես, քըրտըներ ես,
Բեր պագեմ, կարմիր երես.
Վախենամ՝ խըռովեր ես:

Ա.Ե 189

Համա. Բարձ վերուցեմ, հոտ կուգա:

169

Կես գիշերուն դուս ելա,
Մատղաշ ամպիկ մ'եր ելեր,
Թանթաղ ձընիկ մ'եր թալեր,
Բուկիկ հետիկ մ'եր գացե:
Առա զհետիկն ու գացի,
Գացի կայնա գըլխընուն.
Վարդեր փըռուկ եր երեսնուն,
Երկու ծըծի մեջ նըշան կեր:
Զոքա թե զնըշան պագեք,
Գըլորա, ընդան ինկա:
Կանչի սուրբ ու սըրոքեք.
Մեկիկ չեկավ երեվան:

ԲՆԱ 740

***

Մեր դոստան ի քընե,
Շաղ թալե կարմիր երես.
Կ'ուզեմ դամ պագնեմ,
Կըվախենամ՝ խըռովես:
Ցար հալալ ա,
Ջոջ դաշտերն եր կանաչ մեյդան,
Մեջն եր վարդ,բոլորն թուխ ռեհան:
Ձեռ տարա, տակն կըտրեցի,
Ջարկին գիմ ձեռը կոտրեցին.
Կոտրեցին, ընդան թալեցին,
Մարդ չեկավ ձի տեսություն:

ՔՄՎ 38

***

Ձիկ տարան, են ընդան թալեցին,
Ընդընի դըռներ վըրես փակեցին.
Բանլիս են ձրկան բերան թալիցին,
Անատակ ծովեր խաստւցին:

Թորդեր ես երկու ջուխտ ծամ,
Ջուխտ ծամներ մեջն եր նըշան.
Կըդա թե պագնեմ նըշան,
Գըլորա, ընկա գընդան:
Հըմլա գընդան ո՞վ է տեսի.
Մեջ վարդ է, բոլոր ռեհան:
Վոր մեկ սուրբեր կանչի,
Ձեկան խորոսան:

ՔՀ 184

170

Գիշեր խալդա, դուս ելա,
Ջաղջի դըռներով անցա.
Անձրեվ եկավ, յես տըղկա.
Արեվ առավ, յես չորցա:

ՀԺԵ 94

Համա. Ալագյազ սարն ամպել ա:

171

Գիշեր մութ ա, դուս ելա,
Ամպել ա լուլա լուլա.
Կըկաթի մարմար քարին,—
Յարըս ինձ համար կուլա:

***

Գիշեր շատ ա, դուս ելա,
Թուխ ամպն անուշ կըցողա.
Ճոլա՛, ցողալուդ մատաղ,—
Յարիս աչքն ա՝ լացել ա:

234. Թուխ ամպն անուշ կըցողա.
Ցողա՛, ցողալուդ մատաղ,
Յարիս աչքերն ա՝ կուլա:

***

1–4. Գիշեր դյուրս ելա,
Թուխ ամպն անուշ կըցողեր:

ՎՄԱ 50

***

Ես գիշեր յես դուրս ելա,
Թաթախ ձրնիկ թացել ա.
Կըկաթեր մարմար սըրտիս, —
Յարիս աչքն ա՝ լացել ա:
3. Կըկաթեր մարմար դոշիս:
3. Կըկաթեր մարմար քարին:

ՀՄԽԱ 23. ԺԱ 35

www.naregatsi.org

172

Գիշերվօրե դուս ելա,
Աստղըն անուշ կըցոլա.
Յոլա՛, ցոլալուդ զուրքան,
Յարիս աչքն ա՝ կըպըլա:

***

Գիշեր չաա ա, դուրս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կու ցոլա.
Յոլա՛, ցոլալուդ զուրքան,
Յարիս աչքեր կը պըլա:

Ա.Ե 204

173–174

Կես գիշերին դուս ելա,
Յարույջ մեջ քընաւն տեսա.
Քըներ եր, քրտընքեր եր,
Վարդն երեսին փըռավեր եր:

Հ.Ժ.Ե 102

Հմմտ. Ալագյազ սարն ամպել ա:

175

Ես գիշեր յես դուրս ելա,
Երկու բալաք բուրջ տեսա,
Ու մեկ սոնա նոր միսա,
Վոր ասուն մեկ վեցկի կուզեր:

Պ.Վ 112

176

Եսա գիշեր յես դուրս ելա,
Երկու բալաք բուրջ տեսա.
Մեկ սոնա նոր հարս ու փեսա,
Նոր արև, նոր լուսին մեր գեղի
վերա:
Հարս ու փեսին փունջ մանուշակ,
Աղյաս լըհեճի վերեն, տակ դոշակ.
Թող խորովեր աքրախս կըրակ,
Վոր չիրիցեր ինոնց պըրակ:

Վ.Մ.Բ 45

Այս և նախորդ յերգերը՝ սկսած համար 159–ից («Գիշեր դալդա, դուս ելա»), հին հայրեններէ մնացորդներ են*):

177

Միրանի ծառ ծըռվել ա,
Յարըս սալդաթ գըրվել ա.
Յար Ջան, սալդաթ մի՛ դնա,
Ֆո եղնիկը կը մընա:

178

Արեգակը փըռվել ա,
Ջոլոզ գըլխին ծըռվել ա.
Ուղի քեզ աղբեր կանչի,
Ժամանակը լըրվել ա:

***

Արեվն ելավ, փըռվեցավ,
Ջոլոզ գըլխիս ծըռվեցավ.
Ախ՝ քեզ աղբեր ասեմ,
Ուռուզքյարը ծըռվեցավ:

179

Արևն առի փըռվել է,
Ալ ֆօտս գըլխին ծըռվել է.
Ովոր առնի իմ սիրած,
Թագը գըլխին չըվելայ:

Ա.Ը 138

4. Թագը գլխին չվելե:

***

Մաղերըդ ոլոթվել ա,
Տ. Մաղերըդ ոլորել ա:

180

Աղջի, բախալըդ բացվել ա,
Վախտ ու վագդը լըցվել ա.
Դու ինձ անտեր մի՛ թողա,
Աղբուխ լացով թաչվել ա:

---

*) Տես. Մ. Աբեղյանի «Հին գուսանական ժողովրդական յերգեր», (Արտատպ. ՀՍԽՀ Պետ. Համալսարանի «Տեղեկագրից» № 2–3. 4 և 6) Յերեվան 1931, յեր. 248 հտ.:

www.naregatsi.org

34· Դու ինձ չեթիմ մի՛ թողա,
Իմ սիրտ դարդով լըցվել ա։

181

Աղջի, բախտըդ բացվել ա,
Սիրտս արնով լըցվել ա,
Զանք իմացա, մոտացա,
Դուվրան ձեռքիս դռացել ա։

182

Բաղչան վարդը բացվել է,
Սիրտս դարդով լըցվել է.
Գիտամ՝ զաղուկ սիրեցինք,
Աչխարհքն իմացվել է։

183

Քո վարդերը բացվել ա,
Սիրտս արնով լըցվել ա.
Ուրիշների գէչ խոսքից
Լերդ ու Թոքըս խոցվել ա։

123· Սիրտս արնով լըցվել ա,
Քո դյուլերդ բացվել ա.
Ելողլու գէչ խոսքերից։

ՏՒ 246

184

Սարի խոտը հասել ա,
Ցեղինքը նըստոտել ա.
Հրես եկավ իմ յարը,
Քյաքյուլը Թողոտել ա։

***

Սարին խոտը հասավ ա,
Գիմշինին նըստոտավ ա.
Ջալում գինջեցի աղջիկ,
Փաքուլդ Թողոտավ ա։

ԱԴ 114

2· Գոմեշնին նըստոտել ա։

185

Ես որ արեմ պատել է,
Իմ յարն ինձի տալ է.
Ցար, կանչե՛, ձենիդ մեռնեմ,
Մերըս ինձ տպատել է։

ԱՀ 139

186

Վաղքիս ճամփեն խոտել ա,
Ցեղներըդ նըստոտել ա.
Ախպարդ սարեք իմ նանին,
Սապրըս ժալըտալ ա։

ԱԺԱ 61

187

Ես սարը ծաղկոտել ա,
Ոխարը բըրդոտել ա.
Մեռնիմ եդ Թուխ քյաքյուլիդ,
Ծերըս խի՛ Թաղըտալ ա։

***

Տումարը ոչլոտել եր,
Սարերը ծաղկոտել եր.
Մեռնիմ դաստա քյանքյուլիդ,
Եդ ինչի՞ տպոտոտել եր։

ԱՋ 389

1—4· Սարերը ծաղկոտել եր,
Ոչխարը արկոտել եր։

188

Սարերը ձրնոտեր է,
Ֆյալերը քընոտեր է.
Աղբերքս բաղի մեջը,
Վռանները չաղի մեջը։

ԱՀ 144

***

1—4· Սարերը ձրնոտեր է,
Ֆյալերը քընոտեր է։

Տես՝ Ա՛յ տղա, դու բաղի մեջին։

189

Ծորդանըդ երկարել ա,
Երեսդ, գյուխդ ծածկել ա.
Մի բաց արա, վեր տեսնեմ,
Կըրակը սիրտս վառել ա։

ԲՍ 131

www.naregatsi.org

190

Մեր գեղը վարարել ա,
Սիրտըս հեղը տարել ա.
Ինձ պես ջոմարդ աղջիկը
Ծաղկի պես սալարել ա:

Տհ 175· ԲՍ 153

Ախր գեղը վարարել ա,
Տես՝ ախր գեղը ծով դառել ա:

191

Մերըս ինձի բերել ա,
Բալուլ արել, ղըրել ա.
Երնեկ բալուլ մեռնեյի,
Ցար Ջան, մըտքեդ չելնեյի:

***

Նանես ինձի բերել ե,
Բալուլ նրել, տիրել ե.
Ֆյաչքա բալուլ մեռնեյի,
Ցար, քու մըտքեդ չելնեյի:

Ա.Գ 98

***

Մերըս ինձի բերեր ա՝
Ճերմակ փաճուճ երեր ա.
Փաճուճի մեջ յես մեռնենք,
Վոր մորս ի մըտքից ընկնենք:

Ա.Ե 193

***

Մերըս ինձի բերեր ե,
Ներխուն բալուլ երեր ե.
Ներխուն բալուլ մեռնեյի,
Մորըս մըտքին ելնեյի:

Ա.Զ 387

Իմ մոր մըտքին ելնեյի:
Տես՝ իմ նանն ինձի թակել եր:

192

Իմ նան ինձի բերել ե,
Ներխուն բալուլ նրել ե.
Ընձի մոռանալու իր,
Ով մոռանա, կըքոռանա:

ՀԺԵ 116

193

Հերըս գիր իմ գըրեր ե,
Բազըմ ոանիմ՝ փըլեր ե.
Մեր բաղի մենծ ալ ղուչը
Իմ գըրկումը քներ ե:

ՎՍ 154

194

Լուսնակը բոլորել ա,
Իմ յարը մոլորել ա.
Մոռոսած համբին մեռնիմ,
Բևխերը ոլորել ա:

Տհ 249

195

Լուսնյակը բոլորել ե,
Ամպի մեջ մոլորել ե.
Աղջի, քու ծոցիդ մեջը,
Ծըծերըդ կըլորել ե:

Ա.Գ 94· ԲՍ 145

196

Արեվը բոլորել ա,
Լուսնիակը նորել ա.
Սիրուհի խաթեր համար
Գուլան աչքիցըս կորել ա:

Տհ 220

197

Մաղերըդ ոլորել ա,
Աչքերըդ բոլորել ա.
Ճերկ՝ որ ա չեյի տեսել,
Իմ սիրտը մոլորել ա:

ՀՄԽԲ 17

3· Իրեք որ ե չեմ տեսել:

ԲՍ 154

***

Մաղերըդ ոլորվել ա,
Աչքերըդ բոլորվել ա.
Իրեք որ ա չեմ տեսել,
Իմ սիրտըս մոլորվել ա:

ՊՄՎ 108· Տհ 180

Իրեք որ ա տեհել չեմ:

Ա.Ժ.Ա. 57

www.naregatsi.org

***

Թուշիս մազերդ ոլորել ես,
Աչքերըդ բոլորել ես.
Իրեք որ ա տեսել չեմ,
Իմ սիրտը մոլորել ես:

ԱԺՍ. 53

198

Եսոր նորը նորել է,
Նորել է, բոլորել է.
Ցա՛ր, քո լուսնակ երեսից
Իմ սիրտը մոլորել է:

ՀՄԽՍ. 34

199

Եսոր նորը նորել է,
Ցարիս յեզը կորել է.
Ով որ գըտել է՝ Թող տա,
Քամարըս կուտամ մուժտա:

ԱԴ 175

***

Ասոր նորը նորեր է,
Իմ յարի յեզ կորեր է.
Վովոր գանի՝ Թող յետ տա,
Ճակտիս ոսկին միւժդան է:

ԱԴ 92· ԲՍ 150

***

Լուսնիակը նորեր է,
Ցարիս յեզը կորեր է.
Վովոր գըտեր է՝ Թող յետ տա,
Հիսուն մանեթ միժտա կա:

ԱԴ 98

***

Եսոր նոր ըմ նորեր է,
Ցարոջ փուշին կպրեր է.
Վովոր գընտե՝ Թող յետ տա,
Ասուած ուր (իր) մուրազին տա:

ԾՎ 50

***

Նորը Թաժա նորել ա,
Ցարիս յայլուխ կորել ա,
Ով որ գըտե՝ Թող յետ տա,
Մեջքիս քամարը մուժտա:

***

Լուսնակ եսոր նորել ա,
Ցարիս դուխին կորել ա.
Ով գըտել ա՝ յետ Թող տա,
Հինգ Թուման իրեն մուժտա:
Տես՝ ձամբեքը ոլոր-մոլոր:

200

Եսոր նորը նորել է,
Ջեռնես բան ըմ կորել է.
Առավոտ գըրավ գըրավ,
Սիրել ի, ձեռնես Թըռավ:

ՀԺԵ 117

201

Արեվը ծագյալ ա կըծացալ ա,
Ֆռու յարըդ մըծացալ ա.
Ջախտ ըրա, տուն ընկեր,
Դիւշմաններդ չըտացալ ա:

ԱԺԻ 43

«Արեվը ծագել է, կեծացել է,
Ֆռու յարըդ մեծացել է.
Ջանք արա, տուն ընկիր,
Թըշնամիդը չատացել ա»:

202

Արեվը կըծացալ ա,
Ղումըրը քուչտացալ ա.
Խաբար տարեք իմ յարին,
Մուշտարիս չատացալ ա:

ԱԴ 268

***

Արաղը հեչտացել ա,
Ձամբեքը կոչտացել ա.
Խաբար տարեք իմ յարին,
Առնողըս չատացել ա:

ՀՄԽՍ. 7

4· Առողըս չատացել ա:
34· Խաբար տարեք իմ նանին,
Մուշտարի(ս) չատացել ա:

ՌՄ 88· ՏԽ 155· ՀԺԵ 143
ԲՍ 157

www.naregatsi.org

Իմ նանին խաբար տարեք,
Մուշտարիս չատացել ա:
ԲՀ 162

***

Սրաղը հեչտացեր է,
Կանանչը կըչտացեր է.
Խաբար տարեք իմ յարին,
Դարդերըս չատացեր է:
ՆՀՋ 87

***

Սարերը հեչտացել են,
Ջրերը չատացել են.
Խաբար արեք իմ յարին,
Մուշտարիքը չատացել են.

***

Սարերը հեչտըցել են,
Ջրերը չատըցեր են.
Խաբար երեք իմ յարիս,
Մուշտարիքս չատըցեր են:
ԱԴ 97

203

Մեր առուն չատացել ա,
Ցարըս անհետացել ա.
Քանի վախտ ա չեմ տեսել,
Դարդերըս թաղացել ա:
ՏԽ 257· ԲՍ 129

204

Գետիս ես ղոլը ցել ա,
Ցելը ջրով լըցվել ա.
Խաբար արեք են յարին,
Սիրածդ դարդով լըցվել ա:
ԱՋ 378

205

Ըրեքչնակը ցըցալ ա,
Իմ փայ կալաս լըցալ ա.
Փխ նանուն աչկը տիւս կյա,
Վրեր ինձ հընդըրմաչա քյըցալ ա:
ԱԺԻ 47

3· *Փխ յարին աչկը տիւս կյա:*
ԱԺԻ 47

«Արեգակը ցըցվել է,
Իմ փայ կուլաս լցվել է.
Փխ նանի աչքը դուրս գա,
Վոր ինձ ընկերմիջից քցել է»:

206

Բերդի բոլորը ցել ա,
Բերդը վարդով լըցվել ա.
Աղբերն ասավ՝ քույր չունեմ,
Քույրը դարդով լըցվել ա:
ԱԲ 346

***

Վանքի բոլորը ցել ա,
Վանքը մարդով լըցվել ա.
Աղբերս ասեց՝ քուր չունեմ,
Քուրը դարդով լըցվել ա:

207

Առավոտուն կ'ելլես, երեսըդ վըլա՛,
Եպիշում մազերըդ դըրեր ես հինա,
Ադ աղվոր երեսեդ պաղ մի տուր հըլա.
Ծածկե Թոռ գիլիֆըդ, մարդը կ'երես դուն,
Ձերմակ չեվահիր ես, անգին քար ես դուն:
ՀՍ. 414

208

Առավոտուն կ'ելլես, երեսըդ վըլա,
Երեսըդ կումանի ըսպունդի քուլա:
ԲՆԱ. 557

209

Աչքերդ հաղոզի գիլա,
Ուրախացիր, չատ մի՛ լա.
Թե իմ սիրտըս կոտրեցիր,
Աստանից կ'առնես բալա:
ՏԽ 205

210

Կես գիշերին աստղեր փիլա,
Գոլի քանար թաթլաղ տիլ ա,
Արշակ նըստեր դայըդ՝ կուլա:
ՋՔ 23

www.naregatsi.org

221

Դու գայտ կուգաս հուլա-հուլա,
Կու նըմանիս բամբկի քուլա.
Աչքըս տեսալ, սիրտս գուլա:
ՀՄԼՄ. 38

12. Տնեն ելա, գյուլա-գյուլա,
Ծըծվերդ ի ծոց բամբկի քուլա:
ՆՀԳ 46

***

Տնեն ելար հալա-հուլա,
Ծիծերդ նըմանի բամբկի քուլա.
Աչկունքս տեսան, սիրտըս
կուլա:
ՔՀ 176 հա.

Դու կըքելես գյուլա-գյուլա,
Ծըծերդ մըներ բամբկի քուլա,
Աչքս ը տեսալ, սիրտս ը գուլա:
Ա.Ե 193

222

Կանդնել ես բախա-բախա,
Սեվ չուխա, կարմիր յախա.
Քանի դու հեռու մընաս,
Իմ կյանքըս ախ ու վախ ա:
Ա.Հ 135

223

Կաղնել ես բախա-բախա,
Վոններդիդ չմուշկը լախ ա.
Սեվ տըղա, կարմիր աղջիկ,
Բռնել են ուրուր յախա:
ԱԳ 269

Կայնել ըս ախա-բախա,
Լեչակիդ տուրը կախ ա.
Սեվ տըղա, գյուղացի աղջիկ,
Բըռնալ իրուր յախա:
ԱԳ 269

***

Կանել ես ախա-բախա,
Լաչակիդ տուրը կախ ա.
Շեկ տըղա, սիպտակ աղջիկ,
Բըռնել եք իրար յախա:
ՌՄ 109. ՏՒ 141

3. Սեվ տղա, սպիտակ աղջիկ:
ՔՀ 160

***

Կայնել ես բախա-բախա,
Շամադուն տուրը կախ ա.
Շեկ տըղա, սիպտակ աղջիկ,
Թող բըռնենք իրար յախա:
ՊՍՎ 105

***

Կանդնել ես ախա-բախա,
Ծամերդիդ տուրը կախ ա.
Աբի, աղջիկ Գյուլիպար,
Պինդ բըռնենք իրար յախա:

***

Կայնել ես բախա-բախա,
Ջաքմանիդ թեվը կախ ա.
Շեկ տըղա, սիրուն աղջիկ,
Կըպել են իրար յախա:
ՀԺԵ 125

224

Գելում եմ բախա-բախա,
Լաչակըս ճոթը կախ ա.
Ցարըս մեր տուն ա գալի,
Ես պիշեր լինճ դռնախ ա:
2. Եսոր սիրտըս ուրախ ա:

225

Գելում ես բախա-բախա,
Շամադուդ տուրը կախ ա.
Ջուխա մի չամամ մեջ ծոցիդ,
Մեկը բեր ինձի ծախա:
12. Կայներ ես բախա-բախա,
Լաչակի ճոթեր կախ ա:
Ա.Ե 192

226

Կայնել եմ ախա-բախա,
Ցարըս լինձի լայող ա.
Շեկ տըղա, գյուղալ աղջիկ,
Համա մոր սիրտը կախ ա:

www.naregatsi.org

221

Դու գաչտ կուգաս հուլա-հուլա,
Կու նըմանիս բամբկի քուլա.
Աչքըս տեսավ, սըրտըս կուլա:
ՀՄՆՄ. 38

12. Տնեն ելա, գյուլա-գյուլա,
Ծըծվերդ ի ծոց բամբկի քուլա:
ՆՀԳ 46

***

Տնեն ելար հալա-հուլա,
Մի ծերդ նմանի բամբկի քուլա.
Աչկունքս տեսան, սըրտըս
կուլա:
ՔՀ 176 հա.

Դու կըքելես գյուլա-գյուլա,
Ծըծերդ մըներ բամբկի քուլա,
Աչքս ը տեսավ, սըրտս ը կուլա:
ԱԵ 193

222

Կանդնել ես բախա-բախա,
Սեվ չուխա, կարմիր յախա.
Քանի դու հեռու մընաս,
Իմ կյանքըս ախ ու վախ ա:
ՍՀ 135

223

Կաղնել ես բախա-բախա,
Վոններդ չմոշկը լախ ա.
Սեվ տըղա, կարմիր աղջիկ,
Բռնել են ուրուր յախա:
ԱԳ 269

Կայնել ըս ախա-բախա,
Լեչակիդ տուրը կախ ա.
Սեվ տըղա, գյուղացի աղջիկ,
Բըռնալ իրուր յախա:
ԱԳ 269

***

Կանել ես ախա-բախա,
Լաչակիդ տուրը կախ ա.
Շեկ տըղա, սիպտակ աղջիկ,
Բըռնել եք իրար յախա:
ՌՄ 109· ՏԽ 141

3. Սեվ տղա, սպիտակ աղջիկ:
ՔՀ 160

***

Կայնել ես բախա-բախա,
Շամադուն տուրը կախ ա.
Շեկ տըղա, սիպտակ աղջիկ,
Թող բըռնենք իրար յախա:
ՊՍՎ 105

***

Կանդնել ես ախա-բախա,
Ծամերդիդ տուրը կախ ա.
Աբի, աղջիկ Գյուլիպար,
Պինդ բըռնենք իրար յախա:

***

Կայնել ես բախա-բախա,
Ջամանիդ թեվը կախ ա.
Շեկ տըղա, սիրուն աղջիկ,
Կըպել են իրար յախա:
ՀԺԵ 125

224

Գելում եմ բախա-բախա,
Լաչակըս ճոթը կախ ա.
Ճարըս մեր տուն ա գալի,
Ես պիչեր ինձ գոնախ ա:
2. Եսոր սիրտըս ուրախ ա:

225

Գելում ես բախա-բախա,
Շամադուդ տուրը կախ ա.
Ջուխա մի չամամ մեջ ծոցիդ,
Մեկը բեր ինձի ծախա:
12. Կայներ ես բախա-բախա,
Լաչակի ճոթեր կախ ա:
ԱԵ 192

226

Կայնել եմ ախա-բախա,
Ճարըս ինձի լայող ա.
Շեկ տըղա, գյուղալ աղջիկ,
Համա մոր սիրտը կախ ա:

www.naregatsi.org

227

Քելում ես ախա–բախա,
Մահրամիդ ճոթը կախ ա.
Ինձ պես տըղին մի ծախի,
Իմանաս՝ լինելիկ մախ ա:
34. Ինձ պես տըղեն մի՛ ծախա,
Իմանաս՝ քեղիկ մահ ա:

228

Իրիկունը բերի գալ ա,
Բերի դաղան թևվես կախ ա.
Եկան ասին՝ երկան մախ ա,
Աչքըս կուլա, սիրտս ուրախ ա:
ՀՄԽ 31

Իրիկվա բերի գյախ է,
Դարտակ բարդուչ թևվես կախ է,
Լըսել իմ՝ յարոջ մախ է,
Աչքիկըս կուլա, սիրտս ուրախ է:
ՀԺԵ 50

Իրիկուն էր, բերի վախտ էր,
Բերի քուլաք թևվես կախ էր.
Եկան, ըսին՝ յարի մախ էր,
Սիրտս ուրախ էր, աչքըս լալ էր:
ՀԺԵ 61

***

Հեվարն իրե, բերի պահ է,
Ջուաբ տարի յարոջս, վահ է.
Աչկունք կուլեր, սիրտն ուրախ էր:
ՀՀ 305

***

Հեվարին բերի պախ է,
կարմիր խընձոր ծառեն կախ է,
Աչքերս կուլա, սիրտս ուրախ է:
ՀԺԵ 44

***

կես ավուրն էր, բերի գյախ էր,
կարմիր խընձոր ծառեն կախ էր.—
Ախ, եմալ անիմ, եմալ անիմ,—
Եկան, ասին՝ յարոջ մահ էր.
Աչքըս կուլեր, սիրտս ուրախ էր:
ԲՆԱ. 569

***

Իրիկվան բերի գյախ էր,
Դատարկ բըրդոչ թևվես կախ էր.
Աչքըս կուլեր, սիրտս ուրախ էր.
Ախբար եկավ, վոր տալերացս մահ էր:
ՎՄԲ 22

229

Սրհաթը լախ ա,
Բալնիսը կախ ա.
Աղբերըս եկավ,
Սիրտըս ուրախ ա:
ՀԺԵ 113

230

Մատնիքը մատիս լախ ա,
Տըվեր եմ նանիս՝ պախա.
Իրեք որ, իրեք գիշեր
Յարըս ինձի դոնախ ա:
24. Տըվեր եմ յարիս՝ պախա.
Իմ նման ինձի դոնախ ա:
ՀԺԵ 123

***

1—4. Մատիս մատնիքը լախ ա,
Տըվի, քե նանըս պախա:
ՀԺԵ 110

231

Ծիրանը ծառից կախ ա,
Ազաչն ազապին հախ ա.
Ջյաֆիր դուշմանի ձեռից,
Սիրուն, անջախ յես վախա:
ՏԽ 242

232

Սանդ կըթակեմ՝ հախ ա,
Ջմոչկը վոտնիս լախ ա.
Ա՛ տըղա, չատ մի՛ խոսալ,
Ջալ մուկը ուխտդ կախ ա:
ԱԳ 266
Համա. Ա՛յ ախ կա՛նեմ, ախ կա՛նեմ:

www.naregatsi.org

233

Նահեյի աղջիկ չախա,
Վոտներ թոնիր կըկախա.
Հաց չըթորկա՝ կըծախա,
Փարեն գըլխուց կըկախա:
ՆՀՋ 95

***

Ծով քե գինի, դյամին կըթխա,
Տես՝ «...Գյամին կըթդա»:

234

Սաջին կըթըխեմ յոխա,
Իմ յարիս չոխան թոխ ա.
Ցարըս մին քըերծ ա տըեռալ,
Ցես հալա մին պիծի խոխա:
ԱԺՔ 87

235

Ծիրանի ծառը փոցխ ա,
Սիրտըս յարալու խոց ա.
Սիրտըս սըրտումդը պիտեր,
Իմանիր՝ դարդը(ս) վոնց ա:
1. Փըշատի ծառը փոցխ ա:
34. Սիրտըս սըրտիդ մեջն
ընկներ,
Իմանիր՝ սեըը վոնց ա:
34. Սիրտըս սըրտիդ մեջն ըլի,
Իմանաս՝ դարդը մոնց ա:
ԱՔ 341

***

Փոցխըս ծիրանի կոթ ե(ր),
Սիրտըս յարալու խոց ե(ր),
Սըրտինըս սիրտըդ ընկնի,
Իմանաս՝ սալտեն ինչ ե:
ԱԳ 99

3. Սիրտըդ սըրտիս մեջն ընկնի.
34. Սիրտըս սըրտումդը պիտի,
Գիտենաս՝ սալդեն վոնց ե:
ՌՄ 136. ԲՍ 136

34. Սիրտըդ սըրտումըս ընկնի,
Իմանաս՝ սալդեն վոնց եր:
Ա՛ե 202

***

Փոցխըս ծիրանու կոթ ա,
Սիրտըս յարալու խոց ա.
Սիրտըս դընեմ սըրտումդը,
Իմանաս՝ դարդը վոնց ա:
ՀԺԵ 111

236

Ախանե՛, մի՛ գար, մեր տուն ծուխ ա,
Ա՛չքեր կըթխա, ընքեներ թուխ ա,
Տալմի փեչեր թավռան պուխ ա:
Ա՛Ե 194

***

Աղջի՛կ, մի՛ գար, մեր տուն ծուխ ի,
Դիլբար, մի՛ գար, մեր տուն ծուխ ի,
կարմիր երես, աչքեր թուխ ի:
ՔՄՎ 31. ԺԽ 64

Աղջի, մի՛ գա, մեր տուն ծուխ է,
Վըրը չորերուն հագի չուխեե,
Աչքեը թուխ եր, ընքեր պուխ եր:
ՀԺԵ 99

237

Նե՛ յըմ մըտալ տոնըս ծոխ ա,
Մըթընին հաչան թոխ ա.
իմ յարը ինձ թակել չի,
Ցես մըեծ ըմ, ինքյը խոխա:
ԱԺՔ 87

Ղարսա բերդը փըլած ա,
Տես՝ Ադվես դարը պըլել ա:

238

Մեը սըրաթը ավլած ա,
Թունիրը մեջ թաղած ա.
Շուտ երեք, փըլավ եցնեմ
Բանի յարըս կայնած ա:
Ա՛Ե 196

123. Մեր բակը սառած ա,
Թունդիրները վառած ա.
Շուտ արեք, փըլավ պըցեք:
3. Շուտ արա, քաշով եփի:
123. Խանթի դուվեք ավլեցի:
Բողդ թոնդիր թաղեցի,
Շուտ արեք, փըլավ քըցեմ:

www.naregatsi.org

239

Խընձոր ունիմ, կըծած ա,
Զորս բոլորն արծաթած ա.
Աղբևրս ուղեց, չըտըվի,—
Ասի՝ յարի ղըրկած ա:
1. Կարմիր խնըձոր կըծած ա:
ԺԽ 95
2. Զորս կոլեն արծաթած ա:
2. Ցարոչ զոտին ղըրած ա:
4. Ցարիկս ուղեց, բաչխեցի:
24. Անուշ յարի ղըրկած ա:
ՀԺԵ 112
3. Հերիկս ուղեց, չըտըվի:
3. Մերիկս ուղեց, չըտըվի:
234. Զորեքկողմն երծաթած ա,
Աղբևրս ուղեց, տըվի վոչ.
Ամիչ յարի ղըրկած ա:
ՔՀ 160
2. Զորեք կողմն երծաթ ա:
ՊՍՎ 104
34. Ցարս ուղեց, չտվի,
Անուշ աղբոր տված ա:
ՀԺԵ 122
124. Մե խընձուր ունիմ, կըծած է,
կըծած չէ, երծըթած է.
Ասի՝ յարիս ղըրկածն է:
ԹՄԿ 62
123. Խընձոր ունեմ, կըծած ա,
Զորս կողմը երծըթած ա.
Աղբևրս ուղեց, տըվի վոչ:
ՏԽ 141
2. Ախնեբումը մեխակած ա:
ԱԲ 342

Խնձոր ոնիմ կըծած ա,
Մաչը ոսկով լըցած ա.
Ախպևրս ուղեց, տըվի վոչ,
Ամիչ յարիս բախշած ա:
ԱԳ 264

Մեկ խընձոր ունեմ, կըծած է,
Բոլորքը զառով նըխշած է.
Աղբևրս ուղեց, տըվի վոչ,
Ասի՝ յարիս ղըրկած է:
ՔՀ 165

Խընձոր ունեմ, կըծած ա,
Կըծած չի, երծաթած ա.
Աղբևր ուղաց, չըտըվա.
Ասամ՝ ամիչ յարի ղըրկած ա:
ՀԺԵ 134
14. Խընձոր ունիմ, խածած է.
Ջյալաչ յարիս ղըրկած է:
ՀԺԵ 125
Խընձոր մ'ունիմ, խնձուն է,
Խնձոն տեղն արծըթած է.
Եխպևրս ուղեց, չի տըվի,
Ես իմ յարիս տըվածն է:
ԲՆԳ 634
Խընձոր մ'ունիմ, խածած է,
Զորս բոլորը կըծած է.
Աղբարս ուղեց, չըտըվի,—
Նըչաամաըս տըվաս է:
ԱԹ 167

***

Կարմիր խընձոր կըծած ի,
Արծըթի մեջ բընած ի.
Աղբևրս եկավ, չըտվիմ,
Ցարըս եկավ, բաչխեցի:

***

Խընձոր մ'ունիմ, խածած ի,
Զորս բոլոր արծրթած ի.
Աղբևրս ուղեց, չըտըվի,
Կ'որոդկեմ յարոջ դիարի:
ՎԱՍ 42

***

Խընձոր ունիմ, կըծած ա,
Զորս բոլորն արծաթած ա,
Ախնեբում մեխակած ա,
Մեջը ոսկով լըցած ա.
Մերիկս ուղեց, չըտըվի,
Հերիկս ուղեց, չըտըվի,
Աղբևրս ուղեց, չըտըվի,—
Անուշ յարի ղըրկած ա:
ՀՄԽԲ 18

Տես՝ «Նախրաբնեն ուռի ծառ»
և «Տարին տասվերկու ամիս»:
(ՀԺԵ 80· ԲՆԱ 739):

www.naregatsi.org

240

Խընձոր կխսից կըծած եր,
Ջորս բոլորն արծըթած եր.
Խընձոր յարոջ տըված եր,
Ցարոջ ծառից պըրծած եր,
Աչի՝ տապկեմ, կես անեմ,
Ջըկիմիշա, վոր ուտեմ:

ՎՍԲ 44· ԺԽ 94

241

Իմ ծաղիկը քաղած ա,
Բարձըր սարում դաղած ա.
Վոր լուսընկա դուս կըգա,
Իմ ծաղիկը լուս կըտա:

Ա.Ջ 380

242

Իմ ծաղիկը քաղած ա,
Բարձըր սըռում դաղած ա.
Ով իմ ծաղկին ձեռը տա,
Արևնթաթախ տափին դա:

Ա.Ջ 373

243

Իմ ծաղիկըս քաղած ա,
Բարձըր սարին կյաղած ա.
Ծաղկիս յերան մին լիւս կյա,
Դուշմանին աչքը տիւս կյա:

Ա.Գ 267

244

Իմ ծաղիկըս քաղած ա,
Բարձր սարին դաղած ա.
Ով իմ ծաղկիս տեղն ասի,
Հերն–աղբերը թաղած ա:

13· Իմ դյուղումը քաղած ա,
Հով վեր իմ դյուղումին տեղն
ասի:

Ա.Գ 262

245

Իմ ծաղիկըս քաղած ա,
Տեփրի տակին պահուծ ա.
Ծաղիկ յարըս տուն տեկավ,
Ջանըս սաղ–սաղ թա. սծ ա:

Ա.Ժ.Ա. 54

246

Իմ ծաղիկըս քաղած ա,
Տեփրի տակին պահած ա.
Ով վոր ծաղկիս դաստ անի,
Հերն ու մերը թաղած ա:

Ա.Ղ 143

***

Գընացի տեսա քընած ա,
Տես՝ Գընացի տեսա քընած:

247

Ժամի դուռը հինած ա,
Հինածը հատհըտած ա.
Կարմիր մոմը փըռած ա,
Ցարըս տակին քընած ա:

Ռ.Մ 100

4· Ցարըս տակը քընած ա:

Ա.Բ 344

34· Կարմիր յայլուխ փըռած ա,
Ցարըս վըրեն քընած ա:

***

Ժամատան յեռև խինած ի,
Խինածը խատխըտած ի.
Շիլա չապիկ փըռած ի,
Ուղակ–կոճակ չարած ի:

Ա.Ղ 144

Ժամի դուռը հինարած ա,
Հինարած չի, դունդունած ա.
Կարմիր յայլուխը փըռած ա
Ջան աղբերըս քընած ա:

***

Ջաղացիս դուռը տաշած ա,
Տես՝ Ջաղացիս դուռը տաշած:

***

Կարմիր քարը տաշած ա,
Տես՝ կարմիր քարը տաշած ե:

***

Մեր բակը սառած ա,
Տես՝ Մեր սրահը ավլած ա:

248

Հարդյա ոնիմ, ըրած ա,
Են տղեն դրլին տըրած ա.
Ադա, խրեդյ հինչ խոսիս,
Անուսըս յըրատ կյըրած ա:

Ա.Ղ 28

www.naregatsi.org

***

«Հարւլա ունիմ, սրած ա,
են տըղի մեջքին դըրած ա,
Ադա, հերիք ինչ խոսես,
Անունս վրաղ դրած ա»

Տես՝ Բարձր յարմա դըրած ա,
Տես՝ դըրած ե:

249

Ջուր եմ դըրել կեծ ա,
Վոչխարիս աղաքն եծ ա.
Մեռնեմ միջի չոբանին,
Վա՛յ թավադից ել մեծ ա:
ԱԺՍ. 60

134. Պըպաս եմ արել կեծ ա,
Մեռնես յետնի չոբանին,
Վա՛յ-մանըշակի պես ա:
ԱԺՍ. 61

250

Իրիկ մ՚ունիմ, կըթվի եծ ա,
Ֆենի խոսիմ, կ՚ելնի ծեծա.
Իրիկ մ՚ունիմ, կըթվի մաքի,
Ֆենի խոսիմ, կ՚ելնի պագի,
Դըլխուս վերև կ՚ելնի քյամի:
ՀԺԵ 82

251

Մեր տան յետնեն բաղչա կա,
Բաղչի միջին ռեհան կա.
Ռեհանը քաղող պիտի,
Մոցումը խաղող պիտի:
ՔՀ 165, ՌՄ 93

14. Մեր տան հետև բաղչա կա:
Մոցումը չամամ պիտի:
ԱԴ 164

23. Բաղչի մեջ ռեհան կա.
Ռեհանին քաղող պիտի:
ԹՄԿ 63

124. Մեր հայաթը բաղչա կա,
Բաղչի մեջը ռեհան կա...
Մոցումը պահող պիտի:
ՀԺԵ 133

252

Յոթ որ սարեր կան եկա,
Ինթառան ծաղիկ քաղեցի,
Տարա դարդյախ ծախեցի,
Իմ նազը յար պախեցի:
ՀԺԵ 49

253

Ալամ աշխարհ ման եկա,
Ես դեղից են գեղն ընկա.
Ում հարցըրի՝ բան չասին,
Ցես իմ յարին չըգըտա:

2. Գեղից մյուս գեղն ընկա:
ՒՍ 126

254

Աղջի, մազերըդ չեկ ա,
Քու յարը մորից մեկ ա.
Իմ սիրտը յարիս մոտ ա.
Ցարաբ քունն ո՞ւմ մոտ ա:

255

Մանի ըսելու եկա,
Ղայմախ ուտելու եկա.
Մարամբս ղայմաղը չեր,
Ցարիս տեսնելու եկա:
ՀԺԵ 125

256

Կես գիշերեն չուր ի մըկա,
Աղջիկ, քո ձեն անուշ կի գա.
Աչքովդ ձենովդ գիս երեցիր,
Քո սերն ի վըրես Թափեցիր.
Նախշուն մեզարով աղջիկ,
Ոսկի մազերով աղջիկ,
Քո սերն հազարով աղջիկ:
ՀՀ 308
Տես՝ Նըխշուն միզարով աղջիկ:

www.naregatsi.org

257

Իրիկվորև չուր մըկա,
Ջու սաղըընդի ձեն կիգա.
Ջու սաղըընդի թել կըտրավ,
Ջու հուս ինձի տուր եկավ:

ՀԺԵ 93

258

Տո՛ տըղա, տըղա, խորոտ լաճ,
Իրիկվընև մինչի լուս,
Ջո տամբուրի ձեն կու գեր.
Ջո տամբուրի թելն ի կըտրե,
Ցես եմ դըտի, չեմ ի տա քե:

Սըրմա լաչու ճոխն եմ կապե,
Սաղրինչ դոշկի ծալն եմ դըրե.
Թե վոր մա՛րդ ես, կանաս գըտնե,
Իմ պապ քե խաչալ եմ արե:

ՎՍՍ. 46

259

Սարերը լալա չկա,
Նըստել կուլամ, չարա չկա.
Սարերը ծաղկոտել եր,
Ոչխարը արկոտել եր:

ԱԴ 175

160

Բաղչան մըտա, բար չի կա,
Շատ ադկնկ կա, յար չի կա.
Ցարըս բարդին եռևն ե,
Տեսնելու դյուման չիկա:

ԲՆՍ. 624

Չմմա. Ֆարահֆիլ եմ, բար չունիմ:
Չմմա. Բաղչա ունիմ, բար չունիմ:
չունիմ:

261

Կուրտկա յեմ կարել, ենկի կար
չկա,
Գյուլյա–բարութին խակի ճար
չկա:

262

Քսաըղես չիքին կար չկա,
Սիրմա–դիւդյաման չար չկա.

Ադա, սիրալ ըս, մոռանալ մրե,
Ջյըղանա կըման ճար չկա:

ԱԺԼ 46

«Եստեղիս չիքին կար չկա...
Ադա, սիրել ես, մոռանալ մի»:

263

Մեր քարափը քար չկա,
եալի յար,
Ցարոջա նըման յար չկա,
քեալի յար:

ԱԵ 194

264

Թավեն ծակ է, յեղ չկա,
Փեսան եկավ, տեղ չկա.
Փեսին չատ երես մի՛ տա,—
Փեսին ձըվածեղ չկա:

234. Փեսեն եկեր, տեղ չկա.
Փեսին չատ երես միք տա,
Փեսին եյթիբար չկա:

ԱՋ 388. ԲՍ 157

265

Նըռան ծառին նուռ չկա,
Վարդի ծառին վարդ չկա.
Ես վո՞նց քանդված ոլքա յա,
Սիրած սիրածին չեն տա:

ԱՋ 375

266

Ցես ծարավ եմ, ջուր չկա,
Սարերին աղբյուր չկա.
Վախենամ՝ ղարիբ մեռնեմ,
Վըրես մեր ու քուր չկա:

1. Ցես ղարիբ եմ, ջուր չկա:

ՀՄԽԲ 11

www.naregatsi.org

4· Մոտիս մեր ու քուր չկա։
34· Վախում եմ ղարիբ մեռնեմ,
Վըրես ելը–գյուն չըդա։
ՆՀՋ 108

4· Սըրտով բարեկամ չկա։
124· Ծարավ եմ, հեչ ջուր
չկա,
Գետերուն կամուրջ չկա...
Բովը հար ու մար չկա։
ԱԴ 95· ԲՍ 152

134· Ծարավ եմ, ջուր չկա...
Վախում եմ՝ ղարիբ մեռնեմ,
Կըշտիս մեր ու քուր չկա։
ԱԴ 115

Ծըրտավալ ըմ, ճիւր չկա,
Սըրեբանումը ախպիւր չկա.
Կըմեռնիմ ղարիբ հոլքում,
Բըշտիս մար ու քուր չկա։
ԱԺԼ 25

267

Մի յար ունեմ, մոտիկ ա,
Մեջքին արծաթ գոտիկ ա.
Մեր հայոց լուս հավատն ա,
Գիշերվա թավադն ա։

268

Մեր տուն ձեր տան մոտիկ ա (է),
Ծարիս մեջքը գոտիկ ա (է).
Դոհանամ չես ասծանից,
Իմ յար չատ խորոտիկ ա (է)։

***

Սինամ սարեր մոտիկ ա, Տես՝....
մոտիկ է։

269

Սարեր ինչքանդար սալ կա,
Քե ուզողին ենքանդար մալ կա.
Մրտնես տուն ու մառան,
Ձեռըդ պարզես ոսկու աման։
ՍՄ 293

270

Մեխակ եղա, ծոցըդ ընկա,
Բրխով եղա, վոտքդ ընկա.
Բանջըրխես դըրի քարին,
Կանչեցի ղարիբ յարին։
ԱԴ 163

12· Բրխով ելավ, վոտըս
ընկավ,
Մեխակ ելավ ծոցըս ընկավ։

271

Ծարկուչ ընկա, մարկուչ ընկա,
Ճես գըլորվա, քու ծոց ընկա,
Ճես քու դերդեն հիվանդ ընկա։
(Կրկնակ) ԲՆԳ 677

272

Ա՛ տղա, քեզ ջրումբ սեր ընկա,
Քարով տվիր վեր ընկա.
Աչքըս վոր աչքիդ կըպավ,
Ոխտը կոճակ մեր ընկա։
ԱՀ 140

***

... Ձընդա... ճընկա, տ. դրնդա,...
ճընդա...

273

Երեսըդ կըլոր լուսինկա,
Լուս ու արծաթ կրդողա.
Ովոր քեզի դեչ կ'ենա (կ'անի),
Թող ըսա հաղար մեղա։
ԲՆԳ 491

274

Բանճրիկ սարերաց հըմենին տեր
կա,
Հըմեն յեղնիկին մեկ ել մարդ կա.
Ճես խորոտ յեղնիկ, ինձ տեր
չկա,
Ով ձիկ չսիրե, ուր (իր) սիրտ տեր
չկա։
ՎՍԱ 62

www.naregatsi.org

23· Հըմեն եղնիկին մեկ էլ
մարդ մը կա·
Ցես խորոտ եղնիկ, ինձիկ
տեր չըկա։

ՌՄ 67· Տհ 133

Գըրեցի, ասացի՝ ամենին տեր կա,
Եգ քու ըզրուսդ եդ ի՞նչ Թավուր
տեր կա·
Ինձ հըմա վոնչ լիս, վոնչ էլ
քըշեր կա,
Ցես խորոտ յեղնիկ, ինձի տեր
չըկա։

Ա.Ժ.Ա. 67

275

Այ Փորկա, Փորկա. Փորկա,
Եսոր մեր տուն խարանիս կա։

Վ.Ժ.Ե.Ր 12

276

Ցարըս բաղչեն քընուկ ա,
Դաստամալ երսին վըռուկ ա·
Երի (արի) վոր պաղ մի առնի,
Պաղովըս ղընդան ընկա։

Ղընդան ա, ինչպե՞ս ղընդան,
Մեջ վարդ ա, բոլոր ուհան·
Իմ յարոջ խաթրի համար,
Մեջ ծաղիկ չարան–չարան։

Ա.Ե 196

Տես՝ համար 169·

277

Բարձ մի ունիմ, գըրուկ ա,
Աղբեր վըրեն քընուկ ա։

Փ.Շ 74

279

Մեռ բաղը երկեն բաղ ա,
Ծոնձոր քոցեմ, կրխաղա·
Խանեն, իմ աղջիկ տոմել,
Խան դեղի՝ սուլթան աղա։

Ա.Բ 342

280

Ախունքա սարին բաղ ա,
Հրսրնքեն համը աղ ա·
Ես ա կյամ ա իմ յարը,
Ձըկատեն քըրտունքը ղյուլլու չաղ ա։

Ա.Ժ.Ի 42

281

Ադանձ եմ արել, ալա՛,
Մի յերկու վաթ պար խաղա·
Իրար սիրենք ամեն որ,
Քանի Ջաներըս սաղ ա։

Տհ 158

282

Ցարիս տեղը յայլաղ ա,
Ծաղկով բաղչա ու բաղ ա·
Վոր որը վոր յարըս գա,
Ընդատակ գառը մատաղ ա։
4· Մարալ յեղը մատաղ ա։

283

Ջեմ, չեմ, չեմ կըրնա խաղա,
Մաս բարուձըս կըճըռճըռա։
(Կրկնակ)

Տհ 238

2· Անթի փորըս կըկոկրռա։

Կ.Ժ.Ե 39

284

«Ջեմ, չեմ, չեմ, չեմ կանա խաղա,
Գինդերուս ծանդրուԹենեն չեմ
կանա խաղա»։
— Գինդերըդ խան, դիր դրհան,
Ցել կայնի, խաղա։
«Ջեմ, չեմ, չեմ կանա խաղա,
ՓալԹոյիս ծանդրուԹենեն չեմ
կանա խաղա»։
— ՓալԹոդ էլ խան, դիր դրհան,
յել կայնի խաղա։
(Ասա՝ «Ջակեթը», և այսպես մինչև
ներքնաձղեսաը հաննել)։

Վ.Ժ.Ե.Ր 6

www.naregatsi.org

285

Քաքաւիւ պըլոխ աղ ա,
Բոլորը քորփա բաղ ա.
Աղջի, մուրադըդ կըտրի,
Հալա սիրածըդ սաղ ա:

ՀԺԵ 123

286

Արագ, ճամբեդ դաչաղ ա,
Գառի վոտներ չաչաղ ա.
Հըրեղեն ձի հեծնելուց՝
Աստված բանըդ հալոդա:

ՀԺԵ 114

123· Արագա մեջը սաչաղ ա.
Գառի վոտներ դաբաղ ա.
Հըրեղեն ձին հեծնելիս:

287

Խաբար եկավ՝ նաչաղ ա,
Մարալ յեզը մատաղ ա:

ՓԵ 73

288

Աղբըրի ջուրը պաղ ա,
Ցար, արի դեմըս խաղա.
Սիրել ենք, իրար կառնենք,
Քանի դուշմանը սաղ ա:

ՏԻ 249

289

Կիրակոս աղա,
Ձին տակըդ խաղա.
Կընիկըդ սիրուն,
Դուն մասխարա:

ՋՔ 39

***

Ոսկիծայր բարձըր դեղ ե,
Տ. Քանաքեռ բարձր տեղ ա:

***

290

Մերիկ, մերիկ, այ իմ մերիկ, յես քեզ մեղա,
Կըթղեն ը ձեռ կըշողշողա.
Աղունը վըրեն կըֆըռֆըռա,
Գո յես խըմա, գո յես մեռա:

ՎՍՔ 35

291

Գընացած ճամբեդ նեղ ա,
Անուշ խոսքըդ ինձ դեղ ա.
Ճամբիցըս մոլորվել եմ,
Ձեր տրնները վո՞ւտե՞ղ ա:

ԱԽ 53

292

Կարճիկ եմ կարել, թեվերը նեղ ա,
Մեջքըս բարակ ա, քամարի տեղ ա:

293

Կայնա քարին, դուշ եղա,
Սիրած յարին թուշ եղա,
Ցարը յարին տեսնալով
Գյուլը աչըմիշ եղա:

Տես՝ Քարին վըրա դուշ կըլնի:
«Մեծ արտումը դուշ կըլնի,— ցուրա աղբյուրին թուշ կլինի» չարքի մեջ:

294

Քանաքեռ բարձըր տեղ ա (և),
Ջուրը հիվանդի(ն) դեղ ա (և).
Սիրած սիրածի(ն) չեն տա (և),
Ես ի՞նչ անիրավ դեղ ա (և):

ՊՍՎ 105

www.naregatsi.org

4· Ես ի՞նչ անորեն դեղ է։
ՌՄ 137· ՏՒ 145· ԲՍ 128

14· Բասենը (ձումլաֆեր) բանձըր
տեղ եր...
Եղ ի՞նչ կըռատպաչա տեղ եր։
ՆՀՋ 89

14· Ալաղյալ բարճըր տեղ է...
Ես ի՞նչ կըռատպաչա տեղ է։
ԱԴ 162 (ԱՀ 440)

124· Ալաչկերտ բարճըր տեղ ա,
Ոդ-ջուր հիվանդին դեղ ա...
Ես ի՞նչ մեկ քաֆուր դեղ ա։

134· Արծըճի բանձըր տեղ է...
Ուզած ուզածի չեն տար,
Ա՛ս ի՞նչ անորեն դեղ է։
ԱԳ 91

14· Ղարավանք բանձըր տեղ է...
Ես ինչ անորեն դեղ է։
ԱՋ 389

14· Նախիջևան դուրան տեղ է...
Ես ինչ անորա դեղ է։
ՀԺԵ 120

14· Ոսկիձայր բարճըր դեղ է...
Ըս ի՞նչ անորեն դեղ է։
ԲՆԱ 201

14· Ա՛ս ի՞նչ բարճըրկեկ լեռ է...
Ա՛ս ի՞նչ անորեն դեղ է։
ԲՆԱ 804

14· Ա՛ս ի՞նչ բարճըրկեկ լառ ա,
Ա՛ս ի՞նչ տընավեր դեղ ա։
ԲՆԳ 519

Արծափը բարճըր դեղ է,
Ջուրն ալ հիվանդին դեղ է.
Ուզածն ուզածին չեն տար,
Ա՛յս ի՞նչ անորեն տեղ է։
ՀԱ 463

***

1–4· Փալդըրման բանձրիկ տեղ եր,
Ուր (իր) ջուր հիվընդի դեղ եր.
Ես ինչ անորա դեղ եր։
ԾՎ 47

295

Հո՞ր ա նոր ա, ա՛ ըղա,
Թաքցնա թըխոր ա ըղա.
Նըշանածըդ տանը չի,
Ըռանդյըտ հո՞ր ա, ըղա։
ԱԺԼ 30

296

Հուխա, հուխա, ա՛ ըղա,
Շեվակըդ չուխ ա, ա՛ ըղա.
Ձըվիը տընիմ ըռաչկեդ,
Գյիդաս թա փուխ ա, ա՛ ըղա։
ԱԺԼ 30

297

Ա՛յ հուխա, հուխա ըղա,
Շալկինըդ չուխ ա, ըղա.
Կարմունջը չուռ տուր, ըղա,
Ջամիչը կուլ տուր, ըղա։

298

Ա՛վ ըղա Ջան, ալ ըղա,
Աչկերը չալ չալ ըղա.
Ես* մուտանան պես մըրը տունը,
Ինձ գյըլըջաղ տար ծեր տունը։
ԱԺԼ 41

* Ա՛յդ մատանին բեր մեր տունը,
Ինձ եկող տարի տար ձեր տունը,

299

Ա՛յ ըղա, տավարած ըղա,
Ջոռով ճարած ըղա.
Ութախ ըղըթեմ, չոր քըցեմ,
Նըստիր, բեզարած ըղա։
ԱԴ 115

www.naregatsi.org

309

Ծովն է դինին, դյամին կըթդա,
Լավո ջա՛ն,
Լից տուր խըմեմ, ատամած կուտա,
Լավո ջան.
Ծովն է եղը, բարակնոցն առեր,
Լավո ջան.
Ամար աղջիկ, սիրտս է վառեր,
Լավո ջան:
ԾՎ 49

***

Ծով քե դինի, դյամին կըթդա,
Տիւ լից, տիւ խըմի, ատամած կուտա:
Ա՛խ ա՛րա, հան վիճակին է բարին:
ՎԱՍ 89

Ծովը քեզ դինի դատնա, դյամին
քեզ կըթդա,
Գյամիչին քեզ դոլի բաշի,
Դու լից, դու անուշ արա,
Ատամած քեզ միչա կուտա:
Հա՛րս, հան վիճակին է բարին:
ՎԱԲ 71

Ծովն ձիկ դինի պիտի,
Գյամին ձի կըթխա պիտի,
Գյամիչին իմ դոլուղ բաշին:
ՀԺԵ 127

***

Ծով քե դինի, դյամին քե կըթխա,
Լուսնակ քե տոլպաչի, ուր (իր) չողն
քե քամար:
ՍՄ 294

***

«Աղջիկ ունիմ մանող ա»,
Տե՛ս՝ «Գինի, դինի, գինատան»:

310

Մատինըս դեղին ոդ ա,
Կըտրինըս ծաղկադող ա:
Տուն մըտի, դուռը յեա արա,
Թող կըտեսը դողդողա:
ԱԺՍ 57

311

Շարմադ երեսդ կըշողշողա,
Բարակ մատներդ կըդողդողա,
Հեռու տեղից եկող ձենը
Իմ յարինն է, կը մըղմըղա:
ՏԺ 236

312

Կյիւլմանը վարսումը սողա,
Մին ախճիկ իւղեցե Տըհղա.
Ջյեցե վըսըկըրեցե տա պերիմ,
Տըհսե վըրը մին կըհղ ա:
ԱԺՀ 27

«Դուխանը վարսումը սողա,
Մին աղջիկ ուղեցի Տհղից.
Գնացի վատակեցի տա բերեմ,
Տհսա վոր մին կհղ (ինչ) ա»:

313

Ըստեղան դենը Տողա,
Բերանինըդ դվալ ու վող ա
Քեզանա ինձ հըրայ չըկա,
Ատուծ բանդ վոչ հալողա:
ԱԺԻ 46

13. Ըստըղան դենը կհղ ա...
Ընձանա քյըհղ հրա չըկա:
ԱԺԻ 46

314

Անունըդ կարդացող ա,
Աղբերըդ դիր բացող ա.
Մի գիրը բաց անիլ տուր,
Տեսնենք վո՞նց խմացող ա:
ՏԺ 169· ԲՍ 133

www.naregatsi.org

315

Ոխտը դառըս թամամ ա,
Մըտանիմ ծոցըդ, համամ ա.
Ծոցումըդ բոստան ցանիմ,
Ծըծկըդ ինձի չամամ ա:

129· Ոխտը դառը թամամ ա,
Ծոցըդ մըտնիմ, համամ ա.
Ծոցումըդ բոստան դըրի:
ՀԺԵ 131

Ֆառաւն դառը թամամ ա,
Ծոցըդ մըտնիմ, համամ ա.
Ծոցումդ բաղչա կ'անիմ,
Ծըծկըըդ մի չամամ ա:

316

Աստուները համամ ա (է),
Ինձի բոլոր չամամ ա (է).
Ցես են աղջիկը կ'առնիմ,
Վոր անունը թամամ ա (է):

23· Ցննդի բիւլուր չամամ է.
Ցես են աղջկան կ'առնիմ:
ՌՄ 132· ԲՍ 140

14· Աւրընները համամ է...
Վոր իր սովդին թամամ է:
ԱԴ 174

317

Տոնըս կըմըննիմ, նամ ա,
Ծոցներդ վրեսկէ չամ ա.
Իմ յարես չեդյչեդյ բեղերը
Գյիւլաթաթունու նըմման ա:
ԱԺԹ 89

318

Տուն եմ սըրըվել, նամ ա,
Սյուներն արծաթի չամ ա.
Ա՛ նան, չատ մի՛ խրսըլ տալ,
Նոր ա եկել յարս, խամ ա:
ԱՋ 376

Տուն եմ չինել, դըռ նամ ա,
Կոճերն երծաթի չամ ա.
Անա, խըրիկ խուրխրմանք տու,
Նոր ա եկել, դըռ խամ ա:
ԱՋ 382

Անճրեվ ա եկել, նամ ա,
Ծոցինդ երծաթե չամ ա.
Գընա, քու նանիդ ասա,
Նոր ա եկել, դեռ խամ ա:
ԱԺԱ 50

319

Մեր տան տասջ մի բոսմա,
Իմ սիրածը մի յոսմա.
Ցարըմ ունիմ, յոսմա յեր,
Սյդ ու ունքը չարմա յեր:
ԱԵ 202

320

Ծառուկենց դուռը դալդըրմա,
Ինձ կուն երինք դավուրմա.
Շողոն ուտե, դերանա,
Հակոն պապե, դուրանա:
ԱՋ 390

2· Սեվ յեղն արին դավուրմա:

***

Ջաղլե վոզան կանդըրմա,
Բըռան կառուն կավուրմա,
Սըրբիկն ուտի կըլավնա:
Ցար Ջընդո, Ջընդո, Ջընդո:
ՎԺԵԱ 15

***

Խումարենց բաղեր կալտըրմա,
Բալաք Թոխլին եր կավըրմա.
Խումարն ուտեր, վոր կալավնա,
Ցախակ վերեն ուրախանա.
Դե դիդի խումար, դյալ յանըրմա:
ՔՄՎ 33

www.naregatsi.org

***

Դե դիզի, դիզի Փախուստա,
փախուստի չափիկ չիլա·
Դիարթիքիր չեվուրմա,
Երկու մաքի խավուրմա,
Ջուլոն ուտա, կըշտանա·
Դե դիզի, դիզի Փախուստա:
ՀԺԵ 103

***

Ջաղջի դուռն ա չաուրմա,
Սեվ չուն ենեմ գաուրմա·
Ախպար տարիք ըռեսին,
Գյադեք թափան չան մըսին:
Ջան դյուլում, ջան, ջան·
Ջան ծաղիկ, ջան ջան:
ԱՀ 446

1· Ջաղջի (դեղի) բոլոր
հայհրմա:

***

Ջաղջի դուռը չավռմա,
Սեվ չունը գավուրմա·
Պանչիք, Թող գա, ըռեսին,
Գյադեք բերա վըր մըսին:
Ջան ծաղիկ, ջան ջան:
ՀԺԵ 131

Սեվ չուն կ'անեմ (արին)
գավուրմա:

321

Հաչոնց բակն եր գալըլըմա,
Աչնան Թոխլին գավուրմա:
Ախպար տարիք ըռեսին,
Ադջիկ բերե վեր մըսին:
Հավարն բնկավ ըռեսին,
Գյադեք Թափան վեր մըսին:
Հերոն ուտեր, դիբանար,
Մըկոն խրմեր, ուրթանար:
Հո՛պ, հո՛պ, հոպալըտա
դըմբա
Հեչ հեյ լավն ե...
(Նաև չարունակություն)
ՀՄԽ 28

***

1–10· Հաչոնց բակն եր գալըլըմա,
Թուխ Թոխլին եր գավուրմա·
Հերոն ուտեր, դիբանար,
Մըկոն կայներ, ուրթնար:
Աբլ Մարան, դընա Մարան...
ԱՆ 205

... Երկու մաքին խավուրմա,
Ուտա դիլրար, խըլամնա,
Պաղ մի խտա, կըշտանա:
Տե՛ս լուծն ու սամին սարեն
կիպա:
ՀԺԵ 76

322

Մեր բոստանը դըղում ա,
Ատա, խոսքըդ սըտում ա·
Իրիկվան պահին արի,
Նանըս կովը կըթում ա:

1· Բաղչի Թումբը դըղում ա:
123· Բոստան դըրաղ դըղում ա,
Ադջի, խոսքըդ վատում ա·
Իրիկվա հավին արի:

323

Գուլբին նախշը սազում ա,
Ճարը դըռան հազում ա·
Շատ վախտ ա, վոր տեսել չեմ,
Ախ՛ չատ սիրտըս ուզում ա:

2· Իմ յարը դըռանը հազումա:
ԱԺԻ 44

324

Ադջիկ, անունդ ի Թումա,
Ծոցիդ երկու դումդումա·
Եկո՛, ինձի խոսք մի տուր,
Քեզի պահե՛ Սուրբ Թումա:
ՀՀ 329

234· Քու ծոցի մեջ դումդումա·
Եկո՛ երթանք Սուրբ Թումա:
ԲՆԲ 642

www.naregatsi.org

325

Ջյուն ա եկել, հալում ա,
Փոսը լցվել, սառում ա.
Ես էլողլու խոսքեն
Ինձ մոմի պես հալում ա:

ԱԴ 162

Ջուն ա գալի, հալում ա,
Փոսը լցվում, սառում ա.
Ես էլողլու խոսքերը
Ինձ աղի պես հալում ա:

326

Ըսոր մեզ Համբարձմի ա,
Ասածուն փառքի բարձմի ա.
Քրիստոս երկինք համբարձավ,
Վաղչիս բախտը բացվիմ ա:
(Վիճակի յերդ) ԱԺՍ. 53

327

Ադում ա, հա՛ ադում ա,
Վերի ջաղացն ադում ա.
Ջանք պընացել, յեկել եմ,
Աչքիս տակը խաղում ա:

23· Մըդյումանց ճեղացն ադում ա·
Մըչունք տիւս իմ յեկալ, նի
մտալ:
ԱԺԼ 42

328

Արագ առուն խաղում ա,
Եթում, չարխը պըտըտում ա.
Ջահելի զարդեն են ա՝
Ալխի պըռնեը պըտըտում ա:

329

Կանչել դուռը՝ դողում ա,
Սաղաֆի պես չորում ա.
Վոչ ջուղարը տալիս ա,
Վոչ էլ ձեռաց թողում ա:

34· Վոչ ջուղարը տալըմ ա
Վոչ (ինձ) էլ ձեռաց թողըմ ա:
ԱՔ 346

330

Մալ հալավս փըռվըռում ա,
Անկաչնեբս դըզըռում ա.
Տաշտը դարդակ, մաղը կախ,
Փորըս սոված դըզըռում ա:

2 3· Սալ փորս դըզըռում ա...
Փորը սոված, թուրը կախ:
ԱԴ 115

331

Երկանքը դըզըռում ա,
Սարերը սարսըռում ա.
Եկան սալդաթ չափելու,
Իմ սիրտը մըթմըռում ա:

123· Սարերը սըռսըռում ա,
Երկանքը դըզըռում ա.
Ցես իմ սիրած չառա:
ՀԺԵ 115

332

Ըրիքնակը հուռհուռատում ա,
Լապին չենումը մըրռում ա.
Վըրննա տիր ծիլին դաչին,
Ուշտ կալ դըզըլրաչին:
ԱԺԼ 46

«Արեգակը հուրհրատում ա,
Վատ դիր ձիու դաչին,
Ուշտ կալ դզլրաչին»:

333

Ծովի մեջըն ադա յա,
Ցերեք տարի վադա յա.
Աղջի, արի փախցընեմ,
Ֆանի հերըդ դյադա յա:

2· Մեջը լիք բակդադա յա:

334

Ծառի տակին ադա յա,
Հենց պիտես չահզա՞դա յա.
Շատ մի՛ ուռիլ տըրաքիլ,
Եղ քո սիրած դյադա յա:

3· Հերիք ուռես տըրաքես:

www.naregatsi.org

***

Ծառի տակին աղա կեր,
Ցարոչ տեսնալ զաղա կեր.
Շատ մի՛ ուռի, կը պատռես,
Եզ քու սիրած գյաղա կեր:

Ան 192. ԲՄ 156

***

Ա՛յ արդա, դու աղա կիր,
Չի գիտում՝ բաղդադայիր.
Ուսիլ մի, պատրուիլ մի,
Դու մի ժուլիկ գյաղա կիր:

Ա՛ր 340. ԲՄ 152

Ագա, դու ի՞նչ աղա կես,
Ագա չես, բեզդա՞դա կես.
Չպարտուիյուն մի՛ անի,
Դու մի թուլի գյաղա կես:

4. Մի մըշեցու պյադա կես:
4. Մի կըռոյի գյաղա կես:

***

Արազ ես ու աղա կես,
Դուն կողբեցի գյաղա կես.
Ուռչիլ մի, սրըրաքիլ մի,
Ի՞նչ գիտես՝ բաղդադա կես:

335

Ջրրի միջին աղա կա,
Ալչան գիշեր գադա կա.
Վարտեղ գընաս, չուտ արի,
Մեծ պաս քեզի վադա կա:

1. Առվի գրաղ (ափը) աղա կա:
34. Թուղթ ըմ գրեմ՝ չուտ արի,
Մեծ պաս մեզի վադա կա:

336

Բալի տակը տալտա կա,
Ցարըս կանդնի՝ ֆայդա կա.
Իմ սիրածը չեն տալի,
Ես էլ մի նոր գաչդա կա:

2. Բանի նըստես՝ ֆայդա կա:

***

Ծառի տակը տալտա կա,
Բանի կայնես՝ ֆայդա կա.
Սիրած սիրածի չեն տա,
Ես ի՞նչ կանոն-գայդա կա:

Ա՛ր 339. ԿԺԵ (միայն առաջին յերկու տողը)

4. Ես ի՞նչ գայըմ գայդա կա:

337

Ծառին տակը տալդա կե,
Բանի կայնիմ՝ ֆայդա կե.
Մի՛ք մեզդըրե, գըրկիցներ,
Ես ինչ չաֆին տալդա կե:

ԱԴ 101

338

Պատի տակը տալդա կա (կե),
Ես ի՞նչ անուշ գայդա կա (կե).
Թողեք՝ կարըս առալ գա,
Ջանըս ընդուր բաղա կա (կե):

ՌՄ 124. ՏԽ 176

4. Ջանըս ընդուր բաղալ ա:

ԱԴ 169

1. Ամալել ա, առե տալդա կա:

339

Քարի տակը տալդա կա,
Քամին տա՝ լավ ֆայդա կա.
Ա՛յ արդա, քեզ եմ ասում,
Աղջիկ սիրել գայդա կա:

2. Քամին աղեկ ֆայդա կա:

340

«Ծառի տակը տալդա կե,
Բանի կայնես՝ ֆայդա կե»:
— Կորի՛ գընա՛, չան արդա,
Գուկըդ գուսի տալդա կե:

ԱՋ 390

www.naregatsi.org

341

Ծառի տակը դալդա չէ,
Քանի կանդնես՝ ֆայդա չէ.
Ծառի տակը փորել եմ,
Վռակիքըս մեջը հորել եմ:

ՍՀ 135

342

Իմ հերանց բաղ լալա չա (չէ),
Ծաղկընեըն ալվալա չա (չէ).
Ցանած արաը չի բուսել,
Տեղ տեղ Թալա Թալա չա (չէ):

ՏԽ 101

343

Ծաղիկ ունիմ, ալա չա,
Ալա չի, ալվալա չա.
Հեռու տեղ մի չար ունիմ,
Ներսան հատիկ, լալա չա:

ՀՄԽՍ. 27

344

Ծաղիկ ունիմ, ալա չա (չէ),
Ալա չի (չէ), ալվալա չա (չէ)
Ցար բըռնելը լավ կըլնի,
Բայց թողալըն բալա չա (չէ):

ՓՀ 159

3. Ցար բըռնելը լավ կըլի:

ՊՍՎ 113

3. Ցար բըռնելը լավ բան ա:

ՌՄ 108. ՏԽ 238. ԲՍ 126

4. Վեր թողնելը բալա չա:
4. Ցար թողնելը բալա չա:
4. Թողնելը խիստ բալա չա:
13. Կուրտիկ մ'ունիմ, ալա չի...
Ցար բըռնելը դալա չի:

ԱԳ 95

1. Ֆյաթիխ ունիմ, ալա չա:
14. Ծաղիկ եմ քաղել, ալ ա...
Բայց թողալը բալբալա չա:

ՓՀ 163

13. Ծաղիկ եմ քաղել, ալ ա...
Ցար բըռնելը լավ բան ա:

ՏԽ 203

***

Ծաղիկ ունիմ, կարմիր ի,
Կարմիր չի, նարընջի ի.
Ցար բըռնելը ամոթ չի,
Թարկ անելը բալա չի:

ՎՍՍ. 96

345

Խընձոր ունիմ, ալա չա,
Ալա չի, ալվալա չա.
Սիրտըս բանամ՝ չարա չա,
Թաքուն չի, աշկարա չա:

ՀԺԵ 112

346

Վանքի բոլոր ալա չա (չէ),
Մեջը ևիքը լալա չա (չէ).
Ցար առնելը լավ կըլի,
Դարդ քաշելը բալա չա (չէ):

1. Բևբդի բոլոր ալա չա:
1. Գեղի չեևե ալա չա:
3. Ցար առնելը դալա չա:

134. Ղարսա բոլոր վալա չե...
Ցար բըռնելը դալա չե,
Բայց թողնելը բալա չի:

ԱԵ 201

347

Վանքի բոլոր ալա չի,
Մեջը ևիքը վալա չի.
Վանքի բոլոր դամուչ ե,
Քանի կանչեմ, անուչ ե:

ՌՄ 135

3. Վանքի բոլոր դամիչ ե:

ԱԳ 176

348

Հաց կըթըխեմ, չուխա չա,
Ցարխա կեցը չուխա չա.
Իմ չարը ինձ հունց կըթակի,
Ինքը մին մեծ խոխա չա:

ԱԳ 266. ԲՍ 150

www.naregatsi.org

349

Կողբա սարը ղոշա յա (յե),
Միջի մարդը բոշա յա (յե)։
Մաշիկ դրբեք՝ դուրս եկնեմ,
Ջասեն ինձի՝ բոշա յա (յե)։

14։ Կողբա քարը ղոշա յա։
Ինձ եկ չասեն՝ բոշա յա։
ՀԺԵ 122

1։ Կողբա քարեր ղոշա յե։
ԱԵ 203

1։ Կողբա աղեր ղոշա յա։
4։ Ինձի կ'ասեն՝ փոշա յա։
34։ Մաշիկ տըվեք՝ դուս եկնեմ,
Ինձ եկ չասեն՝ բոշա յե։
ԱԳ 102։ ԲՍ 137

134։ Կողբա քարը ղոշա յե։
Մաշիկ տըվեք՝ դուրս եկնեմ,
Ինձի չասեն՝ բոշա յե։
ԱՀ 137

***

Բանձրիկ սարեր կոշա յե,
Միջի մարդեր բոշա յե։
Ջեռաց կիխեն շուշա յե,
Վոր ձի չասեն՝ բոշա յե։
Վա՛յ սարեր, բանձրիկ սարեր։
ՀԺԵ 51

350

Մեր տան տակին բաղչա յա,
Սոլըս վոսկի նալչա յա։
Հըրեն եկավ մեր աղեն,
Սիրտը մըրմուռ խանչալ ա։

351

Ախան տեղը խոփա յա,
Ֆաղհան անել ջոփա յա։
Մեր գեղի սրղերքը
Ամեքը մե թայֆա յա։
ՀԺԵ 111

352

Սիրտըս խոցով յարա յա,
Թաքուն չի, աշխարա յա։
Դեղ կ'անեմ, դարման կ'անեմ,
Դեռ են յարեն յարա յա։
ԱՀ 202

353

Կողբա քարը աղի յա,
Իմ մաղերը ջաղի յա։
Իմ մաղերը հուսել եմ,
Դունչըս երեսիդ քըսել եմ։
ԱԺԱ 55

354

Իմ մերն ինձի յաղի յա,
Ծամերըս դյուլբաղի յա։
Ի՞նչ անի հերն ու մերը,
Բալեքը դուսաղի յա։
2։ Մաղերըս դյուլբաղի յա։

355

Կողբա քարերն աղի յա (յե, յեր),
Մաղերըդ չաջբաղի յա (յե, յեր)։
Ոսմուզըդ մեռնի, աղջիկ,
Իմ մերն ինձի յաղի յա (յե, յեր)։
34։ Կողբա միջի մազանը,
Իմ յար քեզի բաշանը։
ԱՀ 134

356

Կերած հացըս լեզի յա,
Տուն ու տեղըս դեզի յա։
Ելողդու ասած խոսքը
Ձես–իմ ասուլած, տեզի յա։
ՏԽ 216

357

Ըսաըղավ քյընիս, յանի յա,
Տրեխընեն Շերվանի յա։
Ձես քյընիմ ըմ են տըղեն,
Վըրեր ախպորն անունը Վանի յա։
ԱԺԻ 46

«Եատեղով դնաս, յանի յա,
Տրեխընեն Շերվանի յա։
Ձես դնում եմ են տղին,
Վոր աղբոր անունը Վանի յա»։

www.naregatsi.org

358

Զորան, ոչխար քանի՞ յա,
Իբիկվան ա, դանի յա.
Մատաղ ընիմ ճեռներիդ,
Մատներիդ մատանի յա:

359

Աղբեր ունիմ, ավէի յա,
Մէջքը բարակ՝ դամէի յա.
Չեռիցը մի բան չի գա,
Լեղվիցը Թալանէի յա:

34. Չեռնովը մի բան չի գա,
Լեղվովը Թալանէի յա:
34. Վոչ Թուր ունի, վոչ Թրվանք,
Լեղվովը Թալանէի յա:

***

Աղբեր ունիմ, ավէի ի,
Բարակ մէջքը գամէի ի.
Չեռիցը մի բան չի գա,
Լեղվիցը Թալանէի ի:

ԱՂ 143

Մին յար ունիմ, ավէի յե (յա)
Մէջքը բարակ գամէի յե (յա)
Չեռնավը բան չի յեր գա,
Լեղվավը Թալանէի յե (յա):

ԱԳ 266

***

Մե (մի) յար ունիմ, ավէի յա,
Մէջքը բարակ գամէի յա.
Զըգիտեմ՝ անըմն ինչ ա,
Մի գեղի բոյաղէի յա:

ՌՄ 93. Տի 154. ԲՍ 129

134. Իմ աղբերը ավէի յա,
Իմ աղբոր վատ միք ասիլ,
Աչխարքի բոյաղէի յա:
34. Ամատ առեն գուս գալուց,
Ըռեսի յաղըէի յա:

360

Հայց կըթըխեմ, գարի յա,
Ես ի՞նչ գըժվար տարի յա.
Այ ալըգա, ելի՛ բառնանք,
Քանի գործեր արի յա:

Ան 196

Տես՝ հայց եմ թըխեմ, գարի յե:

361

Կըռան տակին քուսքի յա,
Կախնած տեղը վոսկի յա.
Ինձ մոռացել ա, Թողել,
Սիրուն յարըս խոսքի յա:

Տի 219

362

Գողնոցիս բոլորն այա,
Բոյըս Փիլանի բոյ ա.
Թևվերիս բերանը նոր ա,
Յարըս իչխանի սոյ ա:

363

Տո՛ յար, ասուվածդ սիրես,
գոչըդ մի՛ բանա.
Սիրով սուվագքյար եմ,
յես չեմ դիմանա:

Հժ 96

364

Սիրուն ջան, սիրուն ջան,
սիրտըդ մի՛ բանա.
Նըշանած գինվոր եմ,
յես չեմ դիմանա:
(Կրկնակ)

ՀՄԽՍ. 23

Դիլբար ջան, դիլբար ջան,
գոչըդ մի՛ բանա.
Նշանըս սալդաթ եմ,
յես չեմ դիմանա:
(Կրկնակ)

ՌՄ 110. Տի 207. ԱԳ 167

www.naregatsi.org

365

Աստծուց եկավ, ես ինչ բան ա,
Ճես ես ցավին չեմ դիմանա.
Խաբար տարեք իմ Նիկոյին,
Ես նեղ տեղից ինձի հանա:
Շորորա, Սալաթ, չորորա՛...
ՀՄԽԱ 49

2. *Ճես մընացի յանա յանա:*
ՆՀԳ 49

366

Կողբա քարեր մաղան ա (ե),
Իմ յարն ինձի բաղան ա (ե).
Ախին՝ յարըդ հիվանդ ա (ե),
Մարալ յեղը դուրբան ա (ե):
34. *Ելեք տեսեք՝ յարս եկա՞վ,—*
Մարալ յեղը մատաղ ե:
ՏԽ 177

4. *Մարալ յեղը մատաղ ա:*
ՌՄ 112. ԱԴ 165

***

Կողբա մէջի մաղան ա,
Իմ յար քեզի բաղան ա:

367

Վըրթիվերիս վաղան ա,
Մէջի մարդին կաղան ա.
Մէջի մարդը հունց անի,
Խընճորկեցի կաղան ա:
ԱԴ 116

368

Բաժդ ի բարակ ֆիդան ա,
Քըթի ոդ ոսկի մաղան ա,
Բալաք աչքեր մարդ կըսպանա.
Ճակատդ էթաց, ինչ որ մայդան ա,
Ճեռոք թողեր՝ ջուխա բըրչամ ա,
Կարմիր ևրես խոդիս կըխանա:
ՀԺԵ 98

369

Կանաչ տեփուր մեյդան ա,
Տեհեք իմ յարը տա՞ճն ա.
Ուխ որ ա, վոր տեհել չեմ,
Սիրտըս վո՞նց կըդիմանա:
ԱԺՍ 55

370

Կանաչ տեփուր մեյդան ա,
Տեսեք՝ իմ յարը տա՞ճն ա.
Նոր ծըլած քեղիդ մեանեմ,
Ոսկեթելի նըման ա:
ՔՀ 159

23. *Տեսեք՝ իմ յարը դան ա.*
Նոր դալած բեղին մեռնիմ:
ՀԺԵ 110

2. *Տեսեք՝ իմ աղբեր տա՞ճն ա:*
23. *Տեսնենք՝ ումի յարը տանն է.*
Մեռնիմ ծըլած բեղերուդ:
ԹՄԿ 126

3. *Նոր դալած բեխիդ մեռնեմ:*
ԱԴ 166

23. *Գնացեք, տեսեք՝ յարս դան ա.*
Նոր բըռնած բեղերը:
ՀԺԵ 133

371

Ես սարերը խոդան ա,
Կանաչ հազնի, թագանա.
Վոչ աչքըս քեղի տեսնի,
Վոչ յարեքըս թագանա:
1. *Ես սարը խագանա:*
ՀԺԵ 174

372

Բոստան դըբի լախանա,
Շան տըղա սալախանա.
Բոստան դըբի հաբիբի,
Տունն ավիրի սաբիբի:
ՀԺԵ 113

Տես՝ բոստան եմ ցանե բաղուկ:

www.naregatsi.org

373

Մեր դուռ, ձեր դուռ խանա–խանա,
Մարդ ըսե՝ պա դուռը բանա,
Մենկ պապ ըմ տուբ, մարդ չիմանա:
ԲՆԲ 525

Տես՝ «Մեր տուն, ձեր տուն
յանա–յանա»:
և «Ուսաի՞ կուդաս:—Երեվանա»:

374

Մեր տուն, ձեր տուն խանա–խանա,
Աստված վեր մեր աղջկեն դուռ մի
բանա:
ՀԺԲ 57

375

Կըրակն ապա մահանա,
Աբի մեր տուն ու ղընա.
Մե գամ ել վըրաս աչե,
Դունիան քեզի չի մընա:
ԱՔ 134

234· Աբի մեր տունը՝ ղընա.
Մի անգամ ել ինձ նայի,
Աչխարհը քեզ չի մընա:

376

Քյոսա երեցն եմ քահանա,
Աչվընուդ չըկա մահանա.
Դու ինձի ըրիր դիվանա:
Աբի խոսենք, չորած Նաղլու,
Քընց բլուրիւլն ել ձենով
Նաղլու:
ՋԲ 22

Քոսա երեցն եմ քահանա,
Աչքերուդ չըկա մահանա.
Դու ինձի երիր դիվանա.
Աբի խոսանք, խորոտ Նաղլու,
Դու քընց բըլրուլ ձենով
Նաղլու:
ՏՒ 89

Տես՝ «Գեղին վերև հերկեր–
մերկեր»:

377

Սարերն եր իլին լըհանա,
Եկեք անենք մահանա,
Բալքի սիրու դուռ բանա,
Տանենք, ղընենք կումանա:
ԾՎ 52

378

Արագն եկավ՝ յաման ա,
Ցար բըռնելը լավ բան ա:

379

Բոյըս բոյիդ նըման ա,
Քու բոյը նարդըվան ա.
Ալամ աչխարհ մի դուքի,
Են դուքին քե դուբրան ա:
ԱՋ 378

380

Աստծունն նըման ա,
Թող դայ, տասիը նամանա.
Նանին բերի քիանա*,
Բալու սիրտը թոռանա:
(որոր)
ԱՔ 102

* Քեզանից:

381

Հովտը սարին նըման ա,
Տեսնանք՝ իմ յարը տա՞նն ա.
Իմ յարին մին գյանքյուլ ունի,
Ոսկի թելին նըման ա:
ԱԳ 265

382

Գալըդ մերըդ չիմանա,
Քեզի խաչատուակ կ'անա.
Աղջի, դու ու քո աստված,
Ինձի տես, հետո ղընա:
ՌՄ 107· ԲՍ 139

www.naregatsi.org

383

Կանաչ հայիր չիման ա,
Ինդ կանչեմ, յարս իմանա.
Գըլուխ դըռնեն հանա դուս,
Բալքի իմ սիրտ հովանա:
4. Բալքի իմ աչքեր դա լուս:

384

Գեղի բոլոր չիման ա,
Վըրեն կանդնած դուման ա.
Աղջի, արի փախցընեմ,
Հերըդ, մերըդ չիմանա:
124. Գեղին բոլոր չիման ա,
Ձորս բոլորը դուման ա...
Հերդ ու մերըդ չիմանա:
ԱԳ 102. ԲՍ 135

***

34. Աղըներ, դուն ու քու
մատաղ,
Գալըդ մերըս չիմանա:

385

Մեր տուն, ձեր տուն յանա–յանա,
Ձո մոր ասա՝ ինդ դուռ բանա.
Մեղի միջին վոր դուշման ա,
Տարին բոլոր հիվանդանա:
ԲՄՎ 30

***

Դու կու քելես յանա–յանա,
Մարդուն ասա՝ դըռնիկ բանա.
Որ մընջ ձի մընջ քե դուշման ա,
Տարի մ՝ բոլոր խիվանդանա:
ՀԺԵ 47

386

Դու ման կըգաս յանա–յանա,
Մե ջան ունեմ, քե դուրբան ա.
Ով որ ինձի քե դուշման ա,
Տարին պըտուտ հիվանդանա:
ԲՄՎ 33

387

Դու կայներ ես յանա–յանա,
Ձամին պարնե վեչըդ բանա,
Թոռդ երեսիդ դանա–դանա:
ՋՔ 19

388

Դու կայնել ես յանա–յանա,
Ձամին կ՝անե, դռչըդ բանա.
Ատամած սիրես, մի խոսք ասա,
Երված սիրտըս ինդ հովանա:

389

Բացվիլ ես յանա–յանա,
Ձամին տա, դռչըդ բանա.
Ով քեզի ինձնեն հանա,
Ճոխ տարի հիվանդանա:
34. Ով քեզի ինձնիլց հանա,
Գըլխի ինդ չը վայելա:

390

Դու կըքելես յանա–յանա,
Մերկանդ ասի՝ դուռը բանա,
Ձիրար սիրենք, մարդ չիմանա:
ԲՀ 176

391

Տուն եմ չինել զանանա,
Ղարդու կըտամ՝ դիմանա.
Կուռըդ մեկնի՛, ջուրն ինձ տուր,
Խըմեմ՝ սիրտըս հովանա:
ԲՀ 159. ՌՄ 109. ՏՎ 238

1. Տանըս տակը զանանա:
ԱԺԱ 61

23. Գյառիկու կուտամ՝ դիմանա.
Կուռըդ մեկնի՛, ջուր ինձ տուր:
ԱԳ 165

234. Ղարդու թերեք՝ դիմանա.
Մի պատա ջուր տըվեք՝ խըմեմ,
Բալքամ սիրտըս հովանա:
ԱՋ 376

www.naregatsi.org

34. Կըռընկու ջուր չես խըմեմ,
Սըրտիս յարեն հովանա։

Մե տուն ունիմ դանանա,
Ղարդուն կուտամ՝ դիմանա.
Ջեռքիդ ջուրը տուր՝ խըմեմ,
Բալքիս սիրտս հովանա։

ՀԺԵ 124

***

Տան ըմ չինալ դանանա,
Ղարդու կըտամ՝ տըմանա.
Ախչի, տու մըն ցորտ ախպուր,
Ըմիմ՝ սիրտս հովանա։

ԱԻ 112

392

Թոռքը մորը կ'ասե նանա,
Սրնտիս կըտրուիմ չի քյըղանա.
Ինձ քյըղանա դաղ ըրեն,
Ինձ ինճանա յաղ ըրեն։

ԱԺԻ 48

***

Կայներ ես, մի՛ կըռանա,
Տես՝ Զինար ես, կեռանալ մի։

393

Ո՞վ է տեսել՝ սիրած յարը
մոռանա,
Ով մոռանա, երկու աչքով կուրանա։
(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ. 28

Ով մոռանա, ջուխտ աչքերով
քոռանա։
(Կրկնակ)

ԺԻ 113

394

— Ուսաի՞ կուգաս։— Երևիանա։
— Ամուսնած քեզի դուռ մը բանա.
Պաչիկ ըմ տուր, մարդ չիմանա,
Բոչ բան մ'աներ քեզ մահանա։

ՎՄՐ 53

***

—Ուսկո՞ւ կուգաս։—Վերի Վանա։
— Դարպեզ եմ եղեր դիմանա,
Պաչիկ մը տուր, մարդ չիմանա։

ԲՆԱ. 332

Տես՝ Մեր դուռ, ձեր դուռ
խանա–խանա։

395

Դու կըզաս Երևիանա,
Քամին տաս, յախեզ բանա.
Հայ կը տեսնի՝ ըսմանա,
Թուրք կը տեսնի՝ դարմանա։

***

Ջուրն կը դյա Երևիանա,
Քյամին խաս, ծոց կըբանա.
Վոր հայ է, խեռ կըզարմանա,
Վոր Թյուրք է, խեռ կըխայտանա։

ՀԺԵ 56

396

Կյիւրթխաբս* չըվան ա,
Իվան ճաչըս հըվանա.
Շատ խոսիս, խըրեզ** խոսիս,
Ոսոքերըդ լոխ ղըվան ա։

ԱԺԲ 28

* Գործածս. ** քիչ։

397

Երևիանա, Էջմըծատանա,
Բոլոր երես, կարճլիկ չանա.
Են վախտ որ բերան բանա,
Շատըր սիտեր Երևանա։

Գու չեկլիկ ծամեր ըսեմ,
Ծալ–ծալ արպըշմի նըմանա ա.
Գու մեյդան ճակատ ըսեմ,
Բաղըրդան մուֆլիս կըհանա։
(Հարսանեկան).

ԱԵ 197

www.naregatsi.org

398

Մեր դըրկիցը Կոտման ա,
Մեր տան յետև բոստան ա.
Մի ջին թաղա յեմիշ ա,
Ըւտաղներին անուշ ա:

399

Թոռնումըս կա կուտանա,
Մաննումըս կա մուտանա.
Հու վըեր ինձանա ճոչ անե,
Հոդին տանե սատանա:

Աժէ 48

«Թոռնումըս կա կուտանի,
Մաննումըս կա մատանի.
Ով որ ինձնից ճոչ անե,
Հոդին սատանան տանի»:

400

Թոռնումըս կընի կուտանի,
Մաննումըս կընի մուտանա.
Ա՛յ չան արդա, վըեր յես տիւս կյամ,
Հո՞ւ կըկարե թամ մուտանա*:

Աժէ 48

* «Վոր յես դուրս գամ,
Ով կարող ե թե մոտենա»:

401

Մաննումըս կա մուտանա,
Թոռնումս կա կուտանա.
Ցարըս բաղեն հըղըեցը ջըհից,
Վախից կարից վըչ թամ մուտանա**:

Աժէ 31

** «Ցարս բաղի ճամբին
Պատահեց, վախից կարաց վոչ,
Թե մոտենա»:

402

Արան ա, արան ա,
Ախպերըը տիւս կյա քարանա.
Նանե, են տըղենան խոսել մըե,
Խոսելըդ սըրտես յարան ա***:

Աժէ 43

*** «Աղբյուրը դուրս գա, քարա-
նա. Նանե, են տղից խոսել մի,
խոսելդ սրտիս յարան ե»:

403

Արան ա, արան ա,
Են տըղան Գյուլնե Ճըրտարան ա*.
Ագա, սուս ըրա տըեսնամ,
Հու մին խոսկըտ սըրտես** յարան ա:

Աժէ 43

* «Գյուլնե Ճարտար» պյուղից ե:
** Սրտիս:

***

Ցարան ա, յարան ա,
Ցարըս Ճըրտարան ա.
Ցարես անումը տալ մըե,
Անումը սըրտես յարան ա:

Աժթ 86

404

Քամե կյըկյա, սարան ա,
Ռուզի կյըկյա, վարան ա.
Կ'ուզի աչկյար ասե վուչ,
Մըտքումըս չատ նըզյարան ա:

Աժթ 89

«Քամի կըգա, սարին ա,
Ռուզի կըգա, վարին ա.
Կ'ուզի աչկարա ասի վուչ»:

405

Աբի երթանք դևսա–դևնա,
Ցես վարդ քաղեմ, դու փունջ արա.
Սարու սըր Գորդ, դու ուխտ արա,
Սուրբ Հովաննես, մեր ճարն արա:

ՀՀ 331

***

Երթանք դևնա,
Տես՝ Եսա խինին ալ խինա չեր:

***

Աբի', յար, աբի', խըռով մի' կենա,
Տես՝ Խռով մի' մընա:

www.naregatsi.org

406

Պըտեր նըտեր վիլակ կ'ենա,
Մեկ ատըծուց դիլաք կենա,
Երիկ մեռի, սիրուղ ենա:
Դե՛հ, պըտեր, նա՛նա՛ պըտեր,
Ըզռովեր, տուն չըմըտեր:
Ա.Ե 190

407

Շենը չեն ա, չեն կենա,
Ցեղին տեսա դեն կենա.
Վոր սիրեր եմ, կը տանեմ,
Բանձր Պանտը դեմ կենա:
Ա.Զ 381

408

Ձեր տունը են քուչեն ա,
Իմ աղբերն են դեղեն ա.
Ա՛յ ըզդա, լավ դիտենաս,
Սիրտըս ըզրտիդ միջին ա:
Տի 219· ԲՍ 149

409

Ա՛ տղա, տենը տետ քյընի,
Ըռաչկավըտ կյետ քյընի.
Ղարղու դամչի քամե տու,
Թիրմա չալըդ յետ քյընի:
Ա.Ժ.Ի 42

13· Տետ քյընի, տետ քյընի.
Ղարղու դամիչ քամե տու:
Ա.Ժ.Թ 89

«Ա տղա, դենը դեղ դնա,
Առաջովդ դետ դնա.
Ղարղու դամչի քամի տու,
Թիրմա չալդ յետ դնա»:

***

Ա.յ տղա, տղա, յետ դընա,
Առաջովդ դետ դընա.
Շիրվանի քամին փըչի,
Գյանջու չալըդ յետ դնա:
Ա.Ը 140

***

Աղջի, աղջի, դեղ դընա,
Առաջովդ յետ դընա,
Ջուռահատին քամին փըչի,
Գյուլդազ չալըդ յետ դընա:
Ա.Գ 265

410

Հա դեղ(ը) դընա, դեղ(ը) դընա,
Մ.ենջիդ քիրմին յետ դընա.
Դետն արի, Թուչըդ պահեմ,
Ուռքամենջըդ յետ դնա:
Ա.Ժ.Ա 56

411

Դու յարի՛կ, արի դընա,
Շապիկըդ հան ու դընա.
Վարդաջըրով լըվանամ,
Ծառին փըռեմ՝ չորանա:
Աղրե՛ր, դու արի դընա,
Շապիկըդ հան ու դընա.
Մոխրաջըրով լըվանամ,
Փըռեմ երդիկ՝ չորանա:
Ա.Ե 205

***

Աղբեր, դյու արի դընա,
Շապիկ քյո խան ու դընա.
Մոխրաջըրով վըլանամ,
Թախ տամ, վըր կուչն փըռեմ:
Ցարի՛կ, դյու արի դընա,
Շապիկ քյո խան ու դընա.
Սապուն-ջըրով վըլանամ,
Թախ տամ, վըր ծառին փըռեմ:
ԳՄՎ 32· Ժ.Ի 96

***

Ա.յ տըղա, արի դընա,
Շապիկդ ի տուր ու դընա.
Վըլամ, վըլամ, չիսաբկի,
Վարդաջըրեմ, խատրկի:
Ա.Ե 193

34· Լըվամ, լըվամ, չիսաբկվի,
Վարդաջըրեմ, խատրկվի:
ՌՄ 115· Ա.Դ 168· ԲՍ 145

Տըղա, արի ու դընա,
Շապիկըդ տու ու դընա.
Լըվամ, լըվամ, չիսաբկի,
Վարդաջըրով խատրկի:
Ա.Զ 390

***

Շալե չապիկդ խան, դընա.
Ինչ ջըրով լըվամ, չիսաբկվի.
Վարդի ջրրով կիսատրկվի.
Ծալ տամ, ծոցիս փըռեմ,
Փուչին թալեմ, նոր փըռեմ:
Վ.ՍՍ. 43

www.naregatsi.org

***

Ծո՛, մանչ, տու չուխադ վըլամ,
Վըլամ, վըլամ, չիստըկի,
Վարդի ջըրով խաստըկի·
Վըլամ ու քարին ձըդեմ,
Թախ ու ծառին քըցեմ,
Ծալեմ ու ծոցըս դընեմ:

ՋԲ 20· ԺԹ 98

***

Եկար ու ընցար, դիշեր չը մնացիր,
Շալդ ու չամչիկդ թողիր, գնացիր,
Լըվամ, լըվամ, չիստըկի,
Վարդի ջըրով կ'իստըկի:
Բերնիս փուքով փոշին հանեմ,
Շուռ տամ ու ծալծալ անեմ:

ՀՀ 310

***

Ցար արի ու յար ընա,
Թումբան–չապիկ խան, ընա·
Լըվամ, լըվամ, չիստըկի,
Վարդի ջըրով կ'իստըկի·
Սըխմեմ ու փոշին խանեմ,
Ոսկին ի ճակտին չարեմ:

ՏԹ 173

***

Ցար ջան, արի ու ընա,
Շապիկ, իշլիկ հան, ընա·
Լըվամ, լըվամ, չիստըկի·
Փուք տանի փոշին կ'իստըկի:

Ասա չըքնա գետուկ մի,
Ազգալըվացք են ելած·
Պապրի փըշին են փըռած,
Ոսկին ճակտին են չարած:

ՀԺԵ 93

Համա· Ցարիս խաւլավ
կեղտոտա է:
Համա· «Իրիկվօրե դուս ելա»,
և «Գիշերվօրե դուս ելա»
(«Գիշեր խալտա, դուս ելա»
չարքի մեջ):

412

Ա՛յ ըղնա, կոզի ընա,
Ամպերու հովին ընա:

413

Լուսնակ, դու կամանց ընա,
Սարի յեսևանց ընա·
Հեռու տեղ մի յար ունեմ,
Կանդ տուր ու ցածանց ընա:

34· Վորտեղ իմ յարին տեսնես,
Բարեվ տուր ու անց, ընա:

134· Լուսնակ, դու ցածանց
ընա,
Վորտեղ տեսնես իմ յարին,
Բարեվ տուր ու անց, ընա:

***

Լուսնիակ, կամաց ընա,
Կանդ տու ու ցածանց ընա·
Հեռավոր յար ըմ ունիմ,
Բարեվ տուր, անցի, ընա:

ԱԳ 94

Արեգակ, ցածանց ընա,
Ցած տուր ու ցածանց ընա·
Հեռու տեղ յար ըմ ունիմ,
Բարեվ տուր, անցի, ընա:

ԱԳ 98

Լուսնիակ, դու բանճրանց արի՛,
Կանդ առ ու եման արի՛·
Հեռու տեղ ըմ յար մ'ունիմ,
Խաբար մ'առ, եման արի:

ԱՋ 390

www.naregatsi.org

Լուսինն, դու կամանց դընա,
Կանդ առ ու ցածանց դընա.
Մի հեռավոր յար ունեմ,
Բարեվ տուր ու անց, դընա:

***

Լուսնյակ, դու անցի, դընա,
Կանդ տուր ու ենպես դընա.
Վորտեղ յարիս կըտեսնես,
Բարեվ տուր, անցի՛, դընա:

ՌՄ 123· ՏՄ 150

123· *Արև, տուր ամառ դընա,*
Կյանքըդ տուր, եման դընա.
Ցարըս ճամպին կըտեսնես:

ԱԴ 161

123· *Արև, դու անցի՛, դընա,*
Կանդ տուր ու անցի՛, դընա.
Ամեն յարիս տեսնելուն:

ԱԵ 203

Արեգակ, անցիր, դընա,
Դեմ տուր, չուտ անցիր, դընա.
Ցերըր յարիս կըտեսնես
Բարև տուր, անցի՛ր, դընա:

414

Արի, յա՛ր, արի, խըռով մի՛
մընա,
Ասըվորիս մալ մեզի չը մընա:
(կրկնակ) ՔՄՎ 29

Արե՛, յար, արե՛, խըռով մի՛ մընա,
Ասըվորիս մալ ձիկ քե չըմընա:
ՎԱՍ 36· 37

2· *Սուտ փուճ ասըվոր ձի(կ) քե*
չըմընա:
ՎԱՍ 37· 38

***

Արե՛, դոսթ արև, խըռով մի՛
մընա,
Ասըվորիս մալ ձիկ քե չըմընա՛:
ՎԱՍ 38

Ա՛յ յար, արև, խըռով մի՛ մընա:
Դունյեն ասըվոր ինձ քե չի մընա:
ՀԺԵ 56

***

Արև՛, յար, արե՛, արե՛, ջան, արև՛,
խռով մի՛ մնա,
Ինձ տուս ասավոր ի, քե ձի չի
մընա:
ՀԺԵ 42·43

Արի, յար, արի, խըռով մի՛ կենար,
Ասավորի մալ մեզի չի մընար:
ՀԺԵ 47

Արե՛, յար, արև, խըռով մի՛
մընար,
Ասըվորի մալ ձի(կ) ու քե
չըմընար:
ՀԺԵ 45· 46

***

Արի՛, յա՛ր, արի՛, խըռով մի՛ կենա,
Ասըվորի(ս) բան ձի–քե չի՛ մընա:
ՀՄԽԲ 21· 22

2· *Ասըվորիս բան, յար,*
մեղիկ չի մընա:
ՌՄ 59

2· *Սուտ, փուչ ասըվոր*
ձի, քե չի՛ մընա:
ՀՄԽԲ 22

Արի, (վ· արե՛) յար, արի, խըռով
մը կենա,
Ասըվորիս մալ ձի, քե չը մընա:
(կրկնակ) ՔՄՎ 21

www.naregatsi.org

2· Աստվորիս մալ մեզ ել չի մընա:
ՆՀԳ 44

2· Աստվորիս մալ մարդու չի մընա:
ՆՀԳ 44

Աբե, ջան, արե՛, հեռու մի՛ մընա,
Սուտ–մուտ աստվոր ձի, քե չըմընա:
(կրկնակ) ՎՍՍ. 62

Աբե՛, յար, արե՛, մալուլ մի՛ մընա,
Կուրքաթ ես ինկե, արե՛, մի՛ մընա:
(կրկնակ) ՎՍՍ. 61

***

Տես՝ «... Քե բան չեմ ասե»:
«... սարեր (աշխար) լացուցեմ»:
«... Կանչեմ, դոսթ, արե»:
«Եսոր ուրբաթ ու պաս ա»:

415

Տանը նըստած մի՛ մընա,
Նազ աննելով ժամ գընա.
Ինձ համար աղոթք արա,
Իմ Թևլիկ–մեվլիկ Սոնա:
Տի 260

416

Տուն արի, դուրս մի՛ մընա,
Ինձնիկ հեռու մի՛ գընա.
Պահածըս աղիզ Թիքեն
Քանի՞ մևկ մոտըս մընա:
Տի 254

417

Աբեվն ամալի տակ չի մընա,
Աբի՛ ինձի ա՛ռ ու գընա.
Քեզ ու քու մուրազիդ մեռնեմ,
Ես պահվերը քանի՞ տանեմ:
Տի 217

418

Դըբըբդյոնա վախտըն ա,
Այուն կյիւտած տախտըն ա.
Ախճի, խըդեդյ տիւս տուն ըրա,
Տըեռնըդ կյալի վախտըն ա:

4· Ցարեդ կյալի վախտըն ա:
Ա.Ժ.Լ 45

«Դեպիբիկնա (իրիկնագեմի) վախտըն ա,
Այու կիւտած տախտն ա.
Աղջի, քիչ դուս տուն արա,
Տիրոջդ (յարիդ) գալու վախտն ա»:

***

Խընամեն կյիւտած տախտըն ա,
Դըբըբդյըհոնե վախտըն ա.
Շատ ըմ տյիւս կյամ, նե մընեում,
Ցարես կյալի վախտըն ա:
Ա.Ժ.Լ 25

419

Դըբըբիւդյիւնն ա, մըթլեն ա,
Տըռանը ճոխտ թուրքեն ա.
Ջյընի, իմ նանու ասե,
Շոռ կյա, վըեսան քըթենա:
Ա.Ժ.Լ 45

«Դեպիբիկուն ա, մթին ա,
Դռանը ջուխտ թիթին ա.
Գնա, իմ նանին ասա՝
Շուռ գա, վեսան գտնի»:

***

Մըթըեն ա, միչտ մըթըեն ա,
Տըռանըս ճոխտ Թըրքըեն ա.
Ջյեցեջյ ըսըցեջյ են նանուն,
Շոռ կյա, բալան քըթենա:
Ա.Ժ.Թ 85

www.naregatsi.org

«Մթին ա, միչա մթին ա,
Դռանս չուխա թթին ա.
Գնացեք ասեք են նանուն,
Շուռ դա, բալան գռենա
(գանի)»:

420

Իրիկունըս մըթին ա,
Տավարը չոր թըրքին ա.
Հրես յեկըն են յարը,
Ձեռքը պիւլիւր մըրքին ա:

ԱԳ 265

421

Ցանել եք կարմիր հինա,
Գեղին ունեք լավ բինա.
Ոյմով չուխեդ նոր կարած,
Աբխալուղըդ չատ հին ա:

ՏԽ 216

422

Գերանի տակը ձին ա,
Իմ յարի կաբեն հին ա.
Են ով կասի՝ հին ա,
Ալամ աշխարքի դին ա:

ԱԺԱ. 51

Գերանիս տակը ձին ա,
Իմ ազբար կապեն հին ա.
Են ով ասաց վոր հին ա,
Աբար աշխարհի դին ա:

423

Ծաղիկ ունեմ, դեղին ա,
Իմ յարը ձեր դեղին ա.
Հել ու մեխակ չատ ունեմ,
Հրեն յարիս ձեռին ա:

14· Ծաղիկ եմ քաղել, դեղին ա,
Հրե յարիս ձեռին ա:
ՔՀ 162· ՌՄ 121· ՏԽ 203
2· Իմ յարը ձեր դեղին ա:
ԱԺԱ. 55· ՐՍ 32

Ծաղիկ քաղեմ, դեղին ա,
Իմ յարը ձեր ընկեն ա.
Հել ու մեխակ չատ ունիմ,
Հրես յարիս ձեռին ա:

ԱԴ 164

134· Ջուսաիք ունիմ,
դեղին ա...
Հել ու մեխակ չատ չատ ունիմ,
Ձիմ իմ յարի ձեռին ա:

ԱԺԱ. 59

134· Ֆյաթիխ ունեմ,
դեղին ա...
Դարչին, մեխակ չատ ունեմ,
Հ/նա յարիս ձեռին ա:

134· Ղարաֆիլըս դեղին է,
Մի գառատա վարդ եմ քաղե,
Հրես (հորե) յարիս ձեռին է:

ՀԺԵ 126

424

Ծաղիկ ունեմ, դեղին ա,
Իմ ուզողը դեղին ա.
Ելն ել դիսի, ալամն ել,
Են երեցի տըղեն ա:

ԱԺԱ. 55

Ղարաֆիլը դեղին է,
Իմ ուզածը դեղեն է.
Կուղեք՝ հարցրեք իմացեք,
Մեր դրկըցանց տըղեն է:

ԱԳ 99· ԲՍ 145

425

Կուրտիկ մ'ունիմ, դեղին է,
Են իմ յարիս խամարն է.
Ճամբա տըվիք, թող տուն գա,
Իմ յարը ձեր դեղեն ա:

ՎԺԵԲ 6

www.naregatsi.org

426

Հուրտիկ ունիմ, դեղին ա,
Իմ յարը ձեր դեղին ա.
Ցար բըռնելը չատ հեչա ա,
Թողնելը չատ բալա յա:

Ա.Բ 346

Տես՝ Ծաղիկ ունիմ ալա յա:

427

Ղարաֆիլըս դեղին է (ա)
Ձեռ ֆըցածըս դեղինն է (ա)
Միսս ոսկոռես վոր ջոկեն,
Մեկ կըտորըս են տըղինն է (ա):

Ռ.Մ 111

34. Միսս ոսկոռից վոր ջոկեն,
Մի կըտորըս են տըղինն ա:

Տ.Խ 252

2. Ակըս ցածի դեղին ա:

428

Հաբըրբանի քամին ա,
Սիստակ ծովի դյամին ա.
Ընդոր սիրի, են առա,
են էլ ընդոր համին ա:

3. Ցես եմ սիրել, յես կ'առնեմ:

***

Սևահողի քամին ա,
Սիստակ ծովի դյամին ա.
Վորին սիրես, բաց Թողես,
են էլ ընդրա համին ա:

Հ.Թ 123

Սևահողի քամին եր,
Սիստակ ծովի դյամին եր.
Վորը սիրի, բաց Թողի,
են էլ ընդու համին եր:

Ա.Բ 343

429

Վըրթեվերըս Թային ա,
Ձորս ղոլը չոր փեյին ա.
Ձըրագը ձեռին տըղա,
Սըրտամեջըդ խային ա:

Ա.Դ 114

430

Ա՛յ, ասի նա, ասի նա,
Կարմիր դինին Թասին ա.
Շատ են խոսում աղջիկները,
Հորթաթաղի պասին ա:

13. Հա՛յ, ասի՛ նա, ասի՛ նա...
Տղե՛ք յերբ կըկոտրվին:

Հ.Մ.Ա. 40

Համատ. Կարմիր դինին
Թասումը:

***

Ասին եր, հա ասին եր,
Դինին արծրիթե Թասին եր.
Ցես խոսք մ'ասի, չըլըսեր,
Հորթաթաղի պասին եր:

2. Ասրծրիե Թըփեր Թասին եր:

Ա.Ը 444

***

Ա՛յ ասին եր, ասին եր,
Վարդավառի պասին եր.
Թող ըսպասեն հոտաղները,
Ասլարն իր հավասին եր:

***

Ասին ա, հա ասին ա,
Դինի խըմեմ, Թասին ա:

Ա.Ը 446

431

Սարեր, ձորեր ուռին ա,
Իմ յարն աչնան լուսին ա.
Ցարիս հեծածն ալ ձի յա,
Իմ յաչքս էլ անգին ա:

www.naregatsi.org

123· Սարեր, ձորեր ոսին ա,
Իմ յար ովարի լուսին ա.
Ճարիս հեծած ալ ձին ա:
Ա.Ե 194

432

Ցայլա տեղը սարին ա,
Մինչի մարդը նարին ա:

433

Անձրեվ եկավ, սարին ա,
Իմ յարը իրդարին ա.
Ոսոքից յետ կայնող մարդի
Գլուխը չոր քարին ա:
Տ‘Ժ 205

434

Իմ ցավերըս տարըն ա,
Սիրտըս յարիս դերին ա,
Ներսըս կըրակ կըվառի,
Ամա դուրսըս սարին ա:
ԲՆԳ 491

435

Թամքի դանակ Թամքին ա,
Ջուխտ յեղունիկ վանքին ա.
Ինձ մի պուճուր յար ունեմ,
Դիվիջանա ճամփին ա:

436

Մի բարձ եմ արել, խմն ա.
Մինն էլ եմ արել, խմն ա.
Գյանջու քարվանն գալիս ա,
Մինչի Թավադն էլ խմն ա:
Ք‘Հ 161· ՌՄ 92· 127
Տ‘Ժ 208· ԲՄ 140
Մեկ բարձ եմ կարել, խմն ե.
Մեկն էլ եմ կարել, խմն ե.
Գանջու քարվան ե գալի
Մինչի մեծ խոջեն խմն ե:
ԹՄԿ 63

Մի բարձ եմ կարել, խմն ա,
Մինն էլ եմ կարել, խմն ա.
Իզդիրու ղուշունն եկավ,
Մինչի աղնիվն էլ խմն ա:

Մի բարձ եմ նըխչել, խմն ա,
Մեկն էլ եմ նըխչել, խմն ա.
Ես ա ղուշունըն եկավ,
Մինչերի Թոսունն խմն ա:

4· Մինչի Թոսունն էլ խմն ա:

437

Իմ աղբերըս հանդումն ա,
Սոված՝ ջըրի բանդումն ա:

438

Իմ աղբերը սարումն ա,
Շըվին դոտկածալումն ա.
Աղբեր ջան, չըվիդ ածա՛,
Քիրըդ Լոռվա քարումն ա:
Ք‘Հ 161· Տ‘Ժ 178· ԲՄ 130

2· Շըվին Թևքի կարըմն ա:
Ա.Ժ.Ա 54
1· Աղբերըս ոչխարումն ա:—
234· Շըվուն դոտկա ծալումն ա:

Ցեղրայր ջան, չըվուն ածա,
Քուրըդ Լոռու քարումն ա:
Ա.Բ 342

Աղբեր ունիմ, սարումն ա,
Շըվին դոտկի ծալումն ա.
Աղբեր, քու չըվիդ ածա՛,
Քուրըդ Լոռվա քալումն ա:
Ա.Գ 262

***

Իմ աղբերը սարումն ա,
Շըվիկ չուխի ծալումն ա.
Աղբեր, չըվիկըդ ածա,
Քու քուր Լոռա քարումն ա:
ՓՇ 73

www.naregatsi.org

439

Մատիս մատնիքը մեր քավորինն ա,
Հայոց սըղնըքը թագավորինն ա:

***

Ֆո մատնիքը քավորինն ա,
Ա՛յ Սողոմ, ա՛յ Սողոմ Ջան,
Ֆո սըրտով սիրածը թագավորինն ա,
Ա՛յ Սողոմ և այլն:
ԿԺԵ 56 հա.

440

Բարս (բարձր) լեռան կուզա ֆըրֆռնա,
Եգեստան զարկին սերփինա.
Աղկեկ աչխին (աղջիկ) յավաչ գընա,
Սըրտիդ ուզածը չարթընա:
ԲՆԱ. 332

441

Ձա՛ր դու յեչիլբաշլի սոնա,
Մի որ իրդարի չես մընա.
Խելքըս գըլխես ա՛ռ ու գընա:
ՏՒ 166

***

Երեվան ձորի մեջն ա,
Տես՝ Երեվան ձորամիջին:

442

Եղ զառը պլոլիկ զառն ա,
Թող պա մեր սուրուն զառնա.
Երեսդ երհսիս արա,
Քըրտինքըդ ծոցըս զառնա:
ԱԺԱ. 53

***

Ծոլը քեզ գինի զառնա,
Տես՝ Ծոլն և գինին, գյամին կըթղա:

443

Հարգյան վըրանե՝ վըրը տըեռնա,
Ճարը յարին սեր տըեռնա.
Վըրը ինձ առնում ա, տանում ա,
Են տոնը լըցնվըե վըրը տըեռնա:
ԱԺԸ 28

«Հարգան բռնե՝ վեր դառնա,
Ճարը յարին սեր դառնա.
Վոր ինձ առնում, տանում ա,
Են տունը լցվի վեր դառնա»:

444

Մուղնըվա ջուրը սառն ա (ե),
Մուղնի ե(ր)թողն իմ յարն ա (ե).
Թող երթա, մուրազն առնե,
Ճետ դառնա, սիրածն առնե:
ԱԴ 96. ԲՍ 149

1. Մուղնըվա դյուլը սառն ե:
34. Երթա իր մուրազն առնե,
Դառնա իր սիրածն առնե:
ԱՋ 136

34. Եթա մուրազն առնի,
Ճետ դառնա ինձի առնի:
ԱՖ 344

***

Մուղնըվա դարը վոս եր,
Մուղնի երթողն ինձ կ'ուղեր.
Թող երթա մուրազն առնի,
Ճետ դառնա սիրածն առնի:
ԱԵ 201

12. Մուղնու դյուլը մեր սարը,
Մուղնի երթող իմ յարը:
ԱԴ 170

***

Մուղնըվա ջուրն եր սառը,
Մուղնի երթողն իմ յարը.
Գընաց, իր մուրազն առավ,
Ճետ դարձավ, սիրածն առավ:

Տես՝ ես սարը բարձր սար ա:

www.naregatsi.org

445

Լալվարա ջուրը սառն ա,
Ոտարութիյունը դառն ա.
Տունըդ դարձիր, իմ աղբեր,
Բոլորքըս պլըստիկ դառն ա:
ՀՄԽԲ 6

234. Պլըստիկ բոլորիկ դառն ա.
(վ. Բոլորիկ պլըստիկ դառն ա).
Տունըդ դարձիր, իմ աղբեր,
Ղարիբութիյունը դառն ա:

446

Կըտրավըս քյընեց մին ճոխա դառնա,
Մինը սերալ ըմ, դյիւղիմ չըմ վըներ ա.
Ա.չկըներն ար սիւրմա,
Ունքերն ար խուրմա.
Փափաղը վըներ կալավ,
Ֆյաքիւլն ար բուրմա:
Ա.Ժ.Ղ. 27

«Կարովս գնաց մին ջուխա դառնա,
Մինը սիրել եմ, գիտում չեմ՝ վորն ա.
Ա.չքերն եր սուրմա,
Ունքերն եր խուրմա.
Փափախը վեր կալավ,
Ֆաքուլն եր բուրմա»:

447

Աղջի, քամարըդ ծուռն ա,
Ա.չքըդ պարզարի դուռն ա.
Զարդարը չատ վարալու,
Սիրտըդ կանի յարալու:

124. Մեջքիս քամարը ծուռն ա,
Ա.չքըս պարզյարի դուռն ա...
Սիրտըս թողեց յարալու:
ՀԺԲ 116

448

Սըհաթը ծոցիդ, պընջիլը ծուռն ա,
Կայնել ես փողոց, աչքըդ մեր դուռն ա:
ԺԽ 21

449

Մաղանի ճամփեն ծուռն ա,
Իմ սիրածը մի նուռն ա.
Սիրել եմ, տանել պըտեմ,
Ճարըս դիվանի դուռն ա:
Ա.Ժ.Ա. 57

450

Ջրրի են կուռը փուռն ա,
Իմ սարաբը մի նուռն ա.
Սարաբ, քու վորդին մեռնի,
Զարեն հեքըմի դուռն ա:
Ա.Ժ.Ա. 60

451

Բազար, բազար իմ յարն ա,
Ֆյենդիր բազար իմ յարն ա.
Շըհար չըհար ման կըրկյա,
Զառը յըրա տուն կըրկյա*):
Ա.Ժ.Ի. 43

*) Զառը վրա տուն կըդա:

452

Հա՛յ երն ա, երն ա,
Տըղայքըն ձեր տերն ա.
Աղջիկք, դուք չատ մի՛ խոսաք,
Տակի դեհըն ձերն ա:
Ֆ.Հ 162

453

Եսոր դուքանը մերն ա,
Մաճ բըռնողը իմ հերն ա.
Ցեղնարած չեկլիկ տըղեն,
Ա.չխարհ դիտի, իմ տերն ա:
ՀՄԽԱ. 6

www.naregatsi.org

4. Ալամ դիտեւ, իմ աչերն ա:
ՌՄ 88. ՏԽ 146
ԲՄ 146. ԱԴ 163

4. Աչխարք դիտեւ, իմ աչերն ե:
ՌՄ 124

454

Գուլթանի հախսը մերն ա,
Եզուց-եղոր էլ ձերն ա.
Խարազան քըշող տըղեն
Իմ ղըսմաթին ա, իմ աչերն ա:
ՏԽ 182

455

Են սարի ասրոը մերն ա,
Հոնքերըդ կեռ ու մեռն ա.
Փափաղըդ բարձըր պահէ,
Սիպտակ ճակատդ երեվնա:
ԱՋ 379

***

Մեծ մոթալին պանիրն ա,
Տես՝ ... Խանները:

456

Կայներ եմ, դալ չեմ կըրնա,
Լըցվել եմ, լալ չեմ կըրնա.
Ինչըդ որ ղրնացել ես,
Անունըդ տալ չեմ կըրնա:
ԱԳ 95. ԲՄ 152

Կայնել եմ, դալ չեմ կարող,
Լըցվել եմ, լալ չեմ կարող.
Ջանի վոր ղրնացել ես,
Անունըդ տալ չեմ կարող:
ՀՄԽԲ 6

***

Կայներ եմ, չեմ կըրնա (կարող) դա(լ),
Լըցվել եմ, չեմ կըրնա (կարող) լա(լ).
Ադ ճամփովը մի՛ երթա,
Անունըդ էլ չեմ կըրնա (կարող) տա(լ):
ԱԳ 95

***

Կայնել եմ, դալ չեմ կարա,
Լըցվել եմ, լալ չեմ կարա.
Վոնց վոր դնացել ես դու, յար ջան,
(վ. վոնց վոր դու դնացել ես, յար ջան)
Անունդ տալ չեմ կարա:
ԿԺԵ 1

457

Դարդելի յեմ, լալ չեմ կըրնա,
Դիմաց դեմ դալ չեմ կըրնա.
Դու եկար, ինձեն անցար,
Ցես ելի դալ չեմ կըրնա:
ԱԳ 100

458

Վարթեվորի իր որն ա,
Վորդին հորը չի մոռնա.
Աղբերը դընաց սովդա,
Աչքի սովդեն քըվորն ա:
ԱԺԱ 61

3. Աղբերը դընաց քաղաք:

459

Վարդե խորի իր որն ա,
Վորդին հորը չի մոռնա.
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Սեվ չան նըման թող ոռնա:
ԱԺԱ 61

460

Ցար ըմ ունեմ, հեռուն ա,
Ասըլ հայի թոռուն ա:

461

Ա՛յ տըղա, ինձի աչա,
Փափաքն աչքերիդ քաչա.
Ամեն ինձիկ տեսնելուդ,
Ախը սըրտովըդ քաչա:

www.naregatsi.org

Ա՛յ տըղա, դու դեսն աչա,
Շըլսալն աչքերիդ քաչա.
Ինձնեն քեզ խեր չըկա,
Հողերը գըլխիդ քաչա:

ՀԺԵ 111

462

Գետերն եկավ ալաչա,
Երկու խընձոր մի մեչա.
Մ՝ելեք, տեսեք՝ ո՞վ եկավ.—
Եկավ նարդիկ, բանավչա:

Ա.Ը 144

463

Խընձորի ծառ տալաչա,
Ճարըս կայնե՝ քյալաչ ա,
Աչքով կ՝անե համաչա:

464

Ձիթ մինթանեդ հընմաչ ա,
Ունքերըդ գալամքաչ ա.
Աղջիկ, ի՞նչ ես միտք անում,
Իմ ջանըս քեզ փեչքաչ ա:

ՊԱՎ 108

1· Ձիթ մինթանեդ հընմաչ ա:
Ա.ԺԱ. 58
3· Աղջիկ, ի՞նչ ես միտք անում:
ՏՄ 189

465

Ճար ջան, դառել ես փաչա,
Կերածդ սիպտակ լավաչ ա.
Ճար ջան, չուտով դուս արի,
Դեղն եկել ա թամաչա,

ԲՍԴ 143· ԲՍ 128

466

Մըեր տուն ծեր տանան քաչ ա,
Ալ մըթընիս տեղեն հաչա
Բաղչան յես ըմ, բարը դու,
Իմ սիրելի յարը դու:

Ա.ԺԹ 85

«Մեր տուն ձեր տանեն քաչ ա,
Ալ մինթանիս դեղին հաչա»:

467

Բաղչի բոլոր դամիչ ա,
Բաղչեն լիքը յեմիչ ա.
Նանի ջան, մեղ մի՛ դընե,
Սըրտի սիրածն անուչ ա:

ՀԺԵ 123

134· Բաղչի յետև դամիչ ա...
Ասուլած սիրող, մեղ մի՛ դիր,
Սըրտով սիրածն անուչ ա:

Ա.Բ 344

123· Ախոի բոլոր դամիչ ա,
Մեջը լիքը յեմիչ ա.
Մի՛ք մեղըրի, մեր ու քուր:

***

Մեր բոստանը դամիչ ա,
Մեջը թաղա յեմիչ ա.
Ա՛յ նանի, մեղ մի՛ դընի,
Սըրտիս սիրածն անուչ ա:

123· Բաղչիս բոլոր դամիչ ա,
Մեջը լիքը յեմիչ ա.
Ա՛յ նանի, դու մի՛ ասիլ:

***

Բաղչեն լիքը դամիչ ե,
Ծոցըդ լիքը յեմիչ ե.
Դըրկիցներ, միք մեղ դնե,
Սիրտըդ քըցածն անուչ ե:

Ա.Ե 202

Բոստաներ հըմեն դամիչ եր,
Միջու միջու յեմիչ եր.
Մարե, մի՛ մեղդըրի,
Սըրտի սիրած անուչ եր:

ՀԺԵ 90

www.naregatsi.org

***

Բաղ ըմ ունիմ, դամուշ է,
Մեջի մեյվեն անուշ է.
Մի՛ք մեղդըրե, մեր ու քուր,
Սըրտով սիրածն անուշ է:
ՌՄ 132· ԱԴ 172· ԲՍ 136

***

Ձայիրնին կըլլի դամուշ,
Մեջն եր լիքը յեմիչ·
Մի՛ք մեղդրե, մարիկներ,
Սըրտով սիրածն եր անուշ:
Ա.Դ 101

1· Ձայիրնները կար դամիչ:

Տես՝ Բաժն ի (ն)ման եր
դյուլու կամիչ:

468

Բաղի յերդը դամիչ ի (ա),
Մեջը լի(ն)քը յեմիչ ի (ա).
Աղջիկ, խաթրըդ չի մընա,
Նաղլուն ք(յ)անց քե անուշ ի (ա):
Ա.Ղ 144

469

Մե յար ունեմ, անուշ ա,
Անուշ ա, ալվան չուշա·
Խարափումը կայնած եր,
Ցես ասի՝ Թառլան դուշ ա:
Ա.Բ 146

123· *Մի յար ունեմ, անուշ ա,*
Հալած երծաթի դուշ ա.
Ժամի դըռնուցը դուս եկավ:

Ա.Ժ.Ա. 58

***

Մի յար ունեմ, անուշ է,
Հալած արծաթե դուշ է.
Բաղերի մեջին տեսա,
Ցես ասի՝ Թառլան դուշ է:
ՌՄ 129· Ա.Դ 171

3· Աղջըկներե մեջ տեսա:
Ա.Դ 173

2· Խոսքերը քաղցը նուշ է:
Տ.Ժ 144

***

Աղբեր ունիմ անուշ ա,
Խալած արծաթե դուշ ա.
Ծառի դըլխին կայնած ա,
Ցես ասի՝ Թառլան դուշ ա:
Հ.Ժ.Ե 122

***

Բաղի բաղանը չուշա,
Բաղի մեջինն անուշ ա.
Կայնել ես բաղա դըլխին,
Ցես ասի՝ Թառլան դուշ ա:

23· *Բաղի բոլորքը փուշ ա,*
Բաղի բանջարը չուշ ա,
Կայնել բաղամեջին:

123· *Բաղի մեջին յեմիչ ա,*
Նըստել ես բաղի դըլխին:
Տես՝ Ամպել ա չուշա–չուշա:

470

Ծառիս մինը լավ նուշ ա,
Ցարըս մին Թառլան դուշ ա.
Աղբեր, հո՞ւնդ անիմ, նեղանալ մի,
Ցարըս քյըզանա անուշ ա:
Ա.Ժ.Ը 25

Մեր տանը տակը նուշ եր,
Իմ յարը Թառլան դուշ եր·
Ապեր, խաթրըդ չըմընա,
Ցարըս քանց քեզ անուշ եր:
Ա.Դ 262

***

Աղբեր, բաղըդ անուշ ա,
Բաղիդ մեջը յեմիչ ա·
Ախպեր, խաթրըդ չըմընա,
Ցարոն քեզնեն անուշ ա:
Հ.Ժ.Ե 109

www.naregatsi.org

124· Աղբեր, բաղբդ անուշ է,
Բաղիդ մէջինը նուշ է.
Ցարըս քեզնեն անուշ է:
ՌՄ 90· Տխ 145· ԲՍ 156

2· Բաղիդ մէջին յեմիշ է:
Ա.Գ 92

Աղբեր, իմ բաղն անուշ ա,
Մեջը քաղցըր յեմիշ ա.
Աղբեր, բեզամաղ չըլես,
Ցարըս քեզանե անուշ ա:
Ա.Ժ.Ա. 49

***

Բաղի փանջարեն չուչա,
Բաղի բարըն անուշ ա.
Աղբեր, խաթըրըդ չըմընա,
Ցարը քեզնից անուշ ա:
Ա.Բ 346

12· Քո բաղը նուռ ու նուշ ա,
Բաղիդ փանջարեն չուչա:

471

Իմ քարի տակ կա չուչա,
Իմ յարըն բանդլի դուշ ա.
Ո՞ն (ո՞վ) ա կ'ըսա՝ յար դեչա,—
Ջընճ դանդ—չաքար անուշ ա:
Ա.Ե 195

Սարի տակը մըչուշ ա,
Իմ յարը բանկլի դուշ ա.
Ես ով ա ասում դեշ ա,—
Մեղրից, չաքրից անուշ ա:
ԲՍ 149

134· Ծառի տակը մըչուշ ա,
Են ո՞վ եր ասում՝ դեշ ա,—
Մեղր ու չաքրից անուշ ա:

***

Գետիս ես դոլը չուչա,
Իմ յարըս բեկլար դուշ ա.
Են հո՞վ ա ասում՝ դեշ ա,
Քանց չաքարն էլ անուշ ա:
Ա.Զ 378

Սարերը ուշ է, մուշ է,
Իմ յարը բանդլի դուշ է.
Ջոկեցի, լավը առա,—
Մեղրից, չաքրից անուշ է:
Ա.Գ 101

Ծառին տակը մշմիշ է(ր),
Ցարըս սեվլի խուշ է(ր).
Սիրով սեվդայով առի,
Քանց չաքարն անուշ է(ր):
ԲՆԱ. 624· ԲՆԳ 677

472

Ամպել ա չուչա–չուչա,
Իմ յարը բանդլու դուշ ա.
Սարի կըռնեն դուս ելավ,
Ցես ասի՝ Թաուլան դուշ ա:
Տես՝ Մե յար ունեմ, անուշ ա:

473

Բոբիկ մի' քելե, փուշ ա,
Սիրունի պադն անուշ ա:
— Ա՛յ արդա, հըրեշտակ ես,
Լուսնյակ ու արեգակ ես:
ՌՄ 93

23· Ցարիս պադն անուշ ա:
Տես՝ Ա.յ աղջիկ, հըրեշտակ ես:

***

Բոբիկ մի' քելե, փուշ է,
Սիրունիկ, պադդ անուշ է:
(Կրկնակ) ՀՄԽԱ. 51

***

Բոբիկ մի' քելե, փուշ ա.
Սիրունիս պադն անուշ ա:

2· Իմ յարիս պադն անուշ ա:
Հմմտ. Բոբիկ մի' քելե,
Լալումյան:

www.naregatsi.org

474

Քախանի մարդը վուշ ա,
Սըրտով սիրածն անուշ ա.
Ալամ աչխարհն էլ պինա,
Աղջիկն անվաթան դուշ ա:
ՀԺԵ 109

475

Սարի արտերը վուշ է,
Իմ յարը բանկլի դուշ է.
Ոչով Թող չընեղանա,
Ցարս իրանցից անուշ է:
ՏՒ 257

124· Բոբիկ մի՛ քելա, վուշ ա,
Սեր ու սովդեն անուշ ա...
Ցարն իրանից անուշ ա:

476

Գետինը լիքը վուշ ա,
Ջիրերըս լիքը նուշ ա,
Ցես են աղջիկան կ՚առնեմ,
Վոր անունը Աշուշ ա:

477

Իմ յարոլ ճամբեն վուշ ա,
Խորոտի պադն անուշ ա.
Խորոտի աչքեր ֆինջան,
Բուկն է քցի լալ ու մարջան.
Ալբրջան ոսկրջըրուկ,
Ըզմեն ակնունանք չարուկ:
ՏՒ 174

478

Ելի՛ կանի, աղաչա,
Պապու ծառներ կանաչ ա.
Մեկին ա սղի, մեկը Թըղի,
Մեկ ասում պահա՛ քըղի:
ԱԵ 185· ԲՍ 142

3· Մեկն ա ընձի, մեկ քըղի:
ԱԵ 185

479

Ծառը կեցած ա, Թուփը կանանչ ա,
Սիրել եմ կառնեմ,— ինձի ճանանչ ա:

480

Կուրտիկ ունիմ, կանանչ ա,
Ցարիս տեսա, ճանանչ ա.
Ուզի՝ հալը հարցընեմ,
Հորըս տեսա, ամանչա:

1· Ցայլի բոլոր կանանչ ա:
12· Իմ կուրտիկը կանանչ ա.
Իմ յարը ինձ ճանանչ ա:
34· Ախ՝ մի բարեվ անեմ,
Ջուրըս հետս եր, ամանչա:

481

Սարերի սինձըն ի՞նչ ա (է),
Կաթն ու բըրինձըն ի՞նչ ա (է).
Ցես սիրել եմ, յես կ՚առնեմ,
Խոսք ու պըրիսըն ի՛նչ ա:
ՌՄ 131

3· Սիրել ենք, իրար կ՚առնենք:
3· Ցարըն որ յարին սիրե:
ՔՀ 165· ԱԴ 175

3· Ցարը վոր յարին սիրի:
ՏՒ 140

2· Կաթնումը բըրինձը ինչ է:
ԹՄԿ 64

34· Ցես եմ սիրել, յես կ՚առնեմ,
Ձեր կռիվ տալն ինչ է:
ԱԴ 98

34· Սիրել ենք, իրար կառնենք,
Ջու մոր պատուելիքն ինչ է:
ՀԺԵ 118

34· Իմ սիրածն ինձ տըվեք,
Ձեր կըռիվ-դավին ինչ ա:
124· Ես սարի սինձըն ինչ ա,
կաթնով բըրինձըն ինչ ա...
Ես խըղճի խոսքըն ինչ ա:
ՀԺԵ 124

www.naregatsi.org

482

Սարերի խինձն ի՞նչ անի,
կաթնով բըրնձն ի՞նչ անի.
Իրար սիրել ենք, կ՚առնենք,
Ուրիշի խոսք ու ղրկուն ի՛նչ անի:
ՍՋ 375

4. Բոշ ղալմաղալն ի՞նչ կանի:

***

Աչխարքի խոսքն ինչ ա,
Գինչ մարդու ասածն ինչ ա.
Ցես սիրեցի, յես կ՚առնեմ,
Ել ձեր խոսալըն ինչ ա:
ԲՍ 137

***

Սարերի սինձըն ինչ ա
Իմ թաղա յարին.
կաթն ու բրինձըն ինչ ա
Սըրտով սիրածին:
Տես՝ Սարերի սինձն ի՞նչ կանեմ:
Հմմտ. են սարին սար չեմ ասի:

483

Ա՛ աղջա, անունդ ի՞նչ ա,
Շան աղջա, դավիդ ի՞նչ ա.
կ՚երթամ, կ՚առնեմ ղըզըլբաշ,
Բոյովդ կըտրեմ դումաշ:
ԱՒ 347

484

Աղջիկ, անունըդ ի՞նչ ա,
Ոսկի խըզմեն քո պինչ ա.
Հերըդ քեզ ինձ տալիս ա,
Մորըդ պատեըն ի՞նչ ա:

Աղջի, անունըդ ի՞նչ եր,
Ոսկի խըզմեն քու պինչդ եր.
Հերըդ ինձի տալում եր,
Մորըդ պատեըն ի՞նչ եր:
ՍՋ 388

485

Աղջի, անունըդ ի՞նչ ա,
Գըլխիդ յայլուխը քըրչ ա.
Սիրում ես, լավը սիրի,
Եդ պըտիոչ տըղեն ի՞նչ ա:
ԱՒ 345

2. Գըլխիդ (վ. բկիդ)
բաղդադին քըրչ ա:
34. Սիրել ես, լավը սիրիր,
Են քաչալ տըղեն ի՞նչ ա:

***

Տես՝ Ախչիկ, քյո անուն ի՞նչ ի:

***

Սերն ի՛նչ ա, սավդեն ի՞նչ ա,
Տես... ի՞նչ և:

486

Ցար սիրողի վերջը փուչ ա,
Գըլուխըդ ա՛ռ, մի յան քոչա՛:

12. Ցար սիրողը սոնը փուճ ա,
Գըլուխըդ ա՛ռ, մեկ յան դընա՛:
ՎՍՒ 39

487

Դու կըքելես քուչա–քուչա,
Շատ խորոտ ես, խելքըդ քիչ ա,
Ֆու չիբերու կըզեր փուչ ա:

123. Ման ես գալիս
քուչա–քուչա,
Չերիդ պոպոկները փուչ ա,
Շատ սիրուն ես, խելքըդ քիչ ա:
ՏՒ 166

488

Հագել ես կարմիր կապա,
Մինթանեդ խաս գարբաթ ա.
Թե չըսիրես ինձ սրըտով,
Ձեր աուռն ըլնի խարաբա:

www.naregatsi.org

34· Մինթանի կըտօրիցը
Ինձ համար կարիք աբա։

ՏԽ 228

489

Վերեվ նայիմ, կապուտ ամպ ա,
Ներքեվ նայիմ, ջուր ու չամբ ա.
Վերեվ աստված աղաչեցի,
Ներքեվ չեղավ ինձի ճամբա։
(Վիպական) ՀՄԽՍ. 49

***

Միրանն ի հասի, խաղողն ալաջա,
Տես՝ Զուխտամ յար ունիմ, մեյ
խին, մեյ թաղա։

490

Թուխսը քալից ալաջա,
Մի՛կ ծի՛կ, փետուր տալաջա։

491

Ջըրի են կուռը յոնջա,
Քարուքանդ կանիմ Գյանջա.
Գյանջա չըհարը փուլ գա,
Իմ ադիլ յարը տուն գա։

ԱԺՍ. 60

492

Մեր տան յետեվ արտ մի յոնջա,
Թրխեմ դաշտա, ճամբեմ խոնչա.
Առնեմ Զուլոն, չըրջեմ Գյանջա։

ՔՀ 174

Վերեվ մեր տան արտ կար յոնջա,
Ներքեվ ձեր տան արտ կար յոնջա,
Զուլոն առնեմ, երթամ Գյանջա,
Գաշտա թրխեմ, անեմ բոխչա։

ՀԺԲ 55

Մեր տան յետեվ մի արտ յոնջա,
Ձեր տան յետեվ մի արտ յոնջա.
Առնենք Զուլոն, երթանք Գյանջա,
Ծամերն յետեվ փունջա–փունջա։

493

Ղուչը ձեր կըտրին թաս ա,
Քեզ համար երվա վառա.
Այ իմ սըրտով սիրած յար,
Սիրտըդ ինձնից ի՞նչ սառ ա։

ՏԽ 250

494

Բոյըդ չինարի ծառ ա,
Աղբերըս աստու դառ ա.
Ջըրջըրված մորըդ ձեռից
Ա՛խ, յես սարսարի դառա։

ՏԽ 137

495

Բոյըդ չինարի ծառ ա,
Տեսա՝ ճամբիցը դառա.
Մազերըդ սըղալելով
Ցնա իմ մուրացը առա։

ՏԽ 205

496

Աչըդի սաղըն առա,
Գյուլերին փասըն առա.
Հինգ աղբոր միչիցը
Ջոկեցի խասըն առա։

ԱԴ 115

497

Ըռաչիդ կյըվողը լաչ ա,
Կեռտկենըդ ճոխա աչառ ա.
Ա՛ տըղա խըրնդյ գյընի յեզ,
Ամլադը լոխ քաչալ ա։

ԱԺԼ 46

Վառաչիդ ...ը լաչառ ա,
Գոտկինդ ջուխտ աչառ ա.
Ա՛ տղա, հերիք (քիչ) դնա յեզ,
Ամլադը լոխ քաչալ ա»։

www.naregatsi.org

498

Ա՛յ բալա Սառա,
Քեզ գերի դառա,
Ինչպէ որ առա,
Գյուղ Սառա չան։
ՋՔ 40

499

Աղջի, անուշըդ Սառա,
Ունքերդ խառ ու մառ ա.
Ամեն քեղի տեսնելուն՝
Կըրակըդ ինձ կը վառա։

***

Աղջիկ, քու անուն Սառե,
Աչքերըդ խառ ու մառ ե,
Քու սավղեն զմարդ կը վառե։
ԲՆԴ 122

500

Աչի՛ն, անունդ ե Սառա,
Երեսդ ե բաղչի Թառա.
Եկո՛ ինձի պադ մի տուր,
Որ ըլլիս ատսու ծառա։
ԲՆԱ 332

501

Քո մոր անուն կ'ըսեն Սառա,
Ցես քո սիրուդ կըրակ վառա,
Ղըսմաթ չելավ՝ քեղիկ առա։
ՔՀ 175

502

Ձըրտդը վառա, վառա,
Հոր հետ վաստամարդ դառա,
Մեր ու աղբեր Թոզ տըվի,
Ցես իմ սիրածին առա։
ՀՄԽԱ 15

246 Հոր հետ դուշման դառա,—
Ցես իմ սիրածըն առա։

503

Աղունակից խաբար առա,
Կես ճամբիցը յետ դառա.
Ցարխս ճամբեն մըտիկ տալով՝
Ցես պատերի տակին սառա։
2· Գընացած ճամբից յետ դառա։
ՏԽ 227

504

Ջորանից խաբար առա,
Ցես ճամբիցը յետ դառա.
Են ել իմ քոռ բախտիցը
Սըրտիս սիրածին չառա։
ՏԽ 154

505

Ակիչի ծերը կեռ ա,
Քու սերըդ ինձի բեռ ա.
Գիշեր ցերեկ, անատաված,
Ճամբեդ աչելեն մեռա։
ՏԽ 149

506

Այը—ժե—ճե—ռա,
Կըճուճը Թոնրում կ'եռա.
Շուտ արա, նանի՛,
Ցես քաղցած մեռա։

***

Այը—ժե—ճե—ռա,
Ճաշի պուտուկ կ'եռա.
Ցամա՛ն, մարե, չուտ արե,
Ցես անոթնե մեռա։
ԱՋ 69

507

Բոստան եմ ցանե, հըմեն եր խըռա
Ելի, քըրքըշնի հըտ յարոջ դըռան,
Վորն որ խոմսի եր, սըրտեր
մըռմըռան։
ՀԺԵ 91

508

Թազա բաղեր Թափիեր խըռա,
Ցես քո սիրուն ընկա, ծըռա։
ՀԺԵ 57

www.naregatsi.org

509

Դաչտ ու դուրան քար ու քրտա,
Ոսկանէ սիրտ կըմըռմըռտա,
Ջմոյ թամամդին կըֆըրֆըրտա:

ՀԺԵ 79

510

Ես յանը ուռ ա,
Էն յանը ուռ ա.
Կողբեցի հարսի
Ջիբինը նուռ ա:

ԱՒ 337

511

Աղջի, անունըդ ասա,
Բըկիդ աղլուխը խաս ա.
Թուշըդ դեմ արա՝ պաչեմ,
Գընա քո մորըդ ասա:

12· Ա՛յ աղջի, ասա, ասա,
Բըկիդ բաղդադին խաս ա:
4· Գընա, մայրիկիդ ասա:

Ա՛յ աղջի, ասա մասա,
Ծամերիդ ծերը խաս ա.
Թուշըդ դեսն արա՝ պաչեմ,
Վապի դընա, մորդ ասա:

ԱԺԱ 49

Աղջի, անունդ Ելիսա,
Գըլխիդ կարգինկէն խաս ա.
Թուշըդ դես արա՝ պաչեմ,
Գընա, քո նանին ասա:

ԱՒ 341· ԲՍ 148

512

Ա՛յ տըղա, արի ասա,
Գըղակիդ ծերը խաս ա.
Իմ մերըն ինձ քեզ չի տա,
Իմ հարը քրե՛մ ասա:

12· Ա՛յ տըղա, ասա մ՛ասա,
Գըղակիդ թափեն խաս ա:

ԱԴ 171

234· Ֆասիդ քյաքյուլը խաս ա.
Իմ հերը ինձ քեզ չի տա,
Ֆյոխլին ըռըչվաթ ասա:
123· Ա՛ տըղա, դուն ասա,
մ՛ասա՛,
Գըղակիդ թափեն խաս ա,
Իմ մերն ինձ քեզ չի տալի:

ՓՀ 165

Ա՛յ տըղա, արի խոսա,
Բըկիդ բաղդադին խաս ա.
Ինչըս քե աղջիկ չի տա,
Աղբորըս արաղ ասա:

ՀԺԵ 122

Ա՛յ տըղա, դու ասա՛, ասա՛,
Գըղակիդ ծալը խաս ա.
Իմ նանը քե աղջիկ չի տա,
Իմ նանին կաշառք ասա:

ԱԺԱ 50

513

Լեհին եմ կարել, խաս ա,
Դոշ եմ դըրել, դըլաս ա.
Ջանին մեռնեմ իմ յարի,
Միննա, հազարի բաս ա:

ԱԺԱ 54

514

Գըտակիդ ափրեն խաս ա,
Գընա, քու դեղին ասա.
Իս քու դեղին հարսնացու,
Դուն իմ դեղին վեսացու:

ԹՄԿ 60

515

Միննանիդ ալ ու խաս ա,
Ինձ մի քանի խոսք ասա.
Մի թողնի իմ դուշմանին,
Հար յերդան վրես խոսա:

ՏԽ 200

www.naregatsi.org

516

Հաս ա, ես հաս ա,
Դիլբանդն ա, խաս ա.
Ախճի նանե, տուս ըրա,
Են տըղեն պենըրը պըտըհաս ա*):
ԱԺՀ 28
*) Են տղի բաներըը պատուհաս ա:

517

Ա՛յ տըղա, անունդ ինձ ասա,
Ցես քու բոյիդ հավաս ա.
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տա,
Հաղար թումանի խոսա:
234· Աղջիկ բոյիդ հավաս ա.
Հերըս քեզ աղջիկ չի տա,
Հաղար թումանի կ'ասա:

518

Աղջի, անունդ ինձ ասա,
Փանջարի մեջ քեզ տեսա,
Ադգ ու տակրս Թոփ կ'անեմ,
Գեղի մորըս հարս կ'անեմ:
ԱԵ 192

***

Աղջի, քու միտքն ինձ ասա,
Փանջարիցը քեզ տեսա.
Տունըս տեղրս կըծախեմ,
Կ'ըլնեմ քու նանի փեսա:

***

Ա՛յ աղջիկ, պեան աչե,
Փանջարին քեզի տեսա
Վար ու յոխրս կըծախեմ,
Կ'ելնեմ քո ազի փեսա:

519

Աչուդի պես խաղ ասա,
Բլբուլի պես տաղ ասա.
Ինչքան վոր գովես, աժեմ,
Իմ մոր գովական փեսա:
ՀՄԽԱ 41

4· Իմ նանի ազիզ փեսա:
ՏԽ 138

34· Քանի գովես, աժեմ,
Իմ նանի ազիզ փեսա:
34· Վորքան վոր գովես, աժեմ,
Իմ նանի ազիզ փեսա:
ԺԽ 4

520

Վոտնեբիդ գեղին մաս ա,
Շապկիդ կըտորը խաս ա.
Հերիք, ինչ վոր խաբեցիր,
Ինձ մի սաղ ջուղար ասա:
ՏԽ 206

521

Աղջի, կըսեմ քեզ Ցասա,
Շապկիդը չիթ ու խաս ա.
Քընար քու մորըդ ըսա,
Ինձ բըռնե իրեն փեսա:
ԱԳ 92

Աղջի, անունդ Ցասա,
Հադիդ գարբաթ ու խաս ա,
Գրնա քո նանիդ ասա,
Ինձ անի իրեն փեսա:

522

Ցես նըռան գինի, դու անուշ գյասա,
Դու լից, դու խըմե՛, քու դարդ
ձի(կ) ասա:
ՊՎ 88· ՎԱԱ 38

523

Նըխչուն ողա, չինի գյասա,
Նանեյին գրնա Թաքուն ասա,
Եսոր յես Ջուղային Թագնա տեսա:
ՔՀ 175

524

Եսոր ուրբաթ ա, պաս ա,
Ծոցինդ երծաթե Թաս ա.
Հոգիդ դատե, վարդապետ,
Ախ՞սա իր ասում՝ չըհաս ա:
ՊՍՎ 113

www.naregatsi.org

4· Ինչի՞ ասիր՝ չըհաս ա։
ՏԽ 189

4· Ինչո՞ւ ասիր՝ չըհաս ա։
234· Գըլխինըդ մառմառ խաս ա·
Ա՛ դևը, քու կարպին մատաղ,
Խի՞ ասըմըս՝ չըհաս ա։
ԱՋ 373

234· Դիմացը կալ ու կաս ա·
Վորդիդ մեռնի, վարդապետ,
Դու խի՞ ասիր՝ չըհաս ա։
ԱԺԱ 53

124· Եսոր ուրբաթ է, պաս է,
Սրբաիկ արծաթիե թաս է...
Ինչի՞ ասիր՝ չըհաս է։
ԺԽ 97

Եսոր ուրբաթ է, պաս է,
Գըլխինըս ֆինո ֆաս է·
Կարապետ, վորդիդ մեռնի,
Ինչի՞ ըսիր՝ չըհաս է։
ԱԵ 200

Եսոր ուրբաթ ու պաս եր,
Հազածդ աթլաս ու խաս եր·
Մեռնի ամբաւերի տըղեն,
Ինչի՞ ըսավ չըհաս եր։
ԱՋ 389

***

Եղուց ուրբաթ է, պաս է,
Դիմացը կալ ու կալս է·
Իրիցի վորդին մեռնի,
Նա ինձ ասավ՝ չըհաս է
ԹՄԿ 61

***

Եսոր չարաթ պա՞ս կըլի,
Ծոցին արծաթ թա՞ս կըլի·
Վարդապետ, բալեդ մեռնի,
Սիրածն էլ չըհա՞ս կըլի։

Կիրակի էլ պա՞ս կըլնի,
Երծաթից լավ թա՞ս կըլնի·
Վորդիդ մեռնի, վարդապետ,
Սիրածը չըհա՞ս կըլնի։
ՊՍՎ 104

Կիրակի էլ պա՞ս կըլլի,
Արծըթիե էլ թա՞ս կըլլի·
Վարդապետ, որդիդ մեռնի,
Սիրածն էլ չըհա՞ս կըլլի։
ԱԲ 342· ԲՍ 147

***

Եսոր ի՞նչ որ է,— ուրբաթ ու
պաս է,
Աղջիկ, քո գլուխ արծըթիե թաս է·
Խորած վարդապետ կ՚ասե՝
չըհաս է։
ՀՀ 328· ԺԽ 69

Եսոր ի՞նչ որ է,— ուրբաթ (ու)
պաս է,
Աղջիկ, քյո գլուխ արծըթիե
(արծաթիու) թաս է·
Տըղա, քյո գլուխ սըրմայու
(սրմայու) ֆաս է,
Խորած վարդապետ կ՚ասի՝
չըխաս է։
ՎՍՍ 39· ՀԺԵ 60· ԺԽ 69

Ախչիկ, քյո գլուխ արծըթիե թաս եր,
Լաճիկ, քյո գլուխ սըրմայու
ֆաս եր։
ՎՍՍ 39

***

Եսոր ի՞նչ որ է,— ուրբաթ ու
պախս է,
Ջուխտ ըմ յար ունիմ, տեղ
նորախաս է,
Խորած վարդապետ կ՚ասի՝ չըխաս է։
ՌՄ 66· ՊՎ 89

www.naregatsi.org

***

Աղջիկ, քո դըլո՛ւխ արծըթե թաս է,
Ծո սըդա, քո դըլուխ սըրմալի
ֆաս է.
Խորած վարդապետ կ՚ասի՝ չըհաս է.
Թե հաս, թը չըհաս— մո ձի
կարուլ է:
ՆՀՋ 102

525

Եսոր ուրբաթ ու պաս ա,
Սիրտըս արծըթե թաս ա.
Սըրտիկ, մալուլ մի՛ կենա,
Դուլնեն մարդու չի մընա:
ԱԵ 204

124. Եսոր ուրբաթ է, պաս է,
Սըրտիկ արծըթի թաս է...
Աչխարքը մարդի չի մընա:
ՔՄՎ 31

Եսոր ուրբաթ է, պաս է,
Սըրտիկ արծաթե թաս է.
Սըրտիկ մալուլ մի՛ մընա,
Աչխարհ մարդու չի մընա:
ՀՄԽԱ 3

526

Ասոր եորփաթ ա, պաս ա,
Ոտելիքըդ կյաուան մըկա ա*).
Ալամ աչխարք քե դուրբան,
Ա՛յ իմ նանու նոր փըկաս:
ԱԺԼ 42

*) Կերածդ դառան մխա ա:

527

Ծառ մի ունիմ, կեռաս ա,
Գիչեր ջրնա, երազ ա,
Լուսուն ելա, մուրազ ա.
Ֆուրվըտիք, աստված խանչեք,
Աղբերս հանի, մուրազ ա:
ՀԺԵ 130

528

Ա՛յ սըդա, մի՛ խոսք ասա,
Աբի դա՛ռ դու մեզ փեսա.
Լուսաստղը դուրս ա եկել,
Թամամ վոր խորոզխաս ա:
ՏԽ 213

529

Մըրատա հըղեն դես ա,
Պերածըդ կյաուան մըկա ա.
Մարտաը քյե քյոմաղ ընի,
Ա՛յ իմ նանու ապիղ փեսա:
ԱԺԹ 85

«Ամարտաա ուղին դես ա.
Բերածդ դառան մխա ա.
Ամարտաը քեզ քոմակ ընի,
Ա՛յ իմ նանի ապիղ փեսա»:

530

Ծաղիկ եմ քաղե, ես ա,
Գյուլդաղ երեազ ի տեսա:
ԱՀ 446

531

Ծաղիկ եմ քաղե, ես ա,
Ջանիդ մեռնիմ, Ջան փեսա:
ԱՀ 446· ՀԺԵ 131

532

Ծաղիկ եմ քաղել, ես ա,
Ջանիդ մեռնիմ, Ջան փեսա.
Իմ ուրախությունն ես ա,
Վոր քեզ մեր տանը տեսա:
4· Վոր քեզ— աղջկանոս տեսա:

533

Ծաղիկ եմ քաղել ես ա,
Ջանիդ մատաղ, Ջան փեսա.
Տըղեք չատ բան կըհաջան,
Աղջկերանց ծեան ես ա:
ԱԺԱ 55

www.naregatsi.org

***

Ծաղիկ եմ քաղել, հես ա,
Ջանիդ մեռնեմ, չան փեսա.
Ղալաթ արին թուլիքը,
Աղջըկա վարքըն ես ա:
4. Աղջըկա ղայդեն ես ա:

534

Խալխի աղաթն ես ա,
Ես դեռ խոսածի կես ա.
Ամեն տանը են կ'ասեն,
Թե յես եմ ձեր տան փեսա:
ԲՄ 138

535

Կ'երթամ, իմ ճամբես ես ա,
Դարդ ու կըրակըս ես ա.
Կըխոսայի, չեր խոսա,
Անխանչալ մահն ես ա:
4. Անա չան, մեռնելն ես ա:

536

Ես գիշեր երազ տեսա,
Հերկերըս վարած տեսա.
Ամոթ քեզի, ա՛յ տըղա,
Ջո յարը տարած տեսա:
ՀՄԽԱ. 8

2. Պատերը չարած տեսա:
2. Աբտերըս վարած տեսա:
ՌՄ 11. ՏԽ 177. Ա.Դ 167

2. Հանդերը վարած տեսա:
123. Քնեցա, երած տեսա,
Սեվ հերկը վարած տեսա.
Տըղա, թասիրըդ մեռնի:
Ա.Դ 99

234. Ես ղըղերը վարած տեսա.
Նամուսդ կըտրի, ա՛յ տղա,
Սիրածըդ տարած տեսա:
Ա.ԺԱ. 53

Գուլթանը լարած տեսա,
Հերկերը վարած տեսա.
Աքուռդ գետինը մընի,
Սիրածըդ տարած տեսա:
Ա.Դ 93. ԲՄ 148

***

1–4. Աբտերը վարած տեսա,
Հերկերը տարած տեսա.
Զուլե չոլ ապրես, խակի չխերխես:
ՀԺԵ 13

***

Քընա, երազ տեսա,
Ձայիրը ջոկած տեսա:
ՀԺԵ 117

***

Քընա մե երազ տեսա,
Սեվ հերկը ցանած տեսա:
ՀԺԵ 126

***

Գընացի հանդը տեսա,
Տես՝ իմ յարը հանդին տեսա:

537

Գընացի ջուրը տեսա,
Շարաքա դուռը տեսա.
Ծըլած բեխերուդ մեռնեմ,
Իմ մորըս ազիզ փեսա:
ՀՀ 165

234. Շուշարանդ դուռը տեսա,
Իմ նանի(ս) ազիզ փեսա,
Գուլդապ երեսըդ տեսա:
ՀՀ 179. Ա.Դ 173

234. Ձագրիկ երեսըդ տեսա.
Ծըլած բեխերուդ մեռնեմ,
Իմ մոր դու ազիզ փեսա:
Ա.Դ 171

www.naregatsi.org

23· Շարաքար դուռը տեսա.
Մեռնեմ ծըլած բեխերիդ:
134· Գըննացի Քուռը տեսա.
Մեռնեմ ծըլած բեխերուդ.
Իմ դեղի ապիզ վեսա:
ԹՄԿ 60

538

Գըննացի ջուրը տեսա,
Շարաքա դուռը տեսա.
Շարաքա գըռան եղնեն
Մե սիրուն տըղա տեսա:
ԹՄԿ 59

234· Շարաքու դուռը տեսա.

Շարաքու գըռան միջին
Մեկ սիրուն տըղա տեսա:
ԱԺԱ. 51

34· Շարաքա գըռան յեղնեն
Քո սիրուն քուրը տեսա:

539

Լուսնըկի լուսը տեսա,
Իմ յարը դուսը տեսա.
Ցեղնարած տեղը տեսա,
Թըվանքը ուսը տեսա:
ՀԺԵ 109

Ես գիշեր լուսը տեսա,
Իմ յարը դուսը տեսա.
Ելել եր, ուխտ եր դալի,
Հրացանն ուսը տեսա:
ՀՄԽԱ. 21

540

Ես գիշեր լուսը տեսա,
Իմ յարը դուսը տեսա.
Ելել եր մերին կ'երթար,
Կացինն ուսը տեսա:
ԱԳ 94· ԲՍ 144

4· Կացինն ուսը տեսա:
4· Գերանդին ուսը տեսա:

541

Ես գիշեր լուսը տեսա,
Իմ յարը դուսը տեսա.
Ըսի թե հետը խոսիմ,
Աղբերը քովը տեսա:
ԱԳ 100

34· Ասի՝ հալը հարցընեմ,
Աղբերը մոտը տեսա:

542

Ասավոտուն լուսուն ադվոր մի տեսա.
Գոհուհյուն ասուածու, յար եղավ ինձի,
Ցախուհ, ղըմբուհ, անդին քար եղավ ինձի:

(Հարսանեկան)
ՀԱ. 415

543

Հենքերը հինած տեսա,
Իմ յարը քընած տեսա.
Ձեռի սիպտակ քուլեքը,
Բոլորը մանած տեսա:
ՏԽ 216

544

Ձին դուռը կապած տեսա,
Կըրակը վառած տեսա.
Ցարըս գըռնիցըն անցավ,
Ձաքմանը պատռած տեսա:
ԱԳ 100· ԲՍ 142

4· Ձաքմեքը պատռած տեսա:

545

Շատ ջահիլ-ջիվան տեսա,
Մեկին չարի ինձ վեսա.
Մենակ մի բան կ'ուզեմ,
Շեկ աղջեն ինձ հետ խոսա:

www.naregatsi.org

Շատ ջահել-ջիվաններ տեսա,
Մեկին չարի ինձի փեսա.
Մենակ կ'ուզեմ՝ ալազյոզլի
Տըղեն միչա իմ հետըս խոսա:
ՏԽ 223

546

Իմ յարը հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա.
Աբի, թե հալը հարցնեմ,
Քեֆի փես վախտին տեսա:

Աղբերըս հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա.
Աչ՝ խալը խարցընեմ,
Ջյաքուլը դանդան տեսա:
ՀԺԵ 124

3· Ուզի թե հալը հարցնեմ,
34· Առեց ջյաքուլը սանդրի,
Ջյաքուլը թել-թել տեսա:

547

Իմ յարը հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա,
Իմ յարի կայնած տեղը
Թուփ չինարի ծառ տեսա:
ՀԺԵ 114

***

34· Որդակ պիտեր, բադ պիտեր,
Ջրերի գլխին բանդ պիտեր:
ԱՀ 138

***

Գընացի հանդը տեսա,
Ջրերի բանդը տեսա:

548

Եսոր չես մեկ դիլբեր տեսա,
Նըստել է ծամըրվըլա.
Ձրրագը դըրել է ծոցը,
Լուսն երեսեն կըցոլա.
Ո՞վ ինչ ասաց այս դիլբերին,
Նըստել է՝ դերդը կուլա:
ԲՆԲ 524

549

Երազիս խընձոր տեսա,
Խընձորը ո՞ւ իր, ասա,
Ծակծըկված մերըդ ինչի՞
Չի ասում ազիզ փեսա:
ՏԽ 158

550

Ծաղիկ ունեմ, հենց ես ա,
Ցեղըն մեր գեղի ռես ա.
Ըռեսին խալաթ պիտեր,
Խալաթը մանեթ-կես ա:

551

Ա՛յ տըղա, սիրուն փեսա,
Քեզ հաղար բարով տեսա.
Շեն կենա ես վըթիվորը,
Սըրտիս մուրազին հասա:
ԱՋ 377

552

Մեր տունն եկել ես փեսա,
Սըրտով սիրածիս տեսա.
Ել չեմ ուզե ուրիշին,
Իմ սիրած յարըն ես ա:
ԲՍ 125
4· Սըրտով սիրածըս ես ա:
ԲՍԴ 143

553

Դու ո՞ստա կըզաս են Խընըտա.
Խերով եկար, բարով տեսա.
Աբի նըստանք մանդըր ղըսա.
(Քոչքըմ մըտնեն խաստար,
Կուդեն խարխը, կուտամ խաղար)
Բարով եղնիմ քո խոր փեսա:
ՔՄՎ 23

Տես՝ Ցելու երթանք կըսընկու
սար:

www.naregatsi.org

554

Համբարձմը գալիս ա,
Ծաղիկը ցընծալիս ա.
Համբարձմի կանչող աղջիկ,
Ձենըդ ծլվլալիս ա:

ԱԺՍ. 56

13. Վարդավառը գալիս ա.
Ա՛յ գյուղում կանչող աղջիկ:

ՀՄԽՍ. 40

***

Վարթավորը գալիս ա,
Ծաղիկըս հընճելիս ա.
Վարթևոր ասող աղջիկ,
Սասըդ ծլվլալիս ա:

ԱԳ 265

555

Անձրևվը գալիս ա,
Կարմիր վարդը լալիս ա,
Ճամբաս արեք՝ անց կենամ,
Կարոտ յարըս գալիս ա:

ՀԺԵ 133

556

Արխ ըմ կապալ, կյալիս ա,
Յարը ղըրաղեն լալի սա.
Աղճի ա՛յ յար, խե՞ յըս լալիս,
Են ա յարըդ կյալիս ա:

ԱԺԼ 43

«Արխ եմ կապել, գալիս ա,
Յարը ղըրաղին լալիս ա...»:

***

Արխ ըմ կապած, կյալիս ա,
Նըբար մաչին լելիս ա.
Ախչի Նբար, խե՞ լելիս ըս,
Շամիր յարըդ կյալիս ա:

ԱԻ 113

557

Աբրեն հանդեն գալիս ա,
Աղլուխ բըռնած լալիս ա.
Հավա՛ր յանդըմ սալերը,
Նազլուն ընկավ գյոլերը:

***

Աղբեր ղըռնեն գալիս ա,
Ձեռով գըլխին տալիս ա.
Հոռմի քաշած որը,
Մեծ քիրն ընկավ ջըրհորը:

558

Կեսուր ղըռնեն գալիս ա,
Հարսը տանը լալիս ա.
Շալ մինթանես ծախեցեք,
Մամիկոնիս պահեցեք:

559

Կարոն կարբուռ գալիս ա,
Աղլուխ ձեռին լալիս ա.
Թոռչի՛, դու Թոռըդ քըցա,
Նազլուին միտըդ քըցա:
(Վիպական)

560

Վերնաքամին գալիս ա (է),
Թիկնամեջըս տալիս ա (է).
Մեյդան արեք՝ անց կենամ,
Կարոտ յարըս գալիս ա (է):

ՌՄ 134. ՏԽ 226. ՌՍ 128

2. Թինգլա մեջքըս տալիս է:

ՓՀ 164

2. Դուռը ղըխղըխկեցնում է:

ԹՄԿ 64

Գյանջա քամին կյալիս ա (է),
Դուռը չողչող տալիս ա (է).
Աղջի, վեր կաց, դուռը բաց,
Գըլխիդ տերը գալիս ա (է):

ԱՐ 140

561

www.naregatsi.org

12· Վերնաքամին գալիս ա,
Դուռը չըզչըզ տալիս ա։
23· Թիկնամեջքըս տալիս ա·
Աղջիկ, վե կաց, դուռը բաց։
ՀԺԵ 133

123· Գանջու քամին գալիս ե,
Շախ–չախ դուռը տալիս ե·
Մեյդան արեք, առաջ գընամ։
ԹՄԿ 60

Բաքվա քամին ա կյամ,
Տըրնեըն ա չըխչըխկամ·
Տյուս յեկե, տեսե նըռնացե,
Վըրեր իմ կարոտ յարն ա կյամ։
ԱԺԼ 44

«Բաքվա քամին ա գալի,
Դռնեըն են չըխչըխկում·
Դուրս եկա, տեսա հեռվանց,
Վոր իմ կարոտ յարն ա գալի»։

***

Տանը նըստալ իմ լալիս,
Հըրթռովը չազ ա կյալիս·
Մըեյդան արեքյ, մին տյուս կյամ,
Կարոտ յարըս ա կյալիս։
ԱԺԹ 87

562

Գյանջու քամին կալիս ե,
Դրռնեըը թըրրխկալիս ե·
Հարյուր թուման մըշարըվ,
Սիմոն յարը կալիս ե։
ԱԳ 116

563

Ես գիշեր աստղալիս ա,
Աստղերը խաղալիս ա·
Մեյդան բացեք, անց կենամ,
Նազու յարըս գալիս ա։
1· Ես գիշեր աստղալուս ա։
ԱԲ 341
234· Աստղերը վըռխալիս ա·
Ձամփա տըվեք, ախչկերք,
Կարոտ յարըս գալիս ա։
ԱԺԱ 53

***

Ես գիշեր աստղալուս ա,
Աստըղներ խաղաղ–լուս ա·
Մեյդան արեք, տեղ քըցեմ,
Հըրես յարըս գալիս ա։
3· Մեյդան արեք, տեղ քըցեք։
3· Մեյդան արեք, դուրս գընամ։

564

Աղջի, անունդ Ելիսա,
Ջեր հանդի մեջ քեզ տեսա·
Գընանք, քու նանին ասա,
Ինձ անի իրեն փեսա։
34· Հորն ու մորըդ դու ասա,
Ինձ չինեն իրենց փեսա։

565

Աչի՛ն, անունդ Եղսա,
Դրռան եաին քեզ տեսա·
Եկո՛ ինձի պաղ մի տուր,
Որ ըլիմ պապուդ փեսա։
ԲՆԱ 332

566

Կապուտ քուռակ տակիս ա,
Ալ բաղդադին բըկիս ա·
Կըզա ծովը՝ ջուր խըմի,
Շեկ քյանքյուլ թիկընքիս ա։
ՀԺԵ 114
34· Ախ՝ Ասրան անց կենամ,
Թուխ յարը քամակիս ա։
134· Կապուտ գայր տակիս ա,
Եկա առուն՝ ջուր խըմի·
Թուխ մազեր թիկունքիս ա։
134· Կապուտ թայը տակիս ա·
Իջա չայը՝ ջուր խըմի·
Շեկ քյանքյուլ թեվերիս ա։
ՌՄ 113

567

Կապուտ թայը տակիս ա,
Ալ բաղդատին բըկիս ա·
Ինձ հետ խոսած խոսքերըդ,
Ախչի, գիտե իմ մըտիս ա։
ՏՒ 143

www.naregatsi.org

568

Ցայլուխը մռութս ա,
Հասարակը ջանիս ա.
Ուզում եմ երեսդ տեսնեմ,
Վըրեն սարերը տալդա յա:

ՆՀՋ 109

569

Կանաչ ու կարմիր քիսա,
Գիշերն երազիս տեսա.
Քա՛, նանի, քեզ եմ ասում,
Շեկ տըղին արա փեսա:

234· Առավոտ զարըրար տեսա,
Ա՛յ նանի, քեզ եմ ասում,
Թուխ գյադին բըռնա փեսա:
34· Ա՛յ նանի, քեզ կ'ըսեմ,
Շեկ տըղին երա փեսա:

ԱԴ 162

570

Ախա՛, խորոզըս, խոսա՛,
Սըրտիկս է առեր թռաս.
Ա՛ս ի՞նչ բարով գիշեր է,
Ցարըս երազըս տեսա:

ԲՆՔ 680

571

Ցարըմ եմ գըտել սոս ա,
Ցարիս տունը փոս ա.
Աստված սիրող բան չըսա,
Մեկուճար է, ափսոս ա:

ԱԴ 161

Չմմա. Իմ յարը հոս է, հոս է:

572

Մեր տանի տեղը փոս ա,
Քար կը քաշեմ կը հոսա.
Քար քաշողին բան մ'ասեք,
Մեկուճար ա, ափսոս ա:

34· Քար կը քըցեմ, կը հոսա,
Քար քըցողին ի՞նչ ասեմ:

573

Ջաղացի դուռը փոս ա,
Քար կըքըցեմ, կը խոսա.
Կանչի՛, կանչելուդ մեռնեմ,
Իմ նանի ազիզ փեսա:

ՔՀ 163· ՏԽ 226

134· Ջաղացին դուռնը փոս ա.
Ջանըս քեզ մատաղ լինի,
Իմ նանուս ազիզ փեսա:

ԱԴ 114

13· Ջաղացիս դուռը փոս ա.
Խոսա՛, խոսալուդ մեռնիմ:

ԱԺԱ 59

Ջաղացիս դուռը փոս ա,
Քարը քըցեմ, կը խոսա.
Կանչի՛, կանչելուդ մեռնիմ,
Իմ նանուն ազիզ փեսա:

ԱԴ 169

574

Ջաղացիս դուռը փոս ա,
Քար կը թալեմ, կը խոսա.
Կեռ կեռ ունքերիդ մեռնիմ,
Ոսկե զալամով քաշած ա:

ՀԺԵ 134

***

Ճաղցի տանիսը փոս եր,
Քյար կը թալեմ, կը սոսեր.

ՎՍԱ 46· ԺԽ 87

575

Հերանցըս դուռը փոս ա,
Քար քըցեցի, չի սոսա.
Հողըս ախմախի գըլխին,
Անգետ անգետ կը խոսա:

34· Կըպատըռվեմ են մարդից,
Վոր անտեր–անտեր կըխոսա:

576

Ջըղացիս դուռը փոս ա,
Քար կը քըցեմ կը հոսա.
Աստված սիրող, բան չասի,
Ջան աղջիկ ա, ափսոս ա:

ԱՀ 140

www.naregatsi.org

234· Քար քըցեցի, կը հոսա·
Իմ աղբոր բան մի՛ ասէք,
Տըղամարդ ա, ախոռս ա:
34· Իմ յարին բան մի՛ ասէք,
Թագա յարըս ախոռս ա:

***

Մաանիքը մատովս ա,
Տես՝ Մաանիքը մատովս չեր:

577

Երեսըդ բոլոր լուս ա,
Անհատ սավդեն ես ա·
Բաղը սեհրան ըլլելիս՝
Բլբուլից քաղցըր խոսաս:

578

Աղջի՛, քելա՛, կուժդ թեվա՛,
Շուտ–շուտ քելա՛, մի՛ հեվա,
Եգ չան գյադեն ախմախ չի,
Ջերի խընձոր կ'երեվա:

579

Ա՛յ բալա Ցեվա,
Աչքերըդ սեվ ա,
Դոշըդ կ'երեվա,
Չան Ցեվա Ջան:

ՋՔ 39

580

Ամպել ա, որը սեվ ա,
Ղուշն ա անցնում, անթեվ ա·
Ցես մի զոռ յար ճարեցի,
Են էլ, ասում են, խեվ ա:

ԲՍ 138

581

Ջընա, քընա երեվա,
Կակոխ պռըշնիքդ երեվա·
Սեվ քթակդ ղպեռ*) դիր,
Սիպտակ ճակատդ երեվա:

ԱՋ 376

*) Դեպի յետ:

582

Ուն կ'երեվա, ճուն կ'երեվա,
Շողեր չան:
Բերդի տակին տուն կ'երեվա,
Շողեր չան:
(կրկնակ) ՀՄԽԱ 39

583

Ջիթ եմ հագել, սազով ա,
Գըլխիս մազը գազով ա·
Հալբաթ յես էլ նազ կ'անեմ,
Ցերբոր յարըս նազով ա:

ԱԺԱ 58

584

Քարափի տակը հով ա,
Սիրտըս արընի ծով ա·
Սարից եկած ձիավորն
Հարցըրեք յարաբ ո՞վ ա:

585

Դարվազի դուռը հով ա,
Չան յարըս, ինձի գովա՛·
Կիրակի բան մի՛ արա,
Իմ սիրտըս արընծով ա:

***

Դարգյահի տակը հով ա,
Աղջիկ, դու ինձի գովա՛,
Կիրակնոր բան մի՛ արա,
Սիրտըս արենածով ա:

***

Դարբազի դուռը հով է,
Սիրուն աղջիկ, ինձ գովէ՛,
Կիրակի բան մի՛ անի,
Իմ սիրտը արընծով է:

ԱԴ 167

134· Ջադրի տակը չատ հով է·
Կիրակի բան մի՛ անի,
Իմ սիրտն արենածով է:

586

Թունդիրը հով ա,
Վըրեն լե բով ա·
Տառներիդ ջան ենք,
Մե չոր լե կով ա:

ԺԽ 20

www.naregatsi.org

587

Ծառի տակը չատ հով ա,
Նանիխ ինձի կը գովա.
Ա՛խ, Նանի՛ Ջան, մի՛ գովա,
Իմ սիրտըն արընծով ա.
Վաղա կըտրող յարին տես,
Իմ բեմուրաղ յարին տես:

588

Կարմիր վարդը ճամով ա (է),
Սիրած յարը համով ա (է).
Եստեղ գոռի բան չըկա,
Սերըն իրան կամով ա (է):

134. Կարմիր վարդը ջամով ա.
Ըսոի գոռի բան չըկա,
Սուդըն իրան կամով ա:
ԱԺՄ 55

13. Կարմիր թուփը ճամով ա...
Իսկի եվել բան չանես:
3. Քաչքըչելով ի՞նչ կըլնի:
34. Ատտեղ գոռի բան չըկա,
Սերն ու սավդան կամով է:
ԱԳ 95. ԲՄ 151

234. Պըղտի աղջիկն համով է.
Եդտեղ գոռի բան չըկա,
Սավդեն իրեն կամով է:
ԱՋ 388

589

Կարմիր վարդը ջամով ա,
Սիրած յարը համով ա.
Ես դարն անցա են դարը,
Ինչ կ'անեմ դունյի մալը:
ՌՄ 113

34. Աղբեր, խաթրըդ չը մնա
Ցարըս քեզնեն համով է:
ԱԳ 97

590

Ա՛յ տղա, յախինդ մով ա,
Յուրը կարապետ քեզ գովա.
Ցես քեզ խիստ չատ եմ սիրում,
Քու սիրտն ինձանից հով ա:
ՊՍՎ 106

591

Մինթանա ունիմ, մով ա,
Ղըրաղները սուրմով ա.
Ֆիքիր Ջան, նոր հասկացա,
Փեսեն ինչո՞ւ համով ա:

592

Մեր հանդերը ջըրով ա,
Մեր ըռեսը թըրով ա,
Դատավորի մոտ եթա,
Ոսոքը ոսկեջրով ա:
ԱԲ 345

1. Մեր արտերը ջըրով ա:
234. Մաչին թըրով ա,
Ամեն մեջլիս մըտնելու՝
Ոսոքներն ոսկի ջըրով ա:
Հմե 132

23. Ջաֆար աղեն թըրով ա.
Ամեն մեծի կուշտ կայնի:

593

Ես աղեքը ջըրով ա,
Մեր ըռեսը թըրով ա.
Վո՛ր մեկ խանի մոտ երթա,
Ոսոքեր ոսկի ջըրով ա:
ԱՀ 446

594

Քամար եմ կապել, լենքը մեկ
մատ ա,
Սիրել եմ, կ'առնեմ. ջայնամ՝
աղքատ ա:

595

Աղջիկ ես, ելմըդ չատ ա,
Ջես կըտրում վախտ ու վադա.
Վերջը քեզ տեր կը գտնես
Մի խեղճ մոլորած դյադա:
Տի 201

596

Բոյը բարակ չիմշատ ա,
Վիզը մի թիզ մի մատ ա.
Անուշ լեզվի խոսքերը
Գիտես, թե սուր մըկրատ ա:
Տի 221

www.naregatsi.org

597

Բաղի բոլորը պատ ա,
Հերն ու մերը ի՞նչ պատ ա.
Ցես սիրել եմ, յես կ'առնեմ,
Վերեվ աստված չըհադ ա:
ՌՄ 109· ՏԽ 178· Ա.Դ 167

598

Բաղի բոլորը պատ ա,
Մի խոսքըդ ինձի չատ ա.
Աստծու առաջին կըտրենք,
Մինչի Համբարձում վադա:
ՏԽ 192· ԲՍ 140

599

Ա՛յ ավատա, ավատա,
Թոխկին ոսկի սավատ ա.
Ինձ մի սարդար յար ունիմ,
Կ'ասես քաղքի թավադ ա:
Ա.Ջ 372

600

Ախասիը վարար կյետ (դետ) ա,
Ջորք կյիսը) հավքու հըետ ա**).*
Ցես մըչտուլուղ կըտամ ընդրա,
*Հու իմ յարեն տըղեղեն սըետ ա***):*
Ա.Ժ.Ի 43

*) Կուլա, կողմ:
**) Հետ, հետք.
***) Ով իմ յարի տեղին տեղյակ է:

123 Ըստըղնըլյեր*) կյետ ա,
կյետ ա,
Ջորս ղոլը հըետ ա, հըետ ա.
Հարյուր մանեթ մըչտըլըղ
կըտամ:
Ա.Ժ.Ե 46

*) Ալյասեղով խվեր:

601

Ախասիը դյոլ կըտա,
Իմ յըրենես տոն կըտա.
Են հո՞ւնց ջյահուր նան կընե,
Վըեր ըրախան հրեռի տրեղ կըտա:
Ա.Ժ.Ի 43

602

Կաքավը սուլուլ կըտա,
Կընճիթը տուրուր կը տա.
Հուր վոր մին յար չի ունի,
Ունքերը իրուր կը տա:
Ա.Դ 269

Կաքավը սուրուր կը տա,
Դումբրերը տուրյուր կը տա,
Հյուրյու մին յար չոնե,
Ունքերը իւրիւր կը տա:
Ա.Ժ.Ա 25

603

Բարտու ծառը բար կուտա՞,
Ատուած ինձի յար կուտա՞:
Կ.Ժ.Ե 30

604

Գրնացի, բաղը մըտա,
Ման եկա, յարըս չը գըտա.
Բեղյուման տեղ կորցըրի,
Ողբալով երկու (?) մըտա:
Հ.Ժ.Ե 110

605

Դուռը բաղին մըտա,
Ման եկա, ջանանս գըտա.
Բեղլու յարիս կորցըրի,
Արտասուքով տուն մըտա:

606

Ալամ աչխարհը գիտա,
Վոր նա իմ սիրած յարն ա.
Ել ինչ սաղմոս, ասմունքըդ,
Նա ամենից խոբար ա:
ԲՍ 135

607

Ծիրանի ծառ, բար մի՛ տա,
Ճըղնեըրդ իրար մի՛ տա,
Ամեն մեջըդ ման գալիս՝
Յաւելըրս իրաք մի՛ տա:
ՀՄԽԲ 1
3· Ցես քանի բաղին ման գամ:
Կ.Ժ.Ե 3

www.naregatsi.org

34· Ամեն մեջըդ մըտնելուս՝
Դարդերըս իրար մի՛ տուր։
ԱՒ 340

234· Ձըղքընելդ իրար մի՛ տար.
Ամեն մեջըդ մըտնելով՝
Դարդերըս իրար մի՛ տար։
ԱԺԱ. 55

3· Ամեն տեղ ինձ տեսնելիս...
34· Ցես մի զարիբ զոնաղ եմ,
Դարդերըս իրար մի՛ տա։
124· Մենձ բաղչա չես, բար մի՛ տար,
Ձըղքերըդ իրուր մի՛ տար.
Դարդերըս իրար մի տար։
ԱԵ 203

Ծառներ, դուք ծիրան մի՛ք տա,
Ձըղքերըդ իրար մի՛ք տա.
Քանի ձեր մեջը ման գամ,
Դարդերըս իրար կուտա։
ԱԵ 201

***

Ծառներ, դուք ծիրան մի՛ք տա,
Ձըղներ, դուք էլ բար մի՛ք տա.
Ցես զարիբ եմ, զոնախ եմ,
Դարդերըս իրար մի՛ք տա։
ՌՄ 102· ԲՍ 152

608

Կանչեմ՝ յա՛ր, արի.—յարիկ ձեն չի տա,
Ընկերը քաղցըր քուն, անունս էլ չի տա։
(կրկնակ) ՀՄԽԲ 21

***

Կանչեմ՝ յա՛ր արի,— յարիկս ձեն չի տա։
Ինկերը և քաղցըր քուն, անունս էլ չըկա։
Աբթուն թե քընած՝ ընկեր եմ քու փեշ,
Կըմեռնեմ սիրուդ, կըտեսնես իմ լեշ։
ՎՍԲ 42

609

Նըստած կըտուրըս թախտ ա,
Չիտս զըլուխը սախտ ա.
Մի թաղա յար եմ բըռնել,
Պոչերը ոահանի վարդ ա։
ԱՋ 375

4· Ինձի համար լավ բախտ ա։

610

Պարտեզ ունեմ, զըբախտ ա,
Ծաղիկ–ծաղկունքի վախտ ա.
Գեչ աղջիկ սիրուն տըղա,
Ես էլ մի ուրիչ բախտ ա։
ՀՄԽՄ. 14

12· Բաղչա ունեմ, զբախտ ա,
Մեջը ման գալու վախտ ա։

611

Արտի միջակը խոտ ա,
Ծաղիկը խընկահոտ ա.
Երթանք ծաղիկ քաղելու,
Քանի Համբարձումը մոտ ա։
ՏԽ 249

612

Բաբեկենդանը մոտ ա,
Իմ սիրտը չատ զարդոտ ա.
Ասուված մեր բան աջողա,
Յարըս ինձի կարոտ ա։
ԲՍ 143

613

Վարդավառը մոտ ա,
Մեր ճամբեքը քարոտ ա.
Գընում եմ՝ յարիս տեսնեմ,
Կասեն՝ ինձի կարոտ ա։
ԲՍ 138

614

Ալագյազըն արոտ ա,
Իմ յար քեզնեն խորոտ ա.
Թամամ սխտոր տարի չա,
Ցարը յարին կարոտ ա։

www.naregatsi.org

615

Պարնի ձիանքն արոտ ա,
Իմ յար քեզնեն խորոտ ա.
Խորոտ–մորոտ պըղտիկ յար,
Գալ կիրակի արի տար:

ՏՄ 201

616

Երկու քարի մէջ արոտ ա,
Տերտևը փարին կարոտ ա:

Ա.Ը 440

617

Քարիս տակը քարոտ ա,
Պարնի ձիանն արոտ ա.
Ուղիղ յոթը տարի յա,
Բուրն աղբորը կարոտ ա:
3· Թամամ ոխտը տարի յա:

ՔՀ 159· ՌՄ 138· ՏՄ 237· ԲՄ 131

Քարիս տակը քարոտ է,
Բանձրը ձիանցն արոտ է.
Ուղիղ ոխտը տարի յե,
Բիրն աղբորեն կարոտ է:

Ա.Գ 97

Քարի տակը քոլոտ ա,
Կարմիր ձիուն արոտ ա.
Բոլոլիկ ոխտը տարի,
Բիրն աղբորը կարոտ ա:

ՀԺԵ 142

***

1—4· Ծառի տակ արոտ ա,
Բուր աղբոր կարոտ ա:

ՀԺԵ 130

***

1—4· Աբասենի ձին արոտն եր,
Բուրն ուր (իր) աղբոր կարոտ եր:

Ա.Ը 447

618

Ղարիբ տեղը քարոտ ա,
Ղարիբը անճարոտ ա.
Ցարիս ասի՝ դուս արի,
Ասավ՝ սիրտըս յարոտ ա:

619

Աբարանը քարոտ ա,
Քարի տակըն արոտ ա.
Տարին տասնեկու ամիս
Մերը բալին կարոտ ա:
2· Կարմիր ձիանցն արոտ ա:

***

Հոբերանը քարոտ է,
Քարի տակը արոտ է.
Տարին տասնեկու ամիս
Աղջիկ տըղի կարոտ է:

Ա.Զ 387

620

Ես իրիկուն կիրակմուտ ա,
Երիկ ունիմ, հավի ճուտ ա.
Կը ճըվճըվա, կը կըտկըտա,
Տարեք գոմը, թող կուտ ուտա:
Իմա՞լ ենիմ, իմա՞լ ենիմ, իմա՞լ ենիմ,
Սարեր ձյուն ա, չիվարիլ եմ,
Ցար պըղտիկ ա, մորթիլ եմ:

ՀՄՄԲ 31

***

Ցարըմ ունիմ, հավի ճուտ եր,
Թալիք գոմը, թող կուտ ուտեր,
Խերբանի մեծ թիքեն ուտեր:
Որ պիճիկ է, իմալ ենիմ,
Գյադուկ ձյուն է, չիվար ենիմ:

Ա.Ե 205

***

Իրիկուն ա, կիրակմուտ ա,
Ցարըմ ունիմ, հավի ճուտ ա,
Տարեք,թող հավերուն կուտ տա:
Իմա՞լ ենիմ, իմալ չենիմ,
Ցարըս պըսաիկ ա, չիվարեր եմ:

ՀԺԵ 61

***

Իրիկուն եր, կիրակմուտ եր,
Երիկ մ՚ունիմ,, նըման կըտեր,
խաղու ճուտ եր.
Կանչեք թալլեն, խիտ խաղերաց
Թըղ կուտ ուտեր:
Խանե, խանե, խանե, խանե,
Խիտո՛, խիտո՛, խիտո խիտո:

ԾՎ 40

www.naregatsi.org

***

Երիկ մ'ունիմ, հավու ճուտ ա,
Քընչենք փազյախ, թող խոտ ուտա:
Իմա՞լ եննեմ, իմա՞լ եննեմ, իմա՞լ եննեմ,
Սարեր ձյուն ա, չըվարեր եմ,
Ցար պըզտիկ ա, մալուլեր եմ,
Հետըս չի գա, առնեմ փախնեմ:
ՎՄԲ 31

***

Եսոր իրկուն կիրակմուտ ա,
Մարդ ըմ ունիմ, հավի ճուտ ա.
Տարեք ոդեն, թող կուտ ուտա.
Իրիկունը կը կըտկըտա:
Իմալ եննեմ և այլն:

***

1—7. *Ցար մ'ունիմ, չատ պուճուր ա,*
Հետ մեր հավերուն կուտ կ'ուտա.
Տես. ՀՄԽԲ 31. կրկնակը նաև Իմալ եննեմ (աննեմ):

621

Լելե լելե թամզարա,
Երկու կուռոչ տաս փարա.
Լելե լելե թամզարա,
Կյաղտիկն ելավ ասքյարա:
ՎԺԵԲ 8

622

Երկեն արար բիար ա,
Ձեռքըդ կանանչ խիար ա.
Աղջի, կուգամ՝ հաց տանեմ,
Սինճ քաղեմ, դասատա արա:
ԱԴ 170

623

Անձրեվ, արի դյոլ արա,
Ղըսմաթներըս բոլ արա.
Ցարըս վոր կըտնից կ'ուգես՝
Դիպա մեր տուն թոլ արա:
ՏԽ 137. ԲՍ 141
Հմմտ. Անձրեվ եկավ, դյոլ արեց:

624

Իմ մէկքինըս քամար ա,
Ֆու ունքերըդ կամար ա.
Ա՛յ տղա, ի՞նչ ես միտք անում,
Իմ ջանըս քեզ համար ա:
ՊՍՎ 106
Իմ մէկքինը քամար ա,
Իմ ընքները կամար ա.
Ա՛յ տղա, խի՞ յես դարդ անում,
Ջանըս քեզի համար ա:
3. Գյաղա, դու ի՞նչ մըտքի յես:

***

Աղջի, քո բոյ երկար ա,
Քո ունքերըդ կամար ա.
Ուրիչ միտք դու մի՛ անի,
Իմ ջանը քեզ համար ա:

625

Մե յար ունիմ՝ յար ա,
Ցարըս հենց մին ու ճար ա.
Հողեմ աչխարքի դըլուխը
Ծընվել ա, ինձ համար ա:
ԲՍ 153

626

Մե յար ունիմ յարուտ ա,
Ցարա չի, պահրումար ա.
Ներա ձեռքին տանջվելով,
Թամամ դամիչ յես դառա:
ԲՍ 124

627

Հեր ես, հերություն արա,
Մեր ես, մերություն արա,
Թե աղջիկդ ինճի չես տա,
Սըրտիս մի հավար արա:
ԲՍ 137

628

Ա՛ տղա, դու ախրն արա,
Ոչխարը չախրն արա.
Ինձ ու քիզ վուր ճոշում ին,
Ուղիլըտ թախն արա:
ԹՄԿ 59
Տես՝ ... հայիր արա:

www.naregatsi.org

629

Գյուլբա կ'անեմ, խաչար ա,
Թլխածս յարիս պաչար ա.
Փանահ խան, քո մարը մեռնի,
Իմ յարը խե՞ մաշալ*) ա:

ԱԴ 114

*) Մաշալ, մաշել— մաշվել (բանաուամ):

630

Գյուլբա կ'անիմ, խաչար ա,
Երդեղեցուն զանչար ա.
Աղի, քու կարվիդ մեռնիմ,
Ձե՞ մունքերը մաշալ ա:

ԱԻ 113

631

Ցար չան, ուզուլմիչ արա,
Դեչրեդ դուզուլմիչ արա:

ԿԺԵ 57

632

Ա՛յ հես արա, հես արա,
Գաթա կըտամ՝ կես արա.
Աղջի՛, քու աղբերն ապրի,
Կարմիր թուշըդ դես արա:

633

Են սարը բարձրը սար ա,
Տակը գընջրած քար ա.
Ցես քեզ Թաքուն սիրեցի,
Բաս ո՞վ արավ աչխարա:

ՊՄՎ 105

12· Ես սարը բանձրը սար ա,
Տակը դանջրուլի քար ա:

ՏԻ 188

134· Ես սարը բանձրը սար ա·
Ցես քե Թաքուն սիրեցի,
Ես ո՞վ խաննեց աչքարա:

ՀԺԵ 123

14· Քափազա սարը սար ա·
Են ո՞վ արավ աչխարա:

ԱՋ 376

***

Են սարը բանձրը սար ա,
Տակը գընջիլով քար ա·
Ցես քե վո՞րդե սիրեցի,—
Ելը հանեց աչկարա:

ԱԲ 341

634

Ես սարըն բանձր սար ա,
Տակը գընջած քար ա·
Իմ առած մեկուճար ա,
Գըլխուն ատլաս ու զար ա:

ԱՂ 440

134· Են սարը բանձրը սար ա:
Ատլաճ սիրեք, յարս չանանք,
Իմ յարըս մեկուճար ա:

ՀԺԵ 81

234· Տակը գանջրուլու քար ե·
Ա՛յ հարեվաններ, տեսեք,
Առածըս մեկուճար ե:

ՏԻ 177

234: Տակը գանջրուլու քար ե·
Առածըս մեկուճար ե,
Հաղածը ըռուբյար ե:

ՌՄ 90· ԱԴ 163
ԲՍ 150

***

Արծաթիա բանձրը սարը,
Տակի գընջրած քարը:

***

Լալիարա սարը սար ա,
Տակը ջընջիլ ու քար ա·
Խաբար արեք իմ նանին,
Սիրածըս մինուճար ա:

ԱԺԱ 54

www.naregatsi.org

Գնդղարա սարը սար ա,
Տակը չընդիլ ու քար ա.
Մեռնեմ յարիս արևվին,
Իմ յարը մինուճար ա:
ԱԺԱ 51

635

Ես սարը բարձրը սար ա,
Տակը ղընջլած քար ա.
Ատված սիրող բան չասե,
Սիրած յար սըրտով առա:

636

Տիգափադ պեցիր սար ա,
Սիւն ու կյերանը քար ա.
Ցես մըեռնիմ են Տըղըփադա,
Ջըրքուպլի-լիւրը տըլակու դար ա:
ԱԺԹ 89

«Դիղափայա բարձր սար ա,
Սյուն ու դերանը քար ա.
Ցես մեռնեմ են Դիղափային,
Ձորս բոլորը դիլակի տեր ա»:

637

Ես սարը բարձրը սար ա,
Միջին դարդյարի քար ա.
Մուղնըվա ջուրը սառն ա,
Մուղնի երիտղն իմ յարն ա:
ՌՄ 133· ԱԴ 176

638

Դալդիղը աչքով արա,
Ինձ մի՛ թողնի բեչարա.
Դուշմանի դեմ կայնելը,
Ձոռ տըղամարդի գյար ա:
ՏԽ 102

639

Կանաչ արտը հաց տարա,
Ցարիս տեսա յետ դառա.
Խընձոր տրվում յես չառա,—
Ես ի՞նչ բեբախա յար դառա:
ԺԽ 13

4· Ես ի՞նչ կըրակ եր, վառա:
ԺԽ 13
23· Ցարըս տեսա, յետ դառա.
Խընձոր տըվեց, յես չառա:
ԺԽ 111

34· Խընձոր թալեց, յես չառա,
Քաֆիր եղա, յես չառա:
ԱՋ 389

234· Իմ յար տեսա, յեր դառա.
Խընձոր տըվեց, յես չառա,—
Ցես ի՞նչ անասաված դառա:
ԱԵ 194

1· Քաղցած արտը հաց տարա:
3· Խընձոր դըցեց, յես չառա:
134· Քաղած արտը հաց տարա.
Ես ինչ բեբախա յար եմ յես.
Խընձոր տըվավ, յես չառա:
ԲՍ 124

640

Աղջի, նըստի՛ կար արա,
Ինձի քեզի յար արա.
Մեր բաղի քուչով գալիս՝
Դալդա տեղում սարը արա:

34· Բաղի քուչովը գալիս՝
Ծառները տալդա արա:
34· Բաղի են քուչովն արի,
Ձեռքերըդ չարդախ արա:
ԲՍ 129

3· Բաղի քուչով գալիս ես
(գալում էս):
3· Բաղի քուչովը գընա:

***

Ցասով աղջիկ, կար երա,
Ընձի քըղի յար երա.
Բաղի տալդով յես կիգամ,
Ձեռներըդ չարդախ երա:
ԱԵ 193

4· Կրոնքերըդ (թևերդ) չարդախ
երա:

www.naregatsi.org

641

Ա՛յ հար արա, հար արա,
Ոսկե քյանքիւղդ յեր արա.
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տալ,
Գըլխիդ վախտին ճար արա:
ԱԴ 262· ԲՍ 135

642

Ա՛յ տըղա, հայիր երա,
Ոչխըրներ չայիրն երա.
Ձիս որ քըզի չը տըվին,
Դու մերըս գալիլ երա:
ԱԵ 193
Տես՝ Ա՛յ տղա, դուն այիրն արա:

643

Ամպել ա փարա–փարա,
Ցես իմ սըրտով յար չառա.
Ասուած, դարդյահիդ մեռնեմ,
կամ մահ տուր, կամ ճար արա:

1· Ամպերն են փարա–փարա:
4· Ուրում դու չես, ճար արա:

***

Ձադրըը փարա–փարա,
Ցես իմ սիրածը չառա.
Ասուած, դիվանիդ մեռնեմ,
Ծո ուրում տուր, կա՛մ չարա:

644

Սիրաս ելավ փարա–փարա,
Դարդիս գրուի մի չարա.
Ոսկեկող ալեւտրանին
Մի դառը մատաղ արա:
Տի 210

645

Սիրտը եղավ փարա–փարա,
Տեր իմ ասուած, ազատ արա,
Սըրտիս չըմընա խոր յարա:
Տի 116

646

Կըեանեն են դուը քաք ա,
Ես դուըս պեցիը սար ա.
Ինանեն չըմ տալ իմ ախճիկըը,
Ֆյալբալայի Սալթան աղա:
ԱԺԸ 27

«Գեանեն են դուը քաք ա,
Ես դուըս բարձր սար ա.
Ինանին չեմ տալ իմ ազջիկը···»

647

Ղարիբ եմ, տեղըս քար ա,
Ղարիբություն գըժվար ա.
Ասուած սիրեք, բան չասեք,
Ղարիբն ես ի՞նչ անճար ա:
ՀՄԽԲ 4

648

Ղարիբ եմ, տեղըս քար ա,
Ղարիբն եղ ի՞նչ անճար ա.
Վախտում եմ՝ դարիբ մեռնեմ,
Անադե հողը մըռնեմ:
ՆՀՋ 108

649

Դար ե. սիրտըս, քար ա,
Սիրտըս ջըրից վարար ա.
Գեղի առջի խորտակը
Իմ սիրած սիրուն յար ա:
ԲՍ 124

650

Ձորերս ի վեր հանդեր ա,
Ջուրը տունըս քանդեր ա.
Ծուռ արա, յետ դարձիր յեկ,
Սիրածըդ ասանն անտեր ա:
ՀՄԽԲ 9

123· Ձորերս ընի դանդեր ա,
Ջիմ ըրծաքի բանդեր ա.
Ցար Չան, քու Չանին մատաղ···
ԱՋ 374

www.naregatsi.org

Զորըն ու դուա անդեր ա,
Զիմ երկաթե բանդեր ա.
Ցարիս վոր տեննաս՝ ասա,
Քու խեղճ յարը անտեր ա:
ԱԺԱ. 56

Քոլերսը վեյ հանդեր ա,
Թվանքըդ լիքը բանդեր ա.
Ա տղա, դընա, չուտ արի,
Ֆիքը կալածն անտեր ա:
ԱՀ 140

651

Հանդեր ա, հա՛ հանդեր ա,
Ըիմ արծաթի բանդեր ա.
Դանակ բերեք, սիրտ ճըղենք,
Ես ի՛նչ բըղում դարդեր ա:
ԱՓ 267

Ըստըղավ ըստի հանդեր ա,
Լոխ ըրծաթե բանդեր ա.
Տենակ պերեք, սիրտըս ճըղեմ,
Բուղում-բուղում դարդեր ա:
ԱԺԻ 46

***

Սրհենց նիեր հանդերը,
Թագա արծաթի բանդերը.
Դանակ պիտի, սիրտըս ճըղենք,
Բուղում-բուղում դարդերը:
ԱՓ 263· ԲՍ 134

Տես՝ Աբփաչայի հանդերը:

652

Ադիկ, չիլեն ծալ երա,
Շիլեն ծալ ու մալ երա.
Եդ քու կարմիր թըշներուց
Պագ մի տուր, հալալ երա:
ԱՀ 444

***

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլբար, չիլեն ծալ երա.
Ամպեր երաց, հով երաց
Քոչ պագ ձի հալալ երա:
ՎԺԵՍ. 4

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Ալընձոր թալեմ, խամ երա,
Քո պագ ձի հալալ երա:
ՎԺԵՍ. 3

***

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Ծալ երա, ծալ-մալ երա.
Դիլբար, չիլեն ծալ երա,
Ալընձոր թալեմ խամ երա:

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլբար, չիլեն ծալ երա.
Թաղիս թալեմ, նըստի խավ երա:

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլբար, չիլեն ծալ երա,
Պադիկ ըմ տուր պիկ, նստի ժամ երա:

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլբար, չիլեն ծալ երա,
Ծալ երա, ծալ-մալ երա:
ՇՎ 61

***

Շիլեն ծալ, չիլեն ծալ,
Շիլեն ծալ ու մալ երինք,
Շիլեն ծալ ու մալ երինք,
Պադիկ մ'ինձի հալալ երինք:
ՀԺԵ 138

653

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Ցես ել եղնիմ քեզ վեհատ,
Երթամ քաղաք, չիր բերեմ,
Մեկ ինձի աչքով երա:
ԱԵ 204

654

Ադեվը մերներ ա,
Ոչխարն ու գառն անտեր ա.
Մերավորը մերն ընկավ,
Անտերը ինչի՞ տեր ա:
ՏՒ 154

www.naregatsi.org

2· Ձկները, գառն անտեր ա։
ՌՄ 107· ԲՍ 157

3· Մերավորը մերն եղավ։
234· Վոչխարը գառնամեր ա.
Ով մեր ունի՝ մերաուեր ա,
Ով մեր չունի՝ ինչի՞ տեր ա։
ԱԺԱ 51

***

Արեվը մերեմեր ե,
Գառը ոչխարին տեր ե.
Արնդա հորով–մորովը,
Ցերեկը ինչո՞ւ տեր ե։
ԱՀ 387

Արեգակը մերեմեր ա,
Տես՝ Արեգակը մերամեր։

655

Մըեր Թրվանքը ծանդըր ա,
Լոխ ըրծաթե բանդեր ա,
Ախաա խանը սատկալ ա,
Մին ու խուչը անդար ա*)։
ԱՀ 32

*) Ձին ու դուչը անտեր ա։

656

Բարդու ծառը բարձր ա,
Սիրած յարը քաղցր ա.
Վոր քու միտքըն ինձիկ ա,
Ես՞ չի ասիր՝ փախցրա։
34· Աղչիկ, ումուդրդ մեռնի.
Ինչո՞ւ չասիր՝ փախցրա։

657

Մեր բարդիքը բանձր ա,
Իրար մոտիկ թանձր ա.
Թե վոր ինձի քե չեն տա,
Գիշերն արի փախցրա։
34· Աղրիք, խաթրդ չըմընա,
Մեր յար քեղնից քաղցր ա։

658

Մեր բարդիքը բարձր ա,
Սիրած յարը քաղցր ա.
Գրնա մորըս հարցըրա,
Ձրի ինձի փախցրա։
ՌՄ 131

12· Մեր բարդուքը բարձր ա,
Սիրած յարըս քաղցր ա։
ԱԴ 176

4· Թե չի ուզի՝ փախցրա։
134· Մեր ծառները բարձր ա.
Առաջ մորըս հարցըրու.
Ցետ արի ինձ փախցրու։
ՏԽ 214

34· Գրնա նանին հարցըրու,
Թե վոր չըտա փախցրու։
ԱԺԱ 51

134· Բարդի բոյին բանձր ա.
Դե գնա մամին հարցըրա,
Թե վոր չի տա՝ փախցրա։
ԾՎ 51

***

Ուռի ծառը բանձր ա,
Սիրուն յարը քաղցր ա.
Գրնա հորը հարցըրա,
Վոր չըտըվեց՝ փախցրա։
ԱԲ 339

3· Գրնա մորը հարցըրա։

***

Մեր չարդաղը բանձր ե,
Սիրած յարը քաղցր ե.
Քելեք հորը հարցընենք,
Թե չըտըվեց՝ փախցընենք։
ԱԴ 98· ԲՍ 147

***

Մեր բաղը չատ բարձր ա,
Սըրտով սիրած քաղցր ա.
Կ'երթամ հորըդ հարցընեմ,
Թե չի տըվավ՝ փախցընեմ։

659

Մեր սարը չատ բարձր ա,
Աղրեր, լեղուդ քաղցր ա.
Կըրակն ընկել ինձ կ'երթ,
Շուտ արի ինձ փախցրա։

www.naregatsi.org

660

Բարդի ծառը բանձըր ա,
Սիրած յարը քաղցըր ա.
Ցարիս անուն Արաքսի,
Ծոցն ելնե կարմիր թառի:
ՎԺԵՒ 5

661

Աղջի, երթանք դընա վերա,
Ցես վարդ քաղեմ, դու վունջ երա.
Պաղիկըմ տամ, դու հոտ երա:
ՎԺԵՒ 14

662

Նուռը նըռանը վըրա,
Ցես ձեր դըռանը վըրա.
Ցես մի թուրի դուչ պիտի,
Իմ յարի կըռանը վըրա:

2· Միտը ճըղնանը վըրա:
ԱՋ 381

663

Ոչխարը դուղի վըրա,
Ղրղիզը խուղի վըրա.
Ցես մի թուրի դուչ պիտի,
Իմ յարի ուսի վըրա:
ԱՋ 375

23· Գեղմը խուղի վըրա.
Ցես մի աուտի դուչ պիտի:

664

Երկանքըն աղի վըրա,
Շամամը թաղի վըրա.
Ցես մի պըսալիկ դուչ եմ,
Իմ հերանց բաղի վըրա:

3· Ցես մի սինամ դուչ պիտի:
4· Հերանցըս բաղի վըրա:

Երկանքըս աղի վըրեն,
Շամամը թաղի վըրեն.
Ցես մի թեվավոր դուչ եմ,
Իմ հերանց բաղի վըրեն:
ՌՄ 128· ԲՄ 151

Արկանքը աղին յերա,
Շամամը թաղին յերա.
Ցես մի թիթռա դուչ պիտի,
Իմ յարին բաղին յերա:
ԱՋ 378

Արկանքն ա աղի վըրա,
Շամամն ա թաղի վըրա.
Երնեկ յես մեկ դուչ եղնենք
Իմ յարոջ բաղի վըրա:
ԱՐ 441

Արկանքն ա աղի վըրեն,
Խիարն ա թաղի վըրեն.
Ցես մի թառլան դուչ պիտի
Իմ հորանց բաղի վըրեն:
ԱՐ 143

665

Երկանքըն աղի վըրեն,
Շամամը թաղի վըրեն.
Մի վոսկի հեքյալ պիտի,
Իմ սիրուն յարի վըրեն:
ՆՀՋ 57

666

Երկանքըս աղի վերա,
Շամամըս թաղի վերա.
Կարմիր վարդ, ալ ծաղիկ,
Մանիշակ մաղի վըրա:
ԱՐ 139

667

Կայնել ես բաչի վըրա,
Նայում սըրդաչի վըրա.
Մեր դուչմանին յերը կըլնի՝
Տեսնեմ սև նաչի վըրա:
ՏԽ 218

668

Ամպերը ամպի վըրա,
Ամպերը սարի վըրա.
Ամպեր, սատըվան սիրեք,
Ջանճբեվնեք յարի վըրա:
4· Դուք չըդաք յարի վըրա:

www.naregatsi.org

***

Ամպել ա ամպից վերա,
Ամպել ա յայլից վերա.
Ամպեր, ասաված կըսիրիք,
Դուք չըդաք յարիս վերա:
ԱԴ 169

Ամպել է ամպի վերեն,
Ամպ է յայլեցոց վերեն.
Թո'ն, ասավածըդ սիրես,
Թո'ն, մի' գա յարիս վերեն:
Հժե 119

Ամպել ա ամպից վերեն,
Ամպը յայլեցոց վերեն.
Ամպ, ասավածըդ կըսիրես,
Մի' դընա յարիս վերեն:

669

Կարմիր վարդ ծառի վերա,
Սիրած յար յառի վերա.
Խըլբուլի պես կայնել ես,
Դու վարդի մառի վերա:
Տի 105

670

Խընձոր ես ծառի վերա,
Մաղիկ ես սարի վերա.
Անուշ տաղ ասող բըլբուլ,
Կայնել ես քարի վերա:
Տի 16

671

Բըլբուլը դարի վերա,
Խընձորը ծառի վերա.
Սիրած սիրածի տալին,
Զոր գնանին, քարի վերա:
ՀՄԽԱ 9
1. Բիւլբիւլը տալին վերա:
ԱԴ 96. ԲՍ 150

672

Արեվը դարի վերեն,
Մախմուռը քարի վերեն.
Սիրելուս եմ կորցըրել,
Ալադյաղ սարի վերեն:

12. Արեվը սարի վերեն,
Մամուռը քարի վերեն:

673

Արեվը դարի վերեն,
Մամուռը քարի վերեն.
Ճես իմ արուես կը թափեմ
Սիրելի յարի վերեն:

674

Արեվը դարի վերեն,
Մախմուռը քարի վերեն.
Մե դաստա վարդ եմ քաղե
Աղբորըս յար(ոյ)ի վերեն:
Հժե 109

675

Կայնել ես դարի վերա,
Զինարի ծառի վերա.
Զմուռս ֆասը դըրել ես
Համփուռ մազերի վերա:

134. Նըստել ես նըռան վըրա.
Ֆինո ֆասըդ դըրել ես
Շեկլիկ քյանքյուլիդ վըրա:
ԱՖ 339

134. Կայնել ես առվի վըրեն.
Ֆինո ֆասը դըրել ես
Համփուռ քյաքուլիդ վըրեն:
123. Կայներ ես բաղի վըրա.
Կարմիր ֆասըդ դըրեր ես
Համփուռ մազերըդ վըրա:
Ա.Ե 195

134. Կայնել ես նավի վըրեն.
Կարմիր ֆասըդ թեքել ես
Շեկլիկ քյանքուլիդ վըրեն:
ԲՍ 142

134. Կայնել ես յառի վըրա.
Փուսքյուլի ֆաս ես դըրել
Սադաֆ մազերիդ վըրա:
ՌՄ 111. ԱԴ 167

www.naregatsi.org

134· Կայնել ես յառի վըրա·
Նախչուն աղլուխ ես կապել
Սըրսուռ մաղերիդ վըրա:
ՏՒ 209

Կայնել ա նավի վերան,
Բոյը չինարի նըման.
Ձմուռ ֆասը դըրել ա
Շեկլիկ քաքուլի վերան:

676

Արեվը սարի վըրա,
Մամուռը քարի վըրա.
Ցես վոսկի սարք պիտեյի,
Իմ սիրած յարի վըրա:
ՀՄԽՍ. 21

13· Արեգակը սարի վըրա.
Ցես մի արծաթի սարք պիտեյ ե.
Ա.Զ 379

3· Ցես մի վոսկի սարք պիտի:
* 3· Մին թևվավոր դուշ պիտի:
Ա.Գ 269· ԲՍ 141
3· Ոխթը դյուկում քյարաբար:
Ա.Գ 92

677

Կաքավը քարի վըրեն,
Մախմաղը յերի վըրեն.
Մե վոսկե հեքյալ պըտեր
Իմ զարդաչին յերի վըրեն:
ՍՖ 342

2· Մախմուռը քարի վըրա:

***

Կաքավը դարի վըրա,
Մամուռը քարի վըրա.
Մի թևվավոր հավք պիտի
Իմ աղըր յարի վըրա:

678

Սերալ ըմ սերին յըրա,
Են սերիւն ըխալըրին յըրա.
Սերալ ըմ, պեց չըմ Թողում,
Ըսուռծեն սերն ա յըրա:
ԱԺԹ 87

«Սիրել եմ սերի վըրա,
Են սառն աղբըրի վըրա.
Սիրել եմ, բայց չեմ Թողում,
Ասըծու սերն ա վըրա»:

679

Թամքը Թամքի վըրա,
Ադունիկը վանքի վըրա.
Իմ աղբար ի՞նչ տեղ անաբ,
Թագ(ա)վորի Թախտի վըրա:
Ա.Գ 264· ԲՍ 151

680

Ի՞նչ ես նըստեր հողին վըրա,
Ալ ես հագեր մոռին վըրա.
Երնեկ քեզ դըրկըդին վըրա:
ԲՆԱ. 67

***

Սուրբ Ածոր ճամբու վըրա,
Տես՝ Արեվ եր ամպի տակին:

681

Կ·իր ըմ դըրա, հարցըրա,
Մինն ել դըրա դարձըրա.
Թե վոր քեզ աղջիկ չեն տա,
Դայրաթ արա, պահցըրա:
ԲՍ 155

682

Աբրան տեղը չայիը ա,
Չայիր չե՝ ամայիլ ա.
Դարիր դյադին սիրել եմ,
Ցարաբ նանըս ղայի՞լ ա:
ՀԺԵ 111

234· Ցարփաղը համայիլ ա.
Տըղա, քեզի առնում եմ,
Ցարաբ նանըդ ղայի՞լ ա:

Չակիլ քարը դորուդ ա,
Ցապրաղն համայիլ ա.
Ցես են դյադին աչք ունեմ,
Տեսեք՝ նանըս ղայի՞լ ա:

www.naregatsi.org

***

Դուռիս առջին պայիր ե,
Ջորս եքթաֆը չայիր ե:
ԱՖ 167

683

Լուսնակ անուշ բոլոր ա,
Մեջ թուխ ամպին մոլոր ա.
Ելանք սարեր քաղցըր նուշ,
Բոբիկ վոտաներ կ'ելներ վուշ:
ՎԺԵՍ. 11

684

Լուսնակն անուշ բոլոր ա,
Սըլը'մ ինք նըստեր ա.
Ծամերն խոնվ կած կ'անի,
Խոսք կըթալիմ, նազ կ'անի:

Աղջի, Սըլը'մ, դու հի՞ւր (ո՞ւր) ես, Ա'յ նանի, մինն ալ կաբի',
Ճես աղբյուր եմ, դու ջուր ես. Վոսկի կոճակնի չարի:
Ճես զրդրդամ, դու խրմես, ԱԴ 261. ԲՄ 132
Ճես վահանամ՝ դու ծրռես:
ՀԺԵ 86

Տես՝ Աբեք երթանք մանդրիկի:

685

Ես ճամբեքը ոլոր ա,
Ճես քեզ տեսա, մոլորա.
Մոլորիս մեկ ճար արա,
Ինձ ել քեզ ընկեր արա:
ՌՄ 100. ԱԴ 165

686

Արխալուղ կարեմ, յախեն ոլոր ա,
Հեղնարիս տեսար, մըտես մոլորա:

687

Գետը նի մըտա, խոր ա,
Ֆաթան չափիկըս նոր ա.
Իմ նանին խաբար արեք,
Ճես ոլքա-ոլքա կորա:
ՔՀ 159

3. Խաբար արեք իմ նանին:
ՏՒ 238

134. Ջուրը մըտել եմ խոր ա.
Խաբար տարեք իմ նանին,
Դիար-դիար յես կորա:
ՌՄ 117

***

Ջեմ մըտնի գետը, խոր ա,
Վոսկի հալավնիս նոր ա.
Խաբար տարեք իմ մորը,
Ղյուլա-ղյուլա յես կորա:

Ճես ոլքա-ոլքա կորա:

688

Մըտել եմ գետը, խոր ա,
Վոսկա հալավնին նոր ա.
Վոսկի կոճակնի չարի:
ԱԴ 261. ԲՄ 132

689

Մըտալ եմ կյետը, խոր ա,
Ֆաթան չաբեքըս նոր ա.
Ա' յար, մինն ել կաբե',
Ախ սարին ա, ախ հով ա:
ԱԺԹ 85

690

Տանըս տոկը խոր ա,
Ջըրու տենակը հո՞ր ա.
Այ ախտը տարվան կորած նըշանած,
Գերած սաղվաթըս հո՞ր ա:
ԱԺԹ 88

691

Սըրտիս դարդերը խոր ա,
Տունը մերը չի, նոր ա.
Բնֆտարդ մարդի ձեռին
Հուրն-հավիտյան յես կորա:
ՏՒ 257. ԲՄ 147

www.naregatsi.org

692

Շըվանա ճիւրը չոր ա,
Կռանըս մըկկնիմ, խոր ա.
Ես ա իմ յարես քյընիլին
Թամամ տըսնեըկու որ ա:
ԱԺԹ 87

«Շըվանա ջուրը չոր ա,
Կուռըս մեկնիմ, խոր ա.
Ես ա իմ յարիս դնալուն
Թամամ տասներկու որ ա»:

693

Մըն տըռնները չըրդըխաւուր ա,
Սարերը լոխ ծիլաւուր ա.
Ասոր են որին մատաղ,
Վըրէր իմ ախպէր Թըքաւուր ա:
ԱԺՂ 32

«Մեր դռները չարդախաւուր ա,
Սարերը լոխ ձիւաւոր ա.
Ասոր են որին մատաղ,
Ասոր իմ աղբեր Թաղաւոր ա»:

694

Մինթանեդ գաս կըտոր ա,
Հագինըդ ալվան չոր ա.
Դու մեր տանը հարս գալիս՝
Մի՛ ասի Թե յես կորա:
Տհ 191

695

Շորորա՛, Սալաթ, չորորա՛,
Լոզկեն Աբշակին կ՚որորա:
ՆՀԳ 49

2. Նավակն Աբշակին կ՚որորա:
(Վիպական յերգի կրկնակ)
ՀՄԽԱ. 49. ԿԺԵ 2

Շորորա, դյամին, չորորա,
Լոզկեն ի մէջ կ՚որորա:
ՀԺԵ 54

***

Որորա դյամին, որորա,
Լոզկեն ինե կ՚որորա:
ՀԺԵ 54

Շորորա՛, Սալլատ, չորորա,
Ղայեդն Աբշակիդ կ՚որորա:
ՋՐ 23

Շորորեք ջեյրան, չորորեր,
Դյամին Աբշակուն կ՚որորեր:
ՎԺԵԲ 17

***

Շորորա՛, խանում, չորորա՛,
Շորորա՛, փեչէրդ երեվա:
(Կրկնակ) Տհ 198

696

Գյամին գյաչեր դեմ Շուխուրա,
Ովան բարձեր բեռ իմ խինա.
Ովան դյացեր խարսնիս, կու ձենա,—
— Ջուտդ տարեք խերկան, մերկան,
Իմ նըշանլուն առնին, Թրխա տուն
է գան:

Որորա դյամին, որորա,
Լոզկեն ինե կ՚որորա:

Արեմն առեր դյամու մառան,
Ղարիբ խավքեր սիրու Թախան,
Աբշակու լեշ առան տարան:

Շորորա դյամին, չորորա,
Լոզկեն ի մէջ կ՚որորա:

Աբշակ տարան մըջ խաչերաց,
Սալաթ կանչեր վըր քարերաց,
Գուտ-գուտ արուն Թուխ աչքերաց.

Որորա դյամին, որորա,
Լոզկեն ինե կ՚որորա:
ՀԺԵ 54

Համա. Մըտնում եմ քաղը:

www.naregatsi.org

697

Ձեր բաղի դուռը բաց ա,
Վոտներըս չաղով թաց ա.
Ինձանից հեռացել ես,
Աչքերըս լիքը լաց ա:

ՀՄԽԱ. 8

4. Աչքերըս լիքը թաց ա:
ԱԴ 170

13. Մենձ բաղի դուռը բաց ա,
Ցարիցըս հեռացել եմ:
ԱԺԱ. 57

13. Բաղիս դուռը բաց ա.
Ցարիցըս հեռացել եմ:
ԱԺԱ. 51

***

Ձեր բաղի դուռը բաց ա,
Վոտներըդ չաղով թաց ա.
Ցարիցըդ հեռացել ես,
Աչքերըդ լիքը լաց ա:

ՔՀ 164. ՌՄ 134. ԱԴ 173.
ՏԽ 208. ԲՍ 136

13. Մեր բաղի դուռը բաց ա.
Ամեն ինձի անանելուս:

***

Ձեր իդու դուռը բաց ի,
Վոտներըդ չաղով թաց ի.
Ցարիցըդ դասվեր ես,
Աչքերըդ թաց-մաց ի:

ՎՄԱ. 96

698

Տանըս դուռը բաց ա,
Գուռիկ պուռիկ ավլած ա.
Ցորդան-դոշակ քցած ա,
Ցարըս վրբեն կըռնած ա:

ԱԺԱ. 61

699

Թոնդիրը բաց ա,
Վըրեն լե թաց ա.
Տասներկու չան ենք,
Մեկ չոր լե քած ա:

700

Ծաղիկ ունեմ, շատ բաց ա,
Միրտըս քեզ հետ կըպած ա.
Ցերբոր քեզի մոտացա,
Հիվանդ եյի, սաղացա:

3. Ցերբոր դուն ինձ մոտ եկար,
Հիվանդ եյի, լավացա:

701

Ցերկինքն ամպել ա, գետինը թաց ա,
Միքուհիս կայնել ա, երեսը բաց ա:
ԱՓ 336

Երկինքն ամպել է, գետինը թաց է,
Ցարըս քընել է, երեսը բաց է:
ՀՄԽԱ. 10

2. Ցարըս քընել է, պյարդոնը
բաց է:

***

Ցերկինքն ամպեր, գետին թաց եր.
Իմ քաոսնի չանդակ բաց եր:

702

Ցուռն թըռա անցկացա,
Շատ դարդերի դիմացա.
Շեկ տըղա, քեզի համար
Դեռևս՞ ինչեր իմացա:

ՏԽ 212

703

Դըռան առկին թաք կացա,
Ցերբոր գալըդ իմացա.
Վոտներըս սեվ ջուր իջավ,
Ա՜խ, մեկ ձայնըդ չիմացա:

ՏԽ 138. ԲՍ 157

www.naregatsi.org

704

Մուղնու առուն լողացա.
Դյուլի յայլուղ գողացա.
Ոխտը տարի հիվանդցա,
Յարըս եկավ՝ լավացա:
ԱՓ 344

123. Մուղնըվա գյոլը լողցա,
Մուղնըվա չուչքեն գողցա.
Ցոթ տարի հիվընդցա:
ԱԴ 174

12. Մուղնի ջուրը լողացա,
Մուղնու չուշմեն գողացա.
(Մուղնա չուպեն գողացա):
(Մուղնի չոշպեն գողացա):

124. Մուղնըվա գեղը լողցա,
Մուղնըվա չուչեն գողցա.
Ցարըս եկավ, յես լավցա:
ԱՋ 390

***

Գացի վանքը, լողացա,
Վանա չիշպեն գողացա.
Իրեք տարի հիվանդ ի,
Ցարիս տեսա, լավացա:

34. Ով եկավ, չը լավացա,
Նանիս տեսա, լավացա:
4. Աղրեաս եկավ, լավացա:

705

Ելա, ելա, հեռացա,
Ղարիբ ելին մոտեցա:
Անուշ յարըս միսա ընկավ,
Մէջքըս առավ, կոտացա:

34. Ել ու դյուն կըշտիս չըկա,
Ջեռըս ծոցիս երեցա:
34. Կըշտիս ել ու դյուն չունեմ,
Ջեռըս ծոցիս երեցա:

***

Գացի, գացի, հեռացա,
Հեռու տարին մոտեցա.
Ենտեղ իմ յարին կարոտցա,
Դես ճամբուն Թողի դարձա:
ՀԺԵ 81

***

Գացի, գացի, հեռեցա,
Հեռու տարին մոտեցա,
Դարդ ու զամոլ երեցա:
ԱԵ 193

706

Գացի, գացի, հեռըցա,
Բարձըր գեղին մոտեցա:
Գացի Թառնենք Թաղա հաց,
Անտեր Թուլան դիս եխած.
Փախա, ելա վեր դարին,
Հավաք արի իմ յարին:
ՀՀ 321
Տես՝ Բարձըր տարեն եկա ցած:

707

Հորս ու մորըս մոռացա,
Ել ու դյունից հեռացա.
Մի յարի խաթեր համար՝
Վախտիցը չուտ ծերացա:
Տի 173

***

Ջու կրակովդ արեցա,
Տես՝ Ա՛խ Մարո, դուն վախ Մարո:

708

Յա՛ր, մի՛ դնա, երեցա,
Քեզի հավանիս կացա.
Գալըդ լավ եր ինձ համար,
Գընալըդ չատ ցավեցա:

709

Ձեր քաղի կըշտումն անցա,
Քեզ քաղումը չըտեսա.
Ծընճռընեն աչքովս ընկան,
Ընըրա դունին հավատա:
Տի 218

www.naregatsi.org

710

Ջաղջի դըռնով յես անցա,
Անուշ հոտեն յես լըցվա:
ՀԺԵ 59

711

Ջուն եկի, եղի լափա,
Քու դարդից հալա թափա.
Ջուն եկի, սարեր լըրխի,
Շուն յարուկ զամալ փոխի:
ԲՆԳ 123

712

Եսոր պաս ա, միջունք ա,
Ամպել ա, պիտի ձուն գա.
Աղջի՛, բուկըդ սաղաֆ ա,
Աչցունքներըդ ուլունք ա:

34. Աղջի՛, բուկըդ սաղաֆ ա,
Արանքինը ուլունք ա:
ԱԺԱ. 59

713

Ցա՛ր, արի եվենք քարաբ,
Ամենքին կրտամ ջուղաբ.
Քանդի, ավերվի տունը,
Ով մեջտեղ կ'ընկնի սաբաք:

1. Ցարս եկավ, եվենք քյաբաբ:
ԲՍ 132

714

Դու ելել ես, կ'երթաս մարագ,
Վիղըդ երկեն, մեջըդ բարակ,
Կերածըդ մեղրը ու կարագ,
Հադիդ հալալ քե բումբարաք:
ԺԿ 66

Տրնեն ելար, կ'երթաս մարագ,
Քու ուտելուն մեղր ու կարագ,
Ինչոր կրխադնես՝ քե մըմբարաք
Բաժդը չինար, մեջըդը բարակ:
ԾՎ 36

Դու ելիր ես, կ'երթաս մարագ,
Թելերդ երկեն, մեջդ ա բարակ.
Քու ուտելիք սեր ու կարագ,
Քու հադնելիք քե բումբարաք:
ԱՆ 193

Դուն ելիր եր, կ'երթիր մարագ,
Վիղդ ե երկեն, մեջդ ե բարակ.
Քու հադնելիք քե բունբարագ,
Քու ուտելիք մեղր ու կարագ:
ՆՀՋ 93

Եսմար ելե, կ'երթա ի մարագ,
Դիլբար ելե, կ'երթա ի մարագ,
Քո ուտելիս մեղր ու կարագ,
Քո հադնելիս լե քե մումբարագ:
ՀԺԵ 98

234. Բույըդ երկար, մեջըդ բարակ,
Կերածըդ եր մեղր ու կարագ,
Հադիդ դեյրեն քե բինբարաք:

***

Դու ելել ես, կ'երթաս մարագ,
Վիղըդ երկեն, մեջըդ բարակ,
Ինչ որ հադնես՝ քե մունբարակ:
ՔՄՎ 23

3. Քու կերածդ ե մեղր ու կարագ:
ՏԻ 87

23. Քու ուտելուն մեղր ու կարագ,
Հադնելուն քե բունբարաք:
ՔՄՎ 30

23. Քյո կերելիս մեղր ու կյարագ,
Քյո խադնելիս քե բումբարաք:
ՏԻ 244

Դու ելար, գընացիր մարագ,
Թելերդ երկեն, վիղդ բարակ,
Հադիդ հալալ քե բինբարակ:
ԱՆ 206

Ելեր ես կ'երթաս կը մարագ,
Թելերդ երկան, մեջդըդ բարակ,
Կերածդ ե միշտ մեղրով կարագ:
ՋՔ 19

www.naregatsi.org

***

Ելեր ես, կ'երթաս վարագ,
Ինչ ես խապե՝ քե մուռբարագ,
Ջյո կերածն ի սեր ու կարագ:
ՎՍՄ 97

13· Տըղեն ելար, կ'երթաս վարագ,
Ջո ուտած՝ մեղըր կարագ:
ՆՀԳ 47

Ելեր ես, կ'երթաս ուխտ վարագ,
Ջո ուտելիք սեր ու կարագ,
Ինչ հագեր ես՝ քե մուրարեք:
ՍՄ 299

***

1—3· Դերիկոն ելե, կ'երթա մարագ,
Ուր (իր) ուտածն ի սեր, մեղր, կարագ:
ԾՎ 44

***

Տես՝ Իմ յարխա մեջքը բարակ:

715

Աղջի՛կ, ի՞նչ եր դիլակըդ,
Ոդով կոճկուն բիլակըդ·
Մի՛ բանա բայազ գյոկսըդ,
Ինձի վառեց կըրակըդ:
ԱԴ 162

Աղջի՛, ի՞նչ եր դիլակըդ,
Ոդս-կոճկով բիլակըդ·
Մի՛ բանա ճերմակ գյոկսըդ,
Ինձի կ'ելնե կըրակըդ:
ԱԴ 92

124· Աղջիկ, ի՞նչ ե դիլակըդ,
Ոդուն կոճակ բիլակըդ···
Սիրտը քըցիր կըրակը:
ՀԺԵ 125

***

Աղջի՛, ի՞նչ ա դիլակըդ,
Ոդն ու կոճակ բիլակըդ·
Մի՛ բանա ճերմակ կուրծքըդ,
Ինձ գոլեց քո կըրակըդ:
3· Բաց արա ճերմակ դուշըդ:

***

Տըղա՛, ինչ ե դիլակըդ,
Ճախեն կոճկուն ելակըդ·
Մի՛ բանա ճերմակ դուշըդ,
Վառեց ինձի կըրակըդ:
ԱՋ 389

124· Տըղա, ի՞նչ ա իլադըդ,
Ոդս-կոճկով բիլադըդ·
Ճարիդ քըցիր կըրակը:
ԱՓ 341

716

Նրանն կըլեպ պըռոշըդ,
Խընճորի կըլեպ թուշըդ·
Շնկո՛, քու խոզին ուտեմ,
Սիվաակ ու մարմառ դուշըդ:
ՀԺԵ 110

Խընճորի կեղեվ թուշըդ,
Նրանն կեղեվ պըռոշըդ·
Ինձ հալ ու մաշ են արել
Մարմարից սիպառակ դուշըդ:
ՏԽ 151

717

Տըղա, տես քու ճարըդ,
Թող կա ինձի քու չարըդ·
Հերիք ինձի լացընես,
Ջի՞ չես եմ քու ճըրագըդ:
ԱՋ 385

718

Նազ տըվե՛, նազ տըվե՛, քաչեմ նազերըդ,
Եպրիւչիմ թելերով հիւսեմ մազերըդ·
Հազցնենք, կապցնենք, մարմնդդ դրկենք,
Բեչեդ վրադ ճղենք, եսեվեդ հայինք:
(Հարսանեկան)
ԲՆԱ 557

www.naregatsi.org

719

Ֆանի՞ մեկ, քանի՞ մեկ աղ քու
նազերըդ,
Անմահության ջըրով վըլա մաղերըդ.
Ցես ուր (որ) երթամ, որո՞ւ
տ'անես նազերըդ,
Եկուր, աղվոր աղջիկ, հարս եղար
մեզի,
Ցախութ, ղըմբութ, անդին քար
եղար մեզի:
(Հարսանեկան)
ՀՄ. 416

***

Ֆանի՞ մեկ, քանի աս քու նազերըդ,
Վարդին ջըրով լըվացեր եմ
մաղերըդ,
Ցես ալ չըլամ, վորո՞ւ տ'ընես
նազերըդ.
Զարկիր, կըրակ տըվիր, կ'երիմ
կըվառիմ,
Ջըրի պես ծարավ եմ, ճամբուդ
կընայիմ:
(Սիրերգ)
ԲՆՄ. 334

720

Աղջի՛, չամամ ծըծերըդ,
Թողնե՛ս՝ բանամ ծըծերըդ,
Ինքն իրեն խրխըջում է
Սիլտակ քալամ ծըծերըդ:
ՄՀ. 134

721

Անդին քար առամներըդ,
Թանգ մեղրամոմ մատներըդ.
Թող մի երեսիս դիպչի
Փափուկ չորթագ ձեռներըդ:
ՏԺ 151

722

Աղջի, ինձի վառեց սերըդ,
Ծաձրիվի քյաֆուր մերըդ.
Դուչիդրդ կախ ես տրել
Շահմարի պես մաղերըդ:
ՏԺ

723

Երկնից կամար ունքերըդ,
Ինձի վառեց քու սերըդ.
Մատաղ լինիմ սեվ աչին,
Ցես կարոտ եմ քու պաչին:
ՀՄԺՄ. 42

724

Մատաղ լինիմ քեզ ու մորըդ,
Գըլուխըս դուրբան քու հորըդ.
Ասուված պահե ջուխտ աղբորըդ.
Երվա վառվա յես, չիրին:
ՏԺ 224

725

Ինչոն դընաց Բայազիդ,
Թուրը կըպավ բողազիդ:

726

Դու կաղնել ես դուխանիդ,
Շըրմըշըղը բերանիդ.
Դու բարակ, մեջըդ բարակ,
Ղուլ դընամ ջեյրան Ջանիդ:
ՍՋ 376

124. Ներսաել ես ջուխտ դերանին,
Շըրմըրուղը բերանին...
Ղուլ դընամ ջեյրան ձենիդ:
ՍՋ 381
Տես՝ Շողքը կըկաթի դերանին:

727

Կաթմիր աղուխըր ձեռիդ,
Ալ բինիչը կըռնեդիդ.
Ջինաւոր Սուրբ Սարգիսը
Բալքի հասնի հավարիդ:
ՏԺ 175. ԲՄ 153

728

Ջրրից ես դալիս, կուժն ուսիդ,
Մատաղ դրնամ յես քու լըսիդ.
Ասըծու կենդակը գարկի
Են քու սևլահդի վենիդ:
ՏԺ 228

www.naregatsi.org

729

Գերի յեղա աչքերիդ,
Կամարակապ ընքերիդ.
Եսենց անդուխթ սիրտ ունիս,
Վոր չես ճանչնա ընկերիդ:
ՍՀ 137

730

Առավոտուն հետ խաղերուդ,
Մայիլ եմ սըրմա մազերուդ,
Ձեմ դիմանար քու նազերուդ:
ՀՍ 420

***

Առավոտուն երկու մարդ,
Տես՝ Առավոտ լոր մտավ արտ:

731

Ծաղիկ եմ ցանե, հորս բոլորն ի վարդ,
Վարդի հոտն անուշ կըցըվի իմ դարդ.
Փընջիկ մի քաղեմ ուղարկեմ յարիս,
Կարոտըս չըմնար վեր աստըվորիս:
ՎՍԲ 40. ԺԽ 31

732

Բաղչե մ՝ ոլնկի, բիխուն քյաֆուր վարդ,
Ելա քաղելու, չելավ ձի կըտամի.
Բաղչե մ՝ ոլնկեցի, բիխուն դըռնդաթ,
Աստված մենակ դիտիր բեռախտիս դարդ:
ՀԺԵ 45

733

Կ՝երթամ վանա բերդ,
Վոտքերս չի պա հետ.
Կ՝ուզեմ դառնամ յետ,
Իմ յարն առնեմ հետ:
ՀՀ 328

4. Իմ յար բերեմ խետ:
ՎՍՍ 37

14. Եհանք վանա բերդ.
Իմ յար չի դա խետ:
ՊՎ 122

***

Ժամի բոլորն ալաղ ե,
Տես՝ Վանքի բոլորն ալաղ ա:

734

Ջերըս լիքը իվաղ ե,
Ցարիս թուչը դյուվաղ ե.
Ջերըս լըցի ծակած եր,
Ցարիս թուչը խածած եր:
ՍԵ 204

735

Ղարսա ջուրը պաղ բուլ ե,
Իմ յարըս թոփրի կ՝ուզե.
Կըտրել ե թոփրու թելը,
Ջարկել եմ չաթմի ծերը:
ՍԴ 172

736

Հերանցըս դուռը դուզ ե,
Հերըս չա՛տ բաչըզ կուզե.
Հարուր մանեթին աչե,
Պալտոնը թևվըդ քաշե:
ՍԳ 100

134. Հերանցըս կալը դուզ ե.
Ջաբմանի թևին քաշեք,
Իրեք հարուրին աչեք:
ՍՋ 388

Տես՝ Հերանցըս դուռը դուզ ա:

737

Ադջիկն եկեր պար կ՝ուզե,
Մարդարիտներ չար կ՝ուզե.
Հըլը պաղ իմ չըտըված՝
Ինձեն անդին քար կ՝ուզե:
ՍԳ 92

www.naregatsi.org

738

Ջըրի մէջին հավուզ է,
Հապինըդ դանավուզ է.
Դանավուզը թափուա ա,
Աղջիկ տըղին խաբուա ա:

34. Դանավուզը թափել ա,
Աղջիկ տըղին խաբել ա:
Տես՝ Ջըրի մէջի ճիլ խոտը:

739

Առավոտուն կ'ելլես, արեվ կուգաթե,
Բերանդ որ կուբանաս, մեղըր
կուկաթե.
Եկու նըստինք, անուշ անուշ
խորաթե:
ՀՍ. 415· ԲՆԱ. 101

***

Ջաղացիս դուռը ոսկի է,
Տես՝ Ցարի ա:

740

Երկինքն ամպել է, գնտինը մուխ է,
Ցես քեզ սիրել եմ, Քող ասեն՝
սուտ է:
ՀՄԽԱ. 10

741

Իմ զարդամին, մուխ է,
Ճիվս ի ընկավ քուխե.
Ասըծու խաչին խլաս,
Ես իրիկուն կիրակմուտք է:
ՀՀ 323

742

Ամպել է, երկինք մուխ է,
Աչխարքի վերջը սուտ է.
Քող իմ սիրածն ինձի տան,
Բիրադի ասեն՝ սուտ է:
ՌՄ 135· ԱԴ 174

Տես՝ Ամպել ա բուխա-բուխա:

***

Աչքերդ խաժուամած է,
Տես՝ ... խաժամուժ են:

743

Քաղցըը լեղուդ քալի քալ է,
Թուխ աչքերըդ գաչ ու լալ է.
Տեսնողն կըլնի բոյիդ հեյրան,
Մեկ չինարի սալվի տակ է:
ԲՄ 153

744

Աղվոր, քու հագածըդ ալ է,
Ելի, խալուն վըրա քալե.
Քալե ու մանտըրտիկ քալե,
Ալուկ փեչերըդ վեր ծալե:
ԲՆԱ. 100

Աղջիկ, քու հագածըդ ալ է,
Ալուկ փեչերըդ վեր ծալե:
Քալե ու մանտըրտիկ քալե,
Քու ադիուկ բոյկըդ երեվա:
ՀՍ. 414

Ելե, խալուն վըրա քալե,
Քալե ու մանտըրտիկ քալե.
Հարսնուկ, քու հագածըդ ալ է:
(Հարսանեկան)
ԲՆԱ. 557

745

Ինի մանչուն ֆաար ալ է,
Դառնա, դառնա ինձի կ'ասէ.
Ինձեն քեզի ֆայդա չըկա,
Դընա, դընա, ճամփադ աչե:
ԱԳ 94

4. Գընա, դընա, ճամբադ քալե:

746

Հագինըդ գարմիր չալ է,
Կերած կուքըդ հալալ է.
Չըլինի, ջ'որ ինձ Քողնես,—
Յարըդ քեզ պես մարալ է:
ԲՄ 126

www.naregatsi.org

747

Հազիր չուխիկըդ, քալե՛.
Տեսնամ՝ բոյիդ կըվայլե՞.
Ելնեմ, ըսեմ աղայիդ,
Բոյիդ հատ մ՚ալ Թող կարե՝:
ԲՆԱ. 624

***

... Ելել ե. պըլել ե. թակել ե. տըփել ե. ամպել ե. սառել ե. փըռվել ե. բացվել ե. պատել ե. ձրնոտեր ե. բերել ե, գըրեր ե. բոլորել ե. ևորել ե. հեշտացեր ե և նմաններըը տես՝ ելել ա. պըլել ա. թակել ա. ամպել ա. սառել ա. փռվել ա և նմաններըի կարգի մեջ:

748

Հովին հոփ տուր ու քելե,
Դոշըդ Թափ տուր ու քելե:
(Կրկնակ)
ԱՋ 386

749

Անճրեվըն եկե, ջուր և չըխե,
Իմ յար գիւր ամպն և փոխե,
Երգըմցեր և՝ չեմ չի կոխե:
ՋԲ 22

750

Շահարի անդը փոխե՛,
Շահիդ գալը և, տար փոխե՛.
Ի՛տով ինձ գ՚ուղիս խավիե՛,
Տար հալե՛, աճկըտ կոխե՛:
(Աղջիկը չի հավանում իր նշանածի բերած ընծաները)
ԹՄԿ 63

751

Աղջի՛ մազերըդ Թուխ և,
Ես ի՞նչ բարութի մուխ և,
Մուխ անողը քոռանա,
Ինձի, քեզի մոռանա:

***

Աղջի՛, մի՛ դա, մեր տուն ծուխ և,
Տես՝ ... Ծուխ ա:

752

Հորըս դուռը սալած և,
Ջին այարած կայնած և.
Ջախուկ երա, ինձի տար,
Դուշմաններըս կայնած և:
ՀԺԵ 126

753

Կարմիր քարը տաշած և,
Բոյըս գալամքաշած և.
Ինչ ենեմ վոր քաշած և,
Սիրտըս հալած մաշած և:
ՀԺԵ 126

123. Ջաղցի դուռը տաշած և,
Ցարըս գալամքաշած և.
Գալամ քաչիըն ի՞նչ կ՚ոնե:
ԹՄԿ 63

23. Բոյըս գալմով քաշած և.
Ցես ի՞նչ կ՚ենեմ նգ բոյը:
3. Ի՞նչ անեմ գալամ բոյը:
3. Ի՞նչ անեմ գալամքաշը:

***

1–4. Կարմիր քարը տաշած ա,
Բոյը միջին քաշած ա:
ԿԺԵ 12

***

Կարմիր քարը տաշած ա,
Բոյըս միջը քաշած ա.
Ինչ անեմ վոր քաշած ա.
Սիրտըս հալումաշած ա:
ԱԲ 345

234. Բոյըս գալմով քաշած ա.
Ի՞նչ անեմ գալմով քաշած ա,
Սիրտըս հալած մաշած ա:
ՀԺԵ 111

www.naregatsi.org

***

1–4· Կարմիր քարը տաչած է,
Սիրտս հալած մաչած է։
ԿԺԵ 65

754

Ջաղճիս դուռը տաչած է,
Մահրամաս գյուլքաչած է.
Իրեք որ է չեմ տեսե,
Սիրտըս փորիս քաչած է։
ԱԳ 96

24· Բոյըս՞ գալամքաչած է.
Սիրտըս փորիս մաչած է։
ՀԺԵ 120

Ջաղցի դրռներ տաչած եր,
Գյուլմահրամեն քաչած եր.
Եսոր, երեկ չեմ տեսեր,
Ախլքըս գըլխես կորած է։
ՆՀՋ 88

755

Ժամի պատը տաչած է,
Քնդի վըրեն քաչած է.
Ճամփիդ պաչարի համար՝
Ջաղ հավերը խաչած է։
ՏՒ 254· ԲՄ 124

***

Տես՝ Ջաղցի դրռներ տաչած են։
Տես՝ Ջաղչի դըռներ տաչած եր։
Տես՝ Ջաղցի քարը տաշուկ եր։
Տես՝ Ջաղացիս դուռը տաչած։

756

Մե բարձ ունիմ, դըրած է,
Ճարըս վըրեն քընած է.
Աչք ու ունքին հավան եմ,
Մե քիչ ոանդը թըռած է։
ԹՄԿ 63

124· Բարձըր յաղմա դըրած ա,
Ճարըս վըրեն քընած ա.
Մի քիչ ոանդը տարած ա։

Տես՝ Թըվանքն ուսիդ դըրած։

757

Աս գիշեր մարկոսակ է,
Աղվոր, չափըդ խաւսակ է.
Եկուր, ինձի բեհ մի տուր,
Վաղը յետի պըտակ է։
ՀՍ 460

758

Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, ճանըդ
բարակ է,
Որ որ խարիւք մը դա, սիրտը
կըրակ է,
ԲՆԲ 42

759

Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, ձենըդ
բարակ է,
Ճարըս կորուցեր, հալըս յաման է.
Կըռունկ, եղած տեղըդ հայիր—
չիմանե է,
Աչխարհքըն արեդակ, ինձի
դուման է։
ՋԲ 21

Տես՝ Կանչե՛, կռունկ, կանչե՛ քանի
դարուն է։

760

Պարզ գիշերը լուսնյակ է,
Իմ յարը արեդակ է.
Արեգակի պես յար Ջան,
Խոսքըդ մեղր ու կարագ է։
Տ՛Ս 190

761

Կեսերըս հագածը փուլլու չապիկ է,
Գիտես քի քու տըղադ ինձի երիկ է.
Ալ չիմ դիմանար, մա՛րըս, հերիք ե։
(Պանդխտի)
ԲՆԲ 689

762

Ձերմակ տարը մոտիկ է (ա),
Ձյունը եկել, գոտիկ է (ա).
Մեռնիմ իմ յարիս բոյին,
Տունս տանըդ մոտիկ է (ա)։
ԱԴ 173

www.naregatsi.org

123· *Սինամ սարեր մոտիկ ա,*
Ձունը եկեր, դոռիկ ա.
Մեռնեմ իմ յարիս բոյին...
ԺԽ 60

***

Սինամ սարեր մոտիկ ա,
Ձուն ա եկեր, դոռիկ ա:
ԱՀ 440

Տես՝ ելանք սարերը մոտիկ:

763

Յայլի ձորեր խորունկ է,
Ձիլ խոտ չուրի ծունկ է.
Յարըս մեկը նըստած է,
Գիտես Թե անուշ խունկ է:
Տխ 197

764

Հեվարն լրև, բերի գահ է,
Ջուար տարեք յարոջս, վա՛հ է.
Աչքունք կուլեր, սիրան ուրախ եր.
Սըրտին մեռնիմ, սեր կեր ի նե,
Աչից մեռնիմ, դեղ կեր ի նե:
ՀՀ 305

765

Սարին տակը մեծ դեղ է,
Ջըրեր խառնած մեկ տեղ է.
Իմ յարըս ինձ չի ճանչնա,
Ինչքը միտք ո՞ւր տեղ է:
ԱԳ 101

1· *Ջաղցի տակը մեծ դեղ է:*

766

Քամբախ Բուլանըխ, ի՞նչ անուշ դեղ է,
Երկուսս մե չապիկ, փողպատն ի նեղ է.
Յարիս մեկ պադն ի սըրտիս ի դեղ է:
ՌՄ 59

***

Մըչու դաչա, կըսանն, խորոտկի տեղ եր,
Երկուս մեկ չապիկ, փողպատներ նեղ եր.
Ջու չունչ որ կըշընչեր, իմ խոցին դեղ եր:
ՀԺԵ 91

***

1—3· *Գացինք Բուլանուղ, ի՞նչ անուշ դեղ եր,*
Երկուս մեկ չապիկ, փողպատ նեղ եր:
ՀԺԵ 127

767

Ա ի՞նչ տեղ է(ր), աս ի՞նչ դեղ է(ր),—
Բաղեչ քյաղաք անուշ տեղ է(ր).
Կարմիր սոլեր ոտաց նեղ է(ր),
Բալաք աչքեր խոցուն դեղ է(ր):
ՀԺԵ 58

***

Ախին՝ ի՞նչ դեղ ի, ո՞ւր ի.
Բաղեչ քյաղաք անուշ տեղ ի.
Կարմիր սոլեր ոտքերուն նեղ ի,
Ալի լաչին դյուլխուն եղի,
Կանաչ կապեն վերևն եղի:
ՀԺԵ 60

768

Ձախս հըլունը հադեղ է,
Ջանըս ջանիդ լայեղ է.
Ելար դուռը աչեցիր,
Ջիվանի ումրըդ մաչեցիր:
ԱԳ 96

4· *Ջիվան ջանս մաչեցիր:*
Տես՝ Սեռիկը խլին յեղ եր:

769

Ես աչխարհը հարամ է,
Սըրտիս վըրա յարա մ'է.
Մեռնիմ, հող տապանն իջնեմ,
Սերըս անոր վըրան է:
ԲՆԳ 635

www.naregatsi.org

770

Ա՛խ դիչեր Համբարձում է,
Աղվոր ներսն հարցում է.
Դուն որ ինձի չար չիլիս,
Մեղեր աչխարքս անցո՞ւմ է:
ՀՍ. 464

771

Ջաղցի քարը դառնում է,
Աղչիկ տըղին առնում է:

772

Ոսկիս չիֆթէ խաղի չէ,
Ելն ինչ կ'ըսե՝ թող ըսե,
Ցարը ճակուս չապին է:
ԲՆՄ. 623

***

Կողքս քարերն աղի չէ,
Տես՝ ... աղի չա՛:

773

Մատնուս ակը մալի չէ,
Ա՛խ ի՞նչ դըժվար տարի չէ.
Շան աղչըկներ, բան բանեցնէք,
Կարգըվելու տարի չէ:
ՀՍ. 459
Չմմո. Հաց կըթխեմ գարի չա՛:

774

Մատիդ մատնիք մալի չէ,
Աղչի՛, եղ ինչ գալի չէ.
Սերն ի՞նչ է, սալդեն ինչ է,
Ես պարի գայդեն ինչ է:
ԱՀ. 136

775

Հաց եմ թըխե(լ), գարի չէ (չա՛, չէր),
Իմ չարը սաֆարի չէ (չա՛, չէր).
Մեռնիմ սաֆար գընալուդ,
Ճոպքերըդ չաքարի չէ (չա՛, չէր):
ԱԳ 96. ՋԲ 35

123. *Հաց իմ թըխէ, գարի չէ,*
Ցար ունիմ, սաֆարի չէ.
Սաֆար գընալուդ մեռնիմ:
ԹՄԿ 62

3. *Սաֆար երթալուդ մեռնեմ:*
ՔՀ 160

34. *Սաֆար գընալըն մեռնեմ,*
Ճոպքերը չաքարի չա՛:
ՏԹ 215

3. *Ցար չան, սաֆարիդ գուրբա՛:*
ՌՄ 116

123. *Ալիր եմ մաղել, գարի չա՛,*
Իմ չարըս սաֆարի չա՛.
Ցար, քու սաֆարին մատաղ:
ԱՀ 141

***

Մեր հանդերը գարի չա՛,
Իմ աղբեր սաֆարի չա՛:
Աղբեր, սաֆարիդ մատաղ,
Ճոպքերըդ չաքարի չա՛:

23. *Ցարըս ել սաֆարի չա՛.*
Ցար, քու սաֆարիդ մատաղ:
3. *Սաֆար գընալուդ մատաղ:*

776

Գյուլընկներըս գարի չէ,
Կաքավներըս մալի չէ.
Ցեղիք որ և չեմ տեսել,
Գիտեմ՝ ոխտը տարի չէ:
ԱԵ 202

***

Մեր արտերը գարի չէ,
Կաքավները մարի չէ.
Ես քանի որ չեմ տեսել,
Թամամ ոխտը տարի չէ:

2. *Կաքավները տարի չէ:*

www.naregatsi.org

777

Ես տարին չա՛տ հոր տարի չե,
Կերած հացներըս պարի չե.
Իմ քոռացած սեվ բախտիցը,
Անուշ յարըս տաֆարի չե:

ՏԽ 222

778

Քարի գլուխ մերի չե,
Քարի տակը գարի չե.
Ղայրաթ երեք, աղջըկները,
Ընչանվելու տարի չե:

ԱՀ 389

779

Իմ յարը տիրացու չե (յա),
Հատուկ տերտերացու չե (յա).
Մազերը վոր վեր անե,
Մի գեղի քյոխվացու չե (յա).

ԲՍ 124. ՏԽ 257

780

Անուշ մերիկ, դարդ մի՛ անե,
Նաղլի հարսիդ աղիդ պահե,
Ջուրի ասուված ինձ ազատե:

ՏԽ 115

***

Սիստակ ձին նալն ի՞նչ կ'անե,
Տես՝ հող ձի չեմ, նալն ինչ անեմ:

781

Սալդրթի մեր լըվացք կ'անե,
Շուշպեն ավետըրնին տանե,
Սալդատ տըղին ազատ անե:

ՏԽ 115

***

Ջաղացս ալուր կ'անե,
Տես՝ Ջաղաց կ'աներ ալուք:

782

Իդդիրու սարերը դուման ե,
Մաքոյիս հալը յաման ե:
(Կրկնակ)

ՏԽ 253

***

Իդդիրու սարերը դուման ե.
Սալդատը ելել ա գյադուկը,
Սալդատը ելել ա Ալաջեն:
(Կրկնակ)

ՌՄ 136

783

Լեռները ճուն կուգա, ովան դուման ե,
Ցարեն զատվողին հալը յաման ե.
Ցես ալ ի՞նչ ըսիմ, որըս լըման ե:

ԲՆԲ 680

784

Լալան քյնկից դին անե,
Մըր վըերթերը դեն անե,
Հըրան կյամ ա իմ յարը,
Կոխկես նըստե, սեր անե:

ԱԺԼ 48

«Լալան գնաց դին անե,
Մեր հորթերը դեն անե.
Հրեն գալիս է իմ յարը,
Կողքիս նստի, սեր անե»:

785

Սըրտիդ մեջը բոստան ցանե,
Ծաղիկն ու թուփը լավ բան ե.
Ցես ել կուգամ հոտ քաշելու,
Արտըսունքովըս ջըրելու:

ՏԽ 217

786

Եսոր մութ ու լուս կ'ենե,
Տանտեր եկեր՝ դուրս կ'ենե.
Ով վոր չի գա եդա պար,
Մեռնի իր յար, կըտրի ճար:

ԱՀ 138

www.naregatsi.org

787

Կըռընկի պես վիզդ երկեն ե,
Գյարդանըդ երկու թիզ լեն ե.
Ձեր ոջախը չեն ու չեն ե:
ՏԽ 166

788

Ցար կայնի՝ լըվացք կ'ենե,
Խըռով ե մացի քենե.
Ցար արի՛ ու յար դընա,
Իանե խըռով մի՛ մընա.
Մեռնիմ քու բաժին–բոյին,
Քու մաղուչ Թոսուն սոյին:

***

Իմ ուղածը դեղեն ե,
Տես՝ դարաֆիլը դեղին ե:

789

Ցար բըռնողի սիրա սեր չելնե,
Ցար սիրողի սիրա յեղ չելնե:
ՎՍՍ 44

790

Դոյնար, դոյնար, դոյնար ջան,
Դոն–դոն, դոնդիկն ե,
Թագավորի դոնԹիկն ե:
(կրկնակ)
ԱԴ 165

791

Իմ հարսըս հենց ես սանն ե,
Ըստեղ նըստած կար կ'անե.
Բաղդադու սեվ չալիցը
Ինձի չուխա կըկարե:
ԲՍ 145

792

Ց'երկինքըն ամպել ե (ր), իրնչ անուչ Թոն ե (ր),
Գամ, ղըռնեն անցընեմ, հոդյակըս հոն ե (ր):
ՀՄԽՍ 10

2· Եկա, ղըռնեն անցա,
Ջանանըս հոն եր:
ԺԽ 22

***

Ցերկինքը ամպեր եր, իրնչ անուչ Թոն եր.
Եկա, ղըռնեն անցա, Ջանանըս հոն եր.
Երեցա, խորվեցա, աս իրնչըղ բակ եր.
Գընը, ղապլի խային, յար չեղար մեղի:
ՋՐ 21

34· Երեցա, վառեցա, ես իրնչըղ սուն եր.
Գընա, ղապլի խային, յար չեղար ինձի:
ՏԽ 97

234· Կայնա, մայիլ յեղա, Ջան աղչիկս հոն եր:
Երեցա, խորվեցա, ես իրնչըղ բան եր.
Սիրուն, աստվածդ սիրես, դիս մի՛ լացըներ:
ՆՀՋ 85

234· Կայնա, մայիլ եղա, Ջանանըս հոն եր.
Այրըվա, կըրակվա, ես իրնչըվա բան եր.
Ցար, եղ քու դարդերըդ, իմայի աչքերըդ:
ԱԵ 209

234· Կայնա, մայիլ եղա, Ջանանըր հոն եր.
Տո՛ յար, աստվածդ սիրես, դոշդ մի՛ բանա.
Սիրով ասվդաքյար եմ, յես չեմ դիմանա:
(Աչուղական)
ՀԺԵ 96

***

Պուճուր աղչիկ, մի՛ Թոնե,
Տես՝ Պուճուր աղչիկ մի՛ Թոնի:

www.naregatsi.org

793

Բարճիս երեսը նըշխաուն է,
Քուրսըջըս անունը Դըշխաուն է.
Ինձի սիրող երկեն տըղեն,
Աստված վըկա, չաշխաուն է:
ՏՒ 239· ԲՄ 130

794

Սարին են գոլը ճյուն է,
Ես գոլըս հավքի բուն է.
Հըրես յեկըն իմ յարը
Շելակը թավ թավ հուն է:
ԱԳ 265

795

Գանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, քանի
դարուն է,
Ղարիբներուն սիրտը դունդ դունդ
արուն է.
Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, ձենըդ
բարակ է,
Յարիս լեզուն թաղա մեղրած
կարագ է.
Կըռունկ, եղած տեղըդ չայիր—
չիմանաս է,
Աչխարհքը արեգակ, ընձի դուման է:
ՏՒ 86· ԺԻ 22
Տես՝ ... Ձանըդ բարակ է:
Տես՝ ... Ձենըդ բարակ է:

***

Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, քանի
դարուն է,
Ղարիբներու սիրտը դունդ դունդ
արուն է.
Քու իջած տեղըդ չայիր–չիմանաս է,
Աչխարհին արեգակ, ինձի դումանաս է:
Կանչե՛, կռունկ, կանչե՛ բարձր
ասրերին,
Գնացեր եմ ղարիբ երկիր, վախեմ
մեռնելեն.
Մի՛ լա, մարիկ, մի՛ լա, չես ղարիբ
տեղ եմ,
Վաթանիս հողի ջըրին չես կարոտցեր
եմ:
ՋԲ 34

796

Բիւլբիւլը կկանչե՝ ասոր դարուն է,
Մի՛ խոսիք, մարդիկներ, սըրտիկս
արուն է,
Սիրական յար մ՛ունիմ, ան ալ
հեռուն է:
ՀԱ 461

Տես՝ Բիւլբիւլն ալ կու կանչե բաղչե
բարի պես:

797

Սեվ հավի ճուն փուրն է,
Իմ յարը Գյանջու կուռն է.
Գյանջա, քու սարը փուլ գա,
Բալքի իմ յարը ստուն գա:
ՔՀ 164

1. Սեվ հավի ճուն փորն է:
ԱԳ 171
Տես՝ Ջրի են կուռը յոնջա:

798

Լե ըզխուելե.
Ինուչ յար ջան, զըռնեն դուս արի,
աչե՛,
Ես իմ ջիվան ջանըս քեզի փեշքաշ է:
(Կրկնակ)
ՏՒ 255

799

Յարը իրիկուն կ՛աչե,
Վոր ինձի իր քովը քաչե.
Վա՛յ անիծվի քու հերը,
Վոր քեզ պես ինճ չըմաչե:
ԲՄ 153

800

Ուրագը փեսին կրատաչե,
Սերըդ իմ սիրտը կը մաչե,
Բարակ սըրտով ինձի աչե:
ՋԲ 19· ԺԻ 14

www.naregatsi.org

801

Բաղչի բոլորը դամիչ է,
Ջերքս լիքը քիշմիչ է,
Աղջի, ճրթաղը լուա տու,
Ջիբիս քիշմիշը դուս տու:

Ա.Ջ 389

***

Բաղ ըմ ունեմ դամուչ է,
Տես՝ Բաղչի բոլոր դամիչ ա:

***

Ծառին տակը մըչմիչ է,
Տես՝ Իմ քարի տակ կա չուչա:

***

Սեվ ամպերը պարզում չէ,
Տես՝ Մթըննել ա, պարզում չի:

802

Բոբիկ մի՛ քելե, փուշ է,
Սիրունիկ, պադդ անուշ է:
(Կրկնակ)

ՀՄԹԱ. 42· ԿԺԵ 1

Տես՝ Ջուն դնեմ Թամլեն խաչեմ:

803

Բլլըուլ ես, մի խոսլ կանչե,
Մարալի պես տաղ կանչե.
Նազանի յար, քեզ մեռնիմ,
Թող աչխարքը ամանչե:

ԲՄ 127

804

Մարանը մեծցեր է, պապա կու
կանչե,
Ան տեսնող կըարիճը սըրտեն կու
հառչե,
Մարիկ, ելի՛ դուն ալ ասոուծու
կանչե՛:

ՀՄ. 460

805

Դուռնիվեր ես կայներ, դըրկածըդ
մանչ է,
Հագածըդ սերթս եր, վըրան
կանանչ է,
Քեզ տեսնող կըարիճը սըրտեն կու
հառչե:

ՀՄ. 415

2—3· Հագածդ սերթաս եր, վրան
կանաչ է.
Քեզ տեսնող կարիճն ալ սրտեն
կուհառչե:

ԲՆՄ. 101

***

Առավոտուն կ'ելլես, դըրկածըդ
մանչ է,
Հագածըդ չերթաս, վըրան կանաչ է:
(Հարս տանելու)

ԲՆՄ. 557

806

Ջուր ծառը կանանչ է,
Ջարդ ու բարիդ ճանանչե:
Գող մարդկանցից հեռացիր,
Վոր խիղճըդ քեզ չըտանջե:

ԲՄ 154

807

Ծառի քոքը կանանչ է,
Ցարը յարին ճանանչ է.
Ինչքան վոր նեղ տեղ ընկնիս,
Սուրը կարապետին կանչե:

Ա.Դ· 169

1· Ծառի տակը կանանչ է:

808

Ջաղըը մ'ունիմ, կանանչ է,
Մեջը դոփ–դոլու մանչ է.
Ըռախին բարի բան չե,
Գինին խմե՛, խաղ կանչե:

www.naregatsi.org

34· Մենծ հարսը ապեկ բան չէ,
Պզտիկ հարսը վար կանչէ:
ԱԹ 167

***

Ձայիր մ'ունիմ, կանանչ է,
Միջու մարդը ճանանչ է.
Բախի խըմելն լավ բան չէ,
Գինի խըմե՛, խաղ կանչէ:
ԲՆԱ 201

123· Ձադիր մ'ունինք, կանանչ է,
Միջի մարդիկ ճանանչ է.
Աբաղ խըմել լավ բան չէ:

809

Մեր արեվը չատ կանանչ է,
Նաչալնիկը մեզ կըկանչէ,
Ֆյասիր տըղին հեչ չի ճանչէ:
(Զինվորի)
Տհ 115

810

Ցայլի բոլոր կանանչ է,
Տունըդ մեզի ճանանչ է.
Մեռնիմ չամամ ծրծներիդ,
Իմ դարդ քեզի այան չէ:
ԱԴ 170

23· Տունը մեզի ճանանչ է.
Թուխավ չամամը կանչէ:
ՌՄ 117

234· Տունը մեզի ճանանչ է.
Հեռու յես, ցավըս չիտես,
Դարդըս քեզի այան չէ:
Տհ 170

Տես՝ կանաչ արտի քենարը:
Տես՝ ... ճանաչ(ն)էր:

811

Սերն ի՞նչ է, սավառն ի՞նչ է,
Ես պարի ղայդեն ի՞նչ է.
Բանձըր ծառ քաղցը պըտաւղ,
Չեմ հասնի, ֆայդեն ի՞նչ է:
ՌՄ 129· Տհ 145

Սեյն ի՞նչ ա, սավդան ի՞նչ ա,
Աս պայիս ղայդան ինչ ա.
Բանձըյ ծայ, քաղցըյ պըտուղ,
Ոյ չիմ հասնի, ֆայտան ի՞նչ ա:
(Խոտորջրի)
Տհ 106

Սերն ի՞նչ է, սավդան ի՞նչ է,
Ես խաղի ղայդան ի՞նչ է.
Բանձըր ծառ, անուշ պըտուղ,
Չեմ հասնի, ֆայտան ինչ է:
ԱԳ 97

Տես՝ Մատիդ մատնիք մավի չէ:

***

Սերն ի՞նչ է, սեվդան ի՞նչ է,
Թուղթն ի՞նչ է, խալեմն ի՞նչ է.
Բարձըր ծառ, անուշ պըտուղ,
Չիմ հասնիր, ֆայտան ի՞նչ է:
ՀԱ 463

Սերն ի՞նչ է, սավդան ի՞նչ ա,
Կըյրիճ, քու սավդան ի՞նչ ա.
Մառը բարս, մեյման ա քարս,
Ձառք չ'առնիր, ֆայդան ի՞նչ ա:
ԲՆԳ 519

(... Մառը բարձր, մեյման քաղցըր,
Ձեռք չի հասնիր, ֆայդան ի՞նչ ա):

***

Սերն ի՞նչ եր, սավդեն ի՞նչ եր,
Ա՛խ, յար, քո ղայդեն ի՞նչ եր.
Ղալամդաշ չարմա ունքեր,
Չը պաչես՝ ֆայդեն ի՞նչ եր:
ԱԲ 345

2· Եղ բանի ղայդեն ի՞նչ եր:

www.naregatsi.org

***

Կաղզվան ձորի մեջ է,
Տես՝ Երեվան ձորամիջին:

812

Հայլուս եռևը մոռ է,
Չեսեք՝ յարըս Տիկոռ է.
Ցարիս հենա գործ ունիմ:
Շալկումնին էրա քովն է:

ՀԺԵ 118

813

Վանքի բոլոր մանդրր նուռ է,
Սավդալի յինք, չասեք՝
ծուռ է.
Սեր ու սավդեն խիստ մըրմուռ է,
Ցերկիր կ'ասեն՝ իմ յար ծուռ է:

ԺԽ 72

Տես՝ Զայի ավը մանդրը ուռ:
Տես՝ ... Ծուռ եր:

814

Սրի, յար, արի, քե բան չեմ ասե,
Վալլահ կըմեռնիմ, խոցերս ի խասե:
(Կրկնակ)

ՎՍՍ 61· 62· 63

***

Եսոր (եկուց) ուրբաթ է, պաս է:
... ուրբաթ ու պահա է,
Տես՝ ... Պաս ա:

815

Կաղաչեմ, ինձի լըսե,
Արի արտասունքըս սրրբե.
Դանակ իմ դու ինձի տո՛ւ,
Ցեռով ըսե՝ մի՛ մորթե:

ԱՋ 384

816

Ղուբինի դոշակ տակըս է,
Ղուբինի յորդան վրըս է.
Խալի բարձը գլխիս է.
Շեկ աղջիկը ծոցիս է:

ԱԴ 171

817

Իմ յարը հոս է, հոս է,
Ցարիս թչերը նուշ է.
Սատված սիրող բան չըսե,
Մեկ ու ճար է, ափսոս է:

ԱԵ 201

Հմմտ. Ցարըմ եմ գըտել, սոս ա:

818

Զանեքիդ տակը փոս է,
Մազ Երեսիդ փըչոչ է.
Գեչ մարդուն սիրուն կընիկ,
Պաղել մի՛ տա, ափսոս է:

ԱԵ 203

819

Նըստած տեղըս լեռ է, առջևըս
ծով է.
Երթացած ճամբադ կրրակ ու հով է,
Մարիամ Աձամար քինար է, քով է:

ԲՆԲ 680

820

Զադըրի տակը հով է,
Ախչի՛կ, դու ինձի դովի՛,
Ճըզնավորին հավուզը,
Հագել ես զանավուզը:

ԱԳ 103

821

Ծառներուն տեսիեն հով է,
Իմ խելքըս տըղուն քով է.
Քանի տըղան գընաց նե,
Անցուցած որըս սեվ է:

ԲՆԳ 635

www.naregatsi.org

822

Եչխ ու նազըդ չատ չատ է,
Հեռու մրնալըդ վատ է.
Քեզ համար դոր ու դիշեր
Վառվոդ Լիվանն մի հատ է:

ՏԽ 152

Քեզ համար որ ու դիշեր
Վառվոդ սրդեն մի հատ է:

ՀԺԵ 118

823

Կըտրիճ, թևվերըդ քըչտե,
Շուն չեխի կողեն բըշտե.
Մենձ ու պըզտիկ խըտա հիտաց,
Դու մեկ դըրբով կորչտե:

ԲՍ 137

824

Հարտավ քամի, դու պընա, ասե,
Կարիբես տես, խաբրիկ մ'ուտ, ասե,
Ախի՛, յար, ասե՛, խըռտով մի կենար,
Ուտա ու պուտա դունի մալ մարդու
չմնար:

ՀԺԵ 44

825

Յարըս մի դուքանդար է,
Ակռածըս միրու ճար է.
Բոյ-բուսաթով մի Լիվան.
Ինձ սիրուն սիրահար է:

ԲՍ 138

826

Կանչեմ՝ յար, ասե, կանչեմ՝ դոսթ, ասե,
Իմ սըրտի դարդեր խորովե, ասե:
(Կրկնակ)

ՎՍՍ. 41

827

Ախտերն ամեն բիար է,
Իմ յար Թաժա խիար է.
Ախտերն ամեն խըճերով,
Իմ յար նախչուն բըճերով:

ԱԸ 138

828

Մա՛ղ, կարմունջըդ կամար է,
Տըղա՛, քու սիրտըդ քար է,
Ճես չիտեմ իմ մուրազըս,
Սևըն ասածու համար է:

ԱՋ 384

829

Ձեր տունը կամար կամար է,
Նախչուն ողեն ինձ համար է.
Քեզ պես Ջահել-Լիվան սրդեն
Սաղ աշխարքին բարաբար է:

ՏԽ 239

830

Հո՛յ նարե, հո՛յ նարե,
Ջուխտս ատամ, դու կարե:
(Կրկնակ)

ԱԴ 166

831

Ալագյազ բանճըր սար է,—
Վոչ եղներ նման մարիկը,
Սիրած սիրածի չեն տալում.—
Դարիր եմ, տեղըս քար է:
Հիվանդ եմ, չատ անճար եմ.
Հեռու տեղ մարիկ մ'ունեմ,
Թևվ չունիմ, վոր հասնեյի:

ՀԺԵ 116

832

Ես սարը բարձըր սար է,
Ժամ են կանդնել սեվ քարե.
Ճարըս՝ աղրոբս բարեբար՝
Ես մեր դեղի ռանչպար է:

ԲՍ 138

833

Վերեվ կ'աչեմ— բանճըր սար է,
Ներքեվ կ'աչեմ— մանդըր քար է.
Աբչակը մոր մեկուճար է:
Շորորա՛, Սալաթ, չորորա:

ՋԲ 23

www.naregatsi.org

***

Այ տղա, դու խաղով արե,
Տես՝ Այ տղա դու բաղումն ա՛րի:

834

Հետ արե՛, եղնիկ, հետ արե,
Դարդ չունիմ, զարդին տեր արե:
(Գրինակ)

ՀԺԵ 54

835

Լխապին հղեն ա քարե,
Բաղես տոռնը չըփարե,
Ադա, մին խաբար զարկե՛,
Ախեր նրդյարան յես մընեմ:
4· Ես ա քյընկին ա մին տարե:

ԱԺԵ 45

«Աղբուրի ուղին է քարե,
Բաղիս դուռը չափարե·
Ադա, մի խաբար ուղարկիր,
Ախր նիդյարան յես մեռա»:

836

Անծեղն ալ կու կանչե, իշալլահ
խեր է,
Մարիկ, ելիր կայնե, աղոթքըդ ըրե·
Գերվանն եկավ, անցավ,
քու սրդաղ ո՞ւր է:

ԲՆԲ 680

837

Բարձըր բարձըր լեռներ է,
Սըրտիս ցավը բըռներ է·
Երկու սըրտանց սերըդը,
Չեն տար անդուխ մարերը:

ԲՆԱ 804

Ա՛խ ինչ բարս բարս*) լեռներ ա,
Սըրտիս ցավը բըռներ ա·
Երկու սիրած յարերը,
Իրարու չեն տար մարերը:

ԲՆԴ 519

*) Բարձր:

838

Ժամուն բոլոր չայիր է,
Բալորաիքը պայիր է·
Գացեք, ըսեք իմ աղբոր՝
Կարդըվելու տարի յե:

ԲՆԲ 39

Դուռիս առջին պայիր է,
Ջորս եվրաիը չայիր է·
Աչխատեցեք, աղջիկներ,
Հարս բլլալու տարի յե:

ԱԹ 167

839

Ծառի քամին ոլոր է,
Ցարիս ընքներ բոլոր է·
Ղըրկին Թիֆլիզ ղըրելու,
Սիրարս վորիս մոլոր է:

ԱԵ 203

840

Լուսնակը նար է, նար է,
Ցարիս երես կըլոր է·
Կըլոր երեսին մեռնիմ,
Չադինը ալման չոր է:

3· Կլոր սուրաթին մեռնեմ:

ՏԽ 196· ԲՍ 123

841

Յայլի սարեր ծաղկունանք է,
Մէջի քարերն ակնունանք է·
Իրդարից յես դարձող մարդին
Տըված խոսքը ամոթանք է:

ՏԽ 82

842

Աղջիկ, աղջիկ, Հերիքնազ,
Վեր կալ ձեռըդ, ածե սազ·
Մենք բիթունքըս կ՚անենք սազ,
Վոր քեզանով անենք հազ:

ԱԴ 171

www.naregatsi.org

843

Արաղն բերել ա ավազ,
Գըլխիդ ունիս վոսկե մազ.
Ցնկ ինձ սիրե՛, իմ քով չկի,
Բոլ ա ման գաս դյավազ:
ԲՍ 131

844

Արազ, Արազ, խան Արազ,
Բինդյոլից ըլխան Արազ.
Ընկել եմ յես քու ծոցը,
Մի՛ տար մանիման, Արազ:
ՀՄԽՍ. 35

***

Արազ, Արազ խան Արազ,
Գետերու սուլթան Արազ:
ՍԸ 134

Տես՝ Ղաչղա քուռակ հետեր եմ:

845

Արա՛զ, Արա՛զ, Ջան Արազ,
Բինդյոլից ըրխած Արազ.
Կ՛ուզեմ երթամ յարոջըս խուբ,
Արազ, ինձի ճամբա տուր:
ՎՍԲ 57

***

Ա՛խ, Ջա՛ն Արազ,
Վա՛խ, ելման Արազ,
Մի ճամբա տուր,
Երթամ յարիս հյուր:
(Կրկնակ)
ՀՄԽՍ. 35

846

Ներչան տըվի գառակին քեղ,
Իմ պադն է ուռել երես.
Համբարձումին ղըրի նաչ,
Ասավաճ, խրդճալ չըլիտես:
ԲՍ 125

847

Արաղ գետ մեջ ձիկ, մեջ քեղ,
Ճար չըկա, վոր դամ մոտ քեղ.
Փառչամըդ Թող վոր բռնեմ,
Շուտով դամ, քեղ հասնեմ:
ՎՍԲ 57

Տես՝ Ա՛խ, Արազն է չատ վարար:

848

Թոյ Թոյ, Թույ Թոյ Նարդիկ,
Երեվանա կուզամ յես.
Թոյ Թոյ, Թոյ Թոյ Նարդիկ,
Բերդի տըկեն ընցա յես,
Սըրբ Ովանես խամբուրեց դիս:
ՎՍՍ. 42

849

Թո՛յ, Թո՛յ, Թո՛յ, Ներդիկ,
Ջայրի կըռունկ երկենվիդ.
կա՛կո, մա՛րե, կարկի՛ դիս.
Ջիս մի՛ տար Վանա խոջին,
Կ՛երթա չարշին, մոռնա դիս.
Ջիս մի՛ տար տիրացու մարդուն,
Կ՛երթա ժամտուն, մոռնա դիս.
Ջիս մի՛ տար դյուղդար մարդու,
Փետ կըտաշա, մոռնա դիս.
Ջձի տու դորձավոր մարդու,
Մըքուք թալա, պաքա դիս:
ՎԺԵԲ 10

***

Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիկ,
Մովու կըռունկ երկենվիդ.
Ախո՛, բարո՛, կարգա դիս,
Թուջար մարդու մի տար դիս:
ՎԺԵՍ. 10. 13

***

Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիկ,
Գյոլի կըռունկ երկենվիդ,
Կակո՛, մամե՛, կարգա դի՛ս.
Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիկ,
Նախըրդի մարդու մի՛ տար դիս,

www.naregatsi.org

Կ'երթա նախիր, մոռնա դիս։
Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիլ,
Գյոլի կըռունկ երկենվիդ,
Կակե', մամե', կարդա' դիս.
Մանկալ մարդու մի' տա դիս,
Մանճ կը բըռնա մոռնա դիս։
Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիլ
և այլն.

Կարդացվորի մի' տար դիս,
Գիրք կ'առնի ձեռ, մոռնա դիս։
... Սոլեար մարդու մի' տար դիս.
Ծոլ կրկարի մոռնա դիս.
... Թյուջար մարդու մի' տար դիս,
Ռսկի խամբա, մոռնա դիս։
... Զօրան մարդու մի' տար դիս,
Կ'երթա տար դաշտ, մոռնա դիս։
... Խիյաք մարդու դու տուր դիս,
Մըքո՛ք թա՛տա, պազա դիս։
(Պարերգ)

ԾՎ 42

***

1–11 Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիլ,
Զոլի կըռունկ երկենվիդ։

ՀԺԵ 80

***

Մարե', ձի մի' տա ոարկավադին,
Երթա ոազմոս, մոռնա դիս.
Մարե', ձի տո'ւ խիյաքին,
Թալի մըքյուք, սիրե դիս,
Ռորեն եղնի, զըրկի դիս։

ՎՍՍ 47

850

Սայեդ կարմիր դանավուդ,
Դու մանիս խոռոտ նավրուդ,
Ֆու դեմն հալա ինչոր բուդ։

ՏԻ 165

851

Ելեր ես կ'երթաս կը հանդը,
Եկար, ընկար մեր ել ճանկը.
Կայներ՝ կ'ենես մանչու ֆանդը.
Կայնե', Ֆիդան բոյիդ դուրբան։

ՋԲ 19

852

Բազչումը բացվիլ ա վարդը,
Մարդ չըգիտե իմ սեվ գարդը.
Հախ Աստանից խընդրիլ եմ՝
Որ չըտեսնի ընշհախ մարդը։

ՏԻ 159

853

Բացվել ա բազչանուն վարդը,
Աչքեր ա գրախտին զարդը։

ԿԺԵ 47

854

Անուշի ձեռի վարդը,
Ապրի Աչխենի մարդը.
Խորտա եր Աչխենը,
Կոլտա եր Աչխենը։

ՏԻ 185

855

Թառամել ա իմ վարդը,
Մեռել ա սիրած մարդը.
Են որից ել ըսկըսած՝
Ել չեմ քաշել իմ գարդը։

ԲՍ 134

856

Արագի ափի գաղը,
Աստմ եմ մուխամբազը.
Ինձի սիրի', աղջիկ ջան,
Ինձ այրեց քո եչխ ու նազը։

ԲՍ 153

857

Վերեվըն անցավ գաղը,
Ջևոքիցըդ կ'առնեմ սազը.
Իմ գեմ վատ չրխոսաս,
Կը պոկեմ գըլխիդ մազը։

123· Ցերկընքեն անցավ գազը,
Աչքդն ածից իր սազը.
Աղջիկ, չատ մի' խոսալ։

www.naregatsi.org

858

Եչել եմ Ալադյազը,
Ջեմ առնի մալամազը։

ՌՄ 97

859

Հարսնեւտունը զնինն զազը,
Կը հիտեն, ա՛խ, հարսին մազը։
Հարսը ոի լա բազե-բազի,
Փեսան ալ ոի քաչե նազը։
(Հարսանեկան)

ԲՆԱ 332

860

Բաղչան իջեր խորոզը,
Բաղչի քարը։ լոզոզ է։
Կ'ուզեմ հալալ մի սիրեմ,
Ուրնդիկ եղնա քոլոզը։

ՀՀ 325

861

Ոչխարը փըռավե դուզը,
Ջոկեք իմ ալադյոզը։
Ա՛ն էջքեն քաչեք յայլըզը,
Սըրբեք երեսի Թոզը։

ԱՀ 143

***

Ոչխարն արել եմ դուզը,
Ջոկել եմ գարագյոզը։
Աղլուխըզ գարկի՝ նախչեմ,
Թաւի տուր քյանքյուլիզ Թոզը։

ՌՄ 109։ ՏԽ 237։
ԱԴ 165

2։ Սիրել եմ ալադյոզը։
34։ Եյլուզըզ գըրկա՝ նըխչեմ,
Թաւի տամ չյաքուլիզ Թոզը։

ԱՒ 341

14։ Ոչխարս արել եմ դուզը։
Թաւի տուր քյաքուլիզ Թոզը։

ՓՀ 159

***

Վոչխարն ելալ ա դիւզը,
Ջոկեցեք ալադյոզը։
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տա,
Սըրբի երեսիդ Թոզը։

ԱԴ 262 ԲՄ 132

34։ Շան տըղա, չատ մի՛
խոսա,
Սըրբա՛ երեսիդ Թոզը։

***

Վոչխարն ելավ են դուզը,
Վեր ելավ վոննի Թոզը։
Ցար, քու քըթակըդ վեր կալ,
Թափ տամ քյանքյուլիդ Թոզը։

ԱԴ 264

2։ Հավել եմ դանավուզը։

***

Վոչխարս արել եմ դուզը,
Ջոկել եմ գարագյոզը։
Ցայլուխըզ գարկի՛ նըխչեմ,
Վարդով լըցնեմ, քե բախչեմ։

ԱՋ 375

***

Ոխչարն արեր եմ դեզը,
Ջոկեր եմ ալադյոզը։
Լայլուխ ոդորկա նըխչեմ,
Թաւի տուր քյանքյուլիզ Թոզը։

ՀԺԵ 122

34։ Նախչուն լայլուխն ինձ տուր,
Թափթըփեմ մազերիդ Թոզը։

***

Նախիրը կայներ և դիւզը,
Կանչե կը գարագյոզը։
Ղըրկե՛ մահրամազ լըվամ,
Առնեմ քյանքյուլիզ Թոզը։

ԱԴ 96

www.naregatsi.org

12· Նախրին ելեր ե դուղը,
Կայներ ե դարագյողը:
ՀԺԵ 83

123· Ոչխարն իջել ե ղևդը,
Ջոկել եմ դարագյողը.
Մա՛նչ, տո՛ւ մայրամադ վըլամ:
ԱԳ 103

862

Լուսավորչա հավուղը,
Չագել եմ դանավուղը.
Եկեք երթանք են դուղը,
Ցես չեմ առնի են կուղը:

34· Եղ ծառերի խաֆիցը,
Գընանք իչնենք են դուղը:
(Վ· արի՛ք գընանք են դուղը):

***

Ձըդնավորի հավուղը,
Չագել ես դանավուղը.
Երթանք ելնենք են դուղը,
Քեզի կ՛առնեմ յալտուղը:

863

Ձըրադը ղըրի(ը) թաթը,
Դու կերար հարամ կաթը:
2· Քու կերուկ հարամ կաթը:

864

Չագեր իմ լաթը,
Ծոցիս սըհաթը.
Սիրեր եմ, կ՛առնեմ թավադը,
Լուսե հավատը:
ՀԺԵ 114

865

Մեր ղրուան կառավաթը,
Ճարիս դուչի սրհաթը.
Դիչերներն երազ գալուց
Տարավ կյանքիս ղըվաթը:

866

Քախանում եմ կընջիթը,
Չագած եմ լավ խաս չիթը.
Երնեկ կըտամ են որին,
Վոր կ՛ընկնեմ յարիս ճիտը:
(Քաղհանի)
ԱԺԱ 69

867

Եկավ սալդըթի թուղթը,
Սուրբ Գեվորքի լավ ուխտը,
Մենք ենք երկու ջուխտը.
Գընա, բարով յետ որի:

Բադըրնու տեղն արան,
Վեց տըղա ջոկին, տարան,
Տերերը կապին վարամ.
Գընա, բարով յետ որի:

Ղարաբինա չի ծալվի,
Ջարախանեն չի պարսի,
Բադըրնու սալդաթներ,
Հեչ մի քաղաք չի ճարվի:
ՀԺԵ 118

868

Սարան *) վեր կը դանք հարթը,
Կրքաղենք դաստա վարդը.
Ցես քըղեցի**), դու տարար,
Մըշալա՛ մինչի մարդը:
ԱՋ 382

*) Սարից: **) Քաղեցի:

869

Սիլտակ դոչիդ անդին խալը,
Մի իմացիր դու իմ հալը,
Ջեմ ուզում աչխարհի մալը:
ՏԻ 167

870

Փրուաճ ե նախչուն խալը,
Եկել ա մեր մարալը.
Սղրեր Ջան, դու խոսք արա,
Հարցրու իմ յարիս հալը:
ԲՍ 135

www.naregatsi.org

***

Ա՛յ տըղա, դընա կալը,
Տես՝ Տըղա, դընա, կալը տես:

871

Ելեր ես, կ՛երթաս կը կալը,
Բարով մաշես գլխուդ չալը.
Երեսեդ կը կաթի խալը:
ՋԲ 19

872

Ցենոքի դըռան կալը,
Վառա Վառոյի տալը.
Վառո՛, փեչերըդ երվավ,
Խաղնով փըլավը բերվավ:

873

Դարըն անցա են կալը,
Ի՞նչ կ՛անեմ դունչի մալը.
Տըղեն տե՛ս, աղչիկը տուր,
Թող ըսկի չըլնի հալը:
ԱԲ 345

1. Ես դարն անցա են կալը:
124. Ձամբովն եմ եթում կալը,
Զորս կողմըս դյուլի բաղը.
Զահնամ թե չըլնի հալը:

Տես՝ Ցելն անցա են յանը:

874

Դուբս կը դամ Լաստին կալը,
Կը երևվա Բաքվա սարը.
Զանս քեզ մատաղ, խաղեյին,
Ուղարկի՛ իմ բալա յարը:
ԱԴ 114

875

Գըլխիդ չալը,
Բըկիդ խալը, խանըմջի,
Դու սիրուն ես,
Գանց քու տալը, խանըմջի:
(Կրկնակ)

876

Հագել եմ ալը,
Կայներ եմ կալը.
Թառ բոյիդ մատաղ,
Նըշանլու յարը:
ԱԲ 337

Հագել իր չալը,
Կայնել իր կալը.
Ցես քեզի դուրբան,
Սիրելի յարը:

877

Թալանն եկավ, թըլնեց տարավ
իմ (վ. մեր) մալը.
Ֆյաֆուրն եկավ, գարկեց տարավ
իմ (վ. մեր) մալը:
(Կրկնակ)
ԿԺԵ 20. ՏԻ 258

878

Ձին քըցել ա վոտի նալը,
Դու չես տեսնում իմ խեղճ հալը.
Առանց քեզ ու քու ընկերին՝
Ի՞նչ կ՛անեմ աշխարհի մալը:
ՏԻ 237

879

Բոզ ձիուն վոտի նալը,
Ինճ վառեց դըշիդ խալը.
Երնեկ հետաս են ավուր,
Ցես դու կ՛երթանք մեր կալը:

***

Բոզ ձին ի՞նչ անըմ նալը,
Տես՝ Բոզ ձի չեմ, նալն ի՞նչ անեմ,

880

Բարակ մեջքիդ քիրման չալը,
Դու կ՛ածես աշխարքի մալը,
Ցես հարցընի յարիդ հալը:
ՏԻ 87

www.naregatsi.org

881

Ժամի դըռան ավելը,
Ցես չեմ ասանի բարեվը.
Եկավ Իդդիրա ղոչունը,
Երթամ, ջոկեմ լավերը:

882

Արագի ափի դողը,
Ջուկ ելա, ընկա թոռը.
Հերրա աղջիկ չեր տա,
Ջըցեցիր քարիդ ղոռը:

883

Եկեք քինանք են ոխը,
Ըլըլախա կլոխը.
Ով ինձանից քեզ ասի,
Լիք որորոց վըրեչ տեսնի:
ԱՋ 373

***

Վե՞վ ղընաց յարիս ոթախը,
Տես՝ ... ոթաղը:

884

Եկեք քինանք են ոխը,
Գյուլբիւդաղա դիլոխը.
Ցարը յարից հանողը
Հանենք կարճկին դիլոխը:
ԱՋ 379

885

Եկեք քինանք են ոխը,
Գյուլպուտաղին կիլոխը.
Ամեն ծառան մին փըչատ,
Իմ յարին եամըր չատ:
ԱԳ 262. ԲՄ 135

886

Ցեկեք քյընինք են ոխը,
Գյուլբուդաղա դըլոխը.
Աչըդը աղամարդ մըեռավ,
Ցեր ըլավ ծըրենե ծոխը:
ԱԺՔ 86

«Ցեկեք գնանք են ուխտը,
Վարդ աղբյուրի գլուխը.
Աչուդը աղամարդ մեռավ,
Վեր ելավ ծիրանի ծուխը»:

887

Մահիսին կըշինիմ ըրքես ոխը,
Ցեր կընի Ղարախանեն քրթեն ծոխը.
Մին ինձ տըվեք դուշմանին տղեն,
Տիւս ոնին աչքեն թոխը:
ԱԺԼ 31

«Մայիսին կըշինեմ արաբիս լծակը,
Վեր կընի Ղարախանի քթի ծուխը.
Մի ինձ տվեք թշնամու տղին,
Դուրս անեն աչքի թուխը»:

888

Ցորեմ իմ դուշմնի գլուխը,
Ջրկըտարեր մեր տան ծուխը.
Դիլաք կ'ենիմ աստըծուց,
Որ կըտրի ուր (իր) ողջի ծուխը:
ԲՄ 143

889

Ցար մ'ունիմ Բուլանուխը,
Կըտրեց ան մեր տան մուխը.
Մոհլաթ անց ա կացեր,
Ցարըս խոչ յար ա գըտեր:
ԲՄ 132

890

Շատ քաղցըր է սիրածը,
Չի սազանում հարվածը.
Ինձ սիրուհուց հանողը
Ուրացե իր աստվածը:
ԱԲ 340

891

Լուսընկի բակը,
Մեր սելի ակը.
Ըսոր կգմեցինք
Ցարիս պըսակը:
ՀԺԵ 114

www.naregatsi.org

892

Ոչխարն արել եմ բակը,
Դեմ տըվել սելի ակը.
Ով իմ սիրածըս առնի,
Չի վեըի գըլխի թագը:

ԳՄՎ 105

1. Ոչխարս արել եմ բակը:

ԱԺԱ 58

***

Ոչխարն երի բակը,
Դեմ արի սելի ակը.
Վեվ որ իմ սիրածն առնի,
Չըվելե գըլխու թագը:

ՀԺԵ 118

4. Չըվելա գըլխու թագը:

***

Ոչխարն երեցի բակը,
Դեմ տըվի սելի ակը.
Վով որ իմ սիրածն առնի,
Չըվայլե գլխի թագը:

ԱԴ 166

Վոչխարը կ'անի բակը,
Դեմ կ'անի սելի ակը.
Ով իմ սիրածը սիրի,
Սեվ ըլի գըլխի թագը:

***

Ես ի՞նչ լավ ա մեր բամբակը,
Տես՝ Հով ա կանաչի տակը:

893

Ոչխարն եմ երեր բակը,
Դեմ տըվե սելի ակը.
Ծոթը տարի սիրեցի,
Ցես ընկա քու կըրակը:

ԱԵ 196

894

Չոբան, արի մեր բակը,
Հերըս դընուց քաղաքը.
Մեռնիմ ոսկի բեղերիդ,
Մըտնենք հալալի տակը:

895

Ցես նըստել եմ աղբրի ակը,
Ֆաղել եմ հոնի խակը.
Ով իմ յարըս չի առե,
Վոչ սեհնու վորդու թագը:

ԱԺԱ 52

896

Ցարի բիլակի սադաֆ կոճակը,
Սչունը տարին, դըրին վիճակը:

897

Ցես ի՞նչ կ'անեմ ամոակը,
Ըստացել եմ նամակը.
Բախտիցըս դանգատ կ'անեմ,
Խավար է արեգակը:

ԲՄ 147

898

Ժամանակ ժամի տակը,
Կողբա աղբյուրի ակը.
Սիրած սիրածի չեն տա,
Տերաերն ա մեղքի տակը:

899

Մի՛ մըտնի ամպի տակը,
Աբի՛ մըտի մեր բակը.
Ջահահիր անդին քարից՝
Մենակ դու յես Քանդ ակը:

ՏԽ 158

900

Աբե՛վ, կաց ամպի տակը,
Շողք մի՛ ըլցի մեր բակը.
Քանի յարըս կըշտիս ա,
Մեզ մի՛ տա դու խեթ ակը:

Տես՝ Ամպել և ամպի տակին:

ՏԽ 218

www.naregatsi.org

901

Իմ ալբեր ծառի տակը,
Սալմուսը կըռան տակը.
Սալմուսը դիր և դառե,
Լիզուն բըլբուլ և դառե:
ԹՄԿ 61
Տես՝ Ալբերըս նըռան տակին:

902

Կըքյընիմ ծառեն տակը,
Կըքաղիմ բարնն խակը.
Վըեր խոսկ տաս, տանիս վըեչ,
Սըեվ անիմ ոսեռ թաքյը:
Ա.Ժ.Ը 27

Հկըղնամ ծառի տակը,
Կըքաղեմ բարի խակը.
Վոր խոսք տաս, տանես վոչ,
Սեվ անեմ ուսիդ թագը»:

903

Նըռաեր և պատի տակը,
Կրսիելա մաննու ակը.
Ա.չքով, ընքով կըկանչե
Առլաս ընկողին տակը:
Հ.Հ 324

904

Կայնել ես պատի(ն) տակը,
Ցոլա կը մատնուդ ակը.
Իմ կարած արախչինըս
Դըրել ես ֆասիդ տակը:
Ա.Գ 102. ԲՄ 137

14. Կայներ ես պատատակը.
Դըրեր ես ֆեսիդ տակը:
Հ.Ժ.Ե 83

23. Դըրել ես մանուկ ակը.
Ցարիս ղըրկած թալիկը:
Հ.Ժ.Ե 125

234. կանաչ եր մատիդ ակը.
Եղ իմ ղըրկած նըշանն է,
Դըրել ես չապխիդ տակը:
Ա.Ե 202

3. Իմ ալվաճ արախչինը:
Ա.Զ 389

905

Հով ա կանաչի տակը,
Ես ի՞նչ լավ ա մեր բամբակը.
Եկար մեր դըռնով անցար,
Չասիր՝ արի մեր բակը:
Ա.Ը 441

13. Հով ա ծառների տակը.
Կուժըն ուսիս դուս ելա:

***

Ես ի՞նչ լավ ա մեր բամբակը,
Հով ա կանաչի տակը.
Եկա, մտավդ անց կացա,
Չասիր՝ արի՛ մեր բակը:
Հ.Ժ.Ե 123

906

Սիրտըս ընկավ կըրակը,
Ել ի՞նչ անեմ դանակը.
Ոտարի դեչ խոսքերը
Մարեց ուժըիս ճըրագը:
Ա.Զ 385

907

Գընացէ ատրը առնիկը*),
Փուչն ըլավ ալի ծոնիկը*).
Ցես դու մեկ բաղում սլիտենք
Ցես բուրվառ, դու խոնկո*):
Ա.Զ 378
*) Սունիկը. ծունիկը. խունիկը:

908

Ամբարի տակի մուկը,
Ցես չեմ առնի դեղնուկը.
Դեղնուկը սըրտովըս չի,
Շորերը վըրովըս չի:

909

Սարերի սինճը,
Կաթն ու բըրինճը.
Քըրոջըս տարան,
Դորն եկավ ինճը:
Ժ.Ի 20

www.naregatsi.org

910

Գընացի բաղը, ըսպանի ոճը,
Գըլուխըս գարկի ասկի քորոցը:
ԿԺԵ 54

911

Ղուշ եղի՛, արի՛ բաղը,
Դառի՛, արի՛ մեր թաղը.
Ցույց տուր խեղճ մոլորածիս
Մարմառ դուխիդ չափաղը:
Տ№ 247

912

Մըտնում ես բաղը.
Կաքավչորրա,
Ասա քու խաղը,
Ցարիդ ոբորա:

913

Կայնել ես բաղը,
Ձերդում ես ոտդը:

914

Ղուշ ըլնիմ, դամ ձեր բաղը,
Ուտեմ ձեր հացն ու ագը.
Աստված սիրես, մի՛ պահի
Ինձանից խոսքի ասդը:
Տ№ 192

915

Բըլբուլ, արի՛ մեր բաղը,
Ասա իմ յարի խաղը.
Ծաղիդ միջով բարեվըս՝
Հասցըրու յարիս թաղը:
Տ№ 246. ԲՄ 124

916

Վարդ եմ քըցել մեր բաղը,
Բաղաջ չինել չարմաղը.
Գոռանա քու մի աչքը,
Մոռացար հացն ու աղը:
ԲՄ 133

917

Վա՛յ լե լե լե, վա՛յ լո լո լո.
Երթանք մեր բաղը,
Անենք մեր խաղը:
(Կրկնակ)
ԱԴ 165. ՌՄ 109.
Տ№ 178

918

Աղջիկ, գընանք մեր բաղը,
Պոկեմ չամամիդ թաղը.
Եղ երեսիդ չաֆաղը
Հանել ա սըրտես դաղը:
ԳՀ 164

13. Աղջի, արի մեր բաղը.
Գո երեսի չաֆաղը:
ՌՄ 92. ԲՄ 129

123. Աղջի՛, գընանք մեր բաղը,
Պոկենք չամամի թաղը.
Գո երեսիդ վարաղը:
ԱԳ 264

123. Աղջի՛, յեկ գընանք բաղը,
Պոկենք չամամի թաղը.
Գու երեսիդ չափաղը:
ԱՋ 377

3. Եղ երեսիդ չափաղը:

919

Մեր վոչխարի յաթաղը,
Գըլխես գընեմ վափախը.
Ջանդուրուկըդ յես ճըդես,
Երեսիդ տա չափաղը:

920

Վե՞վ գընաց յարիս ոթաղը,
Վե՞վ պըրծուց կանաչ պուխաղը.
Վո՞վ կանչեց իմ յարիս խաղը:
ՋՐ 19

921

Նաշ են տանում մեր թաղը,
Չի մընում խոսքիս ասդը.
Ասում են՝ յարըդ մեռել ա,
Իսկ յես կանչում եմ հաղը:
ԲՄ 153

www.naregatsi.org

922

Աղջի՛, յոր կ'ունիս*) դյուլբիդ ճաղը,
Կ'անիս անհամ չուրվեն աղը·
Քա վըեր քյեզ յաղ մարթ տանե,
Հո՞ւ յոր կ'ունե սըրտես դաղը:
ԱԺԼ 41

*) Կըվերցնես, վեր կ'ուզնես:

923

Կողրա բերեցին աղը,
Սըրտիս քաշեցին դաղը·
Ջեզ հետ ենքան չեմ խոսա,
Ֆարուվ ըլլեմք յայլաղը:
ԱՒ 343

924

Երեսիդ քըրտինք չաղը,
Ֆաղել ե սըրտիս դաղը·
Արի՛ երթանք մեր բաղը,
Դուս տանք չամամի թաղը:

925

Երեվընու կուղար աղը,
Ջեզի տարան դյուլի բաղը,
Ֆաղեցիր չամամն ու թաղը:
ՋԲ 19

926

Դուքնի միջի արաղը,
Թամամել ա Թարաղը·
Հերես կըդա իմ յարը,
Վըրեն կապած յարաղը:
ԱԺԱ 52

927

Նախիրը եկավ դեղը,
Մըտի՛ իմ քըցած տեղը·
Գըլուխըդ դիր կըռներիս,
Զըհալվի սըրտիս յեղը:
ՏԻ 216

928

Ի՞նչ ե, ասա, իմ մեղը,
Հալվել ա սըրտիս յեղը·
Բաղ ու բաղչա յես (յեմ) արել
Երկու ծըծիդ մեջտեղը:

34· Երկու ծըծիդ մեջտեղը
Բաղչա ու բաղ ես արել,
Դոստ ու դուշմանի միջին
Լացըս ծիծաղ ես արել:
(Դու ինձ լայաղ ես արել):

929

Բոստանը ջըրած տեղը
Ասեղը թելած տեղը·
Խարար տարեք իմ յարին,
Հեն եմ իր դըրած տեղը:
ԲՄ 138

***

Են ի՞նչ դեղը, են ի՞նչ տեղը,
Տես՝ Մոկաց սարեր, պետ պետ
քարեր:

930

Կաթը փըռել եմ հով տեղը,
Արի՛, ինձի տար ձեր դեղը·
Ո՞ւրտեղ ղըրկեմ քեզի համար
Ձեռովս եփած ճըվածեղը:
ՏԻ 223

931

Աշնուս դեղի մեջտեղը,
Խրամայեց մեծ չեյխը,
Թորկեց դիս լաց ու չիվան,
Խարսիս տարավ մեծ բեխը·
Տարան, տարան իմ յարը,
Տարան իմ մեկ ոչ ճարը·
Խարար արեք Սարոյին,
Տարան խորոտ Մարոյին:
ԿԺԵ 25

www.naregatsi.org

932

Կայնել ես բանձրը տեղը,
Հալեցիր սըրտիս յեղը.
Ինձ հալ ու մաշ անելով՝
Քըցեցիր ես նեղ տեղը:
ՏԽ 209

933

Տիգրան աղի մատի ողը,
Սուիոյ վերցին, դրին հողը:
ԿԺԵ 41

934

Դուքանը վարի հողը,
Ղավալը կ'ածի փողը.
Հով ընձանա քե ասի,
Վեչ ընկնի ոխնած հողը):
ԱՋ 374
*) Վոչ ընկնի որհնած հողը:

935

Սեդրակի քաղում ածում են փողը,
Թե ինձի չառնես, շուտ մըռնես հողը:

936

Աղջի', երթանք մեր խամը,
Դաստով բըռնեմ քու ծամը.
Երնեկ կուտամ են որը,
Իրար հետ մըռնենք ժամը:

937

Ցես գընացի մեր ժամը,
Տեսա վարդած չամը.
Ինելքըս գընաց, վոր տեսա՝
Գըլխիդ տասներկու ծամը:
ԱՋ 379

938

Ջուր ե գալի արխըմը,
Աբըրչում ե չարխումը.
Ցես են թաւատ յար կ'ուզեմ,
Ջուամարթ էլնի խալխըմը:
ՀԺԵ 134

***

Ջուր ա գընում արխումը,
Դու կանգնել ես չարխումը.
Են որին երնեկ կըտամ,
Ջոմարդ կանգնես խալխումը:

12. *Ջուր է գընում արխումը,*
Աբրըչում ա չարխումը:
ԲՀ 164. ՏԽ 139

2. *Աբրըչում է չարխումը:*
ՌՄ 118

2. *Աբրըչումն է չարխումը:*
ԱԴ 165

Ջուր է գընում արխումը,
Աբրեչում է չարխումը.
Գրլուխըս գրլխիդ դուրբան,
Ջոմարդ կանգնիս խալխումը:
ԹՄԿ 63

***

Ա՛յ արխումը, արխումը,
Դու կայնել ես չարխումը.
Գրլուխըս գրլխիդ դուրբան,
Ջան մարդ կայնի՛ խալխումը:
ԱԸ 139

24. *Աբրեչումի չարխումը.*
Ջոմարդ կաղնի խալխումը:
ԱԺՄ 50

939

Նալն ու մեխը կըրակումը,
Ավլան ճոթը մըկրատումը.
Սերը սիրածան հանողին՝
Թաքը թըխոցի գըրատումը:
ԱԳ 269. ԲՄ 141

940

Ղուշը կըծըվվա բաղումը,
Կանաչ խոյար թաղումը.
Իմ ախպեր հըշտեղ տըեսեր,
Դարյադն ոսեն բաղումը:
ԱԺԸ 30

www.naregatsi.org

941

Ղուշը կըծըվիա բաղումը,
Կանանչ խըյար թաղումը.
Մին դաստա յես դյուղ բեդի,
Իմ յարին վըվիաղումը:
Ա.ժ.Ղ. 30

***

Ղուշը ծըկըլտա բաղումը
Կանանչ խիարը թաղումը.
Ցես մին սարքած սուրտա պըտի
Իմ յարին սթախումը:
Ա.Դ. 263

942

Մեր բաղումը, բաղումը,
Մանուշակի թաղումը.
Կարմիր վարդը ի՞նչ անե
Թըչերիդ յարվաղումը:
Ա.Զ. 381

943

Բիւլբիւլը կանչեց բաղումը,
Ֆոնըս տարավ վըռչ տըեղումը.
Կանչի՛, բիւլբիւլ ըմ, կանչի,
Տըեռավ քու դարը տան չի:

«... Ֆոնըս տարավ վոչ տեղումը...
Թեկուզ քու աերը տան չի»:

944

Ֆոլը քալին թուչումը,
Ձեռնը պիժան դուչումը.
Իմ յարին ըշտեղ տեսար,
Շուչվա դալին թուչումը:
Ա.Դ. 263

***

Կայնել ես դու կարմընջումը,
Տես՝ Դուն կայներ ես կարմընջին:

945

Ցեղ եմ հալել թասումը,
Վարդավորի պատումը.
Ա՛ տղա, քի վո՞րդի սիրեցի,
Ժամի աղաքի դատումը:
Ա.Ժ.Ա. 52

Ա՛յ ասըմը, ասըմը,
Ներան դինին թասըմը.
Ցես քի վո՞րդի սիրեցի,
Վարթիվորի պատըմը:
Ա.Ժ.Ա. 50

946

Կարմիր դինին թասումը,
Ցես եմ քո հավատումը.
Ցե՞րբ կը տաքնան աղչկերք,—
Վարդավառի պատումը:
Հ.Մ.Ի.Ա. 40

***

Ղասումը, հա՛յ Ղասումը,
Կարմիր դինին թասումը.
Աղչկերք յե՞րբ կը տաքնան,—
Վարդիվորի պատումը:

1. Հըրես եկավ Ղասումը:
34. Աղչկերքը յե՞րբ
կուտաքանան,—
Վարդիվերի պատումը:
Ա.Ը. 142
34. Տըղերքը յերբ կկուտորվին,—
Վարդիվերի պատումը:
Ա.Ը. 142
124. Հա՛յ ասում է, ասում է,
Կարմիր դինին թասում է.
Վարդավառի պատում է:

***

Ցե՞րբ կըբացվին աղչիկները,—
Վարդավառի պատինը:
Վ.Ծ.Ե. 14
Հմմտ. Ա՛յ, ասի նա, ասի նա:

947

Գուլթանըս հոդերումը,
Իմ յարըս չոլերումը.
Գըլուխըս դուրըան կըտամ,
Մի՛ ման դա շաքերումը:

www.naregatsi.org

***

Գութանըս աքերումը,
Իմ յարըս ցելքերումը։
Ջեզ դուրբան, իմ սիրուն յար,
Ման մի՛ դա չոքերումը։

948

Իմ աղբերը են անցումը,
Գութանի եղնանցումը.
Գիր եմ դրել, ուղարկել,
Վաղաս ա Համբարձումը։

Ա.Զ 380

949

Թամքու տենակ թամքումը,
Թառ յըղոնեզդ վանքումը.
Իմ յարը հըլչտեղ տըեսեր,—
Շոշվա ղըլեն չամքումը։

Ա.Ժ.Է 47

950

Թուրն ու թըվանք թամքումը,
Դուն աղունակ իս վանքումը.
Ցիս մե պըստիկ յար ունիմ,
Երեվանա խալխումը։

Թ.Մ.Կ 61

951

Թուր ու թըվանք թամքումը,
Ջուխտ աղունակ վանքումը.
Մեռնիմ սիրական յարիս,
Ինքը քաղքի ճամփումը։

Ա.Ժ.Ա. 54

952

Ցայլե կասեմ վանքումը,
Ջինարին արանքումը։

***

Անցա Ղարսա վաթանը։
Տես՝ Արտն անցա են վաթան։

953

Եկան ղըրեցին ձիանը,
Տանկից ելավ մեր դիանը։

954

Ղարսա բերդի պըլանը,
Ղուկաս կայնել ղըռանը.
Մեր Նազլուն դարբ ա կանգնել,
Ասաված կանգնի կըռանը։

955

Հորա Ջան, քո պըլանը,
Խազում եմ քո դըռանը.
Գալոզի մուրազը տուր,
Իմ սըրտի սիրածը տուր։

12. Ոհա Ջան, քո պըլանը,
Հազում եմ քու դըռանը։
34. Կողբեցեք դարբ են կանգնել.
Դու կաղնես իմ կըռանը։

956

Մեր արտերի բիանը,
Ցես չեմ առնի պիյանը.
Ովոր ինձ տա պիյանը,
Ասաված անի դիվանը։

***

Ասիլ եմ այս տեղանը։
Տես՝ ... տեղվանը։

957

Ցելն անցա են յանը,
Նոր տեսա Ֆիղան յարը.
Տըղին տես, աղջիկը տուր,
Ի՞նչ անեմ անչահ մալը։

Ս.Ք 339

124. Սարն ընգել են յանը,
Ի՞նչ անեմ սիւնի մալը.
Ջեյնեմ թե չըլի հալը։

Հ.Ժ.Ե 123

Տես՝ Դարբն անցա են կալը։

www.naregatsi.org

958

Են հինչ մարդ ա ըրանը,
Սաղ ու թըխանդյ կուտանը.
Ա՛ղուչունա յեկած ըղա,
Մըրատա աչքի կուտանը:
ԱԺԻ 45

959

Ջանըմ խանի ղըռանը,
Խամուր կուռքի կըռանը:
ՓՇ 72

960

Են ըղան են ղըռանը,
Թուխ յափրընջին կըռանը.
Շուռ տրվավ, տունը մըտավ,
Աչքըս մընաց կըռանը:
ԱՋ 373

961

Լեռներուն խոր տեղվանը,
Ջուր դոլեր ե սեղանը:
Սիրտը եղեր աղվընիկ,
Չի կենար աս տեղանը:
ԲՆԱ 624

***

Ասիլ եմ այս տեղանը,
Ջուր դոլեր փոս տեղանը:
ԲՆԳ 677

962

Ջոլիցը բերեմ ծիրանը,
Գոլիցը բերեմ_ղերանը.
Լավ գյուղում ասող աղջիկ,
Անուշ կենա բերանըդ:
ԱՋ 375

963

Ելել ես, կ'երթաս որանը,
Գոտրեցավ սելիս մատանը,
Իմ սըրտիս_սիրած յարանը:
ԲՆԲ 525

964

Խորոտ ե(ր) (մեր) Աչխենը,
Կոլոտ ե(ր) (մեր) Աչխենը:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԲ 26. ՌՄ 63
ՏԽ 184

***

Խորոտ եր մեր Աչխեն,
Կոլոտ եր մեր Աչխեն,
Սիրուն եր մեր Աչխեն:
(Կրկնակ)
ԲՆԱ 566

965

Ուրբաթ խոսացի, չաբաթ իրկունը,
Հեղնաբիս տարա կարոյի տունը:
ԺԽ 21

966

Կիրակմուտա իրիկունը,
Ցարըս եկավ մեր տունը.
Խոլմաթ չեր ենտեղ մեղի,
Մըտել ենք հավարունը:
ՀՄԽԲ 25

Կիրակմուտաք իրիկունը,
Աբի դընանք մեր տունը.
Թե ընտեղ խոլմաթ չեչավ,
Կըմըտանենք հավարունը:
ՏԽ 177

967

Բուխերկի կողքի ձունը,
Անուշ եր հոր տան քունը.
Բարով կուգար աշունքը,
Բեզի տանեմ_մեր տունը:
ՀԺԵ 119

968

Սարևըին թերթևի ձունը,
Բաղևըին ալման հունը.
Իմ յարըս մին խոսք ասեց,
Կոտրեց սըրտիս սունը:
ԱՓ 267. ԲՍ 147

www.naregatsi.org

969

Մարդի մէջի խղճունը,
Աղջի, թող, դընա տունը.
Ցարիդ աչքը ճամբու յա,
Չի տանում անուշ քունը:

123· Արտի յեղրի խղճունը,
Նանի թող երթամ տունը,
Ցարիս աչքը ճամբին ա:
3· Մայրիդ աչքը ճամբին ա:

970

Սեվ է չոբանի չունը,
Չեր տանի յարիս քունը.
Ջահիլ եյի, չիտեյի,
Վո՛ր մահլին է ձեր տունը:
ՏԽ 252

234· Տարել ա յարիս քունը.
Ցես դարիբ եմ, չեմ դիտի,
Շանց տըվեք յարիս տունը:
234· Չի տանում յարիս քունը.
Ղարիբ եմ, չեմ ճանաչում,
Ցույց տըվեք յարիս տունը:

971

Նըստեր է Թոնրատունը,
Երեսը կարմիրատուն է.
Իգամ աչքիդ ի մոտենամ,
Եղնամ հոգուդ ի տունը:
ՀՀ 324

972

Հես ա չինել ես տունը,
Չի տանի ղըշան քունը.
Մի Թասով դինի բերեք,
Շընհավորեմ ես տունը:

973

Ես մեր տունը, բարձր տունը,
Դուն տարար իմ անուշ քունը:
ԿԺԵ 61

974

Անտոնի ձիու բաշը,
Աչխենին դըրին նաշը:
ՌՄ 63· ՏԽ 185

975

Շինել են աղիղիս նաշը,
Ել վո՞նց ծածկեմ չաղաշը.
Առավոտուց իրիկուն
Լացն է իմ հացն ու ճաշը:
ԲՍ 127

Կայնել ես դուռն բաշը,
Տես՝ կայնել ես ձեր դուռն բաշ:

976

Հաբըբրանի դոմեչը,
Հերիք բրունես իմ փեչը.
Ցես քեզի առնողը չեմ,
Կըմանիս մեր սև եչը:

977

Կորել է դուքինն եչը,
Չեմ առնի յարին դեչը:

978

Ոչխարն երեր եմ դուշը,
Պիճիկի լեզուն խոչ է.
Ցես մեռնիմ պըղտի յարին,
Սմանաթ յարը բոչ է:
ԱԳ 97· ԲՍ 148

123· Ոչխարը զարկի դուշը,
Պըղտիկի լեզուն խոչ է.
Մեռնիմ պըղտիկի լեզվին:
ԱՉ 390

979

Մեր բաղչի ճերմակ դուչը,
Իմ յարի դուվաճ Թուչը.
Ցես իրանեն վարդն ուզի,
Ինքն ինձի տըվավ փուչը:
ՀԺԵ 125

www.naregatsi.org

980

Ընխչուն ա նըխչուն դուշը,
կարմիր ա յարխա թուշը.
Վա՛յ, ջուրըն դա, ինձ տանի,
Վոտը ծակել ա փուշը:
ԲՍ 157

981

Վարդեվանն էլավ դաշը,
Հարութին դըրին նաշը.
Ամարա տարեք հայրիկին,
Թափել են դուռը, քաշը:

982

Երեվրնու կուպա նուշը,
Ռու ձևըը կա ոսկե դուշը,
Աբի պադնեմ կարմիր թուշը:
ՋԲ 19

983

Մ'իրան եմ քաղել նուշը,
Պըտղընգիս վարդի փուշը.
Փունջ կապեմ, տղըրդա տամ,
Պահ անեմ կարմիր թուշը:
ԱԺՍ 55

984

Քաղեցի խուռը, մատըս է փուշը,
Աբսենը պահեց Հեղնարի թուշը:
ԺԽ 21

***

Կայնել ես բաղի մեջը,
Տես՝ Ա'յ տղա, դու բաղի
մ'էջին:

***

Կաքավ եմ քարամեջը,
Տես՝ կաքավ եմ քարամ'էջին:

985

Ի՞նչ ես կայներ տեյրին մեջը,
Գնաթուր առնեմ, ելնեմ խեչը.
Գըրկելու է բարակ մեջըը,
Պադնելու և ալ երեսը:
ԲՆԱ 671

***

Կաղդման ձորին մեջը,
Տես՝ Երեվան ձորամ'էջին:

986

Առել եմ ձեռըս փունջը,
Թաք եմ կացել ես քունջը.
Վոր պատռեն, թ'իքա անեն,
Ցես չեմ առնի են մունջը:
ՀՄԽԲ 25

123. Ձեռըս առել եմ փունջը,
Ցարիս հետ մ'րտել քունջը,
Թ'իքա–թ'իքա վոր անեն:
ՏԽ

987

Պոպոքի ծառը էլավ ծի'ծիռը,
Հեղնարը բըռնե Աբսենի ձեռը:
ԺԽ 22

***

Մ'ուղնըվա ջուրն եր առաք,
Տես՝ ... սառն ա:

988

Ձեռները խաչել, կայնել ա դուռը,
Ջրհոը կարմիր, նըման եր նուռը:
ԺԽ 21

989

Ցարըս կայնել է դուռը,
Գոտիկն է դրել նուռը.
Աստված սիրես, պատ ըմ առաք,
Ախըր չես եմ քու դուլը:
ԱԵ 204

***

1—4. Տըրնեն էլար, կայնար է դուռ,
Ռու ձեռ իզեր ջուխտակ է նուռ,
Ջաստվածծ սիրես, ձի պատ ըմ առաք
(առաս):
ՀԺԵ 81

www.naregatsi.org

***

Ընչի՞ զըրիը եղ դուռը,
Գատիկըդ զըրիը նուռը.
Ցես կայնա ջաղջի դուռը,
Ընչի՞ կայնար կըտուրը:
ՀԺԵ 116
Հմմտ. Իմ յարը դուռն ա զըրել:

990

Բաց արի բաղի դուռը,
Ուղեցի խոնչա նուռը.
Խոնչա նուռը ի՞նչ անեմ,
Ուղեցի յարիս կուռը:
ՄՋ 381

Գընացի բաղիս դուռը,
Դուս բերան չըհանուռը.
Շըհանուռը ի՞նչ անեմ,
Ուղում եմ յարիս կուռը:
ՄՋ 382

Կըգնիմ բաղես տոռնը,
Պիրիմ մին սինի նոռնը.
Սինի նոռնը հի՞նչ անիմ,
Կ'ողիմ իմ յարին կոռնը:
ԱԺԸ 27

991

Որտը ոթախ մի դուռը,
Ցրնծում ա միջի նուռը.
Իմ սիրելի բըլբուլը,
Ընկել ա զըռնե դուռը:
ԱԺԱ 62

992

Ուռի կրջարդեն դուռը,
Ջիմ հասնիր փեդքին դուռը.
Ցես քեզի մատնիս տրվի,
Խասաբհանեչին դուռը:
ԲՆԱ 624

993

Ենոր եկա ձեր դուռը,
Սիրտս մրտավ քո սուրը.
Երնեկ ես որ ինձ հյուր դաս,
Քո ճեռովը ինձ ջուր տաս:

994

Աղջի, արի մեր դուռը,
Քեզ կըտամ Գյանջա նուռը.
Երնեկ կըտամ են որը,
Վոր կըրըռնեմ քո կուռը:

995

Աչնանը բուռնի կը ուռը,
Քեզի տեսա ժամի դուռը,
Գըլուխըդ կախ, ճիտըդ ծուռը:
ՋԲ 20

996

Ջաղացի աչի կուռը,
Կը ցընծար միջի դյուլը.
Վա՛յ, իմ սիրած բիւլբիւլը,
Քաչեցին խանի դուռը:

34. Վա՛խ, իմ սիրած բըլբուլը
Քաչել են խանի դուռը:
3. Ա՛խ, իմ սիրած բիւլբիւլին:
ՏԽ 179

1. Ջաղացի յեսի կուռը:
ՌՄ 135. ԲՍ 123

***

124. Ջաղացիս աչոյ կուռը,
Կը զընձա միջի դյուլը.
Քարշեցին խանի դուռը:
ՔՀ 162. ԱԴ 168

Ջաղջի աչի դյուլը,
Կը ցընծա մեջի դյուլը.
Եղ իմ սիրած բիւլբիւլը
Քաչել են խանի դուռը:
ՀԺԵ 120

Ջաղացի աչի կուռը,
Կը ծընծա միջի դյուլը.
Վա՛յ, իմ մեկիկ ախպորը՝
Քաչած ա մելքի (վ. խանի)
դուռը:

www.naregatsi.org

997

Անց կենամ դեսի կուրը,
Քաղեմ մի դաստա նուրը.
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Կըքաշեմ քյոխվի դուրը:
ԱԴ 165

14. Անցնեմ դեսի են կուրը:
Կըքաշեմ խանի դուրը:
ՏՒ 226
4. Կըքաշեմ խանի դուրը:
ՔՀ 163

Գեսի են դուլը հուրը,
Քաղեմ մի դաստա նուրը.
Ով իմ սիրածն ինձ չը տա,
Կը քաշեմ խանի դուրը:
ԱՋ 380

998

Արագն անցա են կուրը,
Քաղեցի Գյանջա նուրը.
Ցես չեմ առնի են ծուրը,
Ինձ կըբերեմ Սեվ Ջուրը:

1. Արագն անցա Ղարսա կուրը:
4. Կ'երթամ, կըննկնեմ Սև Ջուրը:

123. Ա'յ, ես կուրը, են կուրը,
Քաղել եմ Գյանջա նուրը.
Ցես ես ծուրը չեմ առնիլ:
ԱԺՄ 50

999

Առուն անցա են կուրը,
Քաղեցի դաստա նուրը.
Իմ սիրածն ինձ տըվեք,
Աչքըս չիմընա են դուրը:
1. Անցա ճամբու կուրը:

1000

Ա'խ, ես կուրը, են կուրը,
Քաղեցի դյանջու նուրը.
Ցես իմ սիրածը չառա,
Աչքըս մընաց են դուրը:
ՌՄ 112

1001

Ջըրի են կուռն, ես կուրը,
Քաղել եմ դաստա նուրը.
Սիրել եմ, տանել պըտեմ,
Ծող տանեն չահի դուրը:
ԱԺՄ 60

1002

Ջըրիս են կուռն, ես կուրը,
Քաղեցի խեվիշով նուրը.
Ցես չեմ ուզում եղ նուրը,
Ինձ տարեք իմ յարի դուրը:
ԱԺՄ 60

1003

Երեվընու կուգա նուրը,
Դու կայներ ես դեմի դուրը,
Հարուր մանեթ կուտամ չուրը:
ՋԲ 20

23. Ինձի տարան քեհուն դուրը,
Հարուր մանեթ տըվի չուրը:
ՋԲ 19

***

Երեվանու բերին նուրը,
Բեզի տարան ժամի դուրը,
Հարուր մանեթ տըվի չուրը:
ԱԵ 206

2. Ինձի տարան ղլավնու
դուրը:
ՏՒ 87

1004

Ջեռիս ա դինու Թասը,
Եկավ հասավ մեծ պասը.
Վոր ինձ կախեն՝ չեմ ուտիլ
Ցես են վոսպով սըլասը:
ՏՒ 199

1005

Դու հադեր ես ալման խասը
Բարով մաչես ղըլխիդ Ֆասը,
Դու ոտներուդ դեղին մասը:
ՋԲ 19

www.naregatsi.org

1006

Աղվոր մին և կայներ դըռանը կեսը,
Շարեր ոսկի ս՛ արծաթի ձրգեր
երեսը.
Հազար ոսկի կ՛արժե, աղվոր, քու
տեսը:
ՀՍ. 416

***

Աղվոր մըն և կայներ դրանը կեսը,
Աչոք ունոք կ՛ընե՝ եկո՛ւ մեր ներսը.
Ոսկի քամար մն և կապեր, կըզբխամ
մեջքը.
Հազար ոսկի կընե աղվորին տեսքը:
ԲՆՍ. 334

1007

Ելեր ես, կայներ ես դուսը,
Մազերըդ ձրգեր ես հուսը.
Երեսդ կաթի կը լուսը:
ՋԲ 18

1008

Գընա, արի, ման արի,
Լուսնյակի լուսը,
Արտերի բուսը.
Գոմսոմոլ աղջիկ
Չի մընա դուսը.
Վոր մընա դուրսը,
Չի անցնի կուրսը:

1009

Մազերիդ սըրսուռ հուսը,
Թափեց աչքերիս լուսը.
Աչքերիս դեղ ու դարմանն
Գըտի ըլնի վո՞ր բուսը:
Տհ 149

1010

Հարսնը քյընեց կալավը,
Կյըմքըրի տըվավ հալավը.
Եողից թա մին յետ յեչի,
Ցարըն ընդավ կյոլավը:
ԱԺԸ 29

«Հարսը գնաց կալովը,
Կարմրի տըվավ հալավը.
Ուզեց թե մին յետ նայի,
Ցարըն ընկավ կուլովը»...

***

Աղջիկը քընաց կալավը,
Գըսպղի տըվավ հալավը.
Ոզեց վոր մետ յեչի,
Նշանածն ընկավ կոլավը:
ԲՄ 142

***

Են տըղան քյընեց կալավը,
(Իմ յարը քյընեց կալավը).
Հըեսկեն*) ընկավ քոլավը,
Ասից թա մին յետ յեչի
Նըշանածն ընդավ կյոլավը:
ԱԺԵ 45

*) Հեսկին:

***

Ախչի, քինի** կալավը,
Կիրմիրի կոտ հալավը.
Կ՛ասիս թա դրալ՛եդ յեչիս,
Մին տըղա կ՛ընդնե կոլավըդ:
ԱԻ 112

**) Գնա:

1011

Հենց վոր ծադի արեվը,
Ջեղի ղըրկեմ բարեվը.
Իմանամ՝ դու իմ յարն ես,
Առնեմ, ելնեմ վերեվը:
ՀՄԽՄ. 30

124. Նոր ա ծագկել արեվը,
Ո՞ւմ հետ ղըրկեմ բարեվը.
Առնեմ, ելնեմ սարերը:

***

Առավոտը արեվը,
Նամակ ղըրկես՝ բարեվը.
Ղըրկած նամակիդ մեռնեմ,
Կ՛առնեմ, կ՛ելնեմ վերեվը:
Տես՝ արեվ նոր ա ծագկեր ա:

www.naregatsi.org

1012

Աստվածն ցաթեց կարմիր արեվը,
Աղվեսի, բեր պաղնեմ ունքիդ վերեվը,
Աստված պահե սիրականիդ արեվը:
ԲՆԱ 671

1013

Կարբի ընկել ա հովը,
Ցարբս ընկել ա ծովը.
Աստված սիրեք, ջահիլներ,
Ինձ քցեք յարիս քովը:
ԲՍ 137

***

Ամպը քցել ա հովը,
Տես՝ Սև ամպը քցել ա հով:

1014

Քընել ես ամպի հովը,
Մրսել ես խորունկ ծովը.
Ճար կաց ու համբերի,
Եղուց արի՛ իմ քովը:
Տի 198

1015

Կաղըդվանու ամպի հովը,
Փերուշան ես, հալիդ դուրբան.
Վարդիփհերի վանքի քովը
Բռնած խաղցած պարիդ դուրբան:
ՌՄ 120

24. Փերուշան ես, հալիդ մատաղ.
Բռնած խաղցած պարիդ մատաղ:
Տի 108

***

Ջուարի ամպի հովը,
Ուխա նիշարուս հազար մովը,
Բռնած խաղցած խաղիդ դուրբան:
ՀԺԵ 117

Տես՝ «Բու աղգդ չկըրան ե գաթի»...
«Սաղ ու քյամանին ղընգա»:
«Հագել ես ալվան ուսխուր»:
«Ձեռնկրդ դրել ես հինեին»:

1016

Կայնել ես ամպի հովը,
Աղջի՛, արի իմ քովը.
Ջոռով մի՛ դըժվացընի,
Տանի, քըցի սև ծովը:
Տի 170

1017—8

Որդուն քաչեց սարի հովը,
Տերսխմեն Տեր-Ղուկասովը:
ԿԺԵ 36

1019

Սի՛րա, ի՞նչ ենեմ քու խեաթը,
Ջոր սատուն կապիր պետը.
Ախրին մեռնելով յետը,
Թող խերը չերթա խեաթը:
ՀԺԵ 110

1020

Հագել ես ալվան ոսխաթը,
Դիլբաթ, ընկար յես քու բախաթը,
Սեյրանիդ յես գալած վախաթը:
(Աշուղական?)
ՌՄ 120. Տի 109

1021

Ջուրը խրմեցի, դըրեցի տախտը,
Սիրել եմ, կառնեմ, ես և իմ բախտը:

1022

Ձայերին միջի ծիլ խոտը,
Պաղչի անուշ հոտը.
Կոտրի գուշմընի ոտը,
Չթողեց դեր իմ մոտը:
ՀԺԵ 122
1. Ձայիրի ճըլախոտը:

***

Սարի վըրի (վ. գըլխի) ծիլ խոտը,
Ջան տըղի անուշ հոտը.

www.naregatsi.org

Ախ՝ կանչեմ իմ մոտը,
Կոտրի դուշմանի վոտը:

***

Ալադյազի ծիլ խոտը,
Շան տըղի անուշ հոտը.
Ուղի՝ կանչի իմ մոտը,
Կոտրեր դուշմանի վոտը:
3. Ասա՝ Թող գա իմ մոտը:

***

Ջըրի միջի ճիլ խոտը,
Ջան տըղի անուշ հոտը.
Ջրի միջին հավուղ և,
Հաղինըդ դանավուղ և:
ՌՄ 99. ԱԴ 165

Տես՝ Ջրի միջի ճլախոտ:

1023

Սարեն վեր եկա արտը,
Ֆաղեցի դաստով վարդը.
Իմ սիրածը չըտըվին,
Մեռներ սարաբի մարդը:

1024

Ելեր ես, երթաս կը արտը,
Ճակատըդ դըրեր ես վարդը,
Դու վառեցիր դեղի մարդը:
ՋԲ 19

1025

Մեր տան կըշտի կանաչ արտը,
Հեչ չիմացար դու իմ դարդը,
Ջեռդ առել ես կարմիր վարդը:
ՏԺ 99

1026

Աբի երթանք մեր արտը,
Ֆաղենք բոլորի վարդը.
Ով որ ինչ կուզե՝ ասե,
Դու չես իմ սիրած մարդը:

1027

Մեր բաղի թաղա բարը,
Դուլաբցին կերավ մալը.
Մեռնի սաբաբի բալեն,
Տարան իմ սիրած յարը:

1028

Ա՛յ իմ նազանի յարը,
Ջիրիդ կանաչ խիարը.
Ցայտոնով իր ման գալում:
Երեվանա բուլվարը:

1029

Հո՛յ իմ նազանի յարը,
Ձե՛ իմ նազանի յարը.
Առնեմ ելնեմ սարերը,
Սեյրան անե իմ յարը:
(Սկավածք)
ԱՋ 386

1030

Սիրել եմ սիրած յարը,
Դեղի մեծ դուքյանդարը.
Նա էլ ինձի կրսիրե,
Գիդա դեղի բաղարը:
ԲՍ 134

1031

Ցես սիրեցի, խալըը տարավ իմ
սիրած յարը.
Որ Թե չառնեմ, յես կը մեռնեմ,
իմ սիրած յարը:
(Կրկնակ)
ԱԴ 162
2. Որ Թե չառնեյ, յես կը
մեռնեմ, իմ անուշ Ջանը:
ՏԺ 196

1032

Գյամ ա, գյամ ա իմ յարը,
Գոլերով ա գյամ վարը.
Հոդուս հոդուն եմ դուբրան,
Ինուշ ա սիրած յարը:
ԲՍ 133

www.naregatsi.org

1033

Վարդ ա քաղել իմ յարը,
Տեսել ա իմ մեծ մարը.
Ասաքը խոսքի յա քցել,
Խոսքը չի առել անճարը:

ԲՍ 144

1034

Գընում ա, ա՛խ, իմ յարը,
Իմ սկեսրոջ մին ու ճարը.
Մերըս չաս ա գարդ անում,
Լալիս ա իր գարարը:

ԲՍ 130

1035

Ալվան չինող իմ յարը,
Գալամ բըռնող իմ յարը.
Ջուրն առա, ելա սարը,
Ջրահոս ֆիդան յարը:

ԱԴ 161

1036

Ալրեր, յես գընացիք, տեսնեմ իմ յարը,
Իշնեիք չայիրները, բըռնեիք ես պարը:

12. Իշիք չայիրները, տեսիք եդ պարը,
Ալրեր, յես գընացիք, տեսնեմ իմ յարը:

1037

Շախով-չուխով իմ յարը,
Բոյով-բուսով իմ յարը:
(Կրկնակ)

1038

Ցես գընացի, դեռ քընած եր իմ յարը,
Վարդն երեսին քրքրնած եր իմ յարը:
(Կրկնակ)

Տի 174

1039

Իշա չայի քընարը (է),
Տեսա աչքը-խումարը (է).
Աչքով եսի կըկանչէ,
Գինամ՝ ինչու հըմար է:

ՀՀ 324

1040

Կանաչ արտի քինարը
Ո՞վ է (ա) տեսել իմ յարը.
Գիշերը տըվիք ինձի,
Յերեկը ղըրկեմ սարը:

4. Յերեկուն ղըրկեմ սարը:
234. Ըսկի տե՞հար իմ յարը.
Գիշերը տըվիք յարըս,
Յերեկվան ղըրկեմ սարը:

Ան 202.

34. Գըլուխըս ղուրբան կ'անեմ,
Ղառավոտվա խլղարը:

ԱՖ 343

34. Յերեկ տըվին իրղարը,
Գիշեր քոչեցին սարը:

ՀԺԵ 125

34. Գիշերը իլղար կըտա,
Յերեկը կ'ելնի սարը:
234. Ո՞վ ա տեհել իմ յարը.
Քարափի գըլխի յարը.
Սարախտան քոչենք սարը:

ՌՄ 113

34. Քարափի գլխի ջուրը,
Սարախտան քոչենք սարը:

ԱԴ 168

234. Վառավ սըրտիս ֆանարը,
Իրիկուն իրղար տըվեց,
Առավոտ գընաց սարը:
34. Իրիկուն իրղար կուտամ,
Առավոտ քոչեմ սարը:

34. Իրիկուն իրղար կը տա,
Առավոտ կ'ելքա սարը:

www.naregatsi.org

34· Եղուց կըտամ իմ խոսքը
Գիշերը ելնեմ սարը:
134· Բաղի մէջի խիարը·
Իրիկունը տուն կըգա(ր),
Առավոտ կ'երթա(ր) սարը:

***

Կանանչ արաւ քյանարը,
Ո՞վ ե տեսել իմ յարը·
Արաւ քյանարը կանանչ ե,
Իմ յարը քեզ ճանանչ ե:

ՄՀ 137

1041

Կուժն առա, ելա սարը,
Զը դըտա Փիլդան յարը·
Փիլդան յարը ինձ տըվիք,
Ըզքաշեմ ահ ու զարը:

ՀՄԽՄ. 9

2· Նոր տեսա Փիլդան յարը:
2· Զը տեսա Ջիվան (Մաւսաղ)
յարը:
12· Ջուրն առա, եա զարը,
Ըզտեսա Փիլդան յարը:

ՈՄ 117· ՄԴ 173

123· Ջուրն առա, ելա զարը,
Զը տեսա Փիլդան յարը·
Ինձի տըվիք Փիլդանին:

ՏՒ 145

12· Ջուրն առա, ելա սարը,
Տեսա իմ Փիլդան յարը:

ՍՔ 343

134· Թառն առա, ելա սարը·
Ինձի տըվիք իմ յարին,
Զը մընա ահ ու զարին:

ՄՋ 388

123· Ջուրն առնեմ, ելնեմ սարը,
Ըզտեսնեմ Փիլդան յարը·
Ինձ տըվիք եզ Փիլդանին:

ՍԳ 97

123· Ջուրն առա, ելա զարը,
Գըտա իմ Փիլդան յարը·
Դեն տարիք Փիլդան յարը:

ՀԺԵ 124

***

Ջուրն առա, ելա սարը,
Ըզտեսա Փիլդան յարը·
Փիլդան յարըս ինձ տըվիք
Մի՛ք քաշե ահ ու զարը:

ՍԳ 104

34· Փիլդան յարը ինձ պետք եր·
Մի՞ քաշեմ ահ ու զարը:

***

Տըվել եմ, կ'ելնեմ սարը,
Ըզտեսնեմ Փիլդան յարը·
Ինձ տըվիք Փիլդան յարին,
Թող քաշեմ մահ ու զարը:

***

Կուժն առի, եա սարեր, լավո՛ Ջան,
Զը գըտա Փիլդան յարեր, լավո՛ Ջան·
Վոր չըքաշեմ ախ ու զարեր, լավո՛
Ջան,
Վոր չըքաշեմ ախ ու զարեր, լավո՛
Ջան:

Ծվ. 49

Տես՝ Գնացի Հայը վաչգ:

1042

Մարանը սարը
Խաղա ես պարը·
Ծրի՛ ես սարը,
Իմ Փիլդան յարը:
(Կրկնակ)

ՏՒ 249

1043

Ելնեմ, եթամ են սարը,
Յեր անելով, իմ յարը:
(Կրկնակ)

ՀՄԽՄ. 30

1044

Ելել ես, կ'երթաս սարը,
Ըզհարցըրիր իմ հալը·
Յարխա սիրուն կը վառվի,
Ի՞նչ կ'ենեմ դիւյնի մալը:

ՄԳ 166

www.naregatsi.org

***

Մուղնու դյամը մեր սարը,
Տես՝ Մուղնըվա ջուրը սառն ա:

***

Արծափա քանձըր սարը,
Տես՝ ես սարըն բարձըր սար ա:

1045

Ծամիկ դըռան սեվ քարը,
Բա՛ ո՞նց հըլիմ իմ ճարը.
Սիրտըս դարդով լըցվեր ա,
Չեռես թըռավ իմ յարը:
ԱՒ 343· ԲՍ 154

1046

Փըչի մինչև թաց քարը,
Դու յես իմ աղիզ յարը.
Գըլուխըդ մի՛ տար քարը,
Ասոված կ՚անա իմ ճարը:

1047

Վոչխարն եկել ա բերը,
Գառներն արել են մերը.
Մինչև հասը չիմացանք՝
Ով ա քո դըլխի տերը:

1048

Ելել ես, կ՚երթաս կը բերը,
Ինչով չիյտեր սըրտիդ սերը,
Ասըծուն դըռանի քուս մերը:
ԲՆՒ 525

1049

Ելա, դրնագի բերը,
Ջաչեցի կաթի սերը.
Ինձի չըհասա հանկցին
Գըլխամեռ տերտերները:
ՏԽ 170

234· Ջաչել եմ կաթի սերը.
Ջըրըվին հերն ու մերը,
Գարտաչան տերտերները:
ՌՄ 118· ԱԴ 175

34· Արընքառեր հերն ու մերը,
Գարտաչոր տերտերները:

***

Ոչխարն եմ երե բերը,
Ջաչեր եմ կաթի սերը.
Ինչ անա հերն ու մերը,
Մեղավորն ա տերտերը:
ԱՀ 441

1050

Արփաչայի հանդերը,
Ջուրը քանդի բանդերը.
Անտեր մընան փոշաները,
Ցեր ու յուրդըս քանդել է:
ԱՀ 139

***

Սըհենց նիներ հանդերը,
Տես՝ Ըստեղավ ըստեղ հանդեր ա:

1051

Ջուրը լըցվավ կըժերը,
Ասոված ջարդի ճըժերը.
Ջուրը լըցվավ արտերը,
Ասոված պահի մարդերը:

1052

Երևընու ալերը,
կըռունկն իջավ կալերը.
կանչե՛, կըռո՛ւնկ, դարուն է,
Սիրտըս զուռնա-դունգա արուն է:
ԱԳ 100

1053

Քաղքեն եկավ սևլերը,
Ցարիս չուլքու թևլերը.
Ուշիկ քըշեք սևլերը,
կապեմ չուլքուս թևլերը:
ՀԺԲ 119

www.naregatsi.org

1054

Գուքիանի երկան ծերը,
Փխ կ'ինի սիրատերը։
Սիրատերը վո՞նց անի,
Արնատերը հերն ու մերը։
ԱՋ 374

4։ Քոռանա հերն ու մերը։

***

Գուքիանի երկեն ծերը,
Սիրել ա սիրունի տերը։
Սիրունի տերը ի՞նչ անե,
Արենատեր ա հերն ու մերը։
ԱԺՄ. 52

1055

Ոչխարս արել եմ երը,
Ջոկել եմ դառնամերը։
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Վոչ տեսնու վորիու խերը։
ԱԺՄ. 58
34։ Մեռնի՛ քու չոլախ հերը,
Դուն խի՞ խըլեցիր իմ յարը։
ԱԺՄ. 58

1056

Գյանջու նըստած խաները,
Մեր մոթալին պահիրը։
Ային–ոյին խոսալ մի,
Քու հարն ե իմ հաները։
ԱՋ 378

***

Մրեծ մոթալին պահերն ա,
Գյանջում նըստած խաներն ա։
Ա՛ տղա, խըրեդ ինչ տաղ ածիս,
Համոթ ա, են քու հաներն ա։
ԱԺՔ 32

1057

Ելաք վերի տեները,
Ծափալ կոճկիս թելերը։
Կոճկընիս կուռ չարեցեք,
Կանաչ կակաչ կապեցեք։
Գինին անուշ խըմեցեք,
Աղջիկը Թուխ սիրեցեք։
ԲՆՄ. 776

1058

Ինձ վառեցին ուրիշները,
Սիրտըս ծակեցին փըշերը։
Վաղուց տան–տեղի տեր դառան
Իմ հին յարան–յոլդաշները։
ՏԽ 223

1059

Ոչխարն եսդին կ'արծա, ենդին դառները,
Կանաչել են ծաղիկները, ծառները։
Այրի երթանք քո ման գալած արտերը,
Բեղի տեսա, նորացան իմ դարդերը։
ՀՄԽՄ. 48

Տես՝ ... Քո ման եկած արտերը։

1060

Լուսավորչի ծառները,
Մատաղ անեմ դառները։
Լուսավոր գորքիդ մեռնեմ,
Ջոկել ես արդարները։
ՀՄԽԲ 2

13։ Երեվանա ծառները։
Լուսավոր գորքին մեռնեմ։
124։ Լուսավորչու ծառները,
Մատաղ բերին դառները։
Ջոկեցիր արդարները։
ԱՐ 441

1061

Ջուր չեր ըրիլ ծառները,
Գիր չեր գըրի ճեռները։
Խարար տարեք Նազոյին,
Անուշ պահե դառները։
ԱՐ 138

www.naregatsi.org

1062

Աբղեվ*) կուգա լեռները,
Ելեք, բարձեք բեռները.
Մայրիկ, աս աչքը քրնա,
Ինձի ձրգես լեռները:

ԲՆԱ 623

*) Ադեբեվ:

***

Քանի ու քանի՛ եղնեմ ղըռները,
Տես՝ Փըչըցեք հովեր, սարեր ձուն բերեք:

1063

Ընքապապուն հարսները
Վըլացք կ'ընեն դաշտերը.
Ջըկըքոն ելեր տըները,
Քար կընեան կալերը:

ԲՆԱ 624

1064

Դու ման կըգաս կըտրընները,
Սաղրի մաշիկ կըրընկնները,
Դուլաբաթին պըռընկնները.

ՌՄ 59· ՏՄ 86· ԲՆԲ 364

1065

Սուրբ Հակոբա ղըշերը,
Ինորովածի չըշերը.
Մարոյն վախցուցին դիշերը,
Տերտեր դարկեց զանգերը:

1066

Ղոչավանա ղըշերը,
Ցարըս եկավ դիշերը.
Մեռնիմ բոլ-բոլ ունքերին,
Ո՞ւր ա կարմիր Թըշերը:

234· Ցարը տարան դիշերը,
Մեռնեմ Թուխ-Թուխ ունքերին,
Պաչեմ կարմիր Թըշերը:

1067

Գըլամնու կըտրան դաստառ ղըշերը,
Մարոյին տարան լուսնակ դիշերը:

ՀԺԵ 62

***

Անտոնի ղըռան ղըշեր,
Աչխեներն տարան դիշեր:

ՌՄ 63

1068

Ղոչավանքի ղըշերը,
Մեր քյարաբի չըշերը.
Ջիթ ալաջա քո բընդեր,
Ինձ երեցին քո դընդեր:

ԱՐ 137

1069

Մաղկավանքի ղըշերը,
Ինորովածի չըշերը.
Ես դիշեր պառկեմ ծոցիդ,
Պաղնեմ կարմիր Թըշերը:

234· Մեր քարաւիի ղըշերը.
Ցերը դենա դա դիշերը,
Պաղնեմ խանդուկ Թըշերը:

ԱԳ 102

Ղարավանքի ղըշերը,
Եղ քու կարմիր Թըշերը.
Ես դիշեր դամ քու ծոցը,
Պաղնեմ խանդիկ Թըշերը:

***

Համբարձուա դիշերը,
Պաղեմ խայու Թըշերը:

ՀԺԵ 124

1070

Ղոչի վանքի ղըշերը,
Վոտքս ծակին փըշերը.
Երնեկ կըտամ են ոթվան,
Վոր պաչեմ քո Թըշերը:

ԲՄ 129

www.naregatsi.org

1071

Դաղերի սուր վըշերը,
Հերիք պատռեն իմ պիշերը.
Ջանի՞ մընամ յես դերի,
Աբի ինձի տար պիշերը:
ՀՄԽ 26

234. Պատռեցին իմ պիշերը.
Հերիք ա մընամ յեսիր,
Աբի ինձ տար քըշերը:
ՏՒ 135

1072

Ես լուսընկա դիշերը,
Նըշի ծառի նըշերը.
Աղջի, կը դամ քու մոտը,
Պահեմ կարմիր թըշերը:

1073

Ըսաղլի վըրեն սիպտակ խաչերը,
Ջերըս չընդունեց բերան բացելը:

1074

Իմ աղջըկան աչերը
Կըլմանին ժամուն խաչերը.
Իմ աղջըկան բերնակը
Կըլմանի ժամուն խորնակը.
Իմ աղջըկան կըռնակը
Կըլմանի ժամուն դըռնակը:
(Մոր դովք)
ԲՆՄ 201

1075

Սիրած աղջըկա տերը,
Զի տալիս քյաֆուր մերը.
Ի՞նչ անի քյաֆուր մերը,
Տարել ա դեղի տերը:

1076

Սիրուն աղջըկա տերը,
Խոսքը տըվել ա հերը.
Իրեք տարի սիրեցի,
Զըտըվեց քյաֆուր մերը:

3. Ոխտը տարի սիրեցի,
ՆՀՋ 108

3. Ցոթը տարի սիրեցի
ՍԾ 201

4. Չի տալի (չըտըվավ) քաֆուր մերը:

123. Սիրած աղջկա տերը,
Խոսքըն ա տըվե հերը,
Ոխտը տարի սիրեցի:
ՍՒ 343. ԲՄ 145

124. Գուճուր աղջկա մերը,
Խոսքը տըվեց նրա հերը.
Զըտըվեց յարի մերը:

***

Գըզտի աղջկա մերը,
Խոսքըն ա տըվել խերը.
Ոխտը տարի սիրուհեն,
Զըտըվեց քյաֆիր մերը:
ՀԺԵ 124

1077

Մեր Թալվարի ծըտերը,
Ծըլվըլում են կըտերը.
Ով իմ սիրածն ինձ չըտա,
Ջանդյալ բըռնի ծըծերը:
ԱԺՄ 57

***

Ա՛յ կըտերը, կըտերը,
Ծըլվըլում են ծըտերը:
Ով իմ սիրածն առնի,
Ջանդալն ընկնի ծըծերը:

12. Ա՛յ եծերը, եծերը,
Կըճըլվլան ծըտերը.
1. Ա՛յ լըծերը, լըծերը:

1077

Գուլթան վարենք պըտերը,
Զըթըտըրենք ճըտերը.
Ինձի քեղեն չոկտը,
Ջանդյալ ընկնի ծըծերը:
ՀԺԵ 119

www.naregatsi.org

1 Ջ· Գուլֆի քովի պըտերը,
Կըճըլվըլան ծըտերը:

1079

Ամըրխառնանց կըտերը,
Ծըլվըլում են ծըտերը·
Ազատ ըզղի դեղն ինչ ա,
Կոկոմ, չամամ ծըծերը:

ԱԺՍ. 49

Ծըլվըլանինց կըտիրը,
Ծըլվըլում են ծըտիրը·
Ազատ ըզղի դեղն ինչ ե,
Կոկոմ, չամամ ծըծիրը:

ԹՄԿ 61

***

Եդ ո՞վ ևք եդ կըտերը,
Թըռցըրևք եդ ծըտերը·
Ազատ ըզղի տեղն ինչ ա,
Կոկոմ կոկոմ ծըծերը:

ԱՀ 203

1080

Տըրինինանց կըտերը
Ծըլվըլում են ծըտերը·
Ցես գընում եմ, լաց չինես,
Ֆընած տեղըդ բաց չինես:

ԱՋ 376

1081

Բըլբիւլ, բըլբիւլ, բըլբիւլ,
Ալի՛ երթանք քո ման եկած արտերը,
Թող ցըրվի մեր ըլխատի դարդերը:

ՀԺԵ 63

1082

Ջուրըն բնկավ արտերը,
Թաղացավ իմ դարդերը·
Ադե ըլան, ըրի՛ ատրեն,
Թաղացավ ըզըտխա յարեն:

1083

Հուն ա գալի սարերը,
Ծածկում մեծ մեծ քարերը·
Հորն ու մորից անուշ ա
Ֆըլոր սիրուն աղջերը:

1084

Ցե՞րբ ուի դան ադ որերը,
Ագրարս հազնի լաչերը,
Խումբնի խումաչ խաչերը,
Հայտնի որհնե տերտերը·
Վախնամ թե կանչուի մեռնիմ,
Ջըտեսնեմ ադ որերը:

ԲՆԲ 39

1085

Եկան, եկան գարնան երկան որերը,
Ածնեմ անուշ յարըս, ելնեմ լեռները·
Ֆաղեմ վարդ մանուշակ, բըռնեմ
ձեռները:

ՀՀ 329

1086

Ալվա եկավ գարնան երկան որերը,
Ածնեմ սիրուն յարըս, ելնեմ լեռները·
Ոլըրվիմ, հայիմ՝ լեռները դիւման ե·
Մորճիկ մ'ալ բուսցեր, սելվի ե
բոյը:

ԲՆԱ. 671

1087

Անցա ճամբու ոլորը,
Բըռնեցի նախշուն լորը·
Տըղերք, արեք պար բըռնենք
Դաշբուլաղի բոլորը:

134· Անցա, պատի ոլորը·
Աղջիկները խաղում ին
Դաշբուռունա բոլորը:

1088

Ձորունկ ա ձեր ջրհորը,
Ալի մըռնենք ես ձորը·
Ջուր ու եզուց թողնք,
Ինձ տարեք չարաթ որը:

ՏԽ 194

www.naregatsi.org

1089

Ջեյրանն ընկած է հորը,
Թաբար դըրկեցեք մորը։
Ճա թող ձագին ազատե,
Ճա թուրը կոխե փորը։
ԱՋ 385

134։ Ջեյրան ընկել է ձորը։
Կամ թող ձագին ազատե,
Կամ սուրը կոխե փորը։
ԲՍ 141

1090

Կոչա տակի աղրուրը,
Աղջիկ, վըրիդ մախմուրը։
Կոչիցը չես հեռացա,
Սիրած յարիս մոռացա։

1091

Ձեղանի վըրի պըսպըղուն թուրը,
Իպդիրի խուրը տարավ իմ քուրը։

1092

Հեղնարը դընաց ջուրը,
Տասվերկու խուրման բուռը։
Թաղվեց Հովակին դուռը,
Ընկավ Հուդարին բուռը։
ՋԲ 39

1093

Իրար հետ գընանք ջուրը,
Բարձրանանք մեր կրտուրը։
Դուշմանի չըլինքն ընկնի
Երկու բերնանի սուրը։
ՏԽ 242

1094

Ինչու ես նըստեր մըտուրը,
Մահանա կ'ենես քըսուրը։
Հարան ապկեկ և քանց կեսուրը,
Հա՞րսը սիրեմ, թե՞ կեսուրը։
ԲՆՍ 332

1095

Արի մեր տան կըտուրը,
Անենք մեր առուտուրը։
Եղողուն եհթաջ չըլնենք,
Ֆանդենք մեր ուուն ու դուռը։
ՏԽ 157

1096

Ցես քեզ կ'ասեմ խոսքի բացը,
Մոռացել ես աղուհացը,
Ինձ ի՞նչ ողուա և քու յացը։
ՏԽ 99

1097

Աչխենի կերած հացը
Չըկըտրեց Անտոնի յացը։
ՏԽ 185

1098

Ցես եմ գալիս կալիցը,
Պաչեմ ճակտիդ խալիցը։
Ի՞նչ կըլնի, վոր մին տեսնես,
Հասկանաս իմ հալիցը։
ՏԽ 251։ ԲՍ 158

1099

Ղուշը թըռավ ըընկիցը,
Չի զուրս գալի տընկիցը։
Չեն տալիս՝ չի գարթնում
Բեբախտ յարըս քընկիցը։
ՏԽ 219

1100

Սելը եկավ սարիցը,
Գընաց ընկավ քարիցը։
Նազլի յարըս ինձ թողեց,
Ցես գառավ իրդարիցը։
ՏԽ 151

1101

Աչունն եկավ սարիցը,
Տերեվ թափեց ծառիցը։
Շողոն գարգով լըցվել ա,—
Հեռացել ա յարիցը։
ՀՄԽՍ 39

www.naregatsi.org

1· Ֆամին եկավ՝ սարիցը։

1102

Անձրև խըփեց սարիցը,
Քար ընկավ մեծ դարիցը·
Գիր չըստացա վոր ասեմ՝
Իմ սիրելի յարիցը։
ԲՄ 125

1103

Ջուրը կըգա քարիցը,
Ցարըս կըդա սարիցը·
Սերըս ինչպես հովանա
Քեզ պես սիրուն յարիցը։
Տհ 180

24· Աղջիկ, դու կըդաս սարիցը
Քեզ պես սոխակ ճարտասրիցը։
ՊՍվ 109

1104

Սիրտըդ պինդ և քարիցը,
Հարցըրել եմ սարիցը·
Հոգիս եկել, կըսել ա
Եղ քու սեվ ջիդյարիցը։
Տհ 251· ԲՄ 135

1105

Ջուր ա գալի քարիցը,
Աղջիկ ա գալի սարիցը·
Իմ սերը վո՞նց կրկըտրի
Քեզ պես ճարտար յարիցը։
ԱԺՄ 60

1106

Հուրք ա թափում վերիցը,
Ցես վա՛ռա քո սերիցը·
Վարդավառին ինձ համար
Ջուն բեր դու սարեռիցը։
ՀՄԽՄ 39

13· Ձեն ա գալիս երիցը·
Ինձ համար վարդավառին։
Տհ 251

1107

Նալը քըցիմ քըթոցը,
Ցեր կընի*) ղըրընգոցը·
Ցես տրեսալ չեմ, քա նի մընանի
Մարդ լխալըրկընդան**) ծոցը։
ԱԺԹ 86

*) կըրարձրանա· **) ապըրկնկան։

1108

Ձիաս եմ քըցել վըզնոցը,
Թող կըտրի սըրտիս խոցը·
Երնեկ կըտամ են որը,
Ցարըս մրտնու իմ ծոցը։
ԱԺՄ 69

1109

Հորա ջան, քու քարափը,
Իջնեմ Արագի ափը·
Շահրիարցիք կուդան պար,
Կողրեցիք տըվիք ծափը։
4· Կողրեցիք տըվիք դափը։

1110

Արագ արխի ադիքը,
Կողրա տոլագ դյադիքը·
Միսըս ենքան ծամեցին,
Վոր վիակվել ա մադիքը։
Տհ 180

1111

Արագի խոր ադիքը,
Կողրա տոլագ դյադիքը·
Ներստել են այգինները,
Ասում են լավ դայդիքը։
ԿԺԵ 20· ՌՄ 131

4· Կանչում են լավ դայդիքը։
ԲՄ 143

34· Լըցվել են դուքաններըը,
Լավ են ասում դայդիքը։

123· Ես Արագի ադիքը,
Կողրա պիան դյադիքը·
Ներստել են դուքաններին։
ՀԺԵ 142

www.naregatsi.org

Ա՛յ ադեքը, ադեքը,
Կողբա լոխի դյադեքը.
Նըստել են դուքըննըրը,
Կանչում են լավ դատդեքը:
ՀԺԵ 126

Արապի են ադեքը,
Կողբա դաշանք դյադեքը.
Նըստուտած քարի վըրեն,
Կ'ըսեն անուշ դատդեքը:

Եդ Արապի ադեքը,
Մ'ինչի խումբ խումբ (վ. ժուլիկ)
դյադեքը,
Կընըստեն դուքաննըրին,
Կ'ասեն անուշ դատդեքը:

1112—3

Ջուրը լըցվավ ոդեքը,
Աստված չարդի դյադեքը.
Ջուրը լըցվավ ջաղչըներ,
Աստված պահե աղջըներ:

Տես՝ Ջուրն ա ընկեր եդ կորցեր:
Տես՝ Ջուրն ե ելի առըներ:

1114

Ֆյոթըպիդ զաղարեքը,
Մի՛ քըցի մաղարեքը.
Ոխտն որ ա վոր ածում են
Հարսընըքիդ նաղարեքը:
ՏՆ 241

1115

Շըլապկով տըղա, մի՛ կտյնի դեքը.
Աչքով մի՛ անի, դիտեմ քո միտքը:

1116

Փեսեն փեսեն մարդիքը,
Երկըթե կընանիքը.
Փունջ մանիչակ հարսըներ,
Ձոչ խոչ եղան աղջիկներ:
(Չան դյուրում)
ՓԶ 72

***

Երկթե երկթե մարդիքը,
Փեսեն փեսեն կնանիքը.
Ջառ քաքուլով տըղերքը,
Փունջ մանիչակ հաչները:

Հաչներու միջի վո՞րն է սիրուն:
— Կարճ ու բոլորը:—
Տըղերքանց միջի վո՞րն է սիրուն:
— Թուխ թուխ քաքուլը:
(Ցերեխա խաղացնելու)
ՁՀ 4

***

Փեսեն փեսեն մարդիք,
Պոլատ թիակ հալվորներ,
Ցըռտատ ցախավել պատվըներ,
Ջինի չինի հարսներ,
Փունջ մանուշակ աղջըկներ,
Վարած-ցանած հոտաղներ,
Ուտին, չուտին՝ կըկըռվին:
(Գարերդ)
ՀԺԵ 97

Համառ. «Գըստիկ պըստիկ առըներ»:
«Ջուրն ե ելի առըներ».
«Ջուրն ա ընկեր եդ կորցեր»:

1117

Ֆուչեքը լիքը-լիքը,
Սաղիկ, տարա քո միտքը.
Աչքով կ'անեմ՝ դուս արի,
Տամ քեզ ոսկե մատնիքը:

234. Սաղիկ, տարան քո միտքը.
Աչքով կ'անեմ՝ թեզ արի,
Ձեզա ոսկե մատնիքը:
3. Աչքով կ'անեմ՝ դես իշկա:

234. Սաղիկ, առա քո միտքը.
Ձեռով կ'անեմ՝ արի տե՛ս,
Վալլահ, մատնի կըտամ քեզ:
ԲՍ 123

www.naregatsi.org

Քուչիքը լինքը-լինքը,
Աղջի, արա քո միտքը.
Չեռով կ'անեմ՝ դես արի,
Ինչ տամ ոսկի մատնիքը:
Ա.Ի 345

1118

Տիրուն, Տիրուն, Տիրունի քիլքը,
Տիրուն տարավ իմ խելքը:
(Կրկնակ)
Ա.Զ 386

1119

Հով ա դեղի քարհանքը,
Դու բանի ոսկու հանքը.
Սեվ ոճը բուն ա դըրել
Մեր երկըսի արանքը:
Տ.Ի 240

1120

Հարըրբանի թըվանքը,
Կըլմանի կարմիր վանքը.
Կարմիր վանքի դաղերը,
Հերիքնապի մաղերը:
(Սկսվածք)
Ա.Զ 386

134. Խոշավանքի թըվանքը.
Կարմիր վանքի դըշերը
Սիրուն յարիս թըշերը:
Ա.Գ 98

1121

Աբի երթանք ես վանքը,
Վանքը քանդե քու կյանքը:
Հ.Ժ.Ե 119

1122

Աբի երթանք մեր վանքը,
Դու քանդեր ես իմ կյանքը.
Թե վոր խոսքըս չըլըսես,
Վերջըս կ'եղնի թըվանքը:
Ա.Ը 188

1123

Մեր դեղու վանքը,
Թալիշու վանքը,
Նոր ա թազացել
Աղբորըս կյանքը:

1124

Սաբրը կարապետ, քու վանքը,
Ղազախի նախշուն թամքը.
Աբզ անեմ թազավորին,
Անցել ե հայի (հայու) կյանքը:
Ռ.Մ 133. Ա.Դ 174

***

Սըբ կարապետ, քու վանքը,
Իմ յարոջ նախշուն թամքը:
Ա.Ը 440

1125

Ծըմակումը կ'ընի քաշիկը,
Լավ կ'ընի պերակ մաշիկը.
Աղա, տիս մըն կյալ բազար,
Ինչ յեոր կ'ունե չար աշիկը:
Ա.Ժ.Ը 25

«Ծմակում կ'ընի քաջիքը,
Լավ կ'ընի բարակ մեջիքը.
Աղա, դուս մի՛ դալ բազար,
Ինչ վեր կ'ունի չար չաքը»:

***

Ինասպատեն սեվ քաշիկը,
Իմ յարին դամչին մաշիկը,
Աղա, խըրեդ քըշնի յեկ,
Ինչ յեոր կ'ունե չար աշիկը:
Ա.Ժ.Ի 42

«Ինասպատի սեվ քաջիքը,
Իմ յարի դամչին մեջիքը.
Աղա, հերիք դնա, յեկ»:

www.naregatsi.org

1126

Ծխախոտը կ'ընի քաշկը*),
Լավ կ'ընի լեն մաշկը.
Ցես մատաղ ընիմ են տըղեն,
Վըրեր ըրծաթեն կյոտեն ա մաշկը:
*) քաշկ–քաջք:
Ա.Ժ.Ր. 25

«... Ցես մատաղ ընեմ են տղին,
Վոր աթծաթեն գոտին ա մեջքը»:

1127

Ձակատիդ վոսկու շարքը,
Վեր ա ընկել հին կարգը.
Ինձ հետ նոր վադա կըտրել,
Ընչանք ի խոտահարքը:
Տխ 216

1128

Գըլխիդ քըցել ես ալ չարպաթ,
Այման չորերդ ե գաթեն գաթ.
Մի քիչ ինձի արա մուրմաթ:
Տխ 165

1129

Գըլխիդ քըցել ես ալ չիթ,
Մարջան ես կապել բրկիդ.
Ջեզ պես նազանի յարին
Պետք ա ինձ պես դոչ խփիթ:
Տխ 200

***

Գըլխես քըցել եմ ալ չիթ,
Մարջանը կապել եմ ճիտ.
Ինձ պես նազանի յարին
Պետք ա մի ղոչաղ խփիթ:

4. Պետք ա մի կրտրիճ խփիթ.

1130

Ախֆիկ, քու անունդ ե Ճախուր,
Ջենե պադ ուզեն և վախուռ.
Երեկ դողդա յես քու չախուռ:
ՀՄ. 457

1131

Բոստան ունեմ հարիւրի,
Տունն ավերի սարիւրի:
ՀԺԵ 113
Տես՝ Բոստան եմ ցանե բազուկ:

1132

Ես յանը լոբի,
Են յանը լոբի,
Աղբորըս կանչեք՝
Սիրածը ջոկի:

1133

Ալվաման քիթըս ճըդի,
Շեկ մանչը միտքըս ճըդի:
ՋՔ 20

1134

Ադջի, անունըդ վարդի,
Ձեն տամ ու ճենես զարթի.
Ով ինճանե քեզ ասի,
Դու ընդրա քիթը ջարդի:
24. Ձեն տամ, ճենես ճանաչի.
Դու ընդրա աչքը հանի:
Ա.Ջ 277

1135

Դեմ եմ առել մի բերդի,
Կաչիս սաղ սաղ մի քերթի.
Ինձ պես ասլանի ճուտը
Դու բամբակով մի՛ մորթի:
Տխ 157

1136

Այ արդա, դու խանի վորդի,
Հագնեդ լիսամի մորթի.
Թե ինճնից դյուման յար բռնես,
Լեզդին քեզ տանի մորթի:
Ա.Ժ.Ա. 50

1137

Վոսկիքըս համրած՝ ութ հատ
մահմուդի,
Ձեմ դիտում՝ Հեղնարս ինձի
կըքանդի:

www.naregatsi.org

1138

Սարի տընկտընկան թագի,
Դարչին, մեխակ չի սազի.
Ինձ պես նազանի աղջիկ,
Քեզ պես տըղին չի սազի:

1139

Ծառ եմ տընկել դիլազի,
Գիշերն եկավ երազի.
Բուբիկըս, ասումած կանչե՛,
Ճես ել հասնիմ մուրազի:
123· *Ծառ եմ տընկել քիրազի,*
Գիշեր քընա երազի.
Ընկերտիք, ասումած կանչեք:
ՌՄ 130· *Ա.Դ.* 172·
ԲՍ 133

123· *Ծառ եմ տընկել քիրազի,*
Ես քշեր ընկա երազի,
Աղբերտիք, ասումած կանչեք:
ՏԺ 210

***

234· *Գիշեր տեսա երազի.*
Ընկերներ, բան մի՛ ասեք.
Աղբերս հասնի մուրազի:
3· *Ընկերտանք, ասումած կանչեք,*
3· *Իմ աղբոր բան մի՛ ասեք:*

***

Մի ծառ ունեմ դիլազի,
Գիշերը քընա երազի.
Ճես միշտ ասումած կըկանչեմ,
Ճարըս հասնի մուրազի:
Ա.Բ 344

Ընձոռի (ծիրանի) ծառ, պիտազի,
Բարը վըրեն կըսազի.
Ֆավորտանք, ասումած կանչեք,
Են իմ աղբոր մուրազ ի:

1140

Դու կընամանիս դյուլի կազի,
Ոտքեր ունես նազի–նազի.
Ֆո կաբեն ծալուկ կու դեր,
Ֆո ջուբեն Շամա պյազի:
ՎՍԲ 69

1141

Դըռներն ավլել եմ, ազի,
Թուխ տըղեն ինձ կըսազի.
Հերըս քեզ աղջիկ չի տա,
Համ թուլա յես, համ թագի:

1142

Հազել ես կանանչ դյազի,
Մեր տուն արի դու բազի.
Լեղուս լեզվիդ Թող դիպչի,
Հոդիս հանեմ տամ քեզի:
ՏԺ 247

1143

Ըստըղավ ըստի մի յազի,
Հավքեր ընի՝ կըսազի.
Կ'ոզի քյընել կյալ անի,
Վըրէչ չուն կընես, վըրէչ թագի:
Ա.Ժ.Լ 46

1144

Կըտրերըս չալ կըսազի,
Տանըս կալ կըսազի.
Իմ յարես կընցինը չալ ա,
Ամմա թիրմա չալ կըսազի:
Ա.Ժ.Ը 27

1145

Բաղ ըմ քյըցալ հավազի,
Սուփրա քյըշիմ՝ կըսազի.
Հու վըրեր իմ հըետաս հաչի,
Համ թուլա յա, համ թագի:
Ա.Ժ.Լ 44

1146

Ա՛յ ձի, հեծնիմ կը քեզի,
Ճորդա քշիմ կը քեզի.
Գընա յարես խաբար բեր,
Ջարպազ չուլ կ'ենեմ քեզի:
Ա.Դ. 92· *ԲՍ* 151

1147

Արի մեզի, մեռնեմ քեզի:
(Կրկնակ)
ՏԺ 191

www.naregatsi.org

1148

Սարերը մեզի մեզի,
Ձիավոր, մեռնիմ քեզի.
Ծոցիդ թասով ջուր տուր,
Մենծընամ, կ'առնեմ քեզի:
ՀԺԵ 120

134. Ֆյոտաղաղ մեզի մեզի.
Ծոցիդ թասով ջուր ըմ տուր,
Ղըսմաթ է՝ կ'առնեմ քեզի:
ՍՋ 390

1149

Կարմիր միզար խըրմըզի,
Պատոխ, չեմ ա՛նի քըզի:
— Քու կըղտոտ երես պաղ է,
Տաղդուլ քու գլոխ թաղե:
(Կրկնակ)
ՏԽ 231

Տես՝ Ընխշուն միզարով ազջիկ.

1150

Պաթաքով կովս եր ղըրմըզի,
Ջըմեռ ալվի բուռնուզի.
Բուռնուզը կախ արեցի,
Սանաթը հախ արեցի:

***

Տես՝ Պարաքով կովը ծախեցին:

1151

Ա՛ծու մ'եմ ցանե, սադա նարդիզ ի,
Իմ յարոջ մեռնեմ, ազիզ մազիզ ի:

Ա՛ծու մ'եմ ցանե, սադա բիբար ի,
Իմ յարոջ մեռնեմ, թազա նուբար ի:

Ա՛ծու մ'եմ ցանե, սոխերն ասմա յի,
Իմ յարոջ մեռնեմ, բոյնը չինար ի.

Ա՛ծու մ'եմ ցանե, սադա սրխաոր ի,
Իմ յարոջ մեռնեմ, սրրտիկ պըղտոր ի:
ՎՍՍ. 38. ԺԽ 21

***

Բաղչե մ'եմ ցաներ, սադա բիւբար ի,
Իմ յարոջս մեռնեմ, թաժա նուբար ի.

Ա՛ծու մ'եմ ցաներ, սադա ասմա յի,
Իմ յարոջս մեռնեմ, գըլոխ
յազմա յի:
Գվ. 87

***

Ջաղցի ղըռներ բիբար եր,
Աղջիկ լաճուն նուբար եր:
ԾՎ. 47

Բաղչե մ'եմ ղըրե, սադա սրխաոր ի,
Մեռնեմ իմ յարոջ, սրտե պղտոր ի.

Բաղչե մ'եմ ղըրե, սադա ասմա յի,
Մեռնեմ իմ ադրոր, կապած
յազմա յի.

Բաղչե մ'եմ ղըրե, սադա բիբար ի,
Մեռնիմ իմ ադրոր, թազա նուբար ի:
ՀԺԵ 42

***

Ալջակու դաշտ սրխաոր եր,
Իմ յարոջ սիրտ պըղտոր եր:
ՎՆՐ 58

1152

Քեզանից գատ չեմ ուզի,
Ինձ հետ խոհուրդըդ դըզի.
Քա չե մի հետ ձեռովըդ
Գըլխիս քյաքյուլը խուզի:
ՏԽ 158

1153

Ես որ քո՞նչ որ ի. ի'սանն՝ ուրբաթ է,
Ջուխտ իմ յար ունեմ՝ կարմիր
հուրբաթ ի:
ՎՍՍ. 61

www.naregatsi.org

1154

Քու աղբըդ ջեյրան է գաթի,
Խելքըս գըլխես տարար գաթի,
Պըրընկներդ մեղըր կաթի։
Ախո ու մաս յաշմաղիդ զուրբան։
(Աչուղական)

ՌՄ 120

4. Ախոումաս յաշմաղիդ մասաղ։
ՏՒ 108

124. Հուրի ջալաք ես դու գաթի,
Ոսմրըդ թալան երիր գաթի,
Ախո ու մաս յաշմըդիդ մեռնեմ։
ՀԺԵ 117

1155

Մատիդ ինթիր խայաթի,
Հար յե՞ր հանիս բայաթի։
ՍԼ 439

1156

Ուրադի կոթը թըթի,
Ցոթը կով ունեմ կըթի.
Ով վոր իմ սիրածն առնի,
Հոգին դըժոխքին փըթի։

123. Դամբուլի կոթը թըթի,
Ոխտը կով ունեմ կըթի.
Ով վոր իմ սիրած սիրա (առնի)։
ՀԺԵ 123. ՍԲ 342

34. Վորն իմ սիրածը սիրա,
Հոգին դըժոխքը փըթի։

1157

Ցարըս ղըրկել եմ թըթի,
Ախչի, քու վիզը փըթի.
Վորտեղ խաղալու ղընաս,
Ման արի, յարըդ դըտի։
ՊՍՎ 109. ՏՒ 179
ԲՍ 152

1158

Անթառան նըստաե, կով կըկըթի,
Ակորն իկե, դուռ կըտրփի.
Ակոր, ելի փայխեն փախի,
Աղա փաչեն մարդ կըկախի։

Թաժա ցորեն թափե դարդյախ,
Ակոր փախ, մըտե փադյախ.
Չենդ ի խաստ աղա փաչեն,
Ներիք կախվես խոտր փեչեն,
Կու դան կ'քաչեն քո նորաչեն։
ՊՎ 98

***

Անթառամ նըստե, կով կըկըթի,
Ուր (իր) յարն իկե, դուռ կը տրփի.
Ցարիկ, վեր կաց փայխեն փախի,
Աղա փաչեն մարդ կըկախի։
Թաղա ցորեն թափե դարդյահ,
Իմ յար փախ, մըտեր փադյախ.
Չենն ի հաստ աղա փաչեն,
Հերիք կախվես խոտր փեչեն.
Կու դան քանդեն քո նորաչեն,
Քեզ դարբեդար կանեն չենեն։
ՎՄԲ 38 հա.

***

Նայ Պըտեր, նանի՛ Պըտեր,
Ակոր, ելի փայխեն փախի՛,
Աղա փաչեն մարդ կըկախի։
ՎԺԵՄ 13

1159

Աչխեն նըստի, կով մը կըթի,
Անդրան եկե դուռ կը տրփի.
Աչխեն նըստի կով կը կըթի,
Մըյ կը կըթի, մեյ կ'իրիչի։
Խորտա եր մեր Աչխեն և այլն,
ԲՆՄ 566

1160

Գրնա վոչխարը կըթի,
Ոճռոքի տակ մի՛ փըթի.
Բիրըս դարկեմ ճեր տունը,
Մի յերկու ֆինջան կաթի։
ՏՒ 156. ԲՍ 142

1161

Հե՛յն, սարեն մարդ ա գալի,
Սարը կըրակ ա տալի.
Առաջըս աղլուխ բացավ,
Իմացա՝ վարդ ա տալի։
ՀՄԽՄ 21

www.naregatsi.org

Սարիցը մարդ ա դալիս,
Սարևրը կրակ ա տալիս.
Առաջիս յայլուխ բացավ,
Իմացա, թե ինձ վարդ ա տալիս:
ԱԴ 115

1162

Սարիցը մարդ ա գալի,
Ձևումը վարդ ա գալի.
Վատ մարդի երեսիցը
Վըրես սեվ գարդ ա գալի:
Տհ 197

1163

Երկընքից ձուն ա գալի(ս),
Ջուն ու անձրեվ ա գալի(ս).
Ճուք ու բորան ա անում,
Իմ յարը տուն չի գալի(ս):
Տհ 245

***

Ես առուն ջուր ե գալի(ս),
Տես՝ ... ջուր ա երթում:

1164

Ամպել ա, ձուն չի գալի(ս),
Մըթնել ա, տուն չի գալի(ս).
Սիրտըս կըրակով լըվածՙ
Աչքերիս քուն չի գալի(ս):

2. Սարիցը տուն չի գալի:
ՀՄԽԱ 39

134. Թրխպալ ա, թոռ չի կյալի.
Տեղ եմ ձգալ, բարձ դրալ,
Աչքերըս քուն չի կյալի:
Ա.Գ 263

3. Տեղ եմ ըրցել, նի մրռել:
Ա.Զ 380
123. Մըթնել ա, տուն չի գալիս,
Թրխպել ա, թոռ չի գալիս.
Տեղ եմ ձըգել, բարձ դրրել:
Ա.Գ 267

Ամպել ե, ձուն չե գալի,
Մըթնել ե, տուն չե գալի.
Տեղ եմ ըրցի, պառկիլ իմ,
Աճկումըս քուն չե գալի:
ԹՄԿ 57

Հմմտ. Եսոր թոզ ձյուն ըրեր:

Ամպեր ե, ձուն չի գալի,
Իմ յարը տուն չի գալի.
Գըլուխըս դըրի բարձը,
Աչքերըս քուն չի գալի:
Ա.Ը 144

Թուխպալ ա, թոն չի կյամ,
Մըթնալ ա, տուն չի կյամ.
Տըեղ ըմ չինալ, պերց տըրալ,
Ըչկըներես հեչ քուն չի կյամ:
Ա.Ժ.Ի 47

Թրխպալ ա, թոռ չի յեկալ,
Մըթնալ ա, տուն չի յեկալ.
Դռչակ ըբցալ ըմ, պերցը տըրալ,
Ըչքներես քուն չի յեկալ:
Ա.Ի 112

***

Ամպել ա, ձուն չի գալիս,
Մըթնել ա, տուն չի գալիս.
Ես անառը բարձի վըրա,
Առանց յար քուն չի գալիս:
ՊՍՎ 105
34. Շամ յորդան, դուբնի դոշակ,
Առանց յար քուն չի գալի:
Ա.Ժ.Ա 49
13. Ամպել ա, թոն չի գալիս.
Անառը մընա ես բարձը:
Տհ 188
Ամպել ա, ձուն չի գալում,
Մըթնել ա, տուն չի գալում.
Ես նախչուն բարձի վըրա,
(վ. դըլուխըս բարձ եմ դըրել)
Անյար եր, քուն չի գալում:

***

1—4. Ամպել ա, թոն չի գալիս,
յար նայ նայ,
Մըթնել ա, տուն չի գալիս,
յա՛ր, նայ նայ:
ԿԺԵ 14

www.naregatsi.org

Սարեր ամպեր, ձուն չի գա,
Ցար խըռովեր, տուն չի գա.
Առանց յարի քուն չի գա.
Սիրած յարըս տուն չի գա:
Ա.Ե 194

Ամպը գոռա, ձուն չի գա,
Իրկուն կըլա, տուն չի գա.
Ես անառեր բարձին վըրա
Առանց յարի քուն չի գա:
ԲՆԱ. 804

Ամպը կուգա, ձուն չի կա,
Իրկուն կըլա, տուն չի գա.
Ասպես չոր քար բարձին վըրա,
Առանց յարի քուն չի կա:
ԲՆԳ. 512

***

1—4. Սարերն ամպեր, ձուն չի գա,
Ցար խըռովեր տուն չի գա:
ՀԺԵ 97

Համառ. Եսոր թող ձուն գեր:

***

Ամպել ա, ձուն չի գալի,
Մըթնել ա, տուն չի գալի.
Հեռու ճանապարհի յես,
Աչքերիս քուն չի գալի.
կանչում եմ, կանչում եմ,
յա՛ր, արի՛, յա՛ր.
Մութն ընկավ, տուն արի,
անջիղյա՛ր յար:
ՀՄԽԲ 9

34. Ցես մի հեռու յար ունիմ,
Մի մատը գիր չի գալի:
Ա.Ժ.Ա. 49

Մըթնել ա, տուն չի գալիս,
Ամպել ա, ձուն չի գալիս.
Իմ յարը հեռու տեղ ե,
Մի մատը գիր չի գալիս:
Ա.Ժ.Ա. 57

***

Ես առուն ջուր ե գալի,
Տես՝ ես առուն ջուր ե գընում:

1165

Կանչում եմ, մոտ չի գալի,
Մի դուռ ջուղաբ չի տալի.
Են բեմուրվաթ չան տըղեն
Խաբվել ե երկու խալի:

1166

Մեր բաղին կա չաֆթալի,
Ճամբա ունիմ գընալի.
Ճամբի վըրի չեկ աղջիկ,
Ինձի երիր սավդալի:
ՀԺԵ 120

Մատ եմ տընկե չաֆթալու,
Ցարըս կուգա ման գալու.
Շեկիկ մազալոր աղջիկ,
Դու ինձ երիր սավդալու:
Ա.Գ 101

123. Մեկ ծառ ունիմ չաֆթալի.
Ցարըս եկավ (վ. գացե) ման գալի.
Շեկիկ ծամերով աղջիկ:

1167

Աղջի, բոյըդ դիւրմալի,
Աչվրներդ սիւրմալի.
Մի՛ք մեղդրըի, մարիկներ,
Սավդան կըրակ կըլմանի:
Ա.Գ 92

1168

Ցաճուն եմ մերել սերալի,
Ցար եմ բըռնել սրրտաւի.
Ովոր յարը յարեն հանի,
Հոգին սատանեն տանի:
Ա.Ջ 374

1169

Ծաթուն կեսուր, չուտ վե՛ր եկի,
Գնա, փոկե մի մաղ ճարի,
Վոր իմ երկան հոդ տի մաղեմ,
Իրկուն լավ, տակը դընեմ:
Իմալ եննեմ և այլն:
ՀՄԽԲ 31

www.naregatsi.org

***

... Ըլի, կըլի, կուլի, կուլի,
... չիլի,
Տես՝ ... Ըլնի, կըլնի:

1170

Քամամ չափար մի՛ կոխի,
Խոսքըս իմա և, մի՛ վախի.
Վըրտեղ երթաս, կ՚ուղեմ քեզ,
Տըված խոսքըդ մի՛ փոխի:

ԱՀ 135

***

Ջուն եկի (թալի), սարեր լըրխի,
Տես՝ Տանեն ելավ, ձյուն կըլըրխի:

***

Աղջիկ, մի՛ դար, մեր տուն ծուխ ի,
Տես՝ Խանե, մի՛ դար, մեր տուն
ծուխ ա:

1171

Ճաչթող ես արել՝ լըծի՛.
Դունջակ ես արել՝ կըծի՛.
Իմ հերը քեզ աղջիկ չի տալ.
Ֆարեն վեր ընկի՛, պըրծի՛:

ԱՀ 142

1172

Գընացի հանդը կըրակի,
Վոտքըս դիպավ փըռանդի.
Շան դյադին արի թալի,
Ղըրկեցի լափըսարակի:

ԲՍ 147

1173

Եսոր–եղուց և կիրակի,
Արի մեր տունը կըրակի.
Իմ սիրով սիրած յարըս,
Ջանից թեղարած յարըս:

Տե 181

1174

Եսոր չաբաթ պիտեր, վաղը կիրակի,
Ցարըս դըռնեն անցավ, դընաց
կըրակի.
Լեզվին բանիք պիտեր, ծացին
Ֆըրանկի:

(Աչուղական)

Ան 208

Եսոր չաբաթ եղներ, եղուց կիրակի,
Ցարըս դըռնեն անցներ, երթար
կըրակի.
Լեզուն բանիք եղներ, ծուց
Ֆըրանկի:

(Աչուղական)

Տե 97

***

Եսոր ուրբաթ պիտեր, եգվան
կիրակի, ո՛յ, ո՛յ, ո՛յ, ո՛յ,
Ցարս դռնով անցավ գնաց կրակի:

ԿԺ 8

1175

Եսոր որը կիրակի
Ուռմի տըղեն տըրաքի.
Աստված ջան, դու ինձ լըռի,
Ուռմի տունը կըրակի:

1176

Արեք երթանք մանդրկի,
Սեվ սարի տակ խանդրկի.
Ոճ մի տեսանք ճըլպըտուն,
Փախանք, մըտանք Սալվու տուն.
Սալվին նըստե, նըխչ կ՚ենա,
Իրիկ մեռե, վո՛ւշ կ՚ենա,
Սիրող եկե, ջան կ՚ենա,
Հավիր եկան, քըչ կ՚ենա:

ՀԺ 95

***

Ոճ մի տեսանք ճըլպըտուն,
Փախավ, մըտավ Սալվու տուն.
Սանամ նըստե, նախչ կ՚ենա,
Ծամեր հասել՝ դյադ կ՚ենա:

ՀԺ 128

www.naregatsi.org

***

Ոձ մի տեսա ճըլպըտուն,
փախավ, մըտավ Սալվու տուն.
Սալվին նըստե, նըխչ կ'ենա.
Հավերն եկած՝ քըչ կ'ենա.
Մարդն ա մեռեր, վո՛ւչ կ'ենա,
Սիրդն եկեր, ջան կ'ենա:

ՆՀՋ 95

***

Նըստեր իս ու նըխչ կ'անես,
Հավերն եկան, քըչ կ'անես:

ՀՀ 327

Տես՝ Մայրամ նըստեր նըխչ կանի:
Տես՝ Մանուշակ նըստեր կար կանի:

***

Եկեք երթանք պանճըրե (բանջարի),
Սեվ սարի տակ կանիքըե (կանդառի).
Ոձ մը տեսանք ճըլպըտուն,
փախավ, մըտավ Սալմի տուն:

Սալամ նըստեր, սաղ կ'անի,
Գըլոխն առեր, մաղ կ'անի:

Աղջիկ Սալամ, դիւ հի՞ւր ես.
Ցես աղբիւր եմ, դիւ ջուր ես.
Ցես ղըղըղամ, դիւ խըմես,
Ցես վախենամ՝ դիւ ծուռ ես:

Իրեք քյոր ունես, չատ խիստ խորատ.
Մեկի անունն եր Նոնոֆար.
Նոնոֆար տառալ իմ գըլխու մաֆար:

ՊՎ 132

***

Լուսնակն անուշ պիւլոր ա,
Սըլըմ ինք նըստեր ա.
Ծամերն իտեվ կաժ կ'անի,
Ճոսք կըթըլիմ, նազ կ'անի:

Աղջի Սըլը՛մ, դիւ հի՞ւր ես,
Ցես աղբիւր եմ, դիւ ճիւր ես.
Ցես ղըղըղամ, դիւ խըմես,
Ցես վախենամ, դիւ ծըռես:

ՀԺԵ 86

***

Ցես աղբուր իմ, դու ջուր իս,
Ցես եղըզամ, դու խըմիս—
Խըմիս, խըմիս,
Վախենամ՝ սարխոշ եղնիս:

ՀԺԵ 80

Տես՝ Ցես աղբուր եմ, դու ջուր ես:

1177

Ղալամի կոթը վոսկի,
Մայրիկըս չեկավ խոսքի.
Ինձ համար անուն եղավ,
Իմ անտեր բախտիս ըսկի:

ՀԺԵ 112

1178

Աղբուխըս լըվա, դարկի,
Աղչի, դու ծաղկին պատկի.
Հերիք հոգեհան անես,
Կամ ինձ սիրի, կամ թարկի:

ՏՄ 194

1179

Տանըս տակեն հըճարկե,
Ըխտըլաթի ըրա հըվարկե.
Ֆյընի իմ նանուն ասե՝
Ա՛ նամարդ վըրեսա տուն դարկե:

ԱԺԹ 88

Տանըս տակեն հըճարկե,
Հալի կ'անիմ հըվարկե.
Մըննաթի կ'անեմ պատրաստես,
Վըեր են տըղան տուն դարկե:

ԱԺԹ 88

1180

Ֆաղքեն բերել ես թուղթի,
Հեչ չես աչե մեր մուղթի.
Ցես վորն անեմ՝ ըսե ինձ,
Ֆեզի կըդործեմ չուղթի:

ԲՍ 132

www.naregatsi.org

1181

Ես յանը ուլկի,
Են յանը ուլկի,
Սապոկի հետը
Ճես կ'ուզեմ չուլկի:

ԺԽ 21

3—4· Քաղքցուն կ'առնեմ,
Հագինը չուլկի:

ՀԺԵ 12

1182

Ադկի, անունդ Մահի,
Ճակատդ բոլոր չահի.
Թե մոր ինձի կըհամփես,
Ասուված աղբերդ պահի:

ԱՀ 134

13· Ադկի, անունդ Մալի.
Թուշդ դես արա՝ պաչեմ:

ԱԲ 341

84· Թուշդ դես արա՝ պագեմ,
Ասուված քու աղբեր պահի:

ՀԺԵ 120

234· Ածկիրդ չալ-չալ չաի.
Թուշդ ինձի, մե պաչեմ,
Ասուված քու աղբեր տահի:

ԹՄԿ 58

***

Ադկիկ, քո անուն Մահիլ,
Ճակատդ բոլոր չահի:

ԾՎ 48

***

Տես՝ Ադկիկ, անունդ Մալի:
Տես՝ Ադկի անունդ Մարի:

1183

Կանաչակոթ չիրմահի,
Մե պաչում ինձի չահի.
Մե պաչ կ'ուզեմ՝ երկուս տուր,
Ասուված քու աղբեր պահի:

1184

Ինձ տըված խոսքդ պահի,
Մի պաչում սիրտըս չահի.
Ուրիշ յարի չըսիրես
Դու ինձանից սալահի:

12· Խոտհընձի պատը պահի,
Ինձ տըված խոսքդ պահի:

ՏԽ 155

1185

Ադկի, չորերդ խապահի,
Հինդու կարած լրմանի.
Իմ ղրրկած բարեվներըդ
Ծոցաչերսումդդ պահի:

ՏԽ 221

1186

Ադկիկ, դու ուհի, ուհի,
Իմ նադելի սիրուհի.
Ճես մի չոքեղ թագավոր,
Դու ինձ համար թագուհի:

1187

Դուչմանն, լեղուդ պատռանձի,
Լերդ ու թոքդդ խանձի,
Վոր սարե սար, քոլե քոլ
Ձըղըցկյիր դու ընձի:

ՏԽ 190

1188

Վերեվ մեր տան բուլ մե տանձի,
Վերեվ ձեր տան բուլ մե տանձի.
Տեր Հակոբին մորուքը խանձի,
Ուղի ղադկիկ՝ չըտըվեց ինձի:

ԲՆԱ 740

1189

Ադկիկ, երթանք մոտ ծառ տանձի,
Իմ սիրտ ելավ դանձի—մանձի,
Քո հորն ասա՝ քե տա ինձի:

ՎԺԵԲ 14

www.naregatsi.org

1190

Գընացի սարը սընձի,
Վոտըս առավ մեկ կընձի.
Տեփա'ն, միրուքըդ խանձի,
Զըտըվիր Սոֆոն ինձի:
ԱԳ 101· ԲՄ 139

234· Վոտքը դիպավ մի կընձի.
Ստեփան, միրուքըդ խանձի,
Զառան չտըվիր ինձի:
234· Վոտըս կըպավ պըղընձի.
Մոսո, միրուքըդ խանձի,
Դաստագյուլը տու ինձի:

Գընացի չես մի սընձի,
Վոտըս կըպավ մի կընձի.
Թաթոս, միրուքըդ խանձի,
Վարսոն չըտըվիր ինձի:
Ա.Ե 203

***

Ցես ելա, դնացի սարերը սընձի,
Դու ելար, դնացիր քաղաքը տանձի:
ԿԺԵ 18

1191

Աղջի, դընա սար սընձի,
Մատաղ ըլնես դու ինձի.
Հերըդ դընա բըրընձի,
Մերըդ քեղ կըտա ընձի:
34· Դու ինչի՞ չատաք ինձի.
Քո մեր քեղ տըվեց ինձի:

1192

Հերըդ գընաց բըրընձի,
Ցես դու ել գընանք սընձի.
Հերիք ա ինձ չարչարես,
Մի քիչ մեղք արի ընձի:
ՏԽ 156

1193

Բիլակդ ունիս ջուխտ գոլաղի,
Մարջան խառնած, սոլի սաղի.
Մեռնիմ ա՝ սերըս չի պաղի,
Ցախուն պես կըպար ինձի:
ԱԳ 96

1194

Իֆրան, Մահլիս, Իլան դաղի,
Թերմըշի գոլ յե՞փ կըպաղի,
Զըկնեքն ելան սըրտիս յաղի.
Շորորա, Սալլաթ, չորորա:
ՋՔ 23

1195

Ապուր եմ եփե աղի,
Ուտողի սիրտը դաղի.
Ցես մի խորոտ յար ունիմ,
Գեղովի կայնած են դավի:
Ա.Զ 389
Հմմտ. Գիլարն ելեր կ'երթա կավի:

1196

Ապուր եմ եփե աղի,
Ուտողի սիրտը դաղի.
Ցես ու դու իրար սիրենք,
Թող դուշմանը կատաղի:
ՌՄ 133· ՏԽ 152
ԺԽ 35· ԱԴ 172
12· Սրպաս եմ եփել աղի,
Ուտողի ջիգյար դաղի:

1197

Ելեր ես, կ'երթաս Շաղպաղի,
Փըռկընելըդ չաքար կըմաղի.
Դու ու քո ջուխտակ տեղերկին,
Իմ աչքըս ընկավ վեր են մեկին:
ՊՎ 127
Հմմտ. Տընեն ելար, կ'երթաս խզին:

1198

Կանաչ-կարմիր չափաղ ի,
Ցես մի նուռան զափաղ ի.
Զյոլըվոր քընող աղջիր,
Ջանըս ջանիդ մատաղ ի:
Ա.Զ 373

1199

Ցարըս, մի՛ ըլիլ լեղի,
Դուշմանի սըրտումն եղի.
Նի մըտի բուրաստանը,
Վարդ ու մանուշակ քաղի:

www.naregatsi.org

1200

Գընացի քաղը, արեցի հեղի,
Նիդյարիս առի, դուշմանիս դեղի:

***

Ծաղկիկ, դու քիլի, քո ճամբան նեղ է,
Տես՝ Քամբան Բուլանըդ, ինչ անուշ տեղ կը:

1201

Կաթնով աղբիւր անուշ տեղ է,
Ջուրս բոլորը մանդակ, քող է,
Լաճերաց մոր ուխտատեղ է,
Աղջիկներաց ծաղկատեղ է:

Կաթնով աղբիւր ճորամէջ է,
Հոդից վանից ճամբա միջի.
Ամէնք Ջըրիցն անմահական,
Լողանանք մէջ Տիզրիս ական:

Վեր աղբըրին վոր կայներ ես,
Թուխ աչքըդ Թուխ դեղ դըրեր ես,
Ջիլիվըդ ճողճող ճողեր ես,
Լաճերաց սիրտն արուներ ես:

ՎՍԲ 44

Կաթնով աղբիւր անուշ տեղ է,
Ջուրս պիւլոր մանդակ, քեղ է.
Մեր լաճերաց ըխտատեղ է,
Աղջկնեկաց խիւղիւ տեղ է:

Վեր աղբրին կայներ ես,
Թուխ աչք Թուխ տեղ դըրեր ես.
Ջրլիվդ Թելթել խաներ ես,
Լաճերաց սիրտն արուներ ես:

ՊՎ 112

***

Ախչի, անուշըդ Թամի,
Տես՝ 1224. անուշըդ ա Մանի:

1202

Ցաման ամի, յաման ամի՛
Դարդու յուվեդ քամին տանի:

ԿԺԵ 11

1203

Սարից գալիս ա քամի,
Դու չես մընա մի համի.
Ամէն աժոդ–չաժոդի
Մի Թողնի միսըս ծամի:

Տհ 183

2. Դու չես մընում մի համի:

ԲՍ 155

1204

Ծառի տակը հով քամի,
Քանքուլըդ քամին տանի.
Բա դու սարում, ձորում,
Իմ քունը վո՞նց կըտանի:

ԱԺՍ 55

Տես՝ Ջաղացըս մանի, մանի:

1205

Ծառի տակը հով քամի,
Քանքուլը քամին տանի.
Գըլուխս ծուցըդ կու դընիմ,
Անուշ քունըս կու տանի:

ԹՄԿ 62

4. Քունըս անուշ կը տանի:

1206

Ծառի տակին հով քամի,
Դյուզալներին ո՞վ տանի.
Սիրեցիր, ինչի՞ չատար,
Քե տամ՝ դըրողը տանի:

1207

Ուռի ծառին հով քամի,
Սիրուններին ո՞վ տանի.
Ցես դու դընանք դատաստան,
Ով սիրել ա, են տանի:

24. Շիրվանիդ քամին տանի.
Ում դըստաքին ե, են տանի:

ԱՔ 142

4. Վոր դըստաքին ա, են տանի:

www.naregatsi.org

1207

Ծառի տակը հով քամի,
Աղուխը քամին տանի.
Աբի ղընանք դատաստան,
Ում նասիբն ե, նա տանի:
ԹՄԿ 61

12. Ջոռավանքի հով քամի,
Քամին մահրամեդ տանի:
3. Աբի երթանք դատաստան:

***

Ծառ ունիմ ծիրանի,
Քամին թել թել կըտանի.
Աբի ղընանք դիվանի,
Ում ղըսմաթին ա, նա տանի:
ԱԺՄ. 55

34. Աբի ղընանք դիվանը,
Ում ղըսմաթին ա, թող տանի:
Համա. Ծամեր ունիս ծիրանի:

***

Մատուռըս կա մատանի,
Հա՛յ Ծառ ա, համ ծիրանի.
Աբի ղընանք դիվանը,
Ով սիրել ա, նա տանի:
ԱՋ 374

***

Մատուռս ունեմ մատանի,
Աչքն ա վարդի, ծիրանի.
Եկեք ղընանք դիվանի,
Ով հաս ա, նա տանի:
ԱԺՄ. 57

1208

Ջինար ես, կեռանալ մի,
Մեր ղըռնեն հեռանալ մի.
Ցար, քո աստված կըսիրես,
Հեռու յես, մոռանալ մի:
ՀՄԽՄ. 8

2. Մեր տանից հեռանալ մի:
23 կողքիցը հեռանալ մի.
Վերեվ աստվածըդ սիրես:
13. Ուռի յես, կանաչել մի.
Ցա՛ր, աստվածըդ կըսիրես:
ԱԴ 161

134. Ուռի յես, կըռանալ մի.
Ցա՛ր, աստվածըդ կըսիրես,
Սիրել ես, մոռանալ մի:
ՌՄ 123. ԱՓ 339. ԱԴ 171

134. Սիրել ես, մոռանալ մի.
Շեկո Ջան, աստված սիրես.
Սիրեր ես, մոռանալ մի:
ՀԺԵ 109

***

Հա՛յ ուռ ես, կըռանալ մի,
Մեր ղըռնից հեռանալ մի.
Թե աստվածըդ կըսիրես,
Սիրել ես, մոռանալ մի:
ԱԺՄ. 56

134. Ուռի ծառ կըռանալ մի.
Ուռի ծառ, աստված սիրես,
Քո յարն եմ, մոռանալ մի:
ԱԺՄ. 58

Ուռի յես, կեռանալ մի,
Բարդի յես, չորանալ մի.
Թե աստվածըդ սիրել ես,
Սիրածիդ մոռանալ մի:

***

Կայներ ես, մի՛ կըռանա,
Մե ղըռնեն մի՛ հեռանա.
Ցար, Աստվածըդ կըսիրես,
Սիրեր ես, մի՛ մոռանա:
ՀԺԵ 123

1209

Ուռի յես, կըռանալ մի,
Մեր ղըռնեն հեռանալ մի.
Ջահել ես, ջահել մընա,
Աստմ եմ՝ ծերանալ մի:
ԲՍ 136

www.naregatsi.org

1210

Ջափար, բասմա կոխել մի,
Շահին ղալը ա, փոխել մի.
Եարիքն իմն ա, թափել մի,
Եդ յարն իմն ա, խաբել մի:
ԱԺԱ 58

1211

Բասմեն ցեխ ա, կոխիլ մի,
Ոսկին ղալը ա, փոխիլ մի.
Տըղեն տես, աղջիկը տու,
Խոսքը քոնն ա, վախիլ մի:

1212

Ջափար բասմա կոխիլ մի,
Շահին ղալը ա, փոխիլ մի.
Իմ հար քեզ աղջիկ չի տա,
Ջյանկիլն իմն ա, վախիլ մի:
ԱԳ 268· ԲՍ 137

***

Եդ հողն իմն ա, վարիլ մի,
Վարելիս չափարիլ մի.
Ջափար բասմա կոխիլ մի,
Եդ յարն իմն ա, խաբիլ մի:
ԱԺԱ 58

***

«Ածու մ'եմ ցանե, սաղա ասմա յե»·
Բաղչե մ'եմ դըրե, սաղա ասմա յե»,
Տես՝ Ածու մ'եմ ցանե, սաղա նարգիզ ե·

1213

Հայերն ա ժողված, կ'ննեն ռայե,
Թե Թորկենք, երթանք, վաթան կ'ավիրե,
Տալա՛ղ Թե նըստենք, մատքան չի բըռնեք:
ԱՀ 438

1214

Երկնուց Թըռչուն մ'ըլլեյի,
Թըռչեյի, քովըդ դայի.
Բարձիդ վըրա կայնեյի,
Բիլբիլի պես խոսեյի:
ԲՆԳ 519

Հմմտ. Աղջի, մաղերդ հյուսեյիը:

1215

Ծալեմքեր սիրեյի, քեսվեթդ առնեյի,
Քանի կարոտնայի, վրադ նայեյի.
Բևլքի յես ալ քենե արդուս առնեյի,
ՀՍ 462

1216

Թեվ առնեյի, Թըռնեյի,
Նանիս կուռը բըռնեյի.
Հենց վըր հիվանդանայի,
Երնակ, տանըս մեռնեյի:

***

Աղջի, մաղերդ հուռեյի,
Տես՝... հյուսեյիը:

1217

Ջաղացըս բանի, բանի,
Դարդու քունըս չի տանի.
Քեզ պես նանին ի՞նչ ասեմ,
Վըր ինձ մարդու չես տալի:

34· Քիզ պես ղեղին ի՞նչ կ'ունիմ,
Ինձ վըր մարդու չես տալի:
ԹՄԿ 64

1218

Մեր ջաբխա դաւթան դաշտ կու բանի,
Ջուլո խաթուն հաց կու տանի.
Մին կու քելե, մին կու կայնի,
Ուչքով, ունքով մարդ կուսպանի:
ԺԹ 31· ՀՄԵՍ 38

www.naregatsi.org

1· Ջուխտ ըմ դուխան դաշտ կու բանի։
ՌՀ 177

***

Ջուխտ քուխան սար կըբանի,
Շեկ աղջիկ հաց կըտանի.
Մեկ կըքելե, մեկ կայնի,
Տեսնողի խելք կը տանի։
ԱԳ 103

34· Մեկ կ'երթա, մեկ կը կայնի,
Խելք (վ· ախլ) ու իման կըտանի։
ՀԺԵ 125· ԱԴ 172

234· Շեկ մաղեր հաց կըտանի.
Մեկ կ'երթա, մեկ կըկայնի,
Տեսնողի խելք կըհանի։
34· Շեկ աղջկա մազերը
Մարդի խելքից կըհանի։
ՏԽ 207

34· Մեկ քելա, մեկ կըկայնի,
Աղլ ու իմանս կըտանի։
ԱԲ 341

***

Ջուխտ դուխան արտ կը բանի,
Շեկ աղջիկ հաց կը տանի.
Մեկ կ'երթա, մեկ կըկանի,
Աղլ ու իման կըտանի
ԱԵ 195
34· Շեկ աղջըկա մազերը
Խելք ու իման կը տանի։
ԱԵ 200

***

Շեկ աղջիկ հաց կը տանի,
Մեկ կը քելա, մեկ կը կանի.
Ջուխտ դուխան սար կը բանի,
Աչքդի խելք կը տանի։
ՀԺԵ 94

***

Ջուխտ դուխան դաշտ կը բանիր,
Շեկ աղջիկն հաց կը տանիր.
Շեկ աղջըկա ծամերը
Խելք ու իման կը տանիր։
ԱՋ 389

***

Դուխանը մանի, մանի,
Շեկ մազեր հաց կը տանի.
Մեկ կ'երթա, մեկ կընայի,
Ջահլի հոգին կը հանի։

4· Տեսնողին խելքից կ'տանի։

***

Դուխանը մանի, մանի,
Շեկ աղջիկ հաց կը տանի.
Մեկ կըքելա, մեկ կը կայնի։
ՀԺԵ 131

***

Դուխան եր մանի մանի,
Լո՛յ լո՛յ լո՛յ լո՛յ լո՛յ վայ լո՛յ.
Շեկ աղջիկ հաց կը տանի։
Դիլբար մեյվանե դամա։
(Բրդերեն՝ «դիլբար յես քեզի հյուր եմ»)։

***

Պաղա, Պետրոս դաշտ կը բանեն,
Յաղուբ, Զըմրուխ հաց կը տանեն
Հետ կը քելեն, հետ կը կանեն,
Աչքով, ընքով մարդ կըսպանեն։
ՀԺԵ 103

***

Երկու դիլբար հաց կը տանեն,
Աչքով կ'ենեն, մարդ կըսպանեն.
Ամար նազերով, նազերով.
Դիլբար նազերով, նազերով։
ՋԲ 24

1219

Ելի լաճ մեր տուն բանի,
Հաց ղընեմ եոչեվ կուտի.
Մեր աղջիկ ճամբես կըխանի։
ՀԺԵ 49

1220

Ա՛յ նազանի, նազանի,
Ունքըդ քաւլի լըմանի.

www.naregatsi.org

Թե սիրում ես, ինձ քեզ ա՛ռ.
Վարդավառին ես տարի:
ԲՍ 127

1221

Աղջի, անուշդ Զանի,
Աչքեր ունես չկրանի.
Մին մատներդ դես պահի,
Գաշեմ ոսկի մատանի:
ԱՋ 377

1222

Աղջի, ինաղ մի՛ անի,
Վեր կաց կայնի դուռ բանի.
Ձիուդ տար սըրտիս մեջը,
Դարդերըս մին մին հանի:
ՏՒ 183· ԲՍ 126

1223

Իմ սըրտիս դաղ մի՛ անի,
Ջիգյարիս աղ մի՛ անի.
Ձեր ղըռանը, այ աղջիկ,
Ինձի դուխաղ մի՛ անի:
ՏՒ 173·

1· Իմ սիրտըս դաղ մի՛ անի:
ԲՍ 147

1224

Ախչի, անուշդ Թամի,
Լեչակըդ քամին տանի.
Ճես ախ մին բաղում պըտինք,
Իմ հեր քյոռ հեր խընամի:
ԱԳ 265· ԲՍ 151

Ախչի, անուշդ Թամի,
Լեչակըդ քամեն տանի.
Տու մեր տան հարսնը բեդար,
Իմ հար քո հոր խընամի:
ԱՒ 113

Ախճի, անուշդ ա Մանե,
Լեչակըս քամե կը տանե.
Ճես ու դու նըշանած բեղինք,
Իմ հար քու հոր խընամե:
ԱԺԻ 41

1225

Աղջի, անունըդ Խանի,
Լեչակըդ քամին տանի.
Ճես քեզ նըշանած պիտի,
Շորերըդ իմ ձեռքով հանի:
ԱԴ 115

1226

Ջուրը կըդա դող կ՚անի,
Պախրեն բաղչես դող կ՚անի.
Հա հըրես եկավ իմ աղբեր,
Ինաս դումաչըս բող կ՚անի:
ԱԺՍ 60

1227

Եղունիկ նըստաե քարդահ կ՚անի,
Ուր (իր) յարն եկե դուռ կըտրփի.
Աման մարե՛, չուտով հասի,
Ինձըմ դընաց, սիրտս կըմարի:
ՎՍԲ 38

1228

Իմ յար կայներ ի, մաղ կ՚անի,
Մեկ մաս կ՚անի, մեկ հախ կ՚անի,
Իմ մրազ խնա քեղիկ աստված անի:
ՀԺԵ 152

***

Սիպտակ ձին նալն ի՞նչ կ՚անի,
Տես՝ Բոզ ձի յեմ, նալն ի՞նչ անեմ:

1229

Մայրամ նըստաեր նըխչ կ՚անը (կ՚անի),
Ասեղ կորսեր վուշ կ՚անը,
Ինավեր կըդեյն, քըշ կ՚անը.
Ա՛խ Մայրամ, Մայրամ, Թաղա Մայրամ,
Դեխներու չոռ աղջիկ Մայրամ:
ԾՎ 63

Տես՝ Սրեք երթանք մանդըկի:

www.naregatsi.org

1230

Թոռ կը դա, արեվ կ'անի,
Նիշանպահ տերեվ կ'անի.
Ֆուրն աղբորը մատաղ,
Շաղաթաթախ վար կ'անի:
Ա.Դ. 266· ԲՄ 150

***

Թոռը կըկյա, արեվ կ'անե,
Ֆումդարը սիրեվ կ'անե.
Ներակ են ըսնճըկանը կ'ընե,
Պարկը լիդյը տան կյալի կ'ընե:
Ա.Ժ. 47

134· Թոռը կըկյա, լավ կանե.
Ցարը մատաղ ընի յարեն,
Վըեր սիրածեն ուրուն կ'անե:
Ա.Ժ. 47

134· Թոռը կըկյա, լավ կ'անե.
Ֆուրը մատաղ ախպորը,
Վըեր քըվերը ուրուն կ'անե:
Ա.Ժ. 47

234· Մըչաբաղ սիրեվ կ'անե.
Ըներակ են քըվերը,
Ախպերը սրուն կ'ծանե:
Ա.Ի 112

1231

Ծառի տակը հով կ'անի,
Թելերըդ քամին տանի.
Երես երեսի դընենք,
Անուշ քուններըս տանի:
Հ.Ժ.Ե 134

***

Մի ծառ ունեմ ծիրանի,
Քամին թելթել կը տանի.
Երես երեսի կ'առնի,
Ի՞նչ համեղ քուն կըտանի:
Ա.Ը 143

1232

Մանուշակ նըստեր կար կ'անի,
Ասեղ կոտրեր, վուշ կ'անի.
Երկու դուխան արտ կը բանի,
Ջուլո խաթուն ճաշ կը տանի.
Սոլեր նեղ եր, վոտ կը դանի,
Շեկլիկ մաղեր դեմին կ'ավլի.
Խառնուն վարդ վարդապետին,
Ջուլո խաթուն կարապետին:
Ծ.Վ. 61

Տես՝ Մայրամ նըստեր նըվաչ կ'անի:
«Արեք երթանք մանդըկի»:

1233

Սիրել եմ, քարկ չեմ անի,
Շատ ծախս ու հարկ չեմ անի.
Ինչ չատ սիրելուս համար՝
Ոսկերըս քարկ չեմ անի:
Տ.Ի 213

1234

Ծաղիկ ունեմ նըմանի,
Չեմ տա հազար թումանի.
Կըտամ մի բաղիրկյանի,
Բուրդ բերի, բաժինք անի:

14· Աղջիկ ունիմ էլմանի.
Բուրդ բերիք բաժինք անենք,
Բարձենք ուղտերը, տանենք:

***

Մատուռըս կա մատանի,
Չեմ տա հազար թումանի.
Ի՞նչ անեմ հազար թուման,
Կըտամ մեկ բաղըրկյանի:
1· Մի յար ունեմ հունարի:

***

Աղջիկ ունիմ նըմանի,
Չենք տալ հազար թումանի.
Բուրդ բերիք, բաժինք անի,
Ուղտ բերիք, բարձի տանի.
Կըտանք մի բաղիրկյանի,
Ջարին դա, ջհհդը տանի:
(Որոր)
Ա.Ը 204

www.naregatsi.org

***

Իմ ախճիդյը հիւր ընի,
Տալ չի հարիւր թումանի.
Պիւրթ պերեքդ, պեժինքդ անինքդ,
Ոդաեր պեռնինքդ, հըղե անինք:
ԱԺԻ 48

1235

Ջաղացըս մանի, մանի,
Գունըս անուշ կըտանի.
Իմ յարը սարում, քոլում,
Իմ քունը վո՞նց կը տանի:
ԺԽ 17· ՌՄ 127· ՏԽ 209· ԲՍ 130

34· *Իմ յարըս սարում, քոլում,*
Իմ քունըս վո՞նց կը տանի:
ՓՀ 158

3· *Իմ յարը սարում, չոլում:*
23· *Մէյի դուռը կըբանի.*
Աղեկըս սարի ծերին:

***

Գութանը մանի, մանի,
Ինուշ քունըս կըտանի.
Իմ յարը սարին, ձորին.
Վո՞նց (վ. մո՞նց) իմ քունըս կը տանի:

Չմմտ. Ծառի տակը հով քամի:
Տես՝ «Ջահրա Ջան, դու մանի, մանի»:
«Ջախրակ, տիւ մանի, մանի»:

1236

Ջաղացս մանի, մանի,
Ինուշ քունս կը տանի.
Գնա՛, մերդ դայից և,
Ի դուր աղմուկ չհանի:
ԿԺԵ 16

1237

Ջաղաց կու մանի, մանի.
Իմ անուշ քուն կու տանի.
Իմ յար իմ ծոցեն կը խանի:
ՀԺԵ 59

1238

Ջախրա՛կ, տիւ մանի, մանի,
Իմ անուշ քիւն քոզ տանի.
Ցարս իկե, տուռս ի կայնե,
Իմ սիրուս խամար մատաղ ի կայնե:

Ջեմ դիտե՝ իմ անուշ քիւն քըընեմ,
Թէ երթամ, յարոչ խաթըն առնեմ-
Ջիւն երթա, ելըմ կուկյա,
Ցարն երթա, վախնամ թե չիկյա:
ՎՍՍ. 44

1239

Ջահրա Ջան, դու մանի, մանի,
Իմ անուշ քունը քոզ տանի.
Ցարըս քոզ դա, դռանը կանդնի,
Սիրուս համար դուխաղ ընկնի:

Ջենով Ջահրիս, մանի, մանի,
Գունըս անուշ կըտանի.
Իմ յարը սարում, ձորում,
Իմ քունը վո՞նց կը տանի:
ԱԺՍ. 64

Հմմտ. Ջախրակ, տիւ մանի, մանի» «Ջաղացս մանի, մանի»:

1240

Մեր բակը բակ կըլմանի,
Գրլխունը թագ կըլմանի.
Են տըղան եկավ անցավ,
Իրմոքը բեկ կըլմանի:
ԱԳ 102

***

Ես բակը բակ լըմանի,
Գրլխունը թագ լըմանի.
Ջան տըղեն անցավ, ղընաց
Իրմովը բակ լըմանի:
ՌՄ 89· ԲՍ 152

234· *Գրլխինը թագ լըմանի.*
Շան տըղեն անցավ ղընաց,
Թանկագին ակ լըմանի:
ՏԽ 240

www.naregatsi.org

Ես բակը բակ կըլմանիր,
Գըլխունը թագ կըլմանիր.
Իմ յարը ղըռնեն անցավ,
Իրմով բակ կըլմանիր:

ԱԳ 94

***

Մեր դորդան բակ կըլմաներ,
Մաղերը թակ կըլմաներ.
Եկավ անցավ չան տըղան,
Գիտցա քի ջոջ կըլմաներ:

ԲՆԳ 677

124. Մեր տունը բակ կու մանի,
Փերչեմն իփեկ կու մանի.
Գիտես թը բեկ կումանի:

ՀՍ 459

1241

Ինաղ ասեմ յոթ-վոտնանի,
Մենակ քունըս վո՞նց տանի.
Նդուց արի մեր տունը,
Մատիդ չարեմ մատանի:

1242

Ջան դյուլում, ջան ջանի,
Սիրող սիրտը վո՞նց անի.
Ով ինձ սիրողից հանի,
Հոդին սատանեն տանի:

ԱԺՍ 59

1243

Դիլի չոխ տուր, հալտագ տանի,
Խորտա կուճին խելք կու տանի.
Խալաք աչքեր մարդ կու սպանի:

ԿՄՎ 30

Համմա. Մեր ջուխտ դուքան
դաշտ կու բանի:

1244

Աղջի, մաղերդ իլվանի,
Քամին թել թել կը տանի.
Նդ քո չողչող երեսդ
Շատով հոդիս կը հանի:

ԱՀ 138

1245

Մաղեր ունիմ իլվանի,
Քամին թելթել կըտանի.
Կը տանի ալման քարին,
Շատ բարեվ հետու յարին:

ՀԺԵ 111

Համմա. Գիշեր դալդա, դուս
եկա:

1246

Շիմշիր դդալ չիրվանի,
Քամին թելթել կըտանի.
Միք մեղըրըն, մարիկներ,
Ես սեր յաման կը տանի:

ՌՄ 128. ԲՄ 136

3. Միք մեղըրըն, մարիկներ:

ԱԴ 172

134. Աղջի, մաղերդ երկան խ.
Միք մեղըրըն, սիրելիք,
Սերը յաման կը տանի:

ԱԳ 91

124. Աղջի, ծամերդ ծիրանի,
Քամին տու թելթել անի.
Սավդան կըրակ կըլմանի:
Համմա. Մաղեր ունիմ ծիրանի:

1247

Մատուսըս կա մատանի,
Ակները վարդ, ծիրանի.
Ով սիրած սիրածն հանի,
Ֆոքին սըտանեն տանի:

ԱԺՍ 57

Համմա. Մատուսս կա (ունեմ)
մատանի («Ուռի ծառին
հով քամի» չարքի մեջ):
Տես՝ Քամին կանի, բոքին
տանի:

www.naregatsi.org

1248

Ադա, մալը մի՛ տանի,
Մեր սինոռն մի՛ հանի.
Սիրեր ենք, իրուր կ՚առնինք,
Բեքախտութիւն մի՛ անի:

Հմմտ 112

1249

Քամին կ՚անի, քոքին տանի,
Վոչխարը թոքին կ՚անի.
Սիրի սիրան հանողը,
Հոգին սըրտանան տանի:

Ա.Գ. 263

Քամին կ՚անի, պեքին կտանի,
Սեվ ոչխարը թոքին կ՚անի.
Ով սիրածը սիրածից հանի,
Զար սատանեն հոգին հանի:

Ա.Զ 376

Տես՝ «Մատուսա կա մատանին»:
«Մին յար ունիմ, տանն ի»:

1250

Ծառ մ՚եմ արնկէ ծիրանի,
Ակոյի, մաղերդ իլվանի.
Հազար դուրուչով չեմ տա,
Կիտամ աղքատ ջիվանի:

Ա.Ը 441

1251

Ծառ մը ունիմ ծիրանի,
Քամին թել թել կըտանի.
Աստված, մեռնիմ դիվանիդ,
Իմ ղըսմաթին ա, մի՛ տանի:

Հմմտ. Ծառ մ՚ունիմ, եր չինարի:

1252

Մի ծառ ունիմ ծիրանի,
Քամին աւերել կըտանի.
Քամի՛, ինձնից արի տար,
Անուշ յարիս մատանի:

ՀՄԽԲ 18

134. Ծառ մը ունիմ ծիրանի.
Տերեվ, ինձմեն արի տար,
Իմ յարոջըս մատանի:

Ա.Ը 133

1253

Մազեր ունիմ ծիրանի,
Քամին թելթել կըտանի.
Սէրականս սարին, ձորին,
Իմ քունըս վո՞նց կը տանի:

Հմմտ 126

***

Շիրվա գդալ չիրվանի,
Քամին տա թելթել տանի.
Իմ յարը սարում, ձորում,
Իմ քունը վո՞նց տանի:

Ա.Ը 141

124. Շիմշիրի գդալ Շիրվանի,
Թելթելը քամին տանի.
Իմ քունը վո՞նց կը տանի:

Ա.Ժ.Ա. 58

Հմմտ. Շիմշիր գդալ Շիրվանի:

1254

Ծամեր ունիս ծիրանի,
Քամին տա, թելթել անի.
Դու (ն) սիրուն, քու յարը գեչ,
Քո քունը վո՞նց կը տանի:

134. Ծամեր ունիմ ծիրանի.
Ցես սիրուն, իմ յարը գեչ,
Իմ քունը վոնց կը տանի:

124. Գյանգուլ ունիմ ծիրանի,
Քամին տա, թելթել տանի.
Ի՞նչպես քունըդ կը տանի:

ՆՀԶ 87

1255

Մալեն տա, ղընա ցանի,
Նուռը դողիցըդ հանի.
Սմեն յարիս տեսնալու՝
Կայնի, մի հոգոց հանի:

www.naregatsi.org

1256

Բոստանը համեմ ցանէ,
Դարդըս քամին թող տանէ.
Աբէ գընանք, իմ յար Ջան,
Վարդեվօրն աննենք Անէ:

ԲՍ 152

1257

Չի գին եղներ, յես քե գընի,
Ֆո ձեռն ու վոտ խընա գընի.
Նըռան գինին խե քե խըմի,
Սարխոշ եղնի, գյո ծոց գյընի.
Գաղիկ մ'տառնի, ոխեշ անի:

Աբե՛, Ջան, աբե՛, հեռու մի՛ մընա,
Սուտ-մուտ աստըվոր ձի քե չըմընա:

Վ.ՍԱ. 62

1258

Հինի ծառեն բար կ'ընի,
Ծըետա յըրա թառ կ'ընի.
Դարդը սըրտեն կըրակ կ'ընի,
Վըեր երկում ա, հո՞ւնց ճար կ'ընի:

ԱԺՀ 30

«Հունի ծառին բար կ'ընի,
Ծիտը վըրան թառ կ'ընի»...

***

Տես՝ իմ ախճիդյը հիւր ընի»
(«Ծաղիկ ունեմ նըմանի»
չարքի մեջ):

1259

Հո՛վ, հո՛վ, հո՛վ լինի (վ.եղնի)
Ցարիս տունը ծով լինի (վ.եղնի).
Թո՛ղ, Թո՛ղ, Թո՛ղ լինի (վ.եղնի).
Ցարըս, քամարով լինի (վ.եղնի):
Դե՛ Թրև՛ք, Թրև՛ք, հոդը հանենք,
Մեր Թըչնամու դողը հանենք:
(Կրկնակ)

ԿԺԵ 59. ՀՄԹԲ 27

***

Հով, հով, հով եղնի,
Ցարըս քամարով եղնի.
Հով, հով, հով եղնի,
Ցարիս տունը ծով եղնի:
Դե՛ Թրև՛ք, Թրև՛ք, Թոդը հանենք,
Մեր դուշմանի դյոդը հանենք.
Դե՛ գանենք, գանենք, Թոդը հանենք,
Մեր դուշմանի դյոդը հանենք:
(Կրկնակ)

ՏԹ 91

1260

Ֆյաշկա յես նալբանդ ընի,
Վերի քուչեն բանդ ընի.
Տենի՝ յարըս դալիս ա,
Զոքի չաքմեքը քաշի:

ՀԺԵ 112

Տես՝ Ջուն գնեմ Թավլեն, խաչեմ»
և «Իմ յարը դուքանըաշի»:

1261

Մեծ բաղումը վարդ կ'ընի,
Բաղի չունը սարթ կ'ընի.
Ցես են բաղմանչուն դուրբան,
Սրբոի սիրած յար կ'ընի:

1262

Նարը ճեմակ վարդ կ'ընի,
Դալդա տեղը մարդ կընի.
Ցես իմ ուզածը չառնեմ,
Սրբոիս մեջը դարդ կ'ընի:

ԱՑ 100

1263

Բաղի մեջին վարդ կընի (կ'ընի),
Բաղի չունը սարթ կ'ընի (կ'ընի).
Աղջիկ(կ), դու կամաց խոսա,
Դալդա տեղին մարդ կ'ընի (կ'ընի):

3. *Այ աղա, կամաց խոսա:*
1. *Բաղի մեջը վարթ կ'ընի:*

ԱԲ 344

www.naregatsi.org

3· Շան աղջիկ, յավաչ խոսա։
34· Շան աղջիկ, ուսուլ խոսա,
Տալդա տեղ և, մարդ կ'ըլլի։
ԱՋ 387

124· Բաղի մէջին վարդ կ'ըլներ,
Բաղի չունը դարդ կ'ըլներ·
Բաղի յետեվ մարդ կ'ըլներ·
ԱԵ 200

124· Բաղչի մէջի վարդ ա,
Բաղչի չունը սարթ ա·
Դալդա տեղ, կ'ըլլի, մարդ ա։
ՀԺԵ 123

1264

Մեր ձիանոնց նալ կ'ըլնի,
Խաս մինթանես ալ կ'ըլնի·
Ախտս իմ բըլբուլ լիպուն,
Վախտը գալիս լալ կ'ըլնի։

1265

Սարերին ծաղիկ կըլլի,
Ոչխարին ադի կըլլի·
Են քիրը վոր աղլեր չունի,
Սիրտը սեվ թաղիք կըլլի։
ԱԺՄ 60

1266

Սարը սարին թուչ կ'ըլնի,
Սարի ղըլխին ղուչ կ'ըլնի·
Նանը բալին տեսնելիս՝
Սիրտը աչըմիչ կ'ըլնի։
ԱԺՄ 60

1267

Մեծ արտումը ղուչ կ'ըլնի,
Սառն աղբուրին թուչ կ'ըլնի·
Ուր դընում ես՝ թեզ արի,
Ցարըդ մալամուչ կ'ըլնի։

34· Ցարո, դընա, թեզ արի,
Ցարըդ մալամիչ կըլներ։
ԱԴ 162

Երկեն արտը ղուչ կ'եղնի,
Սառն աղբըրին թուչ կ'եղնի·
Որման կ'երթաս՝ թեզ արի,
Ցարըդ մալամիչ կ'եղնի։
ԱՋ 388

Վերի արտը ղուչ կ'ըլնի,
Սառն աղբուրը թուչ կ'ըլնի·
Վորտեղ կ'երթաս՝ չուտ արի,
Մարդըդ չըվարած կ'ըլնի։

***

Մեծ արտումն փուչ կ'ըլլի,
Սառն աղբյուրին թուչ կ'ըլլի·
Ուր դնում ես՝ թեզ արի,
Ցարըդ քեզ կարոտ կ'ըլլի։
ՔՀ 179

2· Ուռըն աղբրին թուչ կըլնի։
ԱԴ 174

1268

Մեծ արտումը ղուչ կ'ը(ւ)նի,
Ցուրտ աղբըրին թուչ պիտի·
Ցարը յարին տեսնալով՝
Գյուլը աչըմիչ կ'ը(ւ)նի։
ԱԴ 269· ԲՍ 139

***

Քարին վրա ղուչ պիտի,
Ցուրտ աղբըրին թուչ պիտի·
Ճար ֆի յարը կը տեսնա,
Գյուլն աչըմիչ կ'ընի։
ԱԴ 269

34· Ցարը յարին տեսնելով,
Վարդն աչըմիչ պիտի։
Հմմտ. Կայնա քարին, ղուչ եղա։

1269

Ծառին տակը նուչ կուլի,
Պադ մը տաս նը՝ ի՞նչ կուլի,
Պիտի տաս նը՝ ասոր տուր,
Վաղվան մընա՝ ուչ կուլի։
ԲՆԲ 682

www.naregatsi.org

1270

Ծառն որ ծաղկի՝ նուշ կ'ըլլի,
Ես կ'արտորնամ, ուշ կ'ըլլի.
Սըրտիս սիրածն որ ըլլի,
Քանց ան անուշ ի՞նչ կ'ըլլի:
ԲՆԴ 491

1271

Նըշի ծառին նուշ կ'ըլնի,
Վարդի հոտն անուշ կ'ըլնի.
Երանելի են աղջիկան,
Սիրած յարին Թուշ կ'ըլնի:
ՀՄԽԱ 31

23· Վարդի ծառին փուշ կըլնի.
Երանի են աղջիկան.
ՍԳ 99

124· Ուռի ծառին դուշ կ'ըլնի,
Վարդի ծառին փուշ կ'ըլնի.
Վոր իր յարին Թուշ կըլնի:
123· Տանձի ծառին դուշ կ'ըլլի,
Նրոտն ծառին փուշ կ'ըլլի.
Երնեկ կըտամ են յարին:
ՍՋ 376

123· Նրոտն ծառին փուշ կ'ըլլի,
Վարդի ծառին դուշ կըլլի.
Հըրանի են ախճըկանը:
ՍՋ 381

Նըշի ծառին նուշ կ'եղնի,
Վարթի ծառին փուշ կ'եղնի.
Երանիկ են ախճըկան,
Սիրած յարին Թուշ կ'եղնի:
ՍՋ 389

***

Մրեծ արտումը դուշ կ'ընի,
Կուրվուրթեն տանը կ'իւշ կ'ընի*).
Ըներակ ընդա կ'ընի վրեր,
Իւրան յարեն Թուշ կ'ընի:
ԱԺԸ 31

*) Ձալորդի ամանը դուշ կ'ընի:

1272

Սարերը նունուշ կ'ըլլի,
Վարդին մեջը փուշ կ'ըլլի.
Գըլուխըս յարիս ծընկին,
Քունըս չատ անուշ կ'ըլլի:
ՍԳ 97· ԲՍ 148

34· Գըլուխը յարի գըլխին,
Քունը չատ անուշ կ'ընի:

1273

Մեր բաղըմը փուշ (նուշ?) կ'ըլլի,
Վարթի ծառին փուշ կ'ըլլի.
Վոր դուս ըլես, առուն չըդաս,
Սիրարս հալումաշ կ'ըլլի:
ԱԺԱ 57

1274

Վարդի վըրեն փուշ կ'ըլլի,
Բարդի դոչին դուշ կ'ըլլի.
Քորփա որից սիրածըս,
Ցարաբ ինձ չե՞րբ Թուշ կ'ըլլի:
ԱԺԱ 61

1275

Բերած ջուրըդ սառ կըլլի,
Քեղ սիրողը դառ կըլլի.
Մի հետ տեսնողդ կ'ասի՝.
Սա չինարի ծառ կըլլի:
Տե 218

1276

Կարմիր չորը գալ կ'ընի,
Ինարիրութեն ցալ կ'ընի.
Քու մեր որ քեզի ուզա,
Գըրկըցի հետ յալ կ'ընի:
ՀԺԵ 111

Գըզի կըլեի գալ կ'ընի,
Ջատ տեղ գընալ ցալ կ'ընի.
Իմ հերն ու մերն ինձ լըսի,
Գըրկըցին տան՝ յալ կ'ընի:

www.naregatsi.org

1277

Բացըր տիղը տախտ կուվի,
Իմ դուշմանը տախտ կուվի։
Ախճեմեն ումիկ ունիմ,
Ինձ համա լավ բախտ կուվի։
ԹՄԿ 59

1278

Թող իմ յարըս յար ըլի,
Դարդիցըս խարաբ ըլի։
Թևկուզ վոր սիրուն չըլի,
Ախոսքերը չաքար ըլի։
Ա.Ղ. 141

1279

Սըրերեն քեզ չի ընկել,
Ազալի սըղնց բնգ չի ընկել։
Սերած սերածեն չըտըվզին
Են դունիումը անգ չի ընկել։
Ա.Ի 113

1280

Գաղին մեջը պատ չիլի,
Գեղին մեջը սար չիլի։
Աղջի, խելքըդ քեզ ժողվե,
Բու բանըդ լավ չիլի։
Ա.Գ. 101

1281

Ուռի ծառին բար չիլնի,
Տակը քար ա, վար չիլնի։
Են աստվածն ու յերկինքը,
Սիրատերին ճար չիլնի։
ՀՄԽՄ. 26

***

Հոռե ծառեն բար չինել,
Ըռունց քյոնդիլ յար չինել։
Ամի Նանե, խոսել մընք,
Սըրվըտարին ճար չինել։
Ա.Ժ.Ը. 30

Հոռի ծառին բար չիլել,
Տակը քար ա, վար չիլել։
Են աստուծն ու երկինքը,
Սըրվըտարին ճար չիլել։
Ա.Ջ 381

***

Հոռե ծառեն բար չինել,
Ղուշը յըրա թառ չինել։
Կ'ողի հարիւր տարե ասին
Սըրվըտարին ճար չինել։
Ա.Ժ.Ը. 30

34. Տակը քար ա, վար չինել,
Երած սըրտեն ճար չինել։
Ա.Ժ.Ը. 30

Պեցուր ատեն վար չինել,
Հոռե ծառեն բար չինել։
Սերածը սերածեն ատ,
Սերած յարեն ճար չինել։
Ա.Ժ.Թ. 87

Սարեն յերան սար չի ընել,
Հոռիի ծառեն բար չի ընել։
Բալաղ մեռնե, ալ սարար,
Սեր–սերածեն ճար չի ընել։
ԱԻ 112

1282

Բարտի ծառին բար չկինի,
Առանց քարտուլ յար չիլնի։
Սիրտը վոր կա՝ չուշա յա,
Վոր կոտրեց, ել ճար չիլնի։

124. Ուռի ծառին բար չի ըլի,
Առանց քյոնդուլ յար չի ըլի։
Կոտրած սըրտին ճար չի ըլի։
Ա.Ժ.Ա. 58

34. Սրտերտ վրեր կա՝ մեն
չիւշա յա,
Վրեր կոտրե, ճար չինիլ։
Ա.Ժ.Ը. 30

www.naregatsi.org

Հուռ ծառեն բար չինել,
Տակը քար ա, վար չինել·
Նանե, խըրեզ, սըներըս չիւշա յա,
Վըներ կուրե, ել ճար չինել:
ԱԺԼ 30

Հուռ ծառին բար չըլել,
Առանց քյոլկա յար չըլել·
Ա՛ հեր, ա՛ մեր, խոսալ մի՛ք,
Ճառնված սըրտին ճար չըլել:
ԱԳ 263· ԲՍ 152

***

Ախոր, ելի փայխեն վախի,
Տես՝ Աղթամառն նըստի, կով
կըկըթի:

1283

Կանչեմ, կանչելով եղնի,
Ցարին ճանչելով եղնի·
Թող իմ ասելով եղնի,
Շեկոյի սըրտով եղնի:
(Կրկնակ)

***

Հով, հով, հով եղնի,
Տես՝ Հով, հով, հով լինի:

1284

Երեսըդ բաց, դեմըս կայնի,
Հերթ չան, ինաձ մի՛ անի.
Սոնա բոյիդ յես կը մեռնեմ,
Ինձ սաղ դներեզման մի՛ տանի:
Տխ 81

1285

Մին յար ունիմ, տանըն ի,
Աստըղ քըցեմ մըտանի.
Սիրած սիրածան հանողը՝
Հողին սըտանան տանին:
ԱՋ 381

Տես՝ «Ցամին կ'անի, բոքին տանի»:
«Մատուռա կա մատաղի»:

1286

Գըլուխըդ բարձըր բըռնի,
Շեկ տըղեն քեղի մեռնի.
Ինձի տան արար աշխարք,
Յես ուրիշին չեմ առնի:
ՀՄԽԲ 15
3· Ալամ աշխարք ինձի տան:
Տխ 242

1287

Ոխտը հասար մի դըռնի,
Յես բարձ դընեմ, դու կըռնի.
Յես ծիտ դառնամ, դուն՝ կաքավ,
Յես կը թըռչեմ, դուն բըռնի:
ԱԺԱ 62

1288

Ոխտը ջաղաց մի դըռնի,
Բարձ դըրեք, յորըս կըռնի.
Աղաջան, դըլխովըդ պըտիտա դամ,
Խոսքըս դեղամեջ բըռնի:
ԱԺՄ 62

***

Մի ջաղաց երկու դըռնի,
Տես՝ Տանըս տակին կա ներռնի:

1289

Պուճուր աղջիկ, մի՛ թըռնի,
Բարով քու մարդը մեռնի.
Ձեմ դըմըշիլ անիծեմ,
Վտաներըդ քամին բըռնի:

134· Բոյում աղջիկ, մի՛ թըռնի
Ձեմ դըմըշի քան ըսել,
Քամին թեվերըդ տանի:
ՌՄ 113

34· Բան չեմ ըսե, անեծք ի,
Վտաներըդ քամին տանի:
ԱԴ 172

34· Ձեմ դըմըշի անիծեմ,
Քամին չոքերըդ տանի:
ԱԴ 175

www.naregatsi.org

34· Ձեմ ղըմըշի բան ըսեմ,
Քամին ձեռներըդ քաշի:
ԱԳ 102

***

1—4· Պուճուր աղջիկ, մը Թռնի,
Հոյնար Ջան,
Բարով մարդդ կըմեռնի,
Նիդյար Ջան:
ԿԺԵ 54

Պուճուր աղջի, մի' Թըռնե,
Ձեմ կիմիշե անիծե,
Ախըր քո յար կըմեռնի,
Վոտներն քամին կըբըռնե:
ՎԺԵԱ 3

***

Պուճուր աղջիկ, մի' Թրեի,
Ձաքմիդ կըռունկը կրծըռի·
Ես քան չունիմ անիծեմ,
Բարով աղբերըդ մեռնի:

1290

Բոյով աղջիկ, մի' Թրռնիր·
Ծառի ճրդներից բըռնի·
Քեզ քյամ աչող խոխոջ,
Ըսոր-եղուց Թող մեռնի:
Տի 143

1291

Տանըս տակին կա նըռնիկ,
Բարձ բերիք, յարըս կըռնի·
Ցես դու մի բաղում պիտենք,
Ցես չինարի, դու նըռնի:
ԱԳ 265

2· Բարձ բերիք, յարըս Թիկնի·
24· Ցես բարձ բերեմ, դու կըռնի
Դու չինարի, յես նըռնի:
ՀՄԽԲ 19

***

123· Մի Ջաղաց երկու դըռնիկ,
Բարձ դըրիք, յարըս կըռնիկ·
Ցես դու մի բաղում ալ(ի)աինք:
ՔՀ 160· ՌՄ 91· Տի 248·
ԱԳ 261· ԲՄ 129

13· Ջաղացըս երկու դըռնիկ·
Ցես դու մի բաղըմ ըլինք:
ԱԺԱ 59

1· Մի Ջաղացք երկու դեռնիկ·
ՔՀ 180

124· Մի Ջաղաց երկու դըռնեն,
Բարձ բերիք, յարըս կըռնեն·
Ցես չինարին, դու նըռնեն:

1292

Վերեվ մեր տան բուլ մը նըռնիկ,
Ցերկու կաքավ մեջ ձրմըռնի·
Մեկ կըբըռնեմ, մեկ Թըռի:
ԲՆՄ 749

1293

Բաղումըս կա մի նըռնիկ,
Բարձ բերիք, աղեն կըռնիկ·
Ես, արեվիդ մատաղ,
Իմ յարի խոսքը բըռնիկ:

3· Աղա, գըլխիդ, արեվիդ մատաղ:
ԱՐ 140

1294

Նա լուս եր, ի՞նչ լուս ելավ,
Տեսիք են ի՛նչ (վո՛րն) ի·
Նա լուս եր, ինչ լուս ելավ,
Խարսի սկեսուրն ի·
ԿԺԵ 39

1295

Կացնի', մի աչքըս տեռնիկ,
Սըրտիս մի Թիզ խոտ բուռնիկ·
Վազելով հոգիս ելավ,
Ցետեվիցըդ չեմ հառնիկ:
Տի 210

1296

Արեվըն արեգունիկ,
Իմ յարըս Գեղարքունիկ·
Գեղարդա սարը վուլ գա,
Բալըկի իմ յարը տուն գա:

www.naregatsi.org

3· Գեղարքունայ սարը փուլ գա։
ՔՀ 161

1297

Բանձըր բոյըդ տալ չունի,
Լուս երեսըդ խալ չունի.
Ջահիլ յարի մոռակաչի(ր),
Վոր տըխրիլ ու լալ չունի։
ՏԽ 160· ԺԽ 75

1298

Ղարիբ հավքը բուն չունի,
Վորը աղջիկը տուն չունի.
Ինձ նըման սեվաբախտը
Աչխարքումըս ի՞նչ ուշնի։
ՀՄԽԲ 12

124· Ղարիբ դուչը բուն չունի,
Ցեխում տըղեն տուն չունի.
Աչխարքումը ի՞նչ ունի։
ՏԽ 221

1299

Ֆուրդը քաչեց, տուն չունի,
Սիրտըս փըլավ, տուն չունի.
Սիրտ ատածըդ շինա յե,
Վոր կոտրավ, ել խեր չունի։
ՄԳ 100· ԲՍ 141

1300

Թանչպար ա յարս, հեր չունի,
Ցեխում ա յարս, մեր չունի,
Հեչ մի կարծեք Թե յարըս
Բոլորովին տեր չունի։
ԲՍ 125

1301

Մտածուն եմ մերել, տեր չունի,
Ջուին եմ եփել, փոր չունի.
Ղոլում դարդաչ շատ ունեմ,
Մի Ջանիվիդան տեր չունեմ։
ԱԺՍ 57

1302

Ով տընարար յար ունի,
Տանը անգին քար ունի.
Դարդ ատածը չըփսուի,
Ոսկի ծըլոդ սար ունի։

1304

Ցես Ոսկան եմ բալաբաչի,
Աղի արցունք յես թափեցի.
Արտասունք դարձավ պուտ պուտ արուն,
Պուտ պուտ արուն մեջ քարերուն։
ՀԺԵ 79

1305

Մրեճ արտումը մոլլաբաչի,
Տըշլաբաչակումը թրչած կյաչի.
Ա՛յ յերե չենին տըղա,
Ներքե չենին բղբաչի։
ԱԺՀ 32

1306

Ա՛յ տըղա, վերա բաչի,
Ջաքմանիդ կուռը մաչի.
Գամ կըչտավրդ անց կենամ,
Թուխ գառը փենչքաչ քաչի։
ԱԳ 101

124· Ա՛յ տղա, դու բերաբաչի,
Ղոլթամաչիդ հադի, մաչի.
Գամ բղաքովդ անց կենամ։
ԱԺԱ 50

1307

Իմ յարը բազալբաչի,
Ջաքմեքը բարակ կաչի.
Ծկավ, դըռնումն անց կացավ,
Ցես ասի՝ բարով մաչի։
ԱԲ 346

134· Իմ աղրեքը բազարբաչի.
Ցես Եղ տեհա՝ հադել էր,
Ասացի՝ բարով մաչի։

www.naregatsi.org

***

Իմ յարը դուքանըաշէ,
Սապոկները բարակ կաշէ.
Եկավ դըռնով անց կացավ,
Չասեցի՝ բարով մաշէ:

***

Ֆյաշկա յես նալբանդ ըլնի,
Վերի քուչեն բանդ ըլնի.
Տեսնի՝ յարըս դալիս ա,
Ձոքի, չաքմեքը քաշի:
ՀԺԵ 112

1308

Գեան եմ դըրել կաշէ,
Աչքըս ճամբա կը յաշէ.
Մինչեվ իմ յարի գալը՝
Հալալ կենըս կը մաշէ:

13· Ջըրումս եմ դըրել կաշէ.
Ջըքանց իմ յարի գալը:
Ա.Զ 375
23· Աչքըս բազար կը յեշէ.
Ձերան իմ յարի գալը:
Ա.Գ 269· ԲՄ 140

Ջրումըս ունիմ կաշէ,
Աչքըս ճամբին կը յաշէ.
Մինչի իմ յարըս հասնի,
Ջանիս կենը կը մաշվի:
Ա.Ժ.Ա. 60

1309

Ես ճըրումըս կան կաշէ,
Ցաղըմը յալիբաշէ.
Ես մըն Թուի տըղեցս մաշին
Իմ յարըս ա յուղրաշէ:
Ա.Ի 113

1310

Ըստեղավ գընա յաշէ,
Ջարդաթըղ քըցի, մաշէ.
Իմ մերըս քե հալան չի,
Ծորումըդ Թառաչ քաշի:
Ա.Զ 373

1311

Գըլոտանիկը վեռա տաշէ,
Ֆիւչա-քիւչա կը յաշէ.
Կոժը ոսեմ, ջուրը գընամ
Կըյաշեմ, Թառանչ քաշի:
Ա.Զ 381

1312

Սըրտիցըդ ախ մի' քաշի,
Ինձ զոր գիշեր մի' մաշի.
Ելոսք ես տըվել, արի' տար,
Վերեվ աստըծուն աշի:
Տի 200

1313

Ադըկիկ, ադըկիկ, ախչիկ,
Ֆո պազ խազար կուրուչիկ.
Ֆո պազ հարքաչին մի' տա,
Ֆո պազ կ'երթա կուրխիկ:
Ն.Հ.Զ 103

1314

Տանըս տակը կա մոչի,
Ոխտը տարի յար չեշի.
Ախար բանենց բա՞ն կընի,
Յարն ել կըտան ուրիշի՞:

13· Տանըս տակը ադ մոչի.
Ա' ջամհատ, ըստհենց բան կընի:
Ա.Գ 263· ԲՄ 134
134· Տանըս տակեն կա մոչի.
Ա' ջամհաթ, ըստի պեն կ'ընի,
Յարը յոր անին տան ըրիւշի:
Ա.Ժ.Թ 88

***

Տանըս տակը ադ մոչի,
Ախտը տարե յար չեշի.
Յարըս տըվեն իւրիւշին,
Հրե տան չեշի, Թառանչ քաշի:
Ա.Ժ.Թ 88

1315

Գեղի մէջին սըրտին նուշ ի,
Կարիբուհեն ուշիչ փուշ ի:
ՀԺԵ 44

www.naregatsi.org

1316

Վարդէ, քէ չեմ սիրե,
Քո մայեն ի փուշ ի·
Անթառամ ծաղիկ կըսիրեմ,
Վար հոտն անուշ ի:
ՀԺԵ 49 հա·

1317

Սիմ սըրմալի ալ փուշի,
Աղջի(կ), սիրտըս կըմաշի·
Քու տըված անուշ պաղերը
Ձեմ տա հազար դուրուշի:
3· Քու տված անուշ պաղիկ:
ԱԳ 97· ԲՍ 149

Սիմ սըրմալի ալ փուշի,
Աղջիկ, սրտիկս կըմաշի·
Ջյո ամեն մեկ պաղ չեմ տար
Տասն խազար դուրուշի:
ՎՍՍ 53

Աթլաս Ֆիտտան մոռ փուշի,
Որը սիրտըս կումաշի·
Քու մեկ պաղըդ չեմ ի տար
Հարուր հազար դուրուշի:
ՀՍ 459

1318

Մըթնել ա, պարզում չի,
Սիպտակ ղեյրեն սաղում չի·
Հազար տարի ալ հազնիմ,
Սիրտըս սեվ ա, սաղում չի:

***

Սեվ ամպերը պարզում չի,
Սիպտակ յայլուխ սաղում չի·
Ցոթը տարի ալ հազնիմ,
Սիրտըս սև ե, սաղում չի:
ՌՄ 134· ԱԳ 176·
ԲՍ 145

1319

Ըսոր ամպ ա, պարզըմ չի,
Ղալամ եմ բըռնել, սաղըմ չի·
Ըսոր ինձ համար հեչ որ ա,
Աբեն սիրտըս պարզըմ չի:
ԱԺՍ 52

1320

Ցնչըմ եմ, յերեվում չի,
Ծառերըդ տերեվում չի·
Աչքերըս ման եմ ածում,
Են յարը յերեվում չի:
ԱԳ 267· ԲՍ 132

1321

Ելա սարը, խաղ կանչի,
Ղարաբուլաղ ճանանչի·
Ազգ ու տակըս թուխ երի,
Ղարիբ դուչը(ս) տուն բերի:

13· Ելա սարը, ախ քաշի·
Ել ու դյունը(ս) թուխ արի:

***

Կ'ելնեմ սարը, խաղ կանչեմ,
Ղարաբուլաղ ճանանչ եմ·
Ազգ ու տակըս հավաքեմ,
Ազիզ յարիս տուն բերեմ:

34· Ել ու դյունըս թուխ կ'անեմ
Քեզ իմ հորըս հարս կ'անեմ:

1322

Բըլբուլ ես, մի խաղ կանչի,
Մարալի պես տաղ կանչի·
Նազանի յար, քեզ մեռնեմ,
Թող աշխարքը ամանչի:

1323

Քարափի ծերից կանչի,
Թող Բըշնամին ամանչի·
Արեվիդ մեռնեմ, յար Ջան,
Ձինարի պես կանանչի:
ՀՄՆՍ 15

234· Թող դուշմանը ամանչի·
Ըմբրիդ մեռնեմ, Թաւլան յար,
Ձինարու պես կանանչի:
ՏՆ 222

www.naregatsi.org

1324

Բաղումըս կա բաղմանչի,
Շըվին ածի ու կանչի։
Շատ հարսն աղջիկ դուրս թըռան,
Մեկն իմ յարի(ս) նըման չի։
1։ Բաղի մեջը բաղվանչի։
1։ Բաղին ելավ բաղվանչի։
134։ Բաղումը կա բաղվանչի։
Թոթուլ թոփալ դուս թափան,
Մեկն իմ յերի նըման չի։

***

Բաղումը կար բաղմանչի,
Շըվին ածեր ու կանչեր։
Թորուն դառած՝ դուրս թըռան,
Մինն իմ յարի նըման չեր։
ԽՀ 161։ ԲՍ 129

3։ Թարուն դառած՝ դուրս թըռան։
ՌՄ 127
3։ Թոփուն–թոփուն դուրս եկան։
3։ Խումբ խումբ ելած՝ դուրս թըռան։

***

Բաղումը կար բաղպանչի,
Շըվին ածա ու կանչի։
Թափուն դառած՝ դուրս եկան,
Մինն իմ յարի նըման չի։
ԱԴ 166
3։ Թարում դառած դուրս ելան։

***

Մեր բաղումը բաղմանչի,
Սալրի ծառի նըման չի։
Շատ հարսն–աղջիկ դուրս եկան,
Վոչ մեկն իմ յարիս նըման չի։
ԽՀ 166
2։ Սալրի ծառի նըման չի։
ՌՄ 119։ ՏՒ 140

124։ Մեր բաղումը բաղպանչի,
Սալրի ծառի նըման չի։
Վոչ մեկն յարիս նըման չի։
ԱԴ 172

***

Բաղումըս կա բաղվանչի,
Շիվ կա չըվի նըման չի։
Բոլուք բոլուք դուրս թըռան,
Մինն իմ յարին նըման չի։
ՀԺԵ 143

Բաղումս ունիմ՝ բաղպանչ եր,
Բաղըս բաղիդ լըման չեր։
Խոլուք բոլուք դուրս եկան,
Մեկը յարիս լըման չեր։
ԱԴ 162

3։ Բոլուկ բոլուկ (բոլուն բոլուն) դուրս եկան։

***

Բաղի ծառեր կանանչի,
Շիվ կա չըվի նըման չի։
Հարսն ու աղջիկ շատ ուեսա,
Մինն իմ յարի նման չի։
ԱՀ 142
12։ Մեր բաղումը կանանչի,
Ծառը ծառին նըման չի։
12։ Մեր բաղին կար կանանչի,
Շիվ կա չըվի նըման չի։
2։ Ճուդ կա ճրղի նըման չի։

***

Մեր բաղին կա բաղմանչի,
Շիվ կա չվի նման չի։
Թոփուն թոփուն դուս ելան,
Մեկն իմ յարին նման չի։
ԿԺԵ 55

***

Բաղումը կա բաղմանչի,
Շիվ կա չիվի նման չի։
Թուփուն թալա դուս դառան,
Մինն իմ յարին նման չի։
ՍՋ 372

134։ Բաղումս ունիմ բաղմանչի։
Թարուն դառած՝ դուս թըռան,
Մինն ել յարիս նըման չի։
ԱԺՍ 51

www.naregatsi.org

***

Մեր բաղումը բաղմընչի,
Շըվին չըվի նըման չի.
Բաղքումը տըղերք չատ կան,
Մեկն իմ յարի նըման չի:
ԹՄԿ 63

1325

Տանըս տակը կընանչի,
Նանուց դանան պըռանչի.
Իմ նանու ըսեցեք՝ տիւս կյա,
Թազա փըխան ճընանչի:
ԱԺԹ 88

Տանըս տակեն կընանչի,
Նանուս դանան պըռանչի.
Նանուս ըսեցեք մին տիւս կյա,
Իւրան փխան ճընանչի:
ԱԺԹ 88

1326

Կալին կալվանչի,
Բաղին բաղվանչի.
Սիրել եմ, կառնեմ,
Մերըս հավան չի:

1327

Են յարը ո՞ւր ա, տան չի,
Վարած արտը կանանչի.
Են յարը մին քուր ունի,
Ի՛ընկնի սարեր՝ կը կանչի:
ԱԳ 270· ԲՍ 144

1328

Նի յըմ մըտալ, տոնըս տոն չի,
Հորըն՝ ասե՝ տըղան կանչի.
Վըերչանք վըեր քընենքյ ըմ անում,
Հարը տըղեն նըման չի:
ՈՃԹ 87

1329

— Աղջի, քո անուն ի՞նչ ի:
— Տո տղա, քո պաիին ի՞նչ ի:
ՎԺԵՍ 4

***

— Աղջի՛կ, քյո անուն ի՞նչ ի:
— Խոթա՛ծ, քյո դավին ի՞նչ ի:
Իմ խեր քե ախչիկ չի տա:
— Խոթա՛ծ, քյո պատռելն ի՞նչ ի·
Ձագար խատ փընդղի վոսկի,
Դեղ են իմ անվան քիչ ի:
ՎՍՍ. 47

***

... Աղջիկ, աղջիկ, անունդ ի՞նչ ի:
— Կրողի տարած, դավեդ ի՞նչ ի·
Իմ խեր չի տար, պատռելդ ի՞նչ ի:
Իմ անունս Սալչուն փաչա...
ՊՎ 93

***

Մատնիքը մատով չի,
Տես՝ Մատնիքը մատով չեր:

1330

Տանըս տակեն տըտըպե,
Եծը կ'ուտե կըտըտե·
Հու ընճանա վեհվ անե,
Նա վըեչ խոխա խըտըտե:
ԱԺԹ 88
«Տանը տակին տրտրպի»...

1331

Համ դո՛ւ սիրուն, համ քու տալը,
Խանըպի,
Ջուխտակ չամամ մեջ քու ծոցին,
Խանըպի:

(Կրկնակ)
ՏԽ 206
Տես՝ Գլխիդ չալը:

1332

Աղջի, աղջի, այ աղջի,
Դյուլ ես լըման մեր բաղչի·
Եվ մի ընկնի դարբեդար,
Արժան արա մի պաչի:
ԲՍ 123

www.naregatsi.org

1333

Աղջի, աղջի, ջան աղջի,
Սանամ արլկան կըմանի,
Մարդ չըկա իմ թարաֆին
Նաբաթ մի ընաոր տանի:

ՀԺԵ 138

1334

Հոդոց վանք ձորամէջ ի,
Մեր տուն ձեր տուն թաղամէջ ի.
Ձիկ խաղք մի՛ անե մարդամիջի,
Ցար սիրելը խո՛ ամոթ չի:

ՎՍԲ 45

***

Կաքավ եմ քարի միջի,
Տես՝ կաքավ եմ քարամիջին:

1335

Արեվն առե ալ նարընջի,
Հերիք անես ձիկ զարընջի.
Երկեն դիշեր, երկեն խաբար,
Ասաված սիրես, արե ձիկ առ:

ՎՍԲ 39· ԺԺ 26

***

Արեվն առե ալ նարընջի,
Հերիք անես ձիկ զարընջի:

ՊՎ 98

Արեվն առեց ալ նարընջի,
Հերիք ձիկ անես զարընջի:

ՀԺԵ 44

1336

Ծաղիկ եմ քաղել նարընջի,
Ա՛յ աղա, վեր արի փընջի.
Իմ մերը քեզ (քի) աղջիկ չի տալ,
Քանի՞ ման դաս յավընջի:

ՓՀ 163· ԱԺԱ 55·
ՏԺ 203· ԲՍ 123

1· Ծաղիկ ունիմ նարընջի:

ՌՄ 108

***

Ծաղիկ ունիմ նարընջի,
Ա՛յ աղա, արի փընջի.
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա,
Ձեռդ ծոցիդ զավընջի:

14· Վարդ եմ քաղե նարընջի.
Ենքան ման դաս զարընջի:

ԱՐ 340

4· Քանի՞ կենաս զավընջի:

1337

Ծաղիկ ունեմ նարընջի,
Աղա, վեր արի փընջի.
կարդալը լավ բան կ՚ընի,
Ցան մի՛ արի յավընջի:

1338

Ծաղիկ ունեմ նարընջի,
Բերին յարիս յափընջի.
Են յարին յես չեմ ուզե,
Վար ման կըզա խավընջի:

ԲՍ 135

1339

Սիրտըս փուչին կըթառի,
Ցես իմ յարես համ չառի.
Ցարըս ձեռքես առնողը՝
Կըրակե պես խոզ վառի:

ԲՆԳ 491

1340

Երկու խոռոտ չինարի ծառ ի,
Մատքերդ բարակ խունար ի.
Տիւն ել չըլներ, մեկել կը ճարի,

ՀԺԵ 51

***

Ջահել աղջիկ եմ, յար առի,
Տես՝ կարմիր դինին լցի թաս:

Աչխարհ առեն՝ քո յար ծուռ ի,
Տես՝ Գեղով ըսեն, քո յար ծուռ եր,

www.naregatsi.org

1341

Իմ մարդ գացե Թավ կըկըռե,
Մատնիք ելեր մատեն՝ Թրոխ։
ՀԺԵ 59

1342

Հաց Եմ Թըխե վըռվըռե,
Գեչ կիսուրը քըրքըրե.
Անեմ-չանեմ՝ չիմանա,
Երթաս ասուած քընռնա։
ՀԺԵ 113

1343

Հաց եմ Թըխել վըռվըռե,
Վատ խոսողը քըրքըրե։
ՀՄԽԱ 17

***

Հաց եմ Թըխել վըռվըռե,
Վատ խոսողը քըրքըրե.
Այ տըղա, հոգուդ մեռնեմ,
Կանչուամ եմ՝ մոտըս արի։
34· Ասող-չասող չիմանա,
Վերեվ ասուածդ կիմանա։

1344

Մանեքը խուրդեմ, անեմ աբասի,
Ին տըղեն կ'առնեմ, անունն Աղասի։
ԱՔ 336

***

Մանեքը խուրդի, աբի աբասի,
Աբասին չեմ տալ արտդի Թասի։

1345

Վանքի ձորում խաղ ասի,
Խաղի մեջ քեզ բան ասի.
Ինձի եղուց առնում են,
Ուրբ Սարգըսի պես հնասի։
Տհ 202

1346

Աղբոս անուն Աղասի,
Ֆիսեն լիքը արասի.
Ֆիսեն խարջըդ էրընաց,
Ֆոմմա ուղուրիս դընաց։
ԲՄ 149

1347

Ծաղկիս անուն Աղասի,
Ճակտե ճակատ արասի։
ՀԺԵ 132

1348

Չանունդ դիտեմ, ա՛խ, չեմ ասի,
Մանիչակ խառնըվեր հետ քո վարսի,
Չեորս տարա ծոցդ՝ խոցեըդ հասի։
ՓՀ 176

1349

Են սարին սար չեմ ասի,
Փխ դյադին յար չեմ ասի.
Ինձ չեր առնում, Թող չառներ,
Խոսք ու զըրույն ել ի՞նչ եր։
ՀՄԽ 17

***

Են սարին սար չեմ ասե,
Փխ մարդուն մարդ չեմ ասե։
ԾՎ 51

***

Ես սարին սար չեմ ըսե,
Շեկ դյադին յար չեմ ասե.
Ալուր մաղեմ, Թեվի կուդա,
Հրճըվի յարըս յե՞րի կուդա։
ԱՑ 103

Տես՝ Ալուր մաղեմ, Թեվի կու պա։

***

Խոր ուրբաթ ու սպա(խ)ս ի,
Տես՝ Եսոր ուրբաթ ա, պաս ա։

www.naregatsi.org

1350

Ինչ վոր ասեմ, չի լսեն,
կայնե դուռը՝ կըմըրսեն.
Դընաց առավ ախմախին,
Որը հինդ դան կըզըրսեն:
ԱՒ 346· ԲՍ 141

1351

Տանըս տակին հըրոսե,
Տիւս յըկիւն, յարըս ալեսե.
Էն տըեղավը քյընիւմ տըեղը՝
Լայըղ չըրավ թա խոսե:
ԱԺԹ 88

«Տանս տակին հըրոսե,
Դուս յեկի, յարըս տեսե,
Են տեղովը դընում տեղը՝
Լայաղ չըրավ թե խոսի»:

1352

Ակըռփու գաչա գար ու փոս ի,
Զեռացդ մատնիկ խաս ալմասակ.
Գեզի սիրելն թանկ արժի,
Գեզի թողնելն ել ափսոս ի:
ՎՍԲ 43

***

Ակըռփու գաչա գար ու փոս ի,
Զեռացդ մատնիկ լոս ալմաս ի.
Գեզի թողնելն չաս ափսոս ի:
ՊՎ 96

1353

Աղջիկ, անուշդ Արաբսի,
Դե՛ ելի, կայնի խաղա՛.
Աքյաճ չորերըդ խաս ի,
Դե՛ ելի, կայնի խաղա՛:
ՎԺԵՒ 11

***

Ճարիս անուն Արաբսի,
Ոտդն ելնի կարմիս Բաղի:
ՎԺԵՒ 5

1354

Դիլբարն ելեր կ'ելթա կավի,
Մոլեր նեղ եր, վոտներ ցավի.
Ցես են պըստիկ յարն եմ բըռնած,
Գեղ մի կանդնել իրեն դավի:
34· Ինձ (վ. յես) մի պուճուր
յար ունեմ,
Գեղով կանդնել (վ. կանդնած)
են դավի:
34· Ուղում եմ մի յար բըռնեմ,
Կոլոան ա կայնել դավի:
4· Գեղական կայնել դավի:
Հմմտ. Ապուր եմ եփե աղի:

***

Դու ելեր եր, կ'ելթեր կավի,
Մոլեր պըստիկ, ոտներ ցավի:
ՀԺԵ 57
2· Մաչիկ նեղ եր, ոտներ ցավի:
ՀԺԵ 94

***

Դիլբարն ելեր կ'ելթա կավի,
Մոլեր նեղ եր, ոտներ ցավի:
Գեղ մի կայներ ուրին ցավի:
ԱԵ 194

1355

Աղջիկ, անունըդ Մահի
Ճակատըդ բոլոր չահի.
Թե վոր ինձի յար չենես,
Վերադ կ'անեմ դավի:
ԱԴ 167
Տես՝ Աղջիկ, անունըդ Մահի:

1356

Դաբաբինա չի ծալվի,
Ջաբախանեն չի պարսի.
Բադըրընու սալդաթներ
Հենց մի քաղաք չի ճարվի:
ՀԺԵ 118

1357

Աղբոր բլուղը՝ ըսատ չի կարվի,
Աղբոր նըմանը՝ ըսկի չի ճարվի:
12· Ճարի բըլուղը՝ ըսատ չի
կարվի,
Ճարի նըմանը՝ ըսկի չի ճարվի:

www.naregatsi.org

1358

Կայնա քեղի խըբատէ,
Աղջի գընա կըբակի.
Կայնի՛, բոյիդ սեյր անեմ,
Ուբաթ, չաբաթ, կիրակի:
ԱԳ 95· ԲՄ 150

1359

Նըստաալ ըմ նուռան կյնաե,
Ա՛ աչկես կյա կյարմիր կյոաե.
Ա՛ տղա, ըռեղաղ դեն քյընի,
Ախմախ ըմ ըլալ քու հրնաե:
ԱԺԹ 86

«Նստել եմ նռան ծառի,
Մեջքիս կա կարմիր դաստ.
Ա տղա, ըռեղից դեն գնա,
Ախմախ եմ ըլել քու հետի»
(համար).

1360

Զայիր–չիման սաղ պիտի,
Իմ որդակը զաղ պիտի.
Ինչի՞ս ա պետք բեկի տըղան,
Իմ յարը չահբաղ պիտի:

123· Ջըրի վերա սաղ պըտի,
Իմ որդակը զաղ պըտի.
Ի՞նչ եմ անում Թուլունդին:
ՔՀ 160· ՏՒ 226
124· Ջըրի վըրան սաղ պըտի,
Իմ եորդակըս զաղ պըտի.
Իմ յարըս նախշուն պըտի:
ԱԳ 263· ԲՄ 132

13· Ջըրի վըրա սաղ պըտի.
Ի՞նչ եմ անում Թուլանդին:
ԲՄ 99
2· Մեր որդակին զաղ պիտի:
3· Ցես ի՞նչ կ'անեմ Թուլիկիդ:
3· Ի՞նչ անեմ Թուլի ընկերքը»

***

Զայի աչին սաղ պիտեր,
Մէյին որդեք, զաղ պիտեր.
Ի՞նչ անեմ դեղե–դյուդե,
Իմ յարը չապաղ պիտեր:
ՀԺԵ 123

***

Ջըրի վըրա սաղ պըտի,
Մի որդակ ու զաղ պըտի.
Ցես վըր կամ՝ Թաուլան ղուշ եմ,
Իմ յարը չահաբքաա պըտի:
ԱԺԱ 60

1361

Քըշերըս արագը բեղի,
Կըտըրեն ավազը բեղի.
Իմ յարես Թաուլան սըրտեն
Եշխեն ու հավասը բեղի:
«Գիշերիս երազը պիտի,
Կըտըրի ավազը պիտի.
Իմ յարիս Թաուլան սըրտի
Եշխեն ու հավասը պիտի»:

1362

Մըեր ըրբեն ճաղը բեղի,
Ծեր խըյարեն Թաղը բեղի.
Են չորիվներ քյընող տըղեն
Պըրանի յես խաղը բեղի:
ԱԺԸ 32
«Մեր արարին ճաղը պիտի,
Ձեր խիարին Թաղը պիտի.
Են չոլիվեր դնացող տղին՝
Բերանի յես խաղը պիտի»:

1363

Գիւթանիս լիւծը պիտի,
Դուչմանիս ոճը պիտի.
Ախվան, ոթախ, պոչիկ յար,
Կըշտանըվեր վոտնը պիտի:
ԱՋ 380

1364

Սարերին Թոխալը (Թուխալ) պիտի,
Հորերին կոխալը պիտի.
Իր գիր գրող, գալամ ածող,
Ծրնկանոցը Թոխալը (Թուխալ) պիտի:
ԱԳ 264

www.naregatsi.org

1365

Մեր տուն ձեր տուն մի պիտի
(պիտեր),
Մէջի պատը չի պիտի (պիտեր).
Մէջի պատը ի՞նչ (ո՞նց) անի,
Քաֆթառ տատը չի պիտի (պիտեր).
ՍՀ 374
4. Շուն քոփակը չի պիտի:

***

Մըեր տուն, ձեր տուն մին բեզար,
Մաչի պատը չի բեզար.
Մաչի պատը հի՞նչ անե,
Մաչի քաֆթառը չի բեզար:
ՍԺԹ 85

***

Ծովըն ձիկ դինի պիտի,
Տես՝ Ծովն ի դինին, դյամին կըթդա:

1366

Աղջիկ, կապեդ ալ պիտի,
Բողչեդ ծալիծալ պիտի.
Ում տուն էլ վոր Հարս երթաս,
Վոսկին սարեսար պիտի:
3. Ում տունն էլ վոր տուն
երթաս:
ՔՀ 165
13. Աղջի, կապեդ ալ պիտի.
Ում տունն էլ վոր Հարս գընաս
Տխ 140

***

Իմ դներեն ալ պիտի,
Բողչեն ծալիծալ պիտի.
Ում տուն վուր չիս տուն կ'ելհամ,
Ոսկին սարեսար պիտի:
ԹՄԿ 61
Տես՝ Ցես աղջիկ եմ, ալ
կուզեմ:

1367

Փըլավը դաբով պիտի,
Ոսկը լազաթով պիտի.
Ցես չուվկով մարդն ի՞նչ կ'անիմ,
Իմ յարը կարով պիտի:
ԹՄԿ 64

1368

Բաղ ու բաղչին քար պըտի,
Վարդի ծառին խար պըտի.
Ինձ նըման սիրուն աղջիկան
Մի լավ սիրուն յար պիտի:
ԱԺՍ 69
Տես՝ Քաղհան եմ անում մոա սարքին.

1369

Ա՛յ յար պըտի, յար պըտի,
Սարին վըրա որթ պըտի.
Իմ յարին բերանըմը
Մեն կուտար չաքար պըտի:
ԱԳ 264

1370

Իմ յարը ինձ յար պըտի,
Ձեռումը ֆանար պըտի.
Իմ յարի կանանած տեղը՝
Մեկ չինարի ծառ պըտի:
ՊՍվ 105. ԲՍ 142
3. Իմ յարի կայնած տեղը:
Տխ 188
34. Են յարի չոքած տեղը
Գըլխին քյոլիա սար պիտի:
4. Մի խընկենի ծառ պիտի:
3. Երթացած ճամբին դուբրան:

***

Իմ յարն ինձի յար պիտեր,
Գոտկումը խիար պիտեր.
Իմ յարի կայնած տեղը՝
Թուի չինարի ծառ պիտեր:
ՍԲ 346

***

Ցես են յարին յար պիտի,
Ձեռումը ֆանար պիտի.
Շորքած քըրտնած տեղը՝
Թուի չինարի ծառ պիտի:

www.naregatsi.org

234· Գոտկումը խիար պիտի.
Են յարի չոքած տեղը՝
Մին չինարի ծառ պիտի։
ԱԴ 264

1371

Ցարի կըշտին յար պըտի,
Աղ ու կանաչ խիար պըտի.
Աման, Նանի, մի՛ անի,
Ցարս ինձ բարեբար պրտի։
ԱԺԱ 52

1372

Իմ խոր տախտը չեն տախտ է,
Գարուն կիկա, կըծաղկի.
Ուչուկ վիմ աղբոր իկյալը
Կանանչ վարդեր կըթաղկի։
ԱԸ 144

1373

Եսմար ելե՝ կ'երթա խոտի,
Մեղր ու կարագ լեղվեն կաթի,
Ցես քո գարդեն կվառիմ դաթի։
ՀԺԵ 98

1374

Ցարիս խալավ կեղտոտ է.
Վոր կեղտը Ջանը չուտի,
Վարդի ջրրով լըվացի,
Բերնի գոլով չորցուցի։
ԱԸ 143
Համառ. Դու յարիկ, արի գընա։

1375

Գաղ աղբրի գըլխին նըստի,
Ալ վարդի պես լուսուն բացվի.
Գյոլիկդ տակը դամ ու նըստիմ,
Ցալքի թե իմ մուրազս առնիմ։
ՏՒ 217

1376

Շորորալով գընա, արի,
Ցար Ջան, դու կայնի իրզարի.
Ցես քու անուշ խաթեր համար՝
Անքուն կըմընամ մի տարի։
ՏՒ 227

***

Բախչե մ'եմ դըրե (ցաներ), սադա բիբար է,
Տես՝ Ադուռ մ'եմ ցանե, սադա նարդիվ է։

1377

Մեր տան քամակը դարի,
Աստված տա նանիս բարի.
Վոր սըրտիս ուզածի պես՝
Ինձ ուզեց նաղլու յարի։
ԱԸ 140

1378

Արտումբս ցանել եմ դարի,
Աստված տա իմ նանին բարի,
Վոր ինձ տրվուց չահել յարի,
Դարչին, մեխակ—նուշու Ֆարի։
ԱԺԱ 51

1379

Ֆադեցի արտ իմ դարի,
Կանչեցի՝ արի, արի.
Ձեն տրվի, ձենս չառավ,
Ինձ լացուց տարի տարի։
ԱԴ 97

1380

Մեր տան յետեվ արտ իմ դարի,
Երթանք, քաղենք, տանք խիարի,
Ձամբեմ Ջուլֆին դիարի։
ՔՀ 174

1381

Մեր տան վերեվ արտ իմ դարի,
Ֆանի քաղեմ, քամին տանի.
Մեջս երեք կաքավ բանի,
Մեկս հարիկ, մեկը մաոիկ,
Մեկն էլ իմ յարը կրմանի։
ԲՆԲ 525

www.naregatsi.org

1382

Կարմիր քարը հանդ արի,
Սիրտըս արնով բանդ արի.
Ձես ու դու չատ ենք սիրել,
Քաֆուր խալխը խանգարին:

1383

Ջյահլան ձին նըստի, արի,
Ջեզ եմ աշում մի տարի.
Թե եչիս ունես, սիրում ես,
Ինձ մի թողալ սարսարի:
ՏՅ 220

1384

Բուխարիկն եկա ցախ արի,
Ցափունջիս պատեն կախ արի.
Մըտա ծոցըդ չիլիմախ արի,
Պադիկ առա, ոխա՛յ երի:
ՀՀ 177

1385

Ղանավուզ կապեդ կարի,
Հազի, մեր տունը արի.
Ոխտը տարի ծոմ պահես,
Ինձնից լավը չես ճարի:
ՏՅ 215

1386

Տո տղա, տըղա լանկարի,
Շըլվար հագի(ր) ժանկառի.
Դրնա վերին թաղ վ'արի,
Պա՛պ զաղջկներ ու արի:
Աղջիկներու մերուկը տանք,
Ժիր փակեցնք ղըղըվըտանք,
Ջիդան կըտրիճ տըղեկներ,
Փախցուն ըլձեր աղջըկներ:
ԲՆԱ. 313
Տես՝ Տո տղա, տղա ալ կապով:

1387

Աղջիկ, նըստել ես կարի,
Ալ արխալըդ մի' կարի.
Ճարիդ սալդաթ են տարել,
Նըստի սպասես չորս տարի:
ԲՍ 129

1388

Մատղարդար ա, ժամ արի,
Դըրած ուխտըդ կատարի.
Խոսքիցըդ մի' յետ դառնա,
Ինձ եղբան մի' չարչարի:
ՏՅ 211

1389

Աղջի, անունըդ Մարի,
Ճակատըդ վոսկի չարի.
Մեր տանը ղալմաղալ ա,
Դու վերի թաղումն արի:
23· *Ճակատըդ բոլոր չարի.*
Մեր յանը ղալմաղալ:
Հմմտ. Աղջի, անունդ Մահի (Մարի):
Հմմտ. Այ տղա, դու բաղումն արի:

1390

Մարալ–մարալ ման արի,
Ջեյրան–ջեյրան տուն արի.
Մըթնել է (ա), չուտ տուն արի,
Մենակ եմ, չուտ տուն արի:
ՌՄ 132. Ա.Ե 201
34· *Թե յար ես առնել ինձի,*
Ել մի' մընա, տուն արի:
ԲՍ 144

1391

Սոված քուչեն ման արի,
Ձես քե մարդ չեմ համարի.
Դընա հորըդ պարտքը տուր,
Նոր արի աղջիկ սիրի:
Ա.Բ 340. ԲՍ 151
124· *Կայնել ես երի–երի,*
Ջեզ չան տեղ չեմ համարի.
Արի իմ անունը տուր:
1· *Շան տղա, մի' կայնի թերին:*

1392

Մանդըր–մանդըր ման արի, յարս ջան,
Իրիկունը տուն արի, Հայիո ջան:

www.naregatsi.org

1393

Բոյըդ սալբի, չինարի,
Կանչում եմ՝ մոտըս արի.
Աչխարքի հարուստ դանձը
Հաղիվ քեզի դին արի:

134· Բոյըդ սալվի չինարի.
Աչխարհիս մալ ու մուլքը
Անջախ քեզ հետ դին արի:
ՏԽ 162· ԲՄ 152

1394

Ծառ մ'ունիմ, եր չինարի,
Քամին կուտա, թել թել տանի,
Իմ յար նըստած բարակ մանի.
Խանե՛ խանե՛, խանե՛ խանե՛,
Ձիհո խիհո, խիհո խիհո:
ԾՎ 40
Հմմտ. Ծառ մը ունիմ ծիրանի:

1395

Ա՛յ պուճուր աղջիկ, տալդումն արի,
Ջան պուճուր աղջիկ, տալդումն արի:
(Կրկնակ)
ՌՄ 89· ԱԴ 164· ՏԽ 240

1396

Սարերի տալդումն արի,
Իմ յարի սավդումն արի:
(Կրկնակ)
ՌՄ 131· ՏԽ 214

1397

Աղջի՛, ես ըզումն արի,
Մեր դեղի դրդումն արի.
Թե ճամբեքդ կըտրեցին,
Դառի՛ են ճըզումն արի:
ՏԽ 221

1398

Ա՛յ տրդա, բաղումն արի,
Վոտներըդ չաղումն արի.
Մեր թաղը զալմաղալ ա,
Ման տուր, են թաղումն արի:
3· Ես թաղը զալմաղալ ա,
ՌՄ 136· ՏԽ 179· ԲՄ 156

13· Ա՛յ տղա, դու բաղումն արի.
Ես թաղը զալմաղալ ա:
ՔՀ 162· ԱԴ 168

4· Ման տուր, են քովումն արի:
123· Ա՛յ տղա, դու բաղումն արի,
Վոտներովդ չաղումն արի.
Ես թաղը զալմաղալ ա:
ՔՀ 179

Ա. տղա, դուն բաղումն արի,
Վոտըդ տո՛ւ, չաղումն արի.
Եսթենը զալմաղալ կա,
Շուռ տուր, են թաղումն արի:
ԹՄԿ 58

***

Ա՛յ տըղա, խաղով արի
Յոտներըդ չաղով արե.
Մեր թաղըն զալմաղալ ա,
Դու վերին թաղով արե:
Աե 192

***

Տես՝ Տո տղա, դու բաղով արի:
Տես՝ Որով յեկ, հա՛ որով յեկ:

1399

Սար, սար, սարումն արի,
Քիքիր Ջան, բաղումն արի:
(Կրկնակ) ՌՄ 133, ՏԽ 152

1400

Ա՛յ տրդա, երումն արի,
Ոչխարի բերումն արի.
Իմ մեր քե ապիկ չի տա,
Աղբորըս թևումն արի:
ՀԺԵ 112

www.naregatsi.org

34· Ես թաղը զալմաղալ ա,
Վարդի թըվերումն արի։
ՏԽ 177

34· Հերըս քե աղջիկ չի տա,
Վերին կալերումն արի։
ՀԺԵ 122

1401

Նազլու, դու երումն արի,
Ոչխարի բերումն արի։
(Կրկնակ)
ՏԽ 195

***

Տես՝ Տո տղա, բաղով արի։

1402

Ձիու վըրա ալ զաջարի,
Ներաղումբա քեզ պաչ արի.
Աբադուճի ի՞նչ գեթ արի,
ի՞նչ ջիգր արիր, վուր չիս զալի։
ԹՄԿ 62

***

Եկեք երթանք բանջարի (—րև),
Տես՝ Ուրեք երթանք մանդըկի։

1403

Դըռնիցը մի՛ դուս արի,
Ինձ մի՛ խըփի չոր քարի.
Ճես քու եչխիդ ճեռիցը
Դառել եմ գիժ սարսարի։
ՏԽ 158

1404

Աղջի, դըռնից դուս արի,
Ինձ չիկին թաուլիկ կարի.
Ցերքոր գըլուխըս դընեմ,
Ուրախացիր, ման արի։
ՏԽ 148· ԲՍ 141

1405

Տո տղա, բաղով արի,
Դուն վերի թաղով արի.
Իմ մերը քեզ աղջիկ չի տա,
Ղուսնակ գիշերով արի։
ՆՀՋ 89

Հմմտ. Ա՛յ տղա, երումն արի։

1406

Տո տղա, դու բաղով արի,
Վոտներըդ չաղով արի.
Քու ալ ջուլհն կըսըրտավ,
Պատի չըքեր կոտըրտավ։
ՆՀՋ 88

Հմմտ. Ա՛յ տղա, բաղումն արի։
Հմմտ. Տո տղա, ալ կապով։

1407

Ցար Ջան, խըճերով արի,
Նըխշուն բըճերով արի։
(Կրկնակ)
ՏԽ 101

1408

Ցար Ջան, գիշերով արի,
Կողքի պատերով արի.
Թե վոր տեսնող ել ըլնի,
Դու դըպա ինձի արի։
ԲՍ 134

1409

Ա՛յ գիշեր, դարձիր տարի,
Հացըս թող լինի դարի.
Մենակ յարըս ինձ համար՝
Սըրտով խոսքը կատարի։
ՀՄԽՍ. 28

4· Սըրտի խոսքը կատարի։
124· Ա՛յ գիշեր, տարի դառի,
Կերըս թող ըլնի դարի.
Սըրտով կայնի իրդարի։
ՏԽ 175· ԲՍ 153

1410

Դոր որ կ՚երթաս, չուտ արի,
Ցարըս մայլամիշ կ՚եղի։
ԱՀ 439

1411

Ա՛յ յար, այ յար, չուտ արի,
Քարկուտ չոլերով ման արի.
Քար չոլերով ման կը դամ,
Թե կորցընեմ սիրած յարի։
ԲՍ 126

www.naregatsi.org

1412

Ճամբորդի հետ խաբար արի,
Վոր չըմընաս եկող տարի։
Ձես մալ ու դուլվաթ չեմ ուզում,
Կարոտ եմ մի սիրած յարի։

ՏԽ 222

1413

Նըստա Ջունեն կար արի,
Դոշերըդ կանվա արի։
Ցարոյի նամակն եկավ,
Վարդերը թոռոմ արի։

ՀԺԵ 109

1414

Արի, խընձո՛ր, դու արի,
Ջամչի խընձոր, դու արի,
Իմանամ՝ յարս ա ղըրկե,
Կը պահեմ հազար տարի։

ՀԺԵ 114

1415

Աղջի, անունըդ փարի,
Վոսկին ճակատիդ չարի։
Ձես քեզի վափագում եմ,
Մի որ մեր խփին արի։

Հմմտ. Աղջի, անունըդ Մարի
(Մահի)։

***

Տընեն ելար երի–բերի,
Տես՝ Դու ման կըդաս, վերի վերի։

1416

Վիճակն ընկել ա դերի,
Ազազ տըղերանց ձեռի։
Տունըս երկու ձու կըտանք,
Ով վիճակը յես բերի։
(Վիճակի)

ԱԺՍ. 61

1417

Աղջիկ, աղջիկ, յես քեզ զերի,
Կրակդ ինկե, սիրտս կդաղի,
Պալանա բոց բերնես կ'ելնի,
Ծուց մի ջուր տուր, չեմնի իրիցի։
— Տըղա, տըղա, հայու տըղա,
Ախ քո չենք չնորք, վեր կաց գընա։
Մեր տուն ձեր տուն շատ հեռի ի,
Ջո սերն մոտ ձիկ ի՞նչ բան ունի։

ՎՍԲ 34

***

Սալչուն վաշա, յես գերի,
Կըրակ ինկե, սիրտըս կ'երի,
Պալանա բոց բերնես կ'ելնի։
— Ծո, Ովանես, դյավուր ողլի,
Բան մուսուլման, սան երմանի,
Ջո սերըն մոտ ձի ի՞նչ ունի։
Վոր իմ հերն իմնա, քի կըսպանի,
Արունդ հետ բոշ գինուն կըխըմի։
(Հին յերգի հոդված)

ՊՎ 93

1418

Ծիրանի մանիշակը թերի,
Կարոտ եմ քաղցըր սերի։
Սիրածը սիրածից հանողի՝
Ագիզ վորդին թորնըմը երի։

ԱԺՍ. 55

1419

Ելեր ես, կ'երթաս կը թերի,
Կըրակն ընկեր, սիրտըս կ'երի,
Քեզի տանողի տունն ավերի։

ՋԲ 19

1420

Մանուշակը երկու թերի,
Սիրածի սիրտը կ'երի։
Սիրածը վոր սիրածին չի տան,
Լեզըստուն կ'երթա գերի։

ԱԺՍ. 57

34· Ով իմ սիրածը ինձ չի տա,
Դատաստանին հոդին երի։

www.naregatsi.org

1421

Ստանդրոլ բոլոր մերի,
Իոլորը կըլլի դերի.
Ցես իմ յարը կը ճանչեմ,
Ոսկի մազերը կ'երերի:
ԱԴ 99· ԲՄ 144
12· Ելա, գընացի մերի,
Քաշեցի կաթի սերի:

1422

Մայրամ առուն թըռեր է,
Տերտեր փեչեն բըռներ է,
Ձանկ ըմ չամիչ տըվեր է,
Տասվերկու պագ առեր է:

Վայ Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,
Իմ Ջան քյո Ջանին հայրան:
ԲՄՎ 28
2 3· Տերտեր յախեն բըռներ է,
Երկու չամիչ տըվեր է:
ՎԺԵՐ 16

1423

Սարերաց սուսան բիւսեր է,
Ձորերաց քեղեր իլեր է.
Խարոներ եկան քանց յեղվընեկ,
Իրիշկեցիմ՝ յարըս մեկ չեր:
ՀԺԵ 59

1424

Դու ման կըգաս վերի վերի,
Կըրակն ընկե, սիրտըդ կ'երի,
Թելին մընաց որբեվերի:
ԲՄՎ 33

***

Տընեն ելար երի-բերի,
Քեղի կ'ըսեն որբեվերի,
Կրակ ընկի, ջանս ի կ'երի:
ՍՋ 72

***

Դու կըքելես վերի-վերի,
Կըրակն ընկեր, սիրտըս կ'երի,
Քեղի չասեն որբեվերի:
ԱԵ 193

1425

Դու ման կը գաս վերի-վերի
Կրակն ընկել, սիրտըս կ'երի
Դու մորս ասա՝ մինն (մեկս) ել բերի:
ՏԽ 86· ՌՄ 50

23· Կըրակն ընկեր, սըրտիկս երի,
Դու մորն ասա՝ մեկն ել բերի:
ԲՆԲ 364

1426

Սափորըն ուսիս դըրի,
Երթամ աղբուրը Ջըրի.
Ինչ փուչ գա իմ առջևը,
Ջար աչքի սըրտով խըրի:
ՀՄԽԲ 16
4· Դուշմանիս սըրտով խըրի:
ԲՄ 126

1427

Գընացի Ջուրը Ջըրի,
Աչքովըս տեհա ու սիրի,
Ոձի լեզին վեր կալի,
Դուշմանիս բալեն դեղի:
ԱԲ 340

1428

Գընացի Ջուրը Ջըրի,
Վոտըս ընկավ ոձի լեզի.
Իմ հորն ու մորն ի՞նչ ասեմ,—
Ինձ տըվին զարիբ տըղի:
ՔՀ 159· ՏԽ 178·
ԺԽ 13· ԱԴ 165

23· Ոտքըս ընկավ ոձի լեզի.
Ի՞նչ ըսեմ հորս ու մորըս:
ԱԴ 92· ԲՄ 150
34· Իմ հորն ու մոր աչքը դուս դար,
Վոր ինձ տըվին զարիբ տըղի:
ՍՋ 376
4· Ինձ խի՞ տըվին զարիբ տըղի:
ԱԺՍ 51

www.naregatsi.org

34· Հորն ու մորըն ի՞նչ ասեմ,
Ես՞տա տըվուց յեթիմ տըղի։
ԱՒ 342
Տես՝ 2217· Առակ ելար մնչ
գեղին։

1429

Թառոն գնաց բանջըրի,
Բանջար չելավ, խոտ ելավ·
Ատի միջին ճուտ ելավ,
Ճուտը թռավ, դոգն ընկավ։
ԱԴ 172

1430

Կնասուր ինձի գըրկիր ի,
Անթրոցով մըրկիր ի·
Կ'եթամ խանին դատ կանեմ,
Ճոչ տունը վերան կ'անեմ,
Փըսախիկ տունը չեն կ'անեմ։
ԱԹ 87
Տես՝ Կ'երթամ խանին դատ կ'անեմ։

***

Գեղով ըսին՝ քու-յար իրի,
Տես՝ Գիշեր ասին՝ քո յար եկավ։

1431

Գեղին վերեվ ծառ սալորի,
Սալորն իմնի կու կըլորի·
Գեղ գըրկողը կու հալվորի։
ՀԱ 457

1432

Բեխըդ քաշե, կըլորի,
Կարմիր թութըդ բոլորի·
Ով քեզ իմ ձեռից առնի,
Ընդոր տան դուռ մոլորի։
ԲՍ 127

1433

Տանըս տակին չըլորի,
Ճըղնները յետ կ'ոլորի·
Երանեկ են քըվորը,
Ոխտն աղբոր թագ կ'ոլորի։

***

Տանըս տակը չըլորի,
Ճըղնները յետ հըլորի·
Երենակ են քըվորը,
Ոխտն աղբոր թագ կըհըլորի։
ԱԳ 263
23· Ճըղնները յետ կըհըլորի,
Երնակ են քըվորը։
ԱՋ 382
34· Երնեկ կըտամ են քըվոր,
Ոխտն աղբոր թագ բոլորի։
ԲՍ 132
Մեր տան տակին չըլորի,
Ճըղքները յետ ոլորի,
Երնակ են քըվոր աչքին,
Ոխտն աղբոր թագ կ'ըլորի։
ԱԺԱ 57

1434

Վերեվ մեր տան քուլ չըլորի,
Շամամ ծըծեր ծոց կ'ըլորի·
Աչկունքըս տեսավ,
Հոդիս թրռավ։
ԲՆԱ 740

1435

Տանըս տակին կան չըլորի,
Ճըղնները յետ հըլորի·
Իմ ֆիղա յարըս տակավը ընցնե,
Բեղերը յետ հըլորի։
ԱՅ 113

1436

Ծիրանի յես ու չըլորի,
Ճալվերըդ յետ ոլորի·
Ամեն ինձի տեսնելիս՝
Հոդիդ վերիդ մոլորի։
12· Ծիրանի ծառ, չըլորի,
Զիլիֆներըդ կըլորի։
123· Մեր դուռը կա չըլորի·
Շալվերըդ յետ ոլորի·
Ամեն ինձի տեսնելուդ։
124· Ծառի տակը չըլոր ի,
Զիլիֆներըդ ոլորի·
Սիրտըդ վերիդ մոլորի։
ԱԵ 202

www.naregatsi.org

Մեր բաղին կա չըլորի,
Մաղերըդ յես ոլորի.
Ամեն միաքըդ ընկնելուս,
Սիրտըդ փորիդ մոլորի:
ՀԺԵ 126

***

Բաղչէ մ'եմ դըրե սադա սըխտոր ի,
Տես՝ Աջու մ'եմ ցանե, սադա
նարդիզ ի:

1437

Ելա երդիկը բացի,
Տեսա յարիս ու լացի.
Ով սիրածըս ինձի չը տա,
Կարոտ մընա որվա հացի:

1438

Ելա քու մոտեն գացի,
Խեղճ ու սեվիլ յես մացի.
Գըլոխս կիտամ քե խամար,
Իմ գարդին դու դիմացի:
ՏԽ 234

1439

Բրլրուլ, չե՞ յես չատ լացի,
Ջահիլ եամրըս կորուցի.
Ֆուրըս, աղրըրտիք, չե՞ք խըղճար,
Ելի ձեռքը մընացի:
ԱՋ 383

«Տո՛ աղասլ լաճ, տո՛ մոկացի».
Տես՝ Մեռնիմ քըղի, պըստիկ
լուսնակ:

1440

Ղո՛ւշ, իմ գըլխոզին անց կացի՛,
Աբի Թըռի ու անցի.
Գընա, յարիս աչքով տես,
Անուշ բարեվ քեր ընձի:
ՏԽ 197

1441

Ընկա առուն, գընացի,
Խեղդըվելով մընացի.
Ելա չորերըս չորցըրի,
Ագդ ու տակըս կորցըրի:
34. Ելա չորերըս հանի,
Ել ու դյունըս կորցըրի:

1442

Ղարիբ եմ, կարս գընացի,
Ղարիբ տեղ հարս գընացի.
Փոքրուց յես որ չըտեսա,
Անկեսուր հարս մընացի:
ՀՄԽԲ 11

34. Պըստրկուց որ չըտեսա,
Անփայ տեղ հարս գընացի:
ՆՀՋ 108

1443

Սարին տակը մընացի,
Բըկիս կապը վըլացի.
Խարար երեք իմ յարիս,
Ցես հոս գարիր մընացի:
ԱԳ 97. ԲՄ 151

***

Մառին տակը մընացի,
Ալ մանդիլը վըլացի.
Գացեք, ըսեք իմ յարիս,
Իրեն համար չատ լացի:
ԲՆԳ 491

***

Ֆինո ֆառը լըվացի,
Սարին տակը մընացի.
Խարար երեք իմ յարին,
Ցես չոլե չոլ մընացի:
ՋԲ 35

1444

Գիչերն անքուն յես մընացի,
Երազ տեսա, նըստա, լացի,
Ավետըընին ուխտ գընացի:
ՏԽ 115

1445

Ցես Արչակն եմ գուլաբեցի,
Գիչեր-ցերեկ ծովին կացի.

www.naregatsi.org

Ախարար տարեք իմ Սալաթին,
Հընար չեղավ, նըստա լացի:
Շորորա, Սալաթ, չորորա...
ՀՄԽԱ 49

Ճես Արշակն եմ Գուլավերտցի,
Դընացի գոլ, ոխտն որ մացի,
Զարա չեղավ, նստա լացի:
ՋՔ 23

234· Գիշեր-ցերեկ ծովին մացի,
Ախարար արեք իմ հայրիկին,
Իլաճ չեղավ, նըստա լացի:
ՆՀԳ 50

1446

Կիրակմուտ իրկուն քեզի խաբեցի,
Իրկիդ բաղդադին բըռնի չափեցի:

***

Ծծերս կոկոմ՝ ղարիբ ճամբեցի,
Տես՝ փչեցեք, հովեր,
Սարեր ձուն բերեք:

1447

Տան քով անցա, թաւփ քելեցի,
Լանդով ղարկի, ղերդիկ բացի,
Ցարըս տուն չեր, նըստա լացի:
ՔՀ 174· ԺԽ 25· 83
2· Լանդով ղարկի, ղերդիս բացի:
ՏԽ 243
Տան քով անցա, թաւփ քելեցի,
Բազեն տուն չեր, նըստա լացի,
Տըղեն կուլաը, որորեցի:
ՀՀ 327
Ելա երթիք, թաւփ քելեցի,
Ոտըս զարկի, երթիք բացի,
Ցարըս տուն չեր, նըստա լացի:
ՋՔ 22

***

Ելա տանիս, թաւփ քելեցի,
Լանկով ղարկի երդիս բացի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Ամար տուն չեր, նըստա լացի:
ՔՄՎ 24

Ելանք տանիս թաւփ քելեցինք,
Կարմիր խընձոր կըլորեցինք,
Երդիս բացինք, երիչկացինք,
Ախտար տուն չեր, նըստանք լացինք:
ՔՄՎ 34

Ելա տանիք, թաւփ քելեցի,
Զարկի լանկե մ' երդիկ բացի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի,
Փոռ ու վուշման թողի, գացի:
ԱՀ 443· ԺԽ 83

Երթըկեն ձեն տըվեցի,
Ոսքով զարկի, ծակ բացի,
Ակ խընձոր գըլորեցի,
Ցարս տան չեր, նըստա լացի:
ԱՆ 205

Ելա տանիս, թաւփ քելեցի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Լանկով զարկի, երդիս բացի,
Ցարըս տուն չեր, նըստա լացի:
ՀԺԵ 49

Ելա տանիս, թաւփ քելեցի,
Կըղվա երթիս իրիչկեցի,
Տըղեն կըլեր, չորսրեցի,
Թոնիր ընցավ, ցան չը լցի:
ՎԺԵՐ 4

***

Ելա տանիք, թաւփ, քելեցի,
Զարկի լանկե մ' երդիկ բացի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Երդիկեն ի ներս ձեն տըվեցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի:

Համմա· Ելա երդիս, երդիս տըփի:

***

Տան քով անցա, տան քելեցի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Ախանճար զարկի, ղերթիք բացի,
Շողիկեն վար իջա, գացի,
Նուբար տուն չեր, նըստա լացի:
ԲՆԳ 650

***

Ելա տանիս, թաւփ քելեցի,
Կարմիր խընձոր կըլորեցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի.

www.naregatsi.org

Թոներն ընցավ, ցան չթալեցի,
Կաթը կը յեռար, չը մերեցի,
Տըղեն կուլեր, չորորեցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի:
ՊՎ 126

Ելա տանիս, թափ քելիցի,
Կարմիր խընճոր կըլորիցի,
Լանգյով զարկի, երտիս բացի,
Աչք տըվի, իրիկիցի:
Թոներն ընցավ, ցան չթալիցի,
Կաթը պաղավ, չը մերեցի,
Տըղեն իլաց, չորորիցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի:
ՎՍԱ 40

Ելա տանիս, թափ քելիցը,
Կարմիր խնճիւր դըլիւրիցը,
Լանգով զարկը, երտիս բացը,
Կըզվա վերեն իրիկացը,
Յարըս տուն չեր, նըստա լացը,
Տըղեն ըլաց, չորորիցը,
Թոներ ընցավ, ցան չը տըվը,
Կաթըն պաղավ, չմերիցը:
ԾՎ 53 հա.

1448

Տուն ու դուռը ավլեցի,
Սեղանըս պատրաստեցի,
Եկավ իմ սիրած յարըս,
Ելա կողքը նըստեցի:
ԲՄ 133

***

Խանթի դըռվիք ավլեցի,
Տես՝ Մեր սըրախը ավլած ա:

1449

Ցոթ որ սարեր կան եկա,
Անթառան ծաղիկ քաղեցի,
Տարա դարդյախ ծախեցի,
Իմ նազլի յար պախեցի:
ՀԺԵ 49

1450

Աղջի, դու մեր դեղեցի,
Բերանըդ եկեղեցի.
Ատամներըդ մարգարիտ,
Աըդար տըղին դեղեցիր:

4. Ազատ տըղին դեղեցիր:
4. Ազատներին դեղեցիր:
34. Մըտար մեջ, համբուրեցիր,
Ելար դուս, քար քըցեցիր:

***

Ա՛յ տըղա, մեր գեղըցի,
Բերանըդ եկեղեցի.
Կարմիր քարը տաշեցի,
Բոյըդ վըրեն քաշեցի:
ԿԺԵ 60. ԲՄ 126

***

Ա՛ տղա, դու մեր գեղացի,
Ատար տըղին դեղեցի.
Ատամներըդ մարգարիտ,
Բերանըդ եկեղեցի:
ԱՔ 347

1451

Մանած մանեցի,
Պատեն կախեցի.
Իմ յարի խոսքերը
Դավթար արեցի:
2. Պատին չարեցի:

1452

Արտըս ցորեն ցանեցի,
Դարդըս հետը թաղեցի.
Հազար ու մի աղոթքներ
Ցանած վախտը չարեցի:
ԲՄ 156

1453

Ելա երդիս, աչեցի,
Ջիվան Ջանըս մաչեցի.
Ցես եղ բանեն խաբար չեմ,
Ֆաչքով մեջքըս քաչեցի:

12. Ելար դուռը աչեցիր,
Ջիվան կյանքըդ (վ. ումրդ)
մաչեցիր:

www.naregatsi.org

1454

Վարդին տալը ծըռեցի,
Զեվրես տակը փըռեցի·
Ցես ալեմին խոսքերուն
Իսթամպոլցին սիրեցի:
ԲՆԱ 623

1455

Ընկա թաղե թաղ, յես թուղթ
ճարեցի,
Շողչողան մատներս զալամ արեցի,
Աչքիս ըրտասունքը թանաք արեցի,
Սըրտիս դարդերը մեջը գըրեցի:

Գըրեցի, ասի՝ հալըս իմացիր,
Ցես կարըմ չեմ, ել դու դիմացիր,
Իմ կողմանե դու խիալով կացիր,
Ցես քիչ գըրեցի, դու շատ իմացիր:

Գըրեցի, ասի՝ ամենին տեր կա,
Եդ քու սըրտումը եդ ի՞նչ թավուր
տեր կա,
Ինձ հըմա վոնչ լիս, վոնչ ել քըչեր
կա,
Ցես խորոտ յեղնիկ, ինձի տեր չըկա:

Ասի՝ ամեն հավք իր բունը մըտավ,
Ամենն ել իրան հընդերը դդավ,
Մենակ յես եմ, ախ, յես մոլորված,
Ցես մատմատ քար եմ, տեղից
գըլորած:
ԱԺԱ 67
Հմմտ. Բանձրիկ սարերաց հըմենին
տեր կա:

***

Ինկյա թաղե թաղ, աղչե մ' ճարեցի,
Տըվի թարաղե մ' թըղթիկ առիցի,
Աչքիս արտասունք թանաք արիցի,
Շողչողուն մատիկերս կալամ արիցի:

Սըրտիս դարդեր դավթար արիցի,
Ստամպոլով քաղաք նորեռնկեցի:
Կարիբն ի նըստեր վեր ոտար
փուղցին,
կարիբն ախ կ'անի իւր խոր
խերանին:

Կանչեմ՝ չան արե, սարեր լացուցեմ,
Շատ կարիբ-կուրըթ ճամփեն դար-
ճուցեմ:
ՊՎ 83· ՌՄ 65

***

Ծամերս սիվտըկավ, ճամբախտ
աչկիցի·
Ինկա թաղե թաղ, ախչե մ' ճարիցի,
Տըվի թարախե մ' թըղթիկ առիցի,
Սինամա փիտուր կալամ կըտրիցի,
Աչիչս արտըսունք թանաք արիցի,
Իմ սըրտի դարդեր ինե գըրիցի,
Ստամբոլով քաղաքն ել որոնկիցի:
Արե, յար, արե, խոռվ մի՛ մընա,
Ատըվորիս մալ մարդու չի մընա:
ՆՀԳ 44

***

Ընդյա թաղե թաղ, ախչե մ' ճարիցի,
Տըվի թարաղե մ' թըղթի գյընիցի,
Շողչողուն մատքերս կալամ արիցի,
Իմ սըրտիս դարդեր ինե գյըրիցի,
Վանա չիմ Պոլիս մեկ որոնկիցի,
Շատ կարիբ կուրաթ վոռով
դարճուցի:
Արե, ջան, արե· արե, յար, արե,
Վալլահ կը մեռնեմ· խոցերս ի
խառե:
ՎՍՍ 63

1456

Ցես Զուլոն եմ Մաստարեցի,
Հինդ որ արի մեր տուն կեցի,
Դեմ աղոթքան եկեղեցի:
ՔՀ 173· ՏՒ 243
2· Իրկուն արի մեր տուն կեցի:
ԺՒ 107

1457

Ցես Զուլոն Մաստարեցի,
Քառասուն տարի քե սիրեցի,
Որիկ մ' քո ծոց չըքընեցի,
Իմ չեն անուն չավիրեցի:
ՀԺԵ 55

www.naregatsi.org

1458

Ցես Ալեքն եմ Մաստարեցի,
Սիրուն արի, մեր տուն Ղեցի,
Դեմ աղոթքան եկեղեցի:
ՀՄԽՄ. 38· ԺԽ 107

2· Իրկուն արի, մեր տուն կեցի:
ԺԽ 107

1459

Ես ի՞նչ բան եր՝ արեցի,
Իմ չալ գեյրեն կարեցի·
Գագմա մարդու հավան չի,
Դեռանի հոգին բարեցի:
ՀԺԵ 113

1460

Թաղա յոնջեք ջըրեցի,
Դանկընները սըրեցի,
Առավոտ գիշերհանա՝
Վիճկիս մատաղ կըտրեցի:
ՀԺԵ 132

1461

Ցես քեզ տեսա, սիրեցի,
Սրբտիս մեջը գըրեցի·
Ախ, քեզի սիրած որես՝
Գերեզմանըս փորեցի:

1462

Ցես քե պըստկուց սիրե(ի)ցի,
Անունըդ վեր բազկիս գըրե(ի)ցի,
Ջո գին սայսան Թիւման կըտրե(ի)ցի,
Աբռսիունք աչքովս համբախտ
աչքե(ի)ցի:
ՎՍՍ. 62

***

Ախչի, տիւ պըղտիկ եր, իս քի
սիրըցի,
Ջիւ անուն վար իմ բազկին կիրըցի·
Քեռ մ'ղքի չըխիմ*) սիրտըս կ'իրըցի,

*) Պահ մի քեզ չհայիմ (չտեսնեմ):

Համով դարդով ի՞նչ տ'ենիմ
բերդզյար ումր:
ՓՇ 29
Չմմա· Դու կըքնըես կաքվանակ:

1463

Ջարըս տաչի, բոլրեցի,
Յարըս տեսա, մոլրեցի·
Աչտեր մընա են ուխտը,
Վոր յես ենտեղ սիրեցի:

***

Ջարկի գինին թափեցի,
Տես՝ կարմիր գինին լցի Թաս:

***

Ծծերս կոկոմ՝ գարիր ճամփեցի·
Տես՝ Փըչըցեք, հովեր, սարեր ճուն
բերեք:

1464

Գիւլպեն քըցի, ընչի՞ քըցի,
Ցես քեզի միտըս եյ քըցի,
Ես կըրակը սիրտըս լըցի:
ՀԺԵ 117

***

Աչտարի Թուլեն քաղքըցի,
Տես՝ Մուսա մանուկ ջըհել եր:

***

«Ծամերս սիվորկավ, համբախտ
աչկիցի»,
«Ընդյա Թաղե Թաղ, աղչե մ'
ճարիցի»,
Տես՝ Ընկա Թաղե Թաղ, յես Թուղթ
ճարեցի:

***

Ցես քե պըստկուց սիրիցի (սիրըցի),
Տես՝ Ցես քե պըստկուց սիրեցի:

www.naregatsi.org

1465

Շահըրեբան ե, չահըրեբան.
Շահըրեբան ե դեան ընցի.
Իմ հոր կընիկ չերվընցի,
Տարա չուկեն, ծախեցի,
Ծամոն առա, ծամեցի:
ՎԺԵՍ. 3

1466

Ցես Ոսկան եմ Բալաբաչցի,
Աղի արցունք յես թափեցի.
Արտասունք դարձավ պուտ պուտ
արուն,
Պուտ պուտ արուն մեջ քարերուն:

1467

Ախ արի, սարեր լացուցի,
Իմ կարիբ ճամբուց դարձուցի:
Բանձրիկ սարեր, պետ պետ քարեր,
Իմ կարիբ մեջ ձե ի կորուսեր:
ՀԺԵ 50

Տես՝ Մոկաց սարեր, պետ պետ
քարեր:

1468

Կարիբի տիրոջ հացն աղու ի,
Կարիբներաց կյանք մահու ի,
Իրենց որերն դարդամահով,
Մընան իրարուց կարոտով:
ՎՍԲ 61

1469

Աղջի, դու ինձ լավ չափի,
Ովոր ուզի ինձ խաբի՝
Ախտծու հուր կըրակը
Ներանց տան դըլխին թափի:
ՏԽ 153

1470

Ելա երթիս, երթիս տըփի,
Ցարըս տուն չեր, նըստա լացի:
ՌՄ 98

***

Ելա երդիս, երդիս տըփի,
Ցարըս տուն չեր, նըստա լացի,
Շեկո, իմ դարդ դու իմացի:
Չմմտ. Տան քուվ անցա, թաւի քելեցի:

***

Իրիկ մ'ունիմ, կըթվի մաքի,
Տես՝ Իրիկ մ'ունիմ կըթվի իծ ա:

***

Կայնել եմ, չեմ կարող դալ,
Տես՝ Կայնել եմ, դալ չեմ կըրնա:

1471

Դըռանըս փակ չեմակալ,
Խընձոր քըցեմ, արի կալ.
Քըրոջըդ յարի հետը
Ինձ արել ես քենակալ:
ԱԴ 164
4. Ինձ չինել ես քենակալ:
ԲՍ 155

1472

Դու ելել ես, կերթաս ի կալ,
Ճակտիդ վըրեն կա ջուխտ մի խալ
Դու նըմաներ չինարի ծառ,
Դու նըմաներ զոլանի դառ:

1473

Քարը կըրի լըցի կալ,
Ցարոյս ընկավ մի սեվ ոսկ.
Փառք քեզանեն, բարեբար,
Իմա՞լ կըլլեր Դալո յար:
ՀԺԵ 110

1474

Սիրո կըրակին մարդ չի դիմանալ,
Թե՛ ինչ վոր սիրենք, մեզ կըլնի
հալալ.
Երունք ու Քըրչունք ընկերով
կ'ապրին,
Անընկեր չի ապրեր վոչ մի
ադամորդին:
ՎՍԲ 40

www.naregatsi.org

1475

Ցարըս յար ա ու մարալ,
Ըստեղծվել ա ինձ համար.
Ովոր կ'ուզե, թող խոսի,
Նա յա սըրտիս սիրահար:
ԲՍ 134

1476

Արեվը մորիցն է ծագել,
Մաս բարուճըդ նոր ես հագել.
Կարոտըդ առնելու համար՝
Երեսըդ իմ կողմըս թեքել:
Տի 236

1477

Կանանչ կարմիր ես հագել,
Վիզըդ մի կըռան թեքել.
Ինձ համար զոր ու զիչեր
Արեվի պես ես ծագել:
Տի 204

1478

Արեվը նոր ա ծագել,
Սարերի գըլխից չեքել.
Ի՞նչ պատահեց, դարդու յար,
Վիզըդ մի կողմն ես թեքել:
Տի 149

1479

Շաղ թափեր գետին հալեր,
Բոբիկ հետիկն եր կորեր.
Ախա գետիկն ու դացի,
Ցարոչ դուռ հանգըստացի:
ՀՀ 320

Չմմա. Գիշեր խալդա, դուս ելա,
Բոբիկ հետիկ մի գըտա...

***

Հագել եմ, ալ եմ ելել,
Տես՝ հագել եմ, ալ եմ եղե(յ):

1480

Իմ յարը հո՞ր (ո՞ւր) ա իլալ (ելել),
Սարերին քոն (քուն) ա իլալ.
Թոռ ա յեկալ, Թրչալ չի,
Ցափունչին չոռ (չուռ) ա իլալ:
ԱԴ 268. ԲՍ 139

Հո՞ր ա, հո՞ր ա են տըղան,
Սարումը քոն (քուն) ա են տըղան.
Թոռ ա յեկալ, Թըրչալ չի,
Ցափունչին չոռ ա են տըղան:
ԱԺԸ 30

***

Իմ յարը հո՞ր ա քեցալ (դնացել),
Սըրերումը քոն ա քեցալ.
Թոռ ա յեկալ, Թռչալ չի,
Ցափընչին չոռ ա կեցալ (հագել):
ԱԺԻ 48

1481

Լեռները չուքն է կոխել,
Ձաղըրը մուքն է կոխել.
Եյլարին ծառն է ծաղկել,
Մերը կարկուտն է տարել:
ԲՆԱ 624

Չմմա. Իրկունը մուքը կոխեց:

1482

Ըրդախիդ թան եմ ածել,
Բոյիդ նըման եմ ածել.
Ախբել եմ, թա քեզ կըդամ,
Բըլարդու ման եմ ածել:
ԱՁ 381

***

Ձարդախին թան եմ ածալ,
Բոյավըդ մըն եմ ածալ.
Ախփալ ըմ, թա քե եմ դալու,
Ցաղլուխըդ փոլ եմ ածալ:
ԱԴ 266. ԲՍ 149

***

Ախխալը ման եմ ածել,
Բոյիդ նըման եմ ածել.

www.naregatsi.org

Դու դիտես՝ յա՞ր եմ ասել,
Խաբել ու ման եմ ածել։
ԱԳ 98· ԲՄ 148

***

Եյվանըս ցան եմ ածալ,
Բոյովըս մին եմ ածալ.
Ցար ասացի, յար չ'ըրեցի.
Ցավընճի ման եմ ածալ։
ԱԳ 263

***

Ջարդախը ցան եմ ածել,
Բոյիդ նըման եմ ածել.
Ցես ել քեզ չան եմ ասել,
Մեծացրած ման եմ ածել։
(Որոր)
ԱՀ 202

1483

Լընընգան տիւս (դուրս) ա եկալ,
(յիկել),
Մըն ախչիդ տես (դես) ա եկալ.
Ողալ (ուղել) ըմ Թա Թոշան (Թշխե՞)
պաչիմ,
Ջամչիդալ ըռխես (ըռխիս) ա եկալ։

1484

Սարերը ման եմ եկել,
Դաշտերը բան եմ եկել.
Ասին՝ աղբերդ եկել ա,
Դըժի նըման եմ եկել։
ՀՄԽՄ 36

***

Ցոնջեքը յան եմ եկե,
Ցարոյիս ման եմ եկե.
Գինամ յարոս գալում ա,
Խելըռած տուն եմ եկե։
ՀԺԵ 109

***

Սարերըն ման եմ եկե,
Ցոնջեքը ման եմ եկե.
Եկան, ըսին՝ յարդ եկավ,
Խելըռած տուն եմ եկե։
ԱԵ 195
2· Ցոնջեքը յան եմ եկի։
ԱՋ 388
4· Ուշաթափ տուն եմ եկե։

1485

Սարերը ման եմ եկել,
Ցոնջեքուն յան եմ եկել.
Թըխիկ աղջիկ, քու դարդեն
Կանչելով ման եմ եկել։

3· Ամար աղջիկ, քո դարդեն։
34· Մագյար ինձի քյամ դիտես,
Ես սավդեն Թուշ եկել։

1486

Խընամի խոշ ես եկել,
Դարդակ ու բոշ ես եկել.
Երկու բուլուճ ես բերել,
Են ել ճամբան ես կերել։
ԱԳ 99· ԲՄ 146

1487

Քանի դուրբաթ եմ ընկեր (ընկել),
Միջացս դուխին չեմ քակեր.
Խարսնա՛ւկ անուշ, անթառամ,
Քեզնից զատ կինն ե հարամ։
ԲՄ 143

1488

Մեխակի ծառ եմ տընկել,
Քեզ համար հիվանդ ընկել.
Ախտը տարի տեղումըս
Ցես մի կըշտի յեմ պատկել,
ՏԽ 222

1489

Աղլուխով հաց ես ղըրկել,
Բերանը բաց ես ղըրկել.
Նազ ու նամաթի տեղակ՝
Մի բոլուկ լաց ես ղըրկել։
ՏԽ

www.naregatsi.org

1490

Մեղրած բարեվ եյիր ղըրկել,
Բարեվիդ մեջ յարիդ ղըրկել.
Եղ քու սիրուն մահ ջամալից
Յարաբ ընչի յես ինձ ղըրկել:
ՏԽ 226

1491—2

Ոխտ չաբաթ պաս եմ պահել,
Հետն ել աղաչանք արել.
Վոր սուրբ մեռոն մուրաղըս
Լըսել ա ու կատարել:
ՏԽ 267

1493

Հագել եմ, ալ եմ եղե(լ) (ելել),
Սըրտես հիլալ եմ եղե(լ) (ելել).
Հերվա իմ բըլբուլ լեղուս (լեղուն)
Ես տարի լալ եմ (ելել) դառե(լ):

ՌՄ 128· ԲՍ 127
ԱԴ 163

***

Հագել ես, ալ ես եղել,
Սըրտես հիլալ ես եղել.
Ֆո հերվա բըլբուլ լեղուն,
Ես տարի լալ ա դառել:

***

Աման աման եմ եղեր,
Հալես յաման եմ եղեր.
Ես հերու բըլբուլ եյի,
Ես (աս) տերի լալ եմ եղել:
ԲՆԴ 634

1494

Խմել եմ, խոշ եմ եղել,
Սիրուդ սարխոշ եմ եղել.
Երեկ լավ եյի եղել,
Եսոր ջիպ դեշ եմ եղել:
ԱՆ 203

***

Խմել եմ, խոշ եմ եղի,
Սիրուդ սարխոշ եմ եղի.
Հընդըստանու բերեք հուն,
Իմ յարիս բերեք տուն:
ԱՂ 138
Հմմտ. Ջուրս տաք, ջուր բերեք:

1495

Շըլինքըս ծուռն ես (իր) թողել,
Ելողու (ոտարի) դուռն ես (իր) թողել
Ինձ ենպես ես (իր) մոռացել,
Սարի են կուռն ես (իր) թողել:
ԱԽ 169· ՀՄԽԱ 36

1496

Ֆեղ համար ծաղիկ եմ ցանել,
Սերմը դըրախտիցը հանել.
Դիչեր-ցերեկ յես մխալար
Աչքիս արտասունքով ջըրել:
ՏԽ 160

1497

Զարբաբից չաղիր եմ չինել,
Ֆեղ ինձ մոտ ղոնաղ բերել.
Ասա՛, խոսալուդ մատաղ,
Կարոտըս դեռ չեմ առել:
4· Կարոտըս քեղնից առնեմ:

***

Երդիկը (ատն յեռով) տուն եմ չինել,
Տես՝ երդիկը բուն եմ դըրել:

1498

Աբաղը բուզ ա բըռնե(լ),
Ֆյաթյուլըդ թող ա բըռնե(լ).
Ֆուրը դուրբան աղբորը,
Սիրածը թեզ ա բըռնե(լ):
ԱԲ 343

www.naregatsi.org

***

Արաղը բուղ ա բըռնել,
Ֆյանքյուլըդ Թող ա բըռնել.
Տեղ տըվինք, յես անց կենամ,
Իմ յարն ինձ Թեղ ա բըռնել:

***

Արաղը բուղ եր բըռնե,
Ֆյանքյուլըդ Թող եր բըռնե.
Կոտրավ Արաղի չուղը,
Թափ տուր ֆյանջուլիդ Թողը:
ՍՋ 389

1499

Ալագյազ ձյուն ա բըռնել,
Ցարըս վատ դուն ա բըռնել.
Ելա դուղը վոր նայեմ,
Հուսն ասարծուն ա բըռնել:

1500

Վերմակդ վըրեդ ես քաշել,
Երեսըդ դալմով նախշել.
Այրվի քու սիրան ու արեվ,
Ֆանի՞ ինձ պես եք խաշել:
ԲՍ 135

1501

Վըրադ յորղան ես քաշել,
Սիրտս, հոգիս ես մաշել.
Ասուած անի, յամանաս,
Մեր տան պըստի Հարս դառնաս:
ԲՍ 125

1502

Բոխչա բահար եմ կապալ (կապել),
Աղու ղըհար եմ կապալ.
Ցես են յարին հավան չեմ,
Ոժավ վըրա չեն կապալ:
ՍԴ 268. ԲՍ 137

Բաղչա բըհար ըմ կապալ,
Աղուս ղըհար ըմ կապալ.
Ցես են տըղեն հոգիս չըմ,
Ոժավ յըրա հըն կապալ:
ՍԺԼ 43

1503

Սիրտըս սըրտիդ ա կըպել,
Լերդըս վարամ ա կապել.
Իմացիր, քու սիրուցըդ
Իմ համբերանքս ա հատել:
Տհ 200

1504

Լուսնակն ի բակն եր իջեր,
Բակն արեվով եր լըցվեր.
Լուսնակն եր սարու ոլոր,
Հեմ խորոտիկ, հեմ բոլոր:
ԲՆԲ 237

Տես՝ Լուսնակն եր սարի ոլոր:

***

Լուսնակն ի բակ իջեր եր,
Բակ չորերով լըցեր եր.
Լուսնակն իջեր վըր չըմին,
Մեռնիմ քո Թուխ բըրչըմին:
ՀՀ 312

***

Սապոնս դյուլ ա դառե,
Տես՝ Զայիրն եմ դրե լվացք:

1505

Սիրտըս ոջախ ա դառել,
Դառնացել, բոջախ ա դառել.
Գիշեր ցերեկ երվելով՝
Փոքրացել, պուճախ ա դառել:
Տհ

1506

Սիրեխը դոխ ա դառել,
Իմ յարը դոխ ա դառել.
Ինարար տարեք Մըրտոչին,
Ստիճն իրան չե առել:
ՍԵ 201

1507

Բոստանը(ս) բաղ ա դառալ
(տըեռալ),
Խրյարը(ս) Թաղ ա դառալ
(տըեռալ), (դառել),

www.naregatsi.org

Իմ յարը մին խոսք ա ասալ,
Սըրտումըս դաղ ա դառալ
(տըհռալ)։
ԱԴ 267· ԱԺԼ 44

1508

Գյուղըս գյուղում ա դառել,
Ցարըս լեյլում ա դառել.
Վոնց ասեմ, վոր հասկանաք,
Մի հատ զուլում ա դառել։
ՏԽ 162

1509

Իմ սերը սուր ա դառել,
Կըրակ ու ջուր ա դառել.
Ցար, քեզ սըրտով սիրելը
Ինձ Թուք ու մուր ա դառել։
ՀՄԽԱ 7

3· *Ցարիս սըրտով սիրելը,*
ՏԽ 190

1510

Սերըդ Թեժ կըրակ ե դառել,
Գիշեր ցերեկ ինձի վառել.
Դու էլ հետն ես հոգիս առել։
ՏԽ 224

1511

Սարերը զուրս ե դառել,
Արինը սիրաս ե առել.
Հեռու տեղ ճամբորդ եմ,
Աչքերըս չորս ե դառել։
ԱԴ 168

13· *Սարերը ճուն ե առե.*
Հեռու ճամբա յար ունիմ։
ԱԴ 103

1512

Սարերը ճուն ե առել,
Սիրտըս սիրուն ե առել.
Հեռու ճամբա յար ունեմ,
Աչքերըս քո՞ւն ե առել։

1513

Ալ ու ալվան ես առել,
Կարմիր լալա յես դառել.
Աղբեր Ջան, քե զուրբան,
Դու յես մեր գյուման։
ԿԺԵ 8

1514

Գըլխիդ ալ քողք ես առել,
Մարալին ընկեր դառել.
Ցարար ինձնից ի՞նչ տեսար,
Վոր եղքան չատ ես սառել։
ՏԽ 195

1515

Առվե առու յեմ Թըռել (Թափել),
Ֆառասուն կաքավ եմ բըռնել.
Ֆառասուն կաքավ միատեղ,
Ցարիս վեչքաչ եմ գըրկել։
ԱՀ 138

***

Առվե առու յեմ Թեվեր,
Ֆյառասուն կաքավ եմ բըռներ.
Խամբիցի՝ մեկ պակաս եր,
Խամբողի Թառն եմ Թրռեր։
ԾՎ 50

***

Առվե առու յեմ Թըռեր,
Ֆառասուն կաքավ եմ բըռներ.
Լուսուն ելա, մեկ չըկեր.
Կըշտիս իլին փարչ մի կեր,
Առա բերանս, լեզի եր.
Թափի գետին, գինի եր։

Գինի, գինի, գինըստան և այլն։
Տես... Գինըստան։
ՀՀ 312

***

... Առեց բերան, լեզի եր,
Թափեց գետին, գինի եր։
ՎՍԱ 48

www.naregatsi.org

Տես՝ Մխրճա, Մխրճա, իմ աղբեր։

***

Առավե առու յեմ թըռե,
Ֆառսուն կաքավ եմ բըռնե,
Համրով թառն եմ դըրե.
Լուսուն ելա, մեկ պակաս.
Լեզու տըվի, աղի եր,
Փորըս թափի, պինի եր։
Գինի, գինի պինըտան և այլն։
ՀԺԵ 96 հտ.

***

Առավե առու յեմ թըռե(ր),
Ֆառսուն կաքավ եմ բըռնե(ր),
Համրով ի (ու) թառն եմ դըրեր.
Ելա լուսուն, (մեկ) պակաս եր։
Առա բերանս, լեզի եր,
Թափի դեսին, գինի եր։
Գինի, գինի, գինըտան, և այլն։
ՆՀՋ 94· ԱԵ 191

1516

Տըղա, քու ֆասն ես ծըռե,
Ֆու ումուդ ինձնե կըտրե։
ԱՔ 439

1517

Արտին գարին ա հասել,
Ղարղու գամիշն ա հասել.
Նամարդ ըլես, ա՛յ իմ յար,
Բոյըս բոյիդ ա հասել։
ԱՋ 372

1518

Են սարին քեղ ա բուսալ (բուսել),
Իմ յարին բեղ ա բուսալ.
Խարար տարեք իմ նանուն,
Դիլաքը տեղ ա հասալ։
ԱԳ 262

1519

Առել ես ձեռդ՝ ավել,
Ի՞նդ ա ինձնից ավել.
Գիւղըր յերազումըս
Ֆեղ ինձ բուքա յեն տըվել։
Տի 246

1520

Արեվը հանեք ա տըվել,
Իմ աղբոր սանեք ա տըվել.
Մեռնեմ կըշտի՝ կանգնողին,
Թևերը կանեք ա տըվել։

1521

Ջաղացըս ման եմ տըվել,
Սիրել եմ, ջան եմ տըվել.
Ախոր տարի սերուքյուն,
Մեկ որ պայման եմ տըվել։
ՔՀ 162· ՌՄ 112· Տի 141·
ԱԴ 168· ԱԺԱ 59

14· Ջաղացը ման եմ տըվել.
Մի որ իրդար եմ տըվել։
ԱՔ 342

13· Գուքանը ման եմ տըվել.
Ախոր որ սերուքյուն։

13· Երևան ման եմ տըվել.
Ախոր որ, ախոր գիշեր։

***

Ջաղացը ման եմ տըվե,
Սիրել եմ, ջան եմ տըվե.
Ախոր տարի սիրուքեն,
Մի որ իրդար եմ տըվե։
ՀԺԵ 120

1522

Ջաղացըս ման եմ տըվի,
Սիրել եմ, ջան եմ տըվի.
Ջաղցի քարեր մանրատաշ,
Սիրտըս եղավ հալըմաշ։
ԱՔ 139

1523

Մատերդ չաղ ես տըվել,
Յուսերից կախ ես տըվել.
Ինձնից դայրի ուրիշին
Դու խոսք նըշահ ես տըվել։
Տի 242

www.naregatsi.org

1524

Գարունը նոր ա բացվել,
Վարդը կոկոն ա դարձել.
Աղաչանքըս չես (չէր) լսում,
Իմ սիրտը մոմ ա դարձել:
ՀՄԽՍ. 36

4. Ես սիրտը քար ա դարձել:

1525

Լուսնակը պահ ա մըռել,
Անուշ յարըս չեմ գըտել.
Աչքըս արցունքով լըցված՝
Գիշերը քուն եմ մըռել:
ՀՄԽՍ. 24

34. Աչքըս արտասունք լըցված՝
Ցես տեղաշոր եմ մըռել:
Տխ 170. ԲՄ 126

1526

Գիշերը քուն եմ մըռել,
Ջեզ երազումըս գըռել,
Ջեզնից ձեռ չեմ վերցնի,
Թանի սաղ եմ, չեմ վըռել:
ՀՄԽՍ. 24. Տխ 199

1527

Զարդախը պահ ես մըռել,
Զըլնի՞ նոր յար ես գըռել.
Ջեզանից անց կացող չեմ,
Խոսքըդ ըլնի ում հետ էլ:
Տխ 245

1528

Գարուն ա, ձուն ա արել,
Իմ յարն ինձնից ա սառել:
ՀՄԽՍ. 32

1529

Ջեզ համար քիսա չեմ կարել,
Ջերնին կարմիր քորա գըրել.
Ղանավուզ դոշլուկիդ յախին
Ոսկի, արծաթ կոճակ չարել:
Տխ 223

1530

Ցախիդ կարմիր ես կարել,
Վըրեն կոճակներ չարել.
Ուրիշին սեր ես տըվել,
Ինձ սիրելը թարկ արել:
Տխ 208

1531

Ալ մինթանեդ նոր ես կարել,
Թևերին արծաթ դուգմեք չարել,
Ինձի թողել, նորն ես ճարել:
Տխ 166

Տես՝ Միքայել չապիկ կարել եմ:

1532

Ախնոցին նոր եմ հարել,
Թաղա կարագ եմ արել.
Զառ մինթանիս գըրաղին
Ղանավուզ քորա կարել:
Տխ 179

1533

Երեվան բաղ եմ արել,
Ջիդյարըս դաղ եմ արել.
Դոստ ու դուշմանի միջին՝
Լացըս ծիծաղ եմ արել:
Ա.Դ. 98

***

1. Ալրանը բաղ եմ արել:
1. Ֆարաբըս աղ եմ արել:
Տխ 256. ԲՄ 126

Երեվան բաղ եմ երե,
Ջիդյարըս դաղ եմ երե.
Ոտար–դուշմանի մեջը՝
Լացըս ուրախ եմ երե:
Ա.Ջ. 389

Երեվան բաղ ես արել (առել),
Ջիդյարըս դաղ ես արել.
Դոստ ու դուշմանիս առաջ
Իմ լալըս ծաղր ես արել:

www.naregatsi.org

1534

Տավարը քոչ եմ երե (արել),
Դաֆտարը թող եմ երե.
Ցես մե պիճի յար մ' ունիմ,
Սըրտի ուզով եմ երե:
Ա.Զ 389

1535

Ծըմակին հոբս եմ արել,
Աչքերըս չորս եմ արել.
Վատ խաբարըդ լըսել եմ,
Արինը փորս եմ արել:
Ա.Ժ.Ա. 55

***

Ֆաթան հալալ եմ կարել,
Տես՝ Սիպտակ դերյա կարել եմ:

1536

Սուրբ Նըշան ուխտ եմ արել,
Ցես մի ջուխտ մոմ եմ վառել.
Ֆըսան տարիս Թամամեց,
Սըրտիս ուզածն եմ առել:
2. Մի ջուխտ կերոն եմ վառել:
Տի 102

1537

Երեվան ուխտ եմ արել,
Թաք ծամըս ջուխտ եմ արել.
Շան տըղեն սիրվել ա վըրես,
Փիտում ա Թուղթ եմ արել:

***

Աղջի, ծամերդ ջուխտ երինք,
Սուրբ Ովանես ուխտ երինք:
Հ.Ժ.Ե 81

1538

Ուաղկըվանք ուխտ եմ երի (արել),
Շեկ ծամեր ջուխտ եմ երի.
Ա'յ տրդա, խոսալ չուդա,
Քե համար Թուղթ եմ երի:
Փ.Շ 74
Տես՝ Աղջի, ծամերդ ջուխտ երինք:

***

Ծաղկավանքին ուխտ եմ արել,
Շեկ ծամերըս ջուխտ եմ արել.
Ա'յ տղա, էլ խոսալ չի ուզիլ,
Ցես քեզ համար Թուղթ եմ արել:
Ա.Ժ.Ա. 54

Տես՝ Սուրբ Կաթողիկե ուխտ կ'անեմ:

1539

Ղումարի հաղ ես արել,
Նախիրը բաղն ես արել.
Բոլոր իրեք տարի յա,
Ինձ մի խոսքի դուխտաղ ես արել:
Ա.Զ 374

Հմմտ. Ցես մի չամամի Թաղ եմ:

1540

Մալերըդ հյուս ես արել,
Ուսիցըդ կախ ես արել.
Վիզըս ծուռը Թողնելու՝
Ելի հետ խոսք ես արել:
Տի 246

1541

Ա'յ տղա, դու փետ ես արել,
Ծըմակին փետ ես արել.
Ո՞ւռնիմ վըրիդ յարաղին,
Եչխով վըրեդ ես առել:
Ա.Ժ.Ա. 50

1542

Թևերըդ բաց ես արել,
Ինձ համար լաց ես արել.
Ինձ մի որ չըտեսնելիս՝
Ծածուկ խաց ես արել:
Տի 242

1543

Աչքերըս Թաց ես արել,
Յորդանըդ բաց ես արել.
Ֆուրիկ նայե իմ յարին,
Վարդ ու մեխակ ա դառել:
Բ.Ս 126

www.naregatsi.org

1544

Մեր պատուն քար ես տարել,
Ինձ քեզի յար ես ճարել.
Կայնել ես, գյուլ կըլմանիս,
Բացվել ես, վարդ կըլմանիս:
Ան 201

1545

Բեռներով կաղ եմ բերել,
Քեղ ոսկե մաղ եմ բերել.
Հինդու անդին քարերից
Գըլխիդ փարմաղ եմ բերել:
Տխ 257. ԲՍ 156

1546

Իմ յարը հաց չի կերել,
Թազա մածուն եմ մերել.
Հեռու տեղից ա գալիս,
Ինձ լավ վեչքաչ ա բերել:
Տխ 144

1547

Մերըս (աղես) մածուն ա մերե(լ),
Փեսեքին տուն ա բերե(լ):
Անտեր մրնա դուղ կաուսն,
Փեսեքի վայն ա կերե(լ):
Ան 347

12. Աղեն կաթ ա բերել,
Աղչիկ մածուն ա մերել:
134. Աղեն մածուն ա մերել.
Անտեր մրնա չար կաուսն,
Երեսի սերն ա կերել:

***

Նանեն մածուն ա մերել
Փեսեքուն տուն ա բերել.
Անտեր մրնա չալ կաուսն,
Փեսեքու վայն ա կերել:
ԱԴ 175

Նանեն մածուն ա մերեր,
Ջոջ փեսի վայ պահեր ա.
Անտեր մրնար չալ կաուսն,
Ջոջ փեսի վայ կերեր ա:
Հժե 87

Իմ նանը մածուն ա մերեր,
Փեսեքին կանչեր բերեր.
Անտեր մրնա սեվ կաուսն,
Փեսեքին վայն ա կերեր:
Հժե 122

Թազա մածուն եմ մերել,
Փեսին ղոնաղ եմ բերել.
Կաուվաուեր, վորդիդ մեռնի,
Են էլ կաուսն ա կերել:
Համմա. Մերըս արավ ճըվածիդ:

1548

Աղբերըդ բաղ ա դըրել,
Վոտներին չաղ ա դըրել.
Եդ քու խաժուժ աչքերըդ
Իմ սըրտին դաղ ա դըրել:
Տխ 170

1549

Ծաղկի վըրա չաղ ա դըրել,
Իմ ճակատին ես են դըրել.
Ցես աղչիկներե սարդարին
Շատ վաղուց սըրտով եմ սիրել:
Տխ 82

1550

Բարդանը դուռն եմ դըրել
Ջևրերըս նուռն եմ դըրել.
Մե բերան չասիր՝ յերո՛,
Շլաֆիկեդ ծուռն ես դըրել:
Ան 342
Տես՝ Բահըդ ուսըդ ես դըրել:

1551

Իմ յարը դուռն ա դըրել,
Գոտիկը նուռն ա դըրել.
Երթացած ճամբին դուրբան,
Ալ ֆասր ծուռն ա դըրել:
3. Ցես կըմեռնիմ են յարին:

***

Իմ յարը դուռն է դըրած,
Ալ գոտին նուռն է դըրած,
Իմ յարիս բոյին մեռնիմ,
Ալ ֆասր ծուռն է դըրած:
ԱԴ 94

www.naregatsi.org

Իմ յարը դուռը դըրեց,
Գոտիկը նուռը դըրեց.
Մեռնիմ բոլոր քյանքյուլիդ,
Շլապեն ծուռ ես դրբե:
ՀԺԵ 112

***

Գըռանը դուռն եմ դըրել,
Գոտիկըդ նուռն եմ դըրել.
Աչքիդ, ընքիդ հավան եմ,
Փափախըդ ծուռն ես դըրել:

***

Իմ յարը դուռ կըղըներ,
Գոտիկը նուռ կըղըներ.
Ցես կըմեռնեմ են յարին,
Փափախը ծուռ կըդըներ:
ՏԽ 152
Հմմտ. Ցարըս կայնել ե դուռը:
Հմմտ. Փափախըդ ծուռ ես դրել:

1552

Երդիկը բուն ես դրե(լ),
Տղեկներ չուն եմ դըրե(լ):
ՍՀ 446

***

Երդիկը տուն եմ չինել,
Հավերին բուն եմ չինել,
Ընկերո՛ք, եկեք տեսեք,
Տըղերանց սուն եմ չինել:
ՏԽ 253

***

Տան յետեվ տուն եմ չինե,
Հավերուն բուն եմ չինե,
Մի՛ք վախենա, իմ դոստեր,
Դուշմանը չուն եմ չինե:
ԱԳ 99

***

134· *Տան վրրա տուն եմ չինել,*
Այ տըղեք մի՛ք վախենա,
Սուլթանին չուն եմ չինել:

1553

Երդիկներ բուն եմ դըրել,
Հորըս մորըս քուն եմ դըրել.
Աղջիկ յարիս հավասից՝
Ամեն բան տուն եմ դըրել:
ՍՀ 132

1554

Բահըդ ուսըդ ես դըրել,
Թովչակը ծուռն ես դըրել.
Մե բերան չասիր՝ յերո՛,
Շլափկեդ ծուռն ես դըրել:
ՍՀ 343
Տես՝ *Բարդանը դուռն եմ դըրել:*

1555

Աչքերըդ դեղ ես դըրել,
Ինձի դըժի տեղ ես դըրել.
Անըղդամի խոսքովը
Իմ վըրա մեղ ես դըրել:
ՏԽ 169· ԲՍ 124

1556

Աչքըդ սուրմա յես դըրել,
Մեղը ու կարագ ես կերել.
Կերածըդ քեզի անուշ,
Ինձ համար ի՞նչ ես բերել:
ՏԽ 247

1557

Փափախըդ ծուռ ես դըրել,
Գոտիկըդ նուռ ես դըրել.
Ծոցումըս դեղին ոսկի՝
Դու երկու բուռ ես դըրել:
ՏԽ 171· ԲՍ 148

Տես՝ *Իմ յարը դուռն ա դըրել:*

1558

Ծոցըդ վարդով ես լըցրել,
Սիրտըս դարդով ես լըցրել.
Ջոբս բոլորըս լալ ու վաո՝
Խոսդ մարդով ես լըցրել:
ՏԽ 157

www.naregatsi.org

1559

Ձակատըս դեմըդ բացել,
Ֆեզ համար չատ եմ լացել.
Ինձ Թողել ես մոլորած,
Դու քեզ մեկդան ես քըցել:
ՏՒ 173

1560

Ոխտը տարի կ'անե, իմխիր ես դացեր,
Իմխիրի չոլերը թիւքեն ես բացեր,
Ձեռացըդ Թղթիկն ալ ինչո՞ւ յես մոռցեր.
Ադ տեղացը յարուն քուռք ես հազուցեր,
Ֆու եոքսիւղ յարիկըդ չատ ես լացուցեր:
ՀՍ. 460

1561

Ֆիրդ ասավ՝ չատ ես լացել,
Սըբտիդ սուվրեքը բացել.
Վարդի Թըփերի տակին
Սերըդ ինձ ես խոստացել:
ՏՒ 199

1562

Տեղիցըդ նոր ես վեր կացել,
Փերուչաններըդ կախ քըցել.
Ո՞սմ ինադուն դուշմանի դեմ
Դու սըբտիդ դըռներն ես բացել:
ՏՒ 236

1563

Հոռնճ եմ արել, նեղացել,
Գետն եմ մըտել, լեղացել.
Ուխ որվա հիվանդ եյի,
Ծոցդ եմ մըտել, սաղացել:
ՍՋ 374

1564

Ելի գալն եմ խմացել,
Աչքըս ճամբիդ մընացել.
Ֆեզ համար պիչեր-ցերեկ
Միաք անելով եմ կացել:
ՀՄԽՍ. 7

12. Ցերըոր գալդ եմ խմացել,
Աչքըս ճամփին ա մընացել:
ՏՒ 175

1565

Ախչի, ի՞նչ ես խմացել,
Ինձ ու մոլոր եմ կացել.
Ինձ գըժվացնելու համար՝
Սիպտակ դոշըդ ես բացել:
4. Ես սիպտակ դոշըդ բացել:
ՏՒ 198

1566

Չորս տարի յա գընացել,
Սիրտս դադ է մընացել.
Ցար Ջան, վագիդ անցել ա,
Երկու ամիս ա մնացել:
ԲՍ 128

1567

Արտախը վրեր ա քեցել (գնացել),
Մաչավը*) ոել ա քեցել.
Ջահտ ըրեք, Ջաուահ պերեք,
Էն տըղան մաչին**) ա քեցել:
ԱԺԼ 43

*) Մեջովը. մեջին:

1568

Ըատըղաըվեր ճիւր ա քեցել,
Մաչավը հըետ ա քեցել.
Վրեր իմ յարըս յեկել ա,
Ուընքամանչըս յետ ա քեցել:
ԱԺԼ 46

«Ես տեղս ի վար ջուր է գնացել,
Մեջովը հետ(ք) է գնացել.
Վոր իմ յարս յեկել է,
Ուընքամեջս յետ է գնացել»:

1569

Լուսնակը բակ ա քըցել,
Ֆեզ ամպի տակ ա քըցել.
Իմ կուրացած բախտըն ել
Ինձի մենակ ա քըցել:
ՀՄԽՍ. 27

3. Իմ քուռացած բախտըն ել:
ՏՒ 198

www.naregatsi.org

1570

Արեվը քակ ա քցել,
Շողքը սըրտիս մեջ ցըցել.
Քու սերդ ել մի դըհիցը
Լերդ ու թոքըս է խոցել:
ՏԽ 212

1571

Լուսնակը չողդ ա քցել,
Իմ յարը քողդ ա քցել.
Բարակ քամին տալիս ա,
Ալ քողը դողդ ա քցել:

1572

Երեսըդ չողք ա քցել,
Սիրտըս դարդերով լըցել.
Քու սերդ սըրտիս միջին
Հազար խանչալ ա ցըցել:
ՏԽ 195

1573

Գետնը յեր*) կարմինջ եմ քըցալ (քըցել),
Մընը մեջ վարթևը եմ լըցալ.
Խարար տարեք իմ յարին,
Ձիմ իրան դարդերն եմ լըցալ:
ԱԳ 267

*) Գետի վրա:

1574

Քըթկալը քիթս եմ քցել,
Իմ յարը միտս եմ քցել.
Եսոր երկ'որ չեմ տեսել,
Կըրակը սիրտս եմ լըցել:
124. Ծայլուղը ճիտս եմ քցել,
Շեկ յարը(ս) միտս եմ քցել.
Կըրակը սիրտս եմ քցել:
ԱՔ 346

***

Սեվ փուչին ճիտս եմ քցել,
Կըրակը սիրտս եմ լըցել (քցել),
Եսոր հինգ (չորս) որ չեմ տեսել,
Իմ յարը(ս) միտս եմ քցել:
ՌՄ 125. ԱԳ 169.
ԲՍ 130

1·3. Սեվ փուչին վիզս եմ քցել.
Թամամ հինգ որ չեմ տեսել:
1. Բաղդատին վիզս եմ քցել:

***

Ուսկալը ուսս եմ քցել,
Շան ալդին միտս եմ քցել.
Եսոր չորս որ (մին որ ա) չեմ տեսել,
Կըրակը սիրտս եմ քցել:

***

Լաչակը բուկս (ճիտս) եմ ձըդե,
Իմ յարը միտքս եմ ձըդե.
Իրեք որ է չեմ տեսե,
Կըրակը սիրտս եմ լըցե:
ԱԳ 95
124. Իմ յարը միտս եմ ցըկե,
Լաչակըս ճիտս եմ ցըկե.
Կըրակը սիրտս եմ ցըկե:
ԱԳ 102

1575

Հուսերըդ կախ ես քցել,
Սիրտըս դարդերով լըցել.
Տրտրանքըս տեսնում ես,
Ախանջըդ խի՞ չես խըցել:
ՏԽ 219

1576

Ջուն կուդա փաթիլ-փաթիլ,
Փըտում ա մեր դարաֆիլ.
Սիրածին վոր չըտեսնեմ,
Արուես կ'երթա դիփ կաթիլ:
ԲՍ 157

1577

Աբի քաղենք խավըրծիլ,
Դու կումանիս մանուկու ծիլ.
Հեյրան եղնիմ քու բոյին,
Դու ինձի ձենե պիլ-պիլ:

1578

Սարևբին կըլի դանձիլ.
Քեղը հետը, ծըլոտ, անձիլ,
Ով իմ սերըս յետ առնու,
Վորդին ըլի անձիլ-անձիլ:
ԱԺՄ 60

www.naregatsi.org

***

Սարերին քեղ չի ընել,
Տես՝ ... «չինի» չարքի մեջ:

1579

Երթանք Ըստամբոլ,
Բերենք վարա բոլ.
Մեր յարի համար,
Առնենք ջուխտ ըմ սոլ.
Խաղնենք դարեդար,
Ընկնենք չոլե չոլ:
Արի, յար, արի, խըռով մի՛ մնա,
Աստվորիս բան մեղիկ չի մընա:

***

Երթանք Ըստամբոլ,
Փող ել պիրենք բոլ.
Առնենք ջուխտ ըմ սոլ,
Խաղնենք դորվեդոր:
ԲՄՎ 21

Եհանք (երթանք) Ըստամբոլ,
Պիրենք (բերենք) ոսկի բոլ.
Առնինք (առնենք) ջուխտ ըմ սոլ,
Խայնենք (խաղնենք) դորեդոր:
ՊՎ 121. ԲՆՄ 583

Կ'երթամ Ըստամբոլ,
Պիրեմ ոսկի բոլ.
Խժնեմ Ապրուսմ,
Առնեմ ջուխտ ըմ սոլ,
Խայնենք դորե դոր:
ՎՍՄ 37

Երթամ Ըստամբոլ,
Դատիմ վարա բոլ.
Իմ յարի (յարոջ) համար
Առնիմ ջուխտ մի սոլ:

Արի, յար, արի, խռով մի՛ կենա,
Աստվորիս բան, յար, մղիկ չի
մընա:
ՌՄ 58. ՏԽ 97

Երթանք Ըստամբոլ,
Բերենք ոսկի բոլ.
Երթանք Արզրում,
Առնենք ջուխտ ըմ սոլ.
Խայնենք դորե դոր:
ՀԺԵ 86

Իջնենք Ըստամբոլ,
Գընենք ջուխտակ սոլ.
Հագնինք դոր բը դոր,
Ընկնինք չոլ բը չոլ:
ԲՆԳ 122

1580

Երեսդ և վրքիդ նըման վարդի քոլ,
Թե կ'ուզես արծաթ, կուտամ ոսկի
բոլ.
Քո սերն իմ սիրուս կապենք,
կապկպենք,
Անցնենք սար ու ձոր երթանք
Ըստամբոլ:
ՎՍԲ 42. ԺԽ 31

1581

Երանեկ քե, բաղչի բըլբուլ,
Վոր չես տիսե չիդրի մըրմուռ.
Վոր տիսնաս չիդրի մըրմուռ,
Կըթափի քյո նըխչուն փիտուռ:
ՎՍՄ 59
Երանեկ քե, բաղչի բըլբուլ,
Վոր չես տեսի չիդրի մըրմուռ.
Թե վոր տեսնաս չիդրի մըրմուռ,
Կըթափի քո սըրմա փիտուռ:
ԱԺԹ 107

1582

Ա՛խ, խազար երնեկ հան դյախ,
Ինչ կըկյա (կըզա) իմ մերիկ,
Երկու խարիր մանեթ կըխամբի,
Ըմ խեր կ'ասա՝ քիչ ա, քիչ ա.
Ըմ մեր կ'ասա՝ բոլ ա, բոլ ա:

Տուռու տուռ տուռ տուռ տուռ տուռ տուռ,
Ա՛խ, խազար երնեկ են ավուր:
ՎԺԵԲ 18

1583

Հար յե՞ր կենանք վախե վախ,
Արի անենք աո ու փախ:
Տես՝ Բաղչա քաղաք ձորի մեջ:

www.naregatsi.org

1584

Անտոնի ձեռի յայլուխ,
Աչխենի լաչին ուներ պուխ։
Խորտա եր Աչխենը, և այլն։
ՏԽ 184

1585

Սասման կ'ելներ բարակ ծուխ,
Ցարիկ մ'ունենք Բուլանուխ.
Ջարկեց մախճան, թորկեց պուխ,
Երես կարմիր, աչքեր Թուխ։
ՀՀ 320· ԺԽ 64

Տես՝ Ցար մի ունիմ Բուլանուխ։

1586

Դրոնեն անցա, Թընդիրն եր ծուխ,
Աչքեր բալակ, ունքերը Թուխ,
Մեռնիմ քեզի, սուրբ Բուլանուխ։
ՋԲ 21· ԺԽ 63

***

Իրիկուն Թունդիր մուխ,
Աչքեր բալաք, ընքներ Թուխ,
Թալեր լաճի, կախեր պուխ,
Աժեր Մուշն ու Բուլանուխ։
ՀԺԵ 97

123· Առավոտ Թունդիր մուխ,
Թալեց սարիկն, կախեց պուխ,
Աչքեր բալաք, ընքեր Թուխ...
ՀԺԵ 123

123· Առավոտուն Թոնիր մուխ,
Ցաչմաղ գարկիր, Թորկիր պուխ,
Կլոր աչքեր, ընքեր Թուխ...
ԺԽ 64

***

Առավոտուն Թոնիր մուխ,
Աչքեր բալաք, ընքվեր Թուխ.
Արի երթանք Մուշ, Բուլանուխ,
Ցըրվի մեր սրտի քինն ու վուխ։
ՎՄԲ 29

234· Ցաչմաղ գարկիր, Թորկիր պուխ.
Իրիկըվան Թոնիր վառ,
Ցաչմաղ կապեր խառ ու մառ։
ԱԵ 195

***

Առավոտուն Թոնիր մուխ,
Կախիր յաչմաղ, Թորկիր պուխ.
Աժիր Մուշն ու Բուլանուխ։
ԱՀ 444· ԺԽ 63

12· Առավոտուն Թոնիրն եր մուխ,
Կլոր աչքեր, ընքեր Թուխ...
ԺԽ 63

Առավոտուն Թընդիր մուխ,
Կլոր աչքեր, ընքներ Թուխ,
Աժիր Մուշն ու Բուլանուխ։
ՌՄ 86

***

Առավոտուն Թոնդրին մուխ,
Աչվին բալակ, ունքվին Թուխ,
Ջեմ ի տա Մուշ Բուլանուխ։
ՋԲ 22· ԺԽ 63

***

Թունդիր վառեր, եղեր և մուխ,
Կապել փուչին, Թորդել ա պուխ,
Ունքերդ կամար, աչքերդ Թուխ։
ՓՀ 174

23· Կապե փուչին, Թորկեր և պուխ,
Ունքեր կամար, աչքերն և Թուխ.
ՏԽ 243· ԺԽ 63· 82

***

Առավոտ Թոնտիր մուխ,
Փուչին կապե, Թողե պուխ,
Ջեռ բընենց, տարավ Բուլանուխ։
ՀԺԵ 127

***

Առավոտուն Թոնդիր մուխ,
Ձերմակ լաչիկ, գըլխուն Թուխ։
ՋԲ 20· ԺԽ 63

www.naregatsi.org

1587

Են սարըմը երկու ծուխ,
Մինը հանդած, մինը մուխ.
Ցես մի յար եմ կորցըրել,
Ֆինթը կալած, վարսը թուխ:
Ա.Ժ.Ա. 53

Սարեն ելավ երկու մուխ,
Մինը հանդավ, մինը ծուխ.
Սիրականըս կորցըրի,
Ֆինթը կալնած, վարսը թուխ:
Հ.Ժ.Ե 126

***

Սարի գլխին երկու մուխ,
Մինը մուխ եր, մինը ծուխ.
Աղնիվ քուրըս կորցըրի,
Ֆինթը կալած, մազը թուխ:
34· Ջիվան քիր եմ կորցըրել,
Ֆինթը կալը, մազը թուխ:
4· Ֆինթը կալած, ծամը թուխ:

1588

Մեր տան տակին երկու ծուխ,
Մինը հանդած, մինը մուխ,
Ցես մի դնացած յար ունեմ,
Բեխն բլորած, ճակըը թուխ:
Ա.Ժ.Ա. 57

1589

Սարիցն ելավ երկու ծուխ,
Մեկը հանդավ, մեկը մուխ.
Երկու դյոզալ եմ սիրե,
Մեկը չեկ ա, մեկը թուխ:
Հ.Ժ.Ե 133

***

Սարեն կելլեր երկու մուխ,
Մեկը հընկավ, մեկը ծուխ.
Երկու դիզալ եմ սիրե,
Մեկը չեկլիկ, մեկը թուխ:
Ա.Դ. 102· ԲՍ 138

123· Սարեն ելավ երկու մուխ,
Մեկը մարավ, մեկը ծուխ.
Երկու սիրուն երեվաց:

1590

Ծառատակին բարակ մուխ,
Հար յե՞րբ քաշեմ ախ ու վուխ.
Դուս կ'ելնեմ, աղբերս կու դա,
Բուկը սիպտակ, բենը թուխ:

1591

Ծառի տակին բարակ մուխ,
Ջուր յե՞րբ քաշեմ ախ ու վուխ.
Սիրաըս բանամ՝ յարա յե,
Գաղտուկ չե, աշկարա յե:

***

Ծառի տակը ալաֆ մուխ,
Ջուր յերբ անեմ ախ ու վուխ.
Սիրտըս բացեմ, յարա յա,
Թաքուն չի, աշկարա յա:

1592

Ցար մի ունիմ Բուլանուխ,
Հաղեր ճուղին, թորկեր պուխ.
Ճոպլակ բաժ, բարակ մատներ,
Աչքեր բալակ, ընքներ թուխ:
Ա.Ը 442· Ժ.Ի 64
Տես՝ Սասման կ'ելներ բարակ ծուխ:

1593

Բուխարա փափաղըդ ծալած,
Վըռնակըեքը*) ջուրըդ հալած.
Տու**) մին ջահիլ տըղա ընխս,
Շըհարին մին բուրջը կալած:
Ա.Ժ.Ի 44
*) Վռոսկիքը: **) Դու:

1594

Հաղող, ծառը անիծած,
Ունես չատ տրներ քանդած.
Ովոր քո ջըրից հեռանա,
Ջիբը կըմընա փակված:
Ի.Ս 156

1595

Ղարիբ երկիր ման եկած,
Ջանիդ մեռնեմ բեզարած.

www.naregatsi.org

Մի վոտը վոր չուտ դայիր,
Ինձ չեյիր տեսնի տարած:
ՏԻ 181

1596

Զոլում քըրդեր մեկ եղած,
Զորս կողերս են բոլորած.
Զորուվենով մեր տավար
Թալնեցին եղած-չեղած:
ԲՄ 143

1597

Մեր դռան առաջ առու հանած,
Ձեր դռան առաջ առու հանած.
Միջու միջու ուհան ցանած,
Ինձի իմ յար միջին հանած:
Ա.Ղ 443

Վերիվ մեր տան առուն հանած,
Ներքևվ ձեր տան առուն հանած.
Շուրջ ու բոլոր ուհան ցանած,
Իմ յարն ու քույմ մեկ նըշանած:
ԲՆԳ 651

1598

Նարընջի թել-թել մանած,
Իմ տեսած, քու հավանած.
Ես որ իրիք որ չեմ տեսե,
Ինչոր լակղու թալանած:
ՀԺԲ 112

***

Միրանին թել-թել մանած,
Իմ տեհած, իմ հավանած.
Իրիք որ ա տեհել չեմ,
Հենց եմ լեկղու թալանած:
Ա.Ժ.Ա. 55

12. *Սարումն ունիմ թել մանած,*
Իմ սիրած, քու հավանած
Ա.Ժ.Ա. 61

1599

Սիպտակ ու սեվ մի մանած,
Իմ յարը սըհմանած.
Ոխտը տարի տեսել չեմ,
Հենց եմ ըչխարեն հանած:
Ա.Ղ 382

1600

Գընացի տեսա քընած,
Գիւղիւբ-գիւղիւբ քըրթընած.
Մեկ երեսը յետ քըցի,
Տեսնեմ՝ վարդ մանիշակը փըռած:
Ա.Ղ 378

4. *Վարդ մանիշակը ցանած:*

Գընացի տեսա՝ քընած ա,
Գիւղիւբ-գիւղիւբ քըրթընած ա.
Ցետ քըցեցի, թա տեսնեմ,
Վարդ, մեխակ խըռնըված ա:
Ա.Ղ 376
Չմոռ. Նանիկ ասեմ՝ քընես դու:

1601

Բարակ մանած, երկեն խինած,
Մանեմ, մանեմ, կըտրում մնանած.
Դարուն երե, խինած չըկա,
Ցետ քո՞սիրուն ևրա մըրկա:
ՀՀ 306
Տես՝ Մեռնիմ քըղի, պըզտիկ լուսնակ:

1602

Ջաղացիս դուռը տաչած,
Ադըբխիս դյուլը քաչած.
Կեռ կեռ ունքերիդ մեռնեմ,
Ոսկե դալամով քաչած:
ՔՀ 158. ՏԻ 144

2. *Ադըբխիս դյուլը նախչած:*
3. *Մեռնեմ կեռ կեռ ունքերին:*
Ռ.Մ 126. ԲՄ 127
3. *Մեռնեմ կեռ կեռ ունքերիդ:*
Ա.Դ 172
23. *Ադըբխիս դյուլը մաչած.*
Մեռնեմ կեռ կեռ ունքերիդ:
Ա.Ժ.Ա. 59
234. *Մահրըմաս դյուլ քաչած.*
Մեռնեմ կեռ կեռ ունքերիդ,
Դասախ դալամով քաչած:
Ա.Ժ.Ա. 59

www.naregatsi.org

Ջաղացքի դուռը տաշած,
Ճախլուխիս դյուլը քաշած.
Մեռնեմ կեռ կեռ ունքերիդ:
Հենց ա ղալամով քաշած:
ԿՀ 179

Ճըղաչիս տիւռնը տաշած,
Ճաղլուխիս յոլը քաշած.
կեռ կեռ ունքերիդ մատաղ,
Ղասիա ղըլամով քաշած:
ԱԳ 265· ԲՄ 152

Ջաղացին դուռնը տաշած,
Ճաղլախիս վարդը քաշած.
Աղըեր, կեռ ունքերիդ մատաղ,
Ղասիդ ղալամով քաշած:
ԱԴ 114

***

Ճըղացին տոռնը տաշած ա,
Ճալլեխը դիւլավ նախշած ա.
կեռ կեռ ունքերիդ մըռնիմ,
Վըեր վըեկէ ղըլամով քաշած ա:
ԱԺԸ 31

Ճաղացին տիւռնը տաշած ա,
Ճայլուխը դիւլ քաշած ա.
Մեռնիմ Թոխ Թոխ ունքերիդ,
Հենց ղալամով քաշած ա:
ԱԳ 261

***

Ջաղացիս դուռը փոս ա,
Քար կըթալեմ կրխոսա.
կեռ կեռ ունքերիդ մեռնեմ,
Ոսկե ղալամով քաշած ա:
ՀԺԵ 134

Տես՝ Ջաղացիս դուռը տաշած է:
Տես՝ Ջաղլի դռներ տաշած եր:

1603

Աղլի, քու բաժն ի ուընդայով տաշած,
Քու թարթափքերն ի կալամով քաշած,
Ճես քու դարդեն եր հալած–մաշած:
ՓՇ 29

1604

Բաժն ի բարակ՝ ծովեն քյաշած,
Քյո ըղընկներ ըղընտով տաշած,
Ճես քյո սիրուն խալած–մաշած:
ԿՄՎ 29

1—3· Բաժդ եր բարակ՝ ծովեն քյաշած,
Ճես քյո սիրուն խալած–մաշած.
ՀԺԵ 48

***

Մեկք նազուկ, ծովեն քաշած,
Եղունգ ըղընդով տաշած.
Աչքերըդ ղալմով քաշած,
Սիրուցդ եմ հալած–մաշած:
Ա.Ե 204

1605

Քահլան ձին դոմում կապած,
Սիրտըս սըրտիդ է կըպած.
Տանեւ դուշման մարդիկը
Ինձ ու քեզ լավ են խարած:
ՏՒ 183

2· Սիրտըդ սըրտիս է կըպած:
ԲՍ 154

1606

Առավոտուն կ'ելլես, մաղըդ չի հուսած,
Երկինքին վառ աստղեր ղըլուխդ են իջած,
Սիրտս ալ ա'ն աստղերուն պես իջած, վառած:
ԲՆՄ. 101

1607

Լամբըս–մամբըս կախ տըված,
Տրեղըս–մըեղըս վըեր քյըցած.
Հո՞ւվ ա տըեսալ դուցցաղում
Նամարդ յարըդ նըստըրըած:
Ա.ԺԻ 48

«Լամբըս–մամբըս կախ տըված,
Տեղըս–մեղըս վեր քյըցած.
Ո՞վ ա տեսել դուխտաղում
Նամարդ յարըս նըստեցրած»:

www.naregatsi.org

1608

Ջաղցի դըռներ խաւխըտած,
Աղջկան ձեռքերն եր խինած:
ՊՎ 97

Տես՝ Ջաղցի տանիս կանանչ էր:

1609

Ժամերըդ թել թել արած,
Մեջը մարգարիտ չարած,
Բավթեքով արխալուղըս
Հատուկ քո ձեռով կարած:
ՏՒ 158

1610

Կիւթանր հանդին լարած,
Մըշկինն միջին չարած.
Մըղափուն դուք, ա՛ մըչկնիկ,
Սեվ հողին դերի դառած:
ԱԴ 114

1611

Խերիկս եր հովիվ, աղրիս
դառնարած,
Կարիր եմ ճամբեն իտել սարերաց,
Իտել սարերաց, իտել քարերաց.
Կարիրիս մեռնիմ, ուր (իր)
ճամբընեբաց:
ՆՀԳ 45. ՎՄԲ 60

Տես՝ Գյամին վեր ծովուն երեվաց:
Տես՝ Ստամբոլ չիներ են վեր Սեվ
ծովերաց:

1612

Ճարրս դուքսաղ ես արած,
Արունըս թողել սառած.
Գնին ուտի քո եչ դլուխը,
Փաղով քյոխվա յես դառած:
ԲՍ 158

1613

Ջրմածնիդ, չաքար արած,
Ճարիս մոռիցը բերած.
Դեռ եսպես անուչ թիքա
Ցես որումըս չեմ կերած:
ՏՒ 194

1614

Ա՛յ տընավեր, սարի սիրած,
քարի պիրած,
Մեջ տեղ զարկե պողպատ ուրագ,
Զիկ իցկիր ես յանկուն կըրակ,
Ցես իրիցա քյո դարդին,
քյարամսավդին:
Ջյարի դըլոխ ծարվիցա,
Տընավեր յես քյո դարդին իրիցա:
ՀԺԵ 50

1615

Սիրտըս ու հոդիս երած,
Թողի իմ տուն պապերաց.
Ախ քուլփաթ, հեռացա,
Մընաց տունըս ավերած:
4. Մընաց արտերըս բուսած:

1616

Թրմանքն ուսիդ դըրած,
Զամաման ոսկեջրած.
Աչք ու ունքիդ հավան եմ,
Ախտս ուռնդրդ ա թըռած:
4. Մի քիչ (քիչ մը) ուռնդրդ ա
թըռած:
Չմմա. Մի բարձ ունիմ, դըրած ես:

***

Բահըն իր ուսին դըրած,
Թավչանկն եր ոսկեջրած.
Աչքը ունքիդ հավանած,
Խիստ եր ըռանդրդ թըռած:
ԱԲ 340. ԲՍ 133
34. Թրմանդն եր ոսկեջրած.
Աչքին, ունքին հավան չեմ:

1617

Ադիկ եմ տանր դըրած,
Արծաթ եմ ոսկեջրած.
Հորն ու մորըս ի՞նչ ասեմ,
Ձակատիս ես ա դըրած:
ՀՄԽԲ 13
4. Հերն ու մերն ի՞նչ անեն:

www.naregatsi.org

1618

Մատանի ոսկեջրած,
Ա՛յ տըղա, դու ինձ դըրած.
Պատճառին ի՞նչ մեղք ունի,
Ցես քո սիրով չըդիմայած:
ՀՄԽԲ 13

***

Մատանիք ոսկեջրած,
Ցես քո սիրով դընջըլած.
Սարսրին ի՞նչ մեղք ունի,
Ձակատիս ետ եր դըրած:
2. Ծոցիդ մեջը դընջըլած:

1619

Մատանիք ոսկեջրած,
Ա՛յ տըղա, դու ինձ դըրված.
Դու խանին նոքար պիտես,
Ցես քո ծոցը դանջիրված:
ԲՀ 160. ՏԺ 225
34. Դու խանին չաքիր պիտեր,
Ցես քո ծոցին դընջըլած:

***

Մատնիքս եր ոսկեջրած,
Ցարար յես (ինձ) ումն եմ (էն) դրած,
Ցարար ինձ ումն էն տըվե,—
Ցես քո ծոցին դընջըլած:

1620

Ծաղիկներըս դեռ չըջըրած,
Ձակատիս սեվ դիր եր դրած.
Անուշ յարիս հետ սարելու՝
Վաղ ուխտ ու պայման եմ դըրած:
ՏԺ 239

1621

Ուրադըս սարըծած, սըրած,
Մաչիկըս սադրուց կարած.
Ես իմ կարմիր երեսըս
Երես երեսին դըրած:
(Քաղհանի)
ԱԺՄ 69
Տես՝ Քաղհան եմ անում մոտ սարին,

1622

Ցես նան ունեմ մոլորած,
Գիշերը քունը կորած.
Նանն ու բաջին ի՞նչ անի,
Գուճուր տըղա մոլորած:
(Որոր)
ԱՀ 202

1623

Ցես բաջին ըմ մրլեորած,
Պոչերըս ալ հրլեորած.
Փիս յարը մըեռած բեղար,
Ասար ոխնը պիւլլորած:
ԱԺԹ 86

14. Ցես բաջին ըմ հիւլարած.
Ժամ պատարաքյը պըլլեորած:
ԱԺԹ 86

«Ցես բաջին եմ մոլորած,
Պոչերս ալ ոլորած.
Փիս յարը մեռած պիտեր,
Եսոր յոթը բոլորած»:

1624

Եկար, մեր դըռնով անցար մոլորած,
Ձերմակ լաչին, թուխ թուխ աչքեր բոլորած:
(Կրկնակ)
ԱԵ 192

1625

Պըրծա, սարեն եկա ցած,
Դըռներ Թոզեր կիսաբաց:
ՀՀ 327

***

Վերի դաշտեն եկա ցած,
Մըտա կ՚առնենք Թաժա հաց,
Թրտամ չընիկ, դիս իմաց.
Ընձի ի՞նչ իմացնել պիտեր,
Ընձի դիրկ ու ծոց պիտեր:
(Մուշ)
ԲՆԱ 313

www.naregatsi.org

... Ցարոլ սելեր բերեցէ,
Ցարոլ դըռնեն անցուցէ.
Ցարոլ դըռներ կիսաբաց,
Մըտա կ'առնենք թաժե հաց,
Թըտա չընիկ, դիս իխած.
Ջուխա՛, թերմաչ մընացած:
(Խոյթ)

ԲՆԱ 741

Տես՝ Վարդեվորի երկուչաբթին:

***

Ցես գացի Մըչու դիմաց,
Տեսա դըռներ կիսաբաց,
Մըտա կ'առնենք թաժե հաց,
Անտեր չունեն մընացած,
Բերան բացեց դիս խածներ.
Ընձի ի՞նչ խածել պիտեր,
Ընձի դիրկը ծոցը պիտեր:
(Սասուն)

ԲՆԴ 122

Սարեն իջա, եկա ցած,
Կըտա վերցի թաժա հաց,
Անտրի չուն դիս եխած.
Ընձի ի՞նչ խածել պիտեր,
Ընձի դիրկ ու ծոց պիտեր:
(Բուլանուխ)

ԱՆ 72

***

... Գացի, գացի, դըռնիկ բաց,
Մըտա՝ առնենք թաժա հաց,
Անտրի թուլեն դիս իխած:
(Ալաշկերտ: Հայրենի մնացորդ
այս խաղը):

ՀԺԻ 138 հտ.

Տես՝ Գիշեր խաղդա, դուս ելա:
Տես՝ Գացի, դռնիկ կիսաբաց:
Տես՝ Գացի հըր Մչու դիմաց:

1626

Կյըտըյեր կարմունջ քյըցած,
Մըննամեջը վարթավ լըցած.
Ֆյեցեք ըսեցեք նամարդ յարին,
Ֆու յարն ա դարդով լըցած:
ԱԺԲ 27

[Գետնիվեր կամուրջ դըցած,
Մատնամեջը վարդով լըցած.
Դնացեք, ասեք նամարդ յարին,
Ֆու յարն ա դարդով լըցած:]

1627

Շատ մի՛ անի բանձր ու ցած,
Ցես քեզ վազուց եմ տեսած.
Մենք իրարու նըման ենք,
Մեկ խընձոր երկու կիսած:
ՏԽ 171

1. Շատ մի՛ անի վեր ու ցած:
ԲՍ 123

1628

Հերիք աննես բարձր ու ցած,
Ցերկնքից անձրեվ կաթաց.
Ինձի ումուդ մի՛ անի,—
Ֆիսիդ բերանը լեն բաց:
ՏԽ 151

1629

Ես սարերում ծնեբակ,
Շողակոլոլ արեգակ,
Արեգակին տեր աղբեր:
Շաքար մադեմ՝ կե՛ր, աղբեր:

2. Շաղաթաթախ արեգակ:
3. Արեվին ընկեր աղբեր:
123. Ես ձորն ի վեր ծնեվակ,
Շողակոլոլ արեգակ,
Արեգնակին թեվ աղբեր:
ԱԺԱ. 53

***

Ձալեն ի վեր ծնեվակ,
Շողակոլոլ արեգակ.
Արագակին թեվ աղբեր,
Շաքար կոտրեմ՝ կե՛ր, աղբեր:
ԱԴ 176

3. Արեգնակին թեր աղբեր:
ԱԺԱ. 56

www.naregatsi.org

***

Արեգակին տեր աղբեր,
Ա՛յ չաղաթաթախ աղբեր.
Շաքար մաղեմ՝ կե՛ր, աղբեր,
Ջանըս քեզ մատաղ, աղբեր:
ԺԽ 62

4. Ջանըս մատաղ քեզ, աղբեր:
ԱՋ 379

***

Արեգակի թեվ աղբեր,
Շաքար մաղեմ կեր, աղբեր.
Շաքարը մաղած պիտի,
Ղանդով չաղաճած պիտի:
ՀԺԵ 117

1630

Ես ձորն ի վեր ծնեբակ,
Դու նըմանիս արեգակ.
Արեգակը դուս գալուս
Մեկտեղ երթանք դարիդուս:
ՌՄ 99. ԱԴ 165

Հմմտ. Նոր և բացվել բարի լուս:

1631

Վիճակ, վիճակ, վարդ վիճակ,
Ցես (ու) դուն մըտաննք մի փըչակ.
Ըզվել լիսը քըչփըչանք,
Լիսեն յեղը կըշկըշանք:
ԱԺԱ 61

***

Գյուլում, գյուլում, գյուլ չէ՛չակ,
Ցես դու մըտաննք մին դոշակ.
Մինչեվ ի լուս քըչփըչանք,
Լուսեն յետո կըրկըշանք:
ՔՀ 165

4. Լուսեն յետո կըշկըշանք:
ԱԴ 170

1632

Վիճակ, վիճակ, խաս վիճակ,
Յաստծու տարին գաս, վիճակ.
Վիճակ հանող աղջկերանց,
Մուրազներուն տաս, վիճակ:
ԱԺԱ 61

(«Վիճակ բանալիս՝ ամենից առաջ ասում են այս տունը»):

1633

Կանդնել ես մեր տան քամակ,
Խոսքըդ դարձըրել դանակ.
Աղջի՛, սուս կաց, բանըդ տես,
Հանաք կըդառնա չանաք:

1634

Ծառի տակի ծանդըրմակ,
Ոխկե մ՝ կուդեր քո դրմակ՝
Ծառի տակի ծանդըրմակ,
Ոխկե մ՝ կուդեր քո դրմակ.
ՎՄՔ 58

***

Ծառի տըկի ծանաըրմակ,
Իմ յար կասկե Թուր դանակ.
Ծառի տըկիներն ճըլպըտուն,
Իմ յար չանց քոն խըտվըտուն:
ՊՎ 97

1635

Քո գըրկանոցն ոսկի սենյակ,
Ա՛խ, մի՛ Թողներ դու ձիկ մենակ.
Ով ձիկ ասի որբևվերի,
Երթա ընկնի աչմու դերի:
ՎՄՔ 42

23. Ա՛խ, մի՛ Թող տար դու ձի մենակ.
Վոր ձի ասի՝ որբևվերցի:
ՊՎ 96

1636

Ցես ի՞նչ կ՝անեմ հայլի, դանակ,
Մի յար չունիմ՝ անեմ հանաք.
Ցես չեմ ուզի քամար, վղնոց,
Երիկ կ՝ուզեմ՝ ցրվի իմ խոց:
ՀՄԽԲ 31

Ի՞նչ ենիմ հայլի, դանակ,
Մարդ կ՝ուզիմ, ենիմ հանաք.
Ի՞նչ ենիմ վիզ ու վղնոց,
Մարդ կ՝ուզիմ, պատիմ ի ծոց:
ՀԺԵ 61

www.naregatsi.org

1—4. Ի՞նչ եմ անում հայլի,
դանակ,
Եչ ըմ առնեմ, երթամ չանակ.
Ցար մի չունիմ, ենեմ հանաք:
Ած 205

Տես՝ Իրիկուն ա, ճրագկալոց:

1637

Դու կըգիլես կաքվանանակ,
Ջըմ դիյալը, չա՞տ մարդ կուգիս,
Թե գի՞կ մենակ.
Աղջի, ալնավլը, դու պղտիկ իր,
յես քի սիրիցի,
Քու քաղցրիկ անուն վար իմ
բաղկին գրիցի.
Ծվ 36

Համո. Ախչի տիւ պըղտիկ իր,
իս քի սիրըցի:

1638

Տանեն ելավ մենակ մինակ,
Ուչիկ քելը, քաց կաքըվնակ.
Զաչխարհ սիրիմ, քաց քի մինակ.
ԲՆԳ 650

1639

Մե(ր) տան պընակ, ձե(ր) տան
պընակ,
Մանջ հազամուն Զուլոն մենակ:
ՀԺԵ 56

1640

Կանանչ ու կարմիր աղեղնակ,
Ինձ համար արեվ ու լուսնակ,
Ախաոս արի Ջիվան Ջանիս,
Մի՛ դառնա գըժոխքի կըրակ:
Տի 160

1641

Դու կըրակ ես, յես թիթեռնակ,
Ցես կարմիր վարդ, դու ել սոխակ.
Հերիք մընանք մուրազչըր,
Ա՛խ, յե՞րբ կ'ըլնենք մենք
բախտավոր:
Տի 218

1642

Մեռնիմ քըզի, պըղտիկ լուսնակ,
Հորի՞ն կ'երթաս մինակ մինակ.
Ծառ մ'եմ տընկեր քե նըմանակ,
Բըռներ խաղող սեվ ու սիպտակ,
Երթանք, ժողվենք կողովներով,
Բերենք, բըռնենք կարասներով,
Նունուչն ուտա իր թոռներով:
Ած 189

Բարակ մանած, երկեն խինած.
Մանեմ, մանեմ, կըտրավ մանած:
Գարուն երե, խինած չըկա,
Ցես քո սիրուն վառա մըրկա:

Տակ մ'ել կըտրեմ, քուռ մ'ել փընջեմ,
Ազաթ լաճուն սեր որոխեմ:
Տո՛ աղաթ լաճ, տո՛ Մոկացի,
Վայ Մոկացի, թավ Մուկացի,
Հինդ եճ ունիմ, յոթ ուխն ուլով.
Կաթ կըկըթեմ դոմչու տըկով:
Եգի մ'ունիմ քե նըմանակ,
Պըտուղ բըռներ նեցուկն ի տակ.
Երթամ, քաղեմ կողովներով,
Բերեմ, լըցնեմ կարասներով:
ՀՀ 306

1643

Ա՛յ տղա, տղա մեր մըչակ,
Իմ անուն ի Մանուչակ,
Աբի քաղենք մանուչակ,
Բերենք, զարկենք մեր դուշակ:
Ծվ 63

1—4. Ծո՛ տղա տղա մեր մըչակ.
Աբի քաղենք մանուչակ:
(Կրկնակ)
Վ.ԺԵ 13

1644

Ծառիս տակը մանիշակ,
Իմ յարը քանց քեզ չիշակ.
Ութ Թումանիցն անց կենամ,

www.naregatsi.org

Քեզ կ'անեմ յարխա մըչակ։
ԿՀ 158· ՌՄ 108·
ՏԽ 203· ԲՄ 123

3 4· Ոխտը Թումանից անց կենամ,
Քըզ բըռնեմ յարխա մըչակ։
ԿՀ 180

Ծառի տակին մանիշակ,
Իմ յարն ա գարնան չիշակ·
Ցոթը Թուման ծախս կ'անեմ,
Քեզ բըռնեմ յարխա մըչակ։

Ծառիս տակին մանիշակ,
Նըմանիս գարնան չիշակ·
Ցոթը Թուման պարտք անեմ,
Կըղըրկեմ յարխս մըչակ։
ՀԺԵ 116

1645

Բարձիս տակին մանիշակ,
Աղբերըս Գյանջու չիշակ·
Արի հոտ կալ, իմ աղբեր,
Ըրցել եմ գարըդ դուշակ։
ԱԺԱ 51

Աղբերս ա փունջ մանիշակ,
Տես՝ Ալ ոդա, անուշդ Ասուշան։

***

Դարի տակի մանուշակ,
Քո յարն իմ յարոջ մըչակ։
ՎՍԲ 58

1646

Հարս ու փեսին փունջ մանուշակ,
Ասլաս լըհնի վերեն, տակ դուշակ·
Թող խորովեր սըրտիս կըրակ,
Վար չիրիցեր ենոնց պըրակ։
ՎՍԲ 46

1647

Ջեռիս ա մածնի քրտակ,
Եանիցըս նկաք հառաք·
Են որին մառաղ ընեմ,
Ցես դու ղընանք դե պըտակ։
ԱՋ 374

1648

Մըսրա դոմեշ լըծի տակ,
Թող դըլորի պըղտիկ ակ։
(Դուխանի յերդերից)
ՀՄԽԲ 3

1649

Լուսնակ մըտավ ամպի տակ,
Քու չորս բոլոր դըցեց բակ·
Դու յես իմ բարի արեգակ։
ՏԽ 165

1650

Ցես հավք մ'ելա, եկա Թառա
ծառի տակ,
Հայու աղջիկ չուռ-մուռ կուզեր
վարդի տակ·
Ցես հավք մ'ելա, եկա Թառա
պատի տակ,
Հայու աղջիկ անուշ քըներ
ծառի տակ։
ՎՍԱ 54

1651

Մանուկ պառկե ծառի տակ,
Ծառ ճրղնեբովըն երկտակ·
Մալ ծալ ոսկին բարձի տակ,
Մանո՛ւկ, ելի վեր, չուրն իրե տակա։
ՎՍԱ 92
Հմմտ. Մանուկ ծառի տակ պառկե
քուն։

***

Մանուկ քընե ծառի տակ,
Մալ ծալ ոսկին բարձի տակ·
Չեն տուր՝ կըտրիճ վեր ելնի,
Չուր չերթա քո մարդու տակ։
(Վիճակի)
ՍՄ 298

***

Ջաղլի փողնի ուռի տակ,
Տես՝ ... ուռի ծառ։

www.naregatsi.org

1652

Ձկվն ելավ ասրի տակ,
Լուսնի բոլոր բըռնեց բակ:

1653

Ծըխկյաղու ճամբանըն երկտակ,
Ջիմիչն իակեց ծալ ու մեռակ,
Ջընաց պառկավ հով ծառի տակ:
ՎՍՍ. 44

1654

Կըգըրնիմ չոլը վաստակ,
Ճա հոր քա մորն ըս մաշնակ.
Թոխալը առաչըս կըտրեց,
Մըննացե բոյիդ հասրաթ:
ԱԺԼ 27

[Կը գընամ չոլը վաստակ,
Ճո հոր քո մորն ես մինչնակ
Թուխալը առաչըս կըտրեց,
Մըննացի բոյիդ հասրաթ:]

1655

Իմ յարիս մեչքը բարակ,
Կերածն ա մեղը ու կարագ.
Երնեկ կուտամ են ավուր,
Վար կ'ըլնիմ քեղ բոմբալակ:
Հմմտ. Դու ելել ես, կ'երթաս մարագ:

1656

Երկինքն ամպել է, իրնչ անուչ երակ,
Ծրրախս մեչ լըցավ ախ բուռը կըրակ,
ՀՄՆՍ. 10

***

Ցերկինք ամպել է, իրնչ անուչ երակ,
Ես չարխաթ դըլխիդ Թուխ յաշմակ բարակ.
Ծա՛ր, քու ալված դարդերը ես ինչըղ բան է,
Դարամբյար ընքնեդ, իլամ աչքերդ:
(«Աչուդ Ակտինի ասածներից»):
ՆՀՋ 85

***

Երկինքը ամպել եր, իրնչ անուչ երակ,
Ես չարդատ դըլխուդ, դյուլ յաշմակ բարակ.
Սըրտիս մեչ լըցավ մե բուռ ըմ կըրակ,

Ցար եղ քու դարդերըդ,
Իլայի մազերըդ:
(«Սեֆիլ Կարապետից»)
ԱՀ 209

1657

Սիրտըս լըցվել ա կըրակ,
Ինձ ազատեք, Թե կարաք.
Թե չե՝ եղուց ես ցավից
Ցես կըմեռնիմ անդանակ:
ՀՄԽԲ 27

3—4. Թե չե՝ եղուց կըմեռնիմ
Ցես անխանչալ, անդանակ:
ԲՍ 157

1658

Հալել, մաշել եմ, տուն յեկ,
Ֆամըդ քաշել եմ, տուն յեկ.
Բոլոր լուսնակին նըման
Հալել մաշել եմ, տուն յեկ:

Տես՝ ԱԺԼ 28 նույնը վարանդայի բարբառով:

1659

Որով յեկ, հա՛ որով յեկ,
Ջերըդ լիքը մորով յեկ.
Ես Թաղըս դալմաղալ ա,
Շուռ տուր, են Թաղով յեկ:
ԱԴ 115

Դընացել ես, որով յեկ,
Ցաղլուխըդ խիարով յեկ.
Մեր դուռը դալմաղալ ա,
Շուռ տու, աղբըրով յեկ:
ԱԴ 265· ԲՍ 148
Հմմտ. Ախ աղա, բաղումն արի:

www.naregatsi.org

1660

Մի չահին խուրմի, արի թաք
կապեկ,
են աբդին կ'առնեմ, անունը Արեք։

1661

Լուսնակըն ինձի ցերեկ,
Շիրվանու քաթխան բերեք.
Աղլուխըս մուժուտա կու տամ,
Ցարիցըս խարար բերեք։
ՌՄ 123. Տհ 150

1. Լուսնակը ինձի ցորեկ։
ԱԴ 169

123. Լխինյակը ցերեկ ցերեկ,
Շաքար կոտրեմ, տարեք կերեք.
Աղլուխըս կաշուք կրտամ։
ԱԺԱ 54

123. Աստղներ ցերեկ ցերեկ,
Գյումբուց նուբար բերեք.
Լայլուխըս տամ մուշտուլուխ։
ՀԺԵ 123

234. Կամարեն խարար բերեք
Ցայլուխըս (վ. իմ յայլուխ)
ձեզ մուշտուլուղ.
Իմ յարր ձեզ հետ բերեք։

***

Լուսնակ երեկ ու ցերեկ,
Կաղրզվանու նուռ բերեք.
Ցեղուխըս մուժուտա կիտամ
Իմ յարոջ խարար բերեք։
ԱՀ 441

Լուսնակը ցերեկ ցերեկ,
Գյամբրու խարար բերեք.
Ալլուխըս տամ մուշտուլուխ,
Ցարիցըս նուբար բերեք։
ՀԺԵ 133

Լուսնակն եր որեկ ցորեկ,
Շիրմայի սելեր (վ. սոլեր) բերեք.
Ալլուխ կրտամ մուշտուլուղ,
Իմ յարոջ (վ. յարոջիցս) խարար
բերեք։

1662

... կանչեմ դիշեր, կանչեմ ցերեկ,
Եսոր աղեկ եմ քանց երեկ.
Սբրտիս ուզած Ջեյրան բերեք,
Թայլա բերեք, ել ըմ տարեք։
ՎՄՓ 34

2—4. Եսոր աղեկ եր քան զերեկ,
Իմ սրտի ուզած յարն ձիկ բերեք.
Բերեք տեսնեմ, ել ըմ տարեք։
ՀԺԵ 43

1663

Անձեղ նրսատ ձեր երդիկ,
Ջե կ'իրիշկեն չատ մարդիկ.
Ջեռս տի թալեմ քու յախեն,
Որ իմնամ սաղ սաղ քերթիք։
Տհ 235

1664

Կանչեմ՝ յա՛ր, արե, մի՛ աներ
նաղիկ,
Դըռնից մի՛ իրիշկիր, մի՛ անի
ճիկ–վիկ.
Կանչեմ՝ ղո՛սթ, արե, լըսիր իմ
ձէնիկ,
Բանն աստված գիտե, սիրեր եմ
քեղիկ։
ՎՄՓ 41

1665

Անտոնենց բաղչի ծաղիկ,
Աչխեն կըլմաներ ձընծաղիկ.

Խորտա եր Աչխենը,
Կոյտա եր Աչխենը։
Տհ 184

1666

Սարերի ալվան ծաղիկ,
Կարմիր ու դեղին ծաղիկ,
Ցարիս ձեր մեջը առեք,
Վըրեն դուք մի ծիծաղիք։
Տհ 197

www.naregatsi.org

1667

Ա՛յ որոն որոն ծաղիկ,
Կարմիր ու տորոն ծաղիկ.
Հարսն ու աղջիկ եմ կ'ինել,
Գան քեզի դովան, ծաղիկ:

3 4. Տարենը մի հետ կըգաս,
Գամ քեզ որոն, ա՛յ ծաղիկ:
ՔՀ 162. ՌՄ 108.
ՏԽ 203. ԲՍ 140

1 3 4. Հա՛յ որոն որոն
ծաղիկ, ...
Ալվալա խալխ եմ կ'ինել,
Են ել քեզ որոն ծաղիկ:
ՔՀ 161. ՌՄ 108.
ՏԽ 203. ԲՍ 136

3 4. Խալխին չես մեջըս կ'անեմ,
Ու քի մեջին կըդովեմ:
ԱԺԱ. 50

3 4. Հարսն ու աղջիկ մեծրել եմ,
Վոր դան ու քաղեն, ծաղիկ:
ՔՀ 166. ԱԴ 172

3 4. Ալվալա խալխ եմ կ'ինել,
Ձես գամ քեզ, որոն ծաղիկ:
ԱԺԱ. 50

Ա՛յ որուն որուն ծաղիկ,
Կարմիր ու թոռուն ծաղիկ.
Ջահիլ աղջիկ եմ կ'ինել,
Գամ քեզ դովալու, ծաղիկ:
ԱՔ 337

***

Ա՛յ որան որան ծաղիկ,
Կարմիր ու տորան ծաղիկ,
Տարեն մի հետ ես գալըմ,
Գամ քեզի դովամ, ծաղիկ:
ՀԺԵ 121

1668

Հավա՛ր, Զաշմիկ, մադա՛թ,
Զաշմիկ,
Պըտակաբերան, խորոտ Զաշմիկ:
(Կրկնակ)
ՔՄՎ 38

1669

Թըռի՛, Թըռի Եղվընիկ,
Ամազանի ծիծեռնիկ,
Ես–պատուհան կուտ կ'երե,
Ամազանի ջուր խըմե:
(Որոր)
ԱԵ 185. ԲՍ 144

1670

Ուշիկ ուշիկ, կըլոր թուշիկ,
Կլոր թուշիկ, պադդ անուշիկ,
Ձերմըկուկ ես դեղ ս'անուշիկ,

Աղվոր, նանոյ, նանոյ, նանոյ
Ձես կուսիրեմ քեզ ամեն որ:
ՀՄ. 121. 456

1671

Ուստի՛ կուգաս ուշիկ ուշիկ,
Վոտքերդ խըթիվ կակուղ
փուշիկ.
Կարմիր երես, պադդ անուշիկ,
Տուր վոր կըծեմ կակուղ թըշիկ:

Հեյրանդ կ'ելնեմ յա՛ր, յա՛ր,
Ջանիդ կուրբան իմ, յար:
ՎՍՔ 53. ՏԽ 90

***

Ուստի՛ց կուգաս ուշիկ ուշիկ,
Ոտվիդ խըրվիլ մանդըր փուշիկ,
Դու ըրընաիկ ես, պադդ անուշիկ,
Քեզի՛, քեզի՛, բոյիդ ղուրբան:
ՋՔ 20

***

Ուսկո՛ւ կուգաս ուշիկ ուշիկ,
Վոտքըդ մըտեր վարդի փուշիկ,
Կըլոր թըշիկ, պադդ անուշիկ:

Ամա՛ն, ես ալկիկ Աչխենը,
Պադեր եմ ծոցուն մըչինը,
Մեկալն ալ մըտքիս մըչինը:
ԲՆԱ. 332

www.naregatsi.org

1672

Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Աչքերըդ չալ չալ աղջիկ,
Դու մեր տանը հարս պիտեր,
Իմ քուրը քեզ տալ, աղջիկ:

3· Դու մեր տանը հարս պըտեր,
ԲՀ 162

Աղջիկ, աղջիկ, ա՛յ աղջիկ,
Քու երեսդ ադկեկ աղջիկ,
Դուն մեր տունը հարս եկո՛,
Քորըս քեզի տալ, աղջիկ:
ԲՆԴ 519

***

Աղջի, աղջի, ալ աղջի,
Աչքերը չալ չալ աղջի,
Ցա դու իմ նշանած պիտիր,
Ցա իմ քուր քե տալ, աղջի:
ԱԻ 113

1 3 4· Ըստեղան ալ աղջիկ,...
Ցա իմ քենին քուր պիտեր,
Ցա իմ քեր քե տալ, աղջիկ:
ՄՋ 379

***

Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Երեսդ կա խալ աղջիկ,
Երննիկ են որին կըլնի,
Իմ քեռը քեզ տալ, աղջիկ:
ԲՀ 180

2 4· Երեսդ խալ խալ աղջիկ...
.. Իմ քուրը քեզ տալ, աղջիկ·
ԱԴ 173

Աղջի, աղջի, ալ աղջի,
Աչքերդ չալ չալ աղջի,
Երննիկ են որին կըտամ,
Դու մեր տանը տալ, աղջի:
ՄԺՄ 49

1673

Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Մազերդ ի սըրմա աղջիկ,
Ունքերդ կալամքաշ աղջիկ,
Իմ սիրուն սեր, ջան աղջիկ:
ՎՍՄ 53· ԺԻ 92

1674

Մորուս–մորուս ա՛յ աղջիկ,
Աչքերըդ խումար աղջիկ,
Ինձի մի՛ տա գնտնովը,
Մուրազատուր, լավ աղջիկ:
ՏԻ 213

1675

Նազ մի՛ անի, նազ մի՛ անի,
Ջան աղջիկ,
Մինթանովդ թող մի՛ անի,
Ջան աղջիկ·
կանաչել ա արտերըս,
Շատացել ա ղարղերըս·
Նազ մի՛ անի, նազ մի՛ անի,
Նազ աղջիկ·
Ել ձեռ մի՛ տա, ել ձեռ մի՛ տա,
Թոռոմել ա վարդերըս·
Մինթանովդ թող մի՛ անի,
Ջան աղջիկ:
ԿԺԵ 64

1676

Աղջիկ, աղջիկ, ջան աղջիկ,
Աչքերըդ ֆընջան աղջիկ,
Դու յես մեր տան հարսնացուն,
Ցես եմ ձեր տան փեսացուն:
2 4· Աչքերդ չալ–մալ աղջիկ...
Իմ աղբեր ձեր տան փեսացուն:
ՎՍՄ 96

1677

Ա՛յ ալին, ալին աղջիկ,
Ծամերը դալին աղջիկ,
Ցես քեզ վո՞րտեղ սիրեցի,—
Քու հերանց կալին, աղջիկ:
ՄՋ 372

***

Ա՛յ արղա, ալին արղա,
Ֆյաքուլըդ դալին տղա,
Ցես քե վո՞րդե սիրեցի,—
Հերանցըս կալին, տրղա:
ՄՖ 340· ՄՂ 141·
ՀԺԵ 124

www.naregatsi.org

***

Նարին, նարին տըղա,
Ֆանքյուլըդ նարին տըղա,
Ճես քի վո՞րդէ սիրեցի,—
Իմ հերանց կալին, տըղա։
ԱԺՍ 58

1678

Ա՛յ աղջիկ, սիրուն աղջիկ,
Սիրտըս ծով արուն աղջիկ,
Ինձ բեմուրաղ մի՛ Թողնի,
Սըրտիս բեր դարուն, աղջիկ։

Հմմտ. Ա՛յ աղջիկ, համով աղջիկ։

1679

Պուճուր աղջիկ, լավ աղջիկ,
Դու ինձ համար ցավ աղջիկ,
Ճես քեզ Թաքուն սիրեցի,
Ես ո՞վ արավ հետ, աղջիկ։
ԱԺՍ 59

***

Պըտիտ աղջիկ, լավ աղջիկ,
Ունիս մեծ համբավ, աղջիկ,
Իմ քեզ ծածուկ սիրելըս
Ինչո՞ւ ելավ չավ, աղջիկ,
ՊՎՍ 109

1680

Տո՛, յաման, ամա՛ն,
Մաչիկով աղջիկ,
Կոչիկով աղջիկ,
Ֆո գեյրեն կարճ է,
Շեկ տըղի խարճ է։
(Կրկնակ)
ՀՄԽԲ 29

1681

Ա՛յ աղջիկ, ծամով աղջիկ,
Շաքարից համով աղջիկ,
Ունքերըդ խելըս տարան,
Թուխ աչքերըդ ծով, աղջիկ։

Ընջավոր, վրընջավոր, ա՛յ,
Ծամո՛վ աղջիկ,
Կարճըլիկ, կուրճըլիկ, վա՛յ,
Համո՛վ աղջիկ։
ՀՄԽԲ 15· ԿԺԵ (Ճիայն առաջին յերկու տողը)։

1682

Ա՛յ աղջիկ, համով աղջիկ,
Դարդըս արընծով, աղջիկ,
Ինձ բեմուրաղ մի՛ Թողնի,
Սիրտըս մաչելով, աղջիկ։
Հմմտ. Ա՛յ աղջիկ, սիրուն աղջիկ։

1683

Նըխչուն միղարով աղջիկ,
Ֆու սեր հաղարով, աղջիկ·
Նըխչուն միղար, ալ բընդեր,
Զիսէ վառեց քու դընդեր·
Նըխչուն միղար խըրմըղի,
Պատռիս չըմ առնի քըղի։
Գինդ մի դընիմ, դինով աղջիկ,
Քընց բըլբուլներ ձենով աղջիկ։
ՀԺԵ 90
Տես՝ կարմիր միղար խըրմըղի։
Տես՝ կես դիշերին չուր ի մըկա։

***

Կարմիր մեղարով աղջիկ,
Գինըդ հաղարով աղջիկ·
Նախչուն մեղար դըրմըղի,
Պատռիս չեմ առնի քըղի։
ԱԵ 195· ԲՍ 139

Կարմիր մըղարով աղջիկ,
Գինդ ե հաղարով աղջիկ,
Կարմիր մըղար դըրմըղի,
Դարկդի նշանածիս,
Պատռիս, չըմ առնի քեղի։
ՋԲ 40

1684

Կապոտ մեղարով աղջիկ,
Ֆո մորն ասա՝ քե տա ձիկ·
Թե՛ դու կ՚ասիր՝ քե կառնեմ,

www.naregatsi.org

Վոր ձիկ չառնես՝ կը մեռնեմ։
— Իմ մեր ձիկ Թանգ է պախե,
Դայմա մարդու չի ծախե։
ՎՍՍ 49

1685

Կարմիր մեղարով աղջիկ,
Շիլա չափկավոր աղջիկ,
Խընդիրք ունեմ ասելու,
Քո մորն ասա՝ քեզ տա ձիկ։

Դելիլո, դելիլո, սեյրանո,
Ջեմալ քաժիդ հեյրանո.
Դելիլո, դելիլո Չանըման,
Ցար չեմ տեսեր քեզ նըման։
ՎՍԲ 57

1686

Կարմիր չալվարով տըղա,
Սեվ սեվ ունքերով տըղա,
Դյո նոր անցավ ըստեղեն,
Գաղիկ մ՝ չառի յես մընեն։
Դելիլո, և այլն։
ՎՍԲ 57

1687

Դեղին դոզնոցով աղջիկ,
Քո հորն ասա՝ քե տա ձիկ։
— Ծո՛ տղա, տղա խեճալով,
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա,
Իմ հեր դի Թանգ է պախե,
Վանա խովին է պախե։
ԱԺԹ 105

1688

Քել մ՝ա քելի՛, քելքով աղջիկ,
Բաղի բըլբուլ ձենով աղջիկ...
Քել մ՝ա քելի՛, քելքով աղջիկ,
Քանց քու մերը խելքով աղջիկ։
4. Քանց քու մերը սիրուն աղջիկ,
ՆՀՋ 108

***

Քելե՛, քելե՛, քելքով աղջիկ,
Քանց քու մերը խելքով աղջիկ։

1689

Ցորեն եմ ցանե, կըքաղեմ բըռիկ,
Թորիկեր եմ Սոնեն, կըսիրեմ մեըիկ։
ՎՍՍ 47
Ցանեցի ցորեն, քաղեցի բռիկ,
Սիրեցի Սինամ, Թորիկեցի կըռիկ։
ՀԺԵ 51

1690

Չաղացի դուռը պաուիկ,
Երեսըդ նըռան հատիկ.
Ամեն քեղի տեսնելիս՝
Չամ համբարձում, համ զատիկ։
1 2 4. Չաղացըս պաուիկ պաուիկ,
Աչքերըդ նըռան հատիկ։
(4. Կանեմ իշտահով զատիկ։
ՏԽ 241)
ՏԽ 241. ՌՄ 126.
ԲՍ 125

***

Ա՛յ տըղաս տաւիկ–մատիկ,
Երեսդ է նըռան հատիկ.
Սիրել ենք, իրար կ՝տանենք,
Կամ համբարձում, կամ զատիկ։
4. Դու համբարձում, յես զատիկ։

Ա՛յ տղա (դու) հատիկ–մատիկ,
Աչքերըդ (երեսդ) նըռան հատիկ.
Ինչ վախտ յես քեզ կու տեսնեմ,
(են որեն ինչ քեզ տեսնում եմ),
Չամ համբարձում (է), համ զատիկ։
ՔՀ 179. ԱԴ 174

***

Կայներ ես պատի տակիկ,
Երեսդ նըռան հատիկ.
Ցարիդ երես որ տեսնես,
Չամ համբարձում, համ զատիկ։

1691

Կայներ ես պատիկ պատիկ,
Աչքերըդ նըռան հատիկ.
Համբարձըվա պիշերը
Ցես վարթեվոր, դու զատիկ։
ԱՋ 389

www.naregatsi.org

1692

Ներսաւել ես հատիկ պատիկ,
Երեսդ է նըռան հատիկ.
Ցես դու մի(ն) բաղում պտղաք,
Ցես վըրդեվոր, դու զատիկ:
2. Ունքերըդ նըռան հատիկ:
ԱՋ 375

1693

Նանիկ ասա, մեր պըզտիկ,
Ջամիչ բերեմ, կե՛ր, պըզտիկ,
Ծառի տակին ճնեբակ,
Բաղեմ, եփեմ, կե՛ր, պըզտիկ:
ԱՐ 101

1694

Խորտիկ, տակի դընտիկ,
Դու զաղջիկ իտաս ինձիկ:
ԲՆԴ 121

1695

Հացը հասել ա դռտիկ,
Համբարձման տոնն ա մոտիկ.
Ես էլ թե ինձնից թըռավ,
Պըտի մընանք մենծ զատիկ:
ՏԽ 177

1696

Կապել ես փրման դռտիկ,
Մարդ չես թողնում քեզ մոտիկ.
Տեսքով ես, համով հոտով,
Ֆան ըղծադիկ խորոտիկ:
ՀՄԽԲ 15

3. Համ տեսքով ես, համ հոտով:
ՏԽ 192. ԲՄ 126

1697

Կապել ես փրման դռտիկ,
Աբի մեր տանը մոտիկ,
Իրար սիրենք, յար ըլնենք,
Սիրուն աղջիկ խորոտիկ:
ՏԽ 212

1 2. Կանդնել ես դըռան մոտիկ,
Երեսդ է նըռան հատիկ:
Հմմտ. Մեր տուն ձեր տանը մոտիկ:

1698

Ջյուն եկավ, ելավ գոտիկ,
Ալագյազ սարին մոտիկ.
Աղջիկ, դուն ինչ խորոտիկ,
Ջեռըս քրցի գու գոտիկ:
ԱԴ 165

1699

Կարմիր խընձորն իր դռտիկ,
Իմ յարն եկավ դես մոտիկ.
Ջեռըս ի տարա թե բըռնեմ,
Բալքի իմ մուրազն առնեմ:
ՏԽ 201

1700

Աբի՛ երթանք հորթիկա խոտիկ,
Դիլբար, երթանք հորթիկա խոտիկ,
Տեսնենք վի՞ր յարն ա խորոտիկ:
ԲՄՎ 31. ԺԽ 66

1701

Խոտորջուրին ջուրն ա մոտիկ,
Հարսներ կուգան մանըատոտիկ.
Աղջի՛, վար արի, վար արի,
Վար արի, մեկի հետ պար արի:
ՏԽ 106

1702

Ես տուն ձեր տունը մոտիկ,
Կապել ես չալե գոտիկ,
Ես վանքի ուխտավորից
Մենակ դու յես խորոտիկ:
ԲՄ 124
Հմմտ. Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ
մոտիկ:

1703

Ելանք սարերը մոտիկ,
Ջունը եկել ա (է) գոտիկ.
Ցա՛ր, դու չատ մի՛ մրտիկ տա,
Աբի՛ մեր տանը մոտիկ:
ԲՄ 101. ՏԽ 172.
ԲՄ 155

www.naregatsi.org

***

Մանըր սարևրը մոտիկ,
Ջունը ելել և դոտիկ·
Աղջի դու ի՛նչ խորոտիկ,
Արի՛ մեր դըռան մոտիկ:

2 3· Ջունն ելել և ի դոտիկ,
Աղջի(կ) իմա՞լ խորոտիկ:
Տես՝ Ճերմակ սարը մոտիկ և:

1704

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ,
Դու կապել ես կարմիր դոտիկ·
Երթանք, քաղենք կանանչ խոտիկ,
Տեսնենք վի՞ր յարն և խորոտիկ:
ՌՄ 25·87· ԺԹ 94
4· Տեսնուենք՝ վիր յարն և
խորոտիկ:
ՓՀ 177

***

1—4· Մեր տուն ձեր տուն
մոտիկ· մոտիկ,
Տեսնենք՝ վոր յարն և խորոտիկ:
ԿԺԻ 10
ՀՄՄ· Մեր տուն ձեր տունը
մոտիկ:

***

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ,
Երթանք, քաղենք հորթիկան խոտիկ·
Տեսնանք, վի՞ր յարն ա խորոտիկ:
Կանչեմ՝ յա՛ր, արի՛, չուտ արի:
ՌՄ 98· ՏԻ 233

3 4· Բերենք, ըղնենք մուրբին
մոտիկ,
Տեսնենք՝ վի՞ր յարն ա խորոտիկ:
ԱՀ 443· ԺԹ 67

***

Մեր տուն ձերուն մոտիկ մոտիկ,
Իջնենք բաղչան, քաղենք խոտիկ,
Տանենք ըղնենք մսրա մոտիկ:
ԲՆԳ 65

***

Մեր տունը ձեր մոտիկ մոտիկ,
Երթանք, քաղենք հորթուն խոտիկ·
Իմ յար քանց քում էլ խորոտիկ:
ԲՆԱ 740

Մեր տուն մոտիկ, ձեր տուն մոտիկ,
Երթանք քաղենք որթիկան խոտիկ·
Իմ յարն քան քոն չատ խորոտիկ:
ՊՎ 97

1705

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ,
Երթանք, քաղենք հորթիկա խոտիկ,
Բերենք, ըղնենք մըսրա մոտիկ,
Տեսնենք՝ վի՞ր յարն ա խորոտիկ:
Իմ յար քանց քումն էլ խորոտիկ:

Ճարի՛կ, յարի՛կ, իմ վարդանիկ,
Բեղերդ ի կակուղ՝ կըմանիկ
ղըզիլիկ:
ՀԺԵ 79

1706

Մեր տուն մոտիկ, ձեր տուն մոտիկ,
Երթանք, քաղենք որթիկան խոտիկ·
Իմ յար քանց քոն չատ խորոտիկ·
Ճարոջս մեռնիմ, անուն Վարդիկ:

Վարդիկ սիրուն ի վարդի նըման,
Բիւլբիւլներ վերեն հեչրան ելան·
Վարդ վոր պըտկեր, ծաղիկ կըտաբ,
Վարդիկիս հոտը մեջեն կուտաբ:
ՎՄԲ 43· ԺԹ 67

1707

Աղջիկ, դու քելի, յես կ'անեմ վոտիկ,
Երկուսս դիրկը ծոց մեջ վարսախտին·
Մեր երկուսի սիրտ թե վոր մեկ ելնի,
Ըսկուն կ'իմանանք մեջ նըխչուն ոդի:
ՎՍՍ. 39
1 4· Աղջիկ դու քելի, յես անեմ
վոտիկ·
Ձես պահիմ քո ծոց մեջ
նըխչուն ոդին:
ՆՀՋ 102

www.naregatsi.org

***

1—4· Աղջի, դու քելից, յես
կանեմ վատին,
Երկուս դիրկ ու ծոց մեջ
փալախոտին:
ՀԺԵ 46

1708

Բոբիկ մի՛ քեռե, վուշ կ'ելնի ոտիկ,
Աբծրթեն դոտիկ, դուն ես խորոտիկ,
կարմիր խընճորիկ:
ԲՆԱ 583
Հմմտ. Նախշուն բոբիկ արտուտիկ:

***

Բոբիկ մի՛ քեռե, Լալուխան,
Փուշ կ'ելնի ոտիկ, Լալուխան.
Առնենք ջուխտ ըմ սոլ, Լալուխան,
Հաղնենք դորե դոր, Լալուխան,
և այլն...
ՎԺԵԱ 9
Տես՝ Երթանք լատամբոլ:

***

Շորոր ու մորոր դու կանես ոտիկ,
Տես՝ Վզիկդ եր երկեն, բոչամդ ոլոր:
(ՎԱՐ 51)

1709

Իրեք քոր ունեմ խորոտիկ,
Թալե լաչիկ, Թալե կոտիկ,
Չիամ Սրվարտուն վազե բոբիկ:
ՎԱԱ. 44 Հա.

1710

Իմ յարն ե չատ խորոտիկ,
Երեսը նըռան հատիկ.
Աստված սիրես, իմ յար ջա՛ն,
Աբի՛ ձեր դըռանը մոտիկ:

2—4· Աչքերը նըռան հատիկ.
Աստված սիրեք աղրըրտիք,
Ինձ Թողեք յարիս մոտիկ:
ՏՀ 229
Հմմտ. Ջաղացի դուռը պատիկ...

1711

Հագեր եմ լատտիկ,
կայներ եմ ոտատիկ,
Թատ բոյիդ մատաղ,
Ներչանլու աղջիկ:
ԱԲ 337

Տես՝ Հագեր եմ ջուխդան:

1712

Նախշուն բոբիկ արտուտիկ,
Իգամ ձեր տուն դողտատիկ,
Կապիմ քու բարակ դոտիկ:
Կարմիր տոտիկ արտուտիկ,
Մի՛ քելի բոբիկ, խորոտիկ,
Փուշ կ'ելնա ոտիկ, արտուտիկ:
ՀԺԵ 93

Հմմտ. Բոբիկ մի՛ քելե, վուշ
կըլնի ոտիկ.

1713

Կռվալ իրիկ,
Կռվալ կնիկ.
Փաթթվան իրար,
Թափվան Թոնդրիկ:
ՀՀ 332

1714

Լո՛րիկ, զարնան քարեր դու վարդ
արեր, լորիկ,
Նման եր կարմիր խնճոր լորիկ:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԱ 37

***

Ջիխ լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Գարնան քարեր վարդ արեր, լուրիկ:
ՋԲ 21

***

Ա՛խ, լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Կանանչ ու կարմիր լուրիկ:
ՋԲ 22

www.naregatsi.org

***

Բուրիկ Մայրամ, բուրիկ Մայրամ,
Բուրիկ Մայրամ, բուրիկ Մայրամ,
բուրիկ:
ՎՍԲ 29

Լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Բարեհամ լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ:
Տխ 164

1715

Սեվ է աչքերդ, կռունկ,
ճերմակ է սիրտդ, կռունկ.
Ջուխտ գացիր, մենակ կուգաս,
Ո՞ւր է ընկերդ, կռունկ:
ՍՋ 385

1716

Ես յանը պոպակ,
Են յանը պոպակ,
Գագաթըդուն կ'առնեմ,
Հագինն ա սապակ:

1717

Ծառիկը քաղի տասներկու պոպակ,
Ճարին եմ ղուրբան, անունը Ակոբ:

1718

Մեր դըռան առաջ ծառ մի պընդուկ,
Ձեր դըռան առաջ ծառ մի պընդուկ,
Առնեմ քեզի, մըտնեմ սրնդուկ:
ՍԸ 443
Մեր տան յետեվ արտ իմ պընդուկ,
Ձեր տան յետեվ արտ իմ պընդուկ,
Ջուխն առնեմ, մըտնեմ սրնդուկ:
ԳՀ 177· ԺԹ 75

1719

Վերեվ մեր տան ծառ կեր (կար)
պընդուկ,
Ներքեվ ձեր տան ծառ կեր (կար)
պընդուկ.
Դյալաչն իկե, մորուս կընդուկ:
ՀԺԵ 55 հա.
Չմմա. Վերեվ մեր տան արտ
կար չամամ:

1720

Քո ծոց ձիկ սալվի սընդուկ,
Ցես տ'ելնի կարմիր ճընճղուկ.
Վոր կոտրեր են սալվի սընդուկ,
Թրռներ են կարմիր ճընճղուկ:
ՎՍԱ 64· ԺԹ 97
Տես՝ Սրտիկ սինի սնդուկ եր:

1721

Բոստան եմ ցանե բազուկ,
Շան սըղի խոսքը նազուկ:
ՀԺԵ 113

1722

Բոստաններըը կ'ըլլի բազուկ,
Թեվերըդ չինի բիլազուկ,
Բոյըդ երկար, մեջըդ նազուկ:
ՋԲ 20

1723

Բոստան եմ ցանած բազուկ,
Իմ յարն եր քեղմեն նազուկ.
Թե վոր ենոր չեք ճանչե,
Թեվին ունի բիլազուկ:
ԱԸ 133

1724

Անտոնի դռչի դռչլուկ,
Աչքեն կ'ուզեն բոլուկ բոլուկ:
Տխ 184

1725

Վարագա սար բուսե բըրինձ,
Իմ սիրտ ու քյոն բրանե կըռինջ.
Վարագա սար բացվե կակաչ,
Ամուսած պահեր Թումադի յաճ,
Ջուխեն երկեն, կապեն եր կարճ:
ՀԺԵ 48

1726

Արտ եմ ցանե, հըմեն բըրինձ,
Իմ սիրտ քո սիրտ ելան խըռինձ.
Իմ աչք դըրվի են մեկ կընկան,
Աչխար հըմեն խառվի ըրկան:
ՎԺԵԲ 3

www.naregatsi.org

1727

Բաղչեքին ըսպանի ոճ,
Գըլուխըս զարկի քորոց.
Ջահիլին սարսաք ըլնող,
Զըտեսնաս ջուխտ որորոց:

1728

Ինձի տար քու հերանց բաղ,
Ձեր վարդերին ղրկէ չաղ.
Հերդ ինձի ուղե քեղի,
Ասըծուն կ'անեմ մատաղ:
ԱԴ 165· ՌՄ 106·
ԲՍ 148

3· Թե հերդ ինձի քեղ ուզի:
ՏԽ 172

1729

Ոչխարն քաշվել և յայլաղ,
Ալուր բիթուն ա չարմաղ.
Մի յար ունիմ խորոտիկ,
Գաղքի քու չումն ա զարաղ:
ԲՍ 128

1730

Գամին փրչում ա պաղ պաղ,
Լերդ ու թոքըս անում ա դաղ.
Ցա՛ր, ինձ բեմուրադ արիր,
Սերըդ ինձնե զատ արիր:
ՀՄԽՍ. 32

1731

Գրնա, գընալիդ մատաղ,
Մեկդիդ քամարին մատաղ:
Տանեն նրգարան չունես,
Աննըգարան Ջանիդ մատաղ:
ԱՋ 376

1732

Բող ձի՛, քու նալիդ մատաղ,
Ծամի պես յալիդ մատաղ.
Ինձի թեղ իմ յարին հասցրու,
Քու սիրուն յալիդ մատաղ:

1733

Կյանքիդ, արեվիդ մատաղ,
Կանանչ տերեվիդ մատաղ.
Նամակով հիշել եյիր,
Ղըրկած բարեվիդ մատաղ:
ՌՄ 115· ՏԽ 208
ԲՍ 150

***

Զուլեն մրասեն մատաղ,
Տես՝ Հանդիդ հարսին մեռնեմ:

1734

Ծաղիկ, ծաղիկ, ծաղկաքաղ,
Լիս ու արեվ ոսկե մաղ.
Աբի գընանք, սիյր անենք,
Դու ինձ բըլբուլ, յես քե բաղ:
ԱԺՍ. 54

1735

Եսմար ելե, կ'ներթա ի դեղ,
Ջուխտակ աչքեր քաշեր ա դեղ,
Գամար ընքներ բըռներ ա դեղ:
ՀԺԵ 99

1736

Երթամ Պըսաի դեղ,
Առնեմ նուկի մ' եղ,
Իմ յարի համար
Անեմ ձըվածեղ.
Տանեմ հովըվուն,
Չի չըղընի մեղ:
ՀՄԽԲ 22

***

1—6· Երթանք Պըսաի դեղ,
Առնենք նուկ մը յեղ,
Ենենք ձըվածեղ,
Տաննենք հովըվուն.
Հովիվ խրատվավ,
Ոչխար մոլորավ,
Կրթոց ղըրկվավ,
Գերվոր չիվարավ:
ՓՄՎ. 22

www.naregatsi.org

1—6· Եհանք Պըսախ դեղ,
Առնենք նուկի մ'եղ,
Անենք ձըվազեղ,
Տանենք հովըվուն.
Հովիվն խըռռվե,
Ոչխար մալուվե,
Կըթոց գըլըրվե,
Իմ յար խըռռվե:
ՊՎ 122
Տես՝ Ճարսխ խըռռվավ:

***

1—6· Իմնեմ Պըսախ դեղ,
Առնեմ նուկի մ'յեղ,
Շինեմ ձըվածեղ,
Որդկեմ յարոջ.
Իմ յար խըռռվե,
Շամամ թռռոմե:
ՎՍԱ 87 հա.

***

1—6· Երթանք Մոլի դեղ,
Գընինք նուկի մ'եղ,
Շինինք ձըվածեղ,
Տանուանք հովիվին.
Հովիվն եր հիվանդ,
Ոչխար մալուլավ,
Պերվոր չիվարավ:
ԲՆԳ 122

***

1—6· Երթանք Պըսախ դեղ,
Առնենք նուկի մ'եղ,
Անենք ձըվածեղ,
Գընենք վեր յեղան,
Երթանք Թևխ գոդան:
ՀԺԵ 86

***

1—6· Երթանք Պըսախ դեղ,
Առնինք նուկի մ'եղ.
Շինինք ձըվածեղ,—
Մեր վորին յայըդ:
ԲՆՄ 583

1737

Մերըս արավ ձըվածեղ,
Վըրեն լըցրեց լիքը յեղ.
Տեսավ՝ վեսեն տուն չեկավ,
Կատուն կերավ վեսի տեղ:
ԱԲ 347

1738

Սարի խոտը ծեղվեծեղ,
Աղբեր, երթանք միատեղ,
Վոր հարսմին վըրա տա,
Գըլուխըս տասֆ գըլխիդ տեղ:
ՓՀ 160· ՌՄ 138·
ՏԽ 139
1 2· Սարի խոտը ծեղվածեղ,
Աղբեր, գընանք միատեղ:
ԱԺՍ 60

Սարին խոտը ծեղ ծեղ,
Աղբեր, գընանք մինատեղ,
Վոր դողերը վըրա տան,
Գըլուխըս գընեմ գըլխիդ տեղ:
ԱԳ 262· ԲՍ 135

***

Սարերի խոտը ցեղվըցեղ,
Աղբեր, յեկ գընանք մինատեղ.
Ով քու ջանին դատա կըտա,
Իմը կըտամ քունին տեղ:
ԱՋ 382

***

Ենտու կաքավ ան ծեխրակեխ,
Աղբեր, երթանք միատեղ:
ՀԺԵ 132

1739

Ընկերներով միատեղ
Ման ես գալի(ս) ամեն տեղ.
Թե վոր հետըս սեր ունիս,
Արի երթանք հերանց դեղ:
ԱԴ 168

4· Արի գընանք հերանց դեղ:
ՏԽ 168

www.naregatsi.org

1740

Ման զալով ամեն լավ տեղ,
Քաղենք ծաղիկ միատեղ.
Փընջեր կապենք միասին,
Ինչ ասելով տանենք զեղ:
3· Փընջեր կապենք մեր մեջտեղ:
ԱՂ· 176

1741

Ցեխմ ալըգա, ոտար աղջիկ,
Աբե ձիկ առ, ըլնենք տուն–տեղ.
Մեր հոր աչխարհ գառա տեղ:
ՀԺԵ 52

1742

Իմ դոչին ա ֆիչանըղղ,
Ցես ի՞նչ երսով էլնեմ դեղ,
Սարիը, քու բալեն մեռնի,
Կըտրավ իմ երեսառեղ:
ՀԺԵ 113

1743

Սելերն եկան դողեդող,
Հասած են մեր բաղի կող·
Ա՛յ հեր, քու փափախըդ հող,
Գիշերն աղջկանդ եկան դող:

1744

Բոստան եմ ցանե խաս արտի կող,
Աստված անիծեր գեղմալ հող·
Մեկ ճմերուկ չեղավ, ոտանք՝
կարեր դող:
ՆՀՋ 91 հտ·

***

1—3· *Բոստան եմ ցաներ*
անտեր դարի կող,
Աստված անիծեր իդմալ արտու
հող:
ՀԺԵ 78
Հմմտ· Բոստան եմ ցանե վըր ինա
դարին:

1745

Բոստան գըրի դարի կող,
Գըրկե՛ր եղ Մատաբի հող·
Երկու բեքասա քուր ունեյի,
Կասեր՝ գընա յարիդ թող:
ՀԺԵ 114

1746

Ցար կ՚որոդկեմ սարեր կող,
Փոսի մաքին կիցկեմ դող:
ՀԺԵ 49

1747

Թե ժուռ, թե հասուն, յես եմ քո
քաղող,
Թե թանդ, թե եժան, յես եմ քո
գընող·
Վոր դու յես իմ հոր սիրուն
հարսնացուն,
Վոր յես էլ քո մոր սըրտի
փեսացուն:
ՎՍՄ· 39

1748

Մեկ արեգակ երկու չող,
Ցարուկ պագե, եվլեմ թող:
ԲՆԳ· 471

կայնել եմ, գալ չեմ կարող,
Տես՝ կայնել եմ, գալ չեմ կընա:

1749

Բոստան եմ ցանե, ելե ճղե ճուղ,
Ջարկե զղուլպանկին, թորկե
ջուխտակ պուխ·
Քու գարդեն թորկենք, երթենք
Բուլանուխ,
Բուլանուխ չըկեր, երթենք
ճապաղջուր,
ճապաղջուր չըկեր, երթենք
Բըլաթուխ·
ՆՀՋ 92

www.naregatsi.org

1750

Ֆու թելվեր դուլաճ դուլաճ,
Մեղնե մի՛ ընկնի դոլաճ,
Որ քե չառնի ոսկի լաճ։
ՏՒ 165

***

Տո տղա, տղա, խորտա լաճ,
Տես՝ Իրիկվորե չուր մըկա։

1751

Ծառի տակի ծանըր կոճ,
Իմ յար քանց քոն սըպըլպոչ։
Դարի տակի մանուշակ,
Ֆո յարն իմ յարոջ մըչակ։
ՎՍՔ 58

Մ։

1752

կաքավ եմ, սար ման կըզամ,
Ըլըռուլ եմ, բաղ ման կըզամ։
Հաղար ու մի դարդ ունեմ,
Հենց դիտաս սա՞ղ ման կըզամ։

1753

Դե՛հ գընա, կիզամ, չուտ կիզամ,
Ախտ քու չըքին յես կիզամ։
Փարչիկ կըընամ ու կիզամ։
Շան տըղին քընցում ու կիզամ,
Կարմիր սոլեր հագնեմ ու գամ,
չուտ կիզամ։
ԱԴ 191։ 192

Ամրողջ իրրև մեկ յերդ,
Տես՝ ՏՒ 167 հմ։ «Դե գնա,
կիզամ, վայ գընա, կիզամ,
չուտ կիզամ»։

1754

Կայնի՛, յարըս, կայնի՛, գամ,
Կայնի՛, եղնինք բարեկամ։
Կայնի՛, յարըս, գալիս եմ,
Գըրտընել եմ, լալիս եմ։
ԱՆ 175

1755

Ճամբա տըվեք, առաջ գամ,
Սիրած յարիս գարեվ տամ։
Ուխտ եմ արել, վոր առնեմ,
Թող տեանի աչխարհ ալամ։
ՀՄՆԱ. 31
4։ Թող տեանի աչխարք ալամ։
ՏՒ 220

1756

Գընա՛, գընա՛, քեզ հետ գամ,
Հետ քու չուչի ճենին (վ. ճենիպ)
գամ։
Փարչիկ ընիմ ու ջուր տամ,
Գաղիկ առնեմ ու յետ գամ։
3 4։ Փարչ ըմ եղնիմ ու ջուր տամ,
Գաղըմ առնեմ ու յետ գամ։
ԱԴ 175

4։ Գաղիկ մ՚առնեմ ու յետ գամ։
ՌՄ 119

Գնա, գնա, իրտ քե գամ,
Ախտ քու չուչի ճենին գամ։
Փարչիկն ընամ ու քե տամ,
Բարեվ առնիմ ու յետ գամ։
ՏՒ 235

2 3 4։ Ախտ քու դուչի ճենին
գամ,
Փարչիկ ընամ ու քե տամ։
Գաղիկն առնեմ ու յետ գամ։
ԲՅ 154

1757

Գիր մի գըրեմ նախչուն կալամ,
Անունդ կուտա աչխարհ ալամ։
Դու քաֆուր վարդ, յես ել բըլբուլ,
Գիչեր ցերեկ սիրուդ կուլամ։
ՎՍՔ 68

***

Թուղթ ըմ գրեմ կիւրճի կալամ,
Վոր պըտոտեմ աչխարհ ալամ։
Քի կ՚որոնեմ դուա–սալամ։
ՀԺԵ 44

www.naregatsi.org

***

Թուղթ կը գրեմ դիւրջի կալմով,
Քեզ կ'ողորկեմ կուչի թեվով.
Դու քյաֆուր վարդ, յես եղ բիւլբիւլ,
Դիշեր ցերեկ մընամ ահ ու զարթով:

Քեզ կ'ողորկեմ դուղա, սալամ,
Թող իմանա աչխարհ ալամ.
Թե չատ մընաս, թե քիչ մընաս,
Ա՛խ, կարիբ յար, սիրուդ կուլամ:
ՎՄԲ 61· ԺՅ 21

1758

Բոստան եմ դրբել քալամ
Դու դրիխի ես, յես դալամ.
Սիրել ենք, իրար կ'առնենք.
Իմացավ աչխարհ ալամ:

***

Մեր դուան առալ թախըմի քալամ,
Ֆես՝ Մեր տան հաեվ արա կորընկան:

1759

Յոյա սերկեվիլ, Պեհտառա չամամ,
Բեմուրադ կենամ, թե փինե դառնամ:
ՀԺԵ 46

1760

Վերեվ մեր տան արա կար չամամ,
Ներքեվ մեր տան արա կար չամամ,
Գյալաչն իկե մորուս թամամ:
ՀԺԵ 56

Համա. Վերեվ մեր տան ծառ
կեր պրնդուկ:

1761

Սիրարս տուփրա չի՝ բանամ,
Ցես ո՞ր ցավին դիմանամ.
Ինձ կրրակին կեր կրտամ,
Թե դեչ խոսքըդ իմանամ:
Տ№ 214

***

Սիրտըս տուփրա չե վոր բանամ,
Ըես վո՞ր մեկ դարդին դիմանամ.
Բեբախտ ընկիդ նոր կ'իմանամ:
Կայնի՛, մի՛ դընալ, մի՛ դընալ:
(Կրկնակ)
Տ№ 99

1762

Գիշերը քուն չունիմ, պառկիմ,
քընանամ,
Թըղթիկ մը չես դըրկը, դերդըդ
իմանամ.
Ցես աս ցավերուն ընտո՞ր դիմանամ:
ԲՆԲ 680

2 3· Աղաս, յես քու դարդիդ
ինտո՞ր դիմանամ,
Ամբողջ թըղթիկ մը, որ
դարդերդ իմանամ:
ԲՆԱ 776

1763

Գրնամ, դընամ հետանամ,
Մեջքըս կոտրած, վոնց կուանամ.
Մեռնիմ, դերեզման մտնիմ,
Բալի դարդերս մոռանամ:
ԱԺԹ 89

1764

Երթալու յեմ, պիտի ճանապարհ
դընամ,
Արի քեղի տեսնեմ, կարոտ չմնամ,
Խանում Ցեվա Ջան, դու մնացիր
բարով,
Ցես կ'երթամ լալով, լալով
վողբալով:
ԿԺԵ 43

1765

Արի, քեղի տեսնամ, կարոտ
չմռնամ,
Իսկր պետք է ճանապարհ դրնամ:
Դուն դընա, յես կըմընամ լալով:
ՀԺԵ 63

www.naregatsi.org

1766

Զեռիզ փունջ կա, Անթառամ,
Մինն ել յես տամ, Անթառամ.
Յես դու իրար հետ ապրինք,
Միշտ անբաժանաբ, Անթառամ:
ԽՏ 138· ԲՍ 155

1767

Ա. ազա, յես քեզ յէրխա տամ,
Ղըլղանը տիւս կյամ, զէրխ ա տամ.
Ամեն մին յարը տըրանալավ
Ըռանդյ ըռանդյ փոխ ա տամ:
ԱԺԼ 42

[Ա. ազա, յեկ քեզ յորխա տամ.
Ղըլղանը դուրս ե գալի, զորխ ե տալի,
Ամեն մի յարին տեսնելիս՝
Ռանդ ռանդ փոխ ե տալի:]

***

123· Կրակը թիժ չի, ծուխ ա տամ,
Ըրաերեն ղըլղանը զէրխ ա տամ.
Ամեն յարը յարեն տրանալավ:
ԱԺԼ 27

[Կրակը թեժ չի, ծուխ ե տալիս.
Արաերի ղըլղանը զորխ ե տալիս.
Ամեն յարը յարին տեսնելով:]

1768

Կաղին հատիկը թի կըտամ,
Կյոկ ճիւն գարի կըտամ.
Հու վոր ասի՝ են յարը կյամ ա,
Վորթը տակին մեր կըտամ:
ԱԴ 114

[3 4· Ով վոր ասի՝ են յարը գալիս ե,
Հորթը տակին մայր կըտամ:]

***

Տանըս տակին զալ կըտամ,
Մեչքովըս քաթան կըտամ.
Ով իմ յարը ինձ կըտա,
Հորթը տակին կով կըտամ:
ԱՋ 382

***

Լոռվա միչին դով կըտամ,
Քաթանս իմ գըլխով կըտամ.
Ով որ կ՚ասի՝ յարըդ նկավ,
Ծորթը տակին կով կըտամ:
ԱԺԱ 54

***

Հա տով կըտամ, տով կըտամ,
Գըլխովըս կըտամ կըտամ.
Ով իմ սիրածն ինձ կըտա,
Ծորթը տակին կով կըտամ:
ԱԺԱ 56

***

Կըլխովըս կըտամ կըտամ,
Շուշվա գըլխն գավի կըտամ.
Հու կյա, իմ յարես տըղին ասե,
Վ.ըրթը հրեսան մի կով կըտամ:
ԱԺՔ 26

[Գլխովս կտամ կըտամ,
Շուշա գալին գավի կըտամ.
Ով գա, մի յարես տեղն ասի,
Հորթը հետը մի կով կըտամ:]

***

Բուխարիս վազ կըտամ,
Կըլխովըս կըտամ կըտամ,
Հու կյա, ասե՝ յարըդ կյամ ա
Դանան տակին մին կով կըտամ:
ԱԺԼ 44

234· Փեչկերքըս թաւի կըտամ.
Հու վըեր ասե՝ յարըդ կյամ ա,
Ըսուռծու երեսն բյեր փաք
կըտամ:
ԱԺԼ 44

[Բուխարուս փայտ կըտամ,
Գըլխովս կըտամ կըտամ.
Ով գա, ասե՝ յարըդ գալիս ե,
Հորթը տակին մի կով կըտամ:]

[2—4· Փեչերըս թաւի կըտամ.
Ով վոր ասե՝ յարըդ գալիս ե,
Ասուռծու երեսն ի վեր փաք
կըտամ:]

www.naregatsi.org

1769

Ջուխա գուխան ասիլ կըտամ,
Փաս արաը վարիլ կըտամ.
Կորի գընա, չան աղջիկ,
Ձէքերըդ հանիլ կըտամ:
ԱՋ 387

2 3· Սեվ արաը վարիլ կըտամ.
Շատ մի՛ խոսա, չան ուղղա:

1770

Գուխանըը տանիլ կըտամ,
Իըդերըը մանիլ կըտամ.
Ձոռքիդ դըլուխն իմացիր,
Ձո ջանը հանիլ կըտամ:

1771

Գյանջու տակին չոր կըտամ,
Թէրմա չալը թառ կըտամ.
Ով իմ սիրածըն ինձ տա,
Իմ ջանը մատաղ կըտամ:
4· Իմ ջանը զուրբան կըտամ:
ԱՋ 378

1772

Գլուխա թուխուն դեմ կըտամ,
Թուխուն չեվերը յեր կըտամ.
Հով վեր սերը սիրածան հանիլ,
Ճըրտին քարփաթուն յեր կըտամ:
ԱԳ 266

[Գլուխա թխենուն դեմ կըտամ,
Թխենու չեվերը վեր կըտամ.
Ով վոր սերը սիրածեն հանիլ,
Սըրտին քարփաթին վեր կըտամ:]

***

Ըսկվա, ըսկվա, պատին տամ,
Տես՝ Սկվա, սկվա, պատին տուր:

1773

Ձափարով չուռ կըտամ,
Ոսկե դուլըս թառ կըտամ.
Ձեռ ես պիծիլ տեղովըը՝
Ներքով քեզ խըրատ կըտամ:
ԱՋ 381

1774

Սիպտակ ձիին ջուր կըտամ,
Դալյանին թուխուն կըտամ.
Ամեն մի յարս միտս գալու՝
Սըրտիս քյալփաթուն կըտամ:
ԱԳ 268

123· Սիպտակ ձիյիդ ջուր
կըտամ,
Կեռ գալյանիդ թուխուն կըտամ.
Ամեն յարս միտս ընկնելով:
ԱԺԹ 87

1775

Փող ես ուզում, քեզ փող տամ,
Վսակի տամ, վոչ թե հոգ տամ.
Թե դըրան էլ հավան չես,
Հոդիս հանեմ, քեզ փոխ տամ:
ՀՄԻԲ 17

3· Թե դըրան էլ դալիլ չես:
ՏԻ 156

1776

Ենար աչուն լ, Մայրամ,
Ցաղմեն նըխչուն լ, Մայրամ,
Իմ ջան քյո ջանին հայրան:
(Մայրամի յերդ) ՔՄՎ 27·
Վարիանտը ՎԺԵԲ 16

1777

Հա՛ դնա, դընա, հեռըդ եմ,
Ձուտա ու չաքմա վոտիդ եմ,
Մահ աղուխ թաթիդ եմ,
Փունջ մանուշակ ծոցիդ եմ:
ԱԺՍ. 56

1778

Գընա, դընա, հեռիդ եմ,
Կարմիր խընձոր դառիդ եմ.
Դու ինձ եսաեղ չես Թոդնի,
Վորտեղ երթաս՝ մոտիդ եմ:
ՀՄԻՍ. 16

www.naregatsi.org

234· Ալ խընձոր եմ, դուխդ եմ.
Ինձի եստեղ չըթողնես,
Ուրտեղ երթաս՝ մտովդ եմ:
Ա.Ղ 134 հա.

Ժ֊ 23· 60· Ա.Ղ 439 միայն առա-
ջին յերկյակը:
Տես՝ Ծաղկեվանքու ձորեն եմ:

1779

Քու սերովդ ձեռից հիվանդ եմ,
Ջեր դըռանը կապած բանդ եմ.
Թե վոր քեղ ինձանից կ'ուզեն,
Իմացիր՝ աշխարհք կըքանդեմ:
Տ֊ 237

1780

Սարի սիրուն նարդիզ եմ,
Տուտի յեմ, երկննվիզ եմ.
Շատ չահիլների միջից
Սըրտով սիրածիս կ'ուզեմ:
Տ֊ 220· Բ.Ս 140

1781

Ցես աղջիկ եմ, ալ կ'ուզեմ,
Բարակ մեջքիս չալ կ'ուզեմ.
Վոր տունը վոր յես մըտնեմ,
Վոսկին ծալն ծալ կ'ուզեմ:
3 4· Վոր տուն վոր յես հարս
երթամ,
Ղումաշը ծալվիծալ կ'ուզեմ:
2 4· Ալըս ծալուծալ կ'ուզեմ...
... Ոսկին սարեսար կ'ուզեմ:
Ք.Հ 161 հա.

2 3 4· Բաղչաս ծալեծալ կ'ուզեմ.
Ցերրոր յարիս տուն երթամ,
Գառիկս թիրմա չալ կ'ուզեմ:
Ք.Հ 166

3 4· Վոսկին չարանով կ'ուզեմ:
Շորը ծալվիծալ կ'ուզեմ.
Ռ.Մ 130

2 3 4· Ալըս ծալապծալ կ'ուզեմ.
Ցես են տունը հարս պիտի,
Վոսկի սարեսար կ'ուզեմ:
Հ֊ 133

3 4· Ցես յեկա ձեր տունը,
Վոսկին սարեսար կ'ուզեմ:
Պ.Մ 104

Ես աղջիկ իմ, ալ կ'ուզիմ,
Մըջքըս բարակ չալ կ'ուզիմ.
Երոր յարիս տունն երթամ,
Ոսկին ծառան տալ կ'ուզիմ:
Բ.Ն.Գ 519

234· Շորերըս ծալծալ կ'ուզեմ,
Վորտեղ վոր հարս դընացի,
Ցալդուզ վոսկի չար կ'ուզեմ:

***

Իմ յարըս միշտ ալ կ'ուզի,
Մեջքին թիրմա չալ կ'ուզի.
Շըքեղ պալատն ի՞նչ կ'անի,
Վոսկով պատած չալ կ'ուզի:
Տես՝ Աղջիկ, կապեղ ալ պիտի:

1782

Ցես աղջիկ եմ, գյուլ կ'ուզեմ,
Ճակտիս դեղին փուլ կ'ուզեմ.
Են ել մեկ մեկ հատ ոսկի,
Են ել յես պետ պետ կ'ուզեմ:
Բ.Ս 140

1783

Ցես մեկ պըտուկ երկաթ եմ,
Բաղըրկյանի մըկրատ եմ.
Ինձի ծուռ աչող մարդի՝
Սիրտ ու թոքը կըտրատեմ:
Տ֊ 176

1784

Ցես մի պուճուր երկաթ եմ,
Բաղըրդյանի մըկրատ եմ.
Դուռ բացիք, բարի մարդ եմ,
Լանդյառու մեջն վարդ եմ:

1785

Լեզուս չի խոսում լալ եմ,
Ցես քու ձեռից հիլալ եմ.
Ալաղյազ սարի գըլխի
Պաղ աղբըրից դուրալ եմ:
Կ֊Ե 2· Տ֊ 135

www.naregatsi.org

1786

Կարած շապիկդ հագել եմ,
Շորերըս վըրից զուգել եմ.
Վարդիցը կարմիր երեսըդ
Անջախ մի անդամ պագել եմ։
ՏՀ 228
Համա. Ամբրնոցը թաքել եմ։

1787

Ձերմակ չիթը հագել եմ,
Երկար բոյըս քոքել եմ.
Ամեն յարիս տեսնելուս՝
Ֆինոն զըլխիս թևքել եմ։

***

Ջուխտ արխալուղ հագել ես (իր),
Երկեն բոյըդ քոքել ես (իր).
Վորտեղ յարիդ տեսնալուդ՝
Ֆինոն զըլխիդ թևքել ես (իր)։

3. Ամեն Գյումրի մըտնելիս։

Ջուխտ արխալըդ հագել ես,
Ուզուն բոյըդ կոկել ես.
Վորտեղ յարիդ տեսնալուց՝
Ֆասըդ պողեդ թևքիլ ես։
Ա.Բ 341

1788

Երկեն գոմը սալել եմ,
Ալ ձին մեջը կապել եմ.
Ալ ձին ի՞նչ կ՚անե նալը,
Սիրունն ի՞նչ կ՚անե խալը։
ՌՄ 118
2 3. Ղըռ ձին մեջը կապել եմ.
Ղըռ ձին ի՞նչ կ՚անե նալը,
Ա.Դ 173
3 4. Ալ ձին նալըն ի՞նչ կ՚անե,
Սիրունը խալն ի՞նչ կ՚անե։
Տես՝ Բոզ ձի չեմ, նալն ի՞նչ անեմ։

1789

Գոմի վայը սալել եմ,
Սարի ձիանը նալել եմ.
Կորի զընա, չան տըղա,
Ջեղնից լավը ճարել եմ։
Ա.Ժ.Ա. 52

1790

Ողի ճակատ ավլել եմ,
Ցես են դյադին հավնել եմ.
Դյադի նոր ծըլած բեղեր,
Կըլմանին ոսկի թելեր։
Ա.Գ 103

1791

Կապուտ քուռակ հնձել եմ,
Արաղին մոտեցել եմ.
Արաղ, ինձ մի ճամբա տուր,
Իմ յարին կարոտցել եմ։
ՀՄՆԱ. 35
1 2 4. Կապուտակ ձին նըստել եմ,
Արաղին մոտացել եմ...
Մատիսին կարոտցել եմ։
ՌՄ 68
1. Ալ քուռակը հնձել եմ։
1. Մեր բոզ ձինը հնձեր եմ։
134. Կապուտ դայը հնձել եմ...
Արաղ, ինձի ճամբա տուր,
Իմ նանիս (յարիս) կարոտցել եմ։
13. Բոզ ձին հնձել եմ...
Արաղ, ճամբա տուր, անցնեմ։
ՀԺԵ 142
Կապուտ քուռակ հնձեր եմ,
Գետուկին մոտացեր եմ.
Գետուկ, ինձ մի ճամբա տուր,
Իմ նանին կարոտցել եմ։
ՀԺԵ 123

1792

Ղաշղա քուռակ հնձեր եմ,
Արաղին մոտեցեր եմ.
Արաղ, Արաղ, խան Արաղ,
Ֆաներու սուլթան Արաղ։
Ա.Ը 134
4. Գետերի՝ սուլթան Արաղ։

1793

Ծառի տակը պառկել եմ,
Սեվ ադռավին զարկել եմ.
Իմ սիրածըն ինձ տըվնք,
Գրժոլթյունըս թարկել եմ։
Տես՝ Ձեր տան տակին վաթ կանեմ.

www.naregatsi.org

1794

Կալատակը մաղել եմ,
Կողակ ձուկը աղել եմ.
Հազար ու մի դարդ ու ցավ
Սըրտիս միջին թաղել եմ:
ՏԽ 155

1795

Թուխ աղլուխը կապել եմ,
Նեղ քուչեքը չափել եմ.
Ոխտը տարի սիրել եմ,
Անջախ մեկը խաբել եմ:
4· Ես Թուխ դյադին խաբել եմ:

***

Կարմիր յայլուխ կապել ես,
Նեղ քուչեքը չափել ես,
Մեր սըրտերքին խաբել ես·

1796

Գաճուճներըս կապել եմ,
Աղջիկ, քեզի խաբել եմ.
Դալաթ ա արել հերըդ,
Բոյըդ բոյիս չափել եմ:
1· Դոլաղներըս կապել եմ:

1797

Ղալամ ձեռըս առել(ր) եմ.
Մընդար խոսքիս դառել(ր) եմ.
Ինձի թարիվ մի ղըրկա,
Քո սիրուն յես վառել(ր) եմ:
ԱԵ 196

1798

Ցես քու սիրուդ վառել եմ,
Վաճառական դառել եմ,
Քեզ Թանկապին առել եմ,
Սիրունըս վո՞նց եժան ծախեմ:
ԲՍ 142

***

Երդիկ երդիկ Թըռել եմ,
Տես՝ Երդիկա երդիկ եկել ես:

1799

Խալիչեքը փըռել եմ,
Նախշուն բարձեր դըրել եմ,
Թառլան Ջան, քեզ ուտելու՝
Սեր, կարագ հաղըրել եմ:
ՀՄԽՄ 18
3· Աղիզ Ջան, քեզ ուտելու:
ՏԽ 199

1800

Կալ եմ դըցել, կալսել եմ,
Ալ արըբչում դարսել եմ.
Սըրտումըս ինչ խորհուրդ կար,
Են գյաֆուրին ասել եմ:

1801

Հորըս պարտքը տըվել եմ,
Աղջի, քեզի սիրել եմ
Ղալաթ ա արել հերըդ,
Քեզ մի խոսքով տարել եմ:

1802

Ագաս, յես ըլ վարդի նըման
բացվեր եմ,
Ներսնահատակ դուշն երեսիս Թափեր
եմ.
Ագաս, յես քու սիրուդ հալեր
մաշեր եմ:
ԲՆԱ 776

1803

Հով այվանը մըտել եմ,
Ամպհովանիս դըռել եմ.
Ամպհովանիս տակ փեչքաշ,
Նըստիմ յարան ու յողաշ:
ՌՄ 101

1804

Նեղ քուչեքը մըտել եմ,
Կորցըրած-ըս դառել եմ.
Աղջի, կայնի, մեկ պահիմ,
Թըշերիդ կարոտել եմ:
1· Երկար ճամբեն մըտել եմ:
3· Սըրտի սիրած իմ յարիկ:
3· Աղջիկ, կայնի, մեկ
պահ տուր:
Տես՝ Նեղ քուչովը գընում ես:

www.naregatsi.org

1805

Բարակ ճամբեն մըտել եմ,
Կորցըրածըս դըտել եմ.
Սըրտիս սիրածն ինձ տըվիք,
Մի՛ ասիք, թե փըտել եմ:
ԱԴ 164· ՌՄ 92·
ՏԻ 176· ԲՄ 132
Տես՝ Բարակ ճամբա մըտեր եմ:

1806

Խոթվուքը պատրաստել եմ,
Սիխտակ հացը դաստել եմ.
Իմ ու քու բաժինն էլ ջոկ՝
Վաղուց ա դըրըստել եմ:
ՏԻ 260

1807

Փետերըս խըղտրել եմ,
Ֆեզանից բեղտրել Ղեմ.
Անդիման, անդաստատան
Սեվ դիրըս հադըրել եմ:
ՏԻ 155

1808

Սիխտակ դեբյա կարել եմ,
Նախշուն (վ. սալմա) կոճակ
չարել եմ.
Այ տըղա, բոլ ա խոտաս,
Ֆեղնից լավը ճարել եմ:
1 2· Կարմիր բըլուղ կարեր եմ,
Դեղին կոճակ չարեր եմ.
ԱԲ 347

***

Աբխալուղըդ կարել եմ,
կոճկընները չարել եմ.
Շան տըղա, դընա կորի,
Ֆեղնից լավը ճարել եմ:
ԱՂ 139
234· Դոշըդ կոճակ չարել եմ,
Շան տըղա, կորի դընա,
Ֆեղեն լավը ճարել եմ:
ՀԺԻ 125
Ալ քաֆիրնա կարել եմ,
Ութս կոճակը չարել եմ.
Դե՛ դնա կորի, դեշ տըղա,
Ֆանց քեզ լավը ճարել եմ:
ԱԺԱ 49

***

Ֆաֆան հալավ ըմ կարալ (կարել),
Մանրիկ կոճակ ըմ չարալ.
Քյընի (դնա), իմ աղբոր սերած
(սիրած),
Ֆյըղանա լավն ըմ ճարալ:
ԱԺԹ 89

1809

Աբխալուղըդ կարել եմ,
Դոշիդ կոճակ չարել եմ.
Աբխալուղ բոյիդ կիսուն,
Կոճակներ հարյուր հիսուն:
ԱՂ 136

1810

Աբխալուղը կարել եմ,
կոճկընները չարել եմ.
Հիսուն որ պատ եմ պահե,
Ֆեղ պես յարին ճարել եմ:
ԹՄԿ 58

1 4· Ճարի կարեն կարել եմ....
... Թաղա յարը ճարել եմ:
ԹՄԿ 60

1811

Մէթիկալ չապիկ կարել եմ,
Դոշին կոճակ չարել եմ.
Հինը մըտքես հանել եմ,
Ֆեղի թաժա ճարել եմ:
ԱԳ 100· 103· ԲՄ 140

1812

Ֆաֆան (կարմիր) չապիկ կարել եմ.
Մեջը խընձոր չարել եմ.
Փառք կըտամ աստուծուն,
Ցես իմ սիրածն առել եմ:
1 3 4· Կապուտ չապիկ կարել
եմ...
Փառք ըլնի աստըծուն,
Սըրտով սիրածն առել եմ:

www.naregatsi.org

1813

Չիթ արխալուղ կարել եմ,
Դուդմա կոճակ չարել եմ.
Ա՛յ տըղա, արի խոսա,
Տեսնեմ՝ քեզի ճարե՞լ եմ։

1814

Խուրդա բաղին չարալ ըմ,
Մով հալավըս կարալ ըմ.
Խարար տըվընքդ իմ նանուն,
Վըներ լավ տըղեն ճարալ ըմ։
Ա.Ժ.Լ 25

[Մանր արասին չարել եմ...
Խարար տվեք իմ նանին,
Վոր լավ տըղեն ճարել եմ։]

1815

Արխալուղըս կարել եմ,
Մարդի պատը չարել եմ.
Ճար չըն, աչքըդ հաննել եմ,
Ֆեղնից սիրուն ճարել եմ։

1816

Արխալուղըս կարել եմ,
Վոսկի կոճակ չարել եմ.
Նանի չըն, դուն դարդ չանես,
Ձես իմ սիրածը ճարել եմ։
Ա.Ժ.Ա. 51

1817

Ադունըս չըվարալ ըմ,
Գերած յեղըս հալալ ըմ.
Ադա, ըտեղատ քաշվի քյընի,
Ֆյըղանա լավը ճարալ ըմ։
Ա.Ժ.Ի 42

[Ադունս քարմադել եմ,
Բերած յեղըդ հալել եմ.
Ա. տղա, այդտեղից քաշվի դընա,
Ֆեղանից լավը ճարել եմ։]

1818

Արնճորը դըլորել եմ,
Ճամփիցը մոլորել եմ.
Իրեք տարի միալար
Ֆեղ վըրա սովորել եմ։
Տ.Ի 241

***

Ծառի տակը փորել եմ,
Տես՝ Ծառի տակը դաղդա յա (յե)։

1819

Ծառի տակը կացել եմ,
Լաչակըս լըվացել եմ.
Խարար տարեք իմ նանին,
Ամակը մոռացել եմ։
3. Ջուար արեք իմ նանին։
Հ.Ժ.Ե 116
3 4. Իմ նանին խարար արեք,
Շատ դարդին դիմացել եմ։
Թ.Մ.Կ 61
Ծառի տըկուն մացեր իմ,
Սեր ու սավդով խամցեր իմ.
Գացեք, ըսեք զիմ մամուն,
Ջուր ամակ լե մոռցեր իմ։
Հ.Ժ.Ե 81

1820

Սարի (վ. քարի) տակին կացել եմ.
Աղլուխըս (վ. լաչակս) լըվացել եմ.
Խարար տարեք իմ յարին (վ. նանին),
Շատ դարդի դիմացել եմ։
Ա.Ժ.Ա. 62
2 3 4. Մինթանես (յայլուխս)
լըվացել եմ.
Գիտես՝ ել ու գյուն չունեմ,
Շատ դարդին դիմացել եմ։

1821

Ֆարի տակին կացել եմ,
Մեխակով լեղացել եմ.
Իրեք որ ա տեհել չեմ,
Հենց դիտեմ՝ քոռացել եմ։
Ա.Ժ.Ա. 62

1822

Ծառի տակը կեցել եմ,
Անթարխա լըվացել եմ.
Ծառի տակը երկու ղոչ,
Մինը փընչեր, մինը վոչ։
Ա.Լ 134
Տես՝ Ծառիս տակին երկու ղոչ։

www.naregatsi.org

1823

Ջայիրները չափել եմ,
Հայի սըղին խաբել եմ:

1824

Ամբըրնոցը թաքել եմ,
Ինա գուլբեքը հադել եմ.
Մեր ղըրկեցունց աղջըկա՝
Մեկ որ թուշը պադել եմ:

Համմա. Կարած չապիկդ հադել եմ:

1825

Քըսան տարվան ջահիլ եմ,
Աղվոր տեսքիդ մայիլ եմ.
Կ'ուզես նե՝ սպաննե խս,
Քու դանակիդ խայիլ եմ:

1826

Ցես պուճուրիկ դոխ եմ,
Շուշի զալին կըկոխեմ.
Ցես են յարին հավան չեմ,
Ուրիչ յարի կըկոխեմ:
ՍԸ 142

Ցես մի փըշուրիկ դոխ եմ,
Շուշվա զալեն կըկոխեմ.
Ամեն յարի հավան չեմ,
Ցար կըտամ, յար կոխեմ:
ՍՋ 379

***

Ցես մի բուռը լեզակ եմ,
Տես՝ Տեղ եմ քըցել զալամքար:

1827

Ելի կայնի, բաժդ իրիչկեմ,
Ալնախդ առնեմ; քեզ նըմըշեմ.
Քեզ կարիբ աչքարհ կ'ողորկեմ,
Գյահ դյահ վերեն թե իրիչկեմ:
ՎՍԲ 60 հտ.

1828

Ցես մին չամամի թաղ եմ,
Վոչ մեռած եմ, վոչ սաղ եմ,
Բոլոր ոխտը տարի յա,
Ցես մի խոսքի դուխաղ եմ:
4. Ցես մին խոսքի կարոտ եմ:
ՍՋ 379

Համմա. Ղումարի հաղ ես արել:

1829

Ձեր բաղից խընձոր քաղեմ,
Հորըդ ղըլուխը թաղեմ.
Քեզ մահհան չեմ անիլ,
Աչխարքում քանի սաղ եմ:
Տի 192

1830

Բաղչի միջին կա համեմ,
Սիրտըս սըրտիդ մեջ քամեմ.
Բըլբուլ դառնամ, սըրտիցըդ
Մի կուչտ անուշ ջուր խըմեմ:
Տի 153

1831

Բոստան եմ ցանե համեմ,
Խուրմա տըվեք, վոր ծամեմ.
Խուրման առա ու պահի,
Կարոտ յարիս կըտանեմ:
ՍԸ 133

1832

Բոստան եմ դըրե համեմ,
Լեզուդ դիր բերան(ի)ս (մեջ)
ծամեմ.
Հոդիս հոդուդ մեջ քամեմ,
Դարդերըդ սըրտես հանեմ:

Կայնի՛, սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Թաւլան բոյիդ սեյր անեմ:
ՀԺԵ 113

***

Ջարչին կըծախե համեմ,
Լեզուդ դիր բերանս՝ ծամեմ.
Այ սըղաս, քեզ եմ ասում,
Սիրտըս սըրտիդ մեջ քամեմ:

www.naregatsi.org

***

Բոստաններըը կըլլի համեմ,
Լեզուդ դի՛ բերանս՝ ծամեմ.
Սերըս սըրտիդ մեջ քամեմ:

Կայնի՛, սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Մատաղ բոյիդ յես հեյրան եմ:
ՋՔ 20

***

Կաղըվանու բերին համեմ,
Լեզուդ դիր բերանս՝ ծամեմ.
Սիրտըս սըրտիդ մեջ քամեմ:

Կայնի՛, սեյր անիմ, սեյր անիմ:
Ա.Ե 206

1833

Բաղչեն ցանել եմ համեմ,
Լեզուդ տուր ինձի՝ ծամեմ.
Ջեզ համար եմ խեղճացել,
Դու մի՛ ասիլ թե խամ եմ:
ՏՄ 229

1834

Դարխդուսը վազում իմ,
Նանդնում իմ ու հազում իմ.
Ջաթաթի վուրթին մեռնի,
Թե չե, յես քեզ ուզում իմ:
ԹՄԿ 60

***

«Կանաչ տեղը բազում եմ» և
«Թեզ եմ արել, մազում եմ»,
Տես՝ կանաչ տեղը բազում ես:

1835

Վա՛յ վա՛յ վա՛յ վաւելում եմ,
Վա՛յ վա՛յ վա՛յ հալվում եմ,
Հալվում, վաւելում եմ:
(Կրկնակ)
ՀՄԽՍ. 33

1836

Ցես սարդարների թայ եմ,
Նազանի յարի փայ եմ.
Ջատկի նախշուն հավկիթ ես,
Քեզ ծոցումըս կըպահեմ:
ՏՄ 219

1837

Սերիդ ձեռին դերի յեմ,
Ուշ ու մըտքով թերի յեմ.
Շատերըն ենպես դիտեն,
Թե յես անբան վերի յեմ:
ՏՄ

1838

Երեվան երթալու յեմ,
Ջերսիկան կարդալու յեմ.
Ցես ի՞նչ կ՚ենեմ քերական,
Շարըս տասը տարեկան:
Ա.Զ 387

1839

Ցես աղջիկ եմ, ալլու յեմ,
Նըշանլու յեմ, բելլու յեմ.
Անունս խաթըխս մի՛ դնիլնիր,
Ղարիբ եմ, դընալու յեմ:
1—2· Աղջիկ եմ, ու ալլու յեմ.
Ազաթ եմ ու բալլու յեմ:
3 4· Ցերը որ գացի են տունը,
Ամենքըն ել բալլու յեմ:
Ա.Ք 137
3· 4· Են տունը յես հարս կ՚երթամ:
Վորտեղ չենլիկ կըզտնեմ:
Ա.Դ 163
1—4· Ցես աղջիկ ենք, բելլի ենք,
Նըշանլու ենք, տելլի ենք:
ՀՀ 321

1840

Իմա՞լ ենեմ, իմա՞լ ենեմ, իմալ
ենեմ (անեմ),
Մարեր ձուն ա, չիմարել եմ,
Յար պըստիկ ա, մոլորել եմ:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԲ 31
2· Գյադուկ ձուն ա, չիմարել եմ:

www.naregatsi.org

***

Իմա՞լ անիմ, իմա՞լ անիմ,
Գացինք ձյունիկ, մալուլիկը իմ,
Ճեար պըսաւիկ ի չիվարիկը իմ:
ԲՆՄ. 569

***

Ճես ի՞նչ ենեմ, յես ի՞նչ ենեմ,
Ճարս պըսաւիկ ենը, չիվարիկը եմ,
Սարիկը ձուն ենը, մալուլիկը եմ:
ԾՎ. 40

***

Իմա՞լ ենեմ իմա՞լ ենեմ, իմա՞լ ենեմ,
Սարիկը ձուն ա, չիվարիկը եմ,
Ճար պըզոսիկ ա, մալուլիկը եմ,
Հետրս չի պա, առնեմ փախնեմ:
ՎՍԲ. 30

***

Վոր պիճիկ և, իմա՞լ ենեմ,
Գյադուկ ձուն և, չիվար ենեմ:
ԱՀ 205

Իմալ ենեմ, իմալ չենեմ,
Ճարրս պըսաւիկ ա, չիվարիկը իմ:
ՀԺԵ 61
Տես՝ ես իրիկուն կիրակմուտ ա:

1841

Ճես մի դյունաբախան եմ,
Շորաչյալու իչխան եմ.
Իչխանություն թարիկ երի,
Մարալի հետ խաղ երի:

1842

Նանի ջան, յես մարդ կ'անիմ,
Գիչ մարդին նամարդ կ'անիմ.
Թե փեսեդ հետրս դա վոչ,
Կքնըտամ ու դարդ կ'անեմ:
ԱԺՍ. 58

1843

Մըկը (մեր) կըրակը թիժ (թեժ)
կ'անիմ,
Մըկը ոթաղը վարչ կ'անիմ,
Վ.քեր (վոր) դյիդամ՝ յարրս կյամ ա,
(գալիս է),
Ճըրան ճըրաչյ (ճրագ) կ'անիմ:
ԱԺՔ 32

1844

Սանգ կըճեճեմ, թախկ կ'անեմ,
Մաչիկն ոտիս լախ կ'անեմ.
Տըղա, չատ չատ չեն խոսա,
Մուկն ըռեխեդ կախ կ'անեմ:
1 3 4· Սանգ կըճեճեմ, խաղ
կ'անեմ...
Ա՛յ տղա, դու չատ մի՛ խոսալ,
Մուկն ըռեխիդ կախ կ'անեմ:
ՓՀ 162

123· Ա՛յ խաղ կ'անեմ, խաղ
կ'անեմ,
Ֆոչը վոտիս լախ կ'անեմ.
Ա՛յ աղջա, հերիք խոսաս:

***

Ա՛յ ախ կ'անեմ, ախ կ'անեմ,
Ֆոչը վոտաս (վոտես) լախ
կ'անեմ.
Ա՛ տղա, հերիք ա խոսաս,
Մուկն ըռեխդ (ռեխիդ) կախ
կ'անեմ:
ԱՀ 377

1845

Բաղ եմ քըցել, բահ կ'անեմ:
Շաքարքը բիթուն քան կ'անեմ.
Ազիզիս ինձի տըվեք,
Գըլուխն ոսկե չար կ'անեմ:
ԲՄ 135

1846—7

Տանըս տակին հունձ կ'անեմ,
Մանգաղս կոտրեմ՝ հո՞ւնց կ'անեմ.
Վոչ քան կըտան, վոչ մածուն,
Սիրտս կ'երվի, հո՞ւնց կ'անեմ:
ԱՀ 382

www.naregatsi.org

1848

Մըեր արտումը հոնձ կ'անիմ,
Ջինըս կոտրե՝ հո՞ւնց կ'անիմ.
Վըեր իմ յարըս մըեաս ընկնե,
Բա են վախտը հո՞ւնց կ'անիմ:
ԱԺԼ 32

[3 4· *Վոր իմ յարս միաս ընկնիմ,*
Բա են վախտը վո՞նց կ'անիմ:]

1849

Տանըս տակեն հոնձ կ'անիմ,
Ջինըս կոտրե՝ հո՞ւնց կ'անիմ.
Վըեր իմ յարը քյընի բաթում,
Ո՞նակ ըսաեղ հո՞ւնց կ'անիմ:
ԱԺԹ 88

[*Տանըս տակին հունձ կ'անեմ,*
Մանզաղս կոտրի՝ վո՞նց կ'անեմ.
Վոր իմ յարը դնա բաթում...]

Տես՝ Տեմանց տըեղը հոնձ կ'անիս (կ'անես):

1850

Սիպտակ գառը մատաղ կ'անեմ,
Հոգիս ել տեղահան կ'անիմ.
Մենակ դու ինձ մի ջան ասա,
Ցես աչխարքը տակով կանեմ:
ՏՒ 160

1851

Սարեն կըգամ, սեյրան կ'անեմ,
Ձորեն կըգամ, երան կ'անեմ.
Խորոտ կընկան աչքով կ'անեմ,
Գագ ըմ կ'ուղեմ, դու նաղ կ'անես:
ՀԺԵ 59

1852

Ջրրի ճամբեն աչ կ'անեմ,
Ճերմակ դեյրեն քաչ կ'անեմ.
Կոր ի դընա, չան տրդա,
Ֆեղի հալումաչ կ'անեմ:

234· *Սիպտակ դեյրա քաչ*
կ'անեմ,
Ցես ես պիծի տեղովը
Մեր ղըռան քեզ հալումաչ
կ'անեմ:

2 3· *Սիպտակ դեյրես քաչ*
կ'անեմ,
Շան տրդա չատ մի՛ հաչի
(հաչա):

ԱՔ 347· ԲՍ 137

Համատ. Ջուրը կ'երթաս, յերիչ
կ'անես:

1853

Ժամի դուռը տաչ կ'անեմ,
Մահուդ չուխես քաչ կ'անեմ.
Շան աղջիկ, չատ մի՛ հաչի,
Ֆեղի հալումաչ կ'անեմ:

1854

Աչխարքի մալն ի՞նչ կ'անեմ,
Սրի քեղ սարը հանեմ.
Թե թեվերըս բեզարեց,
Գըլխիս վըրա կը տանեմ:
ՏՒ 172

1855

Սարերի սինձն ի՞նչ կ'անեմ,
Կաթնով բըրինձն ի՞նչ կ'անեմ.
Թող իմ սիրածն ինձ տան,
Վոսկին (ու) երծաթն ի՞նչ կ'անեմ:
ԱԺԱ 61

Տես՝ Սարերի սինձը ի՞նչ ա:

1856

Գընամ սարեր, վորս կ'անեմ,
Ֆարեր(ը) գըլխիս բարձ կ'անեմ.
Հարցնում եմ քեզ, բարձըր սար,
Կորցըրել եմ Ջեյրան յար:
ԱԺԱ 52

1857

Կ'երթամ խանին դատ կ'անեմ,
Մեծ տունը բարբադ կ'անեմ:
ԺՒ 7

Տես՝ Կեսուր ինձի ղըրկիր ի:

www.naregatsi.org

***

Թագավորիս դատ կ'ունենք,
Իմ աղբեր ազատ կ'ունենք:
ՓԾ 73

1858

Սարդ կարապետ ուխտ կ'անեմ,
Ծամերըս չուխտ չուխտ կ'անեմ.
Իմանամ՝ ինձ չես առնի,
Կ'երթամ, մոլին թուղթ կ'անեմ:
ԱՔ 345· ԲՄ 141

1· Աստվածածին ուխտ կ'անեմ,
Տես՝ Ծաղկովանք ուխտ եմ երթ
(արել):

1859

Վարդի տակին կար կ'անեմ,
Վարդը պոչից կախ կ'անեմ.
Ես ես պիծի տեղովրս,
Ինչ հալումաշ կ'անեմ:
ԱՋ 382
Հմմտ. Ջրի ճամբեն աչ կ'անեմ:

1860

Վարդի տակին կար կ'անեմ,
Ֆոռ (վ. սեվ) ադուավին քար կ'անեմ
Շան տրզա, չատ չեն խոսա,
Սեվ չըներին թույ կ'անեմ:
1· Կաչաղակին (վ. ճնճղուկներին) քար կ'անեմ:

Տես՝ Ձեր տան տակին վար կ'անեմ:

1861

Մըեր տանը տակեն կար կ'անիմ,
Աստեղըս կոտրե հո՞ւնց կ'անիմ.
Նամարդ յարըս վըեր տուն կյա,
Բիւլբիւլ ծենը յեր կ'անիմ:
ԱԺՀ 32

[Մեր տան տակին կար կ'անեմ,
Աստղս կոտրի՝ վո՞նց կանեմ.
Նամարդ յարըս վոր տուն դա,
Բլբուլ ձայնըս վեր կ'անեմ:]

1862

Եյվանումըս կար կ'անեմ,
Մեր ղըչերին քար կ'անեմ.
Հասկանամ թե յարս ա դիւմ,
Կարս ձեռքիցս թիւլ կ'անեմ:
ԱՋ 379

[3 4· Իմանամ թե յարըս գալիս է,
Կարս ձեռքիցս թող կ'անեմ:]

1863

Հով ծառի տակ վար կ'անեմ,
Իմ բոյ քո բոյ բար կ'անեմ.
Շապիկդ գարահի կ'անեմ,
Գալմեն քո սրբուով կ'անեմ:
ՎՍՔ 56· ՎԺԵ 7

1864

Ձեր տան տակին վար կ'անեմ,
Ձար ադուավին քար կ'անեմ.
Թող իմ սիրածն ինձի տան,
ԳըժուԹյունըս Թարկ անեմ:
ՀՄԽԱ 41

1 3 4· Մեր տանը յես վար կ'անեմ...
Թե իմ սիրածն ինձի տան,
ԳըժուԹյունըս Թարկ կ'անեմ:
ԱԳ 102

4· ԾըռուԹյունըս Թարկ անեմ:

***

Մեր տան տակին վար կ'անեմ,
Ձալ ադուավին քար կ'անեմ.
Թե իմ սիրածը ինձ տան,
ԳըժուԹյունըս Թարկ կ'անեմ:
ՓՀ 166· ՌՄ 122·
ՏԽ 150· ԱԵ 200

Մեր տան տակը վար կ'անեմ,
Ձալ քչեղակին քար կ'անեմ.
Վոր իմ սիրածին ինձ տան,
ԳելուԹյունըս Թարկ կ'անեմ:
ԱԳ 267· ԲՄ 146

www.naregatsi.org

***

Նախըրպընեն վար կ'ենեմք,
Ֆոռ անծեղան քար կ'ենեմք,
Իմ հեր քե ապչի չի սա,
Ջահելություն թարկ ենեմք:
ՀՀ 320

***

Ծառատակին վար կ'անեմ,
Ձալ ադաւվին քար կ'անեմ.
Իմ սիրածը ինձ տըվեք,
Հեկուությունըս թարկ անեմ:
ԱԴ 168

124. Ծառի տակը կար կ'անեմ,
Են ղըշերին քար կ'անեմ...
Գըժությունըս թարկ անեմ:

***

1—4. Ծառի տակին կար կ'անեմ,
Սիրած յարին քար կ'անեմ:
ԿԺԵ 5

Վանքի յետեվ վար կ'անեմ,
Ադաւվներին քար կ'անեմ.
Իմ սիրածին ինձ տըվեք,
Ծըռությունըս թարկ անեմ:

Հմմտ. Վարդի տակին կար կ'անեմ:

1865

Գետի տակին լվաց կ'անեմ,
Սիպտակ դ՚էլըս բաց կ'անեմ.
Սըրտիս սիրած լավ տըղին
Աչք ունքով իմաց կ'անեմ:

1. Սիպտակ գեղըս (վ. երես) բաց կ'անեմ,
ԱԴ 115

Հմմտ. Դու կայնել ես, լվաց կ'անես:

1866

Սեվ ղ՚էլը մատաղ անեմ,
Ձղի՛, քու չարը տանեմ.
Քեզ վըր մի չար դավալ գա,
Են վախտը յես վոնց անեմ:
Տի 250

1867

Մածուն բերեք, թան անեմ,
Ջանըս քեզ դուրբան անեմ.
Դու նըստի մարգա գըլխին,
Ցես քու եչխին բան անեմ:

1868

Դեմ ադըթըան խաչ անեմ,
Թըշնամու դեմ չանչ անեմ.
Ձեռըս գըցեմ վըղովը,
Մի երեսը պաչ անեմ:
ՀՄԽՍ. 13

234. Դուշմանի դեմ չանչ անեմ
Ձեռըս գըցեմ վըղովըդ,
Մի երեսըդ պաչ անեմ:
Տի 201

1869

Ցես վարդ եմ, վարդ ի՞նչ ընեմ (անեմ),
Վարդին տերեվն ի՞նչ ընեմ.
Իմ յարըս ուրիչ երկիր,
Ելլեմ տեղերն ի՞նչ ընեմ:
ԲՆՍ. 623

1870

Տեղերն ելնեմ, ի՞նչ ընեմ (անեմ),—
Վարդի տերեվ չորցընեմ.
Ցես պըղտուտիկ հարսնուկ եմ,
Մորմոք երիկն ի՞նչ ընեմ:
ԲՆՍ. 623

Տըղերն ելյամ, ի՞նչ ընեմ,—
Վարդ, մանիչակ չորցընեմ.
Ցես պըղպըղուկ հարս մին եմ,
Մորմոք երիկն ի՞նչ ընեմ:
ԲՆԲ 682

www.naregatsi.org

1871

Ոսկի, մարջան ի՞նչ անեմ,
Սարդարի քոչքն ի՞նչ անեմ.
Մե իմ յարիս ինձ տըվեք,
Եվ ղըզըլբաշն ի՞նչ կ՚անեմ:
ԲՄ 158

1872

Բոզ ձի յեմ, նալն ի՞նչ անեմ,
Սիրուն եմ, խալն ի՞նչ անեմ.
Սրտով սիրածիս առնեմ,
Աչխարհի մալն ի՞նչ անեմ:
3· Սըրտով սիրածըս ըլնեք:

***

Ալ ձին նալը ի՞նչ կ՚անի,
Սիրունը խալն ի՞նչ կ՚անի.
Սիրածը սըրտով ըլնի,
Աչխարհի մալն ինչ անի:
ՔՀ 179

Բոզ ձիան նալն ի՞նչ անեմ,
Սիրուն եմ, խալն ի՞նչ անեմ,
Սըրտով սիրած յարս ըլնի,
Դունիադա մալն ի՞նչ անեմ:
ԱՔ 339

Ալ ձիուն նալն ի՞նչ ենե,
Ըռունդը խալն ի՞նչ ենե.
Սիրունը սըրտով ըլլիր,
Աչխըրքի մալն ի՞նչ ենե:
ԱԳ 91

***

Սիպտակ ձին նալն ի՞նչ կ՚անե,
Սիրունը խալն ի՞նչ կ՚անե.
Ճարըն վոր յարին սիրե,
Ասուլիան ի՞նչ կ՚անե:
ՔՀ 164

2· Վարսոս խալն ի՞նչ կ՚ենի:
ԱԴ 170

3 4· Ճարը վոր յարին սիրի,
Ասել–լըսելն ի՞նչ կ՚անե:

***

Սպիտակ ձին նալն ի՞նչ կ՚ոնե (կ՚անե),
Սիրունը խալն ի՞նչ կ՚ոնե.
Պառավ ձին դարին ի՞նչ կ՚ոնե,
Պառավը յարն ի՞նչ կ՚ոնե:
ԹՄԿ 64

***

Սպիտակ ձին նալն ի՞նչ կ՚անի,
Սիրունը խալն ի՞նչ կ՚անի.
Փեղի սիրող իգիթը
Աչխարհի մալն ի՞նչ կ՚անի:
ԹՄ 114· ԲՄ 123

4· Դիւյնիի մալն ի՞նչ կ՚ենե:
ԱԴ 168

***

Բոզ ձին ի՞նչ անըմ նալը,
Խորոան ի՞նչ անըմ խալը,
Ճես սիրեր եմ, յես կ՚աւնեմ,
Ի՞նչ անեմ զալմազալը:
ՀԺԵ 122

Տես՝ Երկին դոմը սալել եմ:

1873

Քընել եմ, քուն ի՞նչ անեմ,
Ջառ վարազ տունն ի՞նչ անեմ.
Սըրտով սիրածն ինձ տըվեք,
Ճատ եվ ու դյունն ի՞նչ անեմ:

1874

Նուռ կ՚ողորկես, նուռն ի՞նչ անեմ,
Սիրուդ կըրակով կըմաչվեմ.
Ճես բիլա քեզ ումրն ի՞նչ անեմ,
Աստըվորիս մալն ի՞նչ անեմ:
ՎՍԲ 41

1—3· Նուռ կ՚որոխկես, նուռն ի՞նչ անեմ,
Ճես բիլա քե ումբըրն ի՞նչ անեմ:
ՊՎ 95

Տես՝ Դու կըքելես հետ ծովու ափուն:

www.naregatsi.org

1875

Նուռ կըճամբխի, յես ի՞նչ անեմ,
Ֆյո չորոցած դյալ ի՞նչ անեմ.
Հետ արե, եղնի՛կ, հետ արե,
Դարդ չունեմ, դարդին տեր արե:
ՀԺԵ 54

Տես՝ Դու կըգնեես հետ ծովու ափուն:

1876

Դարդըս չատ ե, յես ի՞նչ անեմ,
Ջահիլ-ջիվան՝ վո՞րը տանեմ,
Ջորս տարին յե՞րբ դըլուխս հանեմ:
(Ջինվորի)
ՏԽ 116

1877

Վարդ եք տալիս, ի՞նչ անեմ,
Մարդարիտը ի՞նչ կ՚անեմ.
Ճարիս բերեք, վոր տեսնեմ,
Ալ ապրուխը ի՞նչ կ՚անեմ:
ԲՍ 124

1878

Տախտ ըմ կյիւտալ, հավան ըմ,
Ճես իմ կըլխու դըվան ըմ.
Ա՛հ, ա՛ մար, խոսել մըճքյ,
Ճես են տղեն հավան ըմ:
ԱԺԹ 87

[Տախտ եմ կիտել հավան եմ,
Ճես իմ գլխու դիվան եմ.
Ա՛հ, հայր, ա՛ մայր, խոսիլ մի՛ք,
Ճես են տըղին հավան եմ:]

1879

Ա՛յ հավան եմ, հավան եմ,
Մեծ կարպետին խավան [խավից] եմ.
Ել գիտա, ալամ գիտա,
Ճես են յարին հավան եմ:
ԱՑ 264

4. Ճես են յարին հավան չեմ:
ԲՍ 151

4. Ճես են տղեն [տղին] հավան ըմ:
ԱԺԸ 28

1880

Հավան ըմ, հավան ըմ,
Մըեծ կըրպըեսին խավան ըմ.
Ա՛դա, կ՚ողի հարիւրը խոսե,
Ճես քյեզ սըրտանց հավան ըմ:
ԱԺԸ 28

[Հավան եմ, հավան եմ,
Մեծ կարպետի խավեն եմ.
Աղա, կուղի հարյուրը խոսի,
Ճես քեզ սըրտանց հավան եմ:]

Հմմտ. Ծալք եմ սարքել, հավան չեմ:

1881

Աղջի, քու չարը տանեմ,
Ֆու սիրուդ ինձ կըսպանեմ.
Դու իմ խոսքին ականջ դիր,
Ճես մորըդ հավան կ՚անեմ:
ՀՄԽԱ. 28

3. Դուն իմ խոսքիս կամ արե:
ՊԱՎ 108

4. Նանիկ ըտաղի կանեմ:
ՏԽ 180

1882

Առավոտուն քե բաղչեն տանեմ,
Վարդ քաղեմ չաղքերն ի վերեն.
Անչամ են վարդով քո իրես զարնեմ,
Ջում վարդաջրով իրես լըվանամ:
ՎԱՍ. 51

Տես՝ Ա... սեյրան տ՚ենեմ:

1883

Ծառից ընկած ծիրան եմ,
Տիրացու չեմ, դիր անեմ.
Թամամ ոխտը տարի յա,
Երեսից նիզյարան եմ:
ՏԽ 191

www.naregatsi.org

1884

Կայնե՝ սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Մարալ բոյիդ յես հեյրան եմ:
(Կրկնակ)

ՋԲ 20

***

Արի՛ կայնի, սեյր անեմ,
Քու ջամալիդ հեյրան եմ.
Դու վոր մի մարալ դառար,
Իմացիր՝ յես ջեյրան եմ:

ՏՒ 191

***

Կայնի՝ սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Խոյիդ հեյրան եմ, հեյրան եմ:

ՏՒ 86

1885

Գարունը բամբակ ցանեմ,
Ամառը քախան անեմ,
Աշունքը չանաք անեմ,
Ցար ջան, մաջալն ըլնի՝ քեզ
կ'առնեմ:

ԿԺԵ 49

1886

Մարդիս մեջ ռեհան ցանեմ,
Հատերը մին մին հանեմ.
Տեսնեմ՝ աղբերս դալիս ա,
Ռեհանը փեչքեչ տանեմ:

1887

Ելնիմ սարը, վո՞նց անեմ,
Քարը դըլխիս բարձ անեմ.
Նա եթող կա, նա դալող.
Ախրիս յարին խարցընեմ:

ՀԺԵ 110 հտ.

1888

Ալիր մաղեմ, թեվի անեմ,
Սեր չըվանին կյասի անեմ.
Ցես դու մի բաղում պիտինք,
Ջուա լիսը քեվի աննենք:

ՍՋ 372

Տես՝ Ալուր մաղեմ, թեվի կըդա:

1889

Ծաղիկ, յես քու ալեն եմ,
Սուփրի միջի ծալեն եմ.
Գա՛նդ ի՞նչ է, դընադ ի՞նչ է,
Մազյար քո մասխարե՞ն եմ:
2 3· *Վարդի միջի թառեն եմ.*
Ջանան, հար յե՞րբ երթաս, դաս:
123· *Ծաղիկ, յես քո ծառեն եմ.*
Տեփրի միջի թառեն եմ.
Տարին մի հետ ես գալըմ:

ԱԲ 338· ԲՍ 153

1890

Որդակ եմ ու գյոլեն եմ,
Ջեյրան եմ ու չոլեն եմ.
Ծաղիկի միջի աղջիկ եմ,
Սարերը սեյրան կ'անեմ:

***

Իմա՞լ եննեմ, իմա՞լ եննեմ,
Տես՝ ... անեմ:

1891

Երեվանու հողեն եմ,
Նախճըվանու կողեն եմ.
Ծառի տակի կայնողն եմ,
Շեկ աղջիկա առնողն եմ:

ՍՋ 387

1892

Ծաղիկ, յես քո ծառեն եմ,
Վիճակի միջի թառեն եմ.
Քամին տըվավ, վեր քըցեց,
Վաթանըս մոլորել եմ:

ՀԺԵ 121

***

Ծաղիկ ծաղկաճորեն եմ,
Մենծ բաղի խընճորեն եմ.

www.naregatsi.org

Քամին տըվեց, վե քըցեց,
Վաթանըս մոլորել եմ:
ԱՔ 337

1· Մեծ բաղախընձորեն եմ.
3· Քամին տըվեց, վեր ընկա:
Տես՝ Ծաղիկ, յես քո ալեն եմ:
Ծաղկեվանքա ձորեն եմ:

1893

Ցես կարծաղու վոսկեն եմ,
Գոզդաղ սարի դևսեն եմ.
Մուժդա տարեք քո մորը,
Ցես քու նանի վեսեն եմ:
ԱԳ 93· ԲՄ 147

1894

Տ'ելնեմ սարեր, սեյրան ա'ննեմ [պիտի անեմ]·
Տ'իջնեմ կալեր, հեյրան ա'ննեմ.
Սիրող չունիմ, պատճառ կ'ենեմ,
Ազաբ լաճու խոզին խանեմ:
Ցես քե մեռնիմ, ապտալի ծուռ,
Բաս ա կան դաս չիվար ու ծուռ:
ՀՀ 305

1895

Կաղղմանա ձորեն եմ,
Ծո՛ տղա, տղա, մեր մշակ,
Գյուլ բաղի խընձորեն եմ,
Աբե՛ քաղենք մանուշակ:

1896

Ծաղկեվանքա ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խընձորեն եմ.
Ուրիշ յար պիտի չառնեմ,
Հին յարի դարդով մեռնեմ:
ԺԽ 61

1· Ծաղկավանքա ձորեն եմ,

1897

Ցես ես դեղի ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խընձորեն եմ.
Խընձոր եղել հասել եմ,
Բլբուլի հետ խոսել եմ:
ԺԽ 61

1· Կաղղվանու ձորեն եմ,
ԱԴ 171

***

Ցես աս դեղի ցորնեն եմ,
Խաս բաղու խընձորեն եմ.
Խընձոր եղե հասեր եմ,
Բիւլբիւլի պես խոսեր եմ:
ԱԳ 93· ԲՄ 145

1898

Կաղղվանի ձարեն եմ.
Մեծ բաղի խընձորեն եմ.
Դիար դիար կորվել եմ,
Ցարօջմեննեն ջորել եմ:
ԱՀ 136· ԺԽ 62

1899

Ցես Կյորիսի ձորան եմ,
Մեծ բաղի խընձորան եմ.
Խարար տարեք իմ յարին,
Ոլքա ոլքա կորսել եմ:
ԱԳ 268· ԲՄ 139

3· Խարար ըրաք են յարին:
ԱԳ 269

***

Ցես Ըղեքա ձորեն եմ,
Ալմալա խընձորեն եմ.
Խարար տարեք իմ նանին,
Իլում իլում կորել եմ:
ԱՀ 142

1900

Ցես Գորիսեն ձորան եմ,
Մեծ բաղին խընձորան եմ.
Խընձոր կըծեմ, թող անեմ,
Մեջին հարսը կող անեմ:
ԱԴ 115

www.naregatsi.org

1901

Ալագյազու ձորն եմ,
Շորագյալու հողն եմ.
Շորագյալ, հողիդ մեռնեմ,
Մեծ քաղի խընձորն եմ:

1902

Կաղզըվրնու ձորն եմ,
Մեծ քաղի խընձորն եմ.
Քամին գարկեց, վե գըցեց,
Անդետ մարդը վերցըրեց:
ՀԺԵ 119

3—4. Խընձոր Թալեմ, արի տար:
ՀԺԵ 139
Տես՝ Տարին տասվերկու ամիս:

1903

Ծադկեվանքու ձորն եմ,
Մեծ քաղի խընձորն եմ.
Գընա, գընա, հետիդ եմ,
Կարմիր խընձոր դոտիդ եմ:
ԺԱ 61

***

1—4. Ծադկըվընքու ձորն ինք,
Մեծ քաղի խընձորն ինք:
ՓԾ 74

***

Ցես ես դեղի ձորն եմ,
Ինս քաղչի խընձորն եմ.
Կարմիր խընձոր դոտիդ եմ,
Ուր վոր երթաս, հետիդ եմ:
ԺԱ 61

2 4. Մեծ քաղչի խընձորն եմ...
Գընա, գընա, մոտիդ եմ:
3 4. Կարմիր խընձոր չերըդ եմ,
Ուր որ կ'երթաս, հետըդ եմ:
ԱԳ 93
Տես՝ Գընա, գընա, հետիդ եմ:

1904

Կաթնըս տաքցընեմ, վեր դընեմ,
Ինձ մին դեղար յար ունեմ.
Շատ ու խըրիկ խոսալ մի,
Ամեն մաղիս տեր ունեմ:
ԱՋ 380

1905

Մարջան դյուհնիս խոռնըն եմ,
Հագյլար բեդյին Թոռնըն եմ.
Գյեցեք ըսեցեք Թըվեսին,
Վըեր յես աչի կոռնըն եմ:
ԱԺՐ 31

1906

Ես հողերի տուխտըն եմ,
Լիքը ֆորերի կուխպըն եմ.
Ա՛յ գալամ քաշող տրդա,
Մընդանըդ ծերի Թուղթըն եմ:
ԱԺԱ 52

1907

Դարդըս հալեմ, հալցընեմ,
Ճրրադ ածեմ, կըպցընեմ.
Իմ նանը ճանդըս դըցեմ,
Իմ դարդն ասեմ, լըցցընեմ:
ԱՋ 379

1908

Հալեմ, հալեմ, հըլցընեմ,
Ճրրադն ածեմ, դըրցրնեմ.
Ֆաթվից եկողնեք, ձեզ մատաղ,
Կացեք, իմ յարից հարցրնեմ:
ԱԴ 114

1909

Թըռի՛, Թըռի՛, Թըռցընեմ,
Սեվ հավի միս կերցընեմ,
Ադաբրաչուն հասցընեմ:
(Որոր)
ԱՐ 20

***

Թ·ըռե՛, Թըռե՛, Թըռցընեմ,
Սեվ հավու միս կերցընեմ.

www.naregatsi.org

Սրաղ, դինի խըմցընեմ,
կարմիր չորեր հագցընեմ։
ՓՇ 75

Թըռի՛, թըռի՛, թըռցուցեմ,
Սեվ հավու միս կերցուցեմ.
կարմիր դինի խըմցուցեմ,
Ծառի հովին քընցուցեմ։
(Որոր)
ԱՆ 185· ԲՍ 158

1910

Թեվըդ թեվիս մոտցընեմ,
Ձեռըդ ձեռիս կըպցընեմ.
Մի կերպ դուս արի տանից,
Հալքամ թաքուն թըռցընեմ։

1911

Փուք տամ քամուն, չորցընեմ,
Իրկվան արի՛, հագցընեմ.
կարմիր խընձոր կերցընեմ,
Դեղին ջրեր քընցընեմ։

1912

Ջեմ գիտե, իմ անուշ քուն քընեմ,
Թե երթամ, յարող խաթրն առնեմ.
Քունն երթա, ելըմ կու գա,
Ցարն երթա, վախտամ թե չիգա։
ՎՍՍ. 44

1913

Արդեվ կուգա, սերին եմ,
Ուսուլ բոյիդ մայիլ եմ.
Հոգիդ որ սաղ մընա նը՝
Ջի տեսնելուս դևիլ եմ։
ԲՆԳ 635

***

... կըլնեմ, տես՝ կըլնիմ, բայիմ։

1914

Սար, սար, սարերու գյուլն եմ,
Լեվոն-Սամսոնի քուրն եմ։
(Կրկնակ)
ԱՀ 439· ԺՀ 23

***

Սա՛ր, սա՛ր, յես սարերի ծաղիկն եմ,
Ցես Լեվոնի քուրիկն եմ։
ՀՄՀՍ. 17
Տես՝ Մանդր թուի ա ըռևհան։

1915

Գուճուր ասաբծու գաան եմ,
Թռիչու չինարի ծաան եմ.
Ի՞նչ լավութին քեզ անեմ,
Վոր քու խաթրը յես առնեմ։
ԱԺՍ. 59

1916

Հորըս տան միջի ծաղիկն եմ,
Աղջիկների ճրնծաղիկն եմ.
Իմ ես սիրուն գյորգյամովըս
Տըղերանց գլխի թաղիկն եմ։
ՏԻ 239

1917

Աղջի՛կ, քեզ մաշիկ առնեմ,
Մաշիկ տակ նալչա դարկեմ.
Արի, վարսո, գընա, վարսո.
Արի քեզ գեյրա առնեմ,
Սադաֆ կոճակով չարեմ։
Դուն եղնիս իննի հարսո։
ԱՀ 204

***

Աղջի՛, արի գալմա առնեմ,
Գալմի պիւլոր սիւրմա կարեմ։
— Ջեմ ուզի, դադո՛, չեմ ուզի,
բարո՛,
Դարդիցըս խարար տուր, բարո՛.
Աղջի՛, արի ճըղմա առնեմ,
Ճըղմի տակեր նալչա դարնեմ։
— Ջեմ ուզի, դադո, և այլն։
ԲՄՎ 21
6· Ջըղմի բոլոր նալչա գարնեմ։
ՀՄՀԲ 30

1918

Աղջի՛, արի ֆաս առնեմ,
Ջորս բոլոր ոսկի չարեմ.
Աղջի՛կ, յար աներ, յար աներ,
Ցարալու սըրտիս ճար աներ։

www.naregatsi.org

Սրի քեզ կուրատուկ առնեմ,
Բոլորը չերիդ կարեմ։
Աղջիկ, յար աճենիմ, և այլն։
Ա.Ե 204

***

Աղջի, սրի քեզ ֆաս առնեմ,
Ֆասի բոլոր ոսկի չարեմ։
— Չեմ ուզի, դադո՛, չեմ ուզի, քա՛քո,
Դարդիցըս խաբար տուր, քա՛քո։
ՀՄԽԲ 30· ԲՄՎ 20

(Այս և նախորդ խաղերն իբրև ամբողջական յերգեր ուրիշ ֆայականերով տե՛ս նույն ՀՄԽԲ 30· և ԲՄՎ 20)։

1919

Գընացած ճամբիդ մեռնեմ,
Շորոր տալուդ յես մեռնեմ.
Ոխտը տարի վոր մընաս,
Գըլուխըս վըկա, քեզ կ՛առնեմ։
Տ.Ի 247

1920

Ֆո բոյ–բուսաթիդ մեռնեմ,
Նոր զալած բեխիդ մեռնեմ.
Երեք որ և չեմ տեսել,
Ոխտը տարի յե պիտեմ։
Ա.Ե 20

1921

Տաս ոսկանոց չալիդ մեռնեմ,
Լավո՛ ջան,
Ձե՞ դիս կ՛ասեր՝ յես քե կ՛առնեմ,
Լավո՛ ջան,
Ֆեղ ել կ՛առնեմ, սարեր կ՛ելնեմ,
Լավո՛ ջան,
Գիարբեքըր փոշուդ մեռնեմ,
Լավո ջան։
Ծ.Վ. 49 հա.

1922

Ոսկի խանչալիդ մեռնեմ,
Արծաթ (ու) բուղ վրիդ քաշեմ.
Հեռու կաննած առջևիցըդ,
Ջուր յե՞ըր, ասա, քեզ աշեմ։
ԲՍ 148

1923

Ֆո կերած քեխիդ մեռնեմ,
Նոր ծըլած բեխիդ մեռնեմ.
Մենակ քընել սովրել ես,
Ֆու պառկած տեղիդ մեռնեմ։
Տ.Ի 246

1924

Աղրեր, արածիդ մեռնեմ,
Գինուդ կարասիդ մեռնեմ.
Ձամբա եթող չեկ աղրեր,
Սըրտի մուրազիդ մեռնեմ։

4· Սըրտիդ մուրազին մեռնեմ։
Ա.Բ 333

1925

Շապկու չըլապկիդ մեռնեմ,
Ֆոխախիդ խալին մեռնեմ.
Սալդատ չընկնեմ, քեզ կ՛առնեմ,
Հ.Ժ.Ե 134

Համա. Շլապկիդ ծալին մեռնեմ։

1926

Թեղ տըված թեղիդ մեռնեմ,
Ման եկած տեղիդ մեռնեմ.
Իրեք որ ա տեհել չեմ,
Նոր ծըլած բեղիդ մեռնեմ։
Ա.Ժ.Ա. 53

***

Թեղ կ՛անես, թեղիդ մեռնեմ,
Նոր զալած բեղիդ մեռնեմ.
Իրեք որ և չեմ տեսե,
Ման զալած տեղիդ մեռնեմ։

3· Նոր յերկո՛ր չեմ տեսե։
Ա.Գ. 102

Ֆեխ քելած քեխիդ դուրբան,
Նոր եկած բեղիդ դուրբան.
Ֆանի՞ ընկնիս սար ու քար,
Ման եկած տեղիդ դուրբան։

www.naregatsi.org

1927

Աղբեր, հանաքիդ մեռնեմ,
Ոսկե դանակիդ մեռնեմ.
Ձամբա երթող չեկ աղբեր,
Դուքան բազարիդ մեռնեմ:
ՓՀ 162· ՌՄ 91·
ԱԳ 91· ՏԺ 141
3 4· Գըղակըդ ծուռն ես դըրել,
Մատանու ակիդ մեռնեմ:

1928

Աղբեր, հանաքիդ մեռնեմ,
Ջուխտ ջուխտ դանակիդ մեռնեմ.
Գըղակըդ յան ես դըրե,
Արած դիվանիդ մեռնեմ:
ՀԺԵ 134
ԱԳ 265 «մեռնեմ» բառի փոխանակ՝ «ղուրբան»:

1929

Հանե՛ս, հանաքիդ մեռնեմ,
Խանչալ-դանակիդ մեռնեմ.
Դեղ դըրած բեղիդ մեռնեմ,
Խինավուն ծամիդ մեռնեմ:
ՎՄԲ 63

1930

Շըլապկիդ ծալին մեռնեմ,
Երեսիդ խալին մեռնեմ.
Մենակ քեզի չեմ ասում,
Ցարան յոլդաչիդ մեռնեմ:

1931

Քաքուլիդ կալին մեռնեմ,
Երեսիդ խալին մեռնեմ.
Լըսել եմ՝ կարդացող ես,
Սաղմոսիդ ծալին մեռնեմ:
ՊՍՎ 105
1 4·Քանքուլիդ կալին մեռնեմ...
... Սաղմոսիդ կողին մեռնեմ:
ՏԺ 156
1 3 4· Քյանքուլին կալին մեռնեմ...
Լըսել եմ՝ կարդացել ես,
Սաղմոսիդ կողին մեռնեմ:
ԱԳ 163· ՌՄ 88·
ԲՍ 124

1932

Կըտեր կայնողին մեռնեմ (ղուրբան),
Ֆյաքյուլ սանրողին մեռնեմ
(ղուրբան).
Ըսոր յարիս չեմ տեսե,
Ցարիս տեսնողին մեռնեմ:
3 4· Եսոր յարիս տեսել չեմ,
Ցարիս տեսնողին ղուրբան:
Կըտեր կաղնողին մեռնեմ,
Աղլուխ բըռնողին մեռնեմ:
(Ը)սոր իմ յարը տեհել չեմ,
Իմ յար տեսնողին մեռնեմ:
ԱԺՄ 55

1933

Գինու կարասին մեռնեմ,
Ցարի հավասին մեռնեմ.
Ինչ անեմ ոսուֆյուբը,
Երնեկ Թադավոր մեռնեմ:

1934

Հանդիստ հարոսին մեռնեմ (մեռնիմ),
Գինուդ կարասին մեռնեմ (մեռնիմ).
Ձամբեքդ աչող չեկ տըղա,
Սըրտիդ հավասին մեռնեմ (մեռնիմ):
ԱԳ 96

1 2 3· Առվիդ (վ· սարի)
արասին ղուրբան,
Գինուդ կարասին ղուրբան.
Ձամբիդ դալող չեկ աղբեր...
ՌՄ 91· ՏԺ 154
3· Ձամբիդը դալող աղբեր:
ՓՀ 163
Զոլեն մըրասեն մատաղ,
Կյինուն կըրասեն մատաղ,
Ա՛ չըլու վըրեր քյընող տըղա,
Սըրտեդ հըվասեն մատաղ:
ԱԺԲ 87

1935

Մեծ սարի հովին մեռնեմ,
Շեկ տըղի բոյին մեռնեմ.
Մի տարի յա չեմ տեսել,—
Տեսնողի աչքին մեռնեմ:
ՀՄԽԱ 9

www.naregatsi.org

***

Ջուխտ սարի խովին մեռնեմ,
Թուխ սըղի բոյին մեռնեմ.
Հսոր խինդ որ չըմ տիսեր,
Տեսնողի աչիչ մեռնեմ:

ՀԺԵ 57

4. Իր ապիղ ջանին մեռնեմ:

***

Ջուխտ սարի հովին մեռնիմ,
Շեկ դյադի բոյին մեռնիմ.
Վեց որ, որան որ չեմ տեսե,
Տեսնողի աչին մեռնիմ:

Ա.Գ. 103

***

Սարերի հովին մեռնիմ,
Շեկ յարխա բոյին մեռնիմ.
Ցերեկ որ ա չեմ տեսե,
Տեսնողի աչքին մեռնիմ:

ՎԺԵՍ. 11

***

Ջուխտ ծառի հովին ղուրբան,
Շեկ սըղի բոյին ղուրբան.
Երկու որ ա տեհել չեմ,
Տենողի աչքին ղուրբան:

ԱԺՍ. 59

3 4. Ցես չեմ տեսել իմ յարը,
Իմ յար տեսնողին ղուրբան:

***

1—4. Սարերիի հովին մեռնիմ,
Շեկ յարոչ բոյին մեռնիմ:

ՎԺԵ 15

***

... Ծառ ջան, քու բարին մեռնիմ,
Տես՝ եղ ո՞ւստա եկավ եղ քամին:

1936

Ձեռքըդ տուր վոր քեզ բըռնեմ,
Երեսըդ դալամով քաշեմ.
Նա թող ճաքի, հերսը դա,
Ցես պըտի քեղի պահեմ:

ԲՍ 131

1937

Վարդ քըցի՝ ձեռնով բըռնեմ,
Ցարալու սըրտիդ մեռնեմ.
Ֆյուկիցը մի դո՛ւրս արի,
Բալքի հավասրա առնեմ:

ՏԽ 258. ԲՍ 136

1938

Դըլխիդ վերեվի սարն եմ,
Ունքերս իրար կըխառնեմ.
Կուռըս վըղովըդ բերեմ,
Ծոցիդ մեխակն առնեմ:

1 2 3. Գլխանդ երթ սարն եմ,
Ունքերս ուրուր կըխառնեմ.
Կուռս ճառվդ բերեմ...

Ա.Զ 378

12. Սարան [սարեն] վեր եկա սառնը,
Ունքերս եր իւրուր խառնը:

Ա.Զ 378

1939

Բաղիս միջին վարդ ունիմ (ունեմ),
Աղբորըս հետ զա՛բթուն իմ.
Աբի՛, արի, ջան աղբեր,
Տես քանի՞ սեվ դարդ ունիմ:

Ա.Ժ.Ա. 51

1940

Եչմիածին կալ ունեմ,
Բըլբուլի պես յար ունեմ.
Շան թուրա, ռեխըդ դոցիր,
Քեզ պես յես հազար ունեմ:

ԲՍ 150

1941

Ծառին տակը հել ունիմ,
Հում ապրեչում թել ունիմ.

www.naregatsi.org

Ծո մա՛նչ, տավարը վար քե՛,
Ցես քու վըրադ սեր ունիմ։
Ա.Դ 95· ԲՍ 144
1 3· Ծառին տակը եկ ունիմ...
Զոբա՛ն, տավարըդ քաշե՛։
Ա.Դ 100

1942

Բերդի տակին ցել ունիմ,
Լառնդ ըռանդ թել ունիմ.
Թելիկ–մելիկ սարկավագ,
Դեռ քեզանից մել ունիմ։
Ա.ԺՍ. 51
134· Բերդի գլուխ (վ. վ. միջին մեջը) ցել ունիմ...
Նաղաւկ–մաղուկ սարկավագ,
Հալա քեզի մել ունիմ։

1· Հալխի կըտրին ցել ունիմ։
1 3 4· Ծառի տակ եկ ունիմ...
Թելիկ–մելիկ սարկավագ,
Ցես քու վըրեդ սեր ունիմ։
Ա.Դ 165

***

Սարի տակը ցել ունիս,
Լառնդ ըռանդ թել ունիս.
Ավագ սարկավագ տըղա,
Ինձ առնելու մել ունիս։

***

Բերդիս կըտեր(ը) ցել ունիմ,
Ալ աբրեշում թել ունիմ.
Թելիկ–մելիկ սարկավագ,
Ցես քեզանից մեյլ ունիմ։
ՌՄ 191· ՏՄ 154·
ԲՍ 123
123· Բերդիս կըտերն ցել ունիմ,
Ալ աբրեշում թել ունիմ.
Թելիկ–մելիկ սարկավագ։
ՔՀ՛ 160
123· Հալիս կըտրին ցել ունիմ,
Ջալ ապրեշում թել ունիմ.
Ջահիլ–ջիվան սարկավագ։
Ա.Դ 261
Հմմտ. Աղջիկ, քո անուն Շուշան։
Հմմտ. Սարեկները եկել են։

1943

Սարի տակը տուն ունիմ,
Մեջը վոսկե սուն ունիմ.
Ֆաչվի՛, կորի՛, չան տըղա,
Բեզ պես տասը չուն ունիմ։
4· Բեզի պես չըներ ունիմ։
Ա.Ե 201
Ցես մի պուճուր տուն ունիմ,
Մեջը վոսկի սուն ունիմ.
Շան տըղա, չատ մի խոսա,
Բեզ պես ոխտը չուն ունիմ։
Ա.Բ 345
Սարերումը տուն ունիմ,
Միջին ոսկի սին ունիմ.
Ա՛յ չան տըղա, քիչ խոսա,
Ջի պես հազար չուն ունիմ։
Ա.ԺՍ. 60

***

Ալադյաղը տուն ունիմ,
Միջին վոսկի սուն ունիմ.
Ֆա՛չվի, կո՛րի, չան ղյաղա,
Հարուր քեզ պես չուն ունիմ։
1· Պրպտիկ պրպտիկ տուն ունիմ։
1· Ցես (վ. ինձ) մի պըրպտիկ տուն ունիմ։
3· Շան տըղա, չատ մի՛ հաչա։

Մեյ պուճուրիկ տուն ունիմ,
Ինե ոսկի սուն ունիմ.
Ա՛յ տըղա, բոլ ի խոսաս,
Հազար քեզ պես չուն ունիմ։
ՀԺԵ 87

1944

Հավանոցն ինձ տուն ունիմ,
Մեջը վոսկե սուն ունիմ.
Պադիկ առ,— պատուի մունջը,—
Ցես բըլբուլի բուն ունիմ։
ՀՄԽԲ 25
3· Պադիկ առ, պադիկ տուր ինձ։

1945

Ինձ մի պուճուր տուն ունիմ,
Մեջը ոսկե սուն ունիմ.
Գառն ու գերան բար պիտեր,
Սըրտով սիրած յար պիտեր։
ՀԺԵ 142

www.naregatsi.org

Փոախ փոախ տուն ունեմ,
Մէջին վոսկի սյուն ունեմ.
Սյունը դէրան, քար պիտեր,
Իմ ուզած յարը պիտեր:

Ա.Զ 382

Տես՝ Ես տըներ, ծեփած տըներ,

1946

Ղարաֆիլ եմ, տալ չունեմ,
Ղոչ խղիթ եմ, յար չունեմ.
Ցարըս եկավ, անց կացավ,
Ջահիլ եմ, խաբար չունեմ:

*Տ*Ժ 240

2· Ինս խղիթ եմ, յար չունիմ:

*Ռ*Մ 89· *Բ*Ս 130

234· Ցես Ջահիլ եմ, յար չունեմ.
Եկավ, կըչտովս անց կացավ,
Ֆեֆով եմ, խաբար չունեմ:

1947

Ղարանֆիլ եմ, յար չունիմ,
Ղոչ խղիթ եմ, յար չունիմ:
Ջըրերն եկավ առվըներ,
Գըրոզ խեղդի պառվըներ:

Ա.Դ 169· *Ռ*Մ 114

Տես՝ Ջուրն և ելի առվըներ:

1948

Ըռըհան եմ, տալ չունիմ,
Ես պըզտիկ եմ, ճար չունիմ.
Ցարըս ձեռացըս առին,
Ջհհել եմ, խաբար չունիմ:

*Բ*ՆԳ 635

1949—50

Հիվանդ եմ, հալիկ չունիմ,
Խարիբ եմ, մայրիկ չունիմ.
Ընկեր եմ Ծովուց որթան,
Նլլալու ճարիկ չունիմ:

*Բ*ՆԱ. 623

Չմմա· Բաղչա ունիմ, բար չունիմ:

1951

Նանե, նանե, նան չունիմ,
Մին քըթեղ թըթո թան չունիմ.
Կըմըեռնիմ ջահիլ ջըվան,
Մին թային վաթան չունիմ:

*Ա.Ժ*Թ 86

1952

Ցես չորան եմ, չուն չունեմ,
Աչխարհումըս տուն չունեմ.
Սիրուն աղջիկ, խիզճ արի՛,
Առանց քեզ յես քուն չունեմ:

*Ա.Ժ*Ա. 53

1953

Բլբուլ եմ, տուն չունիմ,
Ճար, յա՛ր, տեղ չունիմ, բուն չունիմ:

*Կ*ԺԵ 32

1954

Ցես զարիբ եմ, տուն չունեմ,
Գիշերները քուն չունեմ.
Սազ տարին ինձ ձըմեռ ա,
Մեկ որ ինձ գարուն չունեմ:

1955

Ռահան եմ, տերեվ չունիմ,
Շատ աղկեկ եմ յար չունիմ.
Ընկեր եմ Ծովուց որթան,
Մանկուկ եմ, խաբար չունիմ:

*Բ*ՆԱ. 624

1956

Ղարաղալա արտ չունիմ,
Հալդը դիտեն՝ դարդ չունիմ.
Դարդը ինձի փաթթել և,
Ջահիլ եմ, խաբար չունիմ:

Ա.Դ 173

www.naregatsi.org

2 3· Հալղն դինա՝ դարտ չունիմ։
Դարտըն սիրտսի բըռներ ա։
ԱԵ 193

123· Ֆյալայ դայեն արտ չունեմ։
Հենց գիտեն թե դարդ չունեմ։
Դարդը ինձի խեղդել ա։

3· Դարտը ինձի տարել է։
ԲՍ 129

1957

Խարանֆիլ եմ, բար չունիմ,
Շատ ադկնկ եմ, յար չունիմ.
Ցարըս եյլարն են առեր,
Ջահիլ եմ, խարար չունիմ։
ԲՆԱ. 623

Տես՝ Ախրեֆիլ ես, բար չունես։

1958

Բաղչա ունիմ, բար չունիմ,
Հայվա ունիմ, նաւ չունիմ.
Ինկեր եմ Ծովուն որթան,
Ալ ելելու ճար չունիմ։
ՀԱ. 409
Չմմա. Հիվանդ եմ, հալիկ չունիմ։
Չմմա. Ռահան եմ, տեբեվ չունիմ։

1959

Բաղչա ունիմ, բար չունիմ,
Հայվա ունիմ, նաւ չունիմ.
Ցարըս խեֆեան են ղըրեր,
Տեսնելու դյուման չունիմ։
ԲՆԱ. 623
Չմմա. Բաղչան մատ, յար չի կա։

1960

Բաղչա ունեմ, բար չունեմ,
Ցես աղջիկ եմ, յար չունեմ.
Խարար տարեք իմ նանին,
Վեր կենալու ճար չունեմ։

1961

Ելել եմ ու ճար չունեմ,
Մեռնելու հընար չունեմ.—
Սըրտի՛կ, մալուլ մի՛ մընա,
Աչխարհ մարդու չի՛ մընա։
ՀՄԽԱ. 3
2· Մեռնելու դյուման չունեմ։

1962

Վարիր եմ, յար չունեմ,
Ճես հիվանդ, ճար չունեմ.
Վախենամ՝ դարիր մեռնեմ,
Վըրես ել ու դյուն չունեմ։
ՀԺԵ 113

1963

Կարմիր վարդիս վար չունեմ,
Ջիմանաս թե յար չունեմ.
Գիտես թե յես մենակ եմ,
Սիրելի մադյար չունե՞մ։
ԲՍ 154
4· Մակյար սիրելի չունեմ։
ՌՄ 114

1964

Պարտեզ եմ, չափար չունիմ,
Խակ կըտրիճ եմ, յար չունիմ.
Գընաց ձեռնես իմ կյանքըս,—
Ջահիլ եմ, խարար չունեմ։
ՀՄԽԱ. 26

1 2 3· Բաղչա յեմ, չափար չունեմ,
Ախս իպիթ եմ, յար չունեմ.
Ձեռնես ումբրըս պընաց։
123· Ռեհան եմ, բար չունեմ,
Բաղչա յեմ, չափար չունեմ.
Ձեռես ումբրըս պընաց։
3· Իմ ձեռին ումբրը չունեմ։

1965

Ջահմախ ունեմ, քար չունեմ,
Ցարա ունեմ, ճար չունեմ.
Ես ի՞նչ բերախա աղջիկ եմ,
Վոր իմ սըրտով յար չունեմ։

1966

Նըստած տեղիս քար չունիմ,
Երված սըրտիս ճար չունիմ.

www.naregatsi.org

Ա՛յ տնօրէն փուչ աչխարհ,
Բազ ունիմ ու բար չունիմ:
ՀՄԽԲ 1

134· Հասա, հասա հալ չունիմ...
Բաղճատ ունեմ, բար չունեմ,
Ցես իմ յարը տեսած չունեմ:
ՍՋ 380

1967

Ջահիլ եմ, ընկեր չունեմ (չունիմ),
Ընկել եմ յես, տեր չունեմ.
Վոչ լավ ասեք, վոչ ել վատ,
Հարբստութեյան սեր չունեմ:
ՀՄԽՍ 25
3· Վոչ լավ ասեք, վոչ ել դեչ:
ՍՋ 384

1968

Ցես աղջիկ եմ, հեր չունիմ,
Մի սըրտացավ տեր չունիմ.
Հորից–մորից զըրկըված,
Աչխատող աղբեր չունիմ:
ՀՄԽԲ 12

1969

Ցեթում եմ, հեր–մեր չունեմ,
Ուրիչի հետ սեր չունեմ.
Գեղնից դյուման, նազլո՛ւ ջան,
Գըլխես ուրիչ տեր չունեմ:

1970

Ցես մի բուռը խոտ ունեմ,
Հազար Թումանի ճոթ ունեմ:—
— Ցես քո ճոթը ի՞նչ կ՚անեմ,
Նարդիզ պըտի, հոտ ունեմ:
ՍԺՍ 53

1971

Հարած, կիտած խոտ ունիմ,
Գու մի կողմը փութ ունիմ.
Դու մին փունջ մանիչակ պիտիր,
Գըթիս զընեմ, հոտ ունիմ:
ՍՋ 380

1972

Ցես մի պըստիկ յար ունեմ,
Անտեր գըլխես ճար ունեմ.
Վով իմ յարին աչք դընի,
Աստվածն իր արեվն առնի:
ԾՎ 56

Տես՝ կարմիր դինին լըցի Թաս:

1973

Ֆըլբուլի պես յար ունեմ,
Գըլխուց վոտը ալ ունեմ.
Աստված ենոր որ չըտա,
Լաչակ պատռած տալ ունեմ:
ԲՍ 133

1974

Աչխարհի մեջ տեր ունիմ,
Ցարիս վըրա սեր ունիմ.
Ճակատը բաց, խոսքի տեր,
Ինձի պահող հեր ունիմ:
ՀՄԽԲ 16
1· Խալխի մեջին տեր ունեմ:
ՏԽ 156· ԲՍ 142

1975

Ջորս ընկանի ծախ ունեմ,
Մեջը լիքը լափ ունեմ:
ՀԺԵ 132

1976

Ջուն դընեմ Թավլեն, խաչեմ,
Ելնեմ երթիկը, աչեմ.
Տեսնեմ՝ յարըս գալիս ա,
Ջոքեմ, չաքմեքը քաչեմ:
ՌՄ 102· ԲՍ 126

2· Ելնեմ կըտուրը, աչեմ:
ՏԽ 210

123· Ջուն դընեմ վըրեն, խաչեմ,
Նի՛ղեմ կըտուրը, յաչեմ.
Տեսնեմ՝ իմ աղբեր գալիս ա:
ՓՀ 163

www.naregatsi.org

2 3· Գընամ կըտրովը յաչեմ,
Յեթե յարըս դալիս ե։
ՓՀ 164

1 2 4· Թավա բերեք, ձու խաչեմ.
Ըլնեմ կըտուրն, աչեմ...
Իջնեմ, չաքմեքը քաչեմ։
ԱՓ 341

123· Թավա բերեմ, ձու խաչենք,
Ելնենք կըտրովը աչենք.
Տենանք՝ յարըս դալիս ա։

***

Թավան բերեք, ձու խաչենք,
Ելլենք կըտուրը, աչենք.
Տեսնենք՝ յարըս յերը կու դա,
Զոքենք, Ճըմեքը քաչենք։
ԱԳ 94

Ձուն դինեմ վիրան, խաչեմ,
Նիհ իլեմ կըտորը, յեչեմ.
Տեսնամ յարըս դալիս ա,
Կոանամ, չաքմեքը քաչեմ։
ԱԳ 264

1 2· Ձու յեմ դրե Թավին, խաչեմ.
Ելնեմ կըտուրը, աչեմ։
ՀԺԵ 133

Թընջանը պերեք, ծիւ խաչինքյ,
Ցեր ընինքյ բըլխանը յեչինքյ,
Տըեսնանք իմ յարը կյամ ա,
Զոքինքյ վըեննները քաչինք։
ԱԺԼ 47

***

Ձուն դնեմ Թավին, խաչեմ,
Բոբիկ մի՛ քելե, վուչ ե.
Ելնեմ տանիքը աչեմ.
Սիրունիկ, պապդ անուչ ե։
ԿԺԵ 1

1977

Ա՛յ արդա, հալումաչ եմ,
Աբի պատկերըդ քաչեմ.
Ալ չորերըս սեվ կ՚անեմ,
Իրեք տարի քեզ կ՚աչեմ։
ՏԻ 254

1978

Սըրմա ծամից մազ մի քաչեմ,
Ծաղիկ քաղեմ, դասատս կապեմ,
Ազաբ լանջս մորն ողորկեմ,
Կոտրած սըրտից խաթըրն առնեմ։
ՎՍԲ 46

1979

Ցաղլուխըդ դարկի, նախչեմ,
Վարդով լըցնեմ, քե բախչեմ։

1980

Ընկերատանց մեջ մի նախչ եմ,
Ինչ համար հավկիթ նախչեմ.
Ջառկի խըճման իրկունը
Բերեմ ձեռովս քեզ բաչեմ։
ՏԻ 182

1981

Ղարիբ եմ, դարիբ դուչ եմ,
Ղարիբ յերկրի դիւչ եմ.
Ըրանիմ առեն, մեր չըկա,
Ելլեմ դուս, չոլի դուչ եմ։
ԱՋ 388

1982

Ցես մի անզանազ դուչ եմ,
Թայերիս մեջ նըմուչ եմ.
Ինչ հարան–ազգիկ վոր տեսնես,
Ցես բոլորից անուչ եմ։
ՏԻ 174· ԲՍ 124

1983

Սեվ եմ, սեվավոր դուչ եմ,
Դեղին Թեվավոր դուչ եմ.
Սարերը սեյրան կ՚երթամ,
Իմ յարին սուվոր դուչ եմ։
1 3· Ցես մի Թեվավոր դուչ եմ...
Ինձ մի բրախ տըվեք Թըռչեմ։
ԱՋ 379

3 4· Սարերին ագլան կըտամ,
Նանի ձեսի սուվոր դուչ եմ։
ԱԺԱ 61

www.naregatsi.org

4· Անմեր, անեբամ դուշ եմ։
Տես՝ Սեվ եմ, սևավոր հավք եմ։

1984

Ծաղիկ ասեմ ու ամաչեմ,
Ծըլեմ, ծաղկեմ ու կանաչեմ.
Մեյդան դացեք, դուս ընեմ,
Թաղա յարին ճանաչեմ։
ՀԺԵ 123

1985

Նեղ էրթերի ծալը չեմ,
Գեշ տըղեքանց թայը չեմ.
Ցես բոյավոր մեծ աղջիկ,
Են երեխու թայը չեմ։

1986

Ֆլընի, կյալ չըմ, կարել չըմ,
Ղահրած ըմ, կյալ չըմ, կարել չըմ,.
Մին հըեռև տըղ մի յար ունեմ,
Ըրևչիս կյալ չըմ, կարել չեմ։
ԱԺԹ 89

[Դնա, դալ չեմ, կարալ չեմ,
Ղահրած եմ, դալ չեմ, կարալ չեմ.
Մին հեռու տեղ մի յար ունեմ,
Ուրիչի դալ չեմ, կարալ չեմ։]

1987

Կըլնեմ սարը, կըկանչեմ,
Ղարաբուլաղ ճանանչ եմ.
Ելը դյունըս հավաքեմ,
Աղիղ յարիս տուն բերեմ։
ԱԲ 345

1988

Ծալք եմ սարքել, հավան չեմ,
Ցես իմ դըլխին դիվան չեմ.
Ինձ կաքավամորթի անեք,
Ցես են տըղին հավան չեմ։
Ծալք եմ դըրեղ հավան չեմ,
Ինձ ու դըլխու դիվան չեմ.
Ինձ փունջ թըրամորթի արեք,
Ցես եղ յարին հավան չեմ։
ԱԺՍ. 54

1 3· Դեզ եմ դըրել հավան չեմ...
Ինձ ոչխարամորթի անեք։
ԱԲ 346· ԲՍ 142

2 3· Ցես իմ դլխի դիվան չեմ.
Ղինար դինար կըտրես։
ԱՋ 380

123· Դեզ եմ դըրել, հավան չեմ,
Ինձ ու դըլխու դիվան չեմ.
Ինձ դանակամորթի արեք։
ԱԺՍ. 52

Դեզ եմ դարկել, հավան չեմ,
Ցես իմ դըլխուս դիվան չեմ.
Ինձ կաքավամորթի անես,
Ցես եղ դյադին հավան չեմ։

3· Ցես կաքավամորթի կըլնեմ։
3· Ինձ դանակի մորթի անեք։
3· Վոր ինձ խոդամորթի անեք։
3· Ինձ թե քերթեք, ըսպանեք։
Հմմտ. Տախտ եմ կխռել, հավան եմ։

***

Տակ մ'ել կըտրեմ, բուռ մ'ել փընջեմ,
Տես՝ Մեռնիմ քըղի, պըղտիկ լուսնակ։

1989

Ծանդըր ծանդըր ո՞ւմ ասեմ,—
Ծանդըր աղըտըրս ասեմ.
Աղըտըրս չեկ քյաքյուլը,
Վարդի մեջը կըղասեմ։

1990

Սաղ տարին ծոմ ու պաս եմ,
Ֆեզ համար ռահե թաս եմ.
Սըրտիս միջի դարդերը
Հալըտի մի որ կ'ասեմ։
ՏՒ 253

4· Ծառազարդին քեզ կ'ասեմ։
ԲՍ 131

1991

Լուսի լուսնակը յես եմ,
Ծովի ձըկնակը յես եմ.
Գիչերվա քընող յարիկ,
Ծոցիդ վառ ակը յես եմ։

www.naregatsi.org

3 4· Գիշերվա քընող աղջիկ,
Ֆու արեգակը յես եմ:

***

Լուսնիակի լուսը յես եմ,
Քեզի սիրողը յես եմ.
Գիշերվա քըրտընող յար,
Ծոցիդ ընկերը յես եմ:
ԱԴ 172

34· Քընող քըրտընող յարոջ
Ծոցի ընկերը յես եմ:

***

Սարի, ղըլխունը յես եմ,
Ձըկներու կնսը յես եմ.
Քընող քըրտընող յարոջ
Գիշերվան ընկերն յես եմ:
ԱԵ 196· ԲՍ 157

1992

Են յարին յարը յես եմ,
Բաղին բըլբուլը յես եմ.
Են յարը խի՞ (վ· խե՞) ղարդ անի,
Սրտի(ն) սիրած պյուլը յես եմ:
ԱԴ 115

1993

Լուսնի լուսերը յես եմ,
Ծովի ձըկնները յես եմ.
Գիշերվա փախնող աղջիկ,
Հետիդ ընկերը յես եմ:

1 2· Լուսի լուսնյակը յես եմ.
Ծովերի ձուկը յես եմ:
ՌՄ 128· ԲՍ 131
1· Լուսնի լուսնյակը յես եմ:
ԱԴ 172
1· Լուսի լուսինը յես եմ:

1994

Ծաղկեվանքա գալիս եմ,
Քըրտընած եմ, լալիս եմ.
Իմ սիրածիս ինձ տըվեք,
Մադյար թարկը տալի՞ս եմ:

1995

Սեվ ծիտ եմ, սիպտակ ծիտ եմ,
Ձեր բաղին ծիրան կիտեմ.
Ի՞նչ մուշտուլուղ ես տալի,
Ֆու յարիդ տեղը գիտեմ:

123· Կանաչ կարմիր ծիտ եմ,
Ձեր բաղի դուռը գիտեմ.
Ցուղ թուման քե մուշտուլուղ:
ԱԴ 162
1—4· Կանաչ ու կարմիր ծիտ եմ,
Ձեր բաղին ծիրան կիտեմ:
ԿԺԵ 23

1996

Աչըղ չեմ, աչըղի ճուտ եմ,
Հաց ու պանիր բեր, ուտեմ.
Աղջիկ չեմ, վոր ամանչեմ,
Տըղա յեմ, խաղ կըկանչեմ:
3 4· Տղա չեմ, վոր ամանչեմ,
Աղջիկ եմ, խաղ կըկանչեմ:
ՀԺԵ 111

1997

Ցես մի կանաչ խիար եմ,
Ֆո ջանին իխթիար եմ.
Երթաս, երթաս, յես կաննես,
Իմանաս՝ բելլու յար եմ:
ՔՀ 159· ՏԽ 178·
ԲՍ 151

3· Երթաս, երթաս, յես կայնես
ԱԴ 164
3 4· Կ՚երթամ, կ՚երթամ, յես
կըգամ,
Ցես բալալու յար եմ:
ՀԺԵ 134
4· Իմանաս՝ բըլբուլ յար եմ:

***

Ցես մի կանաչ խիար եմ,
Ֆո սըրտին ըխտիար եմ.
Վորտեղ կ՚երթաս՝ չուտ ծրի,
Ցես մի յարալու յար եմ:
ԱԲ 344

www.naregatsi.org

24· Ղարիբ եմ, անճար եմ...
Ցեւս քո յարտուս յարն եմ։

***

Ցեւս մին կանանչ խիար եմ,
Իմ յարին ըխտիար եմ.
Կաղնել ես, մին յեւս յեշի,
Տես՝ ի՞նչ մաղալու յար եմ։
Ա.Գ 263

234· Քու սըրտիդ խիտիար եմ,
Գընա, գընա, յեւս յեշի.
Ցեւս մին ամանաթ յար եմ։
Ա.Գ 266

1998

Աղբորըս կապա կարեմ,
Աստառը ատլաս անեմ.
Շուվեն խայտաթի քաշեմ,
Ճախեն մարգարիտ չարեմ։

1999

Ցեւս մորըս մինուճար եմ,
Լավ տըղէրանց համար եմ.
Սեվ մաղըս սիպտակ կ'անեմ,
Քանց քեզ լավը կըճարեմ։
Տխ 207

2000

Երեկ եմ խըմե, ասոր խումար եմ,
Աշծակ մարդըրիտ հետ ոսկուն չարեմ.
Չելավ թեզ կ'ասեղ՝ վեր սըրտիս
կարեմ.—
Կանչեմ՝ յար, արի՛, սարիր
լացուցեմ,
ՆՀԳ 45

2001

Ցեւս վաղուց է սավդաքյար եմ,
Սերի ձեռից դարտաքյար եմ.
Ես սավդից ինձ ազատողին
Ջիվան Ջանըս մատաղ կ'անեմ։
Տխ 239

2002

Հիւլիւն կ'առնեմ, կըշարեմ,
Տոպրակ կ'առնեմ, կըկարեմ.
Գեղոց գեղ կը պըտըռտեմ,
Սըրտիս սիրածը կ'առնեմ։
ԲՆՄ. 804

2003

Ջան գյուղում կ'ասեմ, կ'չարեմ,
Տոպրակ կ'ածեմ, կըկարեմ.
Հիսար տարի ման կըգամ,
Քեզնից լավը կըճարեմ։

3 4· Կըարե կըտուր ման կու
(կը) գամ,
Քանց քեզ լավը կու (կը) ճարեմ։
ՔՀ 165· Տխ 204·
ԲՄ 134

***

Գյուղում կ'ասեմ, կըշարեմ,
Զուռալ(ը) կ'ածեմ, կըլարեմ.
Թամամ աշխարհ(ը) ման կըգամ,
Քեզնից լավը կըճարեմ։
ՔՀ 166· Ա.Գ 173
Կորի, գընա, չան տըղա։
Ա.Զ 378
234· Տոպրակ կ'ածեմ, կըլարեմ.
Ցերկրե յերկիր ման կըգամ,
Քանց քեզ լավը կըճարեմ։
Ա.Ժ.Ա. 51

Գուղում կ'ոսիմ, կուշարիմ,
Ջվալը կ'ոճիմ, կու լարիմ.
Ոլքա–ոլքա ման դու քամ,
Կանց քի լավը կու ճարիմ։
(Վիճակի յերգ)
ԹՄԿ 60

2004

Գյուղում ասեմ ու չարեմ,
Լըցնեմ տոպրակն ու կարեմ.
Առնեմ, իջնեմ Նախիջևան,
Ինձ մի պըտուկ յար ճարեմ։

www.naregatsi.org

***

Ծաղիկ ասեմ ու չարեմ,
Լըցնեմ տոպրակ ու խըցեմ.
Առնեմ ընկնեմ դեղե դեղ,
Բալքի մե խատ ճարեմ:
ՀԺԵ 122

***

Մանի ըսեմ ու չարեմ,
Լըցնեմ տոպրակ ու կարեմ.
Ղըրկեմ, երթա քաղքե քաղաք,
Սըրտիս սիրածը ճարեմ:
ՀԺԵ 130

3 4· Առնեմ, քաղքե քաղաք
ման կըղամ,
Բեղեն լավը կըճարեմ:
ՀԺԵ 142

2 3· Տոպրակ լըլեմ ու կարեմ,
Քաղքից քաղաք ժուռ ածեմ:
ՋԲ 35

234· Տոպրակը լըցնեմ ու կարեմ.
Առնեմ ընկնեմ դեղոց դեղ,
Բեղենն լավը կըճարեմ:
ԱԳ 99

***

Մանի ըսեմ ու չարեմ,
Լըլեմ տոպրակն ու կարեմ.
Առնեմ, եղեմ առ ասված,
Րըլքի դյուղալը ճարեմ:
(Վիճակի յերդ)
ԱՋ 385

2005

Ջան դյուղում ասեմ, չարեմ,
Տոպրակ լըցնեմ ու կարեմ.
Ամեն աղջիկ մեկ ձու տա,
Գերութենեն կըհանեմ:
14· Ջան դյուղում կ'ասեմ,
կըչարեմ,
Հեսրութենեն կըհանեմ:
(Վիճակի յերդ)
ԱԸ 445

2006

Ճես դուխանն եմ, անդին քար եմ,
Հերկերըս կը վարեմ:
ԿԺԵ 55

2007

Ճես իմ յարիս կըրերեմ,
Խալխի աչքը կըկապեմ.
Ինձն ել վոր նըրան տանի,
Ընդոր դուռն ել կըթակեմ:
ԲՍ 138

2008

Տապկած հավի ճուտ բերեմ,
Վոչխարի մածուն մերեմ.
Վոր պիտենաս, անուչ ջան,
Թե քեզ սըրտով կը սիրեմ:
ՀՄԽԱ. 13· ՏԽ 215

2009

Ջուր եմ դընում, ջուր բերեմ,
Ագիղիս ել տուն բերեմ.
Աչխարքին ել ցույց կըտամ,
Ճերը իմ յարիս տուն բերեմ:
ԲՍ 138

2010

Դամբուրիս կոթը քերեմ,
Կայնի քեզ դինի բերեմ.
Ձեռքըս ճըտովըդ տանեմ,
Գընացած խելքըդ բերեմ:
ԱԳ 93· ԲՍ 146

123· Տամբուլի կոթը քերեմ,
Կայնի քե դինի բերեմ.
Ձեռըս վըղովըդ քըցեմ:
ՀԺԵ 123

123· Դամբուլի քոքը քերեմ,
Կաննեմ, քյաքուլըդ բերեմ.
Կաւռըս քըցեմ վըղովըդ:
ԱՔ 342

***

Փըչատի կոթը քերեմ,
Տըղա, նըստի, դինի բերեմ.
Ձեռըս քըցեմ վըղովըդ,
Եթացած խելքըդ բերեմ:

www.naregatsi.org

***

Ծաղին կոթին դիր կ'անեմ,
Վենը կաց, դինի բերեմ.
Ցես ես սիթի անդովրը
Ցրված խելքըդ առն բերեմ:

Ա.Զ 375

2011

Ցես մի պուտ սառը ջուր եմ,
Գնչ մարդկանց թուք ու մուր եմ.
Ա՛խ, սերիցըդ դաղդաղված,
Ջըդիտեմ, թե յես ուր եմ:

Տի 220

2012

Ասեղ, մտանոց կը բանցեմ,
Գյուլպա, բահուճ կը դործեմ,
Թանկ ու եժան կըծախեմ,
Ֆե չատ ուբախ կը պախեմ:

2013

Կանչեմ՝ դո՛ստս, արե՛, սարեր
լացուցեմ,
Շատ կարիք կուբրաթ ճամբեն
դարձուցեմ.
Կանչեմ՝ յա՛ր, արե՛, մի՛ մընաս
խըռով,
Սըրտովըս եմ սիրե, մարդ չարե
դոռով:

Վ.ՍԲ 41

***

Կանչեմ՝ ջա՛ն, արե՛, սարեր
լացուցեմ,
Կանչեմ՝ դո՛սթ, արե, քարեր
լացուցեմ.
Շատ կարիք կուբրաթ ճամբեն
դարձուցեմ,
Իմ կարիք տեսնեմ, դերեզման
մըտնեմ:

Վ.ՍԲ 62

***

Կանչեմ՝ յա՛ր, արե՛, սարեր
լացուցեմ,
Կանչեմ՝ ջա՛ն, արե՛, քարեր
լացուցեմ.
Շատ կարիք կուբրաթ ճամբից
դարձուցեմ,
Վոր ձեռնես դա, զարբար
խազուցեմ:

Հ.Ժ.Ե 45 հտ.

***

Վ.ՍԱ. 39· Ն.Հ.Գ 44· 45 միայն տ-
ուաֆին յերեք տողերն իրրև կըրկ-
նակ:

***

Կանչեմ՝ յա՛ր, (վ. ջան) արե՛,
աչխարհ (վ. սարեր) լացուցեմ.
Շատ կարիք կուբրաթ ճամբեն
դարձուցեմ:
(Կրկնակ)

Վ.ՍԱ. 39· Գվ 85· Ռ.Մ 65

***

Արե՛, ջա՛ն, արե՛, սարեր լացուցեմ
Շատ կարիք կուբրաթ ճամբեն
դարձուցեմ:
(Կրկնակ)

Վ.ՍԱ. 63

***

Ա՛խ արի, սարեր լացուցի,
Իմ կարիք ճամբուց դարձուցի:

Հ.Ժ.Ե 50

2014

Նախշը կ'անեմ, թել չափեմ,
Ցես բոշա չեմ, քե խաբեմ.
Դաղրստան յեսիր կըտամ,
Ղուլլա կըտամ, քե թափեմ:

Ա.Զ 375

www.naregatsi.org

2015

Սադն առնեմ ձեռըս, քոքեմ,
Գամ ձեր դըռանը չոքեմ.
Ըլնի թե ես հընարքով
Քեզ ենտեղից յես պոկեմ:
ՀՄԽԲ 23

3 4· *Բալքի թե ես ֆանդովը*
Քեզ ընտեղանց յես պոկեմ:
Տի 251

2016

Սեվ եմ, սևավոր հավք եմ,
Դեղին քևավոր հավք եմ.
Ինձ մի բաց թողեք, թըռչեմ,
Երամի ոտվոր հավք եմ:
ՀՄԽԲ 11

Տես՝ Սեվ եմ, սևավոր դուչ եմ:

2017

Հա հանու իմ, ճանու իմ, հանու իմ,
Քոսիկ, մ'ըսի՝ հիվանդ իմ,
Բըռնիմ, մուրուտա ի կընտիմ:
ՀԺԵ 139

2018

Ճամփա երթաս, եղդ ըլլիմ,
Աթծրթիե էյտրդ ըլլիմ.
Ուրտեղ որ, յար, դու իջնես,
Ղոնաղճիդ ալ յես ըլլիմ:
Ա.Գ 101

2019

Հո՛յ, նազան իմ, նազան իմ,
Ջան նազան իմ, նազան իմ.
Նազա՛ն, դու բարով եկար,
Կանանչ սարերով եկար,
Ձոր խոր ձորերով եկար:
(Կրկնակ)
ՀՄԽՄ. 31

1—5· *Հո՛յ, նազանըմ, նազանըմ,*
Գյուղ նազանըմ, նազանըմ.
Ցար ջա՛ն, դուն բարով եկար,
Կարմիր ոսկերով եկար,
Կանանչ սարերով եկար:
(Կրկնակ)
Տի 160

2020

Կ'երթամ, կ'երթամ, հեռանիմ,
Ցես քու դարդեն մեռանիմ.
Իմ սիրածե կորուսի,
Հապա յես ընդո՞ւր անիմ:
ՀՀ 322

Երթամ, երթամ, հեռանիմ,
Ցես քյո սիրուն մեռանիմ.
Իմ սիրուննես կորուսի,
Ալա՛ յես ինդո՞ւր անիմ:
ՎՄՄ. 53· ԺԽ 91

***

Գուլթանը հաց կըտանիմ,
Տես՝ Գուլթանը հաց եմ բերում:

2021

Գրկով, գրկովըդ ըլնիմ,
Սիրուն սրտովըդ ըլնիմ:
ԿԺԵ 44

2022

Տանճուն տակը քոն [քուն] կ'ընիմ,
Վրեսը սաքուլ չոն [չուն] կ'ընիմ.
Ղարան կարճ ա, կարը վիս,
Խոխան լավ ա, մարը վիս:
Ա.ԺԹ 88

***

... Մեռնիմ, տես՝ ... Մեռնեմ...

***

Հիվանդ եմ, հալիկ չունիմ,
Տես՝ ... Ջունեմ:

***

... Ջունիմ, տես՝ ... Ջունեմ:

www.naregatsi.org

2023

Ջարկիր, կըրակ տըվիր, կ'ըրիմ,
կըվառիմ,
Ջըրի պես ծարվըցեր՝ համբառ
կունաչիմ։

(Կրկնակ)

2024

Գառ բըվի պես պըտըտիմ,
Մազաբեքը յես ապրիմ.
Ցավերըս անհնաբ են,
Ցես վո՞ր մեկին հետևիմ։

Ս.Զ 385

2025

Բոստան եմ ցանե, ըմեն եր պըղտում,
Գու մերիկ մեռներ, յես դենք եթում,
Ջըղի չըտըվեց տանենք ի մեր ստուն։

ՀԺԵ 91

2026

Գարիցը ջուր ա կաթում,
Գնում ա պետը թաւիում.
Թե վոր դու ինձ չես սիրում,
Սմեն որ խի՞ յես խաբում։

Տհ 218

***

...երթում, տես՝ ...Գընում։

2027

Աղջիկ, դու խի՞ յես լալում,
Երեսըդ սըբսուռ դալում։

ՓՇ 72

2028

Իմ յարը ուրց է տալում,
Բաջադուն Գարս է տալում.
Աստված սիրեք բան չասեք,
Երկըրին լուս եր տալում։

2029

Բարակ անձրեվ ա մաղում,
Գըլխես քար-երկաթ ադում.
Բևբախտ յարըս ինձ պեսին
Վոչ պահում ա, վոչ թաղում։

Տհ 176

2030

Կալը ցորեն ես մաղում,
Սարը բանջար ես քաղում.
Ինձ որե որ խաբեիր,
Ա՛խ, անպատանք ես թաղում։

Տհ 206

2031

Դաշտը գուխանն ա բանում,
Գունըս անուշ ա տանում.
Նըշխաս մարդի երեսից
Իլաջ չըկա իմ ջանում։

Տհ 138

2032

Գուխանը գաչան ա բանում,
Գեզ մըտեհան չեմ անում.
Թե սիրում ես, ինչի՞ չես
Դարպը սըրտիցըս հանում։

Տհ 219

2033

Ա՛յ լոթի աղջիկ, լ՛ինչ նազ ես անում,
Ցարիդ տե(ս)նալու վարվազ ես
անում։

ԿԺԵ 55

2034

Տեսնելիս նազ ես անում,
Կոտրատվել հազ ես անում.
Գյունահըդ միա բերելիս՝
Տըղի պես տուղ ես անում։

Տհ 205

2035

Սովըն իմ մահն ա տանում,
Մարդկանց խաթին ա տանում։

www.naregatsi.org

***

Գուբիանը հաց եմ ուտում,
Տես՝ Գուբիանը հաց եմ բերում։

2036

Իմ յարըս խուրձ եր ուտում,
Խուրձը ծուռն եր ուտում.
Ամենքի մեջը մըտնելուս՝
Աչերըքին լուս եր տանում։
ԱՋ 340

***

Ոտնամըս չարմաղ ա գընում,
Տես՝ Ես առուն ջուր ա գընում։

2037

Մեր գրունով քոչ ա գընում,
Գոչ քոչի մեջ ա գընում.
Երնեկ են քըվոր աչքին,
Որտեղ աղբոր մեջ ա գընում։

***

Մեր կարովը քոչ ա երթում,
Գոչ քոչի մեջ ա երթում.
Երնեկ են քուեր աչքի լոին,
Որտեղ աղբոր մեջ ա երթում։
Գ Հ 159

3. *Երնեկ (վ. երնեկ) են քըվեր աչքին։*
Տե 237. ՌՄ 112

***

Կըտրովըս քոչ ա գընում,
Գոչ քոչի մեջ ա գընում.
Երանի են քըվորը,
Որտեղ աղբոր մեջ ա գընում։
ԱՋ 380

3. *Երնեկ են քըվոր աչքին։*
ԱԺԱ 56

3. *Երնեկ են քըվորը։*
ԱԳ 264

123. *Կըտրովը քոչ ա գընում,*
Գոչը քոչումն ա գընում.
Երնեկ տըվեք են քվորը։
ԲՍ 150

Չմոտ. Արխումը ջուր է գընում։

2038

Են առուն ջուր ա գընում,
Մի տեսեք՝ ո՛ւր ա գընում.
Գենին մահանա արել,
Իր յարին հուր ա գընում։

134. *Ես առուն ջուր ա եթում...*
Մահանա գենին անում,
Ճար տենալու յա եթում։
ԱԲ 344. ԲՍ 155

1 2 4. *Ես առուն ջուր է գալի(ս),*
Մի տեսեք՝ ո՛ւր է գալի(ս)...
Ի յարին հյուր է գալի(ս)։
ՀՄԽ 19

***

Սարիցը (եղ սարեն) ջուր ա երթում (գընում),
Հարցըրեք՝ ո՛ւր ա երթում (գընում).
Գենին մահանա (յա) արել,
Ճարոլը տես ա երթում (գընում)։
Գ Հ 159. Տե 140

1 4. *Ջորովըս ջուր ա գընում,*
Նըչանածին տես ա գընում։
ԱԺԱ 56

3. *Գենուն մահանա արած։*
Տե 140

***

Դարիվեր ջուր է գընում,
Հարցրեք (թե) ո՛ւր է գընում.
Գենուն մահանա յե արել (աբի),
Իր յարի տուն(ն) է գընում։
Գ Հ 165. ԹՄԿ 60

1. *Սարիվեր ջուր է գընում։*
1. *Ջըրտարով ջուր ա գընում։*

www.naregatsi.org

***

Ջուրն ակոտով ա եթում,
Աղբերս կողքովն ա եթում.
Մահանա գոքանչն արավ,
Նըշանածտես ա եթում:

***

Պուճուր աւվով ջուր կ'երթա(ր),
Մի տեսեք, թե ո՛ւր կ'երթա(ր).
Իր յարին կարոտցեր ա,
Ցարին տեսնելու կ'երթա(ր):
3. Մըհանա քենին կ'անի:

***

Ստնամս չարմաղ ա գընում,
Դիլին դարմաղ ա գընում.
Ձային մահանա կալած,
Ցարին գյորմաղ (տես) ա գընում:
ԱԴ 115

2039

Ախոռումը ջուր ե գընում,
Հարցըրեք՝ ո՛ւր ե գընում
Ներնեկ են քըվեր աչքին,
Ոխտն աղբուր հուր ե գընում:
ԹՄԿ 58

Հմմտ. Մեր գըռնովը քոչ ա գընում:

2040

Սովիցը ջուր ա գընում,
Գիտես թե մուր ա գընում.
Նախշուն յարիս հարցըրեք՝
Ինձ թողել՝ ո՛ւր ա գընում:
1. Հարդիցը ջուր ա գընում:
Տի 191

***

Հանդովը սել ա եթում,
Մարդովը ջուր ա եթում.
Գացեք, ասեք սալդաթին,
Ինձ թողե՝ ո՛ւր ա եթում:
ՀԺԵ 101

2041

Կերածըս կուլ չի գընում,
Մի որ ուրախ չեմ մընում.
Քանի յարըս դարիքն ա,
Գիշերները չեմ քընում:
Տի 177

2042

Հանդը քաղհան ես գընում,
Հետըդ ուրիշն ես տանում.
Իմ դարդիցը խաբար չես,
Ինձ սաղ սաղ ես ըսպանում:
Տի 212. ԲՍ 156

2043

Սի՛րելիս, ո՞ւր ես գընում,
Ինչի՞ տըխուր ես գընում.
Բաժանվել ես ինձանից,
Իմացիր՝ գուր ես գընում:
Տի 208

2044

Գիշեր ա, քուն չեմ մըտնում,
Ամպել ա, տուն չեմ մըտնում.
Գիշեր-ցերեկ մին արած՝
Ման գալով քեզ չեմ գըտնում:
Տի 163

2045

Ջըրհորից ջուր ես քաշում,
Տակնըվան ինձ ես աշում.
Հետուից ուրիշներին՝
Մոտիկից ինձ ես խաշում:
Տի 153

2046

Բարձ ըմ ունիմ ապրեշում,
Կ'աշեմ ինչըրու իրիկուն.
Վոր յարըս դա մեր տոքը,
Շուտ տանի ինոր քունը:
ԲՍ 138

2047

Ծաղիկ ա քուսել բաղչում,
Սրի գընանք մեր թախչում.

www.naregatsi.org

Հաղող աչքերիդ մեռնեմ,
Ինձանից ո՞ւր ես վախչում։
ՏԺ 204

***

Կաքավ եմ քարամիջում,
Տես՝ կաքավ եմ քարամիջին։

2048

Ֆարաձիի սարին հովում,
Նրստել ես քարդահ անում.
Աչքի տակով աչելիս՝
Հոգիս տեղիցն ես հանում։
ՏԺ 171

2049

Սեբըդ սըրտիս մեջն ա վառվում,
Յես դուշմանիդ հետն եմ կըռվում.
Ջահո արա, հասի՛ հավարիս,
Տե՛ս, թե խոսքըս վռնդ եմ պահում։
ՏԺ 160

2050

Գուքանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.
Տե՛ս, քեզ վորքան եմ սիրում,
Ջուկը տապկած եմ բերում։
ՀՄԺՍ. 6

***

Գուքանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.
Շան տըղա, չատ մի խոսա,
Մուկը տապկած եմ բերում։
ԺԺ 46

3. Շան տղի, չատ մի՛ հաչա։
ԺԺ 46

***

Գուքանը հաց եմ բերել,
Բերանը բաց եմ բերել.
Տե՛ս, քեզ ինչքան եմ սիրում,
Ջրկնով տապկած եմ բերել։
ՊՄՎ. 106. ՏԺ 189

3 4. Տըղա, քեզ ինչքան սիրի,
Ջուկը տապկած եմ բերել։

***

Գուքանը հաց եմ տանում,
Բերանը բաց եմ տանում.
Մահկալին չատ եմ ուզում,
Ջուկը տապկած եմ տանում։
ՀԺԵ 142

3. Տե՛ս, քեզ վորքան եմ սիրում։

***

Գուքանը հաց եմ տարել,
Բերանը բաց եմ տարել.
Գինաս հա՞ց եմ տարել,—
Ջրկնով տապկած եմ տարել։
ԺԺ 45

3. Տես, քեզ ինչքան եմ սիրել։
ԺԺ 46

***

Գուքանը հաց կըտանիմ,
Բերանը բաց կըտանիմ.
Գուքանը հաց կըտանիմ,
Տապկած ծածուկ կըտանիմ։
ԺԺ 45

2051

Բոստան եմ դըրել ձորում,
Յոբենը լիքն ա հորում.
Հազար ու մի սուր խանչալ,
Ա՛խ, ցըցված կա իմ փորում։
ՏԺ 149

2052

Բերնիցըդ դուր ա թափում,
Ծոցիցըդ նուռ ա թափում.
Աչքերիդ արտասունքը
Մըրըրիս դյուռ ա թափում։
ՏԺ 259

2053

Ասպըդ վայլից յերկնքում,
Քո սերդ ընկավ իմ սըրտում.

www.naregatsi.org

Աբի էմ խոսքը լըսիր,
Վոր չըմընամ յես տըրտում:
ԲՍ 157

Շահըրեբան և, չահըրեբան,
Տես՝ Շահըրեբան և, պետն ընգի:

Շեկ յարիս դըրի ճամբան,
Տես՝ Ծամերըս համրալ համբա:

2054

Հընչի ե՞րբ ըսինք պետ բան,
Իմ ննենք պաղչան ու սեյրան.
Քաղենք պետ մանրիկ ռեհան.
Տարինք, դըրինք խորըմման,
Եղավ սեվ ոձի նըման:
Ասրեց գԱդամ ու գԵվան,
Հանեց դըրախտեն անարժան:
Ելավ վըր Հըլպոս սարուն,
Կուլեր գաշուն ու դղարուն:
ԲՆԳ 121

Համա. Գիչեր խալթա, գուս ելա:

2055

Սազի կանըննին դուրբան,
Հայի սիրունին դուրբան.
Զորան, չըտեսար գառը,
Գելերն եկան տարան:
ԱՋ 384

2056—7

Հարըբան, հարըբան, հարըբան,
քեզ գուրբան.
Հարըբան ո՛յ ո՛յ, հարըբան ո՛յ, ո՛յ,
Սինամ սարեր ո՛յ ո՛յ:
(Կրկնակ)
ՌՄ 116· ԱԴ 171· ՏԽ 193

***

Գեխ քելաճ քեխիդ դուրբան,
Տես՝ Գեխ քելաճ քեխիդ մեռնեմ:

Աղբեր, հանաքիդ դուրբան,
Տես՝ Աղբեր հանաքիդ մեռնեմ:

Առվիդ արասին դուրբան,
Տես՝ Հանդիդ հարոսին մեռնեմ:

Ջուխա ծառի հովին դուրբան,
Տես՝ Ջուխա ծառի հովին մեռնեմ:

Կըտեր կայնողին դուրբան,
Տես՝ Կըտեր կայնողին մեռնեմ:

***

Վերեվ մեր տան արտ կորընգան,
Տես՝ ... կորընկան:

2058

Հագեր եմ ջուդան,
Կայներ եմ մեյդան.
Թառ քոլիդ մատաղ,
Ներչանլու յար ջան:
ԱՔ 337

Տես՝ Հագեր եմ լաստիկ:

2059

Հարսենը կ՚ընի վարդան,
Կըհընձիմ ցորնեն զարդան.
Շատ յըշեցե, չատ վըշմեցե,
Ընցավ քոլեն դալդան:
ԱԺԸ 29

Կըհընձիմ ցորնեն զարդան,
Հարսենը կըքաշին վարդան.
Տիւս յեկե թա յարը տըսնամ,
Նի յար մըտալ դալդան:
ԱԺԸ 26

[Հարսինը կ՚ընի վարդան,
Կըհընձեմ ցորնի զարդան.
Շատ աչեցի, չատ վահմեցի,
Անցավ քոլի դալդան:]

[... Դուրս եկա թե յարըս տեսնեմ,
Ներս եր մըտել դալդան:]

www.naregatsi.org

2060

Ջանումդ եմ ասեր Ջանազան,
Իսկ չի կա քեզի նըման,
Ծամերըդ եր ճյուղ ճյուղ ուհան։
ԿՀ 176

Աղջի, են որ մեռնելիր,
Վոր կը մըռնելիր ավազան,
Արի գընանք մեր խոզան,
Քեզի դովամ դանազան։
ԲՄ 132

1 3 4· *Աղջի, են որ մահանելիր...*

Արի հաց տար մեր խոզան,
Քեզի դովեմ, Ջանազան։

2061

Մեր տան եաեվ գարի խոզան,
Ձեր տան եաեվ գարի խոզան,
Երկու կաքավ չիփ կըվազան։
ԲՆԳ 677

2062

Արազն անցա են վաթան,
Բերեցի թուխըմ քաթան.
Ով իմ սիրածն առնի,
Կարեմ ազիզի պատան։

2· *Փրռել եմ թուխըմ քաթան։*
ՌՄ 123· ԱԴ 173· ԲՄ 152

Գընացի Ղարսա վաթան,
Բերեցի թուխով քաթան.
Վոր իմ բաասը ելավ,
Անե ազիզի պատան։
ՀԺԵ 117

Անցա Ղարսա վաթանը,
Առա թուխով քաթանը.
Ով վոր ինձի բամբասե,
Անե ազիզի պատանը։
Ա.Ե 200

2063

Զարչին ծախում ա քաթան,
Աղըլկան չըկա վաթան.
Աղըլկին են վախտը մեռնի,
Վոր բոլ ա մի դազ պատան։

2064

Ցես ի՞նչ անեմ (վ. կ'անեմ) կով ու կըթան,
Վոր մենք չունենք չութ ու դութան։
ՌՄ 56· ՏԽ 96

2065

Արազին մոտիկ բիան,
Տըղեքը նըստան դիվան.
Քաֆուր տեր հոր աղջիկը
Վոչ բան (վ. չե) ասաց, վոչ հավան։

2066

Յորեն եմ ցանե խետ դութնի ական,
Ճողերն ի թալե խետ արեգական.
Քաղելու ելա, ձիկ կըտամաթ չելավ,
Իմ յարոջ սրբտիկ վեր ձիկ խուն ելավ։
ՎՍՍ. 38

234· *Ելե ճող տըվե խետ արեգական.*
Ելավ քաղելու, ձի կըտամաթ չելավ,—
Են նազու յարիկս ինձնից խըռովավ։
ՎՍՍ. 48

Հմմտ. Ոլիւկ մ'եմ տնկե խետ առավի ափան։

2067

Յորեն եմ ցաներ խետ դութնի ական,
Ելե ծով տըվե խըտ արեգական.

Կաքվիկն ա կերեր, տըվեր ձըկական,
Կաքավ խըռովեր իր խերկան, մերկան,
ՀԺԵ 48

www.naregatsi.org

2068

Դու կայներ ես աղբրան ական,
Փելքըդ կըտա արեգական,
Կարմիր երնըք արունկաթան:
Տես՝ կայնել ես աղբերակին:

2069

Աղբեր, ընկերներդ եկան,
Ընկերներիդ յես ղուրբան.
Նըրանց միջի պըտուիկը
Ինձ արել է հոդեհան:

1—2· Աղբեր, յոլդաչներդ եկան,
Յոլդաչներիդ յես ղուրբան:
Տի 175· ԲՒ 130

2070

Խարար տարեք տեղերկընկան,
Թող ձեռն ղարկի վեր իր ծընկան.
Աղջիկ ու լաճն ղիրար տեսան,
Թող պըտըղտի կարմիր մերջան:
ՎՍԲ 40

1—4· Խարար տարեք
տեղերկընկան,
Թող ձեռք ղարնի վեր իր
ծընկան.
Թող պըտըղտավի ձեռաց մարջան:
ՊՎ 98

2071

Արտեր ցանին կոըընկան,
Ցարս ի եկավ վեր ծընկան.
Աչքեր Թալեց իմ երես,
Իմ մեր մընա սեվերես:
Տի 201· ԲՍ 158

2072

Վերեվ մեր տան արտ կորընկան,
Ներքեվ ձեր տան արտ կորընկան,
Ձիանք լինե կըխորխընջան.
Խարար տարեք Մելքի կընկան,
Ֆո քումեքի (լաչակ) ղայթան
դընցան:

Հավար Զուլո, հավար Զուլո,
Սանա դյորդըմ, աման Զուլո:
ՀԺԵ 55

2073

Մեր տան եռեվ արտ կորընկան,
Ձեր տան եռեվ արտ կորընկան.
Բոլուկ բոլուկ միջով անցան,
Գըդեր նե եր, չըճանչցան:
Դե՛հ, պըտեր, նա՛ նա՛ պըտեր,
Խըռովեր, տուն չր մըտեր:
ԱԵ 190

***

Վերեվ մեր տան արտ աչընցան,
Ներքեվ ձեր տան արտ աչընցան.
Երկու պուրակ չկըրան ընցան,
Զուլոն մեկքեր չըճանչցան:
ՀԺԵ 55

***

Մեր դըռան առաջ բախըմի քալամ
Մեր դըռան առաջ արտ դարընցան.
Զուխտ ըմ չկըրան միջով անցան,
Դեղով Թափան, չըճանչըցան,
Մեկն իմ յարն եր, մեկն քո յարն եր:
Դերիկո՛, հոպ նարո՛,
Դերիկո՛ ջան:
ԾՎ 44

2074

Մանդըր Թուփ ա ըռեհան,
Ելեր եմ սարը սեյրան.
Սարերու սավդագյուլն եմ,
Պողոս–Պետրոսի քուրն եմ:
ԱԵ 159

3· Սարերի սիրած գյուլն եմ:

***

Մեծած գյարմակ ըռեհան,
Երթանք սարերը սեյրան.
Սարերի գաստա գյուլն եմ,
Պողոս–Պետրոսի ղուրն եմ:

Տես՝ Սար, սար, սարերու գյուլն եմ

www.naregatsi.org

***

Մանրաթելիկ ըռեհան,
Եվնենք սարերը սեյրան։
(Կրկնակ)

ԱԴ 163

2075

Ցանուկ մանտրուկ ըռեհան,
Գացինք բաղերու սեյրան.
Գացինք Բաղչու Սուրբ Նըշան,
Եկանք Բաղչու Սուրբ Նըշան.
Ոսկի մատնիք քու նըշան,
Երթանք, պարվենք սուրբ նշան։

Հ֊Ե 94

Համա... Աղջի, անունըդ Շուշան։

2076

Հողի բիր քոքըհան
Վերուց, ղարկուց կընկա ջան,
Պատավ, ընկավ վեր քընջան,

ԲՆԳ 471

2077

Աղջի, ղընանք մեր հընձան,
Գըլուխըդ վեր իմ ծընկան.
Ցես դու մի տեղ սեր անենք,
Դուս գա մեր դուշմանի ջան։
1—3. Աղջի, ղընանք մեր հնձան,
Գըլուխըդ վեր ծընկանըս,
Ցես դու ուտենք պատունջան։

ԱՋ 372

2078

Ին ա, տըղնք Թոփ եղան,
Աղբերս ու յարս երեվցան.
Ենոնք որ պար բռնրվան,
Աղբերս ու յարս մոլորվան։

ԲՄ 129

***

Հո՞ր ա, հո՞ր ա ին տրդան,
Ցես՝ Իմ յարը հո՞ր ա իլալ (ելիլ)։

2079

Աղջի՛, անունըդ Շողան,
Քեզ տեսնող մանչերն դողան.
Ղըմեքը ձեռնեդ կըսողան,
Աչքերըդ սեվ, ունքվիդ Թուխան։

Ջ֊Բ 40

2080

Դու կայներ ես քու պապու փողան,
Յերսիդ խալեր կը չողմըզան.
Զարմանուկ դեմ կը դողդըզան։

Հ֊Ե 94

2081

Եղ ը՞ր կ'երթաս եղ լըման,
Բայ ըմ ունես քյալաչ նըման.
Եսոր տասն որ չեմ տեսե,
Վոչ դին ունիմ, վոչ իման։
4. Նա դին ունիմ, նա իման։

2082

Վարդիկ սիրուն ի վարդի նըման,
Բիւլբիւլներ վերեն հեչրան ելան.
Վարդ որ պըտկեր, ծաղիկ կըտար,
Վարդիկիս հոտը մեջեն կուդար։

ՎՄԲ 43. Ժ֊Ի 93

2083

Ա՛յ տըղա, ալի նըման,
Բացվիլ իր բալի նըման.
Ի՞նչ ա սիրելի խոսքըդ,
Լիզուդ ա լալի նըման։

2084

Սիրուն ես ծաղկի նըման,
Կապուտա ես լեղկի նըման.
Բիրդան Թըռար ձեռիցըս,
Թեվաշոր հավքի նըման։

Տ֊Ի 197. ԲՄ 146

2085

Ամպաչոդ լուսնի նըման,
Ինաղ ասելով կըդաս մոն.
Իմ պայմանը քեզ հետ է,
Դու յե՞րբ կըտաս քու պայման։

ՀՄԽԲ 42

www.naregatsi.org

2086

Ամպել ա ամպի նըման,
Շաքար եմ դանդի նըման.
Իմ մերն ինձ վո՞նց ա պահել,
Շալած դյուլբանդի նըման:

ԺՒ 23

123· Ամպել ես ամպի նըման,
Շաքար ու դանդի նըման.
Իմ նանն ինձ վո՞նց ա պահել:

ՊՍՎ 105

123· Ամպել է ամպի նըման,
Շաքարը դանդի նըման.
Իմ նանը վո՞նց է պահել:

ԱԴ 162

123· Ամպեր ա ամպի նըման,
Շաքարի դանդի նըման.
Իմ նանն ինձի մո՞նց պահեց:

ԱՓ 340

234· Շաքար ա խանդի նըման.
Իմ մեր ինձ վո՞նց ա պահե,—
Շալած (վար. ծալուկ) դոլպանդի
նըման:

ՀԺԵ 87

Ամբել է ամբի նըման,
Շաքար իս դանդի նըման.
Ճարըս հենց ինձ պահվել է,
Շալած դուրբընդի նըման:

ԹՄԿ 58

***

1—4· Ամպեր ա ամպի նըման,
Շաքարի դանդի նըման:

ՓԾ 74

2087

Ամպել ա ամպի նըման,
Շաքար եմ դանդի նըման.
Քոռնա՛ իմ մար երկու լուս,
Ինձ չըտըվեց Մխոյ ասան:

2088

Ամպեր եր ամպի նըման,
Շաքար եր դանդի նըման.
Մեռնե՛ր սաբըրի վորդին,
Յես՝ ել իմ սիրած չառա:

ՆՀՋ 89

2089

Փելքըդ կաքավի նըման,
Ինձ անուշ է հոդեհան.
Ուսիդ փըռված ծամերը,
Հելքըս ասրան հավիտյան:

ՏՒ 151

2090

Ասաըման կյաքվու նըման,
Ձենիկդ կուգեր սարեն անուշ,
Ձենիկդ կուգեր լեռնեն անուշ,
Անուշ անուշ խոտ կըեր (կար)
քյո ծոց,
Կըրակն ինկավ, սիրտս ելավ բոց:

Նղնի՛կ, քյո դարդեն, քյո դարդեն,
Դիս կըտրեցիր սըրտիս վարդեն.
Խոր՛ա, քյո դարդեն, քյո դարդեն,
Դիս կըտրեցիր սըրտիս վարդեն.
Անդի՛ն, քյո դարդեն, քյո դարդեն.
Դիս կըտրեցիր սըրտիս վարդեն:

ՀԺԵ 43

***

Նղնի՛կ, քո դարդեն, ամա՛ն,
քո դարդեն, քո դարդեն,
Իրիցա՛վ սըրտիս վարդեն,
Գրնաց իրիսիս (հ)այեն,
Կ՚երթամ քո դարդեն, խորո՛ա,
քո դարդեն:
(Կրկնակ)

ՆՀԳ 46

***

Տարեր իս երեսիս հայեն,
Կըռուեր իս սըրտիս վարդեն:

ՀԺԵ 44

www.naregatsi.org

2091

Լելելելե յամա՛ն,
Փխփոն չունի դին իման.
(կրկնակ)
ՏԺ 130

2092

Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն,
Զինար բոյից յես դուբրան.
Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն,
Սեվ աչերուդ յես դուբրան:
(կրկնակ)
ՏԺ 233· ՌՄ 98

2093

Ջաղացի դուռը չիման,
Աղրորը չրկա իման.
Ֆըրոջը քաչին, տարան,
Մե բերան չասավ յամա՛ն:
ԱՖ 342· ԲՍ 145
1 3 4· Ջաղացիս դուռը չիման,
Եկան քուրոջը տարան,
Մե բերան չըսավ յամա՛ն:
ԱԵ 204
3 4· Դուրը քաչեցին տարան,
Մե բերան չասեց յամա՛ն:
ՀԺԵ 115
3· Տըվեցին, քուրը տարան:
3· Վերցրին, քիրը տարան:

Ջաղցի դուռը կար չիման,
Զրկար աղրորը իման.
Քաչեցին քիրը տարան,
Մի բերան չասաց ամա՛ն:

2094

Ջաղացի դուռը չիման,
Ֆըրոջը չրկա իման.
Սաղրորը սալդաթ տարան,
Մի բերան չարեց չիման:

2095

Ջաղացի առջին չիման,
Աղջըկան չրկա իման.
Ցարը զրբեցին տարան,
Մե բերան չըսավ ամման:
ԱԴ 173

2096

Աբի՛ երթանք մեր չիման,
Ցես քեզնից չունիմ դյուման.
Ցերթոր դու ինձի առնես,
Հորըս կըտաս տաս թուման:

2097

Դալի ղըրաղ չարիր չիման,
Արշակի մոր սրտի դուման,
Մալականին չրկար իման:
ՋԲ 23

***

1—3· Մոլու բերան չայիր չիման,
Վեր Արշակին բըռնեց դուման,
ՎՍՍ. 42

2098

Սարը կոխել ա դուման,
Գըդակդ ամի մի քուման.
Սերըդ սըրտիս մեջն ընկավ,
Ասուած վըկա, անդյուման:
ՏԺ 254· ԲՍ 149

2099

Սարին նըստել ա դուման,
Իմ յարն ակավ անդյուման.
Մեզ իրարից չոկողը
Վոչ դին ունի, վոչ իման:
ՏԺ 190

2100

Մոլեսըլեման Թոզ ու դուման,
Սևրոբ կորեր ա անդուման.
Մըշու հավքեր թևավորան,
Ախոն նաչին ղըրին, տարան:
ՀԺԵ 79
Տես՝ Քամին եկավ երան երան.

2101

Արել եմ ցորնի աչան,
Բոյըս բոյիդ փերուչան,
Աբի երթանք Սուրբ Նըչան,
Մառնիս տամ քեզի նըչան:
ԱԴ 162

www.naregatsi.org

***

Կարիք, արի երթանք Սբր Նըշան,
Տես՝ կարիք եմ հետ կարիքներաց:

2102

Դու զարդըրվեր ես, կ'երթաս Սուրբ Նըշան,
Մատիս մատընիկ կուտամ քե նըշան:
ՀՀ 328

2. Ոսկի մատնիկ, ակնը յաղուխ ի քո նըշան:
ՍՄ 292

2103

Իմ անունը Զարնըշան,
Մատնիքըս տամ քե նըշան:
ԱԲ 342· ԲՍ 146

2104

Աղջի, անունդ Փարիշան,
Երեսըդ խալ դառնըշան.
Ասաք տուր, վոր դու ինձ ճըշտաս,
Մատանիս տամ քե նշան:
ԱՋ 377

2105

Աչքերդ ի թուխ թուխ, ընքվերդ փերիշան,
Իմ մատչ մատնիկ կուտամ քե նըշան.
Վոր չես ավատար, կյո'հան Սուրբ Նըշան,
Թարթըլինըրդ ի կրունկու ճիվան:
ՊՎ 87· ՌՄ 66

***

1—4. Աչքերդ ի թուխ թուխ, ընքվերդ փարիշան,
Ըստանըռլ վոսկի մ' կուտամ քե նըշան,
Վոր չես ավատար, երթանք Սուրբ Նըշան:
ՆՀՋ 102

2106

Աղջի, անունըդ Շուշան,
Ձերմակ բոխալ, թուխ նըշան.
Ցես քու յարըդ տեսել եմ
Ջևաքը ծոցին փուչման:
ԱԳ 103· ԲՍ 136

***

Ա'յ տըղա Ուռուշան,
Սիպտակ ղոյին թուխ նըշան.
Եսոր յարըդ տեսել եմ,
Ջևաքը ծոցին փերուշան:
ԱԵ 202

2107

Աղջի, անունըդ Շուշան,
Սիպտակ բոխալ, թուխ նըշան.
Արի երթանք Սուրբ Նըշան,
Վալա մատնիս քեզ նըշան:
ՀԺԵ 126

***

1—4. Աղջի, անունդ Շուշան,
Արի գընանք Սուրբ Նըշան:
ԿԺԵ 42

***

Աղջի, անունըդ Շուշան,
Արի երթանք Սուրբ Նըշան.
Թե վոր ինձի խոսք կրտաս,
Մատանիս տամ քեզ նըշան:
ԱԸ 137

2108

Աղջի, անունդ ե Շուշան,
Շատիկ մ'ունիս խըչխըչան.
Հինգ հալտալի վեց նըշան,
Արի երթանք Սուրբ Նըշան:
ՋՔ 40

***

Աղջի, անունըդ Շուշան,
Դեյրե մ'ունիս խըչխըչան,
Արի գընանք Սուրբ Նըշան,
Վոսկե մատնիք քեզ նըշան:

www.naregatsi.org

234· Դայրե մ'ունիս խըխըչան.
Բելե' երթանք Սուրբ Նըշան,
Մատնիքըս տամ քեզ նըշան:
4· Մատանիքըս քե նըշան:

***

Աղջի', անունդ ի՞նչ է:— Շուշան,
Հադել կապել ես խըխըչան.
Ոսկի մատնիքըս քեզ նըշան:
Աղջի ո՛ւնես, ո՞ւմ տընեն ես:
(Վերջին տողը կրկնակ է)
Խոտ 56

2109

Աղջի', անունդ է Շուշան,
Ոսկե մատնիս տամ նըշան.
Արի երթանք Սուրբ Նըշան,
Ինձի չանես փերուշան:
ՋԲ 40

***

Աչե'ն, անունդ է Շուշան,
Մատանիս տամ քեզի նըշան:
Եկո' երթանք Սուրբ Նըշան,
Ոդնական է Սուրբ Նըշան:
ԲՆՄ 332

***

1—4· Աղջիկ, քու անունդ է
Շուշան,
Եկուր երթանք ի Սուրբ Նըշան,
Մանրիկըս տամ քեզ ի նըշան:
ՀՄ 457

***

1—4· Աղջիկ, քու անուն Շուշան,
Ոսկի մատնի քու նըշան:
ԲՆԳ 122

***

Աղջիկ, քու անուն ի՞նչ է:
Աղջիկ, անունդ է Շուշան,
Դիլբեր, անունդ է Շուշան,
Եկուր երթանք Սուրբ Նըշան,
Մատնիս տամ քեզի նըշան:
ԲՆԳ 677

2110

Աղջիկ, քո անուն Շուշան,
Արի երթանք Սուրբ Նըշան.
Ոսկի մատնիք քո նըշան.
Իմ սերն ու քում չըմտչան:
ԲՆԲ 237

***

Աղջիկ, քու անուն ի՞նչ է:
Աղջիկ, քու անուն Շուշան,
Ելիր երթանք Սուրբ Նըշան,
Ոսկի մատնիք քեզ նըշան.
Հարիր ուղիս՝ հազար կիտամ:
ԲՆՄ. 740

2111

Աղջիկ, քո անուն Շուշան,
Արե' երթանք Սրբ Նիշան,
Տաս ոսկի կուտամ նըշան:
— Ձես ի՞նչ անեմ տաս ոսկին:
Ծառի տակին էլ ունեմ,
Ըռանդ ըռանդ թել ունեմ.
Ձես անտեր եմ, տեր չունեմ,
Սիրելու շատ տեր ունեմ.
Սեվ սար եմ սարի նըմանը,
Շարքար եմ կանդի նըմանը:
Ջան, ջանե, ջանե,
Ջան ջանե, ջանե, ֆինջան է:
ԾՎ 48

Հմմտ. «Ծառին տակը հել ունիմ»,
«Բևեղի տակին ցել ունեմ»:

2112

Վոչ վարդ կ'ուզեմ, վոչ շուշան,
Վոչ Մուղնի, վոչ Սուրբ Նըշան.
Թե յարըս ինձ սիրում ա,
Բոլորին կ'ըլնեմ զուրբան:
ԲՄ 134

2113

Ա՛յ տղա, անումդ Առուշան,
Սիխտակ կուլիդ թուխ նըշան.
Ջաղրուխդ ըղարկի՝ անեմ,
Պահեմ քու յարիդ նըշան:
ԱՋ 377
2· Իմ անունը Ջանոյան:

www.naregatsi.org

***

Աղբեր, անուշդ Ուռուչան,
Սիպտակ կոկիդ թուխ նըշան.
Ցաղլախըդ զարկի՝ անեմ,
Գահեմ քո յարիդ նըշան:
Ա.Գ. 266

134. Ա՛ տղա, անուշդ Ուռուչան,
Ցաղլուխըդ զարկի՝ նախշեմ,
Դարկեմ քո յարիդ նըշան:

***

Ախպեր ունիմ Սարուչան,
Կոլին տակը սառ նըշան.
Ա՛խպեր, յալլեխդ մին ինձ տո,
Տանիմ քո յարեդ նըշան:
Ա.Ժ.Ի. 41

***

Ախպերս ա վոնդ մընեչակ,
Սիպտակ կեդին թուխ նըշան.
Ախպեր, յալլեխդ ինձ տո,
Տու քյրնի յարեդ նըշան:
Ա.Ժ.Ի. 41

***

Ա՛ տղա անըմդ Ասուչան,
Սիպտակ դառանը թուխ նըշան.
Աղլուխըդ զըրկի նախշեմ,
Չալ չալ տոտերս քեզ բախշեմ:
Ա.Ժ.Ա. 50

2114

Ծոշոր աչքերըդ վեբուչան,
Սեվ աչքերիդ ըղնեմ զուրբան.
Զոր-գիշեր դուխտաղ ես արել,
Ինձ պես ջիլմանին, հեքո ջան:
Տ.Ի. 227

***

Մատերըս անդահատան,
Տես՝ ծամերըս համբա համբա:

2115

Հա՛յդե բաղչեն, Հակոբ ջան,
Ջա՛ր քամանչեն, Հակոբ ջան:
(Կրկնակ)
Ա.Ե. 194

2116

Նանա՛յ նանայ, վա՛յ նանե ջան,
Ջյասիբի քարվան, Մարո ջան.
Ես ել մի զավրան, Մարո ջան.
Վա՛յ լե լե լելե, վա՛յ նանե ջան:
(Կրկնակ)
Ռ.Մ. 126. Ա.Դ. 170

2117

Վա՛յ լե լե լե լե, վա՛յ լե լե լե լե,
Վա՛յ սիրելի ջան,
Սրտով սիրել ես,
Մոլոր թողիել ես,
Վա՛յ անուշիկ ջան:
(Կրկնակ)
Ռ.Մ. 133. Տ.Ի. 168

2118

Ցերի՛, յերի՛, յերի՛, ջան,
Ցերի՛, մարալո ջեյրան:
(Կրկնակ)
Հ.Մ.Հ.Մ. 21

2119

Կասեմ՝ արի՛, աղջիկ ջան,
Քաղենք զարի, աղջիկ ջան.
Գարի(ն) քաղենք, դաշտա՛ թըխեմ,
Ձանպղենք յարի(ս), աղջիկ ջան:
Ա.Ե. 200

2120

Գըտեմ, պըտեմ, աղջիկ ջան,
Կոմը կըթեմ, աղջիկ ջան.
Գիշերը վոր դաս ինձ մատ,
Ճև խըտրտեմ, աղջիկ ջան:
Ա.Դ. 176

www.naregatsi.org

2121

Ցես քեզ դուրբան, աղջի ջան,
Լրսե՛ իմ խոսք, աղջի ջան.
Ցերեկը քեզ ումրըս տամ,
Գիշերը ջան, աղջի ջան:
ԱՀ 202

2122

Ղըշլի բոլոր, աղջի ջան,
Ֆարաւի ու քոլ, աղջի ջան.
Թե դու ինձի չառնես,
Ընկնիս խոլեր, աղջի ջան:
ԱԴ 176

2123

Դե՛ տուր, դե՛ տուր, աղջի ջան,
Ցես քու խեղճ դուլ, աղջի ջան.
Երված սըրտիս վրահդը,
Շուտ արա, տուր, աղջի ջան:
ԱԴ 176

2124

Հոռոմել տուր, մալկալ ջան,
Իմ ջան քո ջանին դուրբան:
(Դուխանի յերգերից)

2125

Ջան մարալ ջան,
Ջան գյարալ ջան:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԱ 25

2126

Վարդիկ բլլբուլ վարդիկ ջան,
Վարդ խոռվավ, դնաց Վան.
Վարդ եմ քաղեր ձեր արտեն,
Թորկեմ, կորեմ քո դարդեն:
ՀՀ 311

2127

Ջան գյուլում, ջան, ջան,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան:
(Կրկնակ)
ԲՀ 158· ՓՇ 72·
ՌՄ 108· ՏԽ 203·
ԱԼ 445· ՀԺԵ 124
1· Ջան վարդիկ, ջան, ջան:

2128

... Խորտաի աչքեր ֆինջան,
Բուկն ե գյել լալ, մարջան.
Ալըրջան ոսկեջուրկ,
Ինձեն ակնաւնանք չարուկ:
ՏԽ 174

2129

Ցես սիրեցի, ուրիշն առավ,
սիրուն ջան,
Ինչ վոր արավ, մայրս արավ,
սիրուն ջան:
ԿԺԵ 66

2130

Ադաբես բնոցց մի յաշխիկ մարջան,
Աղջիկդ կ'առնեմ, Աբով Աղաջան:

2131

ԵՒրի՛, սիրական յար ջան,
Գյարդանիդ տուկ մարջան:
ԱԴ 175

2132

Հո՛, յաման ու յար ջան,
Չե յաման ու յար ջան:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԱ 34

2133

Դու չորորա՛, դուն որորա,
Շողեր ջան,
Ամպե տակին ճուն կ'երեվա,
Շողեր ջան,
(Կրկնակ)

Ուն կ'երեվա, ճուն կ'երեվա,
Շողեր ջան,
Բերդի տակին տուն կ'երեվա,
Շողեր ջան:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԱ 39

www.naregatsi.org

2134—5

Ծազիկ անուն Անթառան,
Գյադէք (վ. ոդէքն) եկան,
յետ դառան:
ՀԺԵ 131· 132

2136

Մեր առն յետնեն մի մառան,
Տղերքն եկան, յետ դառան.
Ձեռքս ուռաց, թե բըռնեմ,
Դիսի յալ ու մարջան դառան:
ՓՀ 165· ՌՄ 121·
ԲՄ 130

123· Մեր կաթը եղնեն մի
մառան,
Տըղերքն եկան, յետ դառան.
Ձեռքս տըվի, թե բըռնիմ:
ԹՄԿ 63

Մեր դուռը յերկու մառան,
Գյադէքն եկան, յետ դառան.
Կուռքս դըցի, վոր բըռնեմ,
Դարձան դյուլ ու ըռեհան:

Տես՝ «Մեր դռան առաջին մի
դարան» և «Մեր բաղումը մի
դարան»:

2137

Գընացի մառան,
Հավերը թառան.
Աղջիկըդ կ'առնեմ,
Սաթոյ Անթառան:

2138

Արեվն առեր դյամու մառան,
Դարիպ խավքեր սիրու թափան,
Աբշիկու լեշ առան տարան:

Շորորա դամին, չորորա,
Լոդկեն ի մեջ կ'որորա:
ՀԺԵ 54

2139

Ցար մենդի՛լ, դու կ'երթիր մառան,
Բաժդ ի բարակ ինչ ո(ր) ըռահան.
Դու խանիր իմ դըլխու ֆարման:
ՀԺԵ, 62

2140

Ամպերն եկան, թոփրա առան,
Նազլու յարըս խըլին, տարան.
Անկամորդ մարդու երեսից
Սեղճըն ընկավ բերնե բերան:
ՏՒ 82

2141

Եսոր չարաթ (վ. ուրբաթ) և,
Փառաւն,
Ցաղմեդ նախշուն և, փառան.
Ձեր բալկոնը ճաղերով,
Բեզ պահպըրին դիշերով:
ԱԵ 205
Համառ. Ժամի դըռներ չըփերով:

2142

Լուսնակն ելիր վեր մեր դըռան,
Ջեզ մ' ուր կեր (կար) վեր իմ
ճըռան:
— Ի՞նչ կա բնե:— վարդ ու ռեհան:
— Պուկ մ' կըտրեմ սիրու նըշան:
ՀԺԵ 60

2143

Ա՛յ աչ կըռան, ճախ կըռան,
Նաքամնեը սարով թըռան.
Ա՛յ քյաթիկ պոչիկ տըղա,
Ախ՛ յես կանդնել մեր դըռան:
2 4· Կաքավը սըռան թըռան...
Ցես խի՞ եմ մըտիդ թըռալ:
ԱԳ 266

2144

Եռ կըռան, աչու կըռան,
Ջուխտ կաքավ թևով թըռան.

www.naregatsi.org

Ցնց մի առնա յեմ սիրե,
Հարեվան, դուռը դրսան:

2145

Ծաղիկ եմ քաղել նըսան,
Իմ թևիլ տակին թառչան.
Ընկերներ, ասումած կանչէք,
Ես տարի յա մեր դռվրան:

2146

Գրնացի Բողազքյասան,
Եկան, եռելես հասան.
Եկան, տեսան, յետ դառան,
Խալանըս կըտրին քըսան:
ՀԺԵ 110

2147

Ջեռքըդ առեր ես եսան,
Թալի տու թութունիդ քիսան.
Կանչե՛, կանչելուդ դուբրան,
Իմ նանի աղիզ վերսան:
ԱԳ 96

2148

Անուշավան,
Յաղլի յավան.
Մանչերն եկան,
Կնիկըդ տարան:
ՋԲ 39

2149

Մաչինում կ'ընիլ մարդըվան,
Շենում կ'ընիլ լավ դըվան.
Են տըղան մին խոսկ առեց,
Աըրտումըս մընաց բանդըվան:
ԱԺԲ 31

2150

Մեր այվան, սիմսակ այվան,
Ինչ անեմ սիմսակ այվան,—
Շատ տըղեն իշուց հայվան:
ՀԺԵ 111

2151

Համբակ եմ ցանել խաբըներդու
ավան,
Բլբուլ, մի՛ փըլցուներ ճակերուս
յուվան.

Տուն եկո՛, տուն եկո՛, սիրածս,
տուն եկո՛,
Արմադան պետքը չե, արեվդ մո՛ռ,
եկո՛:
ՀՀ 330

***

Շատ համբակ եմ ցանել
խաբըներդու ավան,
Մարի՛կ, մի՛ քըրքըրեր բլբուլիս
յուվան.
Ցել եկո՛ւ, յել եկո՛ւ, ա՛ռ
պատվին դուան.
Ճարը քենե լինի, մար
աստվածամար,
Խաբիբիս տուն խըրկես, տուրբ
աստվածամար:
ՀՄ 460

2152

Իրիկ, կընիկ կըռվըտան,
Փաթթվան իրար, թոնիր մըտան,
Կըտոր մի չալե չոր դըտան:
ԱՔ 452

2153

Քաղքի միջին միկիտան,
Քեհի աղջիկն ինձի տան.
Քեհի աղջիկն ինչ երավ,
Չիդյարըս վերես տարավ:
1—4. Քաղքի մեջը միկիտան,
Քոխվի աղջիկն ինձի տան:

2154

Ջուրը կապե այգեստան,
Աստված պահե դյաղեստան.
Գընա, յայլեն արտ ունիս,
Հաղար ու մի դարդ ունիս:
ԱՔ 135

www.naregatsi.org

2155

Գինի, գինի, գինըստան,
Աղբեր մ'ունիմ Շահրըստան.
Մանր ուլունիկի չարող է,
Թաւիթա չապիկ կարող է:
Աղբեր, աղբեր, Լա՛ն աղբեր,
Գուլ ու լալ, մարդ՛ան աղբեր:
ՀՀ 312

***

1—6· Գինի, գինի, Գինըստան,
Աղբեր մ'ունիմ Շահրըստան.
Թաւիթա չապիկ կարող եր,
Մանր ուլունիկի չարող եր:
Ա.Ե 192

***

1—6· Աղբեր մ'ունիմ Շահրըստան,
Համ արող ա, համ կարող,
Ելա չապիկ հաղնող ա,
կարմիր դոտիկ կապող ա:
ՀԺԵ 87

***

1—6· Գինի, գինի, Գինդրըստան,
Ցար մը ունիմ Հընդրըստան.
Մանրը հընդի չարող եր,
Թաւդա չապիկ կարող եր:
ԱՐ 137

***

1—6· Գինի, գինի, Գինըստան,
Մեկ քուր ունիմ Շահրիստան.
Սնող ա, դըպող ա,
Ելա չապիկ կարող ա,
Մանար ոսկինք չարող ա,
Զրթմորին հաց տանող ա:
ՀԺԵ 96 հա.

***

1—6· Աղջիկ մ'ունիմ Գիւլըստան,
Տանիմ, կուտամ Ծրվըստան.
Վախենամ Ծամերն ուրս տուն:
Արող է, երնող է,
Շեմ Յարդըրիա չարող է,
Շարե չապիկ կարող է,
Ելա չապիկ ձիվող է.
Հըմեն մատից, ուր եղընդից
Ոսկեր խունար կըթափի:
ՎԱԱ 48

***

1—6· Գինի, գինի, Գինըստան,
Աղջիկ մը ունիմ Շահրըստան.
Մանր հընկի չարող եր,
Թաւիթա չապիկ կարող եր:
ՆՀՋ 94

***

1—6· Աղջիկ ունիմ, մանող ա,
Ելա չապիկ կարող ա,
Մանըր կոճակ չարող ա,
Զրթմորի հաց տանող ա:
4· Կեսարի միրուս փետող ա:

2156

Ա՛յ քալա Գարան,
Զուռնով քեզ եկան,
Դաւուլով տարան,
Քեզ, Գարան Ջան:
ՋԲ 39

2157

Աղջի, անունդ եր Մարան,
Քեզ տեսնող մանչերն մարան.
Ախտս, եկան քեզի տարան,
Սարսաբն երալ մերոնց Սոնան:
ՋԲ 39

2158

Մեր բաղումը մի դարան,
Շատ հարսն ու աղջիկ նի՛ դառան.
Ջեռըս տարա, քեն բըռնեմ,
Դիմի թաղի–թուրա դառան:
ՔՀ 166

***

Մեր դռան առաջին մի դարան,
Տըղայքն եկան, նի՛ դառան.

www.naregatsi.org

Կուռըս տարա, վոր բըռնեմ,
Թագի ու թուվա դառան։
ԲՀ 161

Տես՝ Մեր տան յեռնեն մի մառան։

2159

Մեր դըռանը մի դարան,
Աղջկերքն եկան, նի՛ դառան.
Կուռըս տարա, վոր բըռնեմ,
Շարած մարգարիտ դառան։
ՏՒ 144

1· *Մեր դռան առաջին մի դարան։*
ԲՀ 161 հա.

***

Տանըս տակին կար գերան,
Հարս ու աղջիկ նի դառան.
Կուռըս տարա, թե բըռնեմ,
Լոխ իմ մեր ու քիր դառան։
ԱՋ 376

2160

Ձըղոբի մազե լարան,
Բըթուն տարան, ձի չըտարան.
Հանո՛ր, հանանո՛ր,
Ցես մեռնեմ խաթուն Տիրամայր։
ՀԺԵ 51

2161

— Արի՛, Մարան, գնա՛ Մարան;
Տանոգիդ տունը վերան։
(Կրկնակ)
ՁԵ 205

2162

Ցարիս անունն ա Մարան,
Մազերն ա երկան պարան.
Ախոր երեսն հայդոդը
Աղեկությանն ե հերյան։
ԲՆԳ 491

2163

Աղջի՛, անունդ ի՞նչ ե՝— Մարան։
— Կարմիր երես, պըզտի բերան,
Մազեր ունիս երան երան։
Աղջի ռունա, ո՞ւմ տըղեն ես։
Խոտ 55

2164

Բաղըրնու տեղն ա՞րան,
Վեց տըղա Ջոկին տարան,
Տերերը կապին վարամ,—
Գընա, բարով յես արի։
ՀԺԵ 118

2165

Ծամերըդ չարան–չարան.
Մեջքիդ ես փըռել, Մարան.
Ջաֆեքը յես քաշեցի,
Ուրիշներն եկան, տարան։
ՏՒ 251

Ապարա՛ն, ա՛յ Ապարան,
Սառն աղբուր չարան–չարան,
Ցես մի պուճուր յար ունիմ,
Են էլ վախցըրին տարան։
4· *Սիրեցի, խալխը տարան։*

2167

Ավ քաղով հարսներ տարան,
Մենք մացինք գիլու բերան.
Մեր ճըժերն ու աղջիկներ
Ձենք գինա թե դո՛ր կորան։
ՏՒ· ԲՍ 137

2168

Մանի ասեմ մի բերան,
Սելը տանի Ջուխտ գերան.
Գեչը սիրունա ծոցին,
Հեյ վա՛խ ու հազար բերան։
1 3 4· *Մանի մանի մի բերան...*
Գեչը սիրունի ծոցին,
Հա՛յ վա՛խ ու հազար բերան։
ԲՍ 126

***

Ջոջ տուն ու Ջուխտակ գերան,
Գեչ խորտակիլ ծոց պառկիլ,
Ախ ենիմ հազար բերան։
ՆՀՋ 96

www.naregatsi.org

***

Ջոջ տուն, ջուխտակ դերան.
Խորտա պատկավ դեչի ծոցուն.
Հեյ վա՛խ ու հազար բերան:
ՀԺԵ 130

2169

Մանի ըսեմ մի բերան,
Մե տուն էմ ջուխտակ դերան.
Ռունդը ռունդին կուտան,
Չիրգինն աչխըրքի բերան:

2170

Աբչակ դընաց ծովի բերան,
Ջընկեր Թաւխան, աչքեր կերան,
Շորորա՛, Սալաթ, չորորա՛:
ՋԲ 23

2171

Տուն մ'եմ չինե գետի բերան,
Վերևն Թալի ջուխտ էմ դերան.
Մեկն ի խոխե, մեկն ի ծիրան.
Խոխեն կուտրավ, մընաց ծիրան.
Ծիրան փըթխավ յարոջ բերան:
ՎԱՍ. 40· ԺԽ 74

1 2 5· Տուն եմ չինե գետի բերան,
Վըրևն Թալե երկու դերան...
Ծիրան փըթիեր յարոջ բերան:
2345· Վերևն Թալինք ջուխտ էմ դերան.
Մեկն եր խոսե, մեկն եր ծիրան.
Խոսեն կուտրավ, մընաց ծիրան,
Ծիրանն փըթխավ յարոջս բերան:
ԲՆՎ. 583

***

Տուն եմ չինե գետու բերան,
Թալկինք ինե ջուխտ էմ դերան.
Մեկն եր խոխի, մեկն եր ծիրան.
Կուտրավ խոխին, մընաց ծիրան:
ՔՄ 26

2172

Եզը սատկավ ձորի բերան,
Հանավանքցիք թաւխան, կերան:

***

Եչ քաչկին Թորվան բերան,
Վոտքերն արին վաչա, կերան.
Ոսկոռն արին սուն ու դերան.
Կաչին արին դուֆ նաղարա.
Ծըրպոն դանի, Կըրպոն խաղա.
Կըրպոն դանի, Ծըրպոն խաղա:
ՎԺԵՄ. 3

2173

Պուճուր աղջիկ լենքերան,
Քու ատնողիդ տուն վերան.
Գյամը զարկեմ քու բերան,
Հեծնեմ, երթամ Երևան:
ԱԵ 200

Մարալ ու ջեյրան,
Պըլտի աղջիկ լենքերան.
Գյամ զարկեմ քու բերան,
Հեծնեմ, երթամ Հարբի Վան:
ՀԺԵ 94

2174

Հավք մ'ել էրև, Թըղթիկ կեր (կար
բերան,
Առի, կարդացի իմ գլխու ֆարման:

Աբե, յար, աբե, խրատով մի՛ մընա,
Ատըմովթիս մալը ձի քե չի մընա:
ՎԱՍ. 37

2175

Մեր տան եսեվ քաչած դերան,
Ձեր տան եսեվ քաչած դերան.
Կարմիր երես, պըղտիկ բերան,
Որ կըմներ ժամատան խորան:
ՀԺԵ 79

2176

Մեր տան յեսեվ ջուխտ էմ դերան,
Բոլոր երես, պըտիկ բերան,
Քո սիրտդիդ դըռներ վերան:
ՔՀ 174

www.naregatsi.org

***

Մեր տուն ձերուն մեկ մեկ ղերան,
Բոլոր երես, պըստիկ բերան,
Ֆու տանողին տուն եր վերան։
ԲՆԳ 651

1· Մեր ձերուն երան վերան։
ԲՆԳ 471

***

Երեվընու կուպար ղերան,
Բոլոր երես, պըղտի բերան,
Ֆու տանողիզ տունը վերան։
ՋԲ 19

2177

Ցարիկ, դես վառեց քու պըղտի բերան,
Ֆու տանողի տուն եղի կավլ վերան։
ՀԺԵ 88
Տես՝ Աբի երթանք սարեր սեյրան։

2178

Անտոնի ղըռան ղերան,
Աչխեն ընկավ բերնե բերան։
ՏԻ 185

2179

Ֆամին եկավ երան երան,
Նավը զարկավ ծովի բերան.
Ախպար տարեք իմ մայրիկին,
Մեր տուն ու տեղ մընաց վերան։
ՀՄԽՍ. 49

Ֆամին եկավ երան երան,
Լոդկեն դընաց ծովի բերան.
Ախպար արեք անբախտ ամուս,
Մեր տուն–տեղը մընաց վերան։
Շորորա՛, Սալաֆ, չորորա։
ՆՀԳ 50

2180

Ֆամին եկավ երան երան,
Ֆընաց հասավ Մըշու բերան.
Մըշու հավքեր թեվավորան,
Ֆյալաչի տուն սեվավորան։

3· Մըշու հավեր թեվավորան։
ՌՄ 87
Տես՝ Մոլեսըլեման թոզ ու դուման։

2181

Իրիչկե՛ զեմ աղոթքան,
Դաչտ կու բանի ձեր դուքան.
Ֆանց ղըմեն քաղցր և վաքան։
ՏԻ 164

2182

Մաճկա՛լ, նայե զեմ աղոթքան,
Փառք տուր աստծուն մեկ բերան։
(Գուլթանի յերգերից)
ՀՄԽԲ 3

2183

Ցես մարալ եմ, դու չեյրան,
Երթանք սարերը սեյրան.
Ինչ ել լինի՝ քեզ սիրել եմ,
Ջանըս լինի քեզ ղուրբան։

1 2· Ելնենք սարերը սեյրան,
Ցես մարալ եմ, դու չեյրան։
1 2· Քելե՛ ղընանք սարը սեյրան,
Դու կըլմանխա սարի չեյրան։

***

1—4· Ցես մարալ եմ, դու չեյրան,
Ցա՛ր, երթանք սարը սեյրան։
(Երկնակ)
ԱՆ 203

2184

Աբի՛ երթանք սարը սեյրան,
Դու կըլմանխա չուլի չեյրան.
Սեֆիլ տըղեն քեզի հեյրան։
Կայնի՛, սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Բոյիդ հեյրան, հեյրան եմ։
ՌՄ 50· ՏԻ 86·
ԲՆԲ 364

www.naregatsi.org

***

Ելեր ես, կ'երթաս կը սեյրան,
Մընացեր եմ բոյիդ հեյրան.
Դու կըլմանիս չուլի ջեյրան:

ՋԲ 19

***

Դու ելեր ես, կ'երթաս սեյրան,
Դու կըմըներ սարի ջեյրան.
Դու կըքելես կաքվու նըման:
Քելե՛, քելե՛, բոյիդ հայրան:

ԱՀ 193

2185

Վա՛յ սարեր, բանձրիկ սարեր:
Աբե՛ երթանք սարեր սեյրան,
Սարից բերին ջուխտ ըմ ջեյրան.
Կարմիր իրես, պուճուր բերան,
Ֆյո տարողի տընիկ վերան:

ՀԺԵ 51 հա.

Տես՝ Մեր տան յեռեվ ջուխտ ըմ
դերան:

2186

Մաղը վերուցի, դացի ցան,
Ջերիցըս խընձոր հանի,
Տեսա իմ յարը դան չեր,
Սըրտիցըս հոգոց հանի:

ՀԺԵ 112

***

Վերեվ մեր տոն արտ աչընցան,
Տես՝ Մեր տան եռեվ արտ
կորընկան:

2187

Ոլիկ մ'եմ տընկե խետ առվի ափան,
Իլավ բարձրցավ խետ արեգական.
Նա՛ բայրիկ կերա, նա՛ տըկիկ
պառկա:

Ախի ա՛խ, ախ ձի սիրեց,
Ասի.— Թարկի. ֆալակ ձի կառեց:

Աբե՛, յար, աբե՛, խըռով մի՛ մընա,
Ետո տուա աստվորքի. ձի, քե չի՛
մընա:

ՀԺԵ 42 հա.

***

Յըռուկ մ'եմ տընկե խետ առվի
ափին,
Ելավ ճյող քըշեց խետ արեգակին:

ՀԺԵ 44

***

Դասատե մ' ըռեհան խետ արեգական,
Ձողերն ի թալե խետ առվի ափան:

Ախ՛րս, խան վիճակն ի բարին,
Ետ մարթածում դիլաքդ կատարի.
Ետ ասնես քյո սըրտի մուրադին:

(Վիճակի) ՎՍՍ 93

Համա. Ցորեն ցանե խետ դուբինի
ական:

2188

Բոստան եմ ցանե խետ առվի ափան,
Ելե քըրքըշնե խետ արեգական,
Իմ ումուդ մընաց սարի Սըրբեկան:

ՆՀՋ 91

2189

Դու կըքելես հետ ծովու ափան,
Շորոր-մորոր բաժիդ կուրբան.
Են քյո սիրուն խոլեր թափան,
Հոդիս հասավ դեմ կըլըփան:

Նուռ կ'ոդորկես, նուռն ի՞նչ անեմ,
Սիրուդ կըրակով կըմաչվեմ.
Ցես բիլա քեզ ումբրն ի՞նչ անեմ,
Աստըվորիս մաղն ի՞նչ անեմ:

ՎՍԲ 41

www.naregatsi.org

***

Դու կըքելես հետ ծովու ափան,
են քո սիրուն խավեր թափան.
Հոգիս հասավ դեմ կըլափան:

Նուռ կ'որողկես, նուռն ի՞նչ անեմ.
Ցես բիլա քեզ ումբրըն ի՞նչ անեմ,
Ամպրվորիս մալն ի՞նչ անեմ:
ՊՎ 95

***

Դու կըքելես ծովի ափան,
Ջյո սիրուն խավքեր թափան:

Նուռ կըճամբեի, յես ի՞նչ անեմ.
Ջյո չորորած դյալ ի՞նչ անեմ:
Հետ արե, եղնի'կ, հետ արե'.
Դարդ չունեմ, դարդին տեր արե:
ՀԺԵ 54

Տես՝ Նուռ կ'ողորկես, նուռն ինչ անեմ.
Նուռ կըճամբեի, յես ինչ անեմ:

2190

Ախվկունք կըքելեր խըտ ծովու ափան,
են խարիբ խավկունք են ծովին թափան:
Ջորցեր ա դյոլեր, կայներ ա դյամին,
Ախտեր ա սրներ, մըյնեն ա քամին:
ՀԺԵ 56

2191

Երեվան դուքան դուքան,
Ձերմակ չիչա, բստաքան.
Ցես իմ յարը սիրեցի,
Դուշմաննեըրս տըրաքան:
ԱԴ 101

2 3. Ձերմակ չուչեն, բստաքան.
Քեզի վոր յես սիրեցի:
ԱԴ 171

2. Ձերմակ չիչ ու բստաքան:
ԲՍ 140

234. Ձերմակ չուչեն, ստաքան.
Ցես իմ սիրածը կ'առնեմ.
Դուշմընները տըրաքան:
ԱՀ 201

2192

Քալամ եմ ցանե ճամբեն,
Գըտեր եմ դեղի համբեն.
Ինձ մի նազան յար ոշնեմ,
Կըցուլա կըժան կանքեն:

2193

Կայնել ես սարի ճամբեն,
Իշկում ես յարի ճամփեն.
Կըտամ վոսկի մատանիք,
Վոր դու դաս ջըրի ճամբեն:
ԱՔ 343

2194

Թարաքյամեն իր ոբեն,
Տըվեք մինթանիս քյոբեն.
Մինթանիս քոբեն լեն ա,
Իմ սիրած տըղեն են ա:
ԱԴ 166. ՌՄ 107.
ԲՍ 180

3. Բևբեք իմ դեյրիս քոբեն:

2195

Կարել եմ ջուբեն,
Գոբծում եմ դուլբեն.
Աղբերըս եկավ,
Անունը Ռուբեն:
1. Կայնել եմ ճամբեն:

2196

Բոստան եմ ցանե մեր դեռու ադեն,
Եկեր է աշուն, թըմմեր է վազեն.
Ցես էլ կ'իրիկնիք, սիրուն, քու
սալդեն:
ՆՀՋ 92

www.naregatsi.org

2197

Լուսնիակը սարի տակդեն,
Ցես երեցա քու դարդեն.
Ցես կ'երթամ դարիբութեն,
Մընաս դու, քու վատութեն:
ՋՐ 18

***

Եկավ աշունի վազդեն,
Տես՝ Արագն անցա են հանդեն:

2198

Գընացի Ջուրը բանդեն,
Արմեցի շաքար դանդեն.
Իմ յարըս հոդ է մըտել,
Դուրս չի գա քարուքանդեն:
Ա՛ե 203

2199

Արագն անցա են հանդեն,
Եկավ դամբուլի վազեն.
Աչըդ չի, աչըդ դարձա
Սար ու սարաբ ես սավդեն:

***

Եկավ աշունի վազդեն,
Կըտրավ տամբուրի փարդեն.
Աչըդ չեյր, աչըդ դարձար՝
Թուխ քանգուլ Գեվոյ դարդեն:
ՓՇ 73

***

Հի՞նչ անեմ հընչիս դարդա,
Կըտրան սազիս փարդա.
Աչըդ չի աչըդ դառա,
Յարաւու յարիս դարդա:
Ա.Գ 268

***

Լորը Թըռավ ես արաեն,
Կըտրավ դամբուլի Ֆարդեն.
Աչըդ չեմ, աչըդ դառա,
Սար ու սարաբ ես սավդեն:
Ա.ե 202

Լոր մի Թըռավ մեր արաեն,
Կըտրավ տամբուրիս զայդեն.
Աչըդ չինք, աչըդ դարձա,
Գեղերա յարդ դարդեն:

***

Կաքավ Թըռավ են արաեն,
Ճըղվավ իմ սազի փարդեն.
Աչըդ չիմ, աչըդ դարձա,
Բեղեյրաթ յարի դարդեն:

***

Ղաչը Թըռավ մեր արաեն,
Կըտրավ իմ սազիս Ֆարդեն.
Աչըդ չեմ, աչըդ դառա,
Բեմուրադ յարիս դարդեն:
Ա.Գ 96

Միայը Թըռավ են արաւին,
Պատռավ իմ սըրտի փարդին.
Աչուդ չեի, աչուդ դառա,
Բեմուրվաթ յարի դարդին:
ԹՄԿ 61

2200

Սիրունը սիրունի ոդեն,
Սիրունի կապի քյոթեն.
Սիրուն Ջան, աստված սիրես,
Մի՛ հեռանա իմ մոտեն:
Ա.Գ 167. ՌՄ 110

2201

Ջափար աղի նըխչուն ոդեն,
Նոր եմ եկել Ջուլոյ մոտեն,
Ջեմ կըչտացել անուչ հոտեն:
Ֆ.Հ 175

1. Երեվանա նըխչուն ոդեն.
2 3. Նոր եմ եկել Ջուլոյ մոտեն,
Ջըկըչտացա անուչ հոտեն:
ՏՒ 243

Մեր ռեսի նըխչուն ոդեն,
Ցես նոր եկա յարիս մոտեն,
Ջեմ կըչտացի անուչ հոտեն:
ՏՒ 233

www.naregatsi.org

***

1—3· Հակոբ ադի նըխչուն ողեն,
Նոր եմ ելեր յարոջ մոտեն։
Նայնայ նայնայ նայնայ։
ՀԺԵ 57

2202

Ծըմռավար տարան ողեն,
Ձկշտացա անուշ խոտեն։
Ծմռավարի դարին դըր,
Դյորթ թարաֆի գալին դըր։
Նայնայ, նայնայ, նայնայ
ՎԺԵՍ.

***

Թամար ադեն, Թամար ադեն,
Թամար ադի նըխչուն ողեն։
Նաւր իմ իկի յարոջ մոտեն,
Ջըմ կըշտանա անուշ խոտեն։
ԾՎ 37

2203

Աչքենի աեր ու սավդեն
Անտոնին հանեց հավտեն։
ՏԽ 185

***

Եղնիկ, քո դարդեն,
Տես Առըման կյաբվու նըման։

2204

Իմա՞լ ննեմ յես քու դարդեն,
Իմ երեսիս պատռավ վարդեն։
Նոր եմ եկել յարիս մոտեն,
Ջրկըշտացա համ ու հոտեն։
ՀՄԽԲ 31· ԺԽ 81
2 3· Պատռավ երեսիս վարդեն,
Նորեն կու դամ յարիս մոտեն։

2205

Ցայլեն պատներ կըխուղեն,
Ֆեզ ուրիշները կ'ուզեն։
Ինչ ուզում են՝ Թող աննեն,
Ուըրտերս իրար հետ դուզ են։
ՏԽ 260

2206

Ցարըս դնացեր կարիքուքեն,
Ձիկ վըր Թողեց չար դերուքեն։
Առանց յարոջ իմ հալն ի՞նչ ի։
Ամա՛ն, յարիկ, շուտ յես դարձի։
ՎՄԲ 60

2207

Մեկ որ մենք ժողվանք գացինք
Վորոշած տեղ ուրախուքեն։
Մեղնից մեկ վերուց ասաց՝
Եկեք չաննենք տըղեկուքեն։
Են դինեն, կարմիր դինեն,
Թող դա ֆըռա մեջ մեր գլխեն։
Են լուսին, բանձրիկ լուսին,
Թող չըղըղա վեր մեր գլխեն։
Են աստղեր, պեճ պեճ աստղեր,
Թող պըսպըղա վեր մեր գլխեն։
ՎԺԵՍ. 12

2208

Կարիքուքե՛ն, չար դերուքեն,
Անունը չելներ, ինքը չելներ։
Թող իմ յար մոտ ձիկ մըներ,
Որ դամ դեր ձիկ տխաներ։
ՎՄԲ 61
[4· = Որը մի անդամ դար ինձ տեսներ։]

2209

Ա՛յ նաննի, քու մերուքեն,
Ինձ տըվիր դարիքուքեն։
Դարիքուքենը վուշ է,
Գեղի մեջը անուշ է։
ԱԳ 99
Տես՝ Լուս դերեզման, մարմար քար։

2210

Աչքերըդ խաժուամաժ են,
Մեկ մեկ մեծ աչխարհք ածեն։
Սեվ աղեղնակ ունքերըդ
Բեռով մարդ արիս ածեն։
ՏԽ 151

www.naregatsi.org

124· Աչքերդ խաժուամած է,
Մեկ մեկ մեծ աշխարհ կ'ամբե...
Բեռով մարդերիս կ'ամբե:
ՀԺԵ 118

2211

Վարագա սարեն կուգաս
ղընդղընդալեն,
Գարմիր սոլեր տիս խագեր ես
ճրուվրուալեն.
Են բաղեք առջևդ կուգան կուտ
քաղելեն,
Մինամա խավքեր դեմդ կ'ելնեն
դիւֆ գանելեն:
ՎՍՍ. 44

2212

Ալաչկերտու Թովրախալեն,
Գըլուխդ ի կապիր Մըշու վալեն.
Գաղիկ ըմ տուր ճակտիդ խալեն,
Երեցա, դիլբար, երեցա:
ՀԺԵ 78
Հմմտ. Ելեր եր, կիզեր կալեն:

2213

Ուստի՞ կուգաս:— Արտեն, կալեն:
— Հագեր ես, Թորդեր ես վալեն.
Նոր եմ ընկեր սիրու բալեն:
Ընկեր ես Ծով կըլողաս,
Ջրնց նըռան հատ կըշողաս:
ՔՀ 184
Տես՝ Դու մըտեր ես Ծով, կըլողաս:

2214

Աղջի՛, նոր եկար կալեն,
Բեհ տըվի մատնի վալեն.
Թե վոր ինձի չեյր առնուս,
Ախ՞ քըցեցիր դարդ-բալեն:

2215

Ելեր եր, կիզեր կալեն,
Գըտրըտեր եր դըլխուդ վալեն.
Գաղիկ մ'առնենք ճակտիդ խալեն,
Թող ընցընենք դուշխ մալեն:
ՆՀՋ 88
Հմմտ. Ալաչկերտու Թովրախալեն.

2216

Անձրեվ կուգա չաղալեն,
Վարդի Թըմեր դողալեն.
Ճամբես բացեք, յարս եկավ,
Ալ խափուտը Թաւի տալեն:

2217

Անձրեվն եկավ չաղալեն,
Ուռու տերեվ դողալեն.
Հըրես եկավ իմ յարը,
Ալ ձին տակին խաղալեն:
ՀՄԽՄ. 13

13· Անձրեվ եկավ չաղալեն...
Հըրես (վ. հրեն) եկավ իմ
աղբեր(ն):
ՔՀ 159· ՌՄ 97· ՏԹ 238

Ամրեվ կուգա ցողալեն,
Ծառեր, ճրղեր դողալեն.
Յարըս ինձի դեմ կու գա,
Յայտան ձիներ խաղալեն:
ԲՆՄ. 623

123· Ջուրըն եկավ չողալեն,
Ուռի յափրաղ դողալեն.
Տի՛ ս յարըս գալըմ է:
ՀԺԵ 125

Անձրեվ եկավ չաղալեն,
Ալվանի պատ դողալեն.
Դեն գացեք, աղբերս եկավ,
Բող ձին տակ խաղալեն:
ՀԺԵ 130

2 3· Ծառի տերեվ դողալեն.
Հեռուց եկավ իմ աղբեր:
1 2 4· Թոռը գալիս է չղալով,
Կանաչ տերեվ դողալով...
Բող ձին տակին խաղալով:
ՍՋ 380

www.naregatsi.org

Անձրիվ դուքա չաղալով,
Կանանչ խուսը դողալով.
Ադիլ յարըս գալիս ե,
Ալ ձին տակը խաղալով:
ԹՄԿ 58

2218

Ալաչկերտու Թութրալ գալեն,
Սավդուլ զարկեց սըրտիս յարեն.
Բիւլբիւլ խոսալ սըրտիս միջեն:
ՋԲ 22

2219

Աչունն եկավ ցողալեն,
Ծառի թըփեր դողալեն.
Սըրտի՛կ, մալուլ մի՛ մընա,—
Աչխարհ մարդու չի մընա:
ՀՄԽԱ 3

Տես՝ կըտո՛ւնկ, կանչեց սաբերուն:

2220

Ջամըրլուա բանճըր գալեն,
Կապուտա խըրխան, կարմիր վալեն,
Դուն ել ինձի թողեր լալեն.
Քելե, քելե, բոյիդ մատաղ:
ՋԲ 20

***

Մեռա բաղը գնալեն,
Տես՝ Մեռա բաղում բանելեն:

2221

Արաղն եկավ խըչչալեն,
Ձըժեր մացին վըչչալեն:

2222

Ջուր կուդա զոչզոչալեն,
Գըլխուդ ես դըցե վալեն,
Լո՛ր, չես հարցնե իմ հալեն:
ՀՄԽԱ 37

2 3: Հեչ չես հարցու իմ հալեն
Գըլխուդ իս քըցի վալեն:

2223

Եդ Աբշակի բակի վալեն,
Կանանչ բաղի կարմիր լալեն.
Սալա՛ա, դու լավ պահե բալեն:
ՋԲ 23

2224

Ջուր ա գալի լավ տալեն,
Երկու խընձոր ծառ տալեն.
Չ(ո)բես եկավ իմ յարը՝
Թուխ դդակը Թառի տալեն:
ՔՀ 163· ՌՄ 127
3· Հըրեն եկավ իմ յարը:
ՏԽ 210

Ջուրը գալիս ա լավ տալով,
Երկու խընձոր ծառ տալով.
Հորեն յարըս գալիս ա,
Ալ դըդակը Թառի տալով:
ՔՀ 166

Ջուրը կու դա ափ տալեն,
Երկու չամամ ծառ տալեն.
Հըրես յարըս գալիս ե,
Ալ բենիչը Թառի տալեն:
ԱԴ 162

***

Արաղն եկավ լավ տալեն,
Երկու խընձոր ծառ տալեն.
Հըրես եկավ իմ աղբեր,
Ալ դըդակը Թառի տալեն:
3· Ճար արեք, յարըս եկավ:
4· Ալ դափուտը Թառի տալով:
ՀՄՄՈ· Անձրևի կու դա չաղալեն:

***

Գետ ա գալի լոք տալով,
Կարմիր խընձոր ծառ տալով.
Հըրես եկավ իմ յարը,
Գյոդ ձին տակին լոք տալով:
ԱԴ 261

234· Ջուխտակ խընձոր ծառ տալով.
Հըրեն աղբերըս եկավ,
Շեկ քյաքուլը Թառի տալով:

www.naregatsi.org

Կյետ ա քյընիմ լափու տալավ,
Ճոխտ ղըրաղը ծափ տալավ,
Եատ յեկավ իմ կյուքին,
Ջըխմախե վիափաղը Թափ տալավ:
ԱԺԼ 27

4· Մուղայի վիափախը Թափ տալավ:
ԱԺԼ 27

2225

Ջուր ա գալիս ափ տալեն (տալով),
Երկու սոնա ծափ տալեն (տալով).
Երկու սոնից մեկն իմն ա,
Մեխակները հափ տալեն (տալով):

2· Ջուխտակ կաքավ ծափ տալով:

2226

Ուսաի՞ կուզաս չորրալեն,
Աստված պահի քո ջուխտ բալեն.
Ջաքաթ մը տուր եղ քո մալեն,
Ջըարըտընչամ յես իմ հալեն:
Հեյրանըդ կ'ելնեմ, յա՛ր, յա՛ր:
ՎՍԲ 53

2227

Տընեն ելար չորրալեն,
Տիւ խաղեր եր գարբաֆ սայեն,
Մարդ չըդիտե քյո սեվ հալեն:
(Վիճակի յերգ)
ՎՍՍ. 97

2228

Սարեկներըն եկել են,
Բերդի բոլոր բըռնել են.
Բերդի բոլոր ծիլ ունիմ,
Ալ աբըրշում Թել ունիմ:
Ա.Ը 139
Հմմտ. Բերդի տակին ցել ունեմ:

2229

Մեռա բաղում բանելեն.
Մի կողմեն ջուր աներեն.
Ծառերին Թուխ չըմընաց,
Դարդիս դարման տանելեն:
ՀՄԽԲ 1

Մեռա բաղին լալեկով,
Մի յանից ջուր աներով.
Ծառին յարփա չըմընաց
Դարդիս դարման աներով:
ԱԲ 340

3· Ծառի տերեվ չըմընաց:
3· Ուռի տերեվ չըմընաց:

***

Մեռա բաղը դընալեն,
Ջըրերի հետ խաղալեն.
Ծառերին Թուխ չըմընաց,
Դարդիս դարման աներեն:

***

1—4· Մեռա բաղեն երթըլեն,
Ջըրերու հետ խաղալեն:
ՀԺԵ 119

2230

Ծառերը կանանչել են,
Շատը քեզ ճանանչել են.
Ինչամախոս մարդկերանցից՝
Շատերըն ամանչել են:
ՏԽ 215

2231

Ներքի մայլեն,
Վերի յայլեն,
Անտեր մնար
Կավկավու ճամբեն:
ՏԽ 159

2232

Շողոն եր մայլեն,
Հեքոն եր յայլեն:
ՌՄ 129· ՏԽ 199

www.naregatsi.org

2233

Ցարս մի՛ տաներ յայլեն,
Աչքս կը մնա համբեն:
ԱԴ 175

2234

Ջաղցի դըմներ տաչած են,
Ունքեր զալմով քաշած են.
Ղալամն ի՞նչ, թուղթն ի՞նչ է,
Լուանի լուսով նախշած են:
ԱՀ 133
Տես՝ Ջաղցիս դոներ տաչած է:

2235

Լեն տուն ու քաղր երկեն,
Խորոտկըներ իմ ջերդեն:
Սիւն ու դերան բար պիտեր,
Սըրտով սիրով սեր պիտեր:
ՀՀ 311

***

1—4. Ջոջ տուն լեն ու երկեն,
Խորոտկըներ մեր ճերկեն:
ԱԵ 192
4. Սըրտով սիրով յար պիտեր:
ԱՋ 72
Տես՝ Ես տըներ, ծեփած տըներ:
Տես՝ Սուն ու դերան բար պիտեր:

2236

Մոկաց չուկեն,
Լեն ու երկեն,
Երկու ջահիլ
Կ'երթեն կիլեն.
[= Կ'երթային, կըգային,]
Մեկն եր քեզով, մեկն եր անքեզ.
Են քեզովն եր իմ յարուչ տեղ:
ԾՎ 53

2237

Երկու հարս Դավոյ դեղեն,
Պատած են դետ, կըլորեն.
Ելած են ափ, կը դողեն,
Ինչ որ նըստան կըչորեն:
ՀԺԵ 89

***

Ջուխտակ քուլուլիկ նորհարս,
Ջուխտակ հարս Դավոյ դեղեն,
Ընկած են դետ կըլորեն.
Ելած են ափ, կըդողեն,
Բընց նըստան հատ կըչորեն:
Ջուխտն կայնած հետ իրաց,
Մեկի ձեռ հինա դըրած,
Մեկին ինչ որ կաքավ նըվիրած:
Ջուխտակ ու պաղաք քումպեթ,
Մազերը ջուխտ ջուխտ երեք,
Սըրտ Յովհաննես ուխտ երեք:
ԱՀ 445

2238

Երկու դիւրար Սիմոյ պեղեն,
Նըստած են, աչքեր կըդեղեն.
Ամար մազերով նազերով,
Դիւրար նազերով, նազերով:
ՋԲ 24

2239

Աղջիկ ես, ավըս քեզմեն,
Ջախմախս ու դավըս քեզմեն:
ՀԺԵ 120

2240

Ջաղջիկ տարան տա ձրմեն
Կըրծե դոսկըն իտա դեն:
ԲՆԴ 122

***

Պողոս, Պետրոս դաշտ կըբանեն,
Տես՝ Մեր Ջուխտ դուխան դաշտ
կու բանի:

***

Բաղչե մ'եմ տընկեր, թուբեն
ուրմաննեն,
Տես՝ Բաղչե մ'եմ դըրեր, թուբեն
ուր մտանեն:

www.naregatsi.org

2241

Ավէլի յեմ, ավըս քեզնեն,
Բըլբուլ եմ, բաղըս քեզնեն.
Ճեռնիմ, դերեզման մըտնեմ,
Չեմ կըտրի դավիս քեզնեն:
ԱԴ 166

2242

Աբռուստ թըռավ իր բընեն,
Լուս ծագեց աղոթքատեն:
ՀՄԽՓ 3

2243

Աղջի՛, դո՞ր է ձեր բինեն,
Քամին տանի քո հինեն.
Քեզնե ինձի խոսք բերես
Բըլբըլբուռկ ղըրքա Սոնեն:
Տհ 234

2244

Ջեռներըդ ղըրել ես հինեն,
Վո՞րտից է ձեր ասըլը բինեն.
Թեզուց ես ելի ձեր տըրնեն.
Կայնի՛, մի՛ դընալ, մի՛ դընալ.
ՌՄ 121

2245

Սեվ ամպերը չատ սարին են,
Սեվ սըրտերը լեռ քարին են.
Մենձ յեղները մատաղ կ'անեմ,
Բալքի Թե քու չարըդ տանեմ:
Տհ 217

2246

Մեր տունը երկու ղըռնեն,
Աղբերներըս ձուկ կըբռնեն.
Ատամած սիրես, չուտ արի,
Ջեռքըս քըցեմ քու կըռնեն:

2247

Երկընքին անցավ դուռնեն.
Բըլբըտի չինած կուվեն.

Աղջի՛, չատ չատ մի՛ խոսի,
Բերանըդ կըծի Թուվեն:
ԱՖ 341

2248

Տըղնեն ելար, կայնար դյուշեն,
Սըրտուռ ոսկին սիլատակ դուշեն,
Հերիք անես եատա փեչեն:
ՆՀԳ 47

***

1—3. Տիւ կայներ ես տանսի կուպեն,
Ոսկի ճըրանոց սիլատակ դուշեն:
ՀԺԵ 49

2249

Դերիկոն ելե, կ'երթա բաղչեն,
Կըփըղփըղա ճակտի մաղչեն,
Կըշընկըշընկա կոնդուռի նալչեն:
Դերիկո, հոպ նարո, Դերիկո ջան:
Ծվ 44

***

Դու ելեր ես, կ'երթաս բաղչեն,
Կըշընկըշընկա սալի նալչեն.
Արեվ գարկեր ճակտիդ Թախչեն,
Արի երթանք վերի բախչեն:
ԱԴ 193

2250

Արի երթանք մեր տան բաղչեն,
Ցես վարդ քաղեմ, դու ալուչեն,
Ցես փունջ անեմ, դու ջար մաղչեն:
ԲՆԱ 569

***

Տըղնեն ելար կ'երթաս բաղչան,
Կըսըրսռաեր ճայտիդ մախչեն,
Ցես վարդ քաղեմ, դու ալուչեն:
ՆՀԳ 47

www.naregatsi.org

2251

Դու ելէր ես, կ'երթաս բաղչեն,
Կըսըրսըռա ճակտիդ մաղչեն.
Դու կըթգելես յանա յանա,
Սիրտս արեր ես բիթոն յարա:
ՎԺԵՍ. 12

***

Ցար մենդիլ, խերանց բաղչեն,
Սրսարեր ճակտի մաղչեն,
Թուխ մանկան կըլոր վաչեն:
ՀԺԵ 61

1—3. Երեվանա ալուչեն,
Գյորգոյի սիվատակ վաչեն:

2252

Են Եղունկանց բար ու բաղչեն,
Ակծաթի քամար, սըրսուռ մաղչեն.
Զըկըշտացա անուշ հոտեն,
Ելնեմ, մըտնեմ նըխչուն ոդեն:
ՎՄԲ 38
Չմտա. Ջաֆար տղի նըխչուն ոդեն:

2253

Ընկերով կայնած քուչեն,
Կարմիր վարդ, կարմիր վարդ,
Ադյի, թուխ ոու եղ քեչեն.
Մարալ, հեյ մարալ յար,
անբախտ յար:
ԿԺԵ 1

2254

Ադյի', կայներ ես քուչեն,
Թուխ տըվիր նըխչուն քեչեն.
Ես քու երած դարդերը,
Նարար ոու սըրտիս մեջեն:
ՀԺԵ 116

***

Ոխտը զոր կայնար քուչեն,
Աբի թուխ ոանք ես քեչեն.
Ես քու արած դարդերը,
Նարար ոու սըրտիս մեջեն:
ՀԺԵ 111

2255

Աբի երթանք մեր քուչեն,
Տակըդ դըշնեք խալիչեն,
Թուխ ոանք ծոուխ ալուչեն:
ՉՀՄՀԼԻ 36

2256

Հագել ես չալե կապեն,
Հեչ չես հարցնե մեր հալեն.
Վոր մին ել դաս մեր ոուշը,
Հոգիդ կ'առնեմ մեջ գրյխեն:
ԲՍ 131

2257

Հագի' քու դուխնե կապեն,
Ակ գանաֆուդ ե քոքեն,
Եղնիմ ձեր տան մարաբեն:
ՏԻ 164

***

Դու կայներ ես տանոի կուպեն,
Տես՝ Տըրնեն ելար, կայնար գյոչեն:

2258

Աղբոր բըլուղի թևվերը խաս են,
Աչքերին չ'եռնեմ, արագի թաս են:

2259

Համբարձում ա, խաղ (վ. յերգ)
կ'ասեն,
Զան գյուղում ա, ասղ (վ. յերգ)
կ'ասեն.
Մի խոսք ել ինձի տըվեք,
Երգած (վ. երած) սիրտս ուրախ
արեք:
ԲՍԴ 143. ԲՍ 143

2260

Ժամը տըվին, ժամ կ'ասեն,
Տերտերները տաղ կ'ասեն.
Ցարըս, ադրեր պինակցած՝
Նըստած ղըղում՝ հաղ կ'ասեն:
ԲՍ 126

www.naregatsi.org

2261

Առավոտուն ժամ կ'ասեն,
Տերտերները ատղ կ'ասեն.
Ցար Ջան, հուջաթ մի' ըլնի,
Խմիր իմ դինու թասեն:
ԲՄ 136

2262

Նախիր, հոբթեր պալիս են,
Խեչոյ բալեք լալիս են.
Նախիր, հոբթեր թողում են,
Խեչոյ բալեք դողում են:

2263

Պըղտոր ջուր կուզեր սաբերաց
Խեվեն,
Արնոտ հոտ կուզեր դեսերաց
մոտեն.
Յարխիս ճամբեցի երկեն ճամբերեն,
Կարոտ մընացի իր անուշ հոտեն:

Ա՛խ, յես չըխեբա իմ Ալու մոտեն,
Ալիկ ձի մոռցավ, ըզնաց մեր
դեղեն.
Յես ել չըխեբա կարիբիս մոտեն,
Ախտոս վոր խաբըվիկ մ' չհկավ
ինորմեն:

Ավեր Ըստամբոլ, քամբախ Իսկիւստար,
Կարիբիս մոտեն չհկավ մեկ խաբար.
Վոչ մեկ կըտոր թուղթ, վոչ մեկ
կոր պըլիկ.
Չհկավ ուր [իր] մոտիկ, մոռացեր
եր ձիկ:
ՎՄԲ 59 հտ.
Տես՝ Քամբախ Ըստամբոլ, ավեր
Սկիւտար:

2264

Աչխարհ ալամ քեզ կուզովեն,
Որ քա չելար սելի հովեն,
Ծամերդ քաչած վանա ծովեն:
Հավար Ջուլո, մադաթ Ջուլո...
ՔՀ 176

2265

Քամին կըզա վերի քովեն,
Ջովացել եմ յես քու հովեն.
Ջեռըդ քըցի', ինձ դուրս քաչի',
Ես անիրավ արևն-ծովեն:

234· *Սարինգել եմ յես քու*
հովեն.
Ջեռըդ քըցի, ինձ դուրս քաչի',
Դու ես անաեր արևնծովեն:
ՏԽ 227

2266

Արի', յար, արի' մեր բակի մոտեն,
Մեր բակն ի լըցվի քո անուշ հոտեն,
ՊՎ 88

2267

Շեկո Ջան, տուն արի արտեն,
Դու ինձ ապատե ես դարդեն:
(Կրկնակ)
ՏԽ 226

2268

Փոկը կորավ են արտեն,
Վառա եիա քու դարդեն.
Աղջի, փոխե' ես դայդեն,
Ուժուդ կըտրեց չան դյադեն:
ԱԴ 174

***

Լորը (լոր մի, հաքավ, դուչը) Քըռավ
ես (են, մեր) արտեն,
Տես՝ Արագն անցա ես հանդեն:

2269

Վարդ եմ քաղեր ձեր արտեն,
Թորկեմ կորեմ քո դարդեն:
ՀՀ 311

Տես՝ Վարդն բիլբուլ վարդիկ Ջան:

www.naregatsi.org

2270

Բաղչէ մ'եմ պըրեր, Թուրեն ուր մոտեն.
Աստված ձի չիտուր, չուքը եմ ուր մոտեն:

Աբե՛, յար, աբե՛, աբե՛, Ջան, աբե՛...
ՀԺԵ 42

Բաղչէ մ'եմ ալընկէր, Թիւրեն իւր մենեն,
Աստված ձի չիտուր, չիւքը եմ իւրմենեն:
ՊՎ 87

2271

Բաղչէ մ'եմ ալընկէ, Թուրեն ուրմենեն,
Աստված ձիկ չիտուր, չիւքը եմ ուրմենեն,
Թե պըղտիկ ելա, խեր մեր չըտեսա,
Իմ ամալ Ջամալ ումրիկըս կերա:
ՎՍԲ 62

2272

Պաղ Ջուր պըրծել, կուգա սարեն,
Կուգա, Թափիւ մարմար քարեն.
Ձի հովցուցե սըրտիս յարեն,—
Ցարն ա դարձել իր իլդարեն:
ԺԽ 18· 37

1 3· Ջուրը պըրծել, կուգա սարեն,
Ձի սազցուցեր սըրտիս յարեն:
ԺԽ 37
1 3 4· Ջուրը պըրծե, կուգա սարեն...
Իրար մի՛ տա սըրտիս յարեն,—
Ցարն ա դարձել իր իլդարեն:
ԺԽ 38
1 3 4· Ճիւր մի պըրծե, կուկյա սարեն...
Ձեռ մե՛ք ի տա սըրտիս յարեն,—
Ցարն ի տասդե իր կըրարեն:
ՎՍԱ. 62· ԺԽ 38

1 3 4· Ջուրն պըրծե վերին սարեն...
Ձեռք մե՛ք իտա սըրտիս յարեն,—
Ցարս ի դարձե ուր կըրարեն:
ՎՍԲ 60

1 3 4· Ջուրն ի պըրծե, կուգա սարեն...
Թաժացավ սըրտիս յարեն,—
Ցարն ի դարձե իւր խարըրեն:
ՊՎ 95

(Պաղ) Ջուր կուկեր (զար) վերին սարեն,
Կուկեր (զար), կաթեր մարմար քյարեն.
Չ'ըխովցուցեր սըրտիս յարեն,—
Երման մընաց քյո կարոտեն:
ՎՍԱ. 41· ԺԽ 40· 91

Ջուր կուգեր վերին սարեն,
Կուգեր, Թափեր մարմար քարեն.
Ցարս ի դարձեր ուր կըրարեն,—
Աստըծուց տուներ ուր բալեն:
ՀԺԵ 44

Ջուր կուգա բանճըր սարեն,
Կրթափիր մատամա քարեն.
Ով որ գառնա իր դարիբեն,
Թող խանար գոթու յարեն:
ՀԺԵ 110

Ջուրն ա պըրծե, կուգա սարեն
Կուգեր Թափեր ժամտան քարեն.
Ցարն ա դարձել(ր) իր (ուր) խըրարեն,—
Վըրեն ելնէ, ա՛խ, դեչ յարեն:
ՆՀՋ 92· ԺԽ 39

Ջուրըն եկավ վերին սարեն,
Եկավ, Թափավ մախմատա քարեն.
Ախոն ելավ իր իլդարեն,—
Վըրեն Թափի յաման յարեն:
ՍԲ 335

***

1—4· Ջուրն ա (և) պըրծել, կու գա սարեն,

www.naregatsi.org

Կու դըղըլա մարմար քարեն,
Ցարն ա (է) դարձել իր
իղրարեն:
ՔՀ 175· ԺԺ 39

Պաղ Ջուր պըրծել, կուդա սարեն,
Դեռ չի սաղցեր սըրտիկ յարեն,—
Ցես ի՞նչ անեմ ղիմ քյոռ սիթարեն:
ԺԺ 40· ՔՀ 175

Ջուրն պըրծե, դիւդյա սարեն,
Գիւդա թաւիլ մառմառ քյարեն.
Տընավե՛ր, իրար մի՛ տու իմ
սրտուխ յարեն:
ՀԺԵ 49

Ջուր կուդեր վերին սարեն,
Կուդեր թաւիեր մարմար քարեն,
Իմ յար դարձի ուր կըրարեն:
ԲՆՍ. 569

***

1—4· Ով որ դառնա խավր ու
խրարեն,
Բերան դառնա քոթի յարեն:
ՀԺԵ 102

1—4· Սևարենը կիւքյա պաղ
պաղ Ջըրերը,
Կը զաթկըթի մեռառեռաւ
քյարենը:
ՏԺ 244· ԺԺ 75

1—4· Ցարն եր դարձե ուր
կըրարեն,
Վըրեն թալեր կընալի յարեն:
ՀԺԵ 51

1—4· Պաղ Ջուր կուդեր
բանձըր սարեն,
Կուդեր, թաւիեր մարմար քարեն:
ՎԺԵՔ 3

***

Ջուրը կ'իջներ են սարեն,
Կըկաթկըթեր են քարեն.
Չի սաղցել սըրտիս յարեն,—
Վոր դարձար քո իղարեն:
ԱՀ 139

2· Երթար, թաւիեր են քարեն:
ԺԺ 41

Ջուր եկավ վերին սարեն,
Թաւիում ա մարմար քարեն.
Ով դառնա իր իրղարեն,
Վրեն թաւիի դոթու յարեն:
ԺԺ 42

***

Ջուր վըրցեր կիվա սարեն,
Գա թաւիի մարմար քարեն.
Վոր դառնա ուր կըրարեն
Հանա դոթեցուկ յարեն:
ԱԵ 196

1 3· Ջուր պըրծեր կու դա
սարեն,
Ով դառնա իւր կըրարեն:
ԺԺ 42

***

Ջուր կիվեր բանձըր սարեն,
Կըկաթեր մարմառ քարեն,
Ցար դարձեր ե իլխարեն,—
Ջըսաղնա սըրտիս յարեն:
ՋՔ 18

***

1—4· Ջուր պըրծե, դիվա սարեն,
Կըթաւիի մարմար քարեն.
Շատ բարեվ պըղտի յարեն:
ՀԺԵ 138

Տես՝ Փըրցեր սարեն կու դա
պաղ Ջուր:
Հմմտ. Արագն ա տըվե դյամին:

2273

Արեվը ծագեց սարեն,
Կաքավը կանչեց քարեն.
Իմ սիրածըն ինձ տըվեք,
Սաղանա սըրտիս յարեն:

***

Ծագեց արեվը սարեն,
Կանչեց կաքավը քարեն.
Սիրածս եվ ա ինձ տըվեք,
Լավանա սըրտիս յարեն:

www.naregatsi.org

2274

Կաքավ, դու ձեն տու քարեն,
Մի դիր դու բեր իմ յարեն.
Առա վոր խեղճն արի՛,
Ցարըդ քոռացավ յարեն:

2275

Ազգի՛, հարսնառդ (վ. հարսդ)
Նկավ վերի կալերեն,
Ֆեզի հինա բերին (վ. խինա
բերեց) Թըղթի ծալերեն.
ՏԹ 76· ԿԺԵ 11

2276

Բանդ մի կանչեմ, մեկ խայերեն,
Մեկ մի տը կանչեմ Թիւրքերեն.
Շիլա չապիկ դյո քյու վերեն.
Վոր քե կըտրեց խըմանեն,
Առաս կըրակ ուր վերեն:
ՀԺԵ 48

2277

Կանչի՛, կըռունկ, կանչի՛ բանձըր
սարերեն,
Գրնացեր եմ պարիր ներկիր,
վաճեմ մեռնելեն.
Մի՛ լա, մարիկ, մի՛ լա, յես
պարիր տեղ եմ,
Վաքճանիս հոգին–Ջրբին յես
կարոացեր եմ:
ՋԲ 35

Տես՝ կանչի՛, կըռունկ, կանչի՛,
քանի պարոն է:

***

Երկանքըս ապի վըրեն,
Տես՝ երկանքըն ապի վըրա:

***

Սմպել է ամպի վըրեն,
Տես՝ Սմպելը ամպի վըրա:

2278

Արեվ ծագից մեր վըրեն,
Փայ առնեն ամենքն իրեն.
Արեվ ջան, մե խաբար տուր
Իմ սիրած անուշ յարեն:
ԲՍ 125

3 4· *Բրնոցը դուրկ կը մընա,*
Թե չըպարծնի իր քընեն:

2279

Հագեր ես կարմիր գեչրեն,
Խոսք ըմ ալվիր քու բերնեն.
Սարերուն մարալ ընիս,
Ձես պըրծնիլ դու իմ ձեռնեն:
ՀԺԵ

2280

... Սեվ աչքերըդ Թող վորեն,
Կըտոր կըտոր Թող անեն.
Հոգիս, դու ապառ ապրի՛,
Ճես յեսիր եմ, Թող ծախեն:
ԱՋ 385

2281

Սարեն կաղնի կըկըտաբեն,
Մեր արընեն կըծըծեն.
Հեռու չերթա՛ս, հոգի ջան,
Ինձի քեզնեն կըՋոկեն:
ԱԳ 103

2282

Ձընկըս մընկըս իմ տամբուրեն,
Հարսներն եկան պաղ ապրիւրեն.
Պապիկ մ'առնեմ չող երեսեն,
Վոր խորովեր սըրտիս յարեն:
ՎՄՓ 28

2283

Ձընգըս մընգըս իմ տամպուրեն,
Առա եկա քոչկ ու սարեն.
Ջուր մը խըմի կարմիր կըժեն,
Պաղ մը տուա յարոջ Թըշեն,

www.naregatsi.org

Զենա ի թոզի Գոզալդաբեն,
Ծարաւ ելալ անուշ յարեն,
Զենի պիտի թալիմ քարեն։
ՍԶ 72

2284

Ծարիբ ուր որ կ'երթար, ղըռվին կըզոցեն,
Կըտոր մը հաց կուտան, սիրտը կըխոցեն։
ԲՆԲ 42

2285

Ծարիբին, խարիբին, Մարը խարիբին,
Կուլար ու ժուռ կուգար
Ջորը խարիբին։
ԲՆԲ 42

2286

Դու նըստիլ արսնագին,
Ջուղաբ արա վրաննդին.
Թաղա վեհան ի՞նչ կ'ուսի,—
Շաքարով ճիչտանդին։
ՍԶ 379

2287

Մարե՛, ձի մի՛ տա սարկավագին,
Երթա սաղմոս, մոմնա պիս.
Մարե՛, ձի տուր խնյաքին
Թալի մըքիւք, սիրի պիս,
Ծորեն ելնի, գըրկի պիս։
ՎՍՍ. 47
Տես՝ Թոյ, Թոյ, Թոյ նարպիպ։

2288

Իջևենք մէջ եվին,
Կըթինք Թուխ մաքին,
Տանինք սիրտին։
Սիրտն եր հիվանդ,

Ջաց արնու փորան,
Փորան քու մեյդան,
Տախտակն ու ռևհան։
ԲՆԳ 122

2289

Տըննեն ելար, կ'երթաս եվին,
Դիւն ու քյո Ջուխտակ տեզերկին,
Իմ սեր պատառ վըր են մեկին։
ՀԺԵ 48

***

Եամար ելե, կ'երթա եվին,
Դիլբար ելե, կ'երթա եվին,
Ինքն ա ուր Ջուխտակ տեզերկին.
Իմ աչք ընկավ քո սոլի խնչին։
ՀԺԵ 98

Չմմա. ելեր ես, կ'երթաս
Շաղպադիլ։

2290

Դու ելել ես, կ'երթաս իվին,
Դու ու քո Ջուխտակ տեզերկին,
Կըչորթորաք ինչուր մաքին։
Ախչիկ, յար աննենք, յար աննենք
Դիլբար, յար աննենք, յար աննենք
ՔՄՎ. 23

***

Աչխեն ելե, կ'ելա իվին,
Կըչորթորա քանց Թուխ մաքին։
Խորտա եր մեր Աչխեն,
Կոլտա եր մեր Աչխեն,
Սիրտն եր մեր Աչխեն։
ԲՆՍ. 566

2291

Դու ելեր ես, կ'երթաս իվին,
Դու ու քո Ջուխտակ տեզերկին,
Վորն որ տեսնի՝ ելնի հոգին։
ՔՀ 173

Դուն ելեր եր, կ'երթեր իվին,
Դուն եր, քու Ջուխտակ տեզերկին,
Վորն որ տեսներ՝ ելներ հոգին։
ՆՀՋ 93

www.naregatsi.org

Դու ելեր իր, կ'երթեր եդին,
կըչորրեր գառն ու մաքին,
կրխանիր տեսնողի խոզին:
ՀԺԵ 57

2292

Թուխը խըփեց վերի դին,
Ծելավ եկավ մեր կալին.
Վա՛յ կըտամ ու վայ կ'ասեմ,
Շուտով բերեք իմ յարին:
ԲՍ 124

2293

Արեվն ընկավ ամուր բերդին,
Ֆո սերն ընկավ մեջ իմ լերդին,
Ցես քեզ սիրեմ՝ Թող դիս քերթին:
ՀՄԽՍ. 38· ԺԽ 17

1· Արեվն ընկավ ԽամուրԽ
բերդին:
ՓՀ 173· ՏԽ 243· ԺԽ 80

2294

Մըտիկ արեք են դաշին,
Պըտպըտուրիկ բողաշին.
Հողն են հորն ու մոր դըլխին,
Աղջիկ տըվին տուլաշին:

2 4· Պուտուտուրիկ բողաշին...
Աղջիկ կըտա չոլմաշին:
ՊՍՎ 106

234· Պուտպուտ ծաղիկ բողաշին.
Ի՞նչ ասեմ հորն ու մորը,
Ինձի տըվին տուլաշին:
ԱՔ 340
4· Աղջիկ տըվավ չոլմաշին:
ԱՔ 141

1 4· Մըտիկ տըվեք են դաշին...
Աղջիկ տըվան տուլաշին:

2 3 4· Պըտպըտորիկ բողաշին.
Իմ հորն ու մորն ի՞նչ ասեմ,
Ինձ տըվին ես ոլմաշին:
ԱԺՍ. 58

2295

Բորլիկն եկավ ավաշին,
Ցընծա արաղի թասին.
Զարկեք դըլխին՝ քոռանա,
Չեսքեն առեք արասին:
1 3· Բորլիկ եկավ ավաշին..
Դըլխին զարկեք, Թող քոռնա:

2296

Ցարըս նըստել Արաշին,
կուռը մեկնել ա սաշին.
Ես Թառլանը վո՞նց Թողամ,
Վո՞նց առնեմ են դյավաշին:

2297

Աղջի՛, իշկա՛ են դըշին,
Հարս ու կեսուր բուրդ դըշին.
Սիրած սիրածի չեն տա,
Մեղքը հորն ու մոր վրշին:
ԱՔ 346· ԲՍ 139

1 2· Աղջի՛, արի եա ըշին,
Երկու ջեյրան բուրդ դըշին:
ՌՄ 118· ԱՔ 171

2 3· Երկու ջեյրան բըրդըշին.
Սիրածս ինձի չըտըվին:
ՏԽ 170

1 2· Աբիք երթանք ես ըշին,
Երկու աղջիկ բուրդ դըշին:
ԱՋ 387

***

Մըտիկ արեք են դըշին,
Աղջիկներըը բուրդ դըշին.
Սիրած սիրածի չեն տա
Մեղքը տեբտեբի վրշին:

2298

Դու կայնել ես սարի ճոթին,
Վատ ես դըրել կանանչ խոտին,
Ցես մեռնիմ քու անուչ հոտին:

www.naregatsi.org

Արի՛, սիրուն, դընա, սիրուն,
Հաղար երանեկ քու սիրուն:
ՏՀ 166

2299

Գընա տես դու կալի հորթին,
Ձիգ տըվի հորթի մորթին.
Ախ իմ սիրածն ինձ չըտա,
Թաղի թաղալոր վորդին:
ԱԺՍ 51

2300

Ելա, գընացի Թալին,
Թամահ արի են մալին.
Եզ իմ սիրած ալ յարը
Դըրել եմ ծրծխա ծալին:

4· Դըրել եմ ծրծխա տակին:
ՍԵ 203

2301

Մեռնիմ քու թըշի խալին,
Հագիդ կարմիր ալվալին.
Հորդդ ռևխին մի յեշի,
Քալե ինձ յեկ ես տարի:
ԲՍ 142

2302

Ջուն եկավ, ներսատավ կալին,
Թրմահ չունիմ ձըր մալին,
Կարոտ եմ երսիդ խալին,
ՏՀ 164

2303

Քամուն գալիս հով ու հալին,
Նանը գուբրան երնած կալին.
Ձեռիդ մանդաղ, կապուտ բիսաե,
Ղովդեն ձեռըդ յեկ հանդըսաե:
ԶՀմՀլի 29

***

Սալամ դաչին կուտան սալին,
Տես՝ Սալամ դաչին կուտան յասին:

2304

Սիրել եմ սիրի չախին,
Աստու են հալալ հախին.
Սիրել եմ, բայ չեմ Թողել,
Ձվա իր մեռնիլի չախին:
ՍՋ 382

2305

Ախ ասեմ խաղի գըլխին,
Իմ հերանց բաղի գըլխին.
Գաչալն իրեն դեղ կանի,
Հողըս տամ կաղի գըլխին:
ԺՀ 5
1 3 4· Ախ կ'ասեմ խաղիս գըլխին.
·· Գաչալն իրան դեղ կ'անի,
Հողը տամ կաղի գըլխին:
ՍԳ 267· ԲՍ 146
123· Ախ կ'ասեմ խաղի գըլխին,
Տերտերանց բաղի գըլխին.
Գառին, կուրին դեղ կ'անեմ:

***

Ախ կ'ասեմ խաղի գըլխին,
Մեկիքը բաղի գըլխին.
Սա ել ի՞նչ դարդ կ'անի,
Հողը ըլի կաղի գըլխին:
ԱԺՍ 54

2306

Ախ ասեմ խաղի գըլխին,
Հերանցըս բաղի գըլխին.
Կարելով քոլոզ դորձեմ,
Տեղերըս տըղի գըլխին:

234· Ըռևսի բաղի գըլխին.
Սըմով արախչի կ'անեմ,
Ադրարըս յարի գըլխին:

2307

Հաղ կ'ասեմ հաղի գըլխին,
Զորնիվերաս բաղի գըլխին.
Յես են հաղը վաղ եմ ասել,
Գիչեր գերեկ տաղ եմ ասել:
ՍՋ 380

www.naregatsi.org

2308

Սեվ ամպը սարի գլխին,
Կաքավը քարի գլխին.
Ձե՛ իրար խոսք ենք տըվել,
Են բարձըր սարի գլխին:
ՀՄԽՄ. 16
3. Մեկմեկու խոսք ենք տըվել:
ՏԽ 157

2309

Ամպ կ'ասիմ խաղես կըլխեն
[խաղիս գլխին],
Իմ հարանց բաղեն կըլխեն.
Եվ ասել չըմ հերիք ա,
Ման յարըս մելիք ա:
ԱԺԼ 48

2310

Ընչի՛ սիրեցիր, չաուար,
Կըրակ քաւիլ քո գլխին.
Ցես ի սիրե, յես կ'առնի,
Ձեյ Թողնե՝ հալդը տանին:
ՀԺԵ 117

Անարատ կաթ ասուվածածին,
Դու ազգ պահե՛ նանի բալին:
(Կրկնակ)
ՏԽ 95. ՌՄ 56.
ՀՄԽԲ 2

2311

Եամաբ կայներ ե մեջ բակին,
Ոսկի բլաղուկ քըշաեր բլակին,
Ձիս ի Թողեց մեջ ես կրակին:
ՀԺԵ 99

2312

Լիւանակ պիւլբըլ մեջ բակին,
Մոլբըլ մեջ Թուխ Թուխ ամպին.
Ազջիկ, տուր պաց, կյամ եղնեմ
քե ընկեր,
Ըզդյողնան քյո ոսկի կընգեր:
ՎՍՍ. 45
Տես՝ Լուսունկան բակ բոլորից:

2313

Հազ իմ Թըխի մըչակին,
Ցիդ իմ նըստի դռչակին.
Ցարիս հենց կարոտիլ իմ,
Վուհցոր վարդ, մանիշակին:
ԹՄԿ 62

2314

Դու նըստել ես դռչակին,
Ուչ ու միտքըդ վեչակին.
Ամմել ես նըստան դինին,
Հոտ քաշել մանիշակին:
ՏԽ 154. ՌՄ 100. ՓՀ 159
4. Հոտս կալնիս մանիշակին:
ԹՄԿ 60
4. Հոտ կ'անես մանուշակին:

Ցարըս նըստել ա դռչակին,
Ուչ ու միտքը վեչակին.
Ամմել ա նըստան դինին,
Հոտ կ'անի մանիշակին:
ՌՄ 93. ԲՍ 147

Դու նըստեր ես դռչակին,
Ուչքըդ ու միտքըդ վեչակին.
Ամմեր ես նըստան դինին,
Հոտ քաշես մանուշակին:
Ա.Գ. 93

Աբռեն նըստաւ դռչակին,
Ակլքն ու միտքն ա վեչակին.
Ամմեր ա նըստան դինին,
Հոտ կ'ենես մանիշակին:
Ա.Ը. 447

2 4. Ակլք ու միտքըդ
վեչակին...
Հոտ կուզա մանուշակին:
Ա.Բ 341
1 4. Ազին նըստալ ա դռչակին...
... Հոտ առնի մանիշակին:

***

1—4. Ընչի՛ նըստար դռչակին,
Ուչքըդ ու միտքըդ վեչակին:
ՀԺԵ 117

www.naregatsi.org

2319

Լուսնակը սարի տակին,
Մամուռը քարի տակին.
Ցես իմ յարին կարոտ եմ,
Քանց վարդ ու մանուշակին:
ՀՄԽՍ. 22

1 4· Լուսինը պանդի տակին...
Քանց վարդ ու մանիշակին:
Ա.Ջ 380

2320

Արեգակ սարի տակին,
Լուս կըտա քարի տակին.
Ցես քեզի վո՞ր տեղ տեսնեմ,—
Ծիրանի ծառի տակին:

123· Արեգակ սրա–տակին,
Լուս կուտա սարա–տակին.
Յա՛ր, քեզի ո՞ւրտեղ տեսնեմ:
ԱԳ 104

2321

Սիրել եմ սարի տակին,
Ցաղմոսը կրնատակին.
Վոր սիրել եմ՝ կըտանեմ,
Ծառա յեմ նահատակին:
Ա.Ջ 375

2322

Մանիշակ Թըվի տակին,
Ներսան հոտով մեխակին.
Նար հասած կակոմներըդ
Դեմ տուր աղբըրի ակին:
ՏԽ 205

2323

Մանուշակ Թըվի տակին,
Զըվածեզ խըփի տակին.
Կորած յարըս գըտել եմ,
Խընձորի ճըղի տակին:
ՏԽ 161

4· Զորի քարափի տակին:

2324

Աղբերըս նըռան տակին,
Ցաղմոսը կըռան տակին.
Ցաղմոսն անդիր ա արել,
Լեզուն բիւլբիւլ ա դառել:

1 3 4· Իմ աղբեր(ս) ծառի տակին,
Ցաղմոսը(ն) դիր է (ա) դառել,
Լեզուն բիւլբիւլ է (ա) դառել:
ՓՀ 165· ՏԽ 140· ԲՄ 148

3· Ցաղմոսը հիլ ա դառել:
ՌՄ 193

***

1—4· Իմ աղբեր ծառան տակին,
Ցաղմոսը կուան տակին:

***

Աղբերըս ծառի տակը,
Թամբուլան Թեվի տակը.
Աղբերըս հիլ է դարձե,
Լեզուն բիւլբիւլ է դարձե:
Ա.Ք 144
Տես՝ Իմ աղբեր ծառի տակը:

2325

Կայնել ես աղբերակին,
Շող կըտաս արեգակին.
Քո չող երեսին մեռնեմ,
Ունքերիդ աղեղնակին:
ՀՄԽՔ 17· Վ.ԺԵՔ 12

Կայնել ես աղբրի ակին,
Շողքըդ կուտաս արեգին.
Ցես մեռնիմ քու բռանդին,
Կեռ ու մեռ ընքընեքին:
Ա.Ե 205

1 3 4· Կայնել ես աղբրի ակին,
Ցես մեռնեմ քո բռանդին,
Կեռ ու կամար ունքերին:
Տես՝ Դու կայներ ես աղբրան ական:

www.naregatsi.org

2326

Վարդն ի պայվէ վարդըվէրի
կիբակին,
Քյո սէրն ինդէ մէջ իմ սըրտի
պըրակին.
Քյա՛ նազէրավ, քյա՛ խորոտիկ,
տիւ վի՞րն ես,
Աչխար դիտէ, ալամ դիտէ,
տիւ իմն ես:
(«Վարդի յերգ», չորս քառյակ):
ՎՍՍ. 41· ԺԹ 89

***

Վարդ մի բայվէ Վարդեվէրի
կիբակին,
Քո սէրն ինկէ մէջ իմ սըրտի
պըրակին.
Ասե՛, եղնիկ, ձի մի՛ թողնե
կըրակին.
Ծո՛ խորոտիկ, ծո՛ ժուռ ծրծեր,
դու վի՞րն ես,
Աչխար կ'ասեր, ալամ դիտեր,
դու իմն ես:
ՆՀԿ 48

***

... Մեկ ըստաբէ ծառեր ծաղկին
Ծառզարդաբի կիբակին,
Քյո սէրն ինդէ մէջ իմ սըրտի
պըրակին:

(«Նորահարսի առաջին դարձ հոր տուն», չորս քառյակ)
ՎՍՍ. 54· ԺԹ 89

***

Վարդ մի պատե Վարդովբրնան
կիբակին,
Քո սէրն ինկէ մէջ իմ սըրտի
պուրակին:
(«Աղջիկ երեխայի դովքը»)
ԱԺԲ 105

2327

Վարդ կըբացվի Վարդեվորի
կիբակին,
Ցես չեմ դիմանա իմ յարիս
կըրակին.
Հալդը վարդ կըժողվի, յես հորտ
մորտս,
Հալդը յար կըդըտնի, յես յարիս
կարտս:
ՋԲ 34· ԺԹ 89

2328

Վարդիվըրա լուս կիբակին,
Յարեր ջոյվան, գացին եդին.
Իմ աչք ընկավ մորե մեկին:
Մարե՛, ինձ որ չըտաս մորե մեկին,
Ցես կ'երթամ խետ խորոտակին:

***

— Ցամա՞ն, մարե՛ վարդիվըրա չոգ
կիբակին,
Յարեր ջոյվան գնացին եդին,
Իմ աչք ընկավ Կազարին:
Վոր չի տաս ձիկ Կազարին,
Փախնիմ կ'երթամ խինդ խազարին*):

[*) Ուղղելի՝ «խետ խազարին»]
ՀԺԲ 53

2329

Կատուն նըստե վըր տախտըկին,
Ջանիմա՞ն, Ջանիման,
Պոչն եր պարըե դըխ տանտըկին,
Ջանիմա՞ն, Ջանիման:
ՔՄՎ 27

Աղվես նըստե վեր տախտըկին,
Աչքը տըփե ճյոչ տանդըկին:
(«Աղվեսն ու հավեր»)
ՎՍՍ. 27

Աղվես նըստե վեր տախտակին,
Պոչն ա տընկե խըտ տանտըկին:
ՎԺԲԲ 4

Աղվես նըստե վեր տախտըկին,
Պոչն ոլըրե դեխ տանտըկին:
ԾՎ 57

www.naregatsi.org

[Ազվեսի վրա բազմաթիվ յերկյակներ և յեռյակներ. տես՝ ՎՍՍ. 27· ՀՄՄՍ. 46· ԾՎ. 57· ՎԺԵԲ 4]

2330—2331

Կընըսախմ ցեվքեն պըտակեն,
Սիրմա կըչարխմ թեվքես պըտակեն.
Հու իմ յարեն դիչմընթուն անե,
Գյիւլա տա թոքեն պըտակեն:
ԱԺՔ 26

3 4· Հու վրեր խոսկ տա,
մուռանա,
Գյիւլա նի կյա թոքեն պըտակեն:
ԱԺՔ 26

[Կընըսաեմ ցեվքի պըտակեն,
Սիրմա կըչարեմ թեվքես պըտակեն,
Ով իմ յարեն թշնամութուն անի,
Գընդակ տա թոքի պըտակեն:]

2332

Վըրեն եմ կացած ցեվքեն պըտակեն
[պտկեն],
Բոզ ըմ կյործում թեվքեն պըտակեն.
Ախս թա ինձանա յես սեռնաս,
Գիւլյան տա թոքեդ պըտակեն:
ԱՒ 113

2333

Բալաբաններըը զարկեն,
Կապարմեն սալդատ լըցեն.
Սալդատ զամբ տուն չուներ,
Գիչեր անուչ քուն չուներ:
ԱԴ 176

2334

Ցես քե մեռնեմ, ճոչ տեզերկեն,
Աբի՛ երթանք պըտակ իգեն.
Մեր աղջիկ տանք են Աբչակեն,
Տանի, խառնի ուր (իր) մուրապեն:
ՎՍՍ. 42

2335

Գըլուխըդ պիր մեր բարձեն,
Ցես կարոտ եմ քու դարձեն.
Հախ տերը խըղճմըտանք տա
Անկամօրդեն, անդարձեն:
ՏՒ 168

2336

Հուչիկ քելա վըր պապեն,
Զընկնի, կոտրի սըչբապեն.
Սըչբապու ձեն անուչ ա,
Սարի թըփիկ նըմուչ ա:
ՌՄ 119· ՏՒ 235·
ԲՍ 154

2337

Ասակ ելար մեջ պեղեն,
Սիրտըդ ընդյալ ոճուն լեղեն.
Ջյո խոր խորն մորն ի՞նչ ասեմ,
Վոր քե տըվին տախ տըղեն:
Հա՛րս, խան ն վիճակն ի պարեն:
(Վիճակի յերդ)
ՎՍՍ. 96
Չմմա· Գընացի ջուրը ջըրի:

2338

Եկանք խասանք դիմաց պեղեն,
Մարեն մեռներ սըրմարեղեն:
ՎՍՍ. 44

2339

Ծաղիկն եր ծաղիկ դեղեն,
Շատ ախմախ կա մեր գեղեն.
Մենակ բարակըդ դյադեն
Ելե, կայնե վեր թեղեն:

2340

Ցես զուչ եմ, թեվըս դեղեն,
Ման կուգամ յարիս դեղեն.
Գըլուխըս զուրբան կուգամ
Իմ յարիս նըստած տեղեն:
ՍԵ 201

www.naregatsi.org

1· Գուլպա կ'անեմ, թևը դեղին:
1· Հավք եմ, թևերս ե դեղին:
1· Թրռչունք եմ, թևերս դեղին:
3 4· Իմ ջանըս զուրբան կըսամ,
Իմ յարես ցավող տեղին:
ԱԺԱ 52

***

Ջառ բըլբուլ եմ, կյուլես տեղին,
Շուռ կըկյամ Գյանջիս կյեղին.
Ցես ջանըս մատաղ կըսամ.
Իմ յարես զարիբ տըղին:
ԱԺԿ 45

***

Ցես մին գուշ եմ, կեռըս տեղին,
Շուռ կըսամ Շաքվա տըղին.
Կըղռեռս մատաղ կըսամ
Իմ յարես վրննը տըղին:
2· Շուռ կըկյամ իմ ասմունք
տըղին:
ԱԺԹ 86

[Ջառ բըլբուլ եմ, կուլս դեղին,
Շուռ կըզամ Գյանջու դեղին...
Իմ յարես զարիբ տեղին:]

[Ցես մի գուշ եմ կուլս դեղին,
Շուռ կըսամ Շաքվա տըղին.
Գըլուխըս մատաղ կըսամ
Իմ յարես վոռնատեղին:]

***

Գուլպա կ'անեմ, տանի տըղին,
Ման կըզամ կեզած տըղին.
Գըլուխըս բաղա կըսամ
Են յարին զարիբ տեղին:
ԱԶ 378

2341

Ցես գուշ եմ, թևերս դեղին,
Ման կըզամ նանխա դեղին.
Նանըս տեղակըս չերավ,
Ցետ դառնամ քամբախ դեղին:
ՀԺԵ 115
2 3· Ման եկա նանխա դեղին.
Նանխա ինձ տեղակ չարավ:

2342

Երիկ ունիմ դեղին–մեղին,
Ով որ տեսնե՝ պատուխ լեղին.
Ջեռնեն բըռնեմ, տամ գըրզղին,
Թողնեմ երթամ հետ սիրտղին:
ՀՄԻԲ 31

1 2· Երիկ մի ունեմ
եղին–դեղին,
Կընըմանի դարնան եղին:
ՎՄԲ 31

1 2 4· Մարդ իմ ունեմ
սեվ ու դեղին,
Ով տեսնի՝ կը պատուխ լեղին...
Տըռճիկ ենիմ խրտ սիրտղին:
ՀԺԵ 61

1 2 4· Մարդ իմ ունիմ
դեղին–մեղին,
Վորն որ տեսնա՝ պատուխ
լեղին...
Երթամ հասնիմ իմ սիրտղին:

2343

Շերեփն ընկե մեջ եղին,
Ֆուր մեռնի աղբոր բեղին:
ՀԺԵ 87

2344

Ջեռը ի զարկիր մեջ եղին,
Ֆուն չըտանա մեջ տեղին.
Որեն մեկ ոսկի խաբջեմ,
Երեսը քրսա իմ բեղին:
ԱԵ 196· ԲՍ 155

***

Գուլպա կ'անեմ, տանի տըղին,
Տես՝ Ցես գուշ եմ, թևերս դեղին:

2345

Միբել եմ են ջահիլ տըղին,
Մեռնիմ յես նոր ծըլած բեղին.
Ուրիշներըն տըլած մեղրից
Շատ անուշ ա նըրա լեղին:
ՏՀ 223

www.naregatsi.org

2346

Երնեկ քու ծոց պառկողին,
Շամամ ծընծերդ դըրկողին.
Կարմիր թուշըդ պաղողին,
Անուշ լեզուդ խածողին:

Ա.Ե 20

1 2· Երնակ հետըդ խոսողին,
Բաղցըր խոսքըդ լըսողին:

Չմմա. Բաղի միջին ման եմ պալիս:

2347

Պառկել ես կակուղ հողին,
Մուրապըս փորըս թողին.
Կարմիր դյուլլեն դիպնի
Դեչ մարդու կուչտ ու կողին:

Տխ 254· ԲՍ 129

2348

Ա՛ տղա, կաղնել ես եա հողին,
Ջիբըդ լիքը տըկողին.
Մինը ուզեցի, տըվիր վոչ,
Հարամ ըլի ուտողին:

Ա.Զ 337

2349

Դիլբար ելավ, դընաց ողին,
Դընաց, կայնավ վերեվ դեղին.
Գագեր կարմիր, հագեր դեղին:

Ա.Ե 194

2350

Վարըս տիւս կըգըցեմ յըղեն,
Իմ սկեսուր խմե ոխցեն լըղեն.
Իմ ջանըս մատաղ ընի
Իմ ըսկըսվեր մաչնակ տըղեն:

Ա.Ի 113

[Վարըս դուս կըգցեմ ուղին,
Իմ սկեսուր խմի ոձի լեղին.
Իմ ջանս մատաղ ընի
Իմ սկեսրի միջնակ ողին:]

2351

Մոտը տիւս քըցիմ յըղեն,
Թուշ քինիմ բայլար տըղեն,
Ցեր ունիմ ոխցեն լըղեն,
Գահիմ դիւշմանեն տըղեն:

Ա.Բ 113

[Մութը (?) դուս քցեմ ուղին,
Թուշ դնամ բայլար ողին.
Վեր ունեմ ոձի լեղին,
Գահեմ դուշմանի ողին:]

2352

Վըռչխարըս ըրե են հըղեն,
Մըննաթ կ'անիմ չենեն ըղեն.
Ասուած աչխարք կըսիրիք
Ինձ տըվըրեք են նամարդ տըղեն:

Ա.Ժթ 87

[Վոչխարս արի են ուղին,
Մունաթ կ'անեմ չենի ողին.
Ասուած աչխարհք կըսիրեք,
Ինձ տվեք են նամարդ ողին:]

2353

Մանկալն և կայնե մանին,
Հաց և բերել խանբային.
Ցարս աչքով–ունքով տրավ,
Ոսկի ողերն անկային:

Տխ 228

2354

Մանկալը կայնե մանին,
Ոսկի գընդեր անկային.
Ցարար տարեք գոնքաչին,
Վոր դա մեռնի կըտրըճին:

Ա.Ը 137

2 3 4· Կանանչ գընդեր անկային,
Ջուղար տարեք գոնքաչին,
Վոր աղջիկ տա կըտրըճին:

Տես՝ Տըղեն կայնե կարմընջին:
Տես՝ Մոկաց տարեր, պետ պետ քարեր:

www.naregatsi.org

***

Զորցեր ա դյուլեր, կայներ ա դյամին,
Տես՝ Խավկունք կըքելեր խրա
ծովու ափան։

2355

Արաղն ա տալե դյամին,
Քեզ քաչա կարմիր քամին.
Ով որ ելնի իրդարեն,
Հանա գոթուքեն յարեն։
ՀԺԵ 113
Տես՝ Պաղ ջուր պըրծել, կուզա
սարեն։

2356

Տիւ մըտեր ես ոսկի դյամին,
Կըլըղղըղա սիրուդ քյամին.
Գյամին ինդեր ի վեր անտակ
ծովուն,
Ծըծվերդ ես տըվե ինոր պաղ
խովուն։
Արե՛, յար, արե՛, քե պան
չեմ ասե,
Վալահ կըմհանեմ, խոցերս ի
խասե։
ՎՍՍ. 62

2357

Դու նըստեր ես ոսկի դյամին,
Կըղըղըղա սիրուդ քամին.
Երանեկ քո կուչա նըստողին,
Երկու խարար ըրբուցողին։
ՊՎ 95

***

1—4· Տիւ նըստեր ես վոսկի
դյամին.
Կըղըղըղա սիրուն քյամի։

ՎԺԵԲ 17

2358

Արագը չունի դյամին,
Կրրծ(ք)իս ա տալե քամին.
Ցես (ինձ) մի զարիր Ջան ոռնիմ,
Զըհատնեմ Ոսկեծամին։
ՀՄԽՍ. 35

28— ժող· խաղիկներ

3 4· Ցես մի զարիր յար ունեմ,
Կարոտ եմ ծոցի համին։
3 4· Սըրտի սիրած յար ունեմ,
Կարոտ եմ ծոցի համին։

1 2 4· Արագ(ը) նըշանըմ
դյամին,
Գյոքսիս ա տալիս քամին...
Հասրաթ եմ ծոցի(դ) համին։
ԱԴ· 174· ՌՄ 88· ԲՍ 142

2359

Ջանապն ա ծովի դյամին,
Սարերեն իջավ քամին.
Դարդիս դարման արդի՝
Կարոտ եմ լեզվի համին։

3· Ցես մի պուճուր յար ունեմ։

Ծովեն եկավ հով քամին,
Ջանապը ծովի դյամին.
Հեռու տեղ մը յար ունիմ,
Հասրաթ եմ ծոցի համին։
ՀԺԵ 118

2360

Եղ ո՞ւստա եկավ եղ քամին,
Առավ ես կանաչ ծառին.
Ծառ Ջան, քու բարին մեռնիմ,
Թագա նուբարին մեռնիմ։
ՀԺԵ 110

2361

Ծառի տակի հով քամին,
Քամին տանի Մայրամին.
Ցես մի սալդաթ Ջան ունեմ,
Կարոտ եմ ծոցի համին։

1· Սարից եկավ հով քամին։
1· Հով արավ սարի քամին։

***

1—4· Ծառի տակի հով քամին,
Անուշ կ'ելներ խընամին։
ՎՍԲ 58

www.naregatsi.org

2362

Առավոտ ուլոր քամին,
Ադա, կայներ ես կամին.
Ենքան սիրի, յար չելար,
Ասաս կըրակ քու ջանին:

2363

Իրիկվա հովն ու քամին,
Բաղըրդյան լըցվավ դյամին.
Ցես կը մեռնիմ քու ջանին,
Եկած կը ջոկեն, տանին:

123· *Առավոտուն ելավ քամին,*
Բաղըրկյան իջավ դյամին.
Մեռնիմ քու դարիը ջանին:

1—4· *Ելեր ե իրիկվա քամին,*
Բաղըրդան լըցվեր ե դամին,
Ցես դուրբան քու դարիը ջանին:
Աբձրկեցին դրամի հանդուց.
Աղջիկ քակեցին իր մամուց:
(Հարս տանելիս)

ՋՒ 27

***

Լուսնակն իջեր վեր չըմին,
Տես՝ Լուսնակն ի բակ եր իջեր
(իջել):

***

Տըղեն կայնե վեր ջըմին,
Տես՝ Տըղեն կայնե կարմընջին:

2364

Արևմն առե վեր բաղանին,
Սրչակ, մեռնեմ քո դյարդանին:

ՎԺԵՒ 17

2365

Գինա առա իմ նանին,
Ալթավան ղընի Թավին.
Ուրիշ տեղ աղջիկ չը տա,
Կանուխ կը գնա չիվանին:

ԱՋ 376

2366

Մատիս մատանին
Ակը թանկագին,
Դարդըս չի կըտրե.
Կանչեմ Դարեգին:

ԺԻ 20

***

Երկու դիլբար հաց կըտանին,
Տես՝ Մեր ջուխտ գութան դաշտ
կուբանի:

2367

Կըյնչիմ արանեն,
Շուշա կապիմ կերանեն.
Հու որ ինձ յաման ասե՝
Յաման փըռնե պերանեն:

ԱՒ 112

[*Կըյնչիմ արանին,*
Շուշա կապիմ դերանին(?).
Ով վոր ինձ յաման ասե,
Յաման բուռնի բերանին:]

2368

Շոխակը կըկաթի կյըրանեն,
Ցարը կյըկյա չըմըշուղը պըրանեն.
Կ'ուզի հարիւր խոսող ընի,
Ջյընիմ ըմ իմ ասմունք յարեն:

ԱԺԹ 87

[*Շողըը կըկաթի դերանին,*
Ցարը կըղա չըմըշուղը բերանին.
Կ'ուզի՝ հարյուր խոսող լինի,
Գընում եմ իմ ասած յարին:]

Տես՝ Դու կաղնել ես դուխանիզ:

2369

Ձին (ձուն) ա եկել դերանին,
Մեռնեմ ալեսաբանին.
Ով իմ վասը կըխոսի,
Սեվ ոձը տա բերանին:

ԱԺԱ 56

www.naregatsi.org

2370

Ագռաւ կանդնել դէրանին,
Վոսկի թուխակ բերանին.
Սեվ սընոտակ եմ գործել,
Դընեմ չուխի բերանին:
3· Դեղին բալխա չեմ կարել:

***

Դու նըստել ես դէրանին,
Դարդու չըվին բերանին.
Ոսկե դայթան ու գործեմ,
Դընեմ ջիբիդ բերանին:
ԿՀ 166

3 4· Ոսկե դայթան եմ գործել,
Կարեմ ջիբիդ բերանին:
ՌՄ 115· ՏԽ 209·
ԱԴ 171· ԲՍ 123

Դուն նըստիլ ես դէրանին,
Ոսկե չըվին բերանիս.
Ոսկե դայթան գործիլ իմ,
Կարիմ ջիբիս բերանին:
ԹՄԿ 60

Յարս նըստած է դէրանին,
Հարդու չըվին բերանին.
Ոսկի դայթան եմ գործում,
Դընեմ ջիբին բերանին:
ԱԳ 265

Դու նըստեր ես դէրանին,
Ապրեշում ես բերանին.
Ոսկե դայթան ուռ գործեմ,
Կարեմ ճեպիս բերանին:
ԱԳ 63

***

1—4· Արսեն նըստած դէրանին,
Ոսկի դավաչ բերանին:
ԱՀ 447

2371

Արեվն առավ դէրանին,
Ձես մեռնեմ ավետարանին.
Չուխա ապունիկ դուրս եկան,
Կանանչ խոտը բերանին:
ՌՄ 125

3· Չուխա ապունիկ դուրս եկան,
ԲՍ 148

2 3· Մեռնեմ ես ավետարանին.
Չուխա ապունիկ դուրս եկան:
ՏԽ 150

2 3· Մեռնիմ ավետարանին.
Մե չուխա եվրըներ թըռավ:
ԱԳ 92

3 4· Չուխա ապունիկ դուրս եկան,
Կանանչ ճյուղը բերանին:
1 3· Շողքն ընկավ դէրանին...
Սիրուն յարըս դուրս թըռավ:

Շողքը կաթավ դէրանին,
Մեռնիմ ավետարանին.
Երկու ապունիկ անցան,
Կանանչ ճուղը բերանին:

Արեվ դիպավ դէրանին,
Մեռնիմ չեկ ավետարանին.
Չուխաակ կաթավ դուրս եկավ,
Կանաչ խոտը բերանին:
ՀԺԵ 113

Ըրիգյնակը տըվավ կըրանեն,
Ձես մատաղ իմ ըվըտըրանեն.
Ըվետարան մին յղդոնեք Թըրչից,
Կանանչ խոտը պըրանեն:
ԱԺԻ 47

2372

Զարկի չուշին, դիպավ այնին,
Նայլիկ կոտրավ մոտիկ սըրտին,
Իմ սիրտ ճըղեմ, անեմ բոստան,
Յանեմ ինե խաղար բաբին:
ՎԺԵԲ 3

2373

Նըստել եմ վոսկի սինին,
Նըմել եմ նըռան գինին:

2374

Դու կայնել իր մեր բաչին,
Նիզով ջիգյարըս խաչին.
Վախարդ գըսի, թեղ արի,
Կեսորվա հացի ճաչին:

www.naregatsi.org

2375

Ծաղիկ եմ փրթել դաշին,
Ինչ եմ անում անտաշին.
Ձեռ սիրել եմ, յես կ՚առնեմ
Լենկբես դալամքաշին:
1 4· Գյուլն եմ փրթել յես դաշին...
Լենկբես դալամդաշին:
ԱՖ 341· ԲՍ 147

2376

Գամ չարաթ որ վեր ճաշին,
Գամ կիրակի վեր խաշին.
Հա՛ցը դեղե՞ն, թա՛ն դեղե՞ն,
Դարտակ ունս, քու տունը չեն:
ՆՀՋ 95 հա.

2377

Մի՛ թըթիլ տա մեր լեշին,
Չեմ մոռենա քու փեշին.
Ատարծու կըրակին գաս,
Թե վոր սըտ տաս ուրըշին:
ՏԽ 240

2378

Մըտիկ արեք են ղըշին,
Վոտը դըրել ա փրշին.
Դըլուխըս դուրբան կըտամ
Ձալ աչք (ու) կարմիր թըշին:
ՓՀ 159

3 4· Մեռնիմ սեվ սեվ ունքերին,
Ձալ աչքին, կարմիր թըշին:
ՏԽ 139

4· Ձալ աչքին, կարմիր թըշին:
ՌՄ 97· ԲՍ 155

3 4· Մեռնեմ չալ չալ աչքերին,
Կեռ ունքին, կարմիր թըշին:
ՏԽ 238

3 4· Մեռնեմ չալ չալ ունքերին,
Թուխ աչք՝ կարմիր թուշին:
ՓՀ 164

234· Վոտը դըրել ե փրշին.
Մեռնիմ չալ չալ ունքերուն,
Թուխ աճկ ու կարմիր թըշին:
ԹՄԿ 63

3 4· Գըլուխըս մատաղ կ՚անեմ
Թուխ աչք ու կարմիր թըշին:
ԺԽ 24

123· Աղջի, իշկա են ղըշին,
Վոտը դըրե վեր փրշին.
Գըլուխըս դուրբան կ՚անեմ:
ԱՖ 346

***

Մըտիկ սրեք են ղըշին,
Վոտը դրել ա փրշին.
Երանի ընդուր կ՚ըլ(ն)ի,
Թուշը դըրել ա թըշին:

4· Թուշը դըրել ա սրրաձին:
ԱՋ 375

1 3 4· Մըտիկ արա են ղըշին...
Գըլուխն ո՞րտեղ ա դուրբան,
Թուխ աչքեր, կարմիր թըշին:

2379

Քար մի՛ թալի մեր ղըշին,
Թող դա նրսատի քու թըշին,
Կըրակ տու դարիը փրշին:
ՀՄԽԱ. 37· ՏԽ 165
ԺԽ 23

2380

Աչխեն կայնե տանսի կյուշին,
Դեղին (կամ՝ սըրտուս) ոսկին
սիվատակ դյուշին:
ԲՆԱ. 566

2381

Առավոտ մաղեր փոշին,
Իմ դուշ տամ քո դուշին.
Թևըս թևովդ ման տայի,
Ինչ որ հալվեն մեջ լուշին:
ՎՍԲ 29

www.naregatsi.org

***

Ջառվոտ թաղեր փուչին,
Իմ դոչն առներ քո դոչին,
Ինչ որ հալվեն մեջ լոչին:

ՀԺԵ 98

1 2· Ջառվոտ թըղնիր փուչին,
Իմ դոչ թալեմ քու դոչին:

ՋԲ 22

2 3· Իմ դոչ դանեմ քո դոչին,
Ինչպես հալվեն մըջ լոչին:

ՀԺԵ 122

1 2· Ջառվոտ թաղիր փուչին,
Իմ դոչն առնի քու դոչին:

ՌՄ 87

Տես՝ Աղջիկ, քու դըլխու փուչին:

2382

Աբծաթ նալչեք ա քոչին,
Ծաղկըներ չարել դոչին.
Ֆյաֆիր հերըն ուզում ա
Ախզճին զոռով տա քոչին:

ՏՒ 146

2383

Իմ դըլխու կանանչ փուչին,
Քո դըլխու կանանչ փուչին,
Ջուխտակ ծըծեր վեր դոչին,
Ինչ որ հալվեն մեջ լոչին:

ՀՀ 327

2384

Գըլխես քըշին կարմիր վուչին,
Քարով զարկին սըրտես չուչին,
Մարդարը ձեռքես խըլեցին,
Ինձի տըվին են բայդուչին:

ՏՒ 239

2385

Աղջիկ, քու դըլխու փուչին,
Ջիմ դոչ զարկեմ քու դոչին,
Քըզ որ հալվեն մեջ լոչին
Ինչ խորոսիկ ուրմըչին:

ԲՆՄ 123

Աղջի՛, քու դըլխու փուչին,
Իմ դոչ զարկինք քու դոչին,
Ինչ որ հալվեն մըջ լոչին,
Երկուս ի՛մալ կ՚ուրմըչին:

ՀԺԵ 90

Տես՝ Ջառվոտ մաղեր փուչին:

2386

Աբծաթ տըվի դուչումչին,
Ոըզմա չինե իմ քըթին,
Ֆամար չինե իմ մեջքին,
Ղուլբաղ չինե իմ ոսին:
1 4· Աբծաթ տըվի դուչումչուն...
Ղուլբաղ չինե իմ վոտուն:

ՄԵ 204

2387

Ղամիչ եմ դալխա մեջին,
Աբըրչում չալխա մեջին.
Ցես մի խորոտ յար ունեմ,
Ուռումա խալխա մեջին:
2 3 4· Աբըրչում չարխա մեջին.
Ինձ մի սիրած յար ունեմ,
Գյումբրի քաղքա մեջին:
3 4· Ցես մե պուճուր յար ունեմ,
Ուռումաթի խալխա մեջին:

ՍԲ 344· ԲՄ 143

2388

Երեվան ձորամեջին,
Պաղ ադբյուր հորամեջին.
Աղջի, չամամ ծըծերըդ
Խալխալ (վ. անուշ) խընձորա մեջին:

Երեվան խորա մեջին,
Պաղ ադբյուր ձորա մեջին.
Եղ քու չամամ ծըծերդ
Կարմիր խընձորա մեջին:

ՍԲ 343

***

Կապզուան ձորի մեջ և,
Պաղ ադբուր հորի մեջ և.
Եղ քու չամամ ծըծերը
Ախլա խընձորի մեջ և:

ՀԺԵ 119

www.naregatsi.org

***

Երեվան ձորի մեջն ա,
Սառն աղբյուր հորի մեջն ա.
Ալեբի թուխ քյաքուլը
Դրախի շլապկի մեջն ա:
ՀԺԵ 122

1 3. *Կաղղըվան ձորի մեջն ա...*
Իմ աղբար չիկ քյաքուլը:

***

1—4. *Կաղղուան ձորու մեջն եր,*
Պաղ աղբուր խորու մեջն եր:

2389

Երեվան ձորա մեջին,
Սառն աղբյուր հորա մեջին.
Ցարեցըս հեռացել եմ,
Ջանըս կըրակա մեջին:

2390

Կաքավ եմ քարամիջում,
Կըկարդամ ձորամիջում.
Աստված, իմ մուրազըս տուր
Ես գալըզ չաբթու միջում:
ՍԴ 173. ՌՄ 134.
ԲՍ 153

Կաքավ եմ քարի մեջի (վ. մեջին),
Կարդում եմ քարա մեջի (վ. մեջին).
Աստված ջան, մուրազըս տատ
Ես գալըզ ձմբան մեջի:
ՀԺԵ 115

3. *Աստված, իմ մուրազըս տուր:*

Կաքավ եմ քարամեջը,
Ձեն կուտամ ձորամեջը.
Աստված ջան, մուրազըս տուր
Գալըզ չաբթըվա մեջը:
ՍՋ 390

2391

Ման կըգամ բաղի մեջին,
Վառանըցս չաղի մեջին.
Թող տըղեցքըն ինձ հիշեն
Իրանց լավ հաղի մեջին:
Տի 163

3 4. *Թող տըղայքըն ինձ հիշեն*
Սըրտաչարժ տաղի մեջին:

2392

Բըլբուլ եմ բաղի մեջին,
Տերեվ եմ թաղի մեջին.
Մի գովելի յար ունեմ
Իմ բոլոր խաղի մեջին:
4. *Ես բոլոր խալխի մեջին:*

2393

Ռուսել ես բաղի մեջին,
Շամամի թաղի մեջին.
Գիշեր-ցերեկ միալար
Դու յիս իմ խաղի մեջին:
ԺԻ 4. Տի 169

***

Ծաղիկ ես բաղի մեջին,
Մի հատ ես թաղի մեջին.
Գիշեր-ցերեկ առանց քուն
Գովում եմ խաղի մեջին:
Տի 153
4. *Քեզ գովիմ հաղի մեջին:*

2394

Ա՛յ ապա, դու բաղի մեջին,
Վառանըցդ չաղի մեջին:
Կանչի՛, կանչելուդ մեռնեմ,
Ցես եմ քո հաղի մեջին:
ՔՀ 163
1. *Ա՛յ աղա, բաղի մեջին,*
ՌՄ 136. Տի 225.
ԲՍ 156

***

1—4. *Կայնել ես բաղի մեջը,*
Ոռանըցդ չաղի մեջը.
Կանչի՛, կանչելուդ մեռնեմ:
ՀԺԵ 119

Գայնես բաղի մեջին,
Ոռվիքըդ չաղի մեջին.
Կանչի՛, յար, ձենիդ մեռնեմ,
Ցես եմ քու խաղիդ մեջին:
ՍԴ 95

www.naregatsi.org

1—4· Ծո՛ տղա, դու բաղի մէջին,
Վառաքերդ է չաղի մէջին։
ՎՍԱ 43

***

Ա՛յ տղա, դուն բաղամէջին,
Վուռնիբա է չաղամէջին.
Ինձ ասել քի ճար չկա,
Ձիս իմ քու խաղամէջին։
ԹՄԿ 58

Հմմտ. Սարերը ձընոտեր է։

2395

Ծաղիկ ես փընջի մէջին,
Ինուչկաթ սընձի մէջին.
Մեղրահամ անուշ կորիզ
Դեղին թուրինջի մէջին։
ՏՀ 161

2396

Կաղնաշ ես կըտրի մէջին,
Ֆաքուլտ թաքնիս մէջին.
Թե ինձ ոգես, յետ վագես,
Ֆիլլան տա սըրտիդ մէջին։
ՍԳ 266

2397

Ծաղիկ ես ծաղկանց մէջին,
Մի հատ ես աղջկանց մէջին.
Ծո՛ր, ինձ պարզերես արա,
Իմ ընկեր մարդկանց մէջին։
ՀՄԽԲ 27

3 4· Ծար, արի ջոմարդ կանդնի
Իմ թայդաշ մարդկանց մէջին։
ՏՀ 206

2398

Ոսկի գընդեր ակընջին,
Եկավ, կայնավ կարմընջին.
Ընկավ դեսին, պըլըթաց,
Ոսկե ջըրեր կըթկըթաց։
ՀԺԵ 87

2399

Աղջիկ կայնե կարմընջին,
Ոսկի գընդեր ակընջին.
Են ո՞ւր յես քեզ սիրեցի,—
Ինընձորի ծառի տակին։
ՎԺԵՍ 3

3 4· Խաբար տարեք գոքընչին,
Աղջիկ թող տա կըտրըճին։
ՎԺԵՐ 5· ԾՎ 45

***

Աղջիկ կայնե կամըրջին,
Ոսկե գընդեր ակընջին.
Աղջի, անունդ Մայիս,
Ինչո՞ւ ինձմեն կըփախչիս։
ՎԺԵՐ 14

2400

Տըղեն կայնե կարմընջին,
Դոլար գընդեր ակընջին.
Խաբար տարեք գոքընչին,
Աղջիկ տա եղ կըտրըճին։
ՀԺԵ 139

***

Տըղեն կայնե վըր ջըմին,
Ոսկի գընդեր ակընջին.
Խաբար տարեք գոքընչին,
Ջաղջիկն իտա կըտրըճին։
ՀԺԵ 103

1 2 4· Տըղեն կայնի կարմընջին...
Խաբար տարեք գոքանչին,
Աղջիկն իտա կըտրիճին։
ՆՀՋ 88 հմ.

1 2 4· Մանչըս կայնե կարմընջին,
Մանգիւշ ողերն անկըճին...
Մատաղ կըտրե եսպես կըտրճին։
ՀԺԵ 71

Տըղեն կայներ վըր կարմընջին,
Խալխալ գընդեր վըր ակընջին.
Ջուար տարեք գոքընչին,
Ուր աղջիկ իտա կըտրըճին։
ՀԺԵ 79 հմ.

Տես՝ Մանկալը կայնե մանճին։
Տես՝ Մոկաց սարեր, պետ պետ քարեր։

www.naregatsi.org

2401

Աղբեր կայնել կարմընջին,
Ոսկե ողեր ակընջին.
Երկար ու բարակ բոյին
Սազ ա դալի յափընջին:

2402

Դուն կայներ ես կարմընջին,
Փաթթվեր ես յափունջին.
Քեզ կ'ըսեն դեղի վեսա,
Ծոցըդ կա դեղին քիսա:
ԱԳ 93

1 2 4· Ցար, կայնել ես
կարմընձին,
Մենակիչ ողերն ակընճիդ...
Ծոցինդ է դեղին քիսա:
ԱԳ 100

Կայնել ես դու կարմընջումը,
Փաթաթվել ես յափընջումը.
Ծոցինդ մախմուռ քիսա,
Քեզ կ'անեմ նանիս վեսա:

***

Ցարն ի դաղրեր կարմընջին,
Ոսկի ողեր ակընջին,
Փաթուխեր ի ուր յափընջին,—
Ջյո կըրակով դիս երեցիմ:
ՔՄՎ 35

2403

Ցեղը դարման ա արջին (արջին),
Հիւնը, նոռնը հըսած չին.
Իմ մորը մին վըրեսա ռնե,
Ջուրը մուխագյ ա, դարչին:
ԱԺԹ 86

[Ցեղը դարման է արջին,
Հոռը, նուռը հասել չեչին.
Իմ մայրը մի վեսա ունի,
Ջևրը մեխակ է, դարչին:]

2404

Են արչին յեչե, են արչին (արջին),
Ձիւրը ցորա ա են վարչին.
Ցարը յարեն վըռեր ջրհե,
Համ մուխագյ ա, համ դարչին:
ԱԺԻ 45

[Են արջին նայի', են արջին,
Ջուրը ցուրա է են վարչին.
Ցարը յարեն վոր պատահի,
Թե մեխակ է, թե դարչին:]

2405

Աղջի', նրսաել ես բըրջին,
Կրդործես խալի, խուրջին.
Աղջի', քու ծամը կըտրի,
Խարարդ է հասել Գյուրջին:
ՌՄ 97· ԲՍ 154

4· Խարարդ հասել ա Գյուրջին:
ՏԽ 139

4· Քու ձենն է հասել Գյուրջին,

2406—2407

Հավը թըռել ա թառին,
Բուլբուլը կայնել ծառին.
Գրլուխս դուրբան կըտամ
Քեզ նըման չիշակ դառին:
ՏԽ 184

2408

Լիւսնընդյան ընդած ա մրնը
ծառէն (ծառին),
Կաթաւը նըստած ա քարեն.
Ախկ ըմ ածում, կյալիս չի,
Ջուրանա ըսաի տարեն:
ԱԺԻ 48

2409

Սալամ դաչին կուտան յասին,
Ցաղմեն կուտան բոլոր ֆասին.
Եղունիկ կ'առնեն մեզ կաֆասին:
ՊՎ 127

www.naregatsi.org

***

Սարամ դաշին կուտան սալին,
Յաղմէն կուտան բոլոր ֆեսին,
Եղունիկ կ'առնեն մէջ կաֆասին,
Ուրախ կ'ելնեն հըմեն տարին:
ՎՍՔ 38

2410

Գանդատ ելա մեր տեսին,
Ըեսին, են սեվերեսին.
Աբդա տըվի, վոր Թոզա
Դուխտազ տրած մեր վեսին:
ԲՍ 157

2411

Սիրել եմ սերն երեսին,
Անթառամ թերն երեսին.
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Ատրճու կերն երեսին:
ՀՄԽՍ. 41

2 4· Ռևհան թերն երեսին...
Ատու կըրակն երեսին:
ՊՍՎ 112· ՏԽ 247
2 4· Բեյհան թերն երեսին...
Ատուծոյ կըրակն երեսին:
ՔՀ 158

Սիրեր եմ սերն երեսին,
Ըևհան թերն երեսին.
Ով իմ սիրածն սիրա,
Ատուծու կրակն երեսին:
ՀԺԵ 124

234· Նարնջի (վ· անանուխ)
թերն երեսին.
Ով իմ սիրածն առնի,
Գեղարդա թուրն երեսին:

2412

Ամպերն ընկան Մասիսին,
Կարտա մնացի իմ յարին.
Ատուած սիրես, երվածիս
Ջուղաբ բեր եկող տարին:
ԲՍ 145

2413

Վեր կացած հավախոսին,
Գուխանն ա վարում փոսին.
Բարկ արեվը յերկընքում,
Շողն ա դիպել ակոսին:
ՀՄԽՍ. 6

2414

Գուխանը վարախոսին,
Շողքըն քրցել ակոսին.
Երկու խընձոր Թոլ անեմ,
Տարեք իմ նանի վեսին:
ՏԽ 145· ԲՍ 148

Գուխանը վարի փոսին,
Շողն ե զարիկ ակոսին.
Կարմիր խընձոր Թոլ անեմ,
Ղըրկեմ իմ նանի վեսին:
ԱԳ 93

***

Գուխանը վարախոսին,
Շողն ա դիպել ակոսին.
Կարմիր խընձոր եմ քաղել,
Տարեք իմ նանի վեսին:

1· Գուխանը մանել փոսին:
123· Ջուխ են վարում ես
փոսին,

Շողքըն ընկավ ակոսին.
Կարմիր խընձոր եմ կիտել:
3· Մի աղլուխ վարդ եմ քաղել:
3 4· Յես մի պուճուր յար
ունիմ
Գյումրի քաղքա մեջին:
ԱԵ 201

2415

Գուխանն ա վարում փոսին,
Վեր կացած խորոզխոսին.
Մեռնիմ յարիս ոսկեթել
Քանքուլին ու հավասին:
ՏԽ 217

www.naregatsi.org

2416

Առավոտուն բարի լուսին,
Ծամերը փըռել ես ուսին.
Ծառնեբի քյոլգեն ման կըգա,
Սիրած յարի հետ միասին:
ՏԽ 83

2417

Վարդը բացվել ա հովին,
Բուլբուլը կանչել քովին.
Իրենից դայրի ձեռ տալու՝
Մոտ չի թողնում ոչովին:
ՏԽ 193

3. Բացի իրենից վարդենուն.

2418

Կանչել ես վարդի հովին,
Ծամին տա կըրծքիդ մովին.
Երեսիդ չողին մեանեմ,
Աչքերիդ կապուտ ծովին:
ՀՄԽՍ. 29

2419

Կանչել ես վարդի հովին,
Ծամին տա դոշիդ մովին.
Դու սիրուն, քու յարը(դ) դևչ,
Երնեկ քու ծոց քընողին:

***

Կանչել ես վանքա հովին,
Ծամին տա դոշիդ մովին.
Երնեկ քո ծոց քընողին,
Մե ջուխա չամամ բրռնողին:
ՍԲ 343. ԲՄ 144

1 2 4. կաղնել ես սրսի հովին...
Երնակ ծոցիդ քընողին,
Շամամ ծըծերդ բրռնողին:
ՍԸ 141

1 3 4. կանչել ես վանքի
հովին...
Երնեկ քու ծոց քընողին,
Դաստառ մաղեր բրռնողին:
ՀԺԵ 125

1 3 4. Դու կաղնել ես
բարձր հովին,
... Երնեկ ծոցիդ քընողին,
Շամամ ծըծերդ բրռնողին:
ԱԺՍ. 52

***

1—4. Կանչել ես վանքի հովին,
Ծամին տա սիպտակ մովին:
Տես՝ Ծիրան ես ծառի ծերին:
ՎԺԵՍ. 9

2420

Առավոտվա սաբին հովին,
Սելին նըստել կուդա Ծովին.
Արեվի չողը դիպել է.
Դոշին կարած Թագա մովին:
ՏԽ 81

13 Առավոտվա հով ու զովին...
Արեվի չողը դիպել է:

2421

Առավոտվա անուշ հովին,
Շողքը դիպավ դոշիդ մովին.
Հաղար երնեկ են իզիթին,
Վոր կանչավ քեզպեսի քովին:
ՏԽ 236

2422

Նըստել ես բարձըր հովին,
Փըռվռում է դոշիդ մովին.
Դու բարակ, մեջքդ բարակ,
Ղուլ դընամ ջեյրան ջանիդ:
ՍՉ 375

2423

Ա տղա, դու կանչնել ես նովին,
Փըռվռա դոշիդ կարմիր մովին.
Վոչ քեզ է հավան, վոչ քո
տեսնողին,
Աչուդ մըչտարի քո չիմչատ բոյին:
ՍՉ 377

www.naregatsi.org

2424

Ջուրը կուզա եղ տալին,
Ձեռքըս ճըղեմ դնեսալին.
Եման մե յար ըմ բըռնեմ,
Համ տիրացու, համ դարբին:
ԱՋ 388
Հմմտ. Ջուրն եկավ արփին, արփին:

2425

Արեվը դիպավ պատին,
Վոչ ողորմի իմ տատին.
Ես լեն–արձակ աշխարհը—
Ինձի տըվավ աղքատին:
ՀՄԽԱ. 19

3 4· Ես լեն ու բոլ աշխարհը
(վ· աշխարքը)—
Ինձ տըվավ յեթում դյադին:
ԱԵ 203
4· Ինձ տըվավ սուված դյադին:

***

Արեվն ընկավ մեր պատին,
Աբքայություն իմ տատին.
Հոգիդ դառավ, ա՛յ տատի,
Ինձ խի՞ տըվիր կըռնատին:
ՓՀ 160
3· Հոգիդ դատի, ա՛յ նանի:
ՏԽ 141

1· Արեվ առավ են պատին:
3· Տատի, քեզ ի՞նչ եմ արել:
4· Ինձ խըե տըվիր ըռնատեն:
ԱԺԼ 43

1 3 4· Շողըը ընկից մեր
պատին...
Վոգիտ եըվի՛, ա՛յ տատի,
Ինձ խի՞ տըվար չոլախի:
ԱԴ 262· ԲՍ 135

***

Շողըը տըվավ են պատին,
Մեջքը կոտրի իմ տատին.
Հարուստն ուղեց, տըվավ վոչ,
Պահեց, տըվավ աղքատին:

3 4· Հարուստ տեղը տեղ թողեց,
Ինձ տըվեց ես աղքատին:
ԱԴ 268· ԲՍ 136
2· Մեջքը կոտրի են տատին:
ԱԴ 115
2· Հոգիդ դուս գա, իմ տատի:
2· Հոգիդ դատեմ, իմ տատի,
3· Հարուստ տեղը չըտըվավ:

2426

Վիճակ նըստե վըր պատին,
Ազատ տըղեկներ վըր լակին:
ՀԺԵ 127

2427

Ադա, կայներ իր պատին,
Աչըմ իր արեզակին.
Աչքըս թողնիր յետևըս,
Աժան չըլնես պըտակին:
ՀԺԵ 110

2428

Մըտիկ արեք են ծըռին,
Նըստել ա յեզան լըծին.
Երևկ մի աղջիկ տեհա,
Աչքըս մընաց ջուխտ ծրծին:
ԱԺՍ. 58

Են ծըռեն յեչի, են ծըռեն,
Վըրեննը [վոտը] տըրավ են լըծեն.
Ընդըղավ քյընից մին ախճիզ,
Աչկըս մընաց ալ ծրծեն:
ԱԺԼ 45

2429

Թաղավորը նըստավ թախտին,
Չեմ հավատա կընկա բախտին:
Շորորա՛, Սալաթ, չորորա...
ՆՀԳ 49

Թաղավորներ նըստած թախտին,
Մեկ հավատա կընկա բախտին,
Հոգի տըվեց լուսու վախտին:
Շորորա՛, Սալաա, չորորա:
ՋԲ 23

www.naregatsi.org

***

Մխաը թրռավ են ասին,
Տես՝ Աբգոն անցա են հանդեն:

***

Ցես վերու ոչխար վեր կեմա դարին,
Տես՝ Երևկ եվարին վեր Սասմա
քարին:

***

Բաղչե մ'եմ տընկե դարին,
Տես՝ Վրան եմ զարկել դարին:

2430

Վրան եմ զարկել դարին,
Պայման եմ դրել տարին.
Տարին թող գա լրանա,
Հետը բերե իր բարին:
ՀՄԽՍ. 30

3 4· *Տարին եկավ, անց կացավ,*
Զրկեցեց խերն ու բարին:

Ջաղբը եմ զարկե տարին,
Վադան եմ կըտրե տարին.
Վադան եկավ լըմեցավ,
Հետ բերեց խերն ու բարին:
Ա.Ե 195

***

Բաղչե մ'եմ տընկե դարին,
Պայման եմ արե յարին.
Թող գա լրանա տարին,
Կ'երթամ, կ'առնեմ իմ յարին:
Վ.ԺԵՐ 6

***

1—4· *Ջաղբը եմ զարկե տարին,*
Մոյլաթ եմ տըվե յարին:
ՀԺԵ 87

***

1—4· *Ջաղբը եմ դբբե դարին,*
Վադա եմ կըտրե դարիր յարին:
ՀԺԵ 114

2431

Ջաղիբ եմ զարկել դարին,
Իրդար եմ տըվել տարին.
Ի՞նչ կ'անեմ են թուլանդը,
Ինձ տըվեք մինուճարին:
ԲՄ 114

3· *Ի՞նչ կ'անեմ են թուլանդը:*
ՏԽ 252

3· *Ի՞նչ կ'անեմ լաբադանը:*
Ա.Դ. 168

2432

Ջաղիբ եմ զարկել դարին,
Վադա յեմ կըտրի տարին.
Ինձի տըվեք են աղջիկ,
Ըլքաչեմ ահ ու զարիկ:
Ա.Ք 133

Տես՝ Ջաղբը եմ զարկել (տըվե)
տարին:

***

Կաքամն ա կանդնել դարին,
Տես՝ Կաքամն ա կանդնել քարին:

2433

Լուսնակն ա կայնել դարին,
Պատկերն ա քու պատկերին.
Լուսնակ Ջան, չուտ մի' երթա,
Ջուր մեկել գալով տարին:
ՀՄԽՍ. 24

123· *Լուսնյակն և կայնել*
դարին,
Պատկերքն և քու պատկերին.
Լուսնյակ Ջան, թեզ մի' երթա:
ՏԽ 196· ԲՄ 138

2434

Բոստան եմ դբբել վերեվ են դարին,
Ասամած չեն պահի ես տարվան
տարին.
Շամամ մի չեզավ՝ ուզարկեմ յարին:
Աբե, յար, աբե, խըտով մի'
կենա...
ՀՄԽՍ. 21· ԺԽ 31

www.naregatsi.org

Բոստան եմ դըրե վերեվ ես դարին,
Ասուված չեն պախե ես տարվան
տարին.
Շամամ ըմ չեղավ՝ որոխկեմ յարին:
Արե, յար, արե, խըռով մը
կենա...
ՔՄՎ 21

Բոստան եմ դըրեր վեր ենա դարին,
Ասուված չեն պախեր ես տարվան
տարին.
Չելավ մեկ չամամ՝ որոխկեմ յարին:
Շամամ Թոռոմավ, իմ յար
խըռովավ:
ՊՎ 86

Բոստան եմ դըրե վեր ենա դարին,
Ասուված չեն պախե ես տարվան
տարին,
Չելավ մեկ չամամ՝ որոխկի յարին,
Իմ սըրտիս դարդեր հըմեն խորովին:
Շամամ Թոռոմե, իմ յար
խըռովե:
ՎԱՍ. 38

Բոստան եմ դըրե վեր ենա դարին,
Ասուված ավիրեր ես տարվան տարին.
Չելավ մեկ չամամ՝ որոխկի յարին:
Շամամ Թոռոմավ, յարիցըս
խռովավ:

ՆՀԳ 45

1—4. Բոստան եմ ցանե վեր
խոտ դարին,
Ասուված անիծեր ըստարվա
տարին.
Մեկ չամամ չեղավ, ճամբանենք
իմ յարին:
ՆՀԶ 91

1—4. Բոստան եմ դըրեր վեր
են մեկ դարին,
Ասուված ավիրեր ըստարվան
տարին.
Չխատավ մեկ չամամ՝
ճամբանենք իմ յարին:
ՀԺԵ 47

1—4. Բոստան եմ ցանե վըր
ինա դարին,
Ասուված անիծեր ըստարվա
տարին.
Շամամ մի չեղավ՝ ճանբանենք
իմ յարին:
ՀԺԵ 78

1—4. Բոստան եմ ցանե վեր
եսա դարին,
Շամամ ել չեղավ ճամբանենք
իմ յարին.
Ասուված ավիրա ես տարվա
տարին:
ՀԺԵ 91

1—4. Բոստան իմ դըրի վըր
իդա դարին,
Շամամ մի չեղավ՝ ճամբանենք
իմ յարին.
Հանո՛ր, հանանո՛ր, Ջանո՛ր,
Ջանանո՛ր:
ՀԺԵ 88

Բոստան մ՛եմ դըրե վեր ենա դարին,
Ասուածն ավիրի ես տարվան տարին.
Չելավ մեկ չամամ՝ որոխկի յարին:
Նանո՛ր, նանանո՛ր, Ջանո՛ր,
Ջանանո՛ր:
ԾՎ 57

2435

Ոմը դանի բուլկարին,
Ոմը դանի քամանչեն.
Ոմն ասի խաղ, ոմն ասղ,
Վո՞վ կը մընա սաղ:
ՎԱՍ. 71

2436

Ըրիքյնակը սըվալ ա սըհարին,
Շեղյ չեղյ բեղեր ղըրմըզի յարին.
Իմ յարը քյընեց սավսար,
Ասուած տա խերն ու պարին:
Ա.ԺԼ 47

[Արեգակը սըվել և սըհարին,
Շեկ չեկ բեղեր ղըրմըզի յարին.
Իմ յարը գընաց սավսար,
Ասուած տա խերն ու բարին:]

www.naregatsi.org

2437

Կանանչ ատաի քընարին,
Շատ բարեվ հետու յարին.
Դարման չեղավ իմ դարդին,
Վարամ ուտա հինգ տարին:
ՀԺԵ 139

2438

Յար մենդիլ, կայնար մըչ պարին,
Բաժըդ բարակ, ինչ ո ծառին,
Յես քե առնեմ ոլոր տարին:
ՀԺԵ 62

2439

Արեվ դիպավ Կողբա տարին,
Յե՞րբ պիտի դա իրեք տարին,
Երթանք, հասնենք նոդյու յարին:
ՏՒ 115

2440

Կընըտաիմ Տոդա տարեն (տարին),
Աչկըս կ'ունիմ խրդային քարեն.
Խորտան յեսիր բեզի,
Իմ տամուռնք յարեն առեն:
ԱԺԼ 26

[Կընըտաիմ Տոդա տարին,
Աչքըս կ'անեմ խրդալի քարին.
Խորտան յեսիր պիտի,
Իմ տամուռնք յարին առին:]

Յես են իմ Տոդա տարեն,
Աչկըս խրդային քարեն.
Յա Խորտան յեսիր բեզի,
Յա իմ տատա յարեն առեն:
ԱԺԹ 86

Հմմտ. Կաքավեն ա կայնել քարին:

2441

Ջաղըր եմ տըվե տարին,
Իղար եմ տըվե յարին.
Իղարե(դ) դոնմիչ ըլնես,
Դիվանե(դ) բեփայ ըլնես:
ՄԲ 344

2442

Ջաղըր եմ տըվե տարին,
Վադա յեմ կըտրե տարին.
Վադա կըտրած տարին տես,
Եդ բեխլդար յարին տես:
ՄԲ 343· ԲՍ 155
4· Իմ բեմուբադ յարին տես:

2443

Արեվը տարին,
Կաքավը քարին.
Շատ բարեվ տարեք
Իմ ղարիբ յարին:
ՀԺԵ

2444

Ջաղըր եմ ղարկել տարին,
Վադա յեմ դըրել տարին.
Գիտեմ, նամուսըդ եդ եր,
Ախ՛ մըտար մեղքիս տակին:
ԱԴ 161

Տես՝ Կաքավն ա կանդնել քարին:
Տես՝ Վրան եմ ղարկել ղարին:

2445

Աչքըս դըցել եմ տարին,
Վոտքըս տըվել եմ քարին.
Աղչի, դու ինձի սիրես,
Մի բան տատ իմ յարին:

3 4· Ատավածնեըդ որ սիրեք,
Բան մի՛ տանք իմ յարին:
ՌՄ 97· ՏՒ 139·
ԲՍ 155

2446

Աչքըս դըցել եմ տարին,
Վոտքըս տըվել լեռ քարին.
Երթա ու էլ յետ չըգա,
Քեզ պինվոր դըրած տարին:
ՀՄԽՍ 26

2 4· Վոտըս դիպավ լեռ քարին...
Քեզ տալըտատ դըրած տարին:
ՏՒ 253· ԲՍ 156

www.naregatsi.org

2447

Ֆախան եմ անում մոտ սարին,
Ճտտագ ըլիմ իմ յարին.
Մէջքին հրծաթէ քամար ա,
Ճեռնիմ ունքի կամարին:
(Քաղհանի)
ԱԺԱ. 69

2448

Կաքավն իջավ վեր սարին,
Դիպավ չինարի ծառին.
Ալլոսթդ ուղարկի նախշեմ,
Ուղարկեմ աղբոր յարին:

2449

Կանդնել ես բարձըր սարին,
Ջուխդ նախըշլու կարին.
Հեռու տեղից ես գալիս,
Ո՞ւր ա բնածըդ բարին:
ՊԱՎ 106

1 3 4· Կայնել ես բանձըր քարին...
Հեռու տեղից ես եկել,
Ո՞ւր է բնածըդ բարին:
ՏՒ 189

Կայնել ես բարձըր սարին,
Ջուխդ է մարմար քարին.
Հեռու սարին եկար,
Ո՞ւր ա քու բնօք ու բարին:
ՀԺԵ 94

2450

Կանդնեմ քարին ու սարին,
Դիր ղըրեմ դարիր յարին.
Աչքունքով ղըրեմ, կանչեմ,—
Աղու կըտրի սենց սարին:
ՀՄԽԱ. 22

***

Կրկաղնեմ կեսին քարին,
Դիր կըղըրեմ նազու յարին.
Համ կըղըրեմ, համ կըջընջեմ,
Աղու կըտրի եսօնց սարին:
Ա.Գ. 268· ԲՍ 140

Կընըսաեմ ըխպրին քարեն,
Կիր կըկյըրեմ թազա յարեն.
Համ կյըրալ, համ փուչմանալ եմ,
Սըեվ մընա ըսոխ սարեն:
ԱԺԼ 26

4· Կըրակ ընկնի ըսոխ սարեն,
ԱԺԼ 26

[Կընսաեմ աղբրի քարին,
Դիր կդրեմ թազա յարին.
Համ դրել, համ փոչմանել եմ,—
Սեվ մընա եսպես սարին:]

***

Կընըսաեմ կյեսեն քարեն,
Կիր կը կյըրեմ կարոտ յարեն.
Մըչանք ըրեն, փըչմընեցե.
Սըեվ անիմ պուչմանին սարին:
ԱԺԼ 26

2451

Պատիկ դեմ էրինք սարին,
Աչքըս ընկալ դիմաց քարին.
Դուչման մըղի քաշեց սուր,
Ել յետ չըզա են սարին:
ԲՍ 131

***

Սրեկ հեվարին, Տես՝ սրեկ եվարին
վեր Սասմա քարին:

2452

Յարըս կայնել ա քարին,
Կրխոսա խեր ու բարին.
Սիրուն կաքավի նըման
Կրկարդա լուսուն սարին:
3 4· Կիւզալ կաքավի նըման
Կրկարդա լուսվան սարին:
Ա.Ե 196

2453

Սրեկ եվարին վեր Սասմա քարին,
Թըվանքով ղարկին, սրբինդար սարին.
Ինարրիկ ըմ տարեք իմ նազու յարին,
Թե չե կըգյըրեմ մեջ են դավիթարին:
ՎՍՍ. 37

www.naregatsi.org

1 4· Երեկ եվարին վեր կեմա
դարին...
... Առնի դեղ դարման դա ուր
յարին:
ՊՎ 88

Երեկ եվարին վեր Պերու քարին,
Ջըրինդով զարկին բըրինդար յարին·
Ինարըկ տարեք իմ նազլու յարին,
Առնե դեղ դարման դա իր յարին:
ՀԺԵ 44

1 3 4· Ցես վերու ոչխար մեջ
ասլան քարին,
... Ինարըկ մ' որոդկեք իմ
նազլի յարին·
Առնի դեղ դարման դա ուր
յարին:
ՀԺԵ 42

1 3 4· Ցես վերու ոչխար վեր
կեմա դարին,
... Ինարըկ ըմ տարեք իմ
նազլու յարին,
Առնի դեղ դարման դա վեր
իր յարին:
Աբե', յար, արե', խըռով մի
կենա...
ՆՀԳ 45

***

1—4· Երեկ հեվարին ոչխար
վեր բերին,
Թըլանքով զարկին, բըրինդար
արին:
ՀՀ 328· ԺԻ 69

2454

Կըկաղնեմ Սոնա քարին,
Կըյհշեմ Բաքվա սարին.
Ա'յ Բաքվա խաղայիններ,
Ուղարկեք Թեղու յարին:
ԱԳ 269· ԲՍ 140

2455

Մանանա նատել է աղբրի քարին,
Սէքով ոտով կենե դելիֆեյ յարին:
ԿԺԵ 47

2456

Կաքավն ա կանգնել քարին,
Կըռուցը լիքըն արին·
Ջո իլդարը քե խըռով,
Ախ՛ ընկար մեղքը յարին:
ԺԻ 56

2 3 4· Կըռուցը լիքը բարին·
Միտք չունես՝ ինձ առնես,
Ախ՛ ընկար մեղք ու արին:
ԺԻ 56

Կաքավն ա կայնել քարին,
Կըռուցըն է քընարին·
Ջունքի մանըպիլդ եղբան ա,
Ախ՛ արիր մեղքը յարին:
ԺԻ 56

Տես՝ Զաղըր եմ ճարել սարերին:

***

Կաքավն ա կանգնել դարին,
Կըռուցը լիքը դարին·
Թե ինձի հետ կամ(ք) չունիս,
Ախ՛ ընկար մեղք ու արին:
ԺԻ 55 հա.

3· Թե ինձի հետ կամք չունիր:
234· Մախմահն եր քընարին·
Դիտեմ՝ նամուսըդ եղ է,
Ախ՛ մըտար մեղքիս տակին:
ԺԻ 56

Տես՝ Զաղըր եմ զարկել սարին:

2457

Կաքավն ա կայնել քարին,
Կըռուցը լիքըն արին·
Դաղըստան յեսիր պիտի,
Իմ սիրած յարին առին:
ԺԻ 55

1· Կաքավը կանգնել ա քարին:
ԱՋ 373

Հմմտ. Կընըստիմ Տողա սարին:

2458

Կաքավն ա կայնել քարին,
Կըռուցը լիքըն արին·
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,—
Տարեք իմ Թաղա յարին:
ԺԻ 51 հա.

www.naregatsi.org

կաքավը կայնել քարին,
Կըտուցը լիքն եր արին.
Ցես մի փունջ վարդ եմ քաղել,—
Տարեք իմ սիրած յարին:

ԺԽ

կաքավն իջեր վըր քարին,
Կըտուցն ա լիքըն արին.
Աղուխով վարդ եմ քաղել,—
Տարեք իմ սիրուն յարին:

ՆՀՋ 89

1 2 4· կաքավը կայնել քարին,
Կըտուցն ա կարմիր արին...
Տարեք իմ անուշ յարին:

ԺԽ 52

1 3 4· կաքավը կայներ և
քարին...
Մի յայլուխ վարդ եմ քաղել,—
Տարեք իմ անուշ յարին:

ԱԳ 95· ԲՍ 152

1 2 4· կաքավ կանգնել ա
քարին,
Կըտուցը կարմիր արին..
Ղըրկեմ սիրական յարին:

ԺԽ 52

***

կաքավն ա կայնե քարին,
Կըտուցը կարմիր արին,
Մի գաւառա վարդ եմ քաղել,
Պետք է ղըրկեմ իմ յարին:

ԺԽ 53

կաքավը կայնե քարին,
Կըտուցը լիքը արին.
Մե լայլուղ վարդ եմ քաղե,
Կղըրկեմ իմ յարին:

ՀԺԵ 117

***

կաքավը կաննել ա քարին,
Կըտուցը լիքը արին.
Մի ալլուխ վարդ եմ քաղել,
Ղըրկել իմ աղբոր յարին:

ՊՍՎ 105

***

կաքավ կայնել ա քարին,
Կըտուցը լիքըն արին.
Ցայլուխով վարդ եմ քաղել,
Ձամբեմ իմ պըստիկ յարին:

ԺԽ 54

կաքավ իջեր վըր քարին,
Կըտուցը լիքն եր արին.
Ցայլուխով վարդ եմ քաղե,
Ձամբեմ իմ պըզտիկ յարին:

ՍԸ 444

2459

կաքավը կայնել քարին,
Կըտուցը լիքը արին.
Սեր չունի, սավդա չունի,
Կանգնել ա դուռը դարին:

2460

Գըլուխ եմ դըրել քարին.
Սիրտըս ա լիքը արին.
Ցարիս եկած մըհլամբ
Դըրեք իմ սըրտի յարին:

ՏԽ 163

4· Դըրեք իմ խոցված յարին.
ԱԳ 163
3· Ցարիս եկած մայլամբ.
ԲՍ 142

2461

Գընա դիր արա են քարին,
Ըլթաման դիր մեր յարին.
Վոր տեղին յան չի տան,
Ցես եմ Մըրտավա սարին:

ՍՋ 376

2462

Ղալամ քաշեմ են քարին,
Նըստած տեղըս ա սարին.
Բազարից բերեմ յալլուխ,
Ղարկեմ իմ սիրած յարին:

ՍՋ 374

www.naregatsi.org

2463

Մերդեն քո՛ւ ոչխար մեջ քյառասուն քյարին,
Ժողվեք թըվանքչիք, տըվեք սեվ սարին.
Սևվով սատկեցեք, յեղով տապկեցեք:
Նանո՛ր, նանանո՛ր, ջանոր ջանանոր:
ՇՎ 56

2464

Ակը դեմ առավ քարին,
Եկավ բոլորավ տարին.
Խոսքիցըդ թեզ յեա դառար,
Ջըկացար քու իրդարին:
ՏԽ 180

2465

Կաքավ կայներ վըր քարին,
Հրատուց դըրեր քընարին.
Ցես աղջիկ ենք, բելլի յենք,
Հըշանալու յենք, դելլի յենք:
ՀՀ 320 Հա. ԺԽ 56

2466

Կաքավ թըռեր վըր քարին,
Դրնդուկ դըրեր քընարին.
Մեռնիմ կաքավ բըռնողին,
Ղըրկեմ աղրոր յարին:
ԺԽ 57

2467

Կաքավը կանդնեց քարին,
Կըտուցն ա կարմիր արին.
Իրար մի՛ ուա, լաց կ'ընեմ,
Սիրտըս ա ծով ծով արին:
ԺԽ 55

4· Սիրտըս ա դյոլ դյոլ արին:
ԱՋ 380
Ցես՝ կաքավն ա կայնել քարին:

2468

Կողրա աղերը բերին,
Խախալ մադերը բերին.
Նախշած աղլուխ եմ պահել
Մեզ պըսակող տեբտերին:

2469

Նըչանածիդ հինեն բերին,
Կեսրանցըդ սրնեն բերին.
Վըրեն ալ քողքով ծածկած՝
Մեծ խանի դըռնեն բերին:
4· Խանի դըռնեբեն բերին:
ՏԽ 161

2470

Կըրակ կ'անիմ խութեբեն,
Դըլակ կ'անիմ խըչեբեն,
Են որեն մառաղ, վըրը կըլոխըս
Կըտրնիմ յարես պուչերին:
ԱԺՂ 27

[Կըրակ կ'անեմ խութեբին
Դիլակ կ'անեմ խաչերին.
Են որին մառաղ, վոր պլուխըս
Կըպընեմ յարիս պուչերին:*]

*) Կամիքնեբեն:

2471

Կըրակ կ'անիմ խութեբեն,
Հընեբակ ընգըցրած ուրեբեն.
Ցես մառաղ եմ են սրդեն,
Շեկդ ու կարմիր բըղերեն:
ԱԺՂ 25

[Կըրակ կ'անեմ խութերին,
Երանեկ անցրած որերին.
Ցես մառաղ եմ են սրդին,
Շեկ ու կարմիր բեղերին:]

2472

Կընըտիմ խութեբեն (խութերին),
Դաչանք կ'անիմ սուրբերեն.
Ցես մին ալանդյոզ խընձոր բեղի,
Իմ առմունք բնճըլան պուչերեն:
ԱՂ 26

www.naregatsi.org

2473

Ծիրան եմ ծառի ծերին,
Կ'երերամ հետ թրթռերին.
Եկան քաղեցին տարան,
Ծախեցին ախմախներին:
2. Կ'երերամ հետ թերթերին:
ՌՄ 134. Տի 252.
ԲՄ 125
1 2 4. Ծիրան ես ծառի ծերին,
Կ'երեվաս հետ թրթռերին...
Ծախեցին ապուռներին:
ԱԲ 340
1 2. Ծիրանը ծառի ծերին,
Քամին տա յարխաղներին:
ԱԲ 342
2 4. Աղջի, եկա քու սերին...
Ծախեցին դուլաղներին:
ՀԺԵ 111 հա.
Ծիրան եմ ծառի ծերուն:—
— Աղջի, եկա քու սերուն:—
— Եկար ձի քաղիր, տարար,
Ծախեցիր արաբներուն:
ԱԸ 195
1 4. Ծրնճոր եմ ծառի ծերին...
Ծախեցին բակլներներին:

2474

Ծիրան ես ծառի ծերին,
Աղջի, վառա քու սերին.
Երնեկ ծոցդ մրանողին,
Դառառա ծամերը բրանողին:
ՀԺԵ 119
Տես՝ Կաշնել ես վարդի հովին:

2475

Ցաղրի մաչիկ վոռներին,
Թառանիք կա մառներին.
Կայմա քորա յե դրրած,
Ալ ֆինջան պըռընկներին:
Տի 229

2476

Դու ման կըզաս կըռըներին,
Ցաղրի սոլիր կըռըներին,
Գիւլաբաթին պըռընկներին:
ՔՄՎ 24

Ման կու գաս կըթիներին,
Ցաղրի քոչ կըռըներին.
Ոռներիդ դուրբան եղնեմ,
Գիւլաբաթին պըռընկներին.
Ա.Ե 204

2477

Ջաղը եմ ճարել սարերին,
Ըսպաթ եմ դրրել քարերին.
Ջունքի մանղրիդ եղբան ա,
Ախ՛ արիր մեղքը յարին:
Ա.Զ 381

Տես՝ Կաքավն ա կանդնել քարին:

2478

Ամկու բերդ, ճոչ երերին,
Կըզըդըդա սիրուդ քամին.
Քամին որը, չորը դեր (դար),
Հին դարդերս առներ առներ:
ՎԱՔ 57

2479

Երին երերին,
Ոչխար վեր բերին,
Կըթինք Թուխ մաքին,
Լըցինք սուրահին՝
Խորոված գինով՝
Ուզաբկինք յարին:
Աբի՛, յար, արի, խրոով մի՛
կենա,
Ասաբվարի բան ձի, քե չի՛
մընա:
ՀՄԽՔ 22

5—8. Խորոված քյարաբաղ
Որսկինք յարին.
Վոր յար խրոովե,
Շամամ Թոռոմե:

Կանչեմ, յար արի՛, աչխարհ
լացուցեմ.
Շատ կարիր կուրբաթ
Համբեն դարձուցեմ:
ՎԱՍ 39

www.naregatsi.org

***

1—8· Երթանք Երերին,
Ոչխար վեր բերին·
Կրթենք Թուխ մաքին,
Լըցնենք սուրահին,
Ուղարկենք յարին:
ԲՆԱ. 583

4 5· Լըցինք սուրահին,
Տանինք մեր յարոջ:
ՀԺԵ 86

***

1—8· Երթանք Երերին,
Ոչխար վեր բերին·
Կրթենք Թուխ մաքին,
Լըցնենք սուրախին:
ՀԺԵ 127· ՎԺԵԱ. 9

2480

Ճորեն եմ ցանել ձորին,
Կը քաղեմ վարդիվորին,
Գըլուխըս դուրբան կ'անեմ
Բայազդա ձիավորին:

2481

Ջիւար ըմ տարեք սեվ սեվամորին,
Թող դյա ու խասնի ուր
բըրինդարին·
Ուր ապիր–մապիր նըշանլու յարին:
ՇՎ. 57

2482

Դեղին հավը, ձուն փորին,
Իմ աչքը Նուխիա հողերին·
Նուխիա հողերը մի փուլ դա,
Բալքա իմ յարը տուն դա:
ԱՋ 382
Տես՝ Սեվ հավի ձուն փուրն ա:

2483

Ախամոտ յուսաբացին,
Վոտիս մի' դառնա կացին·
Քանի' քանքյուլլի տըղերք
Սեյրիդ կայնան–մընացին:
ՏԽ 207

2484

Ջարքեր ընձի խաբեցին,
Բազում աբռւռս թափեցին·
Քահանա, բալեդ մեռնի,
Ընձի զոռով պըսակիր:
ՀԺԵ 113
4· Ինձ զոռով պսակեցին:

2485

Պարաքով կովը ծախեցին,
Զըմեռ տըվին բուռնուգին·
Բուռնուգ պատեն կախեցին,
Մուրհակն ընկավ մեր վըրին:
ԺՄ 6
4· Սանաքն ընկավ մեր վըրին,
Տես՝ Պարաքով կովս եր ղրմզի:

2486

Ախպեր բաժանեցին,
Կիր ավազով չինեցին·
Բեմուրադ հողը մըռնեն,
Ինձ յարես բաժանեցին:

2487

Կանանչ կանանչ կանչեցին,
Կանչի մեյդան վազեցին·
Ռող ռող ձիանք քաշեցին,
Նորահարսներ հեծուցին,
Շատ մուրազին հասուցին:
— Հարս, հա'ն վիճակն ի բարին:
ՍՄ 291

2488

Ջեյրան Թուխեր կապեցին,
Կարսա վըրեն Թափեցին·
Կարսա բոլոր խանդաք ա,
Մեջը դյուլլի չանդաք ա:

2489

Շատ մարդիկ վըրես խոսեցին,
Անմեղ տեղը բամբասեցին·
Իմ վոսկու նըման անունը
Լըրբերը քարին քըսեցին:
ՏԽ 222

www.naregatsi.org

2490

Կարիքն է նըստե վեր ոտար
վուղղին,
Ախ ու վախ կ'անի ուր խոր խնրանքին.
Կարիքիս մեռնեմ, ուր նըխշուն
քեղին,
Դառնա, ճիկ առնի մեջ քաղցըր
ծոցին:
— Տուն դարձիր, կարիր, մի'
Թողներ ահով ջ
Թե քեղ չըտեսնեմ, կըմեռնեմ
չուտով:
ՎՄ 61 հտ.

***

1—6· *Կարիքն է նըստեր վեր*
ոտար վուղղին,
Կարիքն ախ կ'անի իր հոր
հերքանին:
ՊՎ 85· ՌՄ 65

2491

Մեկ ես տարի ծառեր ծաղկան
միժնոցին,
Երթամ քաղաք մըհլամ բերեմ քո
խոցին,
Աստված սիրես, մեկ որ արե'
իմ ծոցին:
Ծո՛ խորոտիկ, ծո՛ ժուռ ծըծեր,
դու վի՞րն ես:
Աչխարհ կ'ասես, ալամ դիտես,
դու իմն ես,
ՆՀԳ 48

2492

Թամահ երին խարըճնոցին,
Ընձի տըվին պըրկանոցին,
Մարդ կ'ուզեմ, վախթըվիմ չանին:
Ան 205
Տես՝ Ճաման, ազե, ի՞նչ արեցիր:

2493

Պաղ չուր կ'երթա ամրոցին,
Չեռք մի' տար սըրտիս խոցին.
Երնեկ կըտամ են որը,
Վոր կըբընեմ քու ծոցին:

2494

Դու կաննել ես դեմ ամրոցին,
Ջուխտակ չամամ մեջ քո ծոցին,
Դու կըխաղաս խես վըղնոցին:
ՔՀ 174· ՏՄ 243·
ԺՄ 84

Կայնել ես դեմ ամրոցին,
Կըխաղաս քո վըղնոցին.
Երկու չամամ քո ծոցին,
Ջուխտակ թուրինչ քո ծոցին:
ԺՄ 84

***

Տիւ կայներ ես դեմ ամրոցին,
Ջուխտ ըմ չամամ մեջ քյո ծոցին.
Մեկ տու դընեմ վեր իմ խոցին:
ՀԺԵ 49

***

Դու կայներ ես դեմ ամպրոցին,
Դու կըխաղաս հըտ վըղնոցին,
Մայել եղա ճերմակ ծոցին:
ԺՄ 84· Ան 193

Ինանեն կայներ դեմ ամպրոցին,
Ինանեն խաղեր հըտ վըղնոցին,
Ցես մալուլ ենք ճերմակ ծոցին:
Ան 194

***

Եամար կայներ դեմ ամրոցին,
Դիլբար կայներ դեմ ամրոցին.
Կըխաղեր խըտ ուր վըղնոցին,
Կըրակ թողե իմ սըրտի խոցին:
ՀԺԵ 98

***

Դու կաներ եր դեմ ամրոցին,
Դու կըխաղեր խըտ վըղնոցին,
Ցես խոլամին չամամ ծոցին.
Ցես քե սիրենք, Թըխ դիս քերթին:
ՀԺԵ 94

www.naregatsi.org

***

Դուն կայներ եր դեմ ամբոցին,
Հա կրխաղեր խեռ վրդնոցին,
Շաւաս քու սպիտակ ծոցին.
Վոր զու դառնաս՝ յես ի՞նչ ենիմ:
ՆՀՋ 92

2495

Աբեվը խանկըրցուցին,
Բազ ձիներ կայնեցուցին.
Թե հիմա չեյի հավատար,
Ալ հիմա հավատըցուցին:
ԲՆԳ 677

***

Ցլտուկ մ'եմ ուրնկե խեռ առվի ափին,
Տես՝ Ոլիւկ մ'եմ ուրնկե խեռ առվի ափան:

2496

Տուն եմ չինել գետափին,
Բազ եմ քրցել ադաքին.
Շաքիս հետ քրչիրչում եմ,
Նթատած ծառի չրվաքին:

2497

Կանգնել ես կանանչ տափին,
Առվի ղրրադին— ափին
Իշռլա մեր չարկամի
Քեվիրը պիտի Թափին:
ՏՒ 251· ԲՄ 137

2498

Ղըղզանես կըտրնիմ խըփին,
Կոթծ կ'անե մըեր դըփին,
Ճես մատաղ ընիմ յարին
Թազա կյայիս մըտքին:
ԱԺՂ 30

[Ղազանիս կըղրնեմ խըփին,
Գոթծ կ'անի մեր դըփին.
Ճես մատաղ ընեմ իմ յարին,
Թազա կյայիս(?) մըտքին:]

2499

Ջուր կուզար ափին—ափին,
Համ ափրացու, համ զարրին.
Ջուր չեր ըրրե ծառները,
Գիր չեր դրրե մատները:
ՌՄ 127

1· Ջուր կուզար ափին—ափին:
ԲՄ 151

***

Ջուրն եյալ ափին—ափին,
Ցես կոլոր ենք, են զարրին.
Բուրը զուրբան են ապրոր,
Համ դրրավի, համ զարրին:

2500

Շողքըն ընկել ա ծալքին,
Տերտեր, մեռնեմ քո կարգին.
Ինձի խալի քո Թարքին,
Տար հասու Ղըզըլմանքին:

2501

Ցես լիս ասող եմ յերկընքին,
Շողըս տրված գետընքին.
Դես չատ կարոտ մեն կը գաս
Ես իմ չալ չալ աչք—ունքին:

2502

Սիրել եմ տաք աչունքին,
Հավան եմ աչք ու ունքին.
Ջրրին ընկավ Թե խըմի,
Գյաքյուլ Թափավ Թիկունքին:

4· Գյանըյուլն ընկավ Թիկունքին:
ԱՋ 382

Կրսեբիմ տաք ըչունքին,
Հավան ըմ աչկը ունքին.
Կրռացավ Թա ճիւր խըմի,
Գյաքյիւլն ընդավ Թըդյիւնքին:
ԱԺՂ 26

Սիրեր եմ ծով աչնքին.
Հավներ եմ աչքը ունքին.
Եկար ծովը ջուր խըմար,
Գյաքուլ Թափավ Թիկունքին:
ԱՔ 340

www.naregatsi.org

2503

Ծաղիկը բացվեց քոքին,
Դու հանել ես իմ հոգին.
Ինձ պես տըղերք չատ կան,
Ձեր դըռանը կըշոքին:
ՏԺ 204

***

Դիլբար նատի մուխաու ցըվքին,
Տես՝ Հարավ քամին չնկշընգեր:

2504

Հայրիկըս բերեց մի յաչխիկ լիմոն,
Ադջիկըդ կ՝առնեմ Ելիպի Սիմոն:
ԺՀ 22

2505

Ելեր, կայներ խորոտիկ Մրաոն,
«Նանե՛», կասե, «ո՞ւր ա ափոն»:
ԿԺԵ 66

2506

Հանդում բուսել ա սոկոն,
Մերըդ թըխել ա բոքոն.
Մեռնիմ ծոցիդ նրոնկրին,
Կըլըմանի վարդի կոկոն:
ՏԺ 148· ԲՄ 155

2507

Ես յանը արմոն,
Են յանը արմոն,
Են արդին կ՝առնեմ,
Ձեռքինը գարմոն:

2508

Սոխակ կ՝երգե որն ի բուն,
Որոր կ՝ասե վարդերուն.
Սոխակ, ասարծու խաթրու,
Ինձ էլ չուտ բեր անուշ քուն:
ԲՄ 157

2509

Ա՛յ բալա Թադուն,
Նըստեր ես սաքուն,
Աչէդ և մանչերուն.
Դյուլ Թադուն չըն:
ՋՓ 39

2510

Ադջի՛, անունըդ Թադուն,
Նըստել ես հորըդ սաքուն.
Ի՞նչ մի նազան բոյ ունես,
Երնեկ առնողիդ հոգուն:

3 4· Ի՞նչ խորոտիկ բոյ մ՝ունես,
Երանի յարիդ հոգուն:
ԱՋ 387

3 4· Ի՞նչ չինարի բոյ ունես,
Երանի յարիդ հոգուն:
ԱԴ 103· ԲՄ 134

3 4· Ի՞նչըվես չըվակ բոյ ունես,
Երանի յարիդ հոգուն:
ԱԴ 175

123· Ադջի՛, քու անուն Թադուն,
Ձել նըստի քու հոր սաքուն.
Չինար–մինար բոյ ունես:
ԱՂ 444

Ադջի՛, անունդ և Թադուն,
Նըստեր ես քու հոր սաքուն.
Եդ ի՞նչ բարակ բոյ ունես,
Երանի մարդուդ հոգուն:
ՀԺԵ 94

3 4· Ի՞նչ մի սիրուն (վ· չիմաչ)
բոյ ունես,
Մատաղ ես ապրուս հոգուն:

2511

Ուսկի՞ կուգաս:— վարի եդուն,
Կող մի խավոզ առի դոդուն:
— Պաղիկ մի տուր մորկանդ հոգուն:
Ադվոր, նանո՛յ, նանո՛յ, նանո՛յ,
Ձես կուտիրեմ քեզ ամեն օր:
ՀՄ 456

www.naregatsi.org

Ուսկի՞ կուգաս։— Վէրի եղուն.
Կոզ մի խավոխ վերցուր փոքուն։
— Պաչիկ մը տուր պապուդ հոգուն,
Ճարկուշ ընկա, մարկուշ ընկա,
Ձես գըլորվա, քու ծոց ինկա։
ԲՆԴ 677

2512

Աղջկա անուն Շուշան խաթուն,
Որ մը խէր հոդե մեր տուն։
ԲՆԴ 471

2513

Ցարեկը քուն, գիշերն արթուն,
Ի՞նչ անուշ է քնին մարդուն.
Բերաբին հետ դինի պետք է,
Փեսային դեմ քնի պետք է։
ԲՆԱ 332

2514

Ելլել ես, կ'երթաս կը ածուն,
Սայեդ սպիտակ, քանց որ մածուն,
Ծիծ կ'ուտայե(ր) դերկանոցուն.
Ա՛յ խորոտիկ, քու սիրուն,
Քու սիրուն, ել քու սիրուն,
Հազար երնեկ քու սիրուն։
ԲՆԲ 524

***

Դու ելել ես, կ'երթաս ածուն,
Սայեդ սիպտակ, ինչ որ մածուն,
Աչքով կ'անես չեկիկ լաճուն։
Աղջիկ, յար աննենք, յար աննենք,
Դիլբար, յար աննենք, յար աննենք։
ՔՄՎ 23

***

Դուն ելեր եր, կ'երթեր ածուն,
Սայեն սիպտակ, ինչ որ մածուն,
Աչքով կ'աներ չեկիկ լաճուն։
ՆՀԳ 93

1—3. Տընեն ելար, կայնար ածուն,
Սայեդ սիպտակ եր, քանց մածուն,
Աչքով կ'աներ ադար լաճուն։
ՆՀԳ 47

2515

Երթանք մեր ածուն,
Ուտենք սեր, մածուն,
ԲՆԱ 583

2516

Մատաղ մեկիկ ատարծուն,
Ցարուկն ի մեջ յարերուն,
Լուսնակն, արեվ սարերուն,
Ջիս կըթողե երերուն։
ԲՆԲ 237

Տես՝ Ցարուկ մ'ունիմ յարերուն։

2517

Գո նոր եկավ մուքն իրիկուն,
Ձը տանի իմ աչիչ քուն,
Կաթվեր ի իմ սրտի սուն։
Տարին տասվերկու ամիս,
Գո սիրուն գնջիլն իմ վիզ.
Գյաչկե տարին մեկ որ ըլներ,
Ինդ որ ամիս գիշեր ըլներ.
Արե յես դու ըլնենք գիրկն ծոց,
Վոր խաանի մեր սրտի խոց։
ՀԺԵ 87

2518

Գալեր բռնել ա ձուն,
Կըքանդես կը դու մեր տուն,
Ձես ի՞նչ ըրի, մե ըսա,
Աղջիկդ տվիր գյաֆիրուն։
ԲՄ 136

2519

Երկինքն ի ամպեր, կուզար մարմար ձ(յ)ուն,

www.naregatsi.org

Կուզար, կըթափիր վեր մալուլ
մարդուն.
Ասուած ավիրեր կամաց մարդու
տուն,
Ջիթոզ, վոր իմ յար մեկ որ դըներ
մեր տուն:
Արե՛, յար, արե՛, մի՛ կենար
խռով,
Սրտովս եմ սիրե, մարդ չարե
ղոռով:
ՊՎ 125· ՏԽ 121

1—6· Երկինքն եր ամպեր,
կուզրեր մարմար ձյուն,
Կըհալիր, կաթեր վեր մալուլ
լաճուն.
Ասուած ավիրեր զամազ
մարդուն տուն:
ՀՀ 328· ԺԽ 69

Տես՝ Ցար դու ինձի չատ պետք
կըդայիր:

2520

Երկինքն ի ամպեր, կուզա
մարմար ձյուն,
Կըխալի, կաթի վեր մալուլ
մարդուն.
Մեկ յե՞ս եմ մալուլ, թե՞
աչխարհս բիթուն:
Եսորն ի ամպեր, կուզա անճրևիլ
ու ձյուն,
Ա՛խ, յե՞րբ կ'ելնի, վոր իմ յար
դա՛ մեր տուն:
ՊՎ 89· ՌՄ 66

2521

Երկինքն եր ամպե, կուզեր
մարմար ձյուն,
Կուզեր, կըթափիր վեր մալուլ
մարդուն.
Մեկ յե՞ս մալուլ, թե՞ աչխար
բիթուն,
Իմ յարոջ սիրուն մնամ երերուն:
ՎՍՍ 39· ԺԽ 31· 69

2522

Երկինքն եր ամպե, կուզեր
մարմար ձյուն,
Կուզեր, կըթափիր վեր մալուլ
մարդուն.
Մեկ յե՞ս եմ մալուլ, թե՞ աչխար
բիթուն:
Արե՛, յար, արե՛, խռով մի՛
կենար,
Ասուլորիս մալ մեզ ել չի մնար:
ՆՀԳ 44

***

Երկինք ի ամպեր, կուզա
մարմար ձուն,
Կուզա, թափի վեր մալուլ մարդուն.
Մեյ յես ի մալուլ, չի աչխար
բիթուն:
Արե՛, յար, արե՛, ջան, արե՛,
խռով մի՛ մնա.
Խոր տուս ասուլորի, ձի քե
չի մնար:
ՀԺԵ 43

***

1—5· Երկինքն ի ամպե, կուզա
մարմար ձյուն,
Կու զա, կըթափի վեր մալուլ
մարդուն,
Մաչաենք յե՞ս եմ մալուլ, թե՞
աչխար բիթուն:
ԱԺԹ 107

2523

Շատ խորոտիկ անմահություն,
Սիրելիս, մի՛ ըներ վատություն,
Թորկեմ, երթամ զարիրություն:
ՔՀ 174

Ա՛յ նանի, քու մերություն,
տ. մերութենն:

2524

Յա՛ըրս, ելի՛ր քու քնուն,
Պուտ մի խմի՛ ես դինուն.
Գինուն կարմիրը սիրե,

www.naregatsi.org

Աչխըննին Թուխը սիրե՛.
Սեվ աչվին մօրանց պետք է,
Սիրմե քաչելն ի՞նչ ենե:
ԲՆՄ 332

2525

Ողեն պիտվական, պատերն ու նախչուն,
Տղա՛, քու վռչամ խանկալ արպչում,
Քեզի չար ուզող եղնի քեզի չուն:
ՍԼ 438

Արծաթ ավի դուլումչուն,
Տես՝ Արծաթ ավի դուլումչին:

2526

Աւավոտուն բարի լուսուն
Քու կոճակնեը հարիր հիսուն.
Ձես կարոտով եմ քո տիսուն,
Իմ խորոտիկ նազու Սուսուն:
ՎՍԲ 42

***

1—4· *Աւավոման բարի լուսուն*
կոճակ չարեմ հարիր հիսուն,
Ես կարոտով եմ քո տեսուն:
ՎՍՍ 45

2527

Աւավոտուն բարի լուսուն
Քու կոճակնեը հարուր հիսուն,
Ձես դուրբան եմ եղ քո տեսուն,
Զուր յե՞րբ պահես դու իմ բուսուն,
ՌՄ 68

***

1—4· *Աւավոտուն բարի լուսուն*
Քու կոճակնեըդ հարյուր հիսուն.
Ձես դուրբան եմ եղ քո տեսուն:
ՔՀ 176

1—4· *Աւավոտուն ի դեմ լուսուն*
կոճակ չարեր հարուր հիսուն,
Որն հարուր, որն հիսուն:
ՀՄ 419

2528

Աւավոտ բարի լուսուն
Ձես մայիլ եմ քո տեսուն.
Քու կալան հաղար հիսուն,
Համբեմ, լցեմ վեր քուրսուն:
ՎՄԲ 30

***

1—4· *Աւավոտ բարի լուսուն*
Քու խալան հարիր հիսուն,
Վերցի, գարկի վեր քուրսուն:
ՌՄ 86

1—4· *Աւավոտ բարի լուսուն*
Քու գինը հարիր հիսուն,
Համբի, դրի վեր քուրսուն:
ՀԺԵ 122

1—4· *Աւավոտ բարի լուսուն*
Քու խալան հարյուր հիսուն,
Համբի, դնի վեր քուրսուն:
ՀՄԽԲ 20

***

Աւավոտ բարի լուսուն
Ձես մայիլ եմ քո տեսուն,
Լո՛րիկ, դու իմ սրտի սուն:
ՀՄԽԲ 20

2529 ա.

Պաեր եկավ՝ ուսուն ուսուն,
Պաերի տուն տատվերկու սուն.
Ձես մայիլ եղա քու տեսուն:
Դե՛հ Պաեր, նա՛ նա՛ Պաեր,
Խոսվեր, տուն չը մտեր:
ԱՁ 190

2529 բ.

Արեվն (ի) ատև տակն ի ծովուն,
Ձես քե սիրեմ աչնան հովուն:
ՀԺԵ 49

2530

Արի՛, յար ջան, արի՛ տուն,
Հավին տմպ ա, կուզա ճուն:
(Կրկնակ)
ԱԴ 174

www.naregatsi.org

2531

Ծառի տերևներն ճրկպրտուն
Իմ յար չանց քուն խրտվրտուն:
ՊՎ 97

***

Դարի տերևի պատուն,
Իմ յար քանց քուն խոտուն:
ՎՍՍ. 46· ԺԽ 87

1· Սարի տակի պատուն:

***

Ոձ մի տեսանք ճրկպրտուն,
Տես՝ Աբևք երթանք մանդկի:

2532 ա·

Քարփի դխին ունիմ տուն,
Մեջ անկել եմ երկու սուն.
Դարդրս ենքան չատ ա վոր՝
Դիչերները չունիմ քուն:
ԲՍ 144

3· Դարդերս ենքան չատ ա:

2532 բ·

Հայի աղջիկ, արի մանենք
Ձեր տան տուն,
Դե՛ չուտ դարձիր, երթանք
մանենք մեր մութ տուն:
ՎՍՍ. 54

2532 գ·

Դեյրե մ՝ ունիմ պրտպտուն,
Գարը քանդե՛, կ՝երթանք տուն:

2533

Վիրկը եր երկեն, բրչամդ ոլորտուն,
Երևաղ ի կարմիր քանց կաքվու
արուն.
Շորոր ու մորոր դու կ՝անես տատիկ.
Սիրուն կըխաչես, չես իմա մոտիկ:
ՎՍՒ 51

***

Ատուված ավիրեր կամաց մարդու
տուն,
Տես՝ Ցար, դու ինձի չատ պետք
կըգայիր:

2534

Իրկեն ի բացվե ալաչա գարուն,
Սրտիկս ի եչե յարայու արուն.
Դու մարալ ջեյրան,
Ցես եմ քե հեյրան,
Վոր թե բռնեմ,
Դու ձիկ պարտական:
ՎՍՍ. 64

2535

Ջեմ ուզում կարմիր գարուն,
Սիրաս լցվել ա արուն.
Թե պիտի ծաղիկ ընենս,
Եղի աղբրանց–արուն:
ՏՒ 205

2536

Ինչի՞ կուլաս կուց կուց արուն,
Թե՞ կո իրե բարի գարուն.
Քե կ՝առնեմ վեր իմ թևվքերուն,
Կը թռնեմ վեր բանձրիկ սարերուն,
Ձուն կըգնեմ մեջ քարերուն,
Երդիս կըբանամ դեմ հով քամուն,
Դուռս կըբանամ կարիրներուն,
Կարիրիս ժեռնեմ իր ճամիներուն:
Կանչեմ, չան արև, սարեր
լացուցեմ,
Շատ կարիր կուրքաթ ճամիներն
դարձուցեմ:
ՊՎ 85 հա·

***

1—10· Ինչի՞ կուլաս կուց
կուց երուն,
Թե՞ դյո իրե բարի գարուն,
Կը բացվի դուռս հարավ քամուն,
Մեր տալրելիք վեր ատրճուն:
ՎՍՒ 48

www.naregatsi.org

[Անջատված տներ՝ «Աբրոն տասց տատրակ հավքուն» յերգի. տես՝ ՀՄՆԲ 8–րդ յերգ. ՎՄԲ 59 «Ի՞նչ կրճատիս կուց կուց երուն», և այլն, ՀԺԵ 46 հտ. «Տուտին տասց կումբիկ հավքուն», և «Բլլբուլ տասց դումբիկ խավքուն»: Այլև ՊՎ 129:]

2537

Ուսաի՛ կուգաս դուն կալերուն,
Շըլա ոաստ գաս դալերուն.
Քու մարը քեզ ինձի չի տար,
Թող դնե ներքնվ սալերուն:
ՀՄ 456

2538

Խարար տարեք կարիքնևրուն,
Ջուղար տարեք կարիքնևրուն.
Ձնիր խալե վեր սարերուն:
ԾՎ 41

2539

Առավոտուն կ'ելլես պաղպաղ
հովերուն,
Բիւլբիւլ չաղըր գարկեր վարդին
բոլորուն,
Վորը վարդին կառնե, վորը
քվերուն:
(Հարսնեբդ)
ՀՄ 415

2540

Առավոտուն կ'ելլես պաղպաղ
հովերուն,
Պաղ մի տուր երեսիդ, աչուդ
քովերուն,
Ի՞նչ կուպակսի անհատակ ծովերուն:
(Հարսնեբդ)
ԲՆՄ 101

2541

Ջուլոն կայներ մեջ գառներուն,
Իրես կարմիր աղբրանց–արուն,
Կրկաթկրթեր մեջ ծծերուն:
ՀԺԵ 54

2542

Ցարուկ մ'ունիմ յարերուն,
Թորկիմ նեռվ սարերուն,
Շիվար եղա, երերուն,—
Մատաղ մեկիկ սատրծուն:
ԲՆԲ 237· ԲՆԳ 123

2543

Ջյուն եմ, կուգամ սարերուն,

Հալիմ, լցվիմ քարերուն.
Լցվիմ ոսկի կժներուն,
Փռվիմ յարոջ թեվերուն,
Լցվիմ շամամ ծծերուն,
Դրվիմ յարոջ ծծերուն,
Շամամ թափով ծծերուն:
Ջանո՛յ, Ջանո՛յ, Ջանո՛յ Ջան:
ԾՎ 48

***

1—8· Ցարն եր գնաց Ջուր մերուն,
Լցեց մեջ իր կժերուն,
Թալեց ուրը իր թեվերուն,
Թափով ուրը իր փոթերուն,
Լցվավ մեջ իր սուերուն,
Շարի շամամ ծծերուն:
ԲՆԳ 122
Տես՝ Շուն չանորդի քոլոսով:

***

1—8· Հալինք ու Ջուր դառանինք,
Խառնվինք եման գետերուն·
Քաշվինք աղբրի ակոսիք·
Ցարս խղեր, Ջուր տաներ,
Գըլուխնք մեջ կժերուն·
Վերցուցեր, փիճին գներ,
Կաթկթինք մեջ ծծերուն:
ՋՔ 18

***

1—8· ... Ցես հըմայ եմ
Շուշանի սիրուն,

www.naregatsi.org

Ինչ մեղքի մոմն եր դեմ դոլուն.
Ցես հալանանք, ջուր դառանանք,
Ենոր ակն ու աղբրունք
խառնվենք։
[Կցված և մի յերգի։]
ՀՀ 307

***

1—8· *Ցես հրմալ եղնենք քու*
սիրուն,
իմալ մեղրե մոմ դեմ դոլուն.
Հալենք, խառնվենք եյման
դետերուն,
Ցեղրենք, իղենք դեմ
աղբրներուն.
Ըն վախտ վոր այս ջուր իղեր,
Գլղենք մըչ կժերուն.
Ըն ժամ վոր վենջիլ (ուսիդ)
դներ,
Թափվենք չամամ ծծերուն.
Ըն դամն վոր այս խմեր,
Եղնենք մյհամ ծծերում։
ՏԳՄ. 222· Այլև ՀԺԵ

2544

Արեվ դիպավ սարերուն,
Կաքավ Թռավ քարերուն,
Լարիկ կայնե վեր դարուն։
ՀՄԽՄ. 37· ԺԽ 24

3· *Ցեղսոն(վ· Լուրիկ) կայնե*
վեր դարուն։
ՏԽ 164

2545

Կռունկ կանչեց սարերուն,
Դարիթ տղեն երերուն։
Սրտի՛կ, մալուլ մի՛ մնա,
Աչխարհ մարդու չի մնա։
ՀՄԽՄ. 3

***

Կռո՛ւնկ, կանչա՛ սարերուն
Ազատ տղեն երերուն։
Քամին կիզա յողալեն,
Մատի թվիեր դողալեն։
Ա.Ք. 442
Տես՝ Աչուեն եկավ յողալեն։

***

1—4· *Կռունկ խանչեր սարերուն,*
Ցես քո սիրուն երերուն։
ՀՀ 311

2546

Կաքավ Թռավ քարերուն,
Կ'եչնի, իչնի դարերուն.
Ցարիս կանչեմ՝ ջուր տանի,
Թուչը պապեմ, դրկեմ տուն։

1 2· *Կաքավ Թռնի քարերուն,*
Եչնի, իչնի դարերուն։
Ա.Դ 174

***

Կաքավ Թռնի քարերուն,
Եչնա, իչնա դարերուն.
Ցարսներ կանչեմ վեր ջրուն,
Պապեմ ճակատ, դրկեմ տուն։
ՌՄ 119· ԲՄ 154
4· *Բարեվ (վ· սալամ) խոտամ,*
դրկեմ տուն.
ՏԽ 235

***

Տուն եմ չիքե վեր քարերուն,
Տես՝ Տո՛ չաղչան, քո տուն ավեր։

2547

Արի, սիրուն, դնա, սիրուն,
Հաղար երանեկ (վ· երանի) քու
տիրուն։
(Կրկնակ)
ՏԽ 165· ՌՄ 87·
Ա.Ե 210

2548

Համ անուչ ես, համ սիրուն,
Ինչքից կ'անես կարիճներուն։
ՎՍԲ 81

www.naregatsi.org

2549

Ինչ խորտիկ, ինչ սիրուն,
Հազար երնեկ քու սիրուն.
Պազ մը տուր, տանեմ դեղու:
ԲՆԳ 651

2550

Յար, ամա՛ն, աղջի դու սիրուն,
Ջանե՛ ջա՛ն, երնակ քու սիրուն.
Յար, ամա՛ն, աղջի քու քելքը,
Ջանե՛ ջա՛ն, տարավ իմ խելքը:
(Կրկնակ)
ՀՄԽՄ. 24

2551

Ա՛յ բալա Տիրուն,
Լուսնյակ դիշերուն
Մե պաչ տուր Թաքուն,
Գյուլ Տիրուն Ջան:
ՋԲ 40

***

Աղջի՛, անուշդ Տիրուն,
Պազ իմ տուր, ատածու սիրուն:

2552

Մանուկ ծառի տակ պառկե քուն,
Ծալ ծալ վոսկին ի դլխուն.
Վոչ կ'առնի էր ծոցիկ քուն,
Վոչ դաստուր կուտա՝ երթամ տուն,
ՎՍՍ. 95

Տես՝ Մանուկ պառկե ծառի տակ:

2553

Յարուկ բաղչեն խորունկ քուն,
Բուրաստյու բարձ տակ դլխուն,
Ծիծ ու ծաց դեմ ատոդնուն,
Լուսնակ բերե անուշ քուն:
ԲՆԲ 237

***

1—4. *Յարիկս ի բաղչեն եր քուն,*
Բուրաստի բարձն եր դլխուն:
ՀՀ 321

Տես՝ Դիշեր խալդա դուս ելա,
և նրա փոփոխակները:

2554

Ելա բանձր ոդեն, ընկա անուշ քուն,
Կոտրավ արտիս սուն, ելա երերուն.
Ախյալով կացի կարիրիս սիրուն,
Դիշեր ցերեկով մնացի արթուն:
ՎՍՍ. 63

2555

Տո՛ յար, իմ արևվն ու քուն (քուս),
Կաքավ ծամն եր դրիր քուն,
Դուչմուդի բարձն եր դլխուն.
Տո՛ յար, իմ արևվն ու քուն (քուս):
ՍՐ 443

2556

Կայնել ես ձեր դռան բաչ,
Սիրտս ելավ հալ ու մաչ.
Արևվելքից արևմուտք
Ման ա կիավել քու Թամաչ:
ԲՍ 127

Կայնել ես դռան բաչը,
Սիրտս ելավ հալ ու մաչը.
Արևվելքից արևմուտք
Եկել են քո Թամաչը:
Տի 162

2557

Աղբրի դլուխ մարմար դաչ,
Ման առնա դուբրան, դարդա՛չ.
Ագիլ դյուն, ագիլ բայրամ,
Ագիլ ղոնաղ, իմ զարդաչ:

2558

Երզերում դալաչ դալաչ,
Իմ յարը պուճուր քալաչ.
Առնեմ, ընեմ ղըզըլբաչ,
Բոյովըս կտրեմ դումաչ:

www.naregatsi.org

3՛4· Կ՛ելթամ, կ՛առնեմ
ղէրիւրաչ,
Բայովդ կարեմ դումաչ:

2559

Ցար խորոտիկ բըմաչ, բըմաչ,
խորոտիկ–մօրոտիկ (կրկն.)·
Կըչօրրա քու սպահան բաժ·
Ցար խորոտիկ հնուն ու վե,
Թառիկ քու ձեռն, լամբակն յինե:
ՎԺԵՄ. 167

***

... Ջաղցի քարեր մանարաուաչ,
Տես՝ Ջաղացս ման եմ ամել:

2560

Կեռ ունքերը գալամքաչ
Սիրտս արել են հալումաչ·
Ամեն գյաղա–գյուղի հետ
Ինձ մի՛ վոխի բաչարաչ:
Տի 198

2561

Հելի՛լ վելի՛լ, Մարու գոմիչ,
Իմ ձեռ թաչիմ Գյալաչի վեչ,
Ջուլոն եղնի ինձի վեչքիչ:
Ֆշ 176· ԺԻ 86·
ՀՄԻՄ. 38· Տի 244

2562

Ջալին քեները խամիչ,
Ծառներըր բոներ մչմիչ·
Ես քեզի յար չեմ ըլլար,
Գնա գտար քեզի ուչմիչ:
ՖՆՄ. 624

1—2· Ջալին քընարը խամիչ,
Տալնակը բոներ ի միչ:
ՖՆԳ 677

2563

Բաժն ի (ն)ման եր գյալու կամիչ,
Սիրան ի բաղչա, ծծերն եմիչ·
Կը գամ, պաղնեմ կարմիր եբես,
Թ՛ասուաձ կ՛սիրես, չելնես գիմիչ·
ՓՇ 28

Տես՝ Տնեն ելար, կայնար տանիս:

***

Ջալիրնեըը կար գամիչ,
Տես՝ Բաղչի բոլոր գամիչ ա:

2564

Սիրտդ բաղչա յեր, ծծերդ ի յեմիչ·
Ախ՛ երթանք ալըչ–վերիչ·
Նո՛ր առներ ասուաձ իմ հոգիս:
ՀԺԵ 49

***

Ջալիրնին կ՛ըլլի գամուչ,
Տես՝ Բաղչի բոլոր գամիչ ա:

2565

Դուն սիրուն, խոսքերդ անուչ,
Աչքերդ կըլմանին նուչ·
Դուչմանի վեչ խոսքերը
Եղան սրտիս ծակոդ փուչ:
Տի 161

2566

Իմ անուչ, իմ անուչ,
Դու կըլմանիս Թառլան դուչ:
(Կրկնակ)
Տի 204

Ծառի տակի հովն անուչ,
Ալբուր կ՛ելներ, խամն անուչ·
Ա՛յ նանի, քեզ եմ ասում,
Սիրած յարի ձենն անուչ:
ՀԺԵ 114

***

1—4· Ծառի տակի քունն անուչ·
Ալբուրն ելև, ջուրն անուչ:

www.naregatsi.org

2567

Լուսնակ գիշեր, հովն անուշ,
Երեսդ կարմիր, թուշդ անուշ։
ՀՀ 312

***

Լուսնակ գիշեր, հովն անուշ,
Ճես իմ սիրած կառնեմ, պադն անուշ։
ՀԺԵ 53

***

Լուսնակ գիշեր, հովն անուշ,
Սրտի սիրածն եր անուշ։
ՀԺԵ 138

2568

Լուսնակն հովեց, հովն անուշ,
Սիրականիս քունն անուշ.
Լուսնակն ելավ երկինուց,
Հով այվանի քունն անուշ։

Հոտաղ մալեր կ'արածա,
Մաճկալ գլոխ գրած ա.
Գիլգիլ քամին կը փչա,
Մեր մաճկալի քունն անուշ։
ԱՔ 441

Համմա. հայտանի յերգը.

Լուսնակն անուշ, հովն անուշ,
Շինականի քունն անուշ.
Ծադեց լուսնակն երկինուց,
Հովըվի վոդն եր անուշ։

Հոտաղ յեղներ կ'արածա,
Մաճկալ պատկեր, քունն անուշ.
Զըղզըղուն քամին կը փչե,
Ծովային հովն եր անուշ։

Դաշտեր, ձորեր մրնջեր են,
Գրեր գլղյան, ձենն անուշ.
Հավքեր թառան իրենց բուն,
Բլբուլի ատդն եր անուշ։

Ամմահական հոտ բուրեր,
Քաֆուր վարդի հոտն անուշ։
ԱՄ 288

2569

Ամպն եր երկինք, հովն անուշ,
Սիրականիս քունն անուշ։
Ամպն եր երկինք, հովն անուշ,
Յար խորոտիկ, պադն անուշ։
ԲՆԱ. 739 հտ.

2570

Բադի միջի սերն անուշ,
Աղբոր պահած քուրն անուշ.
Մերիկ Ջան, մի'ք մեղդրե,
Սրտով սիրածն եր անուշ։
ՀԺԵ 114

2571

Աղբյուր գացի, ջուրն անուշ,
Ծաղիկներու հոտն անուշ։
Բոթոջիս (?) թալին (?) թազա,
Աղջի, իմ յարը քեզ մազա։
ԱՔ 139

2572

Ճես թուղթ եմ խազում,
Ջեհինըս պիլո,
Աղջիկըդ կ'առնեմ,
Քոչոյի փիլո։

2573

Հավա՛ր, Ջուլո, մադա՛թ, Ջուլո,
Քեզի տեսա, վառա, Ջուլո.
Բացվիր, բացվիր, բացվիր,
Բացվիր, իմ վարդ Ջուլո։
(Կրկնակ)
ՀՄԽԱ. 38

Հավար Ջուլո, Մադաթ Ջուլո։
Սանի գյորդըմ, յանդըմ, Ջուլո։
(Կրկնարկ)
ՔՀ 173· ՏԽ 243

www.naregatsi.org

***

Ճանըմ, յանըմ, յանըմ Զուլո,
Սանի դյորդըմ, յանդըմ Զուլո.
ՀԺԵ 55
1. Հավար Զուլո, հավար Զուլո:
ՀԺԵ 55

2574

Ֆվորա անունը Շողո,
Են տղին կ'առնեմ, անունը Ցեղո:
ՍՖ 337

2575

Դելիլո, դելիլո, սեյրանո,
Ջեմալ բաժիդ հեյրանո.
Դելիլո, դելիլո, ջանիման,
Ցար չեմ տեսել քեզ նման:
(Կրկնակ)
ՎՍԲ 56

***

Դալիլո, դալիլո, սեյրանե լոլո,
Կոսիկ ի հեյրա մեյրանո.
Դալիլո, դալիլո ջանըման,
Ցար չեմ տեսեր քեզ նման:
ՎԺԵՍ. 7

2576

Ախբ, վարսո, դնա, վարսո,
Դուն եղնիս ինձի հարսո:
(Կրկնակ)
ՍԵ 204

2577

Ֆուրիկըն եկավ, անունը Ջամո,
Ոգլիկը կ'առնեմ, Ղզրայի Նավո:
ԿԺԵ 54

2578

Ա՛խ Մարո, դուն վա՛խ Մարո,
Սրտիս խաթուն դուն Մարո՛,
Ֆու կրակովդ այրեցա,
Ոևվ աչքերիդ մարեցա:
ԲՆԳ 491

Ջ.

2579

Համբուրել եմ մեր սուրբ խաչ,
Առել եմ մենծ սրբի աչ.
Սուրբ Կարապետ դորավոր,
Եկել ընկել քո առաջ:
ԲՍ 125

***

Վարագա սար բացվել կակաչ,
Տես՝ վարագա սար թուսե բրինձ:

2580

Մթնել ա մթնճանաչ,
Դրբանդա քոլըն կանաչ.
Հրես յեկավ իմ յարը,
Ալ հեսկի, ծուխը կանաչ:
ՍՋ 374

***

Մթնալ ա մթնաճանանչ,
Ջեվինջի քոլը կանանչ.
Հրես յեկը (եկավ) իմ յարը,
Բեղերը արնակալած:
ՍԳ 264. ԲՍ 151

***

Մըթնեն ա մոթնաճանանչ,
Վարանդու քոլն ա կանանչ.
Հրես յեկավ իմ յարը,
Բեղը թոխ, ոսկապը կանանչ:
ՍԺԹ 85

[Մթին ա մթնաճանաչ,
Վարանդու քոլն ա կանաչ.
Հրես յեկավ իմ յարը,
Բեղը թուխ, կոսբանդը կանաչ:]

2581

Ջաղացի դուռը կանանչ,
Դուս կուգամ համանչ-համանչ.
Խորասան յեսիր սլիտի,—
Իմ սիրածին նշանած:
ՍԳ 267

www.naregatsi.org

Ինամ ջաղաց, դուռը կանանչ,
Նի կը մանեմ համանչ-համանչ.
Ախորտանում յեսիր պիտի,—
Իմ սամունք յարին նշանած։

ԱԺԲ 89

***

Ջաղացիս դուռը կանանչ,
Դուրս կուգաս ամանչ-ամանչ.
Ջուխտ ու կենտ կապիդ մեռնեմ,
Մինն ալ ա, մինը կանանչ։

ՌՄ 125· ՏԽ 241·
ԲՍ 133

2582

Գուլպա կ'անեմ, տապ կանանչ,
Ման կըգամ համանչ համանչ.
Ով ուղի վոչ՝ յարըս գա,
Վոչ կապի կարմիր-կանանչ։

ԱՋ 378

2583

Ծառիս տակին երկու ղոչ,
Մինը փընջած, մինը վոչ.
Փառքիդ մեռնեմ, ա՛յ ասուված,
Մինին կըտաս, մինին վոչ։

3՝· Ասուված, մեռնեմ դարդյահիդ,
3· Ասուված, դիմանիդ մեռնեմ։
1 3· Ծառատակին Ջուխտ ըմ
ղոչ...
Ասուված, դարդյահիդ մեռնեմ։

ԹՄ 116· ՏԽ 216
ԲՍ 151

1 3 4· Ծառիս տակին երկու ղոչ...
Մեռնեմ ասածու մուրմախին,
Մինին կըտաս, մինին վոչ։

ԱԺԱ. 62

Տանըտակին երկու ղուչ,
Մինը թամբալ, մինը վուչ.
Ասուած, հո՞ւնց ասուած ես,
Մինին տամ ըս, մինին վուչ։

ԱԺԲ 87

Տես՝ Ծառի տակը կեցել եմ։

2584 ա·

Բաղչո քաղաք ձորի մեջ,
Իմ յար գուա քարի մեջ.
Հար յե՞ք կենանք վախե վախ,
Աբի աննենք առ ու փախ։

ՀՀ 321 հա·

2584 բ·

Ախլեֆիլ ես փարչին մեջ,
Գնա նատիր բաղչին մեջ.
Ես իմ յարըս կըճանչնամ,
Հարիր հազար մարդոց մեջ։

ԲՆԱ. 332

2585

Դու ելեր ես, կ'երթաս կանդառ,
Ծամերդ ուսերդ ելե խանդար,
Ցես քեզ սիրեմ, քոզ զարկին չանդալ։

ՔՀ 176

Դիլբարն ելեր կ'երթեր կանդառ,
Ծամեր ուսերկեր խանդալ-մանդալ,
Չես քու սիրուն զարկին չանկալ։

ԱԵ 194

2586

Մեր գուռնը խնկի ծառ,
Ձեր գուռնը խնկի ծառ,
Խնկենին ա բերել բար,
Իմ խորոտիկ պատիկ յար։

ՀՄԽԱ. 12

3 4· Խունկըն ա բերել բար,
Պըտաիկ խորոտիկ իմ յար։
4· Խորոտ-մորոտ պատիկ յար։

2587

Մեր գուռնը խնկի ծառ,
Նախշուն բլբուլ վրեն թառ.
Երթար ու գար, չորոր տար,
Սիրուն յարին որոր տար։

ՀՄԽԱ. 12

www.naregatsi.org

2588

Մեր դռանը խնկի ծառ,
Մարջան բլրուլ վրեն թառ,
Գնար ու դար չվին տար,
Անուշ յարի թևվին տար:
ՀՄԽՄ. 12

***

Մեր դռանը ուռի ծառ,
Մարջան բլրուլ վրեն թառ,
Երթար ու դար, չորոր տար,
Կարմիր խնձոր թալեմ, տար:
Ա.Դ. 176

2589

Մեր դռանը խնկի ծառ,
Վռանկի բլրուլ վրեն թառ,
Կարմիր խնձոր անել տար,
Ալվան ծաղիկ տանել տար:
ՀՄԽՄ. 12
4. Վարդի ծաղիկ քաղել տար,

***

Մեր դռանը ուռի ծառ,
Վռանկի կաքավ վրեն թառ,
Երթար ու դար, չորոր տար,
Ալվան ծաղիկ տանել տար:
Ա.Դ. 166
3 4. Երթայը ու դայը, որոր տայը,
Ալվան ծաղիկ տանել տայը:
Ֆ.Հ 161
2. Սալամ կաքավ վրեն թառ:
1 3 4. Տանս տակին խնկի ծառ...
Գնար ու դար թևվին տար,
Ալվան ծաղիկ տանել տար:
Ս.Ջ 376

***

1—4. Մեր դռանը խնկի ծառ,
Խնձոր թալեմ, արի տար:
ԿԺԵ 33

2590

Նախրատուփին ուռի ծառ,
Խնձոր դեմ, արի՛ տա՛ր.
Ուրբաթ, շաբաթ քեզ մոհլաթ,
Լուս կիրակի արի տար:

1. Նախրատուփին խնկի ծառ:
Ֆ.Հ 166. ՏԽ 248
1. Նախրաջորա (?) խնկի ծառ:
ՀԺԵ 133
1. Նախրատուփիկ ուռի ծառ,
1 2. Նախրատուփին խնկի ծառ,
Խնձոր թալեմ, արի՛ տա՛ր:
Ա.Դ. 166
1 4. Նախրաղնին ուռի ծառ...
... Գալ կիրակի արի՛ տա՛ր:
Ա.Ը 134
1 2. Նախրի ջադա (?) խնկի ծառ,
Խնձոր թալեմ, արի՛ տար:
Ա.Ը 144

***

Տանս տակին խնկի ծառ,
Վռանկի կաքավ վերան թառ.
Ես կիրակի քեզ մոհլաթ,
Են կիրակի հոդիս ա՛ռ:
Ա.Դ. 115

2591

Նախրաղնեն ուռի ծառ,
Խնձոր թալեմ, արի՛ տա՛ր.
Խնձորի կես խածած է,
Զորս բոլոր արծաթած է:
ՀՀ 312 հա.
3 4. Խնձորի կես խածուկ եր,
Զորս թարաֆ արծըթուկ եր:
Ա.Ե 189
3 4. Խնձորի կես կծուկ եր,
Զորս դլուխ արծաթուկ եր:
ՀԺԵ 128
3 4. Խնձորի կես խածուկ եր,
Ցարոջ դռտին դրած եր:
Ա.Ե 192. ԲՍ 156

***

Նախրաղնեն ո՛ւռի ծառ,
Նախիր տանեմ, էլնեմ ծառ.
Խնձոր թալեմ, արի՛ տա՛ր.
Խնձորի կես կխուկ եր,
Զոր դոշեն արծըթուկ եր,
Մեջ երամին փաթթուկ եր,
Ցարոջ դռտին դրուկ եր:
Ծ.Վ. 46

www.naregatsi.org

***

Մեր դուռ, ձեր դուռ խնկի ծառ,
Նխշուն բլբուլ վերին թառ,
Կ'երթեր, կուգեր, չորս տար,
Նորոտ յարոջ բարով տար:
Ինձոր թալեմ, արի՛ տար.
Ինձորի կէս կծուկ եր,
Կող–բոլոր արծրծուկ եր:

ԾՎ 55

2592

Նախարարնեն ուռի ծառ,
Ինձոր թալեմ, արի՛ տա՛ր.
Ինձորի կէս խածած եր,
Չորս բոլորն արծաթած եր.
Աղբերս ուղեց՝ չուվի,
Անուշ յարի դրկած եր:

ՌՄ 104

***

Ջաղլի փողնի ուռի տակ (վ. ծառ),
Ինձոր կիսեմ, արի՛ առ.
Ինձորի կես կրծուկ եր,
Չորս գոյշեն արծաթուկ եր.
Աղբերս ուղեց՝ չուվի,
Ճարոջս համար պահուկ եր:

ՎԺԵՐ 6

***

Ինձորի կես կխուկ եր, վա՛խ,
Չորս գոյշեն արծթուկ եր.
Աբերին ելով ուռի ծառ.
Ինձոր թալեմ, արի՛ առ.
Ինձորի կես կխուկ եր, վա՛խ,
Մ՛խ անես, յարիս տված եր:

ՎԺԵՐ 11

Համա. Ինձոր ունիմ կծած ա։

2593

Ջաղլի համբին ուռի ծառ,
Ինձոր թալեմ, արի՛ տար.
Ճերքոր եղա քեզի յար,
Գնա թալին, արի՛ տա՛ր:

2594

Ջաղլէ բախչեն ուռի ծառ,
Եղո՛, արի ինձի տո՛ռ.
Բալաբանչու թարկը տուր,
Մառվեր եմ, խաթրս ա՛ռ:

ՀԺԵ 122

2595

Մեր դռան ըղաքին բարու ծառ,
Ելի խոսքը գարդ եղաւ.
Ենքան եկան, գնացին,
Սիրած յարը յետ եղաւ:

ԱԺՄ 57

1 3 4. Տանս տակին բարտի ծառ,...
Հէկլը եկան, գնացին,
Սիրած յարս յեղ եղաւ:

ԱԺՄ 61

2596

Մեր բաղումը նռան ծառ,
Ջուխտ նռները վրեն թառ.
Քու ջուխտ նռան յես մեռնեմ.—
Մինը քաղե՛ր ու ինձ տա՛ր:

ԱԺՄ 57

2597

Բաղչի մէջ կա երկու ծառ,
Տղա արի ինձի տա՛ր.
Ասրծուն մատաղ կ'անեմ
Երկու շիշակ, երկու գառ:

ՏՄ 171

1. Բաղիդ մէջ կա երկու ծառ:

ԲՄ 151

2598

Տարին տասվերկու ամառ
Ինձորնին թառամի քամար.
Մեկ տանի՛մ յարոջս համար:

ԲՆԳ 123

www.naregatsi.org

2599

Առավոտուն ճրագ վառ,
Աստված սիրես, դու ձիկ ա՛ռ.
Բաղքե քաղաք առ ձիկ առ՛ը,
Մեկը չգա մեր հավաթ:
ՎՄ 30

2600

Առավոտման ճրագն ի վառ,
Դու նմանիս դոզանի դառ,
Աստված սիրես, արևկ ձիկ ա՛ռ:
ՊՎ 95
2. Դու կումանիս դոզանիս դառ,
ԺԽ 81
1 2. Իրիկվոբն ճրագն եր վառ,
Դու կը մաներ դոզանի դառ:
ՋՔ 21. ՀԺԵ 90

2601

Տան քով անցա, ճրագն եր վառ,
Դու նման ես դոզանի դառ,
Վորբևվերցի՛, արի դիս ա՛ռ:
ՖՀ 174. ՏԽ 243

***

Առավոտյան Թուներ վառ,
Գլուխ կապեր խառ ու մառ,
Վորբևվերցի՛, դիս ի ա՛ռ:
ՍՔ 444. ԺԽ 81

Առավոտուն Թունդեր վառ,
Վիճակ կը մաներ դոզանի դառ,
Վոր կ՚որբևվերնաս, արի դիս ա՛ռ:
ՀԺԵ 127

***

Առավոտուն Թուներ վառ,
Դու կըմանիս դոզանի դառ.
Գյուլլի յաշմագը և բուրդն խառ,
Վորբևվերցի՛, ինձի ա՛ռ:

***

Բարձր կուսը, մանդը քար,
Դու կըմանիս դոզնի դառ,
Վորբևվերցի՛, ինձի ա՛ռ,
Փաթթըվինք, եղնինք մեկ յար:

2602

Առավոտուն Թուներ վառ,
Սիվտակ լաչիկ խառ ու մառ,
Կարմիր սուլթդ թառ ու մառ,
Դու կընմանիս դոզանի դառ:
ՎՄ 29. ԺԽ 82

1—4. Առավոտուն Թունդեր վառ,
Լաչակ Թալե խառ ու մառ,
Կըմանիս դոզանի դառ:
ՋՔ 22. ԺԽ 81

1—4. Իրիկվան Թուներ վառ,
Յաշմագ կապեր խառ ու մառ:
ՀԺԵ 195

2603

Արա՛գ, խոսի՛, յեղու ա՛ռ,
Դու իմ յարիս խաբար տար.
Աստ՝ յես հալումաշ եղա,
Շուտով արի ձեր տուն տար:
ԲՍ 137

2604

Երկու ամառ, իրիք ձմեռ,
Հերիք ձիկ անես կիսամեռ.
Գիշեր ցերեկ քո կարոտով,
Որ չեմ տեսնե ցամաք աչքով:
ՎՄ 61
2. Հերիք անես ձի կիսամեռ:
ԺԽ 26

2605

Սիրող ելե, կայնե ի դուռ,
Մեկը բարակ, խանչլի բուռ,
Գոտին զարկե Շիրվանի նուռ:
ՀԺԵ 147

***

Աչխեն ելե, կայնե փոն–դուռ,
Մեկը նման ի խանչլի բուռ.

Խորտա եր մեր Աչխեն, և ա՛յնե:
ԲՆԱ 566

www.naregatsi.org

2606

Ամանդուտ կայնէ ժամի դուռ,
Գոտին դարկէ վանա նուռ,
Մեկ կ'իշխէ, մեկ չորրա,
Տեսնողէ սիրտ ա՛որրա:
ՏՀ 202

2607

Կայներ իր դարկայի դուռ,
Ձեռդ թալիր գամի բուռ.
Կանչէր, սիրիր ու չառար,
Արեվդ ըլնի ժուռ ու մուռ:
ՀԺԵ 111

Տնեն ելար, կայնար ի դուռ,
Մեջդ ի բարակ, խանչալի բուռ.
Գամին եզար, եառու չուռ–մուռ,
Ցես քո սիրուն ավդալ ու ծուռ:
ՎՍՍ. 41· ԺՀ 85· 92

1—4· *Տնեն՝ ելար, կայնար ը դուռ,*
Մեջդ ի բարակ, խանչալի բուռ.
Ձիկ ել արիր ավդալ ը ծուռ:
ՆՀԳ 46

1—4· *Տնեն ելար, կայնար ի դուռ,*
Քաժդ նամանի խանչալի բուռ.
Գամին կուտեր քե չուռ ու մուռ.
ՊՎ 96

1—4· *Տնեն ելար, կայներ ես դուռ,*
Մեջդ ես գարկեր ջուխտակ ի նուռ,
Ցես քո սիրուն սավդալու ծուռ:
ՀԺԵ 48

1—4· *Դու կաններ ես դարկ(յա)հի դուռ,*
Մեջդ (ն)մանի խանչ(ա)լի բուռ,
Ձես ըրեցիր սավդա(լ)ու ծուռ:
ՔՀ 175· ՏՀ 244· ԺՀ 84

1—4· *Տաննեն ելավ գարգալի դուռ,*
Մեջկունք ման ել խանճարի բուռ,
Ընեց գիսիկ սավդա ու ծուռ:
ԲՆԳ 650

2608

Դու ելել ես, կայնել ես դուռ,
Մեջդ բարակ, խանչալի բուռ.
Քո հոգն ու մոր աչքերն է կուր,
Տղեն տեսավ, աղջիկն եառուր:
ՔՄՎ. 22· ԺՀ 85

2609

Դու ելեր ես, կայներ ես դուռ,
Քո մեջք գարկիր ջուխտ ըմ նուռ,
Աստված սիրես, ձի պագ ըմ տուր:
ՔՄՎ. 29

***

Տնեն ելար, կայնիր իս դուռ,
Գարկիր իս քու մեջք ջուխտակ ըմ նուռ.
Աստված սիրիս, ամեն խատին պագիկ ըմ տուր.
Թե դու չտաս, աստված քի ծուռ:
ՇՎ. 36

2610

Ցես քե մեռնիմ արդալի ծուռ,
Բաս ա կան դաս չիվար ու ծուռ:
ՀՀ 305· ԺՀ 25
Տես՝ Տ'ուզնեմ սարեր, սկյրան տ'ենեմ:

2611

Բաղչումը կա մի մենձ ուռ,
Ձեր տան դուռն ա համբի դուռ,
Թե Գեղարդը կըսիրես,
Մի Թողնիլ չիննքա ծուռ:
ՏՀ 198

***

Գեղով կ'ըսեն՝ քո յար ծուռ,
Տես՝ Գեղով ըսին՝ քո յար ծուռ եր:

2612

Գալի բոլոր չոք ըմ չամուռ,
Արշակի մոր սիրտն եր մըմուռ:
Շորորա՛, Սալաթ, չորորա՛...
ՋԲ 23

www.naregatsi.org

2613

Երեվանու բերին նուռ,
Բերին թափին ժամի դուռ.
Ժամի դռնեն դուս կու գա,
Շամդանի պես լուս կուտա:

ԱԴ 98· ԲՍ 145

Տես՝ Ժամի դռնեն դուս կըգաս:

2614

Սարերը սարսուռ,
Ջրերը մամուռ,
Սալդաթատիրոջ
Սիրալեն ա մրմուռ:

ԺԽ 20

2615

Ձայլի ափը մանդր ուռ,
Սիրած բռնելը չատ մրմուռ.
Աչխարհ ասաց՝ տղեն ծուռ,
Իմ սրտի մեջ նուր ու դուր:

Տես՝ Վանքի բոլոր մանա նուռ ե:
Տես՝ Գեղով ըլեն՝ քո յար ծուռ եր:

2616

Խաղ ասելով մարդ կըգաս,
Աբեվի պես լիս կըտաս,
Ի՞նչ կըլնի, վոր մի որ ել՝
Խոլվախտ վախտը մեր տուն գաս:

ՏԽ 213

2617

Ժամի դռնեն դուս կըգաս,
Աբեվի պես լուս կը տաս.
Իմ իլդարը քեզ հետ ա,
Դու իլդարից դուս կը գաս:

ԺԽ 60

Ժամի դռնեն դուս կու գըներ,
Ցանարի պես լուս կու տեր.
Ցես իլդարի կայնած ի,
Դու իլդարեն դուս կու գեր:

ՀԺԵ 110

2618

Ժամի դռնից դուրս կըգաս,
Ձրագի պես լուս կը տաս.
Ինձի մտահան չանես,
Թե սիրում ես՝ մոտս գաս:

ՏԽ 208

Ժամի դռնեն դուս կըգաս,
Ձրագի պես լուս կըտաս.
Ինձի մտահան չանես,
Թեզ Թեզ դու իմ մոտս գաս,

3· Ինձի մտահան չանես:

ՌՄ 110· ԱԴ 167

Տես՝ Երեվանու բերին նուռը:
Տես՝ Ժամի դռնից դուս եկա:

2619

Լուսնակ գիշեր դուս կը գաս,
Ձրագի պես լուս կը տաս.
Ցես իմ իլդար ավել եմ,
Դու քո իլդար յե՞րբ կը տաս:

***

1—4· Լուսնակ գիշեր դուս
եկա(ք),
Ձրագի պես լուս եկա(ք)
[Վ· ավար]:

***

Ժամադռնեն դուս կու գաս,
Ձրագի պես լուս կու տաս.
Ցես իմ մեյլը ավեր եմ,
Դու քո մեյլը յե՞րբ կուտաս:

ԱԴ 934

2620

Ա՛յ ափը դաս, ափը գաս,
Մեծ զազանի քափը գաս.
Վոր դու բանից խոսացիր,
Բոյովըդ մեկ տափը գաս:

ԱՋ 377

www.naregatsi.org

1 3 4· Հափը դաս, հափը դաս...
Վոր ինձ անում անիս, տանիս վոչ,
Ջիանդ դուս տափը դաս:
ԱԺԼ 29

1 3 4· Հա՛յ ափը դաս, ափը դաս...
Թե ինձ ուզես, յետ վազես,
Ջիանը դուս տափը դաս:
ԱԴ 114

2621

Նչան աղա, տան աղա,
Սամուր կապալոը աղա.
Վեր պատերաց չուռ կու դաս,
Նաղլի չաքար կուլ կու տաս.
Հրմեն դանին որ տուն դաս,
Ամբաճ դարդիս հավ կու տաս:
ՎՍՍ. 42

2622

Կարմիր դինին լցի թաս,
Ջուխտ ըմ դրի ֆինո ֆաս.
Ջարկի դինին թափեցի,
Ջահել յարիս խաբեցի:
Ցես մե պատիկ յար ունեմ,
Անտեր դլխիս ճար ունեմ.
Վոլ իմ յարին աչք դնի,
Ատամանդ ուր (իր) արեմն տանի:
Ջահել աղջիկ եմ յար տուի,
Մրկած սիրուս ճար արի:
Լե դոռ լե–լե, լե դան մարունե:
ԾՎ 56

***

Կարմիր դինին լցի թաս,
Ցարիս դլխին (դլխուն) ֆինո ֆաս.
Ջարկի դեսին թափեցի,
Ազապ յարիս խաբեցի:

3 4· Ջարկի դինին թափեցի,
Ազապներին խաբեցի:

2623

Կուզեմ դնեմ ազամնու թաս,
Լավո՛ ջան,
Կուզեմ եղնեմ բռնի հարս,
Լավո՛ ջան:
ԾՎ 49

2624

Կարմիր մահուդ, կանաչ աստառ,
Քեզ բռնելու ունիմ հավատ.
Քեզ համար չինեմ վոսկի կոֆտա,
Մեջը դնեմ, դայիմ կենաս:
ՎՄԲ 68

2625

Ցես վերեն կու դայի, նատիր ես,
կուլաս,
Ջեռքդ ծծիդ դնիս, ա՛ի ենես ու
լաս.
Թե վոր ինձի չառնիս, դոներն
հաց մուրաս:
ՏԽ 96

Տես՝ Ցես սարեն կուդայի, դուն
դուռը բացիր:

2626

Դու մտեր ես ծով, կը լողաս,
Ելլեր ես ափերը, կը դողդոջաս.
Քանց նուան հատիկ կը չողչոջաս,
Իմ հին դարդեր իրար կուտաս:
ՎՍՍ. 62

Տես՝ Ուսում° կու դաս:—
Աբաեն, կալեն:

2627

Մեր տան յետեվ քաւասուն կարաս,
Քառասուն կարսի դինին եր խաս,
Ոսկե դյուդյում, արծրմեն թաս,
Ամեն թասին պագիկ ըմ (վ. մի,
մը) տաս:
ՔՀ 177· ՌՄ 87·
ԺԽ 67

www.naregatsi.org

***

Մեր տան հետեվ տուն մի կարաս,
Չեր տան հետեվ տուն մի կարաս,
Ամեն կարսի վրեն եր խաս,
Ոսկի դյուդյում, երծաթե թաս,
Ամեն թասին պաղ մը կուտաս:
ՖՀ 178· ԺԻ 67

***

Մեր դան առաջ քառասուն կարաս,
Չեր դան առաջ քառասուն կարաս,
Քառասուն կարսի վրեն ե(ր) խաս,
Ամեկ կարսեն մեկ թաս խաս.
Ամեկ թասին մեկ պաղ խաս,
Թե վոր չիտաս, դու գոթենաս:
ԱՀ 443· ԺԻ 68
4—6· Ոսկե դյուդյում,
արծաթե թաս,
Ամեն կարսեն մեկ թաս մը տաս,
Ամեն թասին մեկ պաղ մը տաս,
Թե դու չի տաս, դու գոթենաս,
Գոթենաս ու վորբևվերնաս:
ԺԻ 68
Հմմտ. Ծառի տակի պաղ աղբուր:

***

Մեր տուն, ձերուն քառասուն կարաս,
Քառասուն կարսին վրեն եր խաս,
Չեր մեկ կարսեն կիթխան մը տաս,
Չեր մեկ կիթխին դուռուչ մը տամ,
Չեր մեկ դռուչին պաղեկ մը տաս:
ԲՆԳ 471

***

Մեր դան առաջ քառասուն կարաս,
Քառասուն կարսի վրեն եր խաս,
Գրեն լցեմ արծրթե թաս,
Համեն թասին պաղիկ ըմ տաս:
Դերիկո, հոպ նարս, Դերիկո:
ԾՎ 44

***

Մեր տան յեսեվ քառասուն կարաս,
Քառասունին ել գրեն ե գարս.
Մեկ յես համեմ, մեկ պղտիկ հարս,
Գրեննես, որհնած գրեննես:
ԲՆԲ 572

2628

Մեր տան վերեվ քառասուն կարաս,
Քառասուն կարսին գրեն եր խաս.
Դունչս վրա դնեմ՝ կկլաս,
Թե յես տանեմ, սիրաս կուլաս:
Խտտ. 50

2629

Գլուխն եղիր ֆինո՛ ֆաս,
Փուսկուլն ի կախ, չորեր խաս,
Կարմիր մարջան վեր բկին,
Շանորդիք Խոզ Ծկակին:
ՏԽ 202

2630

Հերի՛ք, նամանըդ հո՛րդ ես,
Աչք ու քիսապատրդ մո՛րդ ես.
Սիրեցի, ըսի՝ առնեմ,
Ցալակը կոտրեց մեջքըս:
Ղաչանակ ես, Հերիքո՛,
Տնկոզ ես, Հերիքո՛,
Եչխով ես, Հերիքո՛:

2631

Համ որդակ ես, համ զազ ես,
Տեղն ու տեղ ոչինչագ ես.
Որդակ ես ու դյուլն ես,
Ջեյրան ես ու չուլն ես:

2632

Ա՛յ ապա, խի՞ չատ չիտակ չմալ ես,
Հարպագ ծանդր ա, մեջքդ ճմալ ես,
Քու ես նախշուն չալչալ աչքերովդ
Արունս խմալ, խելքս տարալ ես:
ԱԺԽ 42

[Ա՛յ ապա, ինչ չատ չիտակ
ընճյուղ ես,
Հարպագ ծանդր ե, մեջքդ ճկել ես.
Քու այդ նախշուն չալ չալ աչքերովդ
Արունս խմել, խելքս տարել ես:]

www.naregatsi.org

2633

Աչխարքի մեջ մարալ ես,
Եչխովդ հոգիս հանալ (հանել) ես.
Թե ինձի թայ չմնաս,
Ալամ դիտե՝ խարալ (խարել) ես:
ԲՄ 156

***

Ա՛յ տղա, ալ ու վալ ես,
Տես՝ Ա՛յ դու առն ու վառն ես:

2634

Հազի կապազ հագեր ես,
Ի՞նչ յետեվես ընկեր ես.
Գնա կորի՛, չան տղա,
Դու քու յարդ դաեր ես:
ՀՄ 459 հա.

2635—2636

Սեվ ելակը հագեր ես,
Բարդի տակը թեքեր ես.
Են որ քեզի ծեծեց,
Դու ենոր հետ եկեր ես:
ՄՋ 388

2637

Կարմիր չոպիկ հագեր ես,
Գուլմնի ակոս թաքեր ես.
Են որ հով չը ենե,
Ենոր մամը պագեր ես:
ՄՋ 388

2638

Սիպտակ ղեյրեն հագել ես,
Պաղաֆնելը փակել ես.
Գեղարդի դպաբրեն գաս,
Ցոթը տարի խարել ես:

2639

Աղջիկ, դու ի՞նչ բան ելեր ես,
Ծաղկյալ բուբաստան դարձեր ես.
Աբչալուսին դուս կու գաս,
Ամաղ առավոտյան դարձեր ես:
Իրավն ասա՝ ծա՞ղր կ'անես,
Թե՞ սաղ սրտով ձիկ կըհավնես.
Մե պաչիկ ըմ կուզեմ,
Վախենամ՝ պուճուճակդ ի մաժես:
Տարեր իս երեսիս հայեն,
Կորեր իս սրտիս փարղեն:
ՀԺԵ 43 հա.

2640

Եսոր լսեր եմ՝ քո դյոն փոխեր ես,
Ինձի թողեր ես, քեզ յար ճարեր ես.
Ամուսած մուբարաք, բարով վայելես,
Իմ մեղաց դիմաց մնաս սեվերես:
ՎՄԲ 41

2641

Երկա երկիկ եկել ես,
Երկամեսին նստել ես.
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա,
Ներհաս քունդ կտրել ես:
ԱԴ 162

Երկիկ երկիկ կռներ ես,
Երդըկի տակ կռներ ես.
Մերս քե աղջիկ չի տա,
Անուշ քունդ կտրեր ես:
ԱԵ 194

Երդկի վրեն թինկնել ես,
Երդկի կոճը բռնել ես.
Հերս քեզ աղջիկ չի տալ,
Ախտոս քունդ կտրել ես:
ՊԱՎ 106

***

Երդիկ երդիկ բռնել ես,
Երդկատակին կռնել ես.
Իմ նանը քեզ աղջիկ չի տալ,
Անուշ քունդ կտրել ես:
ՊԱՎ 112. ՌՄ 129

www.naregatsi.org

2· Երդկակոճին կռնել ես։
ՊՄՎ 114· ԲՀ 160

2· Երդկաճոթին կռնել ես։
ՏԽ 178

***

Երդիկ երդիկ կռնել ես,
Երդկա փեսեր (վ· կոճեր) բռնել ես.
Իմ նռնին քեզ աղջիկ չի տա,
Անշահ քունդ կտրել ես։

4· Իզուր քունդ կտրել ես։

Երդիկ երդիկ երդնել ես,
Երդնակոճը բռնել ես.
Լսռեզ քեզի տեղ չկա,
Բաղցր քունդ կտրել ես։

***

Երդիկ երդիկ թռել եմ,
Երդկատակին կռնել եմ,
Անուշ քունս կտրել եմ,
Յարո՛, փեշդ բռնել եմ։

2642

Գնացել ես, եկել ես,
Մաչիկներդ մաշել ես.
Մաչիկներիդ, քեզ մատաղ,
Գառը մորից ջոկել ես։

ՍՋ 378

***

Գնացեր ես, եկեր ես,
Կոնդուրիքդ հագեր ես.
Մեռնեմ ձեռացդ չիբխին,
Գառը մորեն ջոկեր ես։

ՍՋ 387

Գնացել ես, եկալ ես,
Տրեխներտա կոկալ (կոկել) ես.
Ձեռիդ ճպատին (ճիպոտին) մատաղ,
Գառնը մորան ճոկալ ես (ջոկել ես)։

ՍԳ 269· ԲՍ 142

***

Գնացել իր, եկել իր,
Զարուխ գյուլբեն հագել իր·
Վոչ երնեկ քեզի, յար Ջան,
Գառը մորեն ջոկել իր։

ՀԺԵ 116

2643

Գնացել ես, եկել ես,
Վառներդ ցեխումը պոկել ես.
Խելքիդ գուրբան, ա՛յ տղա,
Դռատ ու դուշման ջոկել ես։

ՍԳ 261· ԲՍ 131

2644

... Դու ել գառու եկեր ես,
Գառու եկեր ես ձի տես.
Կարմիր խնճոր բերեր ես,
Դյուլ ըռհման բերեր ես։

ԲՄՎ 45

2645

Դռան գեմին կայներ ես,
Արչկան ձեռդ մաներ ես.
Քու գարդեր խնձի վառեց,
Խնձի տունն հաներ ես։

ՍԵ 192· ԲՍ 152

2646

Վեր ապրբին վոր կայներ ես,
Թուխ աչքդ թուխ դեղ դրեր ես.
Զիլիֆդ ճոդ–ճոդ ճոդեր ես,
Լաճերաց սիրան արուներ ես։

ՎՄԲ 45

123· Վեր ապրբին կայներ ես,
Թուխ աչք թուխ դեղ դրեր ես
Զիլիֆդ թել–թել խաներ ես։

ՊՎ 112

2647

Երդիկ երդիկ բռնել ես,
Երդկատակին կռնել ես.
Ձեն տվի, ձենս չատար,
Մատյամ խնձեն ջոռե՞լ ես։

ՌՄ 102· ԲՍ 152

www.naregatsi.org

2648

Մեր սան երդիկ կռնել ես,
Երդկա վեսին նստել ես.
Երդկա վեսեր ճաքել ես,
Դուշմանն տրաքել ես:

2649

Ա՛յ յար, ա՛յ յար, կռնել ես,
Մարա տպուխ բռնել ես.
Բարեվ տվի, առար վոչ,
Մատյար (վ. մատյամ) թարկս
տվի՞լ ես:
ՀՀ 161· ՌՄ 122·
ՏԽ 149

Վանքա հովին կայներ ես,
Մովի յայլուխ վռել ես.
Բարեվ տվի, դու չառար,
Մատյար թարդս տվի՞ր ես:
ԱՔ 343

1 2· Ժամի դռան կանգնել ես,
Մովի յաղլուխ բռնել ես:
1 2· Բանճր պատին կռնել ես,
Բանճր աղլուխ բռնել ես:

***

Ժամի դռռը թխկնել ա,
Ալման կաքավ բռնել ա.
Ձեն տվի, ձենս չառավ,
Ցարաբ թարկս տվի՞լ ա:

2650

Ա՛յ յար, ա՛յ յար, կռնել ես,
Մանշակի փունջ բռնել ես.
Բարեվ տվի, առար վոչ,
Ինձնից լավը պտել ես:
ԱՋ 372

2651

Հով այվանում քնել ես,
Ֆյալայալին բռնել ես.
Վարդի ջուրը կաթաց վրեդ,
Իմացար՝ քրտընել ես:
2 4· Սալամ կաքավ բռնել ես...
Իմացար, թե քրտնել ես:
ԲՄ 139

Հով այվանը քներ ես,
Ամպհովանին բռներ ես.
Վարդաջուր կաթաց վրեդ,
Իմացար՝ քրտըներ ես:
ՀԺԵ 109

Հմմտ. Հով այվանը մտել եմ:

Հով այվանին քնել ես,
Սալամ կաքավ բռնել ես,
Վրեդ թափի վարդի ջուր,
Իմանաս՝ քրտընել ես:
1—4· Հով այվանը մտել ես,
Ամպհովանին դռել ես:
ԿԺԵ 42

2652

Տղա՛, վխտ ծռել ես,
Ինձի համար մեռել ես.
Իմ երեսը տեսնողը
Շատ տգերքը ծռվել են:

2653

Ֆետղ դլխիդ ծռել ես,
Փյուռքյուլ վրեն փռել ես.
Ինչ արավ՝ փյուռքյուլն արավ,
Ջոռով ասվդի տեր արավ:
ՀԺԵ 110

2654

Բարակ ճամբեն մտել ես,
Կորցրածդ դռել ես.
Ձիթ արխալուդ չմաչես,
Ինձի մտեդ քցել ես:
ՌՄ 124
3· Ձիթ արխալուդդ չմաչես,
ԱԴ 170
3 4· Նոր վալեդ վոչ վայելես,
Ինձ քու մտից քցել ես:
ԱԴ 161
1—4· Բարակ առուն մտել ես,
Կարոս, պսակդ չվայելես:
ՀԺԵ 110

***

Բարակ ճամբա մտեր ես,
Կորուցածդ դտեր ես.
Ինձի մտեդ ձգեր ես,
Նոր առածդ չվայլես:

www.naregatsi.org

2655

Ջրի ղրաղին նստել ես,
Նախշուն ծաղիկներ դաստել ես.
Ինձ ուղարկելու վունդը
Ձեռիդ միչին դրստել ես:
ՏԽ 227

2656

Նախշուն ելակ կարեր ես,
կոճկիններդ չարեր ես.
Մեռնիմ դաստա քյաքյուվիդ,
Ալ ֆասը ծուռ դրեր ես:
ՍՋ 388

2657

Ջուխա քաչա դրեր ես,
Ինչի՞ ճիտդ ծռեր ես.
Ջուխա քաչեդ կարեցի,
կոճակինեդ չարեցի:
ԱՋ 387

***

Ալ Աբախչին դրեր ես,
Ինչի՞ ճիտդ ծռեր ես.
Բարեվ կուտամ, չես առնի,
Մտդամ ինձեն ջոբե՞ր ես:
ԱԴ 92

Տես՝ Երդիկ երդիկ բռնել ես,

2658

Ա՛յ ադա, կլորեր ես,
Սրտիս տիրապետեր ես.
Բլբուլի պես խոսելդ
Չիդյարս վառից երեց:
ԱԴ 103

2659

Լուսնյակ բոլորել ես,
Մազերդ ոլորել ես.
Ինձ մոլոր քցելով
Մեր տանից մոլորել ես:
ՏԽ 163

Տես՝ Մազերդ ոլորել ա,— և
Լուսնյակ բոլորել ա:

***

Չխլիֆներդ ոլորել ես,
Լուսնի պես բոլորել ես.
Մեր տունը եկած վախտդ
Ճամբիցը մոլորել ես:
ՏԽ 183

2660

Ժամի դուռը բացել ես,
Կանթեղը լվացել ես.
Իմ ոծվելու վիչերը
Մերս ու քիրս լացել ես:

2661

Տղա, դու յեզարած ես,
Մեր տնեն բեզարած ես.
Սարայ չինեմ, ջուլ քցեմ,
Աբի նստի, դազրած ես:
ՆՀՋ 87

1. Ա՛յ ադա, տասարած ես:
ԱԴ 115

2662

Ա՛յ ադա, յեղնարած ես,
Դու Ջանեդ բեզարած ես.
Քու հեբվա բլբուլ լեզուդ
Ես տարի լալ ե դառի:
ԱՀ 134

2663

Դու լուսնյակ բոլորած ես,
Ամման ինձոր կիսած ես.
Եչխիդ ջունուն դառած,
Ճամբիցը մոլորած ես:
ՏԽ 195

2664

Շատ բռունդ, չատ ճերմակ ես,
Ռուկդ լալ, կարմիր բակ ես,
Աչքով, ունքով մարդ կուխաբես:
ՋԲ 19

www.naregatsi.org

2665

Ինձ համար լուսնյակ ես,
Ցաղութից անպին ակ ես.
Աստըծու զաղաբին դաս,
Թե դուդ իմ դեմ փակես:
ՏԽ 191

1 4· *Ինձի համար լուսնյակ ես...*
... *Թե դուդ ինձ դեմ փակես:*
ԲՍ 130

2666

Գեղի միջին մենակ ես,
Լուսնյակ ու արեգակ ես.
Յերբե, յերդելուդ մեռնիմ,
Պատոնց բաղի սոխակ ես:
ԲՍ 128· ԲՍԴ 143

2667

Անհանդիստ թիթեռնակ ես,
Դու քո Ջանին կրակ ես.
Գինի էլ չատ ես խմուժ,
Մարդկութինից անտեղակ ես:

2668

Անհանդիստ ծիծեռնակ ես,
Դու քո Ջանին կրակ ես.
Շատ էլ մի հպարտացի,
Մի ծառայող մշակ ես:
ԱՔ 344· ԲՍ 142

***

Դու անթեվ թիթեռնակ ես,
Դու քու Ջանիդ կրակ ես.
Դու չատ մի հպարտացի,
Փեսաը ձեռիդ մշակ ես:

2669

Բարակ ես, բարուճակ ես,
Արեգական որինակ ես.
Քանց կաւեմաղ կըկակլվես,
Ջանց ձարեմաղ կըծարծրվես:
ՎԺԵՔ 17

2670

Դու պատիկ ես, բարուճակ ես,
Մեջ իմ սրտին ծաղիկը ես:
ԱԺԹ 105

2671

Ա՛յ աղջիկ, հրեշտակ ես,
Լուսնյակ ու արեգակ ես:
ԱԴ 164

Տես՝ Բոբիկ մի՛ քեվե, վուչ ա:

2672

Անդին Ջամահիը ակ ես,
Դու իմ դլխին ոսկե թագ ես.
Բեղի համար մեռնող ոգի՝
Դեմը հերիք դուռը փակես:
ՏԽ 80

2673

Գարնան սիրուն ծաղիկ ես,
Ինձ համար ազուռնիկ ես.
Դլխիս վրայ պատիս տուր,
Նախշուն-ֆեվ թիթեռնիկ ես:
ՀՄԽԱ. 31· ՏԽ 222

2674

Ցարիկս ա կայնի ոդի տանակ կես,
Միջկունքն ա գարկեր չալապու պես,
Բերեր դուր դուշման, կըղարկա
կոդպես:
ԱՔ 438

2675

Գացի, գացի, ճամբու կես,
Ա հեջա կապի ճալապու պես,
Աչքով կ՚ինեմ, արի տես:
ԱԵ 194

***

1—3· *Գացի, գացի ճամբու կես,*
Շալա կապի ճալապու պես:
ՀԺԵ 81

www.naregatsi.org

2676

Ելէր ես իգին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծերովդ չաքար կըմաղես,
Աչքիդ խանչալով սրտիկս կըդաղես։

ՀՀ 328· ԺԽ 91

Մտեր ես իգին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծերով չաքար կըմաղես,
Ալմաստ խանչալով դիմ սիրտ
կըդաղես։

ԺԽ 30

Տնեն ես ելեր, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծվերովդ (ծծերովդ)
չաքար կը մաղես,
Ալմաս(տ) խանչլուվ սրտիկս
կը դաղես։

ՊՎ 124· ՏԽ 121

Գնացեր ես իգին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծերով չաքար կը մաղես,
Ալմաստ խանչալով սրտիկս
կը դաղես։

ՀԺԵ 45

Կայներ ես իգին, խաղող կու քաղես,
Շամամ ծծերով չաքար կու մաղես,
Ալմաստ բիչաղով դիմ սիրտ
կու դաղես։

ՌՄ 58

***

Մտեր ես իգին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծվերով չաքար կը մաղես,
Ալմաստ խանչալով սրտիկս
կը դաղես,
Աչքով-ունքվերով դու ձի կը մաշես։

ՎՍՍ. 36· ԺԽ 90

***

Մտեր ես իգին խաղող կը քաղես,
Շամամ ծծվերովդ չաքար կը մաղես,
Ղաղչող մատներովդ մարգրիտ
կը չարես,
Թուխ թուխ աչքերովդ ձիկ ել
կը խաբես,
Ալմաստ խանչլուվ սրտիկս
կը դաղես։

ՆՀՋ 102

2677

Ելեր ես իգին խնձոր (խաղող)
կը քաղես,
Նորա չորս բոլոր կանաֆիլ չարես։

ՎՍՍ. 38· ԺԽ 30

2678

Քե մեղք չունես, անմեղ ես,
Մեր դեղին դյադի տեղ ես,
Հայլի լեղու չես պիտուք,
Փեսդ ձեռիդ հոտաղ ես։

ԱՖ 347· ԲՍ 134

2679

Տղա յես, աչքի չոզ ես,
Ի՞նչ իմանամ, թե դող ես.
Մի որ քեզ դոնաղ կըդամ,
Անուս պախարակող ես։

2680

Վերի սարից գալուս ես,
Շաքարե պես հալուս ես.
Բերանդ լեն մի՛ բանա,
Դու քու աղդով մալուս ես։

4· Դու քու աղդով մալուլ ես։
ԲՍ 130

2681

Պսակ(կ) աղջիկ, գալուս ես,
Մազերդ սգալուս ես.
Գեղարդի զաղաբին գաս,
Մխան ոսկուից հանուս ես։

ՊՍՎ 109· ՏԽ 189·
ՀԺԵ 124

www.naregatsi.org

3 4· Ամեն քեղի տեսնելուս՝
Ինձ մոմի պես հալում ես,

***

1—4· Պիճի աղջիկ, զալում ես,
Մաղերդ սղալում ես:
ՀԺԻ 119

***

Պատիկ աղջիկ, զալում ես,
Մամերդ սղալում ես.
Ամեն ինձի տեսնալուս՝
Շաքարի պես հալում ես:

2682

Պուճուր աղջիկ, զալում ես,
Մաղերդ սղալում ես.
Ինձի տեսնում, լալում ես,
Յետևես ընկնում, զալում ես:
ԱԴ 175

3 4· Խունջիկ–մունջիկ զալում ես,
Աչքով–ունքով անում ես:

2683

Պուճուր աղջիկ, զալում ես,
Մաղերդ սղալում ես.
Խունջիկ–մունջիկ մի՛ ըլնի (վ. եղնի),
Ինձ առնելու կամ ունիս:
ԱԴ 184· ԲՍ 130·
ՌՄ 89· ՏԻ 240

1 3 4· Պատիկ աղջիկ,
զալում ես...
Ինձ առնելու միտք ունիս,
Խունջիկ մունջիկ զալում ես:
ԱՋ 375

***

Աղջի, ինչքան զալում ես,
Մամերդ սղալում ես.
Միտք ունիս ինձ առնելու,
Խունջիկ–մունջիկ զալում ես:

2684

Կանաչ տեղը՝ բաղում ես,
Գարի միջին խաղում ես.
Կաքավի պես սորալով՝
Տղաներին դաղում ես:
ՀՄԽՍ. 40

Յայլու միջին խաղում ես,
Իմ ջիղյարս դաղում ես.
Կաքավի պես սորում ես,
Դու ինձ հալից հանում ես:

***

Կանաչ տեղը՝ բաղում եմ,
Յայլու միջին խաղում եմ.
Կաքավի պես սլլալով
[վ. Գանց կաքավ սուլուլ տալով]
Տղաներին դաղում եմ:

3· Կայնող մարդիկ, լավ աչեք,
4· Ախպաններին դաղում եմ:
3 4· Տեսնող չենլիք, լավ աչեք,
Ձես չան տպին դաղում եմ:

***

Թեղ եմ արել, մաղում եմ,
Ձեռքեդ բռնել՝ խաղում եմ.
Նատողներ լավ սեյր արեք,
Սաղդաբյաբին դաղում եմ:
ԲՍ 133

1 2· Թեղ եմ դարկե, մաղում եմ,
Բռնել ձեռքեդ՝ խաղում եմ:

2685

Նեղ քուչովը դնում ես,
Կոբցրած դնում ես.
Ձիթ ապրելդ չմաշես,
Ինձ մտիդ հանում ես:

1 4· Նեղ քուչովը եթում ես...
... Ինձ մտիդ քցում ես:

Տես՝ Նեղ քուչեքը մտել եմ:

www.naregatsi.org

2686

Քեզ չեմ թողնում, դնում եմ,
Ձեն չեմ տալիս, քնում եմ.
Ենքան անքուն եմ կացել,
Նստած տեղդ մնում եմ:

ՏԽ 257

2687

Աղջի՛, բլնեղ կաղրա յես,
Տեղն ու տեղը սոխատա յես.
Աղջի՛, բախտդ բացվել է,
Վախտ ու վազեդ լցվել է:

ՌՄ 99

2688

Աղջի՛, դոնեի կաղրա յես,
Մատն գալովդ կոխատա յես.
Երանելի քո տիրոջը,
Տեղն ու տեղը սոխատա յես:

2689

Պըտիկ ես ու բալա յես,
Կաբմիր վարդից թաղա յես.
Են որին դուբրան կ'ըլնեմ,
Վար մեր տանը վեհատ յես:

***

Պըտիկ ես ու մատա յես,
Կարմիր վարդից թաղա յես.
Են որին մատաղ կ'ըլնեմ,
Վար դու մեր տանը կ'ըլնես:

2690

Հոտով ռեհան-մարդա յես,
Ամեն ծաղկից թաղա յես.
Ամեն պինի խմելիս՝
Դու ինձ համար մաղա յես:

2691

Ծաղիկ Ծաղկավանա յես,
Ասլդ Երեվանա յես.
Տարինը մի՛ հետ կըգաս,
Մաղյամ նուբարխանա՞ յես:

ՔՀ 164· ՌՄ 118·
ՏԽ 141· ԱԺԱ 54

2· Ջինով Երեվանա յես:

ԱԴ 170

***

Ծաղիկ Ծաղկավանա յեմ,
Ասլ Երեվանա յեմ.
Տարին մի յես (յեմ) գալըմ,
Թագա նուբարխանա յես (յեմ):

ԱԲ 336· ՀԺԵ 121· 132

2692

Ցարոչ դոնեն անցա յես,
Անճրեվ եկավ, թացվա յես,
Արեվ գարիավ, թփռա յես,
Քանց կամիը վարդ բացվա յես:

ՀՀ 321

Ջաղցր դոնովն անցա յես,
Անճրեվն իրե թացվա յես,
Զանց ջյաֆուր վարդ բացվա յես,
Զանց ըռեհան հոտով ես:

ՊՎ 96 հտ.

Ջաղցր դոնեն անցա յես,
Անճրեվն իզար, թրջվա յես,
Արեվն առց, չորցա յես,
Զանց քաֆուր վարդ բացվա յես:

ԱԺԹ 105

Ջաղջի դոնեն անցա յես,
Թոնը երավ, թացա (վ. թրջա) յես,
Արեվ դիպավ, չորցա յես,
Վարդի ֆման բացվա յես:

2693

Հա՛յ աղջի յես, աղջի յես,
Աղջի չես, քաղվանջի յես.
Հպարտություն մի՛ անի,
Փեսդ ձեռին ֆալչի յես:

2694

Դուռը բա՛ց, բարի մարդ եմ յես,
Մի լանգառի վարդ եմ յես.

www.naregatsi.org

Ցես մի խեղճիկ հայ աղջիկ,
Ձեր տան համար զարդ եմ յես:

***

1—4· Դուռը բա՛ց մե, բարի մարդ ենք,
Մե քաս լանդըռի վարդ ենք:
ՓՇ 73

Դուռը բացեք, բարի մարդ եմ,
Լանդյառու միջի վարդ եմ:

***

1—4· Լանդյառի մ՚ իլին վարդ եմ յես,
Դուռ բա՛ց, բարի մարդ եմ յես.
Կծեմ քո աչք վ՚իրես:
ՎՍՍ. 42 հա.

2695

Դարդ չունիմ, դարդս դու յես,
Հոտով ալ վարդս դու յես.
Հյուքմաթի մեջ ուր կանդնած
Ֆյոմակս, մարդս դու յես:
ՏԽ 102

2696

Աարդիս, մեյդան ելնենք յես,
Աղջիկ, քու սերն ե թաւիլ վրես:
ԲՆՍ. 740

2697

Աղջի՛, դու սիրուն բան ես,
Ինձ ձեր տունը տանես,
Գիշերը մառդ պահես,
Առավոտը դուրս անես:
ՍՖ 344· ԲՍ 143

2698

Գլագլա մինթհանես,
Մալի-յախա քյաթխուդես.
Բոյովս թելը չավեցին.
Մի կարգինկով խաբեցին:

2699

Ինչ վոր անես՝ քեզ կ՚անես,
Ոթաղները վարչ կ՚անես.
Ջահիլներին նի կ՚անես,
Ահիլներին դուս կ՚անես:
ԱԺԼ 29

2700

Կես դիշերին թաթ կ՚անես,
Ճարերաց աչքով կ՚անես:
Վա՛յ Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,
Իմ Ջան քո Ջանին հայրան:
ՔՄՎ 27

2701

Ալ կ՚անես, ա՛յ ալ կ՚անես,
Վանքի տակին կալ կ՚անես.
Տե՛ս թե կնիկդ լավ չի,
Մի լավ կնկա ճար կ՚անես:

***

Ալ կ՚անիս, ալ կ՚անիս,
Բղջղլյարեն կալ կ՚անիս.
Բայամ, տրես վրեր կնեզլրա լավ չի,
Մին լավ կնկան տրեղ կ՚անիս:
ԱԺԼ 41

2702

Տեմանց տրեզը հունճ կ՚անիս,
Ձինդ կոտրե, հո՞ւնց կ՚անիս.
Ցես քու չինին կոթ պիտի,
Ֆյեզ ըրա պեցիւր չոք պիտի:
ԱԺԹ 88 հա.

[Տիմանց տեղը հունճ կ՚անես,
Մանգաղդ կոտրի, վո՞նց կ՚անես.
Ցես քո մանգաղին կոթ պիտի,
Քեզ վրա բարձր չուք պիտի:]

***

Տես՝ Մեծ արտումը հունճ կ՚անեմ,
և այլն:

www.naregatsi.org

2703

Նատեր ես ու նըխշ կ'անես,
Հավերն ական, քըչ կ'անես:

***

Տես՝ Աբիք երթանք մանդկի:

2704

Ջուրը կ'երթաս, յերիչ կ'անես,
Մահրամիդ տուար կ'ախ կ'անես.
Դու ինձ հալ ու մաչ կ'անես:
Աղջիկ, յար աննենք, յար աննենք,
Ճարալու սրտիս ճար աննենք:

ԲՄՎ 22

Հմմտ. Ջրի ճամբեն աչ կ'անեմ:

2705

Դու չոքել ես, լվաց կ'անես,
Շամամ ծծելդ բաց կ'անես,
Ինձ տեսնելիս սուտ լաց կ'անես:

1. Դու կայնել ես, լվաց կ'անես:
ՌՄ 50. Տհ 86
3. Ինձ տեսնելուդ սուտ լաց կ'անես:
ԲՆԲ 364

1 3. Դու կայնել ես, լվացք կ'անես.ս.
Ինձ տեսնելուս ախ ու վախ կ'անես:
Ա.Ե 206

Հմմտ. Գետի տակին լվաց կ'անեմ:
Հմմտ. Եղունիկ նատե բակին լվաց:

2706

Տղա՛, անունդ Հանես,
Անդանակ ինձ կըսպանես.
Սրտիս սիրածին մեռնեմ,
Իմ անունը խաղք կանես:
3. Բաց Թող, քու հոգուն մեռնեմ:

2707

Տղա՛, անունդ Հանես,
Սարերը սեյրան կ'անես.
Սեյրանիդ ճամ(բ)խուն հայրան,
Դու սիրել ես, կը տանես:

4. Դու սիրեր ես, դո՛ւ կ'առնես:
Ա.Ե 196

2708

Տղա՛, անունդ Հովհաննես,
Բաղչեքուն սեյրան կ'անես,
Պարի մեջը խաղալուց
Ին° աչքով-ունքով կ'անես:
ՀԺԵ 125

2709

Բաղչի մեջի ուհան ես,
Դաչտում բուսած չուչան ես.
Վիզդ մի կողմի թեքած,
Շահի բաղի ջեյրան ես:
Տհ 260

2710

Լուսացե, Հարթա կը մանես,
Դու սալամ կաքավ նման ես.
Դատ չխոսամ, կ'ըլնես կայնես:
ԲՄՎ 301

2711

Կայնել ես, կազ կըմանես,
Արեգակի նման ես.
Դուռը դիր ու ներս դնա,
Շատ մարդու ճամբուց կ'անես:
ՌՄ 110

4. Շատ մարդի ճամբից կ'անես:
Տհ 207

Կայներ ես, կաժ կըմանես,
Արեգակնակի նման ես.
Իլի ըսուուց դեն դնա,
Շատ մարդ դիմից կըհանես:
Ա.Բ 346. ԲՍ 140

www.naregatsi.org

Կանդնած իս, կաղ կու մանիս,
Աբեզակի նման իս.
Վի՛ կաց եաղանց տուն գնաս,
Շատ մարդուն խելքեն կու հանիս:
ԹՄԿ 62

2712

Աղջիկ, դու աննման ես,
Ամենեն գովական ես.
Հալալ կաթնակեր ըլնես,
Ես գիշեր քովդ տանես:
ՍԴ 166

2713

Հերիք ա՝ աչքով անես,
Խելքս գլխիս տանես.
Աղջի, խզճմտանք չունե՞ս,
Անգտնակ ինձ կըսպանես:
ՏՒ 157

2714

Տնեն ելար, հաց կը տանես,
Ազատ լաճուն աչքով կ'անես.
Վոր մոտենա՝ աղբեր կ'ասես,
Վոր զատանա՝ սիրով մաչես:
ՎՄԲ 43· ԺԽ 96

3 4· *Վոր մոտանա՝ «աղբերս» կ'ասես,*
Վոր զատանա՝ աչքով կ'անես:
ՊՎ 96

2715

Թե քնիմ, քնի՛կս, չտանես,
Թե բանիմ, ձեռնիկս, չբանես.
Ճաղն իմ, յարիկս կըտանի,
Յարն իմս ի, յաղն ի սեվբերես:
ՎՄԲ 52

2716

Աչքով–ունքով հերիք անես,
Ուրիշներուն նազը տանես.
Ախտս սրի չկման չանիս,
Ինձ համար սուլման ու խան ես:
ՏՒ 80

2717

Աղջի, դու չատ տարբն ես,
Արարատյան գառըն ես.
Խիստ ճարտար լեզու ունես,
Սոխակի բարբառ ունես:

2718

Պատիկ ես ու բաղեն ես,
Կարմիր վարդի թաղեն ես.
Մատաղ կ'ըլնեմ են որին,
Վոր դու մեր տան աղեն ես:

2719

Աղջիկ Մանան, ո՞ւմ անեն ես,
Խելքս տուիր, վո՞ր գնդեն ես:

2720

Ա՛յ տղա, դու հաղար ըլնիս,
Իմ աղբար տաղար ըլնիս,
Թե ինձանից չոկ յար բռնես,
Դու սրտատրատու ըլնիս:
ՊՍՎ 105

1 3· *Ա՛յ տղա, հաղար ըլնես...*
Թե ինձանից չոկ յար բռնես:
ԲՄ 154

***

Ա՛յ հասար հասար լինես,
Վրցակի կտսար լինես:
Թե ինձ ուզես, յետ վազես,
Ինքդ ճուխ ու պատառ լինես:
ԱԳ 267

***

Ա՛յ տղա, դուն տասար (ոտար) ըլիս,
Սեվ հավի կտսար ըլիս.
Թե ինձ ավել յար սիրես,
Դիսի ճուխ ու պատառ ըլիս:
ԹՄԿ 59

3· *Թե ևդ խոսքն ել տանս:*
ԹՄԿ 59

2721

Ա՛յ տղա, ոտար լինիս,
Սեվ հավի կտսար լինիս.
Ինձ մեկ խոտար յար սիրի,
Դու ճոխ ու պատառ լինիս:
ՌՄ 122

www.naregatsi.org

14· Ա՛յ ապա, դուն ոտաբ լինիս, ...
... Դուն ճաթ ու պատառ լինիս:
ԲՀ 166

3 4· Ինձ մի խումար յար սիրէ,
Դուն ճաթ ու պատառ լինիս:
ՏԽ 150

3 4· Ինձ մեկ խումար յար սիրէ,
Դու ճաթ ու պատառ լինիս,
ԱԴ 171

3 4· Ինձ մի խումար յար ճարէ,
Դու լեզապատառ լինիս:
3 4· Քեզանից լաւն եմ ճարել,
Դու լեզապատառ լինիս:

2722

Ա՛յ ապա, հազար լինես,
Իմ ապրած ազար լինես.
Հերս քեզ աղջիկ չի տալ,
Դուն ճաթ ու պատառ լինես:

***

Ումո՛ւ, դու ոտաբ եղիս,
Սեվ հալու կատար եղիս.
Մուրուն քե աղջիկ չի տա,
Դու լեզապատառ եղիս:
ԱԵ 195

2723

Ցես գնում եմ, լաց չըլ(ն)ես,
Ախտաունքով ինց չըլ(ն)ես.
Մեռնիմ խումար ունքերուդ,
Հենց քնի՛, վոր լաց չըլ(ն)ես:
ԱԺՄ 52

1—4· Ցես գնում եմ, լաց
չըլնես,
Քնած տեղդ լաց չըլնես:
ԿԺԵ 66

2724

Ծարո՛ր, դու չեկիկ յար,
Տեսնում՝ դու ումն ես.
Իրավ եմ ասում,
Դու իմ սրտումն ես:
ՀՄԽՄ. 10

2725

Գուճուր աղջիկ, դու ումնն ես,
Երթաս խարար չտանես.
Ցես մի հորթրգի տղա,
Իմ անունը խա՛ղք կ՚տանես:

2726

Ա՛յ դու ման ու վաան ես,
Կանաչ քոլերի խնճաման ես.
Են ո՞վ կ՚տասի, թե գաան ես,
Դու իմ սիրած յարն ես:
ԱԺՄ. 50

Ա՛յ տղա, ալ ու վալ ես,
Կանաչ քոլերի խաան ես.
Քե վո՞ր կ՚տաս՝ դու գաան ես,
Դուն իմ սիրելի յարն ես:

2727

Հանգեն գաս, դեղը մտնես,
Իմ գյաճ տեղը մտնես.
Ինձնեն այրի յար բռնես,
Բեմուրաղ հողը մտնես:
ՀԺԵ 126

1 3 4· Հանգեն գաս, դեղը
մտնես ...
Ինձնիցյ գյուման յար բռնես,
Բեմուրվաթ հողը մտնես:
ՔՀ 159

1 3· Գեղիցյ գաս, դեղը
մտնես ...
Ինձանիցյ ջոկ յար բռնես:
ՔՀ 179

3 4· Ինձնեն գյուման յար
բռնես,
Բեմուրվաթ հողը մտնես:
ՈՄ 102· ՏԽ 248·
ԲՍ 143

Աբաւեն եկար, դեղ մտար,
Իմ ճյաճ (ցկաճ) տեղս մտար.
Ինձնեն գայրի յար բռնես,
Բեմուրաղ հողը մտնես:
ԱԳ 102

www.naregatsi.org

***

Արտեն կուգաս, դեղ մանիս,
Իմ վրաձ տեղն մանիս.
Ինձեն զայրի յար բռնես,
Բեմուրաղ հողն մանիս:
ԱԵ 194

Գեղեն եկես, դեղ մանիս,
Իմ դցած տեղը մանիս.
Ինձեն զարի յար բռնես,
Բեմուրաղ հողը մանիս:
ԱԳ 33· ԲՄ 147

***

Հանդիպց գաս, դեղը մանես,
Գցածըս տեղը մանես.
Ինձանից ջոկ յար բռնես,
Ցարսաղ հողը մանես:

***

Հանդեն գա, դեղը մանի,
Իմ գցած տեղը մանի.
Ինձմեն գյուման յար բռնի,
Թուխբյաքյոտ հողը մանի:

2728

Քա՛ նազերով, քա՛ խորոտիկ,
դու վի՛րն ես.
Աչխարհ գիտի, ալամ գիտի,
դու խմն ես,
ԺՀ 89· ՎՍՍ. 41

Չմմա. Շորո՛ր, դու չեկիկ յար:

2729

Գուքանի թեվը դուն ես,
Անմեղ ես, խաբար չունես.
Ցարդ աման, գնացին,
Մզար դու նամուս չունես:
ԱԺՍ. 52

2730

Բաղչաս ու բարըս դուն ես,
Ալվաս ու նարըս դուն ես.
Գեղեն խայրու յար չունիմ,
Սիրական յարըս դուն ես:
ՀՍ. 473

2731

Աղջի՛, ի՛նչ չաս մազ ունես,
Սողանու վարվազ ունես.
Խոսքիս ջուղար տալիս չես,
Ի՛նչ չաս եչխ ու նազ ունես:
ՌՄ 101· ԲՄ 129

1 3· Սիրո՛ւն, ի՛նչ չաս
մազ ունես,...
Խոսքիս ջուղար չես տալիս:
ՏՀ 172

123· Աղջի՛, ի՛նչ լավ մազ
ունես,
Սուխակի վարվազ ունես.
Տղեն աղջիկ տեսնելուս:
ՀԺԵ 123

***

Աղջի՛, ի՛նչ լավ մազ ունիս,
Սոխակի վարվազ ունիս.
Խոսքի ջուղար չես տալիս,
Ի՛նչ չաս եչխ ու նազ ունիս:
ՊՍՎ. 108

***

Եզ ի՛նչ աղկիկ մազ ունիս
Բիլբիլի վարվազ ունիս.
Խոսքիս ջուղար չես ի տար,
Եզ ի՛նչ խըզըր նազ ունիս:
ԲՆՍ. 332

2732

Սիրո՛ւն աղջիկ, նազ ունես
(վ. ունիս),
Շահպաղայի սազ ունես (վ. ունիս).
Հողեմ շահպաղի դլուխը,
Դու իմ հոգուս հազ ունես
(վ. ունիս):
ՀՄԽՍ. 40
4· Իմ հոգուս հազ ունես:

www.naregatsi.org

2733

Շատ նազով դնալ–գալ ունես,
Խոսվել ես, հետս չունես,
Մեր տան համար ոսկի սուն ես,
ՏԽ 166

2734

Ձախ երեսիդ բանկ ունես,
Նարգիզի բառանդ ունես.
Լավ անունդ պահել ես,
Անգին քարից թանդ ունես:
ՏԽ 259

2735

Պուճուր աղջիկ, համ ունես,
Ձորս բոլորը ծամ ունես.
Խունջիկ–մունջիկ մի' լինիր,
Ինձ գալու դու կամ ունես,
3 4· Խունջիկ–մունջիկ մի' եղնիր,
Ինձ առնելու միտք ունիս,

***

Պատիկ աղջիկ, համ ունիս,
Ձորեքդիմաց ծամ ունիս.
Խունջիկ–մունջիկ մի' անի,
Ինձ առնելու կամ ունիս:
ՀՄԽՄ. 41

***

Աղջի', աղջի, համ ունես,
Ճրիկ–ճրիկ ծամ ունես.
Քո մոր աչքերը վեր դառնա,
Թե ինձ գալի կամ ունես:
Ա.Գ. 267· ԲՄ 145

***

Աղջիկ, աղջիկ, համ ունիս,
Ձորս ավանի ծամ ունիս.
Քո հեր, քո մեր չատ ապրի,
Ինձ գալի դու կամ ունիս:
Ա.Գ. 264· ԲՄ 149

Աղջի', աղջի', համ ունիս,
Ձորեք (չուրուք) ալվանի ծամ ունիս.
Քո հոր, քո մոր աչքը լուս գա,
Վոր ինձ գալի կամ ունիս:
Ա.Ժ. 41

***

Պուճուր աղջիկ, համ ունես,
Ձորս կողմովը ծամ ունես,
Քո հեր, քո մեր չատ ապրի,
Իմ ապրորը կամ ունես:

***

Պուճուր աղջիկ, համ ունես,
Թիկունքումդ ծամ ունես.
Գեղարդա զազաբին դաս,
Մխան ոսկորից հանում ես:

Տես՝ Պատիկ աղջիկ, գալում ես:

2736

Քաղքի միջին սուն ունես,
Հաստ դերանից սուն ունես.
Ցարան յոլդաշի միջին
Դու մի հատ անուն ունես:
ՏԽ 194

2737

Երնեկ քեզի, դարդ չունես,
Կաղարմին յար չունես.
Ըզկեր յարս ճանաչնչ եր,
Գյուլբի թևերը կանանչ եր:
Հ.Ժ. 109

2738

Մեր ես, հեչ ըմ ահամ չունիս,
Ցենդի յարիս վարդ չունիս.
Եկել քու դուռն եմ ընկել,
Հեչ դու մոր ջիգյար չունիս:
ԲՄ 135

2739

Խերեֆիլ ես, բար չունիս,
Շատ ադեկ ես, յար չունիս.
Ծոցդ ջայիլ մի մանա,
Ելնելու հեչ ճար չունիս:
ԲՆՄ. 332

Տես՝ Խարանֆիլ եմ, բար չունիմ:

www.naregatsi.org

2740

Վո՞նց բաղչա յես, բար չունես,
Վո՞նց ջահիլ ես, յար չունես.
Ցերկնքի դուչ ես դառել,
Վեր գալու հնար չունես:

1 2 4· Մեծ բաղչա յես,
բար չունես,
Մո՞նց անկի յես, հով չունես...
Վեր գալու դու ճար չունես:

Տես՝ Բաղչա ունեմ, բար չունեմ:

2741

Ինձ նման քեզ տեր ունես,
Ուրախ սիրտդ բաց արա.
Թե վոր հետս տեր ունես,
Ել աչքդ մի՛ թաց արա:

2742

Ծոցիդ մեջին չուխա նուռ ունես,
Մեր տան համար ոսկե սուն ես.
Մի լավ բազրկյանի տուն ես:
ՏԽ 167

2743

Բարձր քարին կայնել կ'աչես,
Սիրտս ուրպտավ կըտաչես.
Ումբրս կես արիր ու տարար,
Մինչի ի՞նր ինձ հալես մաչես:
ՏԽ 81

2744

Ելեր ես, երդիկին կ'աչես,
Ալ գոշամադ բարով մաչես.
Պազ մը կ'ուզեմ, քար կըքաչես:
ՀԺԵ 83

2745

Ա՛յ ապա, գարապաչ ես,
Զաքմանդ բարով մաչես.
Գաս մեր գոնեն անց կենաս,
Սրտիդ մեն ախ ըմ քաչես:
ԱՆ 202

2746

Ելեր ես, փատ կը տաչէս,
Ալ՛մամ աչխարքին կ'աչես.
Ինձի սեր երիր, չատար,
Ալ արխալուդդ չմաչես:
ԱԳ 94· ԲՍ 144

Նստել ես, փետ կըտաչես,
Ի՞նչ մալլա մալլա կ'աչես.
Մազյար ինձի սիրեցի՞ր,—
Ձիմ արխալուդդ վոչ մաչես:

***

Ա՛յ ապա, փետ կըտաչես,
Մալլա մալլա դու կ'աչես.
Ինձենն գալլի յար բռնես,
Հագիդ չուխան չմաչես:
ԱԳ 101

Կայներ ես, փետ կըտաչես,
Իմ զարդն ել պիտի աչես.
Ինձ սիրեր ես, վոր չառնես,
Քո չորեքդ չմաչես:
ԱՔ 345

***

Նստել ես, փետ կըտաչես,
Դու իմ կյանքս կըմաչես.
Դու ինձ խարեցիր չատար,
Աչխարքին սուտը կ'ասես:

2747

Դու մի հատ Թաուլան դուչ ես,
Մեր բաղում բուսած նուչ ես.
Ատամած վիա, սուտ չկա,
Ինձ համար չատ անուչ ես:
ՏԽ 168

2748

Անուչ ես դու, չատ անուչ ես,
Ինձ համար մի բանկլի դուչ ես,
Ուրիշներին ծակող փուչ ես:
ՏԽ 225

www.naregatsi.org

2749

Կայնել ես, կանչում էլ չես,
Բոյիդ ամանչում էլ չես.
Եկար, կշտովդ անց կացար,
Տեր ես, ճանաչում էլ չես:
ՀՄԽՄ. 16

***

Կանգնել ես, կանչում էլ (ալ) չես,
Բոյիդդ ամանչում էլ (ալ) չես.
Եկա, կշտովդ անց կացա,
Տեր ես, ճանաչում էլ (ալ) չես:
ՔՀ 160· ՍՋ 373·
ՍԳ 262

4· *Քոռ ճանաչում էլ չես:*
ՍՔ 346
4· *Ինձի ճանաչում էլ չես:*

***

1—4· *Կայնել ես, կանչում էլ չես,*
Բոյիդդ ամանչում էլ չես:
ՌՄ 91· ՏԽ 248·
ԲՍ 123

***

Ա՛ ապա, դուն ասում էլ չես,
Բոյիմեզ ամանչում էլ չես.
Դռնեքս անց իս կենում,
Տեր իս, ճանաչում էլ չես:
ԹՄԿ 59

***

Կայներ ես, կանչել ա չես,
Բոյեդ ամնչել ա չես.
Ցարդ որ կու դա կ'անցնի,
Ջենեն ճանչել ա չես:
ՍԳ 95

***

Կայնել ա, կանչել ալ չի,
Բոյեն ամանչել ալ չի·
Ինձմեն լավը գտել ա,
Երթամ, առնամ իմ ճարը:

2750

Ցես աղչիկ եմ բաղի պես,
Շամամների թաղի պես.
Իմ յարն ինձ չատ ա սիրում,
Կողբա բերած ադի պես:

2751

Աչվիդ ադիեկ նուչի պես,
Թարթիչներդ խուչի պես.
Ինչո՞ւ սիրտս կբեռցես
Վարդենիի փուչի պես:
ԲՆԳ 491

2752.

Գելդդ թևիվ կաքավի պես,
Անուչ ձենդ կռնկի պես.
Շափաղ գոչով ապուռիկ ես:

Աբի, սիրուն, դնա սիրուն,
Հազար երանեկ քո սիրուն:
ՏԽ 166

2753

Բիւլբիւլն ալ կուկանչե բաղչե
բարի պես,
Մեկն ալ չկա, խաբրիկ մ'առնեմ
խարիբես,
Խարիբս կարոտցա այլվա նարի պես:
ԲՆԲ 680

***

Բիւլբիւլը կուկանչե բաղճե
բարի պես,
Մեյ մ'ալ չի գար՝ խաբար բերե
խարիբես,
Ինչե՞ս եմ կարոտցեր՝ հայվա
նարի պես:
Բիւլբիւլը կուկանչե՝ ասոր գարուն է,
Մի՛ խոսիք, մարկընեք, սրտիկս
արուն է.
Սիրական չար մ'ունիմ, ան ալ
հեռուն է:
ՀՄ. 461

www.naregatsi.org

2754

Քաշհան եմ անում, ընկել եմ հավես,
Են ապին կ'առնեմ, անունը Հանես:

2755

Դու մի հատ ծաղկի փունջ ես,
Շատերի մտոք մունջ ես.
Թաղավորի խոս բաղչում
Նուսած ալվան Թուրինջ ես:
ՏԽ 152

2756

Վերեն ի վար կու գաս, բարակ
ճանով ես,
Հետս չես խորըթեր, վախեմ՝
քենով ես,
Աղվորին սոյեն ես, ալա խառվ ես:
ՀԱ. 416

2757

Որ մ'ապեկ ես, որ ըմ վատ ես,
Կանաչղլուխ չոլի բազ ես.
Ըրախ զարդին մենակ դեղ ես,
Կանչեմ՝ յարի՛կ, դու վո՞րտեղ ես:
ՎՍԲ 28

2758

Ա՛յ տղա, եղ ես մեռ ես,
Կանչալը մեջդ նետես.
Դու դիտես՝ տղամա՞րդ ես,
Ծմակի փշուկ փետ ես:
ԱԳ 100· ԲՍ 143

2759

Ջաուս յեմ եկե, եկեր եմ քեզ տես,
Եկա, կլտեսնեմ՝ անուշ քներ ես.
Շեն վարդ երեսիդ խանդյալ
արեր ես,
Աբի Թե պապնեմ, վախցա Թե
զարթնես:
ՎՍԲ 42

Ջաուս յեմ եղեր, իկեր եմ քե տես,
կու գամ, կլտեսնամ՝ անուշ
քներ ես.
Շեկ վարդ երեսիդ խանդյալ
արեր ես,
Աբի Թե պապնեմ, վախցա Թե
զարթնես:
ՊՎ 95
Հմմտ. Լուսնակ, լուսնակ, ո՞ւր
կ'երթաս:

2760

Տղա՛, տղա՛, կալը տես,
Պաղ աղբյուրի (վ. աղբրի) սալը
տես.
Իմ հեր քե(ղ) աղջիկ չի տա,
Գնա՛ գլխուդ ճարը տես:
ՀՀ 311· ԺԽ 60
1· Տո՛ տղա, դու կալը տես:
ՆՀԶ 88

1 4· Տղա՛, դնա կալը տես...
... Վախտին գլխիդ ճարը տես:
ԱԴ 167
3 4· Ինձս քե աղջիկ չտա,
Գնա գլխիդ ճարը տես:
ՀԺԵ 124

1 2 4· Ա՛յ տղա, դնա կալը,
Սառն աղբյուրի սալը...
Գնա տե՛ս գլխիդ գալը:

1 4· Գնա, դնա կալը տես...
... Գնա գլխիդ ճարը տես:
վ. Գնա գլխիդ գալը տես:
ԺԽ 60

***

1—4· Գնա, դնա կալը տես,
Պաղ աղբրի սալը տես:
ԱՀ 439

***

Ա՛յ տղա, տղա, կալը տես,
Ճայլուխտիդ սարը տես.
Իմ մար քեղ աղջիկ չի տալ,
Վախտեն գլխիդ ճարը տես:
ԱԻ 113

www.naregatsi.org

***

Աղջի՛, դնա կալը տես,
Պաղ աղբրին սալը տես.
Պաղ աղբրեն ջուր խմի՛,
Արի սրտիս հալը տես:

***

Ա՛յ տըղա, դնա կալը տես,
Սառըն աղբյուրի սալը տես.
Ցա՛ր, յա՛ր, յա՛ր, քնել ես,
յա՛ր, յա՛ր,
Ջոնթիկի հովը քնել ես,
յա՛ր, յա՛ր.
ԿԺԵ 32

Գնա՛, դնա կալը տես,
Պաղ աղբյուրի սալը տես.
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տա,
Արի սրտիս հալը տես:
ԺԻ 60

***

Ա՛յ տղա, քինա կալը տես,
Յորա աղբրի սալը տես.
կառոն քյոչկա եմ քթալ,
Ծփեն վեր կալ համը տես:
ԱԳ 266

2761

Ա՛խ, ալ խնճոր, ալ–մալ խնճոր,
Ա՛ռ մեկ խնճոր, արև դի տես.
Տե՛ս, ինչհանդար հիվանդ եմ յես,
Մեռնեմ կ'ներթամ, ախտս եմ յես.
ՎԺԵԲ 17

***

Դու արի՛ յես, դու արի՛ յես,
Հիվանդ եմ յես, հիվանդ եմ յես.
Ա՛ռ խնճոր, արի ձի տես,
Քո յարն եմ յես, քո ջանն եմ յես:
ՔՄՎ 35

***

1—4· Քու յարն եմ յես,
քու յարն եմ յես.
Ա՛ռ խնճոր, արի դիս տես:
ՀԺԵ 73

***

Քու յարն եմ յես,
Քու յարն եմ յես.
Հիվանդ եմ յես,
Ա՛ռ խնճոր, արի դիս տես:
ՀԺԵ 74

2762

Ցես հիվանդ եմ, արի ձի տես,
Դու քո անխուն աստված սիրես.
Թե մեռնելու յեմ, դու ձի տաես.
Թե ապրելու յեմ, դու տեղ մ'ենես:
ՀԺԵ 47

2763

Գնա դաշտը, Ղարաջ տես,
Լալ մտածի քեզ ու քեզ·
Իմ սիրտս էլ նրա նման,
Աչխատի սեվ չթողնես:
ՏԻ 251

2764

Աղջի՛, դու շատ խորտա ես,
Ախտո՞ս մի քիչ կոլտա ես.
Հերդ, մերդ պարտական,
Չես երկննա, էլ եդ ես:

2765

Նոր տնկած բաղի բար ես,
Ինձի թագա նուրբար ես.
Անունիդ մեռնեմ, Ջիվան,
Աչխարքին բարեբար ես:
ՏԻ 171· ԲՍ 151

2766

Երեկ խմեր ես, եսոր խումար ես,
Անդին մարդըիտ հետ ոսկուն չարես,
Անթել, անասեղ վեր հոդուս կարես:
ՀԺԵ 45

2767

Շատ ու չատ անուշ յար ես,
Աչխարքին բարեբար ես.

www.naregatsi.org

Քեզ սիրողների համար
Գարնան թռչա նման բար ես:
Տի 162

2768

Աղբուր կ'երթաս՝ ջուր բերես,
Ինձ քու քելքով դու կ'երես.
Բաղ ու բաղչում ոտան ես,
Ինձ քո խելքով դու դերես:

1· Գալ չ դուս կըգաս՝ ջուր
բերես:

2769

Մեծ կալը երես–երես,
Փուղրաղէի, ասումած սիրես,
Բաչ–Շորագյալ երթալիս՝
Իմ յարը հետդ բերես:
Ա.Ց 201

2 3· Բաղրկյան, ասումած
սիրես,
Բաչ–Շորագյալ դնալիս:
Ռմ 132· Տի 228

***

Կալն եւալ երկու երես,
Բաղրկյան, ասումած սիրես,
Թե վոր երթաս Շորակյալ,
Ղարիբս հետդ բերես:

3 4· Բաչ–Շորագյալ դնալուս՝
Ամբոխս հետդ բերես:
3 4· Վարանդ վոր ինքդ երթաս,
Սիրածս հետդ բերես:

***

Ջուրն եւալ երես–երես,
Բաղրկան, ասումած սիրես,
Ցնէ որ դառնաս Շերակյալ,
Սոնալիս հետդ բերես:
Ա.Դ 99

3 4· Գնէմ Շորագյալ դնալուս՝
Իմ յարս հետդ բերես:
Ա.Դ 167

3 4· Ցերր դնաս Շորագյալ,
Ղարիբ յարս հետ բերես:
Ա.Ջ 375

***

Գետ ա դնում երես–երես,
Խոջա, ասումած կըսիրես,
Ինձ մի հետու յար ունիմ,
Ինձ թաթարը դու բերես:
Ա.Ջ 373

3· Հետու տեղ մին յար ունիմ:
Ա.Ջ 378

***

Ջուրն եւալ երես–երես,
Բաղրկյան, ասումած սիրես,
Ինչ որ կ'երթաս Երեվան,
Իմ յարին հետդ բերես:
Ա.Բ 339

1 3 4· Մեծ պատր երես–երես...
Վառքդ կ'ընկնի քաղաքը,
Ջանանս հետդ բերես:
Ա.Ջ 386

1 3 4· Ջուրն եկավ երես երես ..
Վոր երթաս զարիբ քաղաք,
Իմ յարը հետդ բերես:
Հժե 111

2770

Մենձ պատր երես–երես,
Ծառզարդա'ր, ասումած սիրես,
Վառքդ կ'ընկնի մենձ զատիկ,
Համբարձում հետդ բերես:
Ա.Ջ 387

2771

Մեր տուն ձեր տուն երես–երես,
Ալբասպարեմ՝ հայլիս բերես.
Արարիչ ասումածդ սիրես,
Ջուլյիս ամուն չավիրես:
Ք.Հ 177

www.naregatsi.org

***

Ապառպրեմ՝ խալլի բերես,
Թև չբերես, ձի չվերցնես.
Ցանաբ, չանաբ, վավիլեր,
Չուբո, վավիլեր.
Ֆյո ասանգի տուն ավիրեր,
Շեկ ծամեր տափան կ'ավիլեր:
ՀԺԵ 55

2772

Ջուրն եկավ երես-երես,
Տղա, տասվածդ սիրես,
Թե վոր ինձի մոռանաս,
Կանաչ պռնվդ վոչ վիրես:

2773

Ա՛յ ոզա, դու սևվերես,
Հազար խումանի տեր ես.
Իմ մեր քեղ տղիկ չի տա,
Վախտով դլխիդ ճարը տես:

***

Մեր դռադն ի քնե, չաղ Թալի
կամիր երես, տես՝ «Գիշեր խալլա,
դուս եկա» չաքի մեջ:

2774

Երե՛ս, երե՛ս, կամիր երես,
Մազդ երեդ խոտ կը բերես.
Ինձի Թողուս, մեկը սիրես,
Երեսս դառատանքին սևվերես:
ԲՆԱ 671

Տես՝ եկար, անցար վիրեվրա:

2775

Շարաֆուն, դուն վուշով աղջիկ,
Թուլար երես.
Կրկանչեմ՝ ուր ես, ուր ես,
Դուն մոլորեր ես.
Ցես ծարավ, դու ջուր ես,
Դուն վուշով աղջիկ:
ԿԺԵ 33

***

Շառաֆով, Թուխ վուշով աղջիկ,
Դու թոլար երես.
Ցես ու դու Չուխտա կը քելենք,
Դու մոլորեր ես:
(Կրկնակ)
ԱՀ 444· ԺԻ 81

***

Շարաֆով, Թուխ վուշով աղջի՛կ,
Դուն թոլար երես.
Չեմ գինա՝ ուսաի՛ կու գաս,
Դուն մոլորեր ես:
ՏԻ 142

2776

Կեսրար ասա՛, արևվդ սիրես
(վ· սիրեմ),
Ետոր երթաս հյուսներ բերես,
Վոր քո լուսուն արդոյ չինես,
Մեջը գնես, որդու տանես:
ՀՄԻՔ 55
1· Մխտիլը ասա՛, արևվդ սիրես:
ՎՄՔ 31

2777

Ա՛յ ոզա, հուբ ես, մուբ ես,
Ցես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Ես համբարձման գիշերը
Ցես ման կըգամ դու ո՞ւր ես:

***

Ա՛յ ոզա, դու հուբ ես, մուբ ես,...
Ցես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Մուղարյամ Թառլամ չոր ես,
Համբարձում գիշերն ո՞ւր ես:
ՔՀ 161· ՌՄ 121·
ԲՍ 123

1· Աղջի՛, դու հուբ ես,
մուբ ես:
ՏԻ 172
3 4· Մախմուրե բանված չոր ես.
Համբարձվա գիշերն ո՞ւր ես:
ԱԴ 167

www.naregatsi.org

***

Աղջի՛, դու հուր ես, մուր ես,
Ցես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Ես համբարձման պիչերը
Քեզ ման կը դամ, դու ո՞ւր ես:
ՀՄԽՔ 42

2778

Ա՛յ աղա, հուր ես, մուր ես,
Ցես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Աբի դնանք, ուխտ անենք,
Մեր դուշմանին խաղք անենք:
ԱԴ 169· ՌՄ 114

2779

Ա՛յ աղջի, հուր ես, մուր ես,
Ցես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Աղջի՛, յես վոր չլինիմ,
Դու դարբեղար կըկորես:
ՌՄ 102

4· Դու դարբեղար կը լինես:
ԱԴ 166

2780

Ցես աղբուր եմ, դու ջուր ես,
Դառնամ դինի, դուն ել խմես,
Վախնամ՝ խմես, ծուխ, խոես:
ՀԺԵ 46

***

1—3· Ցես աղբյուր եմ,
դու ջուր ես,
Ցես ղըղըղամ, դու խմես:
ԱԺԹ 105

***

Աղջիկ Սալամ դու հիւր ես,
Ցես աղբուր եմ, դու ջուր ես, և չես.
Տես՝ «Աբիք երթանք մանդըկի»
չարքի մեջ:

2781

Կաթնաղբրի ջրից ես,
Մենծ բաղի խնձորից ես.
Բաղումը ալվան բացված
Կորուս-մորուս ծաղկից ես:
Տի 204

2782

Մարս, մանա մանածըս,
Դնա քաղա ցանածըս.
Պատս հարանիք ա բռներ,
Չեմ ճանչնար նշանածըս:
ԲՆԳ 519

2783

Չայիր-չիման ե տեղըս,
Սաղ ըլնի ջուխտ աղրիքըս,
Նամարդը թեկուզ մեռնի,
Ցես նրան չեմ տա սերըս:
Տի 101

2784

Անուշըս, հա՛ անուշըս,
Ես ի՞նչ դարդ ա չանուշըս.
Ցես մեռնելու դարդը չեմ,
Կը մնա մաղրուն անուշըս:
2—3· Ես ի՞նչ դարդեր ա
չանուշըս,
Ցես իմ մեռնելի դարդը
քաշում չեմ:
ԱԴ 114

2785

Դինուշըս, լմանուշըս,
Շհարին մեչդանում ես.
Աստուծ, աչխարք կը սիրես,
Սիրածդ խլե՞ մուռանում ըս:
ԱԺԼ 45

2786

Դինուշըս, լմանուշըս,
Ինձա դարդ կա չանուշըս.
Ճեմի քյընի, կանոխ յեկ,
Սիրալ ըս, խլե՞ մոռանում ըս:
ԱԺԼ 45

www.naregatsi.org

2787

Ի՞նչ եմ անում անումըս,
Ինքս դարդ կա՛ չանումըս.
Ցես կըմեռնիմ Ջահիլ-Ջիվան,
Կը մնա վուշ անումըս:
ԱԺԼ 29

2788

Ցանումըս, յանումըս,
Ինձնեկին ա թանումըս,
Են տղան որաթս յեկը,
մալիւլ ջըննեց,
Դաղը մնաց չանումըս:
ԱԺԹ 85
2· *Ձիւր կըխմեմ չամումըս:*
ԱԺԹ 86

2789

Սիրել եմ սիրեկանըս,
Սիրել մնացել տանըս.
Ա՛հ արա, յերկյուղ արա,
Մի՛ երի Ջիվան չանըս:
ՀՄԽԲ 13

2790

Նորատնկի յա չանըս,
Նոր բարտի յա չանըս.
Մի անդեամ ձեռ ընկա,
Բարաթաի ելավ չանըս:
ՀԺԵ 110

2791

Սեվացավ որըս, արեվըս,
Քեզ չհասավ չատ բարեվըս.
Մուրազս կիսկատար մնաց,
Իմ Թառլանս ձեռնես դնաց:
ՏԽ 159

2792

Եկար, անցար վերեվըս,
Տվի՝ չառիր բարեվըս.
Իս Թողուս, մեկը սիրես,
Երթաս դատաստանին սեվերես:
ԲՆՍ. 776
Տես՝ երես, երես, կարմիր երես:

2793

Զորացավ կանանչ տերեվըս,
Խավարավ որըս, արեվըս.
Ցես չատ անբախտ աղջիկ եյի,
Քեզ չհասավ չատ բարեվըս:
ՏԽ 238

2794

Ա՛յ, հեվա, հեվա սիրտըս,
Ձնճղկան Թեվ ա սիրտըս.
Քան պուտը կարմիր չկա,
Բաց անեմ՝ սեվ ա սիրտըս:
ՀՄԽՍ. 26
2 3· *Ծիրանի Թեվ ա սիրտըս -*
Ա՛խ, ի՞նչ ասեմ քեզ, նանի:
ԱՂ 141
Ա՛յ հեվա, հեվա Թեվքըս,
Ծիրանի մով ա Թեվքըս.
Քաց տոպը կարմիր կա վեչ,
Հի՞նչ կ՚անեմ, սեվ ա սիրտըս:
ԱՋ 377

Հեվ կ՚անիմ, հըեվս հըեվա,
Հըեվս ծիրանիւ Թեվ (վ· չեվ) ա -
կանց տոպը կա վուշ կարմիր,
Վըեր պենամ՝ սըերտս սեվ ա:
ԱԺՍ. 29

Ցավում ա, Ցեվա, սիրտըս,
Ձնճղկան Թեվ ա սիրտըս.
Վարդիցը կարմիր չկա,
Բաց արա՝ սեվ ա սիրտըս:

2795

Ցարա-յարա սիրտըս,
Տանիցս ավարա սիրտըս,
Ճաքել չեմ, պատռուել չեմ,
Քանց քարա պինդ ա սիրտըս:
ԱԴ 115

2796

Ալվան կը տաչա յարըս,
Խալամ կըքաչա յարըս.
Քու Փիդան բոյին մեռնեմ,
Տան դայրը քաչա յարըս:
ՀԺԵ 110

www.naregatsi.org

***

Եգ նամբ տաչող յարըս,
Դալամով քաչող յարըս.
Մեռնիմ եզ ֆիդան բոյին,
Տան հազար քաչող յարըս:

2797

Թելլի, թելլի յարըս,
Սարդաթի չելնի յարըս.
Բարխուդար եղնի յարըս,
Ախ՝ կուգա կ'ելնի յարըս:
(Կրկնակ)

ՀԺԵ 116

2798

Ամա՛ն, նազանի յարըս,
Գյուլում ազանի յարըս.
Տարան, տարան իմ յարըս,
Ծամեր չարան իմ յարըս:

ԿԺԵ 23

2799

Իմ սրտով սիրած յարըս,
Ջանից բեզարած յարըս:
(Կրկնակ)

ՏԽ 181

2800

Ենեկս յարըս,
Սենեկս յարըս,
Ո՞ւր ես եթալի,
Ցաչտանչի յարըս:

ԿԺԵ 23

2801

Սիրել եմ, առնում եմ սիրաուերըս,
Առնում եմ, չի տալիս անսիրտ
մերըս:
(Կրկնակ)

ՀՄԽԲ 13

2802

Բուք ու զուման ա ճորերըս,
Սել ա գառել իմ որերըս.
Ախտաս ինձ պես կարիճ ապեն,
Բողչին մնաց չորերըս:

ՀՄԽՍ. 49

2803

Գիշեր ցորեկ հիչ չես ելլար
մտացըս,
Գլուխս բարձ դնեմ՝ կուգաս
դիմացըս,
Ազու բրիր ըմպեն սրման կելած
խմածըս,
Կուլամ, ողրմած ախր, աս ընաո՞ր
բան է,
Պարարկանն ալ եկեր՝ անեն կրհանե:

ԲՆԲ 680

***

Գիշեր ցորեկ հիչ չես ելլեր մտացըս,
Գլուխս բարձ դնեմ՝ կուգաս երածըս,
Հերամ բրիր կելած հացըս,
խմածըս,
Սհեպ որ ախ բլա՞՝ առնեմ
մուրատըս:

ԲՆՍ. 334

2804

Թուխին ծառը բոյ-քըս,
Թուխ չկելա վերո-քըս.
Ա՛ռ ու նամուս, տունդ ավրի՛,
Յար չտեսա սրտո-քըս:

ԲՆԳ 634

2805

Մուրազատուր սուրը Սարգիս,
Դու հասնես մեր երկուսիս.
Ջիվան ջաննեբս պահես,
Դուշմանի աչքը հանես:

ՌՄ 100

3· Մեր ջահիլ ջանը պահես:

2806

Ա՛յ տղա, անունդ Սարգիս,
Աբի նատենք ես կարգիս.
Ցես, դու մի բաղում պիտենք,
Ցես չինարի, դու նարգիլ:

www.naregatsi.org

1 3· Ա՛յ տղա, անունդ ա
Սարգիս...
Ցես ու դու բաղում պիտիք։
ՀՀ 164

1 3 4· Ա՛յ տղա, անունդ է
Սարգիս...
Ցես ու դուն մե բաղումն ըլինք,
Ցես չինար ու դուն նարդիզ։
ԹՄԿ 59

***

Աղջի, անունդ ելիս,
Աբի նստիր իմ կողքիս.
Ցես, դու մի բաղում պիտինք,
Ցես չինարի, դու նարդիզ։
ԱԴ 170

2· Խնճորով դանիր կողքիս։

2807

Պառավ, հլա հոդ ես,
Պառավ, դրոշին մոտ ես.
Դժոխքի մեջ դու մաչիս,
Բռնես վհչեն ու քաչիս։
ԱԵ 195

2808

Ե՛վար բը ե՛վար, արեվն եր դարդիս,
Աղջի՛, քու պապու դռներ չբացվի,
Իմ ումուշն ու քում ասումածն
եր մացի։
ՀԺԵ 91

2809

Ծադիկն առնեմ, դամ երդիս,
Աղջի՛, քնեզ ի գարթիս.
Ծադիկով գարկեմ քու թչին,
Գլուխդ կապեմ ալ փուչին։
ՏԽ 201

2810

Առնեմ դաամբուրեն, ելնամ քու
մամու երդիս,
Ձիմ կաքվու անուշ ձենն ի լսիս.
Ցար, անուշ քնեզ ի գարթիս,
Վա՛յ լե, վա՛յ լե, վա՛յ լե։
ՌՄ 58

2811

Ցերկնքից ձեն ա գալիս,
Գետնիցը ծալ են տալիս.
Մեյդան արեք, առաջ գա,
Ցետ մի՛ գարձնեք բալիս։
ՏԽ 189

2812

Աչտարակ ձուն ա գալիս,
Մեր ժամը փուլ ա գալիս.
Մե բեմուրազ յար ունիմ,
Հարբում ա, ուն ա գալիս։
ԲՍ 125

2813

Աչունք գալիս ա, գալիս,
Ել ինձի քուն չի տալիս.
Իմ յարս սալդաթ գնում,
Սիրտս այրվում ա, լալիս։
ԲՍ 127

2814

Արագից ջուր ա գալիս,
Զգիտեմ ուր ա գալիս.
Մի՛ լար, սիրուն սիրեկան,
Բաժանման լուր ա գալիս։
ՌՄ 124

***

Ես առուն ջուր է գալիս,
Տես՝ ես առուն ջուր է գնում։

2815

Բաղի միջին ման ես գալիս,
կաքավի չորոր ես տալիս.
Երանի՛ հետդ խոսդին,
Բաղդր խոսքերդ լսդին։
ՏԽ 159

2816

Ժամի դռնից դուրս ես գալիս,
Լույս երեսդ ցույց չես տալիս,
Իմ սրտով սիրած յարըս։
ՏԽ 181

www.naregatsi.org

2817

Ցես մի դուշ եմ ես հալիս,
Մեծ տանը ձենս տալիս.
Մին յուրա յուրա աղբուր պիտեր,
Են յարը վրեն գալիս:
ՍՋ 379

***

Ցես մին աղբյուր եմ խալիս,
Ձղուզրունը տակին լալիս.
Ցես մի յորա ախպիւր բեզի
Իմ յարն ղիբի ինձ կյալիս:
ՍԺԹ 86

[... Ընկուզենու տակին լալիս,
Ցես մի յուրա աղբյուր պիտի,
Իմ յարը դեպի ինձ գալիս:]

2818

Դե՛, հերիք է քաչես չալիս,
Խոսք չեմ խաս՝ մաչիս, հալվիս.
Կ'երթամ, պապուս ի կ'ըսեմ,
Հերիք է յեսիս առնիս:
ՀՀ 323 հտ.

2819

Քաքուղդ թափ ես տալիս,
Ձեռներդ ծափ ես տալիս.
Եսոր եղուց քցելով՝
Ամեն որ խաբ ես տալիս:
ՊՄՎ 106· ՏԽ 180

123· Ձեռներդ ծափ ես տալիս,
Ջյանքյուղդ թափ ես տալիս,
Եսոր եղուց ես քցել:
ՌՄ 128

2820

Արեվ ես ու լույս չես տալիս,
Ամպի տակից դուրս չես գալիս,
Մի մռիկ տուր իմ խեղճ հալիս:
ՏԽ 224

2821

Աղջի՛, աղջի, ի՞նչ ըլիս,
Կաուներին պոչ ըլիս,
Ադամանի թաս ըլիս,
Ֆաչկա հորս հարս ըլիս:
ՍԴ 99· ԲՍ 145

1 2· Աղջի՛ աղջի՛, ի՞նչ ըլնես,
Կաուներին պինչ ըլնես:

2822

Բարով իգաս, կուլան ամիս,
Ամենամ զհարսնին, ելլամ տանիս,
Որ խորոտիկ՝ զերկիմ չանիս:
ԲՆԱ 313

2823

Ամպն եր երկինք, հովն անուշ,
Սիրականիս քունն անուշ:
Տարին տասներկու ամիս,
Թոռամալ խնձորն ի դռուիս.
Խնձորի կես կծուկ եր,
Ջորս քյոչեն արծիծուկ եր.
Տանեմ իտամ ոսկերիչ,
Շինե մատնիք, ապրյան,
Տամ յարոջ, իր քրոջ:
ԲՆԱ 739

Տես՝ «Ամպն եր երկինք, հովն անուշ» սկսվածքը:

2824

Տարին տասներկու ամիս
Խնձորն ե Թոռամի դռուիս.
Ֆյաշկա բալուլ մեռնելի,
Յա՛ր, քո մաքեն չելնելի:
ԱՀ 138

2825

Տարին տասվերկու ամիս,
Թոռամալ խնձորն ի դռուիս.
Խնձորի կես խածուկ եր,
Ջորս բոլոր արծիծուկ եր.
Ձամփենք յարոջ՝ դե՛ արի:
ՔՀ 184

www.naregatsi.org

***

Տարին տասվերկու ամիս,
Ինձոր թոռմեր ա դառիս.
Ինձորի կես խածուկ եր,
Ջորս դոշեն արծիծուկ եր.
Պապս եկավ, չոփի,
Մամս եկավ, չոփի,
Աղբերս եկավ, խարեցի.
Ցարս եկավ, բաշխեցի:
ՀԺԵ 80 հտ.

***

Կաղզվանու ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խնձորեն եմ.
Ինձոր թալեմ, արի տար:
Ինձորի կես խածուկ եր,
Ջորս դոշեն արծիծուկ եր,
Ցարոջ դառեն դրուկ եր:
ՀԺԵ 139

Տես՝ Ինձոր ունիմ, կծած ա:
Ինձոր կիսից կծած եր:
Նախրապանեն ուռի ծառ:
Կաղզվընու ձորեն եմ:

2826

Տարին տասվերկու ամիս
Գո սիրուն գնջիլն իմ վիզ.
Գյաչիկ տարին մեկ որ ըլներ,
Ինձ որ ամիս գիշեր ըլներ:
ՀԺԵ 87

Տես՝ Գո նոր եկավ մուճն իրիկուն:

2827

Կայներ ես, կաթ կըլմանիս,
Բացվել ես, վարդ կըլմանիս.
Հայլին առ, երեսդ աչե՛,
Աչխըրքին վարդ կըլմանիս:
Ա.Գ 102

4· Աչխըրքիս վարդ կըլմանիս:
4· Ջուլի ջեյրան կըլմանիս:
4· Ալամին խաղք կըլմանիս:
Ա.Գ 95

***

Կայներ ես, կաթ կըլմանիս,
Բացվեր ես, վարդ կըլմանիս.
Ելուցը խաբար արա,
Դու ինձի յադ կըլմանիս:
Ա.Գ 95

***

Կայներ ես, մարդ կընմանիս,
Բացվեր ես վարդ կընմանիս.
Հայլին առ, երեսդ աչե՛,
Ելումի խաղք կընմանիս:

***

Կայներ ես մարդ կըլմանիս,
Քելես կը, վարդ կըլմանիս.
Ծոցդ պառկողի երեսը
Շինած կամար կըլմանիս:

2828

Աղեկ ես, աղեկ ես, մարդդ
կընմանիս,
Գարնան ծընրած մաքուն գառը
կընմանիս,
Նոր հասած բաղչային ծառը
կընմանիս,
Ծովուն միջու անդին–քարը
կընմանիս:
ՀՀ 329

2829

Կայնել իր մառնի առնիս,
Ջերիզ եր վակ ու բալնիս.
Շուտ երթամ, չո՛ւտ, Հոռոմ Ջան,
Գու դարդեն երթամ Թիֆլիս:

2830

Տնեն ելար, կայնար առնիս,
Քեզ տեսնելուս մաշավ իմ միս.
Բոյդ նման ի գարնան կամիչ,
Աչ՝ կարեմ, չելա կիմիչ:
ԺԽ 93

www.naregatsi.org

3· *Բաժդ նման ի զարնան կամիչ։*
ՎՄՒ 43

***

1—4· *Տնեն ելար, կայնար տանիս,*
Բաժդ նման եր զարնան կամիչ·
Աբի՝ կարեմ, չելա կիմիչ։
ՊՎ 96

***

Իմ յար, իլե, կայնե տանիս,
Մեջքդ բարակ, ադի կամիչ,
Ծոցդ եր եդի, ծծերդ յեմիչ·
Ասի՝ կըթողեմ, չելա դիմիչ։
ՀԺԵ 146

Տես՝ Բաժն ի (ն)ման դյուղս կամիչ։

2831

Անծեղ Թռավ ձեր տանիս,
Դու աղունիկ (վ. եղունիկ) Էրս
մանիս·
Ինչ որ քեզի զավալ կա՝
Թող իգա Ջահել Ջանիս։
ՏՒ 202

2832

Աղրեվ կու գա վրանիս,
Խարար ըրեք իմ յարիս,
Զաղը՛ր զարնա վրանիս,
Որ չիմրջի վրանիս։
ԲՆԳ 519

Աբրեվ կու գա վրանիս,
Գացեք, ըսեք իմ յարիս,
կարմիր չուխան առնե գա,
Զաղը՛ր լարե վրանիս։
ԲՆԳ 677

2833

Հարայ–հարա՛յ հըրինես,
Հըսկըհանած նիռնես·
Ջահդ արա, Ջառռահ բեր,
Դոնմիչ ա ըլալ յարանես։
ԱՅ 112

[*Հարայ–հարա՛յ հայրայնիս,*
Հասկահանած զարինիս·
Ջանք արա, բժիշկ բեր,
Ուռել, թարախակալել ե վերքերնիս։]

***

Հարա՛յ, հարա՛յ կյուրենես,
Հըսկըհանալ ա կյըրենես·
Խարար ըրեք իմ նանուն,
Դեղմիչ ա ըլալ յըրենես։
ԱԺԸ 28

[*Հարա՛յ–հարա՛յ վատ ցորնի*
արտերս,
Հասկահանել ե զարիներս·
Խարար արեք իմ նանին,
Թարախակել ե վերքերս։]

***

Հարա՛յ հըրինեն,
Հըսկըհանալ ա կյըրենեն·
Ջահս ըրեք, Ջառռա պերեք,
Դեռնմիչ ա ըլալ յըրենեն։
ԱԺԸ 28

Հարա՛յ հարա՛յ հըրինե,
Հըսկըհանած ա կյուրենե·
Շուշ տամ չըմալ կառնամ,
Դիրի վաթանս երկնամ։
ԱԺԸ 28

2834

Տո՛ յար Ջան, սրտի սիրեկան ըլնիս,
Փափար Ջան, աչքի դիրեկան ըլնիս։
ԿԺԵ 44

2835

Արագի Ջրեն անցնիս,
Նիշուն մուրապիդ հասնիս·
Խոսք ըմ ըսի, հերեցիր,
Անեծքով տուն չհասնիս։
ՀԺԵ 118

Ծոցդ բաղչա բար հունիս,
Տես՝ Աբի, դիլբար, բազար մ'ենենք։

www.naregatsi.org

2836

Լավ աղջիկ ես, քուր չունես,
Հագիդ կուրծուչկա չունես.
Գնա կոթի՛, սեվերես,
Երեսիդ աբուռ չունես:
ԱԳ 101· ԲՄ 140

123· Աղջի գյուղալ, յար ունես,
Հագիդ կուրծուչկա ունես.
Հեռու դնա ինձընից:
ԱԴ 176

2837

Հերիք ինձնեն հեռու վառես,
Բլբուլ դառի՛, արի՛ ծառես.
Ցես քեզ համար վարդ մանիշակ,
Դու ինձ համար դառ ու չիչակ:
ՏԽ 217

2838

Ախս ու Մասիս,
Գոհար դրիեց դիս,
Եաեվ Սեվ սարուն,
Դիման ճրագնուն,
Աղջեվ ասաղնուն,
Իմ սրն եր քումուն
[= քուկինդ]:
ԲՆԳ 122

2839

Դուն ազջիկ, վո՞վ ես, վո՞վ ես,
Գլորի արի քովիս (= քովըս).
Պաղ մը ասուր, հինամ՝ վով ես:
ԲՆԲ 642

2840

Շալե (չալը) գլուխդ կ'ոլորտես,
Հիալուս կ'անցնի սիրտես (սիրտս),
Ակար եսի չըսիրես,
Աչեր լ՞նչ մե՛ղնա հալես (հալս):
ՀՀ 323

2841

Ա՛յ ապա, հեր ես, մեր ես,
Ո՞ւր եկար կես դիշերես.
Ծոցումս քեզ տեղ չկա,
Գլուխդ դիր կռներես:
Ա՛յ ապա, դու հե՞ր ես, մե՞ր ես:
ՔՀ 178

123· Ա՛յ ապա, դու հերես–մերես,
Ո՞ւր եկար դու կես դիշերես:
Տեղումս քեզ տեղ չկա:
ՔՀ 162· ՏԽ 225

1 3 4· Ա՛յ ապա, դուն ել (վ· հե՞ր)
ես, մել (վ· մե՞ր) ես,...
Տեղումս քեզ տեղ չկա.
Գլուխդ դի՛ կռներես:
ԹՄԿ 59

2 3· Տուն եկար կես դիշերես.
Ծոցումս քեզ տեղ կա վոչ:

2842

Ոսկե մատնիք մատներես,
Շողքըն ընկավ երեսես.
Աչքըր չուտով մի՛ կանչի,
Անքուն կ'անես իմ յարես:
ՀՄՆՄ. 14

***

Ցես ապրուր իմ, դու ջուր ես,
Տես՝ ցես ապրուր եմ, դու ջուր ես:

2843

Շեկ ապա, ախաոս ես, ախաոս,
Ջանս քեզ մատաղ, ախաոս.
Թաւլան ջան, ախաոս ես, ախաոս,
Ջիվան ջան, քեզ մատաղ, ախաոս:
(Կրկնակ)
ՌՄ 129

***

Շեկ ապա, ախաոս ես, ախաոս,
Ջանս քեզ մատաղ, ախաոս:
(Կրկնակ)
ՏԽ 245

www.naregatsi.org

***

Բեզի կ'աաեն ռեսի հարս,
Տես՝ Դու ո՞ւստ կուդաս, դու
Ալաթա:

2844

Եմար եղե, կ'երթա ի Ղարս,
Դիլբար եղե, կ'երթա ի Ղարս,
Գլուխ զարկե փուսկուլ ֆաս,
Պաղ ըմ կ'ուզեմ, երկու տաս:
ՀԺԵ 99

2845

Ախ ասի խաղերից դուս,
Ճրագ բերեք յարիս լուս.
Ճրագ արեք, լուս արեք,
Գյաղա–գյուղեք դուս արեք:

2846

Լուսնակն եղե լուսե լուս,
Աղբեր քրոջ կանչեց դուս.
Աղբեր պետք ա քուր չահե,
Բրոջ զարդեր յետ պահե:
ԱՑ 94

2847

Լուսնակն եկավ լուսե լուս,
կանչեք՝ Մայրամ թող դա դուս.
Աստված կորցրեր եր գիւր աչքի
երկու լուս,
Ես ի՞նչ բեյթ եր՝ եխան դուս:
Մայրամ պոպիր եր վեր պաղին,
Ավդալ աքուց եղար,
Վզնուց թափեց մեջ մաղին:
ԾՎ 64

Սկզբից կա՝ Մայրամ նստեր
Նըխչ կ'անե (կ'անի):

***

Արեվն առե լուսե լուս,
կանչեք՝ Մայրամ թող դա դուս.
Ես ի՞նչ խոսք եր՝ եխան դուս,
Աստված առներ աղիկ լուս:
ՎԺԵԲ 16

(Մայրամի յերդ և, չորս տուն:
Տես նաև ԲՄՎ 27):

***

Լուսնակն եկավ լուսե լուս,
Աստված առներ դքու աչքից լուս,
Չհաներ զՄայրամ ընկցեր դուրս:
ԲՆԳ 471

***

Լուսնակն եկեր լուսե լուս,
կանչեք Մայրոն՝ թող դա դուս:
ՀՀ 312

***

Լուսնակ եկավ լուսե լուս,
Կանչեք՝ Աստչն հանեք դուս.
Թախիլ ընդրա ճուխտակ լուս,
Ոսկու մ'ապով չիտեր դիս ի դուս:
ՀԺԵ 79

2848

Նոր ե բացվել բարի լուս,
Մեկտեղ կ'երթանք դարիդուս:

Բոբիկ մի քեղե, փուչ ե,
Սի'բունիկ, պադդ անուչ ե:
ՀՄԽՄ 42

***

Արեգակը դուս դալուս
Տես՝ ես ձորն իվեր ճնեբակ:

2849

Բարա'խոդում, քարի լուս,
Ցարիս ճամբեն մահվից դուս.
Բռնի քաղեմ, մանդը ա,
Ցարի անուն ծանդը ա:

www.naregatsi.org

2850

Առավոտյան բարի լուս,
Աստված պահեր մեր երկուս.
Մի–մի կանաչ կանըչնանք,
Թող դուս դա Թշնամու լուս։
ՎՍՒ 30

***

Առավոտուն բարի լուս,
Աստված պահե ամենուս.
Թող դուս դա Թշնամուս (լուս)։
Լուրիկ, բարեաւ լուրիկ, և այլն,
կԺԵ 34

2851

Հավեն սաբին հարի լուս,
Աստված կանչեմ մինչի լուս.
Դուշմանի վորդին մեռնի,
Մի անունս արաւ երկուս։
Ա.Ե 204

2852

Ամպեր Թուի եղան վեր պլխուս,
Սեվ ձուն բերին իմ արեվուս,
Ցարս լաց եղավ չուրի լուս։
(Չինովրի)
Տհ 216

2853

Սարին նստեց Թանձր վուս,
Աբի գնանք դարըդուս.
Ցարաբ են որը կը դա՞,
Վոր մեզ խոսան աչքալուս։
Տհ 189

2854

Սարերն եր ձուն ու բուք,
մարմանդն եր Թաթախ.
Իմ յարը լման եր սարերու կաքավ.
Դիմացան բաղչենին բար եղան ինձի,
Հեռաստան կաքվընին յար չեղան
ինձի։
Ծոտ. 51

2855

Հավը Թռավ, Թառն ելավ,
Իմ բանս դավով ելավ.
Մեռնի սաբաբի բալեն,
Ցարո՛, դուշմնի սրտովն ելավ։

3 4. Սաբաբի վորդին մեռներ,
Դուշմանի սրտով ելավ։
Ա.Ը 136

234. Իմ բանը կռվով ելավ,
Սարաբ, քու վորդիդ մեռնի,
Դուշմանի սրտով ելավ։
Ա.Դ 163

234. Մեր բանը միչտ սառն ելավ.
Մեռնի սաբաբի վորդին.
Դուշմանի սրտովն ելավ։
Տհ 214

234. Մեր բանը չատ դառն ելավ.
Սարաբի վորդին մեռնի,
Իմ Թշնամու բառն ելավ։

234. Մեր բանը դավովն ելավ.
Սարաբի վորդին մեռնի,
Դուշմանի սրտովն ելավ։
ԹՄ 136. ԲՍ 128

Հավը Թառն ելավ,
Իմ բանը խալխով ընկավ.
Սարա՛բ, քու բալեն մեռնի,
Ախ՛ իմ բանը կռվով ելավ։
Ա.Ջ 381

***

Արեվ Թավռուշ ելավ,
Մեր բանը կռվով ելավ.
Թշնամու վորդին մեռնի,
Իրա չար սրտով ելավ։
ՀՄԽՍ. 15

234. Իմ նանի կռվով ելավ.
Սարաբին աչքը դուրս դա,
Դուշմանի սրտով ելավ։
Ա.Դ 115

2 3 4. Իմ բանս կռվով ելավ.
Սարաբի վորդին մեռներ,
Դուշմանի սրտով ելավ։

www.naregatsi.org

2856

Հավը թռավ, թառն ելավ,
Իմ ձեռը բան ըմ չելավ.
Եգ դուռը դնելու չեր,
Եգ նուռը ուտելու չեր:
ՀԺԵ 117

2857

Մուքն ընկավ, բեվախտ ելավ,
Իմ սիրածը թախտ ելավ.
Ես իմ խավար բախտիցը
Սիրածըս անբախտ ելավ:

2858

Ալտան քամին, քամին եկավ,
Ծովիցը դյամին եկավ,
Ղուրբաթ դնացած յարըս
Ես դուվրին, դամին եկավ:
ՏԽ 173

2859

Գելը ոչխարին եկավ,
Զարկեց դեր դառին տարավ.
Հայվ տղեն ի՞նչըղ էլա,
Ցարը դուշմանը տարավ:
ԱՋ 385

2860

Սարի գլխին ձուն եկավ,
Շեկլիկ յարս տուն եկավ.
Դեռ մուրադիս չհասած՝
Վրես խորունկ քուն եկավ:
ՀՄԽՍ. 39· ՏԽ 249

2861

Սիրուն յարս եկավ,
Ախուչ ջանս եկավ.
Դե՛ փախեք, եկավ,
Զալախանս եկավ:
(Կրկնակ)
ՏԽ 247

2862

Գիշեր ասին՝ քո յար եկավ,
Ցերեկ ասին՝ քո յար եկավ.
Եկավ, եկավ,— մեր տուն չեկավ,
Գիշեր չուր լուս ձիկ քուն չեկավ:
ՀԺԵ 46

***

Գեղով ըսեցին՝ քո յար իրի,
Թաղով ըսեցին՝ քո յար իրի.
Ինազար իրի,— մեր տուն չիրի,
Գյարնան գիշեր ձի քուն չիրի:
ՀԺԵ 58

Գեղով ըսին՝ քու յար իրի,
Թաղով ըսին՝ քու յար իրի.
Ինազար իրի,— լա մեր տուն չիրի,
Գարնան գիշեր դի քուն չիրի:
ԾՎ. 37

***

Համա. Աչխար ասեն քո յար
Ծուռ եր:

2862

Որը մթնեց, մուքն ընկավ,
Երկսիս մեջ վուռն ընկավ.
Քեզ տեսա, խելքս դնաց,
Անջախ սիրտդ մուքն ընկավ:
ՏԽ 259

2863

Ա՛յ հովն ընկավ, հովն ընկավ,
Ջուխտ ըմ մարալ ծովն ընկավ:
ՀԺԵ 117

2· *Մարալ յարս ծովն ընկավ:*
ՏԽ 151

***

Հա՛ Տվեք, տվեք, հովն ընկավ,
Ջուխտակ մարալ ծովն ընկավ:

www.naregatsi.org

***

Ջուխտակ սարեր հումն ընկավ,
Ջուխտակ ջեյրան ծումն ընկավ։
Ով չճոնա դիտա պար,
Ոտներ կոտրի, քինա քար։

ԱՋ 73

***

Հով, հով, հումն ընկավ,
Ջուխտակ մարալ (վ. չամամ)
ծումն ընկավ։

կԺե 3· կԺե 12

2864

Արեվ թռավ, հումն ընկավ,
Նա մեր մտավ, ծումն ընկավ.
Աղջի՛, մոխիկ քու գլխիդ,
Ալ բաղդադիդ մումն ընկավ։

ԱԺՄ 50

***

Արեվն ելավ, հումն ընկավ,
Մարալ ելավ, ծումն ընկավ.
Աղջի՛, քու եռեվն իչկա,
Քու արաղչու մումն ընկավ։

ՓԶ 74

2865

Հա՛ ավեք, յես ավեք, սարեր
հումն ընկավ,
Սրտիս խնդում ծումն ընկավ,
Դնա, ել յես չդա ես տարվան
տարին,
Սեվ դարդն իմ վզումն ընկավ։
(Կրկնակ)

ՀՄԽԲ 1

***

Բխով ելավ, վռաս ընկավ,
Տես՝ Մեխակ եղա, ծոցդ ընկա։

2866

Երկնուց մատնի մը իջավ,
Եկավ մատս խճեցավ.
Ցես դիտեյի՝ ակը խամ եր,
Բախտես դոհար բացվեցավ։

ՀՀ 345

***

Երկընուց մատնի 'մ իջավ,
Մատիս վրա խաչվեցավ.
Ցես իմ յարը գյամ դիտեյի,
Ջևահիր քար բացվեցավ։

ԱԳ 93· ԲՍ 146

1 4· Սարիցը մատնի 'մ իջավ...
... Ջևահիր քար բացվեցավ։

ԱԳ 100

Երկընուցեն մատնի 'մ իջավ,
Մատանս վրա խաչեցավ.
Իմ յարիս գամ դիտեյի,
Ջավայիլ քարին թավլեցավ։

Խոտ. 51

2867

Ջուն եկավ, դուռըն առավ.
Յուրտը ավավ ու սառավ.
Ցես ջահիլ, յարըս ջահիլ,
Դարդը մեկի լավ տարավ։

***

Ջյունն եկավ, գետինն առավ,
Տես՝ Ջյունն եկել, դուռն առել ա։

2868

Ցերկինքն ամպից, քամին առավ,
Ծովի երես ջուրը սառավ.
Թիակ գարկի, ինչ վոր արի,
Նավը սեղեն յես չդառավ։

ՀՄԽՍ 49

www.naregatsi.org

***

1—4· Երկինքն ամպեց, քամին առավ,
Փոլի երես ջուրը սառավ.
Ինչ երեցին՝ լոտը (լոտկեն) չդառավ:
Շորոթա, Սալատա, չորոթա,
Ղայեդն Աբչակին կ'որորա:
ՋԲ 23

2869

Մուքն եկավ, դեսինն առավ,
Ցարս խոսքիցը դառավ.
Ներա ես սրաբմունքից
Սրտիս արունը սառավ:
ՏՒ 254

2870

Ղուչը ձեռնիցս թռավ,
Թիքեն բերնիցս թռավ.
Են ելողու խոսքերից
Ուժը կռնիցս թռավ:
ՏՒ

***

Առավոտ դրավ դռավ,
Տես՝ Եսոր նորը նորել է:

2871

Գիշերը վրա հասավ,
Իմ յարն ինձի բան ասավ.
Ցար, ձենդ ինդան անուչ եր,
Գիտեմ թե բլրուլ խոսավ:
ՏՒ 213

2872

Սարի քյոլկեն ծաղիկ բուսավ,
Նաղդու յարս ինձի տեսավ,
Մոտեցավ հետս կուշտ խոսավ,
ՏՒ 116

2873

Ցարս ի խռովավ,
Շադկամ թոռոմավ.
Հովիվ խռովավ,
Ոչխար մոլորավ.
Բերվոր չիվարավ,
Կթոց դլորավ:
Աբի՛, յար, արի, խռով մի՛ կենա,
Աստվորիս բան ձի, քե չի մնա,
ՀՄԽԲ 21

Տես՝ երթանք պատի դեղ:

2874

Թուխ պատռեխ, կարմիր կտավ,
Լուսունկան մարը մտավ.
Ելին տղան իմ ի՛նչս է,
Զըլզլեցավ, ծոցս մտավ:
ԲՆԲ 682

2875

Աբեվը մերը մտավ,
Սիրունը տերը դռավ.
Ոտարի վատ խոսքերը
Իրանց սրտի մեջ փրտավ:
ՀՄԽԲ 16

34· Ելողու վատ խոսքերը
Իրանց փորի մեջ փտավ:
ՏՒ 162

2876

Աբեվը դնաց մտավ,
Սիրած սիրածին դռավ.
Թե զարա, ելի՛ երթանք,
Պահած զառեբս փտավ:
ՌՄ 92· ԲՍ 132
4· Պահած մեչվես վայ ելավ:
ԱԴ 164

3—4· Սիրած սիրածի դռավ.
Աղչի, թեզ արա, երթանք,
Պահած խնձորը փտավ:

34· Աբեվ մեր դուռը մտավ,..
Վա՛յ, ապա ջան, չուստ արա,
Պահած բաներդ փտավ:
ԱԺԱ. 50

www.naregatsi.org

134· Արեվ մեըլուսը մտավ...
Թեզ արա, ելի դնա,
Պահած խուրմեքը վատավ:

2877

Սեվ ամպը քալկա արավ,
Դուշմանը յարս տարավ.
Բեբախա վարդի երեսից
Աչմեզ բլբուլը վառավ:
Տի 196

2878

Քամին վչեց, թոզ արավ,
Կանանչ արար բոզ արավ.
Յարիս կանչեցի մոտս,
Երես թեքեց, նազ արավ:
Տի 184

2879

Սիրունի քունը տարավ,
Ինձ իրանց տունը տարավ.
Տունը վոր գալմագալ եր,
Բիւլբիւլի բունը տարավ:
Տի 149

2880

Սիրուն, տեսքդ խելքս տարավ,
Ձենդ իմացա, սիրտս մարավ.
Սարարը լավ որ չտեսնի,
Վոր ինձ առավ, հատեղ բերավ:
Տի 239

2881

Գուլման վարեց, արտ արավ,
Դուշմանի սիրտ դարդ արավ.
Շարմադ-երես աղջիկը
Սիրտս բացեց, վարդ արավ:
Տի 176

2882

Ելի պարը բոլորավ,
Յարս մեջը մոլորավ:
Կայնա քարին, դուշ ելա,
Սիրած յարիս թուշ ելա:
Ա.Դ 163· ՌՄ 99

***

1—4· Պիջի պարը բոլորավ,
Յարս մեջը մոլորավ:
Հմ 126
1—4· Ելի պարը բոլորեց,
Յարս մէջին մոլորեց:

***

Նիշուն կաքավ իջավ, պարն բոլորավ,
Դուշմներս պարի մէջն մոլորավ:
(Կրկնակ)
Ա.Ե 192

2883

Յարի հավեն բոլորավ,
Սիրտս ի վերխս արորավ.
Ամեն խորհուրդ ու խուլուս
Մեկեն իմ մեջ ավիրավ:
Տի 202

2884

Կողբա քամին բոլորավ (վ. բոլորեց),
Յարիս բեխերն ոլորավ (վ. ոլորեց).
Յարիս դրեցին սալտաթ,
Սիրտս վերս մոլորավ (վ. մոլորեց),
Ա.Դ 169· ՌՄ 115·
ԲՄ 124

2885

Ղուշը կչտուվս անց կացավ,
Թռավ գնաց, անց կացավ.
Երկուսիս մեջտեղովը
Վո՞ր սրտամեռն անց կացավ:
ԲՄ 151

2886

Տարին եկավ, անց կացավ,
Յես ընկել եմ դարդացավ.

www.naregatsi.org

Ինձ մի հարցընող չկա,
Ի՞նչ դարդ ունիս, կամ ի՞նչ ցավ։
ՏԽ 155

2887

Ախով սիրտս վառեցավ,
Ալ արունս սառեցավ.
Անիծիզ մի՛ ըլլի, իմ յար,
Սաղ աչքերս պղպեցավ։
ԱԳ 91· ԲՍ 140

2888

Ես սարեն (վ. սարից) մեկ քոչ անցավ,
Ջոչը ոտավ մեջ անցավ.
Սիրտս մի (վ. մեկ) կրակ ընկավ,
Վոչ երեցավ, վոչ անցավ։
2· Ջոչ ոտավ, քոչ մեջ անցավ։
4· Վոչ վառավ ու վոչ հանգավ։
ՌՄ 125· ԲՍ 148
4· Վոչ վառավ ու վոչ անցավ։
ՏԽ 150
1 4· Ես ճամբից մեկ քոչ անցավ...
... Վոչ վառավ, վոչ հանգավ։
ԱԳ 170
123· Սարիցը քոչ ըմ անցավ,
Ջոչը մեջ ոտավ, անցավ.
Սիրտս մեկ կրակ լցվավ։
ԱԳ 98
1· Ես մանը մե քոչ անցավ։
ՀԺԵ 125

***

Կաբրավը քոչ ընցավ,
Ջոչ քոչ մաչ ընցավ.
Սրտես մի պող կրակ կա,
Վըեչ երից, վըեչ վըեր ընցավ։
ԱԺԸ 27

***

Ջոչ կուպա, քոչ կ՚անցընի,
Ջոչ քոչի մեջ կ՚անցընի.
Սիրտս կրակն ընկե կ՚երի,
Վոչ կ՚երի, վոչ կ՚անցընի։
ԱԳ 97

***

Սարեն քոչ կ՚անցընի,
Ջոչ կուպա, քոչ կ՚անցընի.
Սիրտս կրակ մի՛ ձգեր,
Վոչ կ՚երի, վոչ կ՚անցընի։
ՀԺԵ 125

2889

Վարդիվորըն եկավ, անցավ,
Աղջկերքն ընկան ծաղկանցավ.
Ռևերը սեվ սպիտակ տղա
Վարդիվորըս առավ, անցավ։
ԱԳ 116

2890

Լուանցակը երդկով անցավ,
Թմբի յետեվ անց կացավ.
Մեր յայլի սիրուն աղջիկն
Ինձի ինչի՞ չուտա մոռցավ։
ՏԽ 197· ԲՍ 157

2891

Ղուշը վերեվով անցավ,
Սինին խնձորով լցվավ.
Ըմենի ապրեր տուն դարձավ,
Աղբերս վերեվով անցավ։
ՓՇ 73

1 3 4· Ղուշը վերեվեն անցավ...
Ջուլլուդի յար տուն եկավ,
Իմ յարը վերեվ անցավ։
ԱՔ 343
1 3 4· Հավքը վերեվով անցավ...
Ամենքի յար տուն եկավ,
Իմ յարը սարով անցավ։

***

Ղուշը վերեվով ընցավ,
Սինին խնձորով լցվավ.
Սինու միջի խնձորն եմ,
Մուսես աղայի Թոռն եմ։
3 4· Սինու միջի Թառն եմ,
Մուսես ալի հարսն եմ։
ՀԺԵ 112

www.naregatsi.org

***

Ես գիշեր դժվար անցավ,
Տես՝ ես գիշեր կ'անցնի դժվար:

2892

Բարնիս երկընուց անցավ,
Երկընուց դռներ բացվավ.
Ձեր սեղան ոսկի խնճորով,
Ձեր բակ արեվու չոդով լցվավ:
ՍՄ 292

2893

Կու դաս, կ'անցնիս կ'երթաս,
Չես ի տար բարեվ,
Քան գլուանկան լուսով, քան
գդարնան արեվ.
Ցես ալ չըսի՝ «բարով եկիր,
բարկ արեվ»:
ՀՄ. 415

2 3. Ցես ալ չըսի՝ «բարով եկիր,
բարկ արեվ»,
Քանց լուանկան լուսով, քանց
գարնան արեվ.
ԲՆՄ. 101

2894

Տո՛ տղա, քու գլուզալ արեվ,
Անցար, չավիր բարեվ.
Զթարկի՛ր սրտիկս ի խոռ,
Զուր մի տարին ի բոլոր:
Ան 194. ՄՀ 445

2895

Ցես մի չոր ծառ եյի, դու՝
գարնան արեվ,
Քո սիրով ծաղկեցավ իմ ճուղն ու
տերեվ:
ՀՄԽՄ. 33

2896

Գիշերվան լուսին, ցերեկվան արեվ,
Ընցար ու դարձար, չավիր բարեվ:
ՀԺԵ 56

***

Երեկվա լուսին, ես ավուր արեվ,
Մեր դռնեն ընցար, չավիր բարեվ.
Մաչտենք խոռ՝ով իր՝ չավիր բարեվ,
Թե՝ ձիկ թարկ արիր, ուրիշն ես
դառ:
ՎՄՔ 41

2897

Ել չկա որ ու արեվ,
Կարավ մեր անուշ բարեվ.
Ասավածդ գըմեն կուտեսնա,
Նստուկ մեր գլխի վերեվ:
ԲՄ 132

2898

Պուճուր թիին լեն տերեվ,
Պահեմ ունքերիդ վերեվ.
Արի՛ ցավիս դեղ արա,
Հենց դու ըլիս ըմբը—արեվ:
ԱԺՄ. 59

2899

Մեր տուն, ձեր տուն մեկ
դառաբով,
Ելնենք, իջնենք կանանչ կապով.
Ղրար խոտնք, գրար առնինք,
Ձիրուր սիրենք ասավածն ապով:
Ան 196

234. Ելնաս, մտնես կանանչ կապով,
Ձիրար սիրենք ասավածն ապով,
Քեզի դուլ եղնիմ մարաբով:
ՌՄ 68

***

1—4. Մեր տուն, ձեր տուն մեկ
դառաբով,
Ելնենք, իջնենք կանաչ կապով,
Ձիրար սիրենք ասավածն ապով:
ՔՀ 176

www.naregatsi.org

2900

Ցես Աբչահն եմ կարմիր աթով,
Ձեմ խեղդվի դահմա կապով,
Ցես ինձ խեղդի ձկի մ՝ ապով:
Շորոբա, Սալլաա, չորորա...
ՋԲ 23

***

1—4· Ցես Մուքոն եմ բալաք աթով,
Ցես չենք կտուր դահմա կապով,
Ցես խեղդվա Ջուլոն ապով:
ՀԺԵ 55

2901

Գնաց ի ջուրը ճրագով,
Մեջքիս տվին ուրագով.
Իմ հոր ու մոր ի՞նչ ասեմ,
Ինձ խե՞ տվին կրակով:
ԱԳ 268· ԲՍ 136

2902

Դու կըքելիս փելի-ֆանդով,
Քո թևվքերն ի բազիրանդով,
Քե կըպահեմ չաքար կանդով:
ՀԺԵ 54

2903

Մահար մոլոզով,
Դեղին քոլոզով,
Թե վոր ինձ չառնես,
Մեռնիս մուրազով:

2904

Շատ դացի, եկա, ընկա քո վզով,
Սրտիկս դեմ արի, մացի կարոտով·
Հատատատ քու ջուղար չտվիր ինձի,
Թե հա՛ կամ թե չե՛՝ ջուղար
մի չատի:
ՎՄԲ 42

***

Անձրեվ դուքա չաղալով...
Անձրեվն եկավ չաղալով...
Թոռը դալիս է չդալով...
Տես՝ Անձրեվն եկավ չաղալեն:

***

Մեռա բաղում լալելով...
Տես՝ Մեռա բաղում բանելեն:

2905

Բաղի միջին նավկատալով՝
Ման է դալիս չորորալով·
Ինձ տեսնելիս ծիծաղում է,
Խունջիկ-մունջիկ բարեվ տալով:
ՏԽ 82

2906

Ջեյրանի պես սորոր տալով,
Իմ չորս բոլորըս ման դալով,
Վիզս ծուռը թողիր լալով:
ՏԽ 166

***

Ջուրը դալիս ա լափ տալով...
Գետ ա դալի լոք տալով...
Ջուր ա դալիս ափ տալով...

Տես՝ Ջուր ա դալի լափ տալեն:
Ջուր ա դալիս ափ տալեն:

2907

Կուդաս, ի՛նչնեիս մեր դին
պետն ի վար վազելով,
Վազելով, վազելով, դուն քեզ
սազելով,
Հոդեիս ելավ քենե պազիկ
մ՝ ուզելով:
(Հարսանեկան)
ԲՆԱ 101

2908

Կյանքս մաչեց քեզ աչելով,
Սերիդ կարոտը քաչելով·
Քու կրակըդ ինձի վառեց,
Ամբողջըս կես արավ, սպառեց:
ՏԽ 159

www.naregatsi.org

2909

Քան լուսին ամպի տակով,
Դու ջուր կ'երթաս դորակով,
Հոգիս քեզ մատաղ լինի,
Սիրտս կ'երես կրակով:
ՀՄԽԱ 34

2910

Ջուրը կ'երթաս ջուխտ դորակով,
Սիրտս կ'երես բոց կրակով.
Քեզի վախցում ալ քուռակով:
ՔՄՎ 22· ԺԽ 25

***

Ջուր կ'երթաս ջուխտ դորակով,
Սիրտս կ'երես կրակով.
Ջանս եղնի քեզ դուրբան,
Ցեկ տանեմ քեզ չալակով:
1 4· Ջուր կ'երթաս ջուխտ
վարչով...
... Աբի տանեմ քեզ չալկով:
ԱԵ 204

2911

Դեյրեն հագա աբուրկով,
Սալդաթ տարան աչխըրքով.
Սալդաթ եթալն հատատա եր,
Պրծըցընողն ատամած եր:
ՀԺԵ 109

2912

Սեվ ամպը քցել ա հով,
Մուխը տվել ա իմ քով.
Տեսնում եք՝ ինձ պատել ա
Ես անիրավ արուն ծով:
ՀՄԽԲ 1

***

Ամպը քցել ա հովը,
Առվովն անցա են քովը.
Տեսնում ես՝ մեզ (վ. քեզ) պատել ա
Ես անիրավ սև ծովը:
ՏԽ 220· ԲՍ 124

2913

Տուն դարձիր, կարի՛ր, մի՛
Թողնիր ատով,
Թե քեզ չտեսնեմ, կը մեռնեմ
չուտով:
ՎՄԲ 62

2914

Դրախտական պտղի համով,
Ցարս եկավ ոսկի ծամով.
Երեսիս մարիկ չտվեց,
Սիրտս լցվավ դարդ ու ցամով:
ՏԽ 82

***

Աբի համով, ոսկե ծամով.
Սիրտս լցիր դարդ ու ցամով:
(Կրկնակ)
ՏԽ 80

1· Աբի համով, դնա համով...
(Կրկնակ)
ԱԵ 208

2915

Դու կու քելես դամով–ղրամով,
Ընդկում սալամ կաքավ ուր (իր)
երամով.
Խերիք դու ընճի անես դարդով,
վարամով:
ՀԺԵ 48

***

Թուղթ կը դրեմ դյուրջի կալմով,
Տես՝ Գիր մի դրեմ նախշուն կալամ:

2916

Ատլաս ֆստան խառայով,
Մազերդ ի սիմ սրմայով.
Պիւլոր (բոլոր) գերդանին վրա
Շարեմ անգին քարերով:
ՎՍՍ 53· ԺԽ 91

www.naregatsi.org

2917

Սելը եկավ ցօրենով,
Ցես մնացի քու ապով.
Ասուած տունդ չքանդե,
Դու չես գալիս որերով:

ԲՍ 139

2918

Գոգնոցս ներկեր եմ գենջու
տորոնով,
Սրտիկս լեցվեր է դունդ դունդ
արյունով.
Սկրա՛ծ, աղբյուր չինե՛, յես գամ
ջուր խմեմ,
Ընքվերդ թառ արա՛, յես վրան
թառիմ:
Տուն եկո՛, տուն եկո՛, սիրա՛ծս,
տուն եկո՛,
Հաց ու գինի ունինք, արեվդ
առ եկո՛:

ՀՀ 330

2919

Կաքամ եմ հազար դունով,
Իչա կալերն երամով.
Խարեցիր, խելքս առար,
Շատ խարելով երամով:

ՀԺԵ 112

2920

Ծո՛ աղա, աղա, դու ալ կապով,
Խերիք կան դաս մեր պատով,
Մեր խորտաիկ խարան ապով.
Կ'երթամ կ'ասեմ իմ աղբոր,
Կու գա գարնե քե խանչալով:

ՀԺԵ 46

***

Եկար, ընցար մեր բակով,
Կ'երթամ, կ'ասեմ իմ աղբոր,
Կու գա գանա խանչալով,
Արուն թափի թևվերով:

ՀԺԵ 110

***

Տո՛ աղա, աղա ալ կապով,
Զուր յե՞րկ ընցնաս մեր պատով:
Պատի չքեր կոտրատավ,
Քու ալ ջուբեն կոտրատավ,
Կ'երթամ, ըսիմ իմ աղբոր,
Իզա, գարկա խանչալով:

ՀԺԵ 93

1—6. *Տո՛ աղա ալ կապով,*
Հերիք ընցնես մեր պատով.
Պատի չքեր կոտրատան,
Քու ալ ջուբեք կոտրատան:

ՀԺԵ 88

Հմմտ. Տո՛ աղա, բաղով արի:

***

Տո՛ աղա, աղա ալ կապով,
Հար ե՞րկ ընցնես մեր պատով.
Մեր պատ վրավ քու ապով,
Մեր հարս մեռավ քու ապով.
Կ'երթամ, ասիմ իմ աղբոր,
Իզա գարկե խանչալով,
Հանե դեն կարմիր արուն,
Թափե չամամ ծծերուն:

Տո՛ աղա, աղա լանկարի, և այլն:

ԲՆՄ. 313

Տես՝ ... Լանկարի:

***

Հար յե՞րբ ընցնես մեր պատով,
Մեր պատ պրավ ձեր ապով.
Կ'երթամ, կ'ասեմ իմ աղբոր,
Գա քե դանի խանչալով,
Արունդ երթա գետերով.
Հովտզրի գյուլիկա,
Գյոլտզրի գյուլիկա:

***

Տղա, հագինդ ալ կապով,
Հար յե՞րբ անցնես մեր դռնով.
Կ'երթամ, կ'ասեմ աղբոր,
Կու գա գարկե խանչալով:

ԱԴ 171

www.naregatsi.org

***

Տո՛ տղա, տղա քոլոսով,
Մինչ յե՞րբ ընդնիս մեր դռնով.
Զարկինք քեզ խանչար խորուն(կ),
Ելնի քու կարմիր արուն:

ԲՆԱ. 740

***

Շուն չանորդի քոլոսով,
Ջու բան լ՚ինչ եր մեր դռնով.
Կ՚ելեմ, ըսեմ մեծորաց,
Իջնին, զարկուն խանճարով.
Զարկուն խորունկ ու զարկին.
Սարեց, ելավ սև արուն:

Ցարն եր, դնաց Ջուր մերուն,
և այլն,

ԲՆԳ. 122

Տես՝ ... Ջուր մերուն:

2921

Ա՛յ տղա կանանչ կապով,
Հերիք անցնես մեր պատով.
Հերս քեզ աղջիկ չի տալ,
Մեր պատ փլավ քու ապով:

Ա.Ե 194. ԺԽ 8

2922

Ցես քեզի հետ փատով,
Մեջքիդ լ բարակ ճարով.
Ելեր ես, քաղքեն կ՚երթաս,
Ձես ըսեր՝ կեցիր բարով:

ՀՀ 325

2923

Մանդիկ կ՚ելլի, կ՚երթա խառով,
Ցես չեմ կերի պախի զոռով.
Պաղ ըմ տո՛ւ զիկ, դնա բարով.

ՀԺԵ 58

2924

Արե՛, յար, արե՛, մի՛ կենա խառով,
Սրտովս եմ սիրե, մարդ չարի զոռով.
Զոռով բան չելնե սրտի ուզածին,
Զորավոր նետեր դշմընի սրտին:

ՎՍԲ 41

***

1—4. *Արե՛, յար, արե՛, մի՛ կենար խառով,*
Սրտովս եմ սիրե, մարդ չարե զոռով:

(Կրկնակ)

ՊՎ 124. ՏԽ 121

***

Սրտովս եմ սիրե, մարդ չարե զոռով,
Արե՛ բարըշենք, մի՛ մընա խառվ.
Վեր են անկխե (վ. ակխեր) աշխարք ալամով,
Մե կուտան բունել աղա ամիրով,

ՊՎ 124. ՎՍԲ 40. ՏԽ 121

Տես՝ Կանչեմ՝ դո՛սա, արե, սարեր լացուցեմ:

2925

Արե՛, յար, արե՛, մի աներ խառով,
Կըմեռնիմ չուտով, մնաս կարոտով.
Արե՛, դո՛սա, արե՛, հասիր մուրազիդ,
Մեկ ել չես տեսնե քո կարոտ յարիդ:

Արե՛, յա՛ր, անցիր մեր բակի մոտով,
Թող մեր բակ լցվի քո անուշ հոտով.
Երկեն ճամբըներդ փշերով լիքն են,
Արի թե քաղեմ, մատներս կ՚արնոտեն:

ՎՍԲ 62

www.naregatsi.org

2926

Վոր դու ելնես խերանց խռով,
Ցես ել կ'ելնեմ ճուխ ճուխ խավող,
կախվեմ թիով:
— Վոր դու ելնես ճուխ ճուխ
խավող, կախվես թիով,
Ցես ել կ'ելնեմ սուր սուր դանակ
դամ քեզ կարեմ:
ՎԺԵՄ. 11

2927

Վոտս կապել ես բխավով,
Ջանս լցրել դարդ ու ցավով.
Սիրթել մաղերիդ ղուրբան,
Ինձ դուխաղ մի' անիլ դավով:
ՏԽ 81

2928

Ծաղիկ եր հոտով–մոտով,
Եկավ, անցավ իմ մոտով.
Աչքս տեսավ, սիրեցի,
Ու մնացի կարոտով:
ՀՄԽՄ. 20

1 2· Ծաղիկ ես հոտով–մոտով,
Եկար, անցար իմ մոտով:

1 2 4· Ծաղիկներ հոտով–մոտով,
Եկար, անցար իմ մոտով...
Քեզ անուշ սեր ու սավդով:
ՏԽ 149

2929

Ցա՛ր, յա՛ր, արոտով, արոտով,
Ցարխս կարոտով.
Ցա՛ր, յար, մնացիր, մնացիր,
Ջինվոր դնացիր:
(Կրկնարկ)
ՀՄԽՄ. 20

2930

Ֆուֆիա ւխաթի բիլարով,
Ցար մի ունիմ քիլարով.
Ցա՛ր Ջան, քիլարիդ մեռնիմ,
Ջերերդ լիլիք նուրարով:
Ա.Ը 441

1 3 4· Դոլմա վաթի բիլարով...
Ցա՛ր Ջան, քիլարիդ ղուրբան,
Ջերերդ լիլք նուրարով:
Ա.Ե 193

1—4· Ջայրա մանեմ լարերով,
Փլավ եփեմ բիլարով.
Հրես իմ յարը եկավ,
Ջերը լիլը նարաթով:
Ա.Դ 162

2931

Խանում եվա Ջան,
Դու(ն) կեցի'(ր) բարով,
Ցես կ'երթամ լալով,
Լալով, վողբալով,
Ֆոչ ու բարխանով,
Սարեր ման դալով:
(Կրկնակ)
ՀՄԽՄ. 48· ԲՆՄ. 558
6· Խանում եվա Ջա՛ն:
ՏԽ 88

2932

Սարից եկար դուն բարով,
Սրախս ղարկիր լեռ քարով.
Ֆեղանից քեն եմ արել,
Բոլորով ոխաը տարով:

Սարիցը եկար բարով,
Հետ տվիր սրտիս քարով.
Խռովեր եմ քեզանեն,
Բոլորի ոխաը տարով:
ՀԺԵ 109
1 2· Ցայլից եր եկեր բարով.
Խի՞ տվիր սրտիս քարով:

***

1—4· Սարից եկար դուն բարով,
Սրախս ղարկիր լեռ քարով:
Ա.Ը 440

***

Աբեվ, դու եկար բարով,
Խի՞ տվիր մեջքիս քարով.
Ել չեմ խոսա քու հետը,
Ջուր ընես լայլաղը:

www.naregatsi.org

2933

Վա՛յ, սանթեր կիվկիվ,
Դու գացիր ի Մուշ քարով.
Եվ չես իդա հաղար տարով.
Ինարս պատկե, տղա բերե,
Առջընեկ լե դուխան կը վարե,
Վա՛յլե, վա՛յլե, վա՛յլե, վա՛յլե:
ՌՄ 59

2934

Ցես բուլբուլուն խավքն եմ չարով,
Զու մ' ածեցի հաղար զորով.
Բռնին, ասի՝ դու կաց քարով,
Ցես լե կ'երթամ հաղար տարով:
ԱԺԹ 106

2935

Աղջի՛, արե նազերով,
Ֆյալաչ ծամերով,
Ծամերդ սարկեմ
Գյոհար բաղերով:
ՀԺԵ 45

***

Աղջիկ նազերով,
Ֆյալաչ ծամերով,
Ծամերդ խաբկեմ
Կիւհազ բաղերով:
ՎՍԱ
4· Սրմա թելերով:
ՆՀՋ 102

2936

Աղջիկ նազերով,
Շեկ շեկ մազերով.
Գերեցիր ինձի
Հաղար նազերով:
ԿԺԵ 29

2937

Աղջիկ նազերով,
Տարան սազերով.
Ծամերն եմ հյուսեր
Ոսկի թելերով:
ՀԺԵ 78

2938

Աղջիկ նազերով, նազերով,
Դիլբար նազերով, նազերով.
Աղջիկ, մի՛ զար մեր կալերով,
Դիլբար մի՛ զար մեր կալերով.
Դիլբարի ձին եր նալերով.
Աղջիկ, մի՛ զար մեր կալերով:
ՖՄՎ 30· ԺԽ 64

***

Աղջիկ մազերով, մազերով,
Դիլբար նազերով, նազերով:
(Կրկնակ)
ՋՔ 24

2939

Եղնկներ սաղավ, մատներ խաղերով,
Դու կ'ուժիր բազեչ, մայլեք
Թաղերով:
ՀԺԵ 57

2940

Ծաղիկ քաղի մազերով,
Վեր եմ դրել չազերով.
Համբարձումա դիշերը
Պաղեմ խալ ու թշերը:
ՀԺԵ 124
Պաղեմ թշեր խալերով:

2941

Ծաղիկ քաղի մազերով,
Վերեվ դրի չազերով.
Են վախտ քեզի սիրեցի,
Վոր եկար մեր բաղերով:
ԱԵ 195

2942

Վարդ եմ քաղել մազերով,
Վեր եմ դրել չազերով.
Տեսնեմ՝ յարս գալիս ե,
Առաջ գնամ տազերով:
4· Առաջ գնամ խաղերով:

www.naregatsi.org

3 4· Հրես եկավ իմ յարը,
Քեֆ ու սոյբաթ անելով։
ԱԴ 169

3 4· Արի՛, իմ սիրական յար,
Առաջ գամ քեզ տաղերով։
ՀՄԽԲ 19

3 4· Հրես եկավ իմ յարը,
Ալ ձին տակին խաղալով։
ՔՀ 179· ԱԼ 135·
ՏՄ 204

234· Վայը եմ դրել չաղերով·
Հորես եկավ իմ յարը,
Ալ ձին տակին խաղալով։
ՔՀ 163

***

Ծաղիկ քաղի մաղերով,
Վեր դրեցի չաղերով·
Հրեն իմ աղբերն եկավ,
Բոզ ձին տակին խաղալով։
ՀԺԵ 131 հա·

***

1—4· Ծաղիկ քաղի մաղերով,
Վերեվ դրի չաղերով։

2943

Վարդ եմ քաղել մաղերով,
Փունջ եմ կապել խաղերով·
Ջուխտ չամամ եմ կորցըրել,
Իրա կանաչ թաղերով։

2944

Վարդն ի բացվե առավոտյան
չաղերով,
Իմ յար բաղչեն վարդ կըքաղե
մաղերով։
ՎՍՍ. 41· ԺԽ 89

2945

Երկինքն ամպել է, գետին չաղերով,
Ցես քեզ սիրել եմ անուշ տաղերով։
ՀՄԽՍ. 10

2946

Թոնըն եկավ չաղերով,
Վարդ քաղեցի մաղերով։
ՀԺԵ 132

***

Սարեր (արտերն) ամեն ֆճերով,
Տես՝ Ծո՛ տղա, տղա, ջան տըղա։
Տես՝ Արտերն ամեն բիար է։

2947

Բարձր քյոշկեր ունիմ չորս դին
ճամերով,
Ներսի դիս լեցուն է գերդ ու
խամերով·
Եկուր քու հետ սեռհրեթ անենք
դեմերով։
ՀՍ. 416

2948

Բաղչա ունիմ ծառներով,
Մեջը լիքն ա պառներով·
Գառներ մատաղ կարեցի
Անուշ յարիս ձեռներով։
ԲՍ 156

2949

Ժամի դռներ չըչերով,
Ցեղսոն տարան դիչերով·
Հերն ու մերը չեյին տա,
Փախցրին տարան դիչերով։

***

Դռվիկը բացին չըչերով,
Հարսը կըտանին դիչերով։
(Հարսանեկան)
ՋՐ 28

***

Դուռն ու դրկից չըչերով,
Մայրամ տարան դիչերով,
Ինալան առան չափերով։
ԲՆԳ 471

www.naregatsi.org

2950

Գետաս (վ. յաս) ելեր դիշերով,
Դովին բացեր շիշերով.
Ձես քեղի դաղտուկ (վ. դողտուկ) ավի,
Ով լսեց կես դիշերով:
ԲՆԱ. 624· ԲՆԴ 677

2951

Սեփանի տուն չիշերով,
Մայրամ վախավ դիշերով:
Վա՛յ Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,
Իմ Ջան քո Ջանին հայրան:
Մայրամ եկավ նիշերով,
Մ'չակ վախավ դիշերով:
Վա՛յ Մայրամ, և այլն:
ԲՄՎ 28

2952

Մի բաղ ունեմ դշերով,
Ցարս կըգա դիշերով.
Սեվ սեվ աչքերին մեռնեմ,
Չորսի կուռը միշերով:
ԱԺԱ 58

2953

Մի թռչուն սեվ թեվերով,
Ցերգեց պես պես ձեվերով,
Ասավ՝ խելոք մարդ քիչ կա,
Աչխարհ լի յե խեվերով:
ԲՄ 154

2954

Ախհան եմ ցանե խոտերով,
Ելեր կայներ դյուլ պատերով.
Տակիմ կորեմ, տակիմ թողնեմ,
Երթամ, քաղեմ չող մատներով,

Սրտա ծամից մազ մը քաշեմ,
Ծաղիկ քաղեմ, դատտա կապեմ,
Ազատ լաճու ափեն որոդկեմ:

Ազատ լաճու մեր մոկացի,
Տաս ըմ տարի սիրով մնացի,
Սիպտակ ծոցին կարոտ կացի:
ՊՎ 118

***

Ախհան եմ ցանե խոտերով,
Ելե, կայնե դյուլ պատերով.
Երթամ, քաղեմ չաղ մատերով,
Դատտե մ' կապեմ դելիքիս թեվով,
Որոխկեմ ազատ լաճու մոր:
Ազատ լաճու մերը մոկացի,
Տարի մ' թամամ մոտ չգացի,
Սիպտակ ծոցին կարոտ կացի,
Երկեն բաժին մեհել տվի.
Ափսոս իմ սիրուն ազատ լաճ,
Դուշմնի պատանք կարեմ կարճ:
ՎՍՍ. 40 հտ.

2955

Գուբան վարենք պտերով,
Քեզ թողնեմ ճամերով.
Ինճ քեզանից ջոկողին
Ամանչաչն չնկնի կողերով:
ԱԴ 166· ՌՄ 101

2956

Յար ըմ ունիմ յարերով (?),
Թողնեմ եաեվ սարերով.
Որ մը ազեկ, որ մը վատ,
Ինքն և կանանչ չոլի բաղ:

2957

Ալե, խանոր, խանանոր,
Մոկանց սարերն են քարերով,
Մոկանց լաճերն են խանչալով,
Մոկանց խարտներն են քամարով:
Ալե, խանոր, խանանոր,
Մոկանց սարեր, պետ պետ քարեր,
Դրու չլուացե, արեվ առեր.
Երկու պղպիկ յար եմ ճարեր,
Մեկը գարիկեր չար գրողը տարեր,
Են մեկելի գարդն եմ ընկեր:
Ալե, խանոր, խանանոր:
ՀԺԵ 82

www.naregatsi.org

Տես՝ Մոկաց սարեր, պետ պետ քարեր։

2958

Յորեն ունեմ հորերով,
Ջինս ա ընկել ձորերով.
Աստված զոլվաթ ա տվել,
Խալխը մնաց պատռելով։

2959

Աչքեր ունիս նռան հատ,
Կապտածաղիկ կտավհատ.
Երնեկ թե մերդ բերեր
Քեզանից մի քանի հատ։

Տխ 163

2960

Ամեն ծառի մի փչատ,
Յարիս ումբրն ըլնի չատ։

***

... Ամեն ծառին մին փչատ,
Խելոք տղի ումբրը չատ։

ԱԺԼ 41

2· Իմ յարի ումբրը չատ։

2961

Աղջիկ կու զրեր կալենը խետ,
Կը զրնգըլնգըեր չուշենը խետ.
Շապիկն եր չարե, կոճակն արծթե,
Մեջաց քամարն ակնունք զոհարե։

ՎՍՍ. 45

2962

Բախտը զարկեց սրտիս նետ,
Աբռասուքս եղավ զետ.
Թե աստվածդ կը սիրես,
Յա՛ր, ինձ արի տա՛ր քեզ հետ։

ՀՄԽՍ. 7

2 2 4· Ցալաք զարկեց սրտիս նետ,
Աբռասունքս եղավ զետ...
Աբի ինձ տա՛ր քեզի հետ։

Տխ 172

Ցալաք զարկեց սրտիս նետ,
Աբռասունքս եղավ զետ.
Ա՛յ աղջի, հազուդ մատաղ,
Ինձ էլ չե՞ս տանի քեզ հետ։

ՌՄ 106· ԲՍ 139

2963

Ա՛յ բալա Մագիտ,
Խրխաղ է հագիդ.
Կարոտ եմ պագիդ,
Դյուլ Մագիդ ջան։

ՋԲ 39· ԺԽ 20

2964—65

Երկնուց իջավ մարգարիտ,
Քու անունդ ա Մարգարիտ.
Թե աստվածդ կըսիրես,
Մի՛ մոռանար, Մա՛րգարիտ։

Տխ 202

2966—67

Ջրի մեջի ջևախոտ,
Այնուշ կու դա յարով հոտ.
Տեղ մը երթաս՝ թեզ դառի՛,
Սիրտս կ'եղնի արյունոտ։

ԱՐ 135

Տես՝ Ջայիրին մեջի ծիլ խոտը.

2968

Քարիս տակին կանանչ խոտ,
Փունջ մանուշ, անուշ հոտ.
Թե իմ սիրանցն ինձ չի տաք,
Ցես ինձ կանեմ հարիր ճոթ։

ԱԺՍ. 62

www.naregatsi.org

2969

Ես ա դալիս եմ քեզ մոտ,
Քեզի վաղուց եմ կարոտ.
Վա՛յ, թաղեմ մորդ դլուխը,
Սիրտս արիլ ա դարդոտ:
ԲՍ 127

2970

Մարդ եմ դրկել առավոտ,
Վոր դու չուտ դաս ինձ մոտ.
Առաված անե քու դիվան,
Կ'ուղես քցես ինձ քու վոտ:
ԲՍ 156

2971

Մեր բաղումը կա արոտ,
Շամամները խնկահոտ.
Ցարիս համար եմ պահե,
Նա յե իմ ծոցիս կարոտ:
ՍՋ 374

2972

Կապել ես կարմիր նարոտ,
Բիւլբիւլ ես վարդի կարոտ.
Զկա մեկը քեզի պես,
Այնման ես, չատ խարոտ:

2973

Գետի ափը քարքարոտ,
Ֆաթման չալը ծալծալուտ.
Աղջի՛կ, կայնի՝ մեկ պաչեմ,
Ձմնա սիրտս կարոտ:
(Վ. Ձեր հորթեր տանեմ արոտ):

1. Գետին են ղալը քարքարոտ:
ՍԳ 261. ԲՍ 131

Աղբրի ղրաղը քարքարոտ,
Ֆաթման չալիկս ծռծառոտ,
Աբի Թուչդ մին պաչեմ,
Հորթերդ տանեմ արոտ:
ՍԺՍ 49

***

Ըխպրին հըղեն քրքարուտ,
Ֆաթման հալալ ծըրծառուտ.
Ախճի, պեր Թոչատ պաչիմ,
Վըերթըերդ տար տիւս արուտ:
ՍԺԼ 46

[Աղբյուրի ուղին քարքարոտ,
Ֆաթան չալիկ ծրծառոտ.
Աղջի, բեր, Թուչեդ պաչեմ,
Հորթերը տար դուրս արոտ:]

***

Ջրեն հըղեն քրքարուտ,
Ֆաթման լեչակը ծրծառուտ.
Ախչի, պեր Թոչատ պաչիմ,
Վըերթերը տանիք արուտ:
ՍԽ 112

2974

Առավոտ լոր մտավ արտ,
Աչքս առավ, եղավ դարդ,
Կու նմաներ քաֆուր վարդ:
ՀՄԽԲ 20

1 3. Առավոտուն երկու մարդ...
Դու կու մանիր քաֆուր վարդ:
ՌՄ 86. ՏԽ 164

2975

Լոր վախտավ, մտավ ձեր արտ,
Դու մի՛ եղնի ծանր դարդ,
Արտեր քաղի՛ ու դիր բարդ:
ՏԽ 165. ԺԽ 24

2976

Ցար մենդիլ, կ'երթաս ի յարտ,
Աչխարք մացեր քե մաթ,
Ոսկի մատնիք մարմոնի մատ:
ՀԺԵ 62

2977

— Ձիթ բլուլըդ պուտ պուտ,
Շան աղջիկ, քո աչքերդ կապուտ.

www.naregatsi.org

Կայնել ես վանքի հովին.
Շան աղջիկ, քամին տա սիվտակ դոշին:
— Բրոխադա (?) բերվի, չան տղա,
Թող չան տղեն երվի:
ՎԺԵՍ. 9

2978

Մեր կաբրին փիւրփիւտա,
Ձեր կաբրին կուրկուտա.
Յորդան վեր քցեմ դալամքյար,
Մէջը կըբանամ սովդաքյար:
ԱԺՔ 32

***

Մեր կաորը կարկուտա ա,
Ձեր կաորը փիւրփիւտա ա.
Մեր տանին սովդաքյար,
Ձեր տանինը դալամքյար:
ԱԺՔ 32

***

Երկեն դիշեր, երկեն խաբար,
Տես՝ Աբեմն առե ալ նարնջի:

2979

Ցես կ'ըսեմ՝ դու խաղա, դիլբար,
Քանի ջանդ սաղ ա, դիլբար:
(Կրկնակ)
ԱԵ 193

2980

Քաղքի քարը քահրիբար,
Իմ բոյ քու բոյ բարաբար.
Ինձոր դցեմ, արի տա՛ր,
Դուն էլ դաւար բեհդըբար:
ԱԴ 262· ԲՄ 131

2981

Ա՛հ՛յ Նուբար, Նուբար, Նուբար,
Իմ բոյ քու բոյ բարնուբար.
Ահյ Նուբար, Նուբար, Նուբար,
Սարեբու ծաղիկ Նուբար:
(Կրկնակ)
ԱԴ 168· ՌՄ 119·
ՏՒ 234· ՎԺԵՍ. 5

2982

Գոլիկ մի խորտիք, թևրմաչ
Ջուր չի դա,
Մեր ռեսի պչարին խաղար ու մաղար,
Բռուներ եմալ աչք, վոր չառներ
նաղար:
ԾՎ 56

Հմմտ. 34· Գոլիկ մ'նեմ հորդե,
Թևրմաչ ջուր չի դա:

2983

Տավարն ընկել ա ազար,
Դու ինձ դցել ես բազար.
Ինձ պես աղջիկ ուզողը
Բաչուղ կըտա մի հազար:
ՏՒ 215

2984

Հայրիկս դնաց երեվնա բազար,
Են տղին կ'առնեմ, անունը Ղազար:
ԱԲ 336

2985

Եղունիկ հանին չուկեն բազար,
Եղունկն դինը երկու հազար.
Իմ յար կ'առնի աչիչ նազար,
Դ'ուզես հարիր, կուտամ հազար:
ՎՄԲ 38· ՊՎ 126

2986

Մեր տան յետեվ մի արտ դազար,
Ձեր տան յետեվ մի արտ դազար,
Առնենք Ջուլոն, երթանք բազար,
Գինը կտրենք հարուր հազար:

2987

Անտոնի ջերի հազար
Աչխենին դցեց բազար:
ՏՒ 185

www.naregatsi.org

2988

Շեկիկ մաղեր, նշխուն մեղար,
Եղ քու մեղրին տակն եր մազար,
Որուն դին եր ալթուն հազար,
Տիրունդ աչքեր կուրնար,
Չհաներ դքեզ ուրբաթ բազար:
ԲՆԴ 471

***

Աղջի՛, անումդ Ելիզար,
Տես՝ Աղջի՛, անունըդ Չինար:

2989

Մեջքդ լ գարկիր նշխուն միզար,
Ցես քե ասի՝ արի ձի ա՛ռ:
ՀԺԵ 62

2990

Նշխուն քու միզար,
Անուն Գուլիզար.
Արի յես ու դու
Ելնենք խաղանք պա՛ր:
Շեկ չեկ քու մազեր,
Գաչեմ քու նազեր.
Զամիչ եմ բերի,
Արի նստի, կե՛ր:
Հանոր, հանանո՛ր,
Ճանոր, ճանանո՛ր:
ՀԺԵ 88

2991

Մայրամ ելավ, սար կ'երթար,
Սարեր ամեն ճյուն կիզար:
ԲՆԴ 471

2992

Ես ճամբեն ոլոր կ'երթար,
Ցուղբաչին ոլոր կ'երթար.
Բաղիս չկա բաղմանչի,
Ջորվիլ եր, մոլոր կ'երթար:
ՀԺԵ 125

***

Պուճուր առվով ջուր կ'երթար,
Տես՝ ես առուն ջուր ա դնում:

2993

Բոստան եմ ցանե խիար,
Ցարս կորավ բեդիար.
Ես ժամանակ չմանցեր ա
Մարդերու խոսքն ու դրար:
ՀԺԵ 196

2994

Սուանը աշմիչ ելար,
Նհետս դուշմիչ ելար,
Ցես քե բան չի ասեցի,
Ախ՛ կանուխ չաշմիչ ելար:
ԱՋ 382

2995

Աղջի՛, դու մորեդ ուչ ելար,
Մեծացար, կարմիր-թուչ ելար.
Տուն ըմ չունիմ, որ տուն երթանք,
Քեղի առնեմ, ո՞ւր երթանք:
ԱԳ 91. ԲՍ 150

2996

Լողկցար, ծովից դուրս ելար,
Դեմ ամրոցին դու կայնար:
ՀԺԵ 57

2997

Ջուրն իմ տան տակից բխար,
Երված սիրտս լվանար.
Ցար, քո տված խոցերը
Քո ձեռներով լավանար:
ՀՄԽԱ 34

Տանս տակից ջուր բխար,
Ցարս սիրտս լվանար.
Ցարիս տված յարեքը
Իրան ձեռքով լվանար:
ԲՍ 147

www.naregatsi.org

2998

Ո՞ւր գնացիր, ո՞ւր եկար,
Դու իմ սրտին դուր եկար:

2999

Ձիթ մինթանես թարզու կար,
Ժիր տղա յես, արի տա՛ր.
Թե վոր կ'ըլնես ինձի յար,
Գնա թալին, արի տար:

1 2· Ձիթ արխալուղ թարզու կար,
Լավ տղա յես, արի տար:

1 2· Ձիթ մինթանես մանդր կար,
Թե սիրել իր, արի տա՛ր:

3000

Ասուած կ'անի մեղ երկու ճար,
Նչան կուտան երկու հազար.
Վոչ հազարն պիտեր, վոչ երկու հազար,
Սրտով սիրածին մարդ էլ չի խաբար:
ՎՍՒ 48

3001

Երթանք Աղթամար,
Առնենք սախթ, քամար,
Քո մեջաց համար:
ԲՆԱ. 583

3002

Աչքերդ թուխ, ունքդ կամար,
Դու ծնվել ես ինձի համար,
Մեջդ ունես ոսկե քամար:
Տհ 167

3003

Ինչպես երկնքի կամար՝
Կապել ես ոսկե քամար.
Ոխտը ռանդ դուշն ունես,
Վո՞ր մեկն ե ինձի համար:
Տհ 245

3004

Երկինքն ե կապել կամար,
Դու ունես ոսկե քամար.
Հախ սիրոջ կամեցածն ե,
Դու դրված ես ինձ համար:
Տհ 190

3005

Ամպել ա կամար, կամար,
Կապել ես ոսկե քամար.
Դու ուրիշ մեկը մի՛ անի,
Մի ջան ունեմ քեզ (վ. իր) համար:
ՀՄՆԱ. 23

3—4· Ոսկե քամարիդ մեռնեմ,
Ասուած պահե քեզ ինձ համար:
1—4· Ամպել ա կամար կամար,
Ցես կըմեռնեմ քեզի համար:
ԿԺԵ 37

3006

Արեվը կամար-կամար,
Կապել ես ոսկե քամար.
Հիսուն որ պաս եմ պահե(լ)
Իմ աղբոր ճամբի համար:
ՔՀ 160

4· Ցարիս ճամփի համար:
ԱԳ 92

4· Քու ազիզ խաթեր համար:
Տհ 248

4· Իմ յարի ճամփի համար:
ԱԳ 260

***

Արեգակը կամար-կամար,
Մեջըտմդ ոսկի քամար,
Ցես մեռնիմ աչք-ունքիդ խամար.
Հիցցուն որ պաս եմ պահե
Քո ազիզ ջանիդ խամար:
ՀԺԵ 133

Աստղներ կամար-կամար,
Մեջքս կա ոսկի քամար.
Իցցուն որ պաս եմ պահեր
Քու ջահիլ ջանի խամար:
ՀԺԵ 124

www.naregatsi.org

***

Լուսնիակ կամար-կամար,
Ցես նստած եմ քեզ համար.
Հիսուն որ պաս եմ պահե
Քու ազիզ խաթեր համար:
ԹՄԿ 121

3007

Արեվը կամար-կամար,
կապել ես ոսկե քամար.
Ոսկիդ ինձի չի խարի,
Մնացել եմ յարիս համար:
ԲՍ 131
4· *Մնում եմ յարիս համար:*

***

1—4· *Արեվն ելե կամար-կաբար,*
Մեջդ ես կապե ոսկե քամար:
ՎԺԵՔ 17

3008

Լուսնիակը կամար-կամար,
Քեզի կ'ուղեմ ինձի համար,
Բարակ մեջքիդ ոսկի քամար:
ՋՔ 20

3009

Լուսնիակ կամար-կամար,
Ցես մեռնիմ քեզի համար.
Սիրականս ինձի չեն տար,
Ատուծու խաթերն համար:
ԱԳ 94

3010

Լուսունկան կամար-կամար,
Ցես կուլամ քեզի համար.
Բլըվիր, յեսիդ նայիր,
Ատուծու խաթերն համար:
ԲՆՄ. 624

***

Լուսնկան կապեր կամար,
Ցես կուլամ քեզի համար.
Մեկիկ մի սիլա եկու՛ր,
Ատուծու սիրուն համար:
ՀՄ. 462
3 4· *Ոլըվիր, յեսիդ նայիր,*
Ջիգարիդ խաթերն համար:
ԲՆԳ 677

3011

Ժամ չինին կամար-կամար,
Սավդա յեմ քեզի համար.
Աղչի, ատավածդ սիրես,
Քե պահա ինձի համար:
Ա.Ե 196· ԲՍ 157

3012

Արեվն ելավ կամար-կամար,
Ջուլոն կապեց ոսկե քամար,
Ցես կը մեռնիմ քեզի համար,
ԺԺ 25· ՀՄԽՄ. 38
3· *Քեզի բերեմ Ջանիս համար:*
ՔՀ 173

***

Արեվ ղարկեր կամար-կամար,
Մեջդ կապիր ոսկե քամար,
Քեզի սիրի Ջանիս համար:
Ա.Ք 442
1—3· *Արեվն առեց ամար-կաբար,*
Քեզ պահեր եմ Ջանիս համար:
ՀԺԵ 44

***

Արեվն առեց կամար-կամար,
Քո մեջք կապիր ոսկե քամար.
Արեվն առեց կամար-կամար,
Քեզ սիրեցի Ջանիս համար:
ՀԺԵ 53

3013

Արեվն ելավ կամար-կամար,
Ես լուրն ելավ մեկի համար.
Ել մենք չունինք միխթարանք,
Երկնուց պետին ընկանք, կորանք:
ՌՄ 56· ՏԽ 95

www.naregatsi.org

3014

Սեվ ունքեր կամար-կամար,
Ցեղ կ'ապրիմ քեզի համար.
Ոխտը տարի սեվ հագա,
Ջու ալիզ խաթիեր համար:
ՏԽ 252· ԲՍ 127

3015

Արեվը կելա ու կամար,
Ցես կը մեռնիմ քեզ համար.
Ցոթը (վ. ոխտը) տարի դիմացա,
Մենակ քու խաթիեր համար:
ԱԴ 175· ՌՄ 129·
ԲՍ 136
2· Դու մի սար ինձի համար:

3016

Լուսնակն եր կելա ու կամար,
Ջուր մեռներ աղբոր համար.
Ոխտն որ ծոմ ու պաս պահեմ
Ղարիբ ճամբորդիս համար:
ՆՀՋ 87

2 3 4· Ջիրը մեռնի աղբոր համար,
Հիսուն որ պաս եմ պահել
Իմ յարի ճամփի համար:
ԱԺՄ 54

3017

Ակռքերդ. դամար-դամար,
Կապել ես ոսկե քամար.
Ասալած Ջող քեզի պահե
Տրորված ջանիս համար:
ՏԽ 246

***

1—4· Կապել ես ոսկի քամար,
Ասալած Ջող տա քե խազար:
ԾՎ 52

3018

Բարակ մեջքիդ զարկեր ես քամար,
Կոտնցիր սրտիս ի հար:
ՀԺԵ 62

3019

Ցարս կապեր եր քամար,
Սավդա յեմ քեզի համար.
Իմ յոթ տարվան աշխատանք
Կըխարջեմ քեզի համար:
ԱԵ 196

3020

Ա՛յ ուրմա, ուրմա յար,
Ֆյաքյուլդ բուրմա յար.
Գնացել ես այանը, յեկել,
Ակռաթակդ լիքը խուրմա, յա՛ր:
ԱԴ 115
4· Փեչերդ լիքը խուրմա, յա՛ր:

3021

Աղջի, անունդ Նիգյար,
Սիրածդ ա խառազ դուրդյար.
Ով վոր մեզի բամբասա,
Գյուլլենը դիպի ջիգյար:

3022

Ջառկին ասել եմ քեզ «յար»,
Բերել եմ ոսկե քամար.
Ջու աղբոր հերն անիծած,
Ջեզ կ'ուղե յադի համար:
ԲՍ 139

3023

Սոնա յար, սոնա յար,
Սոնա սիրուն, սոնա յար:
(Կրկնակ)
ՀՄԽՄ. 40· Վ.ԺԵ 14

3024

Կանչում եմ՝ յա՛ր, արի՛, յար,
արի, յա՛ր,
Սեվա՛վոր, մուշն ընկավ, տուն
արի, յա՛ր:
ԿԺԵ 33

***

Ցար, արի՛, յար, արի,
յարալու յար.

www.naregatsi.org

Մութն ընկավ, տուն արի,
անջիկյար. յար։
(Կրկնակ)
ԱԴ 161

1· Կանչում եմ, կանչում եմ՝
յար, արի, յա՛ր։
ՀՄԽԲ 9

***

Տուն արի՛, տուն արի՛, տուն
արի, յար,
Մթնել ա, տուն արի՛,
անջիկյար յար,
Կանչում՝ յար, արի՛, յարալու յար։
(Կրկնակ)
ՌՄ 102· ՏԽ 212

3025

Վառա, դնացի յա՛ր,
Կարոտս մնացի, յար։
(Կրկնակ)
ՏԽ 217

3026

Ա՛յ սար ու սեյրան յար,
Մարալ ու ջեյրան յար։
(Կրկնակ)
ՌՄ 127· ԱԴ 168·
ՏԽ 182

3027

Նանան յար, դյուլում Նանան յար,
Ես ի՞նչ նազլի Ջանան յար։
(Կրկնակ)
ՏԽ 218

***

Նանան յար, հա՛յ, Նանան յար,
Ես ի՞նչ սիրուն Ջանան յար։
(Կրկնակ)
ՏԽ 259

3028

Ցամա՛ն, յամա՛ն, յար,
Նարրմ, նարրմ յար,
Ֆյոհնա յարրմ յար·
Նշանլու յեմ յես,
Սավդալու յեմ յես,
Սալդըցու յեմ յես։
(Կրկնակ)
ՏԽ 115

3029

Ո՛յ, ո՛յ, իմ անուշ յար,
Ձիս երեցիր դաբեղար։
(Կրկնակ)
ՏԽ 201

3030

Ցար, յար, յար, յա՛ր,
Ընկել եմ սար, սար,
Ինչպես խելագար։
(Կրկնակ)
ՀՄԽԲ 10

3031

Աղջի՛, անունդ Ձինար,
Մախ անեն սինին ա՛ռ.
Հորեդ մորեդ լզին առար,
Ձեռքդ բռնեմ, ելլեմ սար։
ԱՋ 387

1 3 4· Աղջի, անումդ Ելիզար···
Հորն ու մորեդ լզին ա՛ռ,
Ձեռք ձեռքի տանք, ելնենք սար։

3032

Ա՛յ բալա Հեղնար,
Շատ կերար, դեղնար,
Ինձանից լեղվար,
Գյուլ Հեղնար Ջան։
ՋԲ 39· ԺԽ 20

***

Արի, յար, արի· խոռվ մի՛ մնար,
Տես՝ Արի, յար, արի, խոռվ մի՛
մնա։

www.naregatsi.org

3033

Հա՛յ առար, առար Մանուչար,
Սեվ հավի կառար Մանուչար.
Թե ինձանե ձեռ չքաշես,
Ցորդան–դոշակ վոչ մաշես։

3034

Ոչ չծոնա, պիտա պար,
Ոտներ կոտրի քիանա քար,
Կարի ընտրա ճար ու վար։
ՄՋ 72

3035

Ռեսի կալ բոլըրպար,
Սավկուլա ի մեջ կուխադար.
Ծամեր թալուկ իր յետեվ,
Կու թռվռեր չատ թևեվ։
ՏԽ 202

***

1—4. Հաչոնց կալը բոլորպար,
Կումար մեջը կըխադար։
ՀՄԽԲ 28

3036

Համբարձումին մոնենք պար,
Ցես քեզ, դու ինձ ասենք «յար».
Ցես չան ասեմ, դու՝ դյուլում,
Ուրախանանք միասար։
ԲՍ 158

3037

... Ինչո՞ւ ինձ սիրեցիր, խաբեցիր,
չատար,
Մեթե յես քեզի մոտ չեղա
ընդունակ.
Ինչո՞ւ ինձ սիրեցիր, խաբեցիր
չատար,
Մի քուռը դցիր, սիրտս վառեցար։
ՍԲ 335 հա.

3038

Բարեվ տվի, ինչո՞ւ չառար,
Ինձի տեսար, չուտ յեղ դառար,
Իմ սրտով սիրած յարըս,
Ջանից թեղարած յարըս։
ՏԽ 181

3039

Գյուղում, գյուղում Գիլասար,
Բուրդ եմ մանել հավասար.
Երնեկ կըտամ են որին,
Վոր եկար, հետս խոսար։
ՍՀ 142

3040

Գյուղըմ, գյուղըմ Գյուլասար,
Բուրդ կըմանեմ հավասար.
Ես չենումը երկու հարս կա,
Մինը քանց մինը յասար։
ՍԳ 270· ԲՍ 143

3041

Գյուղում, գյուղում Գյուլասար,
Գուլք եմ մանել հավասար.
Ցես մի չեղլիկ յար ունեմ,
Մի աչքը թեքն ա, մինը յասար է
ՍԺՍ. 51

3042

Գիտեմ, ասուլած, դու տեսար,
Աղաչեցի՝ խմացար.
Ցես վոր փեշեդ կախվեցա,
Ինչի՞ դու չգիացար։
ՍՋ 385

3043

Ընկել եմ, ա՛խ, սարե սար,
Դարման չունիմ, վոչ մեկ (վ. մի) ճար.
Ուզում եմ դամ քո վոտը,
Առաչս ծով և սարե սար։
ՍՆ 202

3· Ուզում եմ դալ քու վոտքը։
ԲՍ 142

www.naregatsi.org

3044

Գնա եղի՛ դեմի սար,
Սեր ու սավդես հետդ տար.
Քեզի եդտեղ գցողը,
Բալքի ըլնի դարբեդար:
ՏԽ 254

3045

Ցել ու երթանք կռընկու սար,
Քոչկ մի չինենք, մտնենք հիսար.
Թող գա վըր մե չահն Խոնդքար,
Ուզե հարյուր, կուտամ հազար,
Բազե՛, քո թուխ աչքիդ համար:
ՀՀ 327

***

Ալի երթանք կռընկու սար,
Բերդ մի չինենք, մտնանք խսար.
Հարուր (վ. հարիր) կ'ուղեն,
կիտամ հազար,
Թուխ աչքերուդ խաթրու համար:
ՌՄ 98. ՏԽ 233 հմ.
2 3 4. Կուզես հարուր, կիտամ
հազար
Թուխ աչքերուդ խաթրու համար:
Շեկ ունքերու խաթրի համար:
ԱԸ 442. ԺԽ 73

***

Ելեք Երթանք Կռունկու սար,
Շինենք քյոշք մը, մտնենք հիսար.
Ճավպելիքի խաթրի համար,
Հարիր ուղե, հազար կիտամ:
ԲՆԱ 740
1—4. Քոչկ ըմ (չինենք), մտնենք
խսար,
Կուզեն խարիր, կուտամ խազար:
ՔՄՎ 23
Տես՝ Դու ո՞ւստա կը դաս են Ըընըսա,

3046

Երկանքս կ'աղա ճավար,
Դուշման, քո աչքը խավար.
Ցես սիրել եմ, յես կ'առնեմ,
Ջանամ թե չունի տավար:

***

Ջաղացս կ'անի ճավար,
Դուշման քու աչքը խավար.
Սիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Թող տանեն յոթը (վ. ոխտը)
տավար:
ՌՄ 126. ՏԽ 241.
ԲՍ 155

***

Ջաղացս կ'աղա ճավար,
Դուշմնիս աչքը խավար.
Ցարեն վոր կ'առնենք խաբար,
Թող տանեն ոխտը տավար:
ԱԳ 96

3047

Ես դիշեր կ'անցնի դժվար,
Կ'երթա բարակ ու երկար.
Իմս վոր տի ու վախով
Քոնդ լ՞նչպես կ'անցնի, յար:
ՀՄԽԱ. 9

1 2 4. Ես դիշեր դժվար անցավ,
Բարակ ու երկար անցավ...
Քուկդ լ՞նչպես, յա՛ր, անցավ:

Տես՝ Ես դիշեր մթնեց, գնաց:

3048

Ալի գառը սարը տա՛ր,
Մի որ եվ դո՛ւ չորան գառ.
Տված խոսքդ կատարի,
Ինձ մի՛ անի դարբեդար:
ՏԽ 171

3049

Շահ–սանամ (վ. Ա՛խ) ոտար,
ոտար, ոտար,
Շեկ (վ. չան) ապի դարդին
վարամոտար:
(Կրկնակ)
ԱԴ 161. ՏԽ 219

www.naregatsi.org

***

Ոտար, ոտար, ոտար, ոտար
Ցես քու դարդեն, վարամոտար,
ԿԺԵ 50

3050

Վարդն է բացվե Վանա քաղքի
եղեստար,
Աստված սիրես, մեկն որսկվի,
ձիկը տա՛ր։
Ի՛յա նազերով, ջյա խորոտիկ,
դու վի՞րն ես,—
Աչխար դիտի ալամ դիտի՝
դու իմն ես։
ՎՍՍ. 41· ԺԽ 32

***

Վարդ մի բացվե Վանա խորոտ
եղեստար,
Աստված սիրես, մեյ մ'ել որսկվի,
ձիկ ել տար։
Իրիցա յես, էլ դո չկա ձիկ ել ճար,
Ծո՛ խորոտիկ, ծո՛ ժուռ ծձեր, դու
վի՞րն ես,—
Աչխար կ'ասեր, ալամ դիտեր՝
դու իմն ես։
ՆՀԳ 48

3051

Ի՛յամբախ Ստամբոլ, ավեր
Սքանչտար,
Տարավ իմ կարիբ, չիբե մեյ
խաբար։
Գեթմա, կարի՛բ, գեթմա։
ՀԺԵ 50

***

Ի՛յամբախ Բեյողլի, պլե՛ր
Իսկիւտար,
Վար չաներ իմ յար վեր ձիկ
դարբեղար։
ՎՍՍ. 61· ՏԽ 132

***

Ի՛յամբախ Բուլանուխ, վլե՛ր
Իսկիւտար,
Իմ կարիբ չերթեր, ձիկ աներ
դերբեղար։
ՀԺԵ 45

Տես՝ Պզտուր ջուր կուգեր
սարերաց Թեվեն։

3052

Ա՛յ Արազ, ջուրդ վարար,
Ցարաբ յարիս չտեսա՞ր։
Ցես չհասա մուրազիս,
Ցարաբ կարոտս առար։
ԲՍ 126

3053

Ա՛խ, Արազն է չատ վարար,
Դուրս ելնելու չունիմ ճար։
Ցա՛ր, ոսկի ծամդ բաց Թող,
Ֆաչե՛, ինձի քեզ մոտ տար։
ՀՄԽՍ. 35

2· Քեզ մոտ գալու չունիմ ճար։
Տես՝ Արազ գետ մեջ ձիկ,
մեջ քեզ։

3054

Արար–վարար, չատարար,
Սարին Թող կիպա վարար։
Եդ տեղով դո՞րն ես գնում,
Ցետ դառ յի՛կ, ուչս տարար։
ՍՋ 377

3055

Աղջի՛, բոլ է նեղացար,
Գյուլգազ երեսդ բացար։
Ես խոսքերն վոր յես ասի,
Դու զլում իր, դիմացար։

3056

Ասճապ ինչի՞ հեռացար,
Խելքդ գլխիդ մոռացար։
Խելքդ գլխեդ կորել եր,
Ցարդ քեզնեն ճորել եր։
ՀԺԵ 117

www.naregatsi.org

3057

Մեր դռանը ագի քար,
Ցես լալիս եմ քո համար.
Սիրածս ուրիշն առավ,
Մութ և աչխարհն ինձ համար,

3058

Տեղ եմ գցել գլամքար,
Մեջն եմ գրել քալանթար.
Ցես մի բուռը լեզակ եմ,
Բաղերդյանի տեզակ եմ:
ՓՀ 158· ՏԽ 248
2 3 4· *Մեջն քնողը քալանթար.*
Ցես մի պուճուր լեզակ եմ,
Քալանթարի տեզակ եմ:
ՍՓ 346

3059

Ձեր դռանը կըլնիմ նոքար,
Թաք ինձ մի՛ պցի քարևքար.
Վաղա կասե՛, մոռա արի,
կամ թե ինձ էլ քու մոդ տար,
ՏԽ 81

3060

Ադրբի ղլուխ մարմար քար,
Ինձի արա քեզի յար.
Ադրբի՛, ինձի վառեցիր,
Ինձ մի՛ թողնի մինուճար:
ԿԺԲ 27

3061

Ժամի տակի մարմար քար,
Ցես չեմ առնի զարիբ յար.
Թե վոր առնեմ զարիբ յար,
Ոսկին զարկեմ սարև սար:
ՀԺԲ 126

3062

Լուս պերնզման մարմար քար,
Ցես չեմ առնի զարիբ յար.
Զարիբ յարն ինձի վուչ է,
Գեղի մեջինն անուչ է:
ՀԺԲ 120

1 3 4· *Ժամի դուռը մարմար քար...*
Զարիբությունը վուչ ա,
Սրտով սիրածն անուչ ա:

Ջուրըն առա, ելա ասր,
Ցես չի առնեմ զարիբ յար.
Զարիբ յար աչքին վուչ եր,
Գեղի մեջին անուչ եր:
Չես՝ Ա՛յ նանի, քու մերուքեն:

3063

Ժամի դուռը մարմար քար,
Ցես չեմ առնի զարիբ յար.
Թևվերես բերանն ոյա,
Ցարս Թամադի սոյ ա:
ՍՓ 343· ԲՍ 144

3064

Ժամի դռան կարմիր քար,
Ինչ եմ անում զարիբ յար.
Ժամի դռան արևվը,
Ձեմ ուզում քո բարևվը:

***

Բարձր կաուր մանդր քար,
Տես՝ Տան քով անցա, ճրագն եր վառ:

3065

Դու կայներ ես Տիրամոր քար,
Կ'ելլես կ'երթաս, մանես կաքավ:
ՀԺԲ 49

3066

Դուն ելել ես, կ'երթաս ի բեր,
Վոչ բերն եղնի, վոչ բերատեր.
Ինձ չտեսնի քո հերն ու մեր,
Ինձի չտներ ես զարդին տեր:
ՍՓ 135

Դու ելեր եր, կ'երթեր ի բեր,
Վոչ բեր եղնի, վոչ բերատեր.
Ինձ չտեսներ քու հերն ու մեր,
Ձիս ի չեներ ես զարդի տեր:
ՀԺԲ 94

www.naregatsi.org

Դու ելեր ես, կ'երթաս ի բեր,
Ինձ չտեսներ քու հերն ու մեր.
Վոչ բերն եղներ, վոչ բերի տեր,
Վոր պիս չեներ ես դարդին տեր:
ԱՀ 443

***

Ամար ելե՝ կ'երթա ի բեր,
Վոչ բեր եղներ, վոչ բերատեր.
Սեվ մի կապեն քու հերն ու մեր,
Ընձի չենեն ես դարդի տեր:
ՀԺԵ 77

Ամանեն ելեր՝ կ'երթա ի բեր,
Վոչ բերն եղներ, վոչ բերի տեր,
Վոր պիս չեներ ես դարդին տեր:
ԱԵ 194

Եամար ելե՝ կ'երթա ի բեր,
Դիլբար ելե՝ կ'երթա ի բեր,
Ձիս ի չեներ ես դարդի տեր:
ՀԺԵ 99

Նաներ, նաներ, նաներ Զուլո,
Վոչ բեր եղներ, վոչ բերի տեր,
Ընձի չեներ ես դարդի տեր:
ՀԺԵ 97

Տանեն ելավ, կ'երթեր ի բեր,
Ինձ չտեսներ, իւր հեր ու մեր,
Ձեներ դիսիկ սավդա անտեր,
ԲՆԳ 650

***

Դու(ն) ելել ես, կ'երթաս ի բեր,
Վոչ բերն ընկնի, վոչ բերատեր,
Ինձի թողիր խեղճ ու անտեր:
ՌՄ 50· ՏԽ 86·
ԲՆԲ 364

***

Արի երթանք են բերն, են բեր,
Վոչ բերն եղներ, վոչ բերի տեր,
Ձես ալ տղա յեմ սիրո տեր:
ՊՎ 96

***

Դու ելել ես, կ'երթաս ի բեր,
Վոչ բերն ընկնի, վոչ բերատեր.
Տո՛ պատիկ հարս, նոր սիրո տեր,
Ադրի քու հեր, ջուխտակ աղբեր:
ՌՄ 67 հա.

Դու ելել ես կ'երթաս ի բեր,
Վոչ բերն ընկնի, վոչ բերատեր,
Տո՛ պատիկ հարս, նոր սիրո տեր:
ՔՀ 175

1 3 4· Տնեն ելար, կ'երթաս ի բեր...
Դու պատիկ հարս, նոր սիրուտեր.
Ինձի թողիր խեղճ ու անտեր:

3067

Արի երթանք են սարն ի բեր,
Վոչ բերն եղներ, վոչ բերի տեր.
Ձես եմ մենակ քո սիրու տեր,
Մենակ յես դու մոռնանք մեր հեր:
ՎՄԲ 42

***

Աղբեր, աղբեր, ջան աղբեր,
Տես՝ Գինի, գինի, գինատան:

***

Հանես աղբեր, ջան աղբեր,
Տես՝ Տո՛, ողա, ատ՛ ջան ողա:

3068

Աղջի՛, ապրի քու աղբեր,
Ինձի դու սաղ ջուղար բեր.
Քե համար գարիբ դուչ եմ,
Տնե, տեղե բնավեր:
ՏԽ 235

3069

Գալիս հետդ խիար բեր,
Քեզ պահել եմ կաթի տեր.

www.naregatsi.org

Դարլու վլալ եմ եկել,
Աբի ինձ հետ մի տեղ կեր:
ՏԺ 211

3070

Դուբան դաշտեր զարկեր բեր,
Ջաղջիկն իման մաքուռ տեր:
ԲՆԳ 122

3071

Ջաղջի առուն ջուր կիզեր,
Աղջիկ ապին դուր կիզեր.
Ջաղջի քարը տաշուկ եր,
Աղջիկ ապին մաշուկ եր:
ՀԺԵ 80

3072

Հարսավ քամին չնկընդեր,
Լուծն ու սամին սարևն կիզեր:
Վերցե՛ք խուրջին, երթանք քարճին,
Դիլբար մենք Վանա կիւրջին:
Դիլբար նոտե մուխաու ցրվքին.
Երթանք մրա խադի մուֆթին,
Իդան կարին դիլբարի դին,
Դիլբարի դին՝ երկու մաքին:
ՀԺԵ 93 հա.

Լուծն ու սամին սարևն կիզա,
Վերցե՛ք խուրջին, երթանք քարճին:
Դիլբար նոտե մուխաու ցրվքին,
Դիլբար մենք Վանա դիւրջին:
Աբնք երթանք մրա դադի մուֆթին,
Իդան կարևն դիլբարի դին,
Դիլբարի դին՝ երկու մաքին:
Երկու մաքին խավուրմա,
Ուտա դիլբար, խալմնա,
Պադ մի խոտա, կշտանա:
ՀԺԵ 76

3073

Ետոր թող ձյուն դըներ,
Վեր ձյան կարկուտ դըներ,
Իմ յար թող տուն դըներ,
Ձիկ անուշ քյուն դըներ:
ՎՍՍ. 61

Տես՝ Փչեցեք, հովեր, սարեր
ձուն բերեք:
Համառ. Ամպել ա, ձուն չի գալի:

3074

Դարի տըկեն մուխ կու դըներ,
Աղջիկ լաճուն հյուր կու դըներ.
Սերած սերածին դյուր կու դըներ,
Ցարոջ աչիչ ջուր կու դըներ:
ՎՍԲ 44

3075

Բարձի տըկեն խոտ (հոտ) կու դըներ,
Տեղն խակիցի (ձրեցի) փոնթ կու
դըներ:
Կաքըվնե՛ր, կաքըվնե՛ր,
Ելեք երթանք ջաղցրներ:
ՎՍՍ. 45· ԺՀ 87
Տես՝ Տեղը քցեմ, փոնթ կըղա...

***

Ժամի դռնեն դուս կու դըներ,
Տես՝ Ժամի դռնեն դուս կը գաս:

***

Ջաղցի առուն ջուր կու դըներ,
Տես՝ Բարձր սարևն ջուր կուգա:

***

Ներխուն միզար, ալ բնդեր,
Տես՝ Ներխուն միզարով աղջիկ,
Տես՝ Ղոչավանքի դչերը:

3076

Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ դարդեր,
Ջուն ա դրեր աշնան արտեր...
Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ դարդեր,
Մկներ կերան աշնան արտեր.
Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ դարդեր,
Ջուն ա դրեր բանձրիկ սարեր.
Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ դարդեր,
Հալեր թափեր մարմար քարեր:
ՀԺԵ 102

www.naregatsi.org

***

Ես մեր Նիգյարի դարդեր,
Կարկուտ տարավ մեր արտեր:

3077

Ջուրն ա ընկեր եղ կորդեր
(քորթեր),
Աստված պահե եղ խորդեր.
Ջուրն ա ընկեր չաղցըներ,
Աստված վերցնե աղջրկներ.
Ջուրն ա ընկեր առվրներ,
Աստված ափե պառվրներ:
ՆՀՋ 96

Տես՝ Ջուրն և ելի առվրներ:

3078

Յես սարեն կու գայի, չարակս
բուրդ եր,
Լեզուդ ընձի համար վառած
քուքուրթ եր,
Բոյըդ գարդու գամիչ, երեսդ
թուղթ եր:
ՏԽ 96

2 3· Ա տունը մի՛ մտներ, չատ
դուլում մուխ եր,
Բոյն եր գարդու գամուչ, աչքերը
թուխ եր:
ՋԲ 21

3079

Ախուչի ծառ, գիլազ եր,
Գիշեր անքուն երազ եր,
Տաչին մարալու, տաչին մարալու:
ԾՎ 51

3080

Երկնուց ընցան կազեր,
Աչըդ չալեց ուր սազեր,
Ձեմ կանա քաչե նազեր:
ԾՎ 52

3081

Մեր դռան սուրբ գազեր,
Իմ յարոջ չեկիկ մազեր.
Իմ յարոջ գոչի ալը,
Ի՞նչ կ՚անեմ գունդի մալը:
ՍՀ 137

3082

Շեկ չեկ քու մազեր,
Քաչեմ քու նազեր.
Ջամիչ եմ բերի,
Արի նամի՛, կե՛ր:
ՀԺԵ 88

3083

Աղջի, անուչիկ նազեր,
Խելքս տարավ քու մազեր:
ՀՄԽՄ. 42
1 2· Աղջի՛, անունըդ եր Նազեր,
Խելքս տարավ եղ քու մազեր:

3084

Ջաղցի առուն ավազ եր,
Աղջիկ լաճուն կավազ եր:
ՎՄՄ. 46
2· Աղջիկ լաճուն այվազ եր,
ԾՎ 4

***

Սարերն խլին ավազ եր,
Իմ յար փաչին գավազ եր:
ՀԺԵ 44

***

Անտեր առուն ավազ է,
Աղջիկ խորթին մարազ է:
ԲՆԳ 122

3085

Մուտս մանուկ ջհել եր,
Ինչ որ հագեր՝ կը վիլեր.
Հագ լո լո լո քոչարի,
Հագ լո լո լո քոչարի:

www.naregatsi.org

Թևերմէլ արջ լե բաշ եր,
Կայնե սարին կ'իշկիեր.
Հապ լո լո լո...
Պառավ ճնճղներ քշեր,
Կ'ըսեր գըդըլ անուշ եր.
Հապ լո լո լո...
Անարի թուլեն քաղցել,
Պաոի թուղթիր, իրիցի,
Պոշն եր կեռի հակ ընձի:
Մսից պնենք վեր կոճին,
Կարենք ճամբենք ժամկոչին:
Հապ լո լո լո քոչարի:
ՀԺԵ 88

3086

Վավիլեր Զուլո, վավիլեր.
Քո տանողի տուն ավիրեր,
Շեկ ծամեր տախտան կ'ավիլեր:
ՀԺԵ 55

3087

Հագեր ե կարմիր սոլեր,
Ընկե անվերի չոլեր.
Քանց բալու մեղր անուշ ա,
Ման կը գա քոչա–քոչա:
ՏԻ 202

3087

Աստավամեան բարի լուսուն կ'լսե եր,
Կարմիր խնձոր կանաչ թաֆլեն
կախ(ած) եր.
Աստված իմ սրտի ուզած յար
պահեր:
ՎՍՍ. 45

3088

Հարս մի բերինք, չախ եր,
Դուռ ու պրկից ուրախ եր,
Հարսի հոյ տուն քամբախ եր,
Զորնք դիմաց ճամբախ եր:
ՀԺԵ 78

3089

Տանեն եյավ, ձյուն կըլորևեր,
Իմ յարն ու գըռամ յես չեմ վոխեր:
Ինչ խորոտիկ, ինչ սիրուն,
Հազար երնեկ քու տիրուն:
ԲՆԳ 650

***

Զուն թալի, սարեր լորևի,
Զիմ յարն ու գռամ չեմ վոխի.
Յարոջ սենջին չեմ կոխի:
ԱՋ 72 հա.

***

Զուն եկի, սարեր լորևի,
Շուն յարուկ գամալ վոխի:
ԲՆԳ 123

3090

Մայրամ Թոնիր վառեր, տներըը
մուխ եր,
Աչվին ծարուր քաշեր, ընքուներ
թուխ եր.
Մայրամ, մի՛ լար, աչվիդ
կ'ավերվի,
Քեղի տանողին անիկն ավրվի:
ՀՀ 330

3091

Կոպքա սարը վրած եր,
Շուշաբանդով չարած եր.
Ի՞նչ անեմ շուշաբանդը,
Հերը վորդուց հանած եր:

3092

Զաղչի դոներ տաշած եր,
Յարիկս սրտիս խաստած եր.
Զաղչի տուն ջուր կու գըներ,
Աղջիկ լաճուն դուր կու գըներ:
ՀԺԵ 44

Տես՝ Բարձր սարեն ջուր կուգա:
Դարի տըկեն մուխ կու գըներ:

3093

Զաղչի դոներ տաշած եր,
Դուռն վրեն ներկով նախշած եր,
Յարիս անուն վրեն գրած եր:
ՀԺԵ 81

www.naregatsi.org

Տես՝ Ջաղացիս դուռը տաշած։
Ջաղացիս դուռը տաշած է։
Ժամի պատը տաշած է։
Ջաղցի դռներ տաշուկ եր։

3094

Սիա փուչին դրած եր,
Ղուշնի բարձը դրած եր.
Ֆյաթամ երեք, ապաներ,
Յարս ինձնեն ջրած եր։
ԱԳ 97

3095

Երկնուց երեսը լուսունկան բակ եր,
Ձերմակ ծոցուդ միջեն ծծերը խակ եր,
Ունեյիր աչվի, ընքվի, համրը կը քակեր.
Տերը նասիբ ըներ՝ յես քեզ առնեյի,
Ցոքին որ, յոքին ղիշեր քուդ պատկեյի,
Ճաշուն հիվանդ, որաբարկին մեռնեյի։
ԲՆՍ. 776

3096

Ղոի քարը տափակ եր,
Եզ չան գյադեն քափակ եր.
Մեր ու քուբ, մի՛ մեղբերք,
Աղջկութենն վափագ եր։
ՀԺԵ 113

3097

Աղջկան աչք խետ ինձիկ եր,
Ինձի խնձոր կ'որոխկեր.
Բալքի յես տանիս պատկի,
Բալքի յես ջիւղա կ'ծախի։
ՎԺԵՒ 10

3098

Մատաղ եմ արել, արի կեր,
Սրտով սիրածիս հետդ քեր.
Առանց ներան կերած հացըս
Կուլ չի գնում իմ բկես վեր։
Տի 223

3099

Կաքնով եկիր, արի կե՛ր,
Լիքը աղուխ հետդ բեր.
Լուսադեմին իրար հետ
Ուռնք թազա կաթի սեր։
Տի 193

3100

Գեղին վերեվ հերկեր–մերկեր,
Շապիկդ սուրմայով ներկեր,
Սիրեր եմ, չեմ կրնա թարկեր։
Արի խոսանք, ջրած Նազլու,
Ք'ընց բիւլբիւլն ել ձենով Նազլու։
ՋՔ 22

Գեղի վերեվ հերկեր–մերկեր,
Շապիկդ կաբմիր ես ներկեր,
Սիրեր եմ, չեմ կրնա թարկեր։
Արի խոսանք, խորոտ Նազլու,
Դու ք'ընց բլբուլ ձենով Նազլու։
Տի 89

Մեր սան վերեվ հերկեր–մերկեր,
Աչվրնեն սիրմելի ներկեր,
Սիրել եմ, չեմ կրնե թերկել։
Աղջկե Մանան, ո՞ւմ տանեն ես։
ԲՆԲ 525

Գեղին վերեվ, հերկին ներքեվ,
Շապկիկս սիրմեն իմ ներկեր,
Սիրեր իմ, չեմ կրնար թարկեր։
Աղվոր նանոյ, նանոյ, նանոյ,
Ցես կուսիրեմ քեզ ամեն որ։
ՀՍ. 457

3101

Սրտիկ սիրեն անդուկ եր,
Կոտրավ են սիրեն անդուկ,
Թռավ են կարկեր ճնճղուկ,
Թռավ, բանձր տար երավ։
ՔՄվ 31· ԺԹ 96
Տես՝ Քո ծոց ձիկ տալվի անդուկ։

3102

Ջաղցի դռներ տաշուկ եր,
Կալամ վերեն քաշուկ եր.
Կալամ քաշողին մեռնեմ,
Կալամ քաշող իմ յարն եր։
ԾՎ 47
Տես՝ Ջաղջի դռներ տաշած եր։

www.naregatsi.org

***

Ջաղջի քարը տաշուկ եր,
Աղջիկ տալին մաշուկ եր:
ՀԺԵ 80

***

Ջաղջի դռները տաշուկ եր,
Աղջիկ լաճուն (վ. տալին)
բաշխուկ եր:
ԱԺԹ 105· ԾՎ. 46

***

Սիբուն հարսը ալիը մաղեր·
Տես՝ Լիանյակ պիշիը, տասիակ
կառուր:

***

Մչու գաչա, կ'ասին, հինդ հարիը
դեղ եր,
Տես՝ Ասին՝ Ալաչկերտ խինդ
խաղար տուն եր:

3103

Սևուկը իլին յեղ եր,
Իմ յար Թուխաչք, Թուխթեղ եր:
ՎՍՍ. 46
2· Աղջիկ լաճուն լայեղ եր:
ԺԽ 87
Ճ՞ոխդ ուլունք ասեղ եր,
Ջանս ջանիդ լայեղ եր:
ԺԽ 88
Տես՝ Ճախս հլունը հաղեղ է:

***

Յարերն իլին ասեղ եր,
Իմ յար նորաճասեր եր:
ՎՍՍ. 46· ՀԺԵ 44

3104

Գյամբախ Բուլանըղ, լ'ինչ անուչ
տեղ եր,
Մեջ գյո երկու ծոց գլընելու
տեղ եր·
Աբե լ'ես պադիչ՝ անխալել
մեղը եր,
Սրտիկս կըխորովեր, իմ դարդիս
դեղ եր:

Աբե', յա'ր, աբե', քե բան չեմ ասե,
Վալլահ կըմեռնեմ, խոցերս ի խասե:
ՎՍՍ. 61

1—6· Գյամբախ Բալըխլի, լ'ինչ
անուչ տեղ եր,
Մեջ գո երկու ծոց քնելու տեղ եր:

Աբե', յա'ր, աբե', մալուլ մի' մնա,
Կուրբաթն ես ինկե, աբե', մի' մնա:
ՏԻ 133

***

Աղջի'կ, դու քելի', գո ճամբաս
նեղ է,
Երկու ծծվերացդ մեջ քնու տեղ է·
Աբի լ'ես պադի՝ անխալել մեղը եր,
Վոր են մեղը խալեր, իմ դարդին
դեղ եր:
ՆՀՋ 102

Աղջի', դու քելի', փողանը նեղ է,
Մեջ գյո երկու ծիծ քնելու տեղ է·
Աբի քե պադնեմ, անխալել մեղը է,
Են մեղրն որ խալի, իմ խոցիս
դեղ է:
ՀԺԵ 45

***

1—6· Մուչ ու Բուլանուղ լ'ինչ
անուչ տեղ եր,
Աղջիկ, գո խաբրիկ (վ. խաբար)
իմ դարդին դեղ եր:
ՎՍԲ 40· ՏԻ 121

3105

Ա'յ բալա Շողեր,
Անկջվիդ ողեր,
Ինձի յես Թողեր,
Գյուլ Շողեր Ջան:
ՋԲ 39

www.naregatsi.org

***

Ա՛յ բալա Շողեր,
Կ՚առնեմ քեզ ոզեր,
Կ՚անչեմ կը տագեր:
Գյուլ Շողեր Ջան:
ՋԲ 39

3106

Աբեզակը մեքամեր,
Հալալ արեք, հեր ու մեր.
Եկել ա վոր տանում ա,
Ընկերմիջից հանում ա:
ԱԴ 115

3 4. Վոր առել ա՝ կը տանե,
Ընկերմիջե կը հանե:
ԱԺԼ 47

Աբեզակը մեքեմեր ա,
Նշանածը նշանածի սիրատեր ա.
Ցեկել ա, պիտի տանի,
Ցերկիրմիջից կը հանի:
ԱԺԼ 47
[Ընիքնյակը մըրըմար ա, և այլն]:

3107

Դու ելեր ես, կ՚երթաս դամեր,
Ինչ քո քուչեք, ինչ քո մամեր,
Սիրեր եմ, չեմ կարնա դամեր:
ՔՄՎ 29

***

Դու ելեր ես, կ՚երթաս դամեր,
Մաաքեր (ն)մանի վառվառ մամեր:
ՏՒ 244

3108

Աչխարհ ալան թալան եր,
Իմ յար քեղնից ալայ եր:
Բարաի ծառեր բանձր եր,
Սիրած յարը քաղցր եր:
ՎԺԵԱ 3, 13

3109

Իմ յարը դուռ կը դներ,
Գոտիկը նուռ կը դներ.
Ցես կը մեռնեմ են յարին,
Փափախը ծուռ կը դներ:
ՌՄ 135· ՏՒ 152·
ԲՄ 153

3110

Ոլոր–մոլոր ճամփաներ,
Մեջքակոտոր ապրներ.
Կանանչ կենան աղջկներ,
Ձևկան տարան վիճակներ:
(Վիճակի)
ՀԺԵ 123

3111

Արտաչարա կնոկներ,
Կարթան խանին պիւնկրներ.
Տարան, ավին տան աներ,
Ջարկին տարան կոկրներ:
Վա՛յ, Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,
Իմ Ջան քո Ջանին հայրան:
ՔՄՎ 27

***

Ջուրը լցվավ ջաղչներ,
Տես՝ Ջուրը լցվավ ոզնքը:

3112

Ջուրն և ելի տավրներ,
Գրոզ տանի պտավրներ.
Ջուրն և ելի ջաղցրներ,
Աստված պահի պաղչկրներ.
Ջուրն և ելի կորզեր,
Աստված պահե գնորդեր.
կանաչ վարոց տզեկներ,
կարմիր խնձոր աղջիկներ,
Թաս ու թեփսիք կնկրսիք,
Բառիք–չուառիք՝ կրտվրսիք:
ԱՋ 72
Տես՝ Ջուրը լցվավ ոզնքը:
Տես՝ Ջուրն ա ընկեր եղ կորզեր:

***

Ջուրը կապել եմ տավրներ,
Գրոզ տանի պտավրներ.

www.naregatsi.org

Դրանք ի՞նչ բանի պետք են,
Աստված պահի աղջիկները:
ԱՂ 135

***

1—4· Ջուրը լցված առվակներ,
Աստված պահի պատվականներ:

***

1—4· Ջուրն եկավ առվակներ,
Աստված խեղդի պատվականներ:

***

Պառիկ, պառիկ առվակներ,
Դրագ տանի պատվականներ.
Ձոր կնձռներ պատվականներ,
Կանաչ վարոց ագեկներ,
Վարդ մանուշակ աղջիկներ:
ՀԺԵ 87
Տես՝ 1855· Ղարանֆիլ եմ, տալ չունեմ,

***

Փոչու չափուղ պատվականներ,
Թրքի կողով հալվորներ,
Կարմիր խնձոր աղջկներ,
Նոր կըճմըրտվեն հարսներ:
ԱԵ 206

3113

Ջուրն ի ընկե առվակներ,
Հո՛յ, ջան, լայնն եր.
Սերն ի ընկե պատվականներ,
Հո՛յ, ջան, ջան, լայնն եր,
Հո՛յ, փառասով լայնն եր:
ՎԺԵՐ 12

3114

Եկո՛, ծով ծով աչեր, իս մի՛
լացըներ,
Իս չատ են լացուցած, դուն մի՛
լացըներ,
Ցես ճամբու դալով եմ, յետ մի՛
դարձըներ:
ԲՆԱ 776

3115

Կաթվընե՛ր, կաթվընե՛ր,
Շիլա չապիկ ծալ արեք,
Կարմիր իրես խալ արեք,
Ձեր պապ ձիկ խալալ արեք:
ՎՍՍ 46

3116

Ջաղցի դոներ սարին եր,
Աղջիկ լաճուն բարին եր:
ԾՎ 47

3117

Իմ յար Թող խորտա ըլներ,
Մեկ վոտ Թող կաղիկ ըլներ.
Խորտաը խորտանն պիտեր,
Գնչերաց տերն աստված եր:
ՎՍԲ 58

3118

Սանդխտյանի աղջիկներ
Եկան, լցվան մեր տներ.
Թոռան, կպան տաքներ,
Ցես ի՞նչ անեմ խիր կընեմ(?):
ՎԺԵՐ 3

3119

Երկինքն ամպել եր, իրնչ անուշ
Թոն եր,
Կայնա, մայիլ եղա, ջանանս հոն եր.
Այրվա, կրակվա, ես ի՞նչիս բան եր,
Ցար, եղ քու դարդերդ, իմայի
աչքերդ:
ԱԵ 209

Երկինքն ամպեր է, իրնչ անուշ
Թոն եր,
Կայնա, մայիլ եղա, ջան աղջիկս
հոն եր.
Երևցա, խորվեցա, ես ի՞նչդ բան եր,
Սի՛րուն, աստված սիրես, դիս մի՛
լացներ:
ՆՀՋ 85

www.naregatsi.org

1—4· Երկինքն ամպել, ի՛նչ անուշ թոռն է,
Գամ դռնեն անցնեմ, հոպեակս հոռն է:
ՀՄԽՍ. 13

***

Կաղվան ձորու մեջն եր,
Տես՝ Երևան ձորամիջին:

3120

Կայնել ես էլի դռներ,
Տար արածե՛ մեր գառներ.
Ջյաֆիբր, ինձի թողել ես,
Գնչի յախեն ես բռնել:
ՏԽ 247· ԲՍ 131

3121

Աչխեների ծոցի նռներ,
Աղաստն թորկից էլու դռներ:
ՏԽ 184

3122

Եղ կոկած, մոլած աներ,
Կիվամ ու նախշուն աներ.
Եկան ազատ ազիկներ,
Կը (ն)մանին կատղուկ չներ:
ՍՀ 446· ԲՍ 142

***

Կապուտ քիրտաճած աներ,
Մեջը կա ոսկի աներ.
Սարեն թափան ազիկներ,
Կըմանեին կատղած չներ:
ՍԳ 99

3123

Ես աներ, ծնոված (վ. պուճուր) աներ,
Մէջին կա(ր) վոսկի (վ. ոսկե) աներ.
Սուն ու դերան պար (վ. բար) պիտեր,
Սրտով սիրած յար պիտեր:
ՍԳ 163· ԲՍ 90· 107· ՏԽ 146

3 4· Սրտով սիրած յար պիտեր,
Սուն ու դերան բար պիտեր:
ԲՍ 150
Տես՝ Լեռն տուն ու բոլոր երկեն:

***

1—4· Ես աներ, մանդր աներ,
Մէջին կա վոսկե աներ:
ԿԺԵ 42

***

Ես աներ, կամար աներ,
Մէջին եր ոսկե աներ.
Ոսկե աներ վարդ պիտեր,
Սրտով սիրած յար պիտեր:
ՀԺԵ 125
Տես՝ Ինձ մի պուճուր տուն ունեմ.

3124

Ադրոր բողչան կանէ ուներ,
Գրոջ բողչան վարդ ուներ:
ՀՀ 327

3125

Աբին՝ Ալաչկերտ խինդ խազար տուն եր,
Գացինք, տեսանք՝ մե խավքու բուն եր:

***

Մշու դաշտ, կ'ասեն, հինդ հարիր դեղ եր,
Գացինք ու տեսանք՝ մեկ հավքու բուն եր:
ՍԳ 438

3126

Սարերն իլին ալաշ եր,
Իմ յարը ալաշ կալաշ եր:
ՎՍՍ. 46

www.naregatsi.org

***

Ջաղջի տանիս ալաչ եր,
Իմ յար քանց քոն գյալաչ եր:
ՀԺԵ 59

3127

Արևմն ասե Ամկու փիշեր,
Արի պաղնեմ յես քո Թշեր.
Քանց խնճորի կարմիր ի քո երեսդ,
Տուր վոր պաղնեմ քո Թուխ
ընքվերդ,
ՎՍԲ 39

***

1—4· Արեվմն ասե Ամկու փիշեր,
Տուր վոր պաղնեմ կարմիր Թշերդ,
ՊՎ 98

3128

Ծոքն որ, յոթ դիշեր,
Շաղկամն ի դռտիս Թռռմշեր,
Ցար մեղիկ դռնեն չիլներ,
Փշուր մի սիրտ մեղիկ հումներ.
Վա՛յ-լո, վա՛յ-լո, վա՛յ-լո:
ՀՄԽԲ 21
3—5· Ցար մըղիկ դռնեն դուրս
չիլնա,
Փշուր մի սիրտ մրղիկ խումնա.
Վա՛յլե, վա՛յլե վա՛յլե:
ՌՄ 58
4· Փշուր մի սիրտ մըր խումնա:
ՏԽ 97

3129

Ես ա կոխեց մուխ դիշեր,
Ձենը կարել են դշեր.
Ով ինչ կ'ուզե՝ Թող ասե,
Ցես կը պաչեմ քո Թշեր:
ԲՍ 138

3130

Ես դիշեր, լուսն(յ)ակ դիշեր,
Ձ(յ)ունն ևկեր, գեսին նախշեր.
Աչքդ դեմ արա՝ պաչեմ,
Կես ունքեր, կարմիր Թշեր.
ՀՄԽԱ. 28· ԺԽ 11
3· Դոշդ դեմ արա՝ պաչեմ:
ՊԱՎ 109· ՌՄ 100·
ՏԽ 179
Համա. Գիշեր խալդա, դուս ելա:

3131

Ես դիշեր, լուսնյակ դիշեր,
Կես ընքեր, կարմիր Թշեր.
Աղջիկ, ասուածդ սիրես,
Բայ դուրը՝ դամ ես դիշեր:
ԱԴ 162

***

Լուսնիակ երկան դիշեր,
Կես ունքվի, կարմիր Թշեր.
Աղջի՛, ապրորդ արեվը սիրես,
Դասատուր տուր՝ դամ ես դիշեր:
ԱԴ 94· ԲՍ 145
123· Ա՛ս դիշեր, լուսնյակ դիշեր,
Սեվ աչքեր, կարմիր Թշեր.
Աղջիկ, ապրի ապրերդ:
ԱՀ 136
123· Ես դիշեր, լուսնակ դիշեր,
Կես ընքեր, կարմիր Թշեր.
Ասուած պահա քո ապրեր:
ՀԺԵ 123
3· Աղջի, քո ապրերն ապրի:
3· Աղջի, ապրի քուռ ապրեր:
3 4· Ապրորդ արեվը սիրես,
Թող տուր՝ դամ ես դիշեր:

3132

Ինչան կարճ որ, երկեն դիշեր,
Ջուամ լուս պատկիմ, ձիկ քուն չի
դրեր:
ՀՀ 305

3133

Ես դիշեր, սիրուն դիշեր,
Աղջի՛, պաչեմ քո Թշեր.
Սերդ սիրտս ծակել ա
Ինչպես վարդի սուր փշեր:

www.naregatsi.org

3134

Լուսնիակ երկար դիշեր,
Դեռ ունքվի, կարմիր թշեր.
Աստար եկեք իմ յարին,
Չկենա, գա ես դիշեր:
ԱԴ 95

3135

Լուսնակ ու երկար դիշեր,
Թուխ ունքեր, կարմիր թշեր.
Իմ սիրածին ինձ տվեք,
Ձեզ խեր ու բարի դիշեր:

***

Լուսնակը անդին դիշեր,
Սև աչք ը կարմիր թշեր.
Իմ յարը ընձի տվեք,
Ձեր խեր ը բարի դիշեր:
ՀԺԵ 133

***

Լուսնկա երկան դիշեր,
Կեռ ունքեր, կարմիր թշեր.
Ցես գնում եմ մեր տունը,
Ինչ խեր ու բարի դիշեր:

3136

Ամառնի դռան դշեր,
Ձմեռնին տարան ես դիշեր:
ՏՒ 185

3137

Ծառի վրեն սեվ դշեր,
Դեռ չեն հասել մեր նշեր.
Աղջի՛, հալին վե կալ, տես,
Կարմրեր ա քո թշեր:

Ծառի դլխին սեվ դշեր,
Դեռ չի հասել մեր նշեր.
Աղջի՛, հալին ա՛ռ, իշկա,
Ի՞նչ կարմիր ա քո թշեր:
ԱՔ 345 հտ. ԲՄ 141

Ծառի վրի սեվ դշեր,
Ձի հասեր ա մեր նշեր.
Աղջի՛, հալին վի՛րց, նայի,
Շատ կարմիր ա քո թշեր:

3138

Ձրին ենղին խամիչ եր,
Վրան թուղու յեմիչ եր.
Սա յարն ինձի յար չեղավ,
Տարեք ըրեք բիլդուրմիչ:
ԲՆԱ 776

***

Բոսաններ հըմեն գամիչ եր,
Տես՝ Բաղչի բոլոր գամիչ ա:

3139

Ջաղցի բոլոր գամիչ եր,
Մինչի մեղրը անուշ եր.
Իմ յար ինձի բանկլա դուշ եր,
Մերն աչքերուց բայդուշ եր:
ՆՀՋ 87

3140

Մշու գաշաեր մշուշ եր,
Ուր (իր) հող ու ջուր անուշ եր.
Աղջի՛, քու պաղն անուշ եր:
ՀԺԵ 90

***

Մշու սարեր մշուշ եր,
Մշու խոտ–ջուր անուշ եր.
Մշու մարդը դոշաղ եր,
Մշու կռունկ երկնավիզ, և այլն:
ՔՄՎ 44

3141

Բարձր Մարաթիկի խաչեր,
Շուրջ բոլոր կանաչ եր.
Աչխարք, երկիր կ'ապաչեր,
Մըտմեջ ըներ սեվ աչեր:
ԲՆԳ 12 հտ.

3142

Գարուն վոր գըեր, վերեն վարագ կանաչ եր,
Շատ երանեկ են յար, վոր ձեզ ճանաչ եր.
Պաղեց մ' կ'ուզեմ, են էլ կիսեր խանաք եր:

www.naregatsi.org

Ծո՛ խորոտիկ, ծո՛ պտորկիկ,
դու վի՞րն ես,
Աչխարհ կ՚ասես, ալամ դիտես՝
դու իմն ես:
ՆՀԳ 48

3143

Ջաղցի աւուն կանաչ ես,
Աղջիկը լաճուն ճանաչ ես:
ՎՍՍ. 45· ԺԹ 87
Ջաղցի աւանիս կանանչ ես,
Աղջիկ լաճուն ճանանչ ես:
ՊՎ 97
1· Ջաղցի դանես կանաչ ես:
ԾՎ 47
Ջաղջի դանես կանանչ ես,
Աղջիկ տղին ճանանչ ես:
ՀԺԵ 128

***

Արջակու դաչտ կանաչ ես,
Տես՝ Արջակու դաչտ սխտոր ես:

3143

Եսա խինեն ալ խինա չեր,
Խինա դյացող իմ ասած չեր·
Երթանք դենաք, կ՚առնեմ խինա,
Դնեմ ձեռքեր, թո՛ կարմրնա:
ՀԺԵ 51

3144

Մարը սարի նման չեր,
Ջարը քարի նման չեր·
Աչքերս ման տվի,
Մեկն իմ յարի նման չեր:

3145

Ծառի միջին կանանչ ես,
Աղջիկին ինձի կը կանչես՝
Ձեն մի՛ հանաք, մարդիկ կան·
Աղջիկ հոգից կ՚ամանչես:
ԱՆ 192· ԲՍ 155
1 2 4· Ծառի տակը կանանչ ես,
Տղեն ինձի կը կանչես...
Աղջիկ մարդուց կ՚ամանչես:

***

Սևեն ի՞նչ ես, սավդեն ի՞նչ ես,
Տես՝ Սևեն ի՞նչ ե, սավդեն ի՞նչ ե:

3146

Մատնիքը մատովս չես (վ· չի),
Սիրածը սրտովս չես (չի)·
Դերձի՛կ, մատներդ կոտրի,
Մինթանեն բոյովս չես (չի):

3 4· Ջարդյար, թևերդ կոտրի,
Ջամարը մեջքովս չես (չի):

3 4· Սիրածի հերը մեռնի,
Սիրածը սրտովս չես (չի):
ՀՄԽՍ. 18

***

1—4· Եսա մատնիք իմ մատով չես,
Լավո՛ Ջան,
Եսա սիրած իմ սրտով չես,
Լավո Ջան:
ԾՎ 49

***

Մատնիքը մատովըս ա,
Սիրածը սրտովըս ա·
Դերձիկի բաշեն ապրի,
Շորիըը բոյովըս ա:

***

Մատնիքը մատովս չի,
Ճան տղեն սրտովս չի·
Մխաք կ՚անի, վոր փախցնի,
Ել ու դյուռը քովս չի:

***

Մատնիքը մատովս չի,
Սիրածս սրտովս չի·
Սարիր, քո բաշեն մեռնի,
Ձես ընդու լայեղին չի:
ՀԺԵ 123

www.naregatsi.org

3147

Ղռաճի վերեվ ամպ եր,
Աղջկա դինը չաո թանկ եր:
ԱՀ 440

3148

Իմ ծոցի կուճինը թուջ եր,
Իմ յարոջ երեսը պուճ եր:
ՎՍՄ 46· ԺԽ 87

3149

Աչխարհ եսեն՝ քո յար ծուռ եր,
Ալամ եսեն՝ քո յար ծուռ եր.—
Խազար ծուռ եր, մեջ իմ սրտին
լալ ու դուր եր.
Զիկ կը կալեր, յես քե դներ:
ՀՀ 305 հտ.

***

Գեղով ըսին՝ քու յար ծուռ եր,
Թաղով ըսին՝ քու յար ծուռ եր,—
Խարիր ծուռ եր, խազար ծուռ եր,
Մեջ իմ սրտին լալ ու դուռ եր:
ՇՎ 37

***

1—4· Աչխար ասին՝ քյո յար ծուռ ի,
Թաղով ասին՝ քո յար ծուռ ի.—
Մեջ իմ սրտին լալ ու դուր ի:
ՀԺԵ 46

***

1—4· Հասամ ապեն, դու ծուռ խո՝
(չխո ծուռ ի).
Խազար Աչխեն կ'ըսի ծուռ ի.
Մալ իմ սրտին լալ ու դիւռ ի:
ՀԺԵ 58
Համատ. Փիչեր ասին՝ քո յար եկավ:

***

1—4· Ջազգի բոլոր լմեն ուռ եր,
Աչխարհն ասեր՝ Ջուլոն ծուռ եր.—
Մեջ իմ սրտին լալ ու դուր եր:
ՔՀ 174

2· Աչխար կ'ասեր՝ Ջուլոն ծուռ եր.
ՏԽ 243

3150

Ծծկերդ եր ուռե, յես ասի՝ նուռ եր,
Մրի՝ ձեռս պարզեմ, դու ասիր՝
ժուռ եր.
Թե ժուռ, թե հասուն՝ մոտ ձիկ
կարուլ եր:
ՊՎ 124· ՏԽ 121·
ՎՍՔ 40
ՎՍՔ 40· կա ճառև 4–րդ տող՝
Թե թանկ, թե եժան՝ մոտ ինձ
մագրուլ եր:

***

Ծծկերդ ի ուռեր, յես ասի՝ նուռ եր,
Ասի՝ քաղեմ, ղըլ հալա ժուռ եր.
Թե ժուռ, թե խասուն՝ ընձի
կարուլ եր:
ՀԺԵ 49

***

Ծծվերդ կողնճե, յես ասի՝ նուռ եր,
Խորած վարդապետ կ'ասեր, թե
ժուռ եր.
Թե ժուռ, թե խասուն՝ մո ձիկ
կարիւլ եր:
ՆՀՋ 103

3151

Աղջի'կ, քու անունդ ե Խասեր,
Եկուր երթանք, Թուրն ե հասեր.
Պադիկ մ'ալ ուր, մորդ մ'ըսեր:
ՀՍ 457

***

Մուղնըվա զարը վոս եր,
Տես՝ Մուղնըվա Ջուրը սառն ա:

3152

Տո՛ Ջաղջաղան, քո տուն ավեր,
Ջուրն ա ընկեր քո Ջաղջղներ.
Պետեր տարեր, մանդրեր Խորկեր.

www.naregatsi.org

Տո՛ Ջաղջպան, քո տուն ավեր։
Տուն մ'եմ չիքն վըր քարերուն,
Փանջարեն բացեր եմ հարավ քամուն։
Իմալ ենեմ, իմալ չենեմ,
Դարդերս շատ ա, չիմարեր իմ։
ՀԺԵ 61

3153

Հով կըփչէ սարն ի վեր,
Արտուտ կ'երնե զարն ի վեր։
ՀՄԽՍ. 42

3153

Բաղչէի պտաներ քարով եր,
Իմ սեր, քու սեր տարով եր։

3154

Որ մը աղեկ, որ մը վատ եր,
Կանանչ-ղուրթ չոլի բաղ եր,
Ելի խոսքով պիս կու տաեր։
ՓՀ 174

3155

Աղու մը եկավ, յես գիցա՝ գետ եր,
Քարվան մը եկավ, իմ յարս ի հետ եր.
Իրիկի տանջ, խընճ ըմեն յետ եր։
ՍԸ 438
Աղու տեսա, խընց գետ մ'եր,
Քարվան եկավ, իմ յար խետն եր.
Իշկեցի, իմ յար խընց ըմեն յետն եր։
Աբի, յար, արի՛, խոով մի՛ կենա.
Դիւռնի մալ քեզի չի մնա։
ՀԺԵ 127 հա.

3156

Են տառումը մին կալ պիտեր,
Իմ չհենին ալ պիտեր.
Ալ չհենին ինչ անեմ,
Մի ջանդանջդյար յար պիտեր։
ՍՋ 373

3157

Ձի խավք ծիծեռնակ պիտեր,
Գի քյո երդիս բոն դնէ.
Ցերեկ յիլ ու մռաս անէ,
Գիշերը քյո ծոց ծվարի։
ՎՍՍ. 64

***

Ձիկ հավք մի ծիծեռնակ պիտեր,
Ցերեկ դար, իմ ոդեն յել-մռաս աներ,
Գիշերն ել դար իմ ծոց ծվարեր,
Սրտես զարդերն ցրեր, խորովեր։
Աբե՛, Մարութիա բարձր
աստվածածին,
Մեր վիճակին կատարե բարին.
Հարս, հան վիճակին ի բարին,
Հասնես քո սրտի մուրազին։
ՎՍԲ 68

3158

Մեր տուն, ձեր տուն պատ պիտեր,
Իրար սիրենք, մարդ չդիտեր։
ՀԺԵ 57

3159

Տուն ու դերան բար պիտեր,
Սրտով, սիրով յար պիտեր.
Թուխ վուշին վզես կապող
Շեկ ու կարմիր յար պիտեր։
ՍԸ 135 հա.
Տես՝ ինձ մի պուճուր տուն ունեմ,
Տես՝ Լեն տուն ու բոլոր երկեն։
Տես՝ ես տաներ, ծեփած տաներ։

3160

Եսոր ծառզարդար պիտեր,
Իմ յարը սիրացու պիտեր.
Ամեն բեմբը ելլելուն
Բուրվառը ձեռքը պիտեր։
ՍՋ 390
1 2 4· Տիրացուն իմ յար պիտեր...
Ձեռքը բուրվառ պիտեր։

***

Եսոր ծառզարդար պիտի,
Իմ աղբեր կարդար պիտի.
Ամեն բեմբն ելնելուց
Մոմ հալած արդար պիտի։

www.naregatsi.org

3161

Իմ յարին լավ յար պիտեր,
Գլխին կոշիաւար պիտեր.
Են չոքած, քրտնած վախտը
Մի կանաչ խիար պիտեր:
ԱԺՄ 54

3162

Սուն·ու վերան, քար պիտեր (պիտի),
Ինձի պյորա յար պիտեր (պիտի).
Ի՞նչ անեմ հաճիւճ–մաճիւճ,
Բոյիս պյորա յար պիտի:
ԱՋ 390

3163

Դե՛հ Պաեր, նա՛ նա՛ Պաեր
Ձոռվեր, տուն չմաեր:
(Կրկնակ)
ԱԵ 190

3164

Աբի երթանք Վանա դաշտեր,
Ասեմած քեզի ինձի տվեր.
Թե ինչ կայաս–պլաս ունեմ՝
Ասա՛, ինձնից մի՛ ամաչեր:
ՎՄԲ 42 հա.

3165

Գոլի բոլոր կանաչ արտ եր,
Աբչակը մոր սրտին դարդ եր:
ՋԲ 23

3166

Ջաղցի դոներ բիբար եր,
Աղջիկ լաճուն նուբար եր:
ԾՎ 47

3167

Բոլոլիկ վերեվ դար եր,
Ջուրս բոլոր հարորվար եր,
Ըմենոց քաղցր իմ յար եր:
ԱԵ 194

3168

Բարձր Մարաթկի սարեր,
Ամուր կուլեն իր քարեր,
Ծոմեթ եներ իր յարեր:
ԲՆԳ 121

3169

Վեր աչեցիր, բանձր սար եր,
Երկնուց ընկավ մանգր քարեր:
Շորորա՛, Ալաթ, չորորա՛...
ՋԲ 23

3170

Գյուլիչի քարեր,
Սինաքա սարեր,
Արուն ա դառեր:

3171

Մոկաց սարեր, պեա պեա քարեր,
Դել չեր լուացեր, արեվն առեր...
... Ծաղիուն ավել, ծակ ծակ քարեր,
Կես պիչերուն լուանակն առեր.
Երկու պտիկ դուստ եմ ճարեր,
Ֆամին ելլեր, պեն մեկ տարեր:
Են մեկ տը տամ չար Գրողին,
Թորկեմ երթամ խետ սիրողին:
Սիրող պառկեր մեջ խոռանոցին,
Ձեռնիկ ծոցին աչն երեսին:
Խարար տարեք մեր դռքընչին,
Աղջիկ դնաց խետ կտըրճին:
ՀՀ 305 հա.

Տես՝ Մոկաց սարերն են քարերով:
Տես՝ Մաճկալը կայնե մաճին:
Տես՝ Տղեն կայնե կարմնջին:

***

1—12· Մչու սարեր, Մոկանց քարեր,
Դեռ չլուսցի, արեվն առեր.
Երկու չամամ յար եմ ճարեր,
Հարամն ելի գմեկիկ տարեր,
Մեկելի ձեռն եմ չխմարեր:
ՆՀՋ 92

www.naregatsi.org

***

1—12· Մոկանց սարեր, պետ պետ քարեր,
Դրա չլուսցն, արեվ առեր·
Երկու պզտիկ յար եմ ճարեր,
Մեկը գարիկեր, չար Գրողը տարեր,
են մեկելի գարդն եմ ընկեր:
Ալե խանոր, խանանոր:
ՀԺԵ 82

Տես՝ Մոկանց սարերն են քարերով:

***

1— 12· Խանխմո Ջան, խանխմո,
Ծագիկ ավել, ծակ-ծակ քարեր,
Դրա չլուսցի, արեվն առեր·
Երկու պզտիկ յար եմ ճարեր,
Գամին եյավ, պեն մեկ տարավ,
են մեկել լե տամ չար Գրողին,
Ելնեմ երթամ հրա սիրողին:
ՀԺԵ 77

***

1—12· Մոկաց սարեր, պետ պետ, քարեր,
Դալ չի լուսցեր, արեվն առեր:
Ծաղիկուն ավել, ծակ-ծակ քարեր,
Դալ չի լուսցեր, արեվն առեր:

են ի՞նչ դեղ ը, են ի՞նչ տեղ ը,
Կարմիր սոլեր ոտաց նեղ ը·
Սեվասարեր կաքվու տեղ ը,
Բեստա սարեր մաքու տեղ ը:
ԾՎ 61 հա·

***

1—12· Դրա չի լուսցիը, արեվ առեր,
Մոկաց սարեր, պետ պետ քարեր:
ՀԺԵ 60

***

Լուսնակն ի բակ իջեր եր,
Տես՝ Լուսնակն ի բակն եր իջեր:

3172

Ինարար տարեք, սարեր ձորեր,
Հազել եմ սալըբաի չորեր,
Լաց եղնելեն ընցում որեր:
ՏԽ 115

3173

Երնեկ են որեր,
Վոր կ'ելնենք սարեր:
(Կրկնակ)
ՀՄԽՍ. 4

3174

Որեր, որեր, որեր,
Դուք ուր եք կորեր:
(Կրկնակ)
ՏԽ 88

***

Որեր, դարնան անուշ որեր,
Ա՛խ, ո՞ւր եք կորեր:
(Կրկնակ)
ՀՄԽՍ. 48

***

Արջակու դաչտ սխտոր եր,
Իմ յարոջ սիրտ պղտոր եր:
Արջակու դաչտ կանաչ եր,
Յարոջս առջընեկ լաճ եր:
ՎՄԲ 58

3175

Բաղչի մեջ դոլ դոլ ջրեր,
Լուսնակ ի մեջն եր դրեր·
Յարուկ ջրի մեջ կ'ուչքեր,
Սիրտը լուսնակն եր ընկեր:
ԲՆԲ 237

3176

Սարեր, ձորեր, դաշտեր ու ջրեր,
Մարմանդ մարմանդ վազող
աղբյուրներ,

www.naregatsi.org

Մի վե՛ր կացեք, իմացեք,
Տեսեք իմ սրտի ցավերը:
ՀՄԽՄ. 1

***

Սարեր, ձորեր ու ջրեր,
Մարմանդ վազող աղբուրներ,
Մեկ վե՛ր կեցեք ու իմացեք,
Տեսեք, թե ով է եկեր:
ՍՋ 385

3177

Թուխ պատեհը ծալ չըլլիր,
Ելին տգան յար չըլլիր.
Ֆարազա խուրթաթ կ'երթան,
Ա խըղըը կենալ չըլլիր:
ԲՆՄ. 624

3178

Մազերդ սեվ, թուշդ կարմիր,
Շաքար լեզուդ բերանս դիր.
Զննովդ լինձի յեսիր արիր,
Փարե ղլուխս ծիծիկիդ դիր:
ՍԳ 96

3179

Երկնքի կանանչ կարմիր,
Ա՛յ սիրուն կանանչ կարմիր,
Լերդ ու թոքս չորցել է,
Սար ու ձոր կանանչ կարմիր:
ՍԵ 203. ԲՄ 145

3180

Ցա՛ր, դու լինձի չատ պետք
կը գայիր,
Բանիս բանավոր արըընկէ կ'ելնիր.
Ատուած ավիրեր կամազ մարդու
տուն,
Զգեր, չտաներ իմ քաղցրիկ քուն:
ՎՍԲ 51 հտ.

Տես՝ երկինքն ի ամպեր, կու գար
մարմար ձուն:

3181

Եամար եւե կ'երթա ի չայիր,
Ցես քո բաժին եղա գայիլ:
ՀԺԵ 99

3182

Սիպտակ բալուլ չըլնեյիր,
Մորդ փորին մեռնեյիր,
Վոր չըլնեյիր, վառեյիր,
Ջանիս կրակ ըլնեյիր:

3183

Աղջի՛, մազերդ հյուսեյիր,
Թուշդ երեսիս քսեյիր.
Ելլեյիր բարձիս վրա,
Բլբուլի պես խոսեյիր:
ՖՀ 164. 74

3. Ես դիշեր բարձիս վրա:
3. Նիլնեյիր բարձիս վրա:
3. Նստեյիր բարձիս վերան:
3. Ելլեյիր վարդի ծառին:
ՍԳ 91. ԲՄ 152

123. Աղջի՛կ, մազդ հյուսեյիր,
Դունչիդ ուհան քսեյիր.
Ելլայիր վարդի ծառին:
ՀՀ 323. ԺԽ 92

***

Աղջի, մազերդ հուսեի,
Թուշդ երեսիս քսեի.
Երթաի աներանցս,
Բլբուլի պես խոսեի:
ԹՄԿ 58

Աղջի՛կ, ծամերդ հյուսեյի,
Թուշդ իրիսիս քսեյի.
Գլոխս թեվքերացդ վրա՝
Բիւլբիւլի պես խոսեյի:
ՎՍՍ. 53

1 3. Աղջիկ, մազդ հուսեյի...
Ելլայի վարդին ծառը...
ՍԹ 167

www.naregatsi.org

***

Չուխա դուխան գաչա կը բանիր,
Տես՝ Մեր Չուխա դուխան գաչա
կու բանի։

***

Ես բակը բակ կըլմանիր,
Տես՝ Մեր բակը բակ կըլմանի։

3184

Նոր տարուն ինձ խոսք ավիր,
Սիրտս կրակով լցրիր։
Ասա՝ տեսնեմ, ո՞վ արեց,
Վոր ինձ հալես քցեցիր։
ԲՄ 128

3185

Սարիցը վեր եկամ, դուռը բաց
արիր,
Ձևըդ քցիր վզովս, Թուչդ
համբուրիմ։
ՀԺԵ 63

3186

Ցես ի՞նչ անեմ, դու արիր,
Ջոռով սիրու տեր արիր։
Երեցիր, վառեցիր մեզի,
Մի Ջան ա, ղուրբան քեզի։

3187

Ալան, ալան, դու արիր,
Ըռանդ ըռանդ ձու արիր։
Ենքան գնալ-գալ արիր,
Ուժով սիրու տեր արիր,
ԱԺԼ 42

3188

Եկար, անցար ու յադ երիր,
Ձևըդ երեսիդ պատ երիր,
Դու(ն) սիրեցիր, դու(ն) յադ երիր։
Ալի խոսինք, Ջորած (վ. խորոտ)
նաղլու,
Քընց բլուբլուն կլ ձենով նաղլու։
ՋԲ 22· ՏԻ 89

3189

Ինձի բևմուրադ երիր,
Սերս քեզմե զատ երիր։
Ե՞սպես եր քու երդումդ,
Ասործու հետ ուխտ արիր։
ԱՋ 385

1—4· Ցար, ի՛նձ բևմուրադ արիր,
Սերդ ինձնե գատ արիր։
ՀՄԽՄ. 32

3190

Ադջիկ, դուն երիր, դուն երիր,
Խարեցիր, ծոցդ քուն երիր։
ԲՆԲ 525

3191

Մայրիկ, դուն ըրիր, դուն ըրիր,
Ինձիս զարդիլ տուն ըրիր։
Ցես փոքրիկ հարս մ'եյի,
Գիչ մարդու մը կեր ըրիր։
ԲՆՄ. 671

3192

Ցես տարեն կու գայի, դուն
դուռը բացիր,
Ձեռդ ծոցդ տարար, ա՛խ արիր,
լացիր։
Ցես մի պինդ պաղ եյի, դու
մրմուռ լացիր,
Քո հրեղեն արցունքով ինձի
հալեցիր։
Ցես մի չոր ծառ եյի, դու
զարնան արեվ,
Քո սիրով ծաղկեցավ իմ ճյուղն
ու տերեվ։
Թե ինձ չեյիր առնի, ինչո՞ւ
սիրեցիր,
Մի բուռ կրակ եղար, սիրտս
երեցիր։
ՀՄԽՄ. 32

www.naregatsi.org

***

1—8· Ցես սաբեն կ'իջնեյի,
Դու դանիկդ բացիր,
Ձեռնիկդ ի ծոցիկդ տարար,
Ա՛խ ըրիր, լացիր·
Ցես պաղի կտոր մ'եյի,
Հալեցար քո հրեղեն արտասունքով:
Ասի՝ դու ինս կըսիրես,
կանչըցար քո եչիի կրակով:
Թե դու ինս չեյիր առներ,
Ինչո՞ւ լացիր, խաբեցիր·
Թ'ընձի յար չեյիր եղներ,
Ինչո՞ւ դուռդ իմ առջեվ բացիր:
ՀՀ 309

***

1—8· Ցես վարեն կուգայի, դուն
դուռը բացիր,
Ձեռքդ ծոցդ տարար, ա՛խ ըրիր,
լացիր·
Թե որ չեյիր առներ, ինչի՞
սիրեցիր,
Գնը՛, դապլի խայտին, յար չեղար
մեղի:
ՋԲ 21

***

1—8· Ցես կալեն կուգայի, դու
դուռը բացիր,
Ձեռքդ երեսիդ դրիր, ա՛խ ըրիր,
լացիր·
Ջունքի չեյիր առներ, ինչի՞
սիրեցիր,
Բուռ մը կրակ եղար, սիրտս
դոլեցիր,
ՆՀՋ 85

1—8· Ցես վերեն կուգայի, դուն
դուռը բացիր,
Ձեռքդ ծոցդ տարար, ա՛խ ըրիր
լացիր·
Ցես ել քեզի չառա, տունը մնացիր
Գնա՛, դապլի խայտին, յար չեղար
ինձի:
ՏԽ 96

Տես՝ Ցես վերեն կուգայի,
նատիր իս կուլաս:
Տես նաև ԱԵ 208·

3193

Ազջի՛, դու խակ մնացիր,
Պատերու տակ մնացիր·
Ո՞ւր ե, հոգիս, ընկերըդ,
Ինչի՞ մենակ մնացիր:
ԱՋ 385

***

Ազջի՛, ինչի՞ գնացիր,
Պատերի տակ մնացիր·
Ո՞ւր ե հոգուդ ընկերը,
Ինչո՞ւ մենակ մնացիր:

3194

Ջրի եկար (ու) գնացիր,
Սիրուն երեսդ (չ)բացիր·
Սեվ աչքերով, վառ թշով,
Ինձ երեցիր, վառեցիր:
ԱՀ 133

3195

Ազջի՛, տունը լվացիր,
Ցարդ մեռավ, չլացիր·
Թաժա յարդ տուն եկավ,
Ձերմակ գլաքդ դու բացիր:
ԱԳ 101· ԲՍ 139

3196

Մայրո՛, հորի՞ն դես խաբեցիր,
Գինովդ դես սարխոշցուցիր·
Գիշերս յես դուրս ելա,
Ճո սիրուն հելանդ եղա:
ՀՀ 312

***

Ելար դուռը աշեցիր,
Տես՝ ձախս հլունը հազեզ ե:

3197

Կովն ու հորթը կապեցիր,
Նստար տակը, կթեցիր·

www.naregatsi.org

Կաթն ու կարագը մեղրած,
Ցարիս փեչքիչ ղրկեցիր:
ԲՍ 156

3198

Տնեն ելար, ալ կապեցիր,
Բարակ մէջացդ չալ կապեցիր,
Աչքով, ունքով պիս խարեցիր:
ՆՀԳ 46

3199

Կամար ունքդ դովեցիր,
Սիրել էյիր, առեցիր.
Ինձ պես ուժով կարճին,
Դու անդանակ մորթեցիր:
ՀՄԽՍ. 25

1. Կամար ունքերդ դովեցիր:
ՍՋ 384

3200

Ցամա՞ն, ա՛ղե, դուն արեցիր,
Ես քոռ դյադին ո՞ւստա ճարեցիր.
Թամահ արիր հարյուրնոցին,
Ինձի տվիր ղրկանոցին:
Իմա՞լ եղեմ, իմա՞լ եղեմ, և այլն:
ՀՄԽԲ 31
3—4. Թամահ երին հարիւրնոցին,
Ինձի տվին ղրկանոցին:

3201

Սիրտս արնով լցրեցիր,
Կրակով խորովեցիր.
Աչքդ դու(ր)ս պա, ա՛յ աքլոր,
Ի՞նչ չուտ ձենդ դցեցիր:
ՀՄԽՍ. 14· ՏԽ 175·
ԲՍ 153

3202

Աչքերդ բիլոր-բոլոր,
Ման կըգաս իմ չորս բոլոր.
Բիլոր աչքերիդ մեռնեմ,
Մի՛ աչի խոլոր-մոլոր:
ՏԽ 197· ԲՍ 146

3203

Գայլ արաեր՝ բանի լոր,
Աղջիկ տեսա յայլի ձոր,
Նման եր կարմիր խնձոր:
ՀՄԽՍ. 37· ԿԺԵ 13

2 3· Գլի տեսա յայլի ձոր,
Կարմիր իր, (ն)մանիր խնձոր:
ՌՄ 86· ՏԽ 164·
ԺԽ 23

2 3· Աղջիկ տեհա լայլի ձոր,
Կըմաներ կարմիր խնձոր:
ՀԺԵ 122

3204

Երեվանա ճամբեն ոլոր,
Մեր Աչխենի երես բոլոր:
Խորոտ եր մեր Աչխեն,
Կոլոտ եր մեր Աչխեն,
Սիրուն եր մեր Աչխեն:
ԲՆՍ. 566

3205

Ճամբեքը ոլոր-մոլոր,
Տիղրադիս դնաց կոլոր.
Ով դաել է՝ Թող չետ տա,
Հինդ Թուման իրեն մուժտա:

3206

Լուսնակն եկավ ոլոր-մոլոր,
Համ խորոտիկ, համ բոլոր.
Հարս ելավ կայնավ դուռ,
Կապեն խադեր եր,
Կես եր կարմիր, կեսն եր դեղին...
ԾՎ 38

(Մի մեծ յերդ է, ազատ վոտանավոր: Շարունակությունն՝ «Ետոր քո ապով ընցկուն ասիեր են»):

***

Լուսինն եր բակին ոլոր,
Համ խորոտիկ, համ բոլոր.

www.naregatsi.org

Լուսնիակ կամաց–կամաց,
Ցես մեռնիմ քեզի համաց:
ԱՀ 136

***

Լուսնակն եր սարի ոլոր,
Իմ խորոտիկ, իմ բոլոր:

***

Լուսնակն եր սարուն ոլոր,
Ի՞նչ խորոտիկ, ի՞նչ բոլոր:
ԲՆԳ 471

***

Լուսնիակը ոսոխ ոլոր,
Համ խորոտիկ, համ բոլոր:
ՋԲ 18
Տես՝ Լուսնակն ի բակն եր իջեր:

3207

Աբի երթանք յայլի ձոր,
Դուզախ դնենք, բռնենք լոր·
Լորի խորփածն անուշ եր,
Դու կը նմանիս կարմիր խնձոր:
ՎՍԲ 30

3208

Աղվոր, նանոյ, նանոյ, նանոյ,
Ցես կուսիրեմ քեզ ամեն որ:
(Կրկնակ)
ՀՍ 456

3209

Բաղ եմ քցել նոր ի նոր,
Հասցրել եմ մի խնձոր·
Ցարիս խլեցին տարան,
Քանի՞ ընկնեմ սար ու ձոր:

3· *Ցարիս տեսնելու համար:*
ԲՄ 126

3210

Կանանչ տափ ա, կարմիր ձոր,
Բաղչեն բլբիլն ալ խնձոր·
Բաղը յես եմ, բարը դու,
Իմ սիրելի յարը դու:
ԱՋ 373
1—2· *Կանանչ փիսա, կարմիր չոր,*
Բաղը բլբուն ալ խնձոր:

3211

Ա՛յ տղա ուրաղավոր,
Ուրաղն ա մեջքիդ սավոր·
Ջեմ անի ինձի քավոր,
Կ՚անեմ հորս թագավոր:

3212

Սարեն կըգա ձիավոր,
Մեր տունը չարդախավոր·
Հրես եկավ իմ ապրեր,
Իրեք որվան թագավոր:
ՔՀ 160· ԲՄ 138
1 2 4· *Սարից եկավ ձիավոր,*
Հորս դուռը չարդախավոր...
Իրեք տարվան թագավոր:
2· *Տուն ունիմ չարդախավոր:*

***

1 3 4· *Սարեն կու գա ձիավոր,..*
Ջիրը մեռնի ապրորը,
Իրեք որեն թագավոր:
ԱԺՍ 60

3213

Սարեն եկավ ձիավոր,
Սաղմոսը ծոցին սավոր·
Սաղմոսը դյուլ ա դառել,
Լեզուն բլբիլ ա դառել:
ՍԲ 344
234· *Սաղմոսը ծոցին սավոր·*
Սաղմոսը դյուլ եր դառե,
Լեզուդ բիլբուլ եր դառե:
ՀԺԵ 118

***

Ա՛յ տղա սեվ չուխավոր,
Նարևկը ծոցիդ սավոր·
Նարևկը դյուլ ա դառել,
Լեզուդ բիլբիլ ա դառել:
ԱԵ 201

www.naregatsi.org

3214

Սարեն իջավ ձիավոր,
Սաղմոսն էր ծոցին սավոր.
Յերբ որ չեղավ ինձի յար,
Նաչբցավ, եղավ քավոր:
ՆՀՋ 88

***

Սիրել եմ սեվ չուխավոր,
Դու յես պյալչու սավոր.
Սիրեցինք, իրար չառանք,
Նաչարցանք, արինք քավոր:
ՆՀՋ 109

***

Սիրել եմ սեվ չուխավոր,
Յես եմ պյալչու սավոր.
Սիրի, սիրաս չիպավ,
Նաչարդան արի քավոր:
ԱՖ 344

2· Ինքն էր պյալչու սավոր:
3 4· Դու չեղար ինձ թագավոր,
Աղբերս կայնավ քավոր:

3215

Յարս եղավ յայլավոր,
Յես էլ եղա ձիավոր:
(Կրկնակ)
ԱԵ 204

3216

Զարգարն ա բոլ չուխավոր,
Քաթանն գոչին սավոր.
Հալա մին քամար կ'ուզեմ,
Փակընեն Թոփուզավոր:
ԱՋ 373

3217

Ա՛յ տղա, սեվ չուխավոր,
Նարևկը (վ· սաղմոսը) ծոցիդ սավոր.
Երնեկ կըտամ են որը,
Մեր տունը դաս թագավոր:
ՌՄ 137· ՌՍ 156

3 4· Դուրբան ընեմ են ավուր,
Աղբերս կայնի թագավոր:

4· Վոր դաս մեր տուն թագավոր:
ՏՒ 144

***

Ա՛յ տղա, դու սեվ չուխավոր,
Սաղմոսը ծոցիդ սավոր.
Երնեկ կըտամ են որը,
Տունս կը դաս թագավոր:
ՔՀ 163

1 3 4· Ա՛յ տղա, դու բոզ ձիավոր...
Երնեկ կուտամ են որը,
Դաս մեր տունը թագավոր:
ՔՀ 180

Ա՛յ տղա, դուն ալ կապավոր,
Տուն ունես չարդախավոր.
Են որին երնեկ կուտամ,
Իմ տուն՝ տուն դաս թագավոր:
ՔՀ 164

24· Ուրաքը դատկիդ սավոր...
Դուն դաս մեր տուն թաքսավոր,
ԹՄԿ 59

***

1—4· Ծո՛ տղա, դու ալ կաբավոր,
Սաղմոսն ի ծոցդ պատավոր:
ՎՍՍ 43

3218

Ա՛յ տղա, ալ կապավոր,
Ախ՛ չելար կարդացավոր.
Ինչի՞ սիրիր ու չառար,
Դատաստանիս պարտավոր:
ՀԺԵ 111

3 4· Են քան սիրի, յար չելար,
Նաչարցա, կ'անեմ քավոր:

3219

Աղջի՛, դու յես մեղավոր,
Քեզի կու դան ուղավոր.

www.naregatsi.org

Ձեղնի՝ երթաս հեռու տեղ,
Պատվիս, կ՚ելնիս հըրապիլ (?):
ՍՋ 387

3220

Մակաբ ունավոր,
Դեղին չնաշխոր,
Յեղկին կարդաս,
Ինձ անես քաւոր:
ԺԽ 20

3221

Ղուշ մի՛ գառնա թեւավոր,
Դու խաղ կանչի ձեւավոր
(վ. ձենավոր).
Յարաբ կ՚ըլնի՞ են որը,
Վոր դաս մեր տուն թագավոր:
ՀՄԽՄ. 13· ԺԽ 4
123· Խաղ ես կանչում ձենավոր,
Ղուշ ես դառել թեւավոր.
Յարաբ են որը կ՚ըլնի՞:
ՏԽ 200
12· Դու խաղ կանչի ձենավոր,
Ղուշ մի՛ դառնա թեւավոր:

3222

Պուճուր աղջիկ սեվավոր,
Հազարի դուռն սավոր.
Գնա՛, մերդ կանչում է,
Ինձի չանի մեղավոր:
ԺԽ 8

3 4· Գնա՛, նանդ կանչում ա,
Վոր մեզ չանի մեղավոր:
3· Գնա՛, քու մորն ասա:

2 4· Խալխի (վ. հալղի) դոնները
սավոր...
Թող ինձ չանե (վ. չանի) մեղավոր:
ՍԴ 169· ՌՄ 116·
ՏԽ 215· ԲՍ 124

***

Պուճուր աղջի սեվավոր,
Խալխի դոներին սավոր,
Իլի՛, մերդ կանչըմ ա,
Ինձ էլ չանես մեղավոր:
ՍԲ 347

3 4· Գնա, մայրդ կանչում ա,
Թող ինձ չանի մեղավոր:
ՎԺԵՍ. 3

***

Պտուկ աղջի սեվավոր,
Խալխի դռներին սավոր,
Գնա, նանիդ խարցրա՛,
Ինձի չանա՛ մեղավոր:
ՀԺԵ 124

***

Պուճուր աղջիկ սեվավոր,
Մեր մայլին իր դու սավոր.
Ա՛խ, չեթիր, քո մորն ասիր,
Ինձի անիր մեղավոր:

3223

Տղա՛, սեվ ես սեվավոր,
Դու չես մեր մայլին սավոր:
ՀԺԵ 119

3224

Աղջի Գյուլի բախտավոր,
Յարդ հենց ա թագավոր.
Բարով մուրազի հասնեք,
Ձեր վարդիվորը չնհավոր:
ՍՋ 377

3225

Վըրըը, վըրըը, վըրավոր,
Տեր խոր մերուք վըռավոր.
Ազո՛, խաքի նոր չուխա,
Ինձի կ՚ըլլես դու քավոր:
ԲՍ 155

3226

Սարի տըկի պտըտոր,
Իմ յար քան քե խավըտոր:
ՀԺԵ 87

www.naregatsi.org

Ծառի տակի պտըտուր,
Իմ յար քանց քոն խոմբոտուր:
ՎՍԲ 58

3227

Ծովուն հավք մի կեր, անունն եր արոր,
Ճակին եր կարմիր, սրտիկ՝ սեվավոր.
Կապեմ բեչարեն, երթամ հետ ինոր,
Են իմ դարդ դիտեր, կյս ել դո ինոր:
ԺԽ 31

1. Ծովուն խավք մի կեր, անուն եր ուրուր:
ՀՀ 328

***

Ծովուն հավք մ'կեր, անունն եր արոր,
Վղիկն եր երկեն, սրտիկն սեվավոր.
Կապեմ բեչարեն, երթամ հետ ինոր,
Են իմ դարդ դիտեր, կյս կյո ինոր:
ՆՀԳ 44. ՊՎ 86.
ՌՄ 65

1 4. Խավք մ'վեր ծովուն, անուն եր արոր...
... են իմ դարդ դիտե, դյո կյս ել ինոր:
ՎՍԱ 37

***

1—4. Բոլում խավք եկավ, անուն վիրավոր,
Վղիկ հերկեն, սրտիկ սեվավոր.
Թաշեմ բեչարեն, երթամ հետ ինոր,
Են իմ դարդն եր դիցե, կյս՝ ինոր:
Աբե՛, յար, աբե՛, և այլն:
ՀԺԵ 42

***

1—4. Խավքիկ վեր ծովուն, անուն եր արոր,
Վղիկն եր երկեն, սեվավոր,
Գլուխ կարմրվոր.
Կապեմ բենչարեն, եչնեմ վեր ծովուն,
Են դոր կ'երթա, կյս ել հետ ինոր.
Են իմ դարդ դինա, կյո կյս ել ինոր:
Աղչի, աբե՛ նազերով, և այլն:
ՀԺԵ 45

***

1—4. Խավքուկ վրը ծովուն, անուն եր արվոր,
Վղիկն եր հերկեն, սրտիկ սեվավոր.
Աբե՛, յար, աբե, խատր մի՛ կենար,
Ատավորի մալ մեկի չի մնար:
ՀԺԵ 47

***

1—4. Խավկունք վրը ծովուն, անուն արոր եր,
Սրտիկ սեվավոր, գլխիկ կարմրվոր.
Կապեմ բեչարեն, երթամ հետ ինոր,
Որ դիմ դարդ դիտեր, որ դենու դետոր:
ՀԺԵ 56

***

1—4. Խավքուկ վրը ծովուն, անուն արոր եր,
Անուն արոր եր,
Ատավոր կանաչ տերեվավոր.
Կարմիր գլուխ, սրտիկ սեվավոր:
ՀԺԵ 127

***

1—4. Հավքունք վեր ծովուն, անուն արոր եր,
Գլխիկ կարմրվոր, սրտիկ սեվավոր.
Կապենք բեչարեն, երթանք հետ ետոր,
Ո՞ն դիմ դարդ դինա, ո՞ն դիմն ու դետոր:
ԱՀ 439

www.naregatsi.org

***

1—4· Խավբուկ վեր ծովուն,
անուն եր արոր,
Արոր ասաբվոր, արտիկ սեվավոր.
Արտիկ սեվավոր, գլխիկ կարմրվոր:
Նանոր նանանոր, Ջանոր
Ջանանոր:
ԾՎ 56

***

1—4· Ծովուն խավք եմ կեր,
անունն եր արոս,
Վզիկն եր երկեն, արտիկ սեվավոր:
ՎԺԵՔ 16

3228

Գամն առա, գացի ագրուր,
Թաս ավի, առա պաղ ջուր.
Հեր ու մեր, աչքերդ կուր,
Տղին տես, աղչիկդ տուր:
ԱՔ 339· ԲՍ 134

3229

Ծառի տակի պաղ աղր(յ)ուր,
Արծաթե թաս, ոսկե ջուր.
Ցես կը վառիմ քու սիրուն,
Թաս մի կուգեմ, երկուս տուր.
Թե վոր չիտաս՝ գոթենաս,
Գոթենաս, որբևվերնաս:
ԱՔ 442· ԺԽ 68
Հմմտ. Մեր դռան առաջ քառասուն
կարաս:

***

Քարի տակին պաղ աղբյուր,
Արծաթե թաս, ոսկե ջուր.
Ցես կըվառիմ քո սիրուն,
Մի թաս ուզեմ, երկուս տուր:
ՀՄԽԱ 30

***

Ծառի տակի պաղ աղբուր,
Արծաթե թաս, ոսկե ջուր.
Մեյ առ՝ խմեմ, երթամ խուր:
ՀԺԵ 49

***

Մեր բաղին կա պաղ աղբուր,
Արծաթե թաս, ոսկե ջուր.
Մե թաս կ'ուզեմ, լեց ու տուր,
Դառատառանին ջուզար տուր:
ՀԺԵ 120

3230

Ծառի տակի պաղ աղր(յ)ուր,
Ցես ղըղըղամ, դու կուլ տուր.
Պաղ աղբյուրին չառ մոռ եմ,
Յարոջս ճամբին մոռիկ եմ:
ՎՄԲ 58

3231

Հով ծառի տակ պաղ աղբուր,
Արծաթե թաս, ոսկե ջուր.
Մին յես խմեմ, մինը դու,
Անուշ կենանք յես ու դու:
ԺԽ 68

***

Ծառի տակի պաղ աղբյուր,
Մեկ դու խմե՛, մեկ ձի տուր:
ՀՀ 327

3232

Ելավ եվար, կ'երթամ աղր(յ)ուր,
Մերիկ, պյահն իտա իմ հարս–հյուր
Սիրաս ա բլե, կուտա արուն,
Մերիկ, մե ճար քո խեղճ որդուն:
ՎՄԲ 30

3233

Ցարի տակին սառն աղր(յ)ուր,
Սարգիս, արի տա՛ր քո քուր.
Քո քուրն ինձի հավան չե (վ. չի),
Տար ինձանից, լավին տուր:
2· Սարևն (վ. սարից) կը դա
սառը ջուր,
Տգա՛ (վ. ա՛յ տգա), արի տա՛ր
քու քուր:
ՌՄ 130· ՏԽ 144·
ԲՍ 154

www.naregatsi.org

1 2· Մեչի միջի պաղ ապրյուր,
Տգա՛, արի տա՛ր քո քուր:
ԱԴ 170

123· Քարի միջի պաղ ապրուր,
Ակ՛Քո (վ· ապա՛), արի տա՛ր
քո քուր·
Քուրդ լինձի հավան չի:

***

Բարակ առուն գուլալ ջուր,
Տգա՛, արի տա՛ր քո քուր·
Թե լինձի խավան չես,
Քար լինձեն լավին տուր:
Հժե 110

***

Ջաղջի միջու պաղ ապրուր,
Տգա՛, արի տա՛ր դքու քուր·
Համար, մադաթ, Սարնգուլ,
Ա՛ռ լինձեն, ուրիչի մ՛ տուր:
Հժե 93

***

1—4· Բաղի միջին պաղ ապրուր,
Գյա՛զա, քուրդ լինձի տուր:

3234

Իմ խերանց հեղին կամարով ապրուր,
Երթամ, պապեմ, Թալեմ
խաչխամբուր:
Ա՛րե՛, յար, արե՛, և այլն:
Հժե 42

3235

Ջաղացս կ՛անեք ալուր,
Գուշմանիս աչքը մալուլ·
Սիրել ենք, իրար կ՛առնենք,
Թող հետը բերե բալուլ:
Ա՛ե 202

Ջաղացս ալուր կ՛անե,
Գուշմանս մըլուլ կ՛անե·
Թող իմ սիրածս լինձի տան,
Թող հետը բալուլ բերե:
ԱԴ 102

3236

Ման եկուր, ապվոր, ման եկուր,
Դեպի մեր տուն ի դան եկուր,
Հեչ չես իզար մերե բանե,
Թուխ աչքերդ հոգիս կու հանե:
ՀՄ 421

3237

Ճես պուճուր, յարս պուճուր,
Ո՞վ կրտա մեզ հաց ու ջուր:
(Կրկնակ)

3238

Եսմար ելե, կ՛երթա ի ջուր,
Գիլրար ելե, կ՛երթա ի ջուր·
Պապիկ մ՛ կ՛ուզեմ, դու երկու տուր
Հժե 98

3239

Բարակ առու, գուլալ ջուր,
Գյաղա՛, թողու ջուղար տուր·
Ծառին ըսի՝ բարըդ տուր,
Սրտիս սիրած յարըս տուր:
ԱԴ 176

3240

Փրցկր սարեն, կու գա պաղ ջուր,
Կու գա, թափի մեր ժամու դուռ·
Տեր Խաչատուրն ու պապի քուր,
Լաճին Թալեր ա ծուռ ու մուռ:
Հժե 57

Տես՝ պաղ ջուր պրծել, կու գա
սարեն:

3241

Հարիով գնում ա սառ ջուր,
Ինձ մի՛ քցի գոնե դուռ·
Եփածդ խրխուր գաթից
Բեր ձեռովդ մինն ինձ տուր:
Տի 218

www.naregatsi.org

3242

Մեր տան յետևէ աղբուր-ջուր,
Ձեր տան յետևէ աղբուր-ջուր.
Տղեն տես, աղջիկը տուր,
Վաղը չըլնես վխը-ծուռ:

3243

Ինձ համար բե՞ր հաց ու ջուր,
Ծաղիկ քաղի ու ինձ տուր.
Տվածդ փնջի հետը
Ինձ հասցրու մի լավ լուր:
ՏՒ 260

3244

Մեր տան խոհէ արտ մ' մասուր,
Ջուլոն առնեմ, մանեմ մասուր,
Ջուլոն սիրեմ, թորկեմ սկեսուր:
ՖՀ 176· ԺՒ 107

***

Վերեվ մեր տան թութ կա մասուր,
Ներքեվ ձեր տան թութ կա մասուր,
Առնեմ Ջուլոն, մանեմ մասուր:
ՀԺԵ 56

3245

Ֆնգի մեռնեմ, խաթո՛ւն կեսուր,
Ֆու ծուռ լաճուն խրատ մի տուր.
Ձերթա, պառկի դոմչի մասուր,
Ձինար բոյիս ի՞նչ կա խոսուր:
Իմա՞լ ենեմ, իմա՞լ ենեմ,
և այլն:
ՀՄԽԲ 31

3 4· *Ձերթա, պառկի տալբի մասուր,*
Երկեն բոյին, սիպտակ դոչին, ի՞նչ կա խոսուր:
4· *Շեկ ծամերուս, չիմալ բոյիս*
Ի՞նչ կա խոսուր:

***

1—5· *Ֆղի մեռնիմ, խաթո՛ւն կեսուր,*
Ֆու ծուռ տղին խրատ մը տուր,
Ձերթա, քնի դոմչու մասուր:
ԱԵ 205

***

1—5· *Մեռնիմ քղի, խաթուն կեսուր,*
Ֆու ծուռ տղին խրատ մի տուր.
Ի՞նչ կա խոսուր սիպտակ դոչին,
Կ'երթա, պառկի դմչու մասուր:
ՀԺԵ 61

***

1—5· *Մամիկ, մամիկ, մամիկ սկեսուր,*
Ֆու ծուռ տղուն խրատ մը տուր.
Իմ սեվ աչվուն ի՞նչ կար խոսուր,
Թորկի, պառկի ձիու մասուր:
ԲՆԳ 471

***

1—5· *Ցես քի մեռնիմ, խաթուն կեսուր,*
Ֆու ծուռ տղին խրատ ըմ տուր,
Ձերթա, պառկի դոմչու մասուր.
Թուխ աչքերաց, կարմիր երեսաց,
Սիպտակ ծծերաց ի՞նչ կեր խոսուր,
Վոր քու տղեն կ'երթա պառկի դոմչու մասուր:
Խանի՛, խանի՛, խանի՛, խանի՛,
Խիհո՛, խիհո՛, խիհո՛, խիհո՛:
ԾՎ 40

3246

Իմ խերանց իզին վարդ խազար թավուր,
Մեջ են վարդերաց իմ վարդն ի քաֆուր,
Շատ բլբիւլն իջավ վեր իմ վարդին խոսուր:
ՎՍՍ. 36 հա.

Իմ հերանց իզին վարդ հազար թավուր,
Մեջ են վարդերուն իմ վարդն ի քաֆուր,
Շատ բլբուլն իջավ վեր իմ վարդին հյուր:
ՀՄԽԲ 22

www.naregatsi.org

***

Բաղչա մ'եմ անկել, վարդ հազար
Թավուր,
Մեջ հըմեն վարդին իմ վարդն
եր քաֆուր,
Շահ բլբուլ իջավ վեր իմ
վարդին հուր:
ՊՎ 87· ՌՄ 65·
ԺԽ 91

Բաղչե մ' եմ դրե, վարդ խազար
Թավուր,
Մեջ են վարդերաց իմ վարդն եր
քյաֆուր,
Են չահի բլբուլ իջավ իմ վարդի
խուր:
ՀԺԵ 42

Բաղչե մ'եմ անկե, վարդ հազար
Թավուր,
Ամեն վարդի մեջ իմ վարդն է
քյաֆուր,
Շահ բլբուլ իջավ վեր իմ վարդին
խուր:
ՀԺԵ 45

***

Ծառի տակի պտըտուր,
Տես՝ Սարի տակի պտըտուր:

3247

Հազար երնեկ են ասուր,
Տալով դուռնա չալեցուցին,
Գանաչ–կարմիր հագեցուցին.
Տուչ–տուչ, տուչ–տուչ, և այլն:
ԿԺԵ 34

3248

Ա'յ տղա, հիլ անիլ տուր,
Մատնաչյաի դիր անիլ տուր.
Ինձնից էլ քեզ ճար չկա,
Քաքուղդ վեր անել տուր:
ՊՍՎ 104

***

Ա'յ տղա, իր անել տուր,
Մի մատը դիր անել տուր.
Ինձանից քեզ ճար չկա,
Միրուգդ վեր անել տուր:

4· Քա(ն)քուղդ վեր անել տուր:
ՔՀ 163· ԱԴ 169·
ՌՄ 124· ՏԽ 226

***

Ա'յ տղա, չեր անել տուր,
Միրուգդ վեր անել տուր,
Հերս քե աղջիկ չի տալ,
Տերտերին դիր անել տուր:
ԱՋ 377

Ա'յ տղա, դիր անել տուր,
Մի մատ իմ դիր անել տուր.
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա,
Թուխ քյանքուղդ վեր անել տուր:
ՀԺԵ 111

3249

Ինձ մի բուռը հատիկ տուր,
Աչքի տակով մտիկ տուր.
Վոր դուշմանը քյամ աչի,
Վերցրու ու պատին տուր:
ՏԽ 206

3250

Աղջի', կտրան տիտիկ տուր,
Իմ պես տղին մտիկ տուր.
Ինձ պես տղեն քեզ տանի,
Գլխիդ վրեն կունդիկ տուր:

1—2· Աղջիկ, ինձի մտիկ տուր,
Քո դուշմանին սիլլով տուր:

3251

Լիանյակ դիշեր, տափակ կաուր,
Բոլոր լիանյակ, վրեն տեփուր.
Սիրուն հարսը ալիր մազեր,

www.naregatsi.org

Ջուխտ չամամը ծոցին խաղեր.
Սիրուն հարսը ալիր մաղեր,
Իր տեսնողի ուշքը չաղեր.
Սիրուն հարսը ալիր մաղեր,
Ոսալ մարդի գլուխը թաղեր.
Սիրուն հարսը ալիր մաղեր,
Ուրախ յերգեր ու ծիծաղեր.
Սիրուն հարսը ալիր մաղեր,
Ծծերն ի վեր վարսը չաղեր:
ԱԺՄ. 46

3252

Սկլա՛, սկլա՛, պատին տուր,
Հավկիր չուռ տուր.
Վախում եմ՝ քնեմ, քունս տանի,
Ջարսավս (չալս, մաշիկներս և այլն)
տանի տամ:
(Վիճակի)
ՊՍՎ 106 հա.
1 2 4. Ըսկլա՛, ըսկլա՛, պատին
տամ,
Հավկուրը չուռ տամ...
Ընկոյս տանուլ տամ:
ԱՀ 131

3253

Աղջի՛, ճրագը լուս տու(ր),
Ջերիզ բանելը դուս տու(ր).
Հիվանդ պըրծդ սաղալին,
Պաղ մի կ'ուզեմ, երկուս տու(ր):
2 3. Ջերիզ չամիչն դուս տու.
Սիրած պըրծդ խերուն:
ԱԵ 195

***

234. Ջերիզ չարաղը դուս տուր.
Աստված պըրեըդ պահա,
Մեկ պաչ կ'ուզեմ, երկուս տուր:

***

1—4 Աղջի՛, ճրագը լուս տուր,
Ջերիզ մեվեքը դուս տուր:
ՀԺԵ 119

Աղջի՛, ճրագը լուս տուր,
Ջերիզ քիշմիշը դուս տուր:
Ագիզ յար Ջան, դուռը բաց,
Վոտներս ցրտուն գնաց:
ԱԴ 170
Տես՝ Ագիզ յար Ջան, դուռը բաց:

3254

Ջեռովդ ինձ մի ջուր տուր,
Սրտումս մի՛ ցցի սուր.
Ինչ անելու յես՝ արա,
Ինձի մի սաղ Ջուղաբ տուր:
ՏԽ 157

3255

Պապակել եմ, մի ջուր տուր,
Երվա, վաուվա, մի ջուր տուր.
Սրտիդ միջի պղբըրից
Ջեռովդ ինձ մի ջուր տուր:
ՏԽ 183

3256

Աղբըր ակից ջուր տուր,
Ինձ մի կտրական լուր տուր.
Կամ մի անդամ ազատ,
Կամ թե ձեռս մի սուր տուր:
ՏԽ 213

3257

Գացի, դռնիկ կիսաբաց,
Մտա, թ'առնեմ թաժա հաց.
Անտեր չնիկ մնացած,
Ընձի ի՞նչ խանձնել պիտեր,
Ընձի պիրկ ու ծոց-պիտեր:
ՓՀ 184

Տես՝ Պըծա, սաբեն եկա ցած:
Տես՝ Գացի հըր Մշու դիմաց:

3258

Լալագար երեսդ բա՛ց,
Մի քանի վախտ մուտս դաց.
Լեզուդ ենքան անուշ ե,
Դ'ասես՝ ըլնի մեղրահաց:
ՏԽ 152

3259

Մանոնիկ հանըմ, դուռը բա՛ց,
Մանգիլս նեբսը մնաց.

www.naregatsi.org

Ամենուն տուվիր դնաց,
Իմինս նեռը մնաց:
ԱԹ 167

3260

Հո՛յ յար, հո՛յ յար,
Ադիվ յար ջան, դուռը բա՛ց,
Վառնեռս ցրտուն (վ. ցրտում) դնաց,
(կրկնակ)
ՀՄԽՍ. 27· ՌՄ 118·
ՏԽ 210· ԿԺԵ 2

Տես՝ Ադվի՛, ճրագը լուս տուր:

***

Գացի, գացի, դռնիկ բաց:
Տես՝ Պրծա, սարեն ելա ցած:
Տես՝ Գացի, դռնիկ կիսաբաց:

3261

Ճես հավք մ'ելա, ելա թառա
Երեսաց,
Հայու աղջիկ դո նոք տարան
Թաղա զարձ.
Ճես հավք մ'ելա, ելա թառա
Ձեր ոդեն,
Չկտացա են անուշ փարդի հառեն:
ՎՍՍ. 54

3262

Խումար պառկե երեսաց,
Դեղին կարպես, բմրուլ բարձ.
Անուշ քնե, երես բաց,
Սահակն եկավ, խելք դնաց:
ՀՄԽՐ 28

***

Խումար պառկե բանձր երեսաց,
Դեղին կարպես, Պուրսայու բարձ.
Խումար քներ, երես բաց,
Սահակ եկավ, խելքդ դնաց:
ՔՄՎ 34

***

Են եղունկանց բարձր որոսաց,
Կուժնի դոչակ, Բուրսայի բարձ.
Եղունկի պառկե, երեսն ի բաց,
Ուր (իր) յար տեսավ, սիրտը դնաց
ՎՍԲ 38
4· Երկին տեսավ, խելքը դնաց:
ՊՎ 127

***

Փախչայի պանդր հորոսաց,
Նիշուն կարպես Բուրսայի պաց.
Իմ յարը պառկե երեսն պաց,
Ծերը վոր տեսավ, խելքը դնաց:
ՎՍՍ. 47

3263

Աղջի՛, արի բառեղ կա՛ց,
Ինձորով անեմ իմաց.
Մինչեվ յե՞րբ մանես խոր քուն,
Համբարձումն եկավ դնաց:
ՌՄ 110· ՏԽ 208

3264

Քամին անուշ չընկչընկաց,
Թուխն ու տերեվ սընսընկաց:
ՀՄԽՋ 3

3265

Աստվոսյան վառ վեր կաց,
Կայնի դու մեր տան դիմաց.
Թե կամ ունես տանելու,
Ինձ աչքով արա իմաց:
ՏԽ 194

3266

Թյուվեք տոտիկ, դարեհաց,
Փեսան եկավ, բերան բաց,
Տեսավ Մարյամ Ծոցարաց:
ԲՆԳ 471

www.naregatsi.org

3267

Ելիր ՝նկուր կամաց կամաց,
Մեր տունը ձեր տանը դիմաց,
Ձերը փլավ, մերը մնաց:

ԲՆՄ. 557

3268

Պարտեզ պարտեզի դիմաց,
Ջեզ տեսա, խելքս գնաց.
Քանի որ և չ'եմ տեսեր,
Իմ սիրելիս ո՞ւր մնաց:

ԲՆՄ. 623

3269

Գացի հըր Մչու դիմաց,
Մոտս, կ'տանեք թաժա հաց,
Թռավ չնիկ, ղես լիսած:
— Քոնիա թեմամչ մնացած,
Ինձի ի՞նչ խաճնել պիտեր.
Ընձի ղիրկ ու ծոց պիտեր:

Ջան հա մըլըմ, հա մըլըմ:

(Սասնու). Ժողովածու Ցեղիա-զար կարապետյանի, Թալինի չրջանի Լուսնդ գյուղից, 5 փետր. 1928.

Տես՝ Պրծա, սարեն եկա ցած:
Տես՝ Գացի, ղոնիկ կիսաբաց:

3270

Մեր տուն ձեր տանը դիմաց,
Աչքով անեմ, ունքով խմաց.
Ցես մին դանա խոսկովս՝
Ջախա սրա, դու լոկ խմա՛ց:

ԱԺԹ 85

3271

Ձեր տունը մեր տանն ի դիմաց,
Քանի՞ անիմ աչոքս խմաց.
Ելի՛ ՝նկուռ կամաց կամաց:

[«Ոմանք կըյաւելուն և հետևյալ 2 տողն»]
Ալ ծոցս վերա չմնաց,
Աղվո՛ր, քու ուզուրդ գնաց:

ՀՍ. 421

Մեր տուն ձեր տանըն դիմաց,
Աչքով կ'տանեմ, ունքով խմաց.
Ցես քե Թաքուն կյի սիրել,
Ո՞վ արտավ խալխի խմաց:

ԱՋ 374

3272

Կայնել ենք հիրուր դիմաց,
Ճայլուխով կ'ենենք խմաց.
Ցայլուխը տար, տո՛ւ տիրը,
Տևանես արևմուդ խերը:

ՀԺԵ 125

3273

Մեր տուն, ձեր տուն դիմաց դիմաց,
Հար յե՞րբ աչոք անեմ խմաց.
Իմ երեսի հայեն գնաց,
Միտս հալալ, ոսկոռ մնաց:

ԺՄ 26

4· Աստված սիրես, մե դոշդ բա՛ց,

ՌՄ 68

***

Մեր տուն, ձեր տուն դիմաց դիմաց,
Թևերիք ընճի անես խմաց.
Իմ երեսի հայեն գնաց,
Միտն էլ էլալ, ոսկոռ մնաց:

ՀԺԵ 57

***

Մեր տուն, ձեր տուն դիմաց դիմաց,
Հար յե՞րբ անեմ աչոք խմաց,
Մեր երեսի հային գնաց:

ՔՀ 176

2 3· Հերիք անեմ աչքով խմաց,
Լայնեն տու դեն, երեսդ բաց:

ԱԺԹ 105

www.naregatsi.org

***

Դու կայնել ես ձեր տան դիմաց,
Աչքով ինձի կ'անես խմաց,
Միսս խալալ, ոսկոր մնաց:

1· Դու կայներ ես կամաց կամաց:
ՀԺԵ 152

1 2· Դու կայներ ես դիմաց դիմաց.
Աչքով կ'անեմ քեզի խմաց:
ԱԵ 193

3274

Արչակն եկավ, ծովը դնաց,
Խեղճ Սալաթին ցավեր մնաց.
Մարթա ասրեք խեղճ Թամամին,
Աբրեյի տուն ավեր մնաց:
Շորորա՛, Սալաթ, չորորա՛,
Նավակն Արչակին կ'որորա:
ՀՄԽՍ. 49

12· Արչակն եկավ, ծովը դնաց,
Խեղճ Սալաթը անավեր մնաց:
ԿԺԵ 2

2 4· Խեղճ Սալաթը լալով մնաց...
Աբրեյի տուն վերան մնաց:
ՆՀԴ 49 հտ.

3275

Գարուն եկավ, ամառ դնաց,
Աչքս մնաց ճամբըներաց.
Ամառածամոր խնդիր ունեմ,
Դուռ մի բանա կարիքներաց,
ՎՄՓ 61· ԺԽ 26

3276

Լուսնակն եկավ, լուս դնաց,
Իմ յարը Թիֆլիզ դնաց.
Թիֆլիզ եթա դաղա եր,
Ջորսը տարի վաղա եր:
ԿԺԵ 112

3277

Մի տարին անցավ, դնաց,
Մուրազս վորս մնաց.
Ինձ ե'ն ասա, Քելլու յար,
Մեր խորհուրդը ո՞ւր մնաց:
ՏԽ 183

3278

Քարվանն եկավ, անցավ դնաց,
Ճարս նստած տեղը մնաց.
Ուրիշին խաբելու համար՝
Ինձի տանը Թողեց քնած:
ՏԽ 236

3279

Ճարս եկավ, անցավ դնաց,
Աչքերս պաղած մնաց.
Սիրար վրես շատ տաք եր,
Խնճորով արավ իմաց:
ՏԽ 242

3280

Սարերի վրով դնաց,
Իմ յարը խոով դնաց.
Վոչ լոր ելավ, վոչ կաքավ,
Հետևես Թռնելով դնաց:
ՀՄԽՍ. 20

***

Իմ յարը խոով դնաց,
Մե բարձր սարով դնաց.
Իս լուր (լոր) դառա, նա կաքար (կաքավ),
Ախրումը Թռավ, դնաց:
ԹՄԿ 61

***

Իմ յարը խոոված դնաց,
Սարերին սուտց դնաց.
Նա դուշ եղավ, նա կաքավ,
Ախես Թռավ ու դնաց:
ԱԴ 98

www.naregatsi.org

***

Սարերը սրով դնաց,
Իմ յարս խառով դնաց.
Վոչ դուշ եղավ, վոչ կաքավ,
Ձեռնես Թռավ ու դնաց:
ԱԴ 167
3· *Վոչ սալամ եր, վոչ կաքավ:*

***

Իմ յարս քոռով դնաց,
Ինճանից խառով դնաց.
Մինը կաքավ, մինը դուշ,
Վերջը Թռավ ու դնաց:

1 4· *Են վերի քոռով դնաց...*
... Ձեռնես եղավ ու դնաց:

3281

Դեմեն ձիավոր դնաց,
Նալը պլպլաց, դնաց.
Ամենքին բարեվ ուվեց,
Ինձի վառեց, դնաց:
ԱԴ 93· ԲՍ 148

3282

Լուսնակը ցոլաց, դնաց,
Դեմ առավ ամպին, մնաց.
Սարից եկար դուն բարով,
Սրտիս զարկիր լեռ քարով:
ԱՀ 440· ԺԽ 60

3283

Լուսնակը ցոլաց, դնաց,
Դեմ առավ ամպին, մնաց.
Սրտով պայման չուվավ,
Սրտիս դաղ եղավ, մնաց:
ՀՄԽԱ. 24
3—4· *Սրտով Թողություն չառի,*
Սրտիս խրդարը մնաց:

4· *Սրտիս զարդ եղավ, մնաց:*
4· *Հաց դոլ եղավ, մնաց:*
1 3· *Լուսինը ցոլաց, դնաց...*
Հալալ Թողություն չարի:

***

Արեվը ցոլ արավ, դնաց,
Ամպին դեմ եղավ, մնաց.
Հալալ Թողություն չարի,
Սիրտս նիզյարով մնաց:

Տես՝ Իմ յարն եկավ ու գնաց:

3284

Լուսինը ցոլաց, դնաց,
Ամպին դեմ առավ, մնաց.
Բալևքդ մեռնի, դուշման,
Մուրազս միտս մնաց:

3285

Արեվը ցոլաց, դնաց,
Ցերկինքը մթնած մնաց.
Ինձ մե պուճուր յար ունեմ,
Բեղաֆիլ ձեռնես դնաց:

3286

Ես դիշեր մթնեց, դնաց,
Հեչ չիմացա՝ վոնց դնաց.
Իմը վոր ախ ու վախով,
Ցարար քոնը վո՞նց դնաց:

Տես՝ Ես դիշեր կ'անցնի դժվար:

3287

Իմ յարն եկավ ու դնաց,
Սարին դեմ առավ, մնաց.
Սրտով խղդար չուվեց,
Սրտիս զարդ եղավ, մնաց:
ԱՀ 132

1 3· *Իմ յարս եկավ, դնաց...*
Սրտով Թողություն չառա:
ԱԴ 94

***

Իմ յարն եկավ ու գնաց,
Դեմ առավ սարերուն, մնաց.
Հալալ Թողութեն չառավ,
Դարդ եղավ սրտիս, մնաց:
ՀԺԵ 116

www.naregatsi.org

***

Իմ յարը եկավ, գնաց,
Դարին դեմ առավ, մնաց.
Հալալ Թողութիւն չարի,
Սրտիս դաղ եկավ, մնաց:
ՌՄ 136· ՏԽ 153·
ԲՍ 142· 151
Տես՝ Լուսնակը ցոլաց, գնաց:

3288

Աչքերս ճամբիդ մնաց,
Խելքս ինձանից գնաց.
Քո սիրուն, իմ պլխի տեր,
Ցորեն որ մնացի քնած:
ՀՄԽՐ 6
1 3 4· Աչքերս ճամբին մնաց...
Իմ յարի խոթեր համար
Ոխան որ մնացի քնած:
ՏԽ 149

3289

Բլբուլ լեզուդ լալ մնաց,
Վարդերդ անխալ մնաց.
Խարար տարեք իմ յարիս,
Ալ յարխուդս ծալ մնաց:
Ա.Զ 183

3290

Կոկոնս Թոռմած մնաց,
Սիրտս կրակած մնաց.
Ի՞նչ անեմ իմ ապրելը,
Իմ աչքերը թաց մնաց:
ՀՄԽՄ 25
134· Կոկոնս Թոռմած մնաց...
Ի՞նչ ենիմ յես ապրելը,
Աչքերս լուս չմնաց:
Ա.Զ 385

3291

Ես սարը մարալին մնաց,
Գյուլը Անոյին մնաց.
Սիրեցի, հալդը տարան,
Ինձի ի՞նչ ֆայդա մնաց:
Ա.Դ 173

3292

Կարպինակես բոխչին մնաց,
Ցեղրայրս սալդաթ գնաց.
Ցեղրայր, քուրդ քոռանա,
Սիրածդ տանը մնաց:

3293

Նավս ծովին մնաց,
Իմ որ ու կյանքս գնաց.
Մեռնելն ինձ համար վոչինչ,
Սիրուհիս տրտում մնաց:
Ա.Բ 340· ԲՍ 150

3294

Հուսի ծառին հոռ մնաց,
Առուծանա Թո՞ռ մնաց.
Նռաջալս անց կացար,
Վիզդ յետքիցդ ծոռ մնաց:
Ա.Զ 381
[Ուռի ծառին ուռ մնաց,
Առուվածանից ո՞ւր մնաց.
Առաջոխս անց կացար,
Վիզդ յետնիցդ ծուռ մնաց]:

3295

Դառնները անմեր մնաց,
Հայ ազան անճար մնաց.
Գերեզմանը ոտար տեղ,
Աննշան, անքար մնաց:
Ա.Զ 385
Գյամին վեր ծովուն երեվաց,
Տես՝ կարիբ եմ հետ կարիբներաց

3296

Եղունիկ նստե բակն ի լվաց,
Մարմար ծծվեր, դոշերն ի բաց.
Յախեն կոտրավ, ջռեն մնաց,
Ազատ լաճու չապիկ մնաց:
ՎՍԲ 37 հտ.

***

Իմ յար նստե բակն ի լվաց,
Յախեն կոտրավ, ջուրն գնաց,
Ազատ լաճու չապիկն մնաց:
ՊՎ 126

www.naregatsi.org

***

Բաղեն դացեր բակն ի լվաց,
Տաշտիկ կոտրավ, սապոն դնաց,
Որբուկ աղի չսպիկ մնաց,
Ման Սվդալի խաթըր մնաց:
ՀՀ 327

***

Ախպան առի, գացի լվացք,
Տաշտեր կոտրավ, ջուրը դնաց,
Իմ յարոջս չորերը մնաց:
ՀԺԵ 77

***

Խորոտիկ նստավ բակն ի վլաց,
Տաշան ի կոտրավ, ջուր դնաց,
Սվդալ աղի խաթըր մնաց:
ԲՆԲ 524

***

Ջուլոն եկավ, դնաց լվացք,
Տաշտը կոտրավ, ջուրը դնաց,
Հակոբ աղի խաթըր մնաց:
ՀԺԵ 97

Եկա, դնացի հայ լվացք,
Տաշտ պրծավ, ջուրը դնաց,
Շան դյադի չորեր մնաց.
Ա՛խ լոր իմ, լոր իմ, լոր իմ.
Սապոնս եր ոսկեջրած,
Շեկ մանչն եր ճակտիս դրած:
ՋԲ 20

***

Գնացի դեսը լվաց,
Տաշտը կոտրավ, սապոն դնաց,
Իմ յարի չորեր մնաց:

13. Ջոքեր եմ դեսը լվաց...
Շեկ աղի չորեր մնաց:

***

Փարչիկ կոտրավ, ջուր դնաց,
Սվդալ աղի չորեր մնաց:
Դեհ դնա կ'իպամ, և այլն.
ԱՆ 191

***

Գնացի հայը վլացք,
Տաշտը կոտրավ, ջուրը դնաց:
Ջուրն առա, ելա դարը,
Ջգտա ֆիղան յարը:
ԱՀ 134

Տես՝ կուժն առա, ելա տարը:
Տես՝ գնացի ջուրը լվացք:

3297

Դու նստեր ես ծոմն ի լվաց,
Սապոն քո ձեռ ոսկեջրած,
Քո ճակտի պէրն եր դրած,
Քո հոր ու մոր որհնիքն առած,
Քո բախտ բարին տա աստված.
Եղիտա, հան վիճակն ի թաքին:
(Վիճակի)
ՍՄ 292

Տես՝ գնացի ջուրը լվացք:
Տես՝ Զայիրն եմ դրե լվացք:

3298

Ճարս յազըղս լվաց (վլաց),
Ախ ասի, խելքս դնաց.
Խելքս–մխաքս քեզի հետ,
Փողս չեբլցս դնաց:
ԱԳ 101

3299

Կարիր եմ խետ կարիրնեբաց,
Ելա, իրիշկեցի քյոշկի ճաղերաց,
Իմ կարիրիս աուֆաքն եբեվաց,
Իմ տղա ումրիկ քյուլ արաց,
Ուբախ արտիկս արուն արաց:

Խարավ քամին, դու դնա՛, ասի՛,
Կարիրիս տես, խաբրիկ մ'առ, ասի՛,
Արե, յար, արե, խառվ մի՛ կենաբ,
Սուտ ու խուտ դյունի մալ մարդու
չմնաբ:
ՀԺԵ 44

www.naregatsi.org

***

Կարիբ, աչի երթանք Սըպ Նշան,
Ֆյո բուշամ կարեմ, դնեմ քյո
ճամբուս նշան,
Կ'երթեմ, կ'երկամ քյոշքի ճաղերաց,
Իմ կարիբի սուրաթ կ'երեվա.
Աչքերն եր բարդա, խոհեմն եր
բաղան:
Գեթմա, կարիբ, գեթմա:

Կարիբ եմ ճամբեն խոհով սարերաց,
Կարիբին մեռնեմ, ուր (իր)
ճամբընկերաց:
Ֆյամբախ Ստամբոլ, ամեր
Աքյանղար,
Տարավ իմ կարիբ, չիրե մեկ
խաբար:
Գեթմա, կարիբ, գեթմա:

Ախ աչի, սարեր լացուցի,
Իմ կարիբ ճամբուս դարճուցի:
Բանճրիկ սարեր, պետ պետ քարեր,
Իմ կարիբ մեջ ձե ի կորուսեր:
Գեթմա, կարիբ, գեթմա:

ՀԺԵ 50

***

Գյամին վեր ծովուն երեվաց,
Ֆյամին իզարկ, յելքյան իրաց,
Կարիբն սուրաթն մեկն երեվաց.
Կարիբիս մեռնեմ, ուր (իր)
ճամբընկերաց,
Որ եղնիկիս ուրմրիկ ֆյուլ արաց:

Աբե, ջան, աբե, սարեր լացուցեմ,
Շատ կարիբ կուրրամ ճամբեն
դարճուցեմ,
ՎՍՍ. 63

Տես՝ Ապպադր. Հանդես ԺՍ. 68

3300

Արշակ տաքան մեջ խաչերաց,
Սալաթ կայներ վըր քարերաց,
Պուտ պուտ արուն թուխ աչքերաց,
Որորա՛, դյամին, որորա,
Լոդկին ինե կ'որորա:
ՀԺԵ 54

3301

Արեվն առե վեր խաչերաց,
Ցես մեռնեմ քո թուխ աչքերաց.
Սեվ սեվ ունքերդ սիրտս մաշեն,
Կարմիր թշերդ խելքս տանեն:

Քոշկիդ մեռնեմ կանադներաց,
Աբե ձիկ առ մեջ քո տեղաց.
Քո տեղերաց հոտն անուշ եր,
Վարդ, նունուֆար մեջ կըբուրեր:
ՎՍՔ 39

3302

Ստամբոլ քաղաք վեր Սեվ ծովերաց,
Վաթան կուրիսե վեր կարիբներաց.
Կարիբիս մեռնեմ, ուր (իր)
ճամբընկերաց,
Վոր չերթեր, մներ խոհով սարերաց:
ՎՍՍ. 63

***

Ստամբոլ չիներ են վեր Սեվ
ծովերաց,
Ճամփներ բոներ ի վեր կարիբներաց.
Կարիբս եմ ճամփե խոհով սարերաց,
Կարիբիս մեռնեմ, ուր (իր)
ճամբընկերաց.
Իմ տղա ումբրիկ ձիկ ել ֆյուլ արաց,
Անդին ի յես ել, ձի սարիսոչ արաց.
Բարով չուտ դառնաս վեր քո
տան տեղաց:
ՆՀԳ 45

Տես՝ Կարիբ եմ խոհ կարիբներաց:
Տես՝ Ինքիկս ե հովիվ, աղբերս
դառնարած:

3303

Անձրեվ, անձրեվ վեր սարերաց,
Զդյաս, լցվես վեր կարիբներաց.
Կարիբներ, յես կըմոռնիմ ձեր
ճամբընկերաց:
ՀԺԵ 60

www.naregatsi.org

3304

Ֆամին վեր ծովուն երեցաց,
Ելնեմ, իբիշկեմ քոշիկս ճաղերաց.
Կարիբիս սուրաթն ենառեղ երեվաց,
Իմ աղիզ ումբրիկս հետ ուր (իր)
քյուլ արաց։
ՎՄԲ 69

3305

Սիրունըն ինձի խաբեց,
Վառքից դուրս չափեց.
Ցանդունկ կրակի պես
Մի տարտամը ինձ չափեց։
Տխ 229

3306

Իրկունը մութը կոխեց,
Դռներըդ չուքը կոխեց.
Աբե քեզ յարս տեսնեմ,
Ամայալ խայալի կոխեց։
ՌՄ 116· Տխ 193

***

Երիկվան մութն կոխեց,
Դռներուս չուքն կոխեց.
Ելման տեսա իմ յարըս,
Ամնալ խալալին կոխեց։
ԱԵ 195

Տես՝ Լեռներըդ չուքն ե կոխեր։

3307

Սևրդ ինձի տապակեց,
Սեվ մազերս սիպտակեց.
Ամ ու վախ շատ քաշելով,
Լեղուս չորցավ, պապակեց։

3308

Անձրևիվը մանդրը մաղեց,
Սիրունը սիրտս պաղեց.
Կերածս հալալ հացը՝
Նա ալ արընով չաղեց։
Տխ 196

3309

Ֆամին ալ ու ձախ փչեց,
Շան տղեն վրես հաչեց.
Տեսավ՝ խոսքը չի անցնի,
Հորս ձեռները պաչեց։
Տխ 101

3310

Երկինքը կամար կապեց,
Ինքն ոսկե քամար կապեց.
Տապակած հավի ճուտը՝
Բողչում ինձ համար կապեց։
Տխ 152

3311

Երկինքը կամար կապեց,
Սեվ մազերս սիպտակեց.
Փես մարդի տատ խոսքերը
Քեզ ինձանից չուտ ջոկեց։
Տխ 169· ԲՍ 141

***

Ամպերը կամար կապեց,
Սեվ մազերն սպիտակեց.
Եղ ելողու վատ խոսքը
Ինձ քեզանից չջոկեց։
ՀԺԵ 109

3312

Ծաղիկը ծառ կոռեց,
Թաֆ գետին առեց.
Մեջ մահվին յար մ' բռնեցել,
Մաշտեմ վի՞ր զարար տվեց։
Ճոզ մ' քաղեմ, խոտ անեմ,
Նապլու յարոջս մոտ տանեմ։
ՎՄՍ 48

3313

Անձրևմն եկավ, դյոլ սրեց,
Ատամած տարին բոլ արեց.
Ասեք՝ տեսնեմ վո՞ր քամին
Ճարիս մեր տուն թոլ արեց։

3 4· Ասեք՝ տեսնեմ՝ վո՛ր քոռը
Ճարիս խաթրըդան արեց։
ԲՍ 125

Տես՝ Անձրևիվ, արի՛ դյոլ արա։

www.naregatsi.org

3314

Մեր արաբ հերդ վարեց,
Քամբրեդ դերձիկ կարեց.
Աչք ու ունքով իշմարդ
Ինձի ջանդահան արեց:
ՏԻ 148. ԲՍ 133

3315

Քամին եկավ, հով բերեց,
Կարկուտ եկավ, սով բերեց.
Քաղաքացի աղջիկ եմ,
Ինձ ես դեղ տեղն ո՞վ բերեց,

3316

Քամին եկավ, հով բերեց,
Ցեղը ծնավ, կով բերեց.
Ես ջահիլ ջանին զուրբան,
Քեզ եստեղ ո՞վ բերեց:
ՌՄ 100
2. Նեղ տարին մեզ սով բերեց,

***

Քամին փչեց, հով բերուց,
Ցեղը ծնեց, կով բերուց.
Ցես մի քաոլան լոռցի,
Ինձ ըսար ո՞վ բերուց:
ԱԺՍ. 62

3317

Բյարամ աղեն նուռ բերեց,
Ամենքին էլ դուռ բերեց.
Ասուածած, մեռնեմ դարդյահիդ,
Ես զուլումը վո՞նց բերեց:
ՌՄ 113

***

Սիրուն յարս նուռ բերեց,
Ամենքին էլ տուն բերեց.
Ասուածած, մեռնեմ դարդյահիդ,
Ես զուլումը ո՞ւր բերեց:

3318

Քո սերդ ինձի երեց,
Մեր տանից եստեղ բերեց.
Իմ արած մեղքըն ի՞նչ եր,
Վոր հերըդ ինձ չեներեց:
ՏԻ 192

3319

Անչափ ախ–վախ արի, ախեր ձիկ սիրեց,
Դարձա խիյալմիշ ելա, փալաքն ավիրեց.
Ի՞նչըխ անեմ, փալա՛ք, խեստ քյո ամալին,
Մեյ դար ձիկ չիծողիը վեր իմ կրարին,

Ճար բանողի սիրտ սեր չերնե,
Ճար սիրողի սիրտ յեղ չելնե:
ՎՍՍ. 44

***

Ենքան ախ արի, ախիկ ձի սիրեց,
Աբի Թե Թարկի, փալաքն ավիրեց:
ՍԺԹ

3320

Լուսունկան բակ բոլորեց,
Սեվ ամպը՝ մերը մոլորեց.
Գացեք, ըսեք իմ յարին՝
Իր խելքը ո՞վ ոլորեց:
ԲՆՍ. 624

1 2 4. Լուսինկան կալ բոլորեց,
Սեվ ամպին մեջ մոլորեց...
Իր խելքն ըլ վո՞վ ոլորեց:
ԲՆԳ 491

1 2. Լուսնկան բակ բոլորեց,
Սեվ ամպին մեջ որորեց:
ԲՆԳ 677

Տես՝ Լիւանակ պիւլորի մեջ բակին:

***

Կողրա քամին բոլորեց,
Տես՝ կողրա քամին բոլորավ:

www.naregatsi.org

3321

Լուսնակն եսոր քոլորեց,
Քամին յայլուխս ոլորեց.
Շեկ ուղա, գյուղյայզ աղջիկ,
Սիրտս փորիս մոլորեց:

3322

Լորը թռավ ես հանդից,
Կոտրավ չաքարը ղանդից.
Աչըղ չի, աչըղ դարձա
Գնացած յարի դարդից:
Ա.Ֆ 343· ԲՍ 145

3323

Մի հատ բաչխե բաղչիդ վարդից,
Ցես պակաս չեմ վոչ մի մարդից,
Ինձ ազատե ցավ ու դարդից:
Տհ 224

3324

Սոյըդ ե Թավադի դուխց,
Ջուր եմ խմել սրտիդ դյուխց.
Իմ երված ու նաչար սիրտը
Մի՛ չամփըրի ամեն դուխց:
Տհ 237

3325

Մուխս ա ելնում են դուխց,
Ջուր ա դալիս են գյուխց.
Ա՛յ ջուր, թե յարիս տեսնես,
Մեկ մեկ ասա իմ հալից:
ԲՍ 135

3326

Կռունկն ա եկել չոլից,
Խարար ա բերել քոլից.
Իմ դարդըն ինձ հերիք ա,
Դու մի՛ երի մի դոլից:
Տհ 179

3327

Ջուր ա գալի մեր բակից,
Գոհևիկ քարերի տակից.
Հազար տեղից կտրատեն,
Չեռք չեմ քաչի Սեդրակից:

3328

Երցու աղջիկ մեր դրկից,
Բուռ մը չամիչ կրկմից,
Պաղ մը, խարեց, չոփեց:
ԲՆԳ 122

3329

Ջուր ա գալիս սարի կողից,
Նա չի ծներ քարից–հողից.
Կլոր, պապղուն աչքերը
Չի ջոկնըվում սեվ հաղողից:
Տհ 82

3330

Նոր եմ եկել հնձանից,
Դու մի՛ վախչիլ ինձանից.
Չեր տունը ասուված քանդի,
Թե վոր շուռ դաս ինձանից,
Տհ 155
4· Թե վոր վախչես ինձանից,
ԲՍ 139

3331

Ղուչը թռավ ձեր տանից,
Բարեվդ ընկավ բերանից.
Իշալահ չարկամը պտի
Պատիժն առնի հախ ատանից.
Տհ 227

3332

Ինձ գատեցին մեր տանից,
Ազգական–բարեկամից.
Նոր աշխարք են ինձ տանում,
Հեռու իմ ելից–դյունից:
Տհ 257· ԲՍ 145

3333

Ձերմակեց դետին ձնից,
Սղջի՛, դուրս արի տնից.
Չեռովդ երված սրտիս
Կամ դեղ արա, կամ ջուր լից:
ՀՄԽՍ. 27

www.naregatsi.org

1 4· Արեվն անցավ երդըկից, ...
Ցա մահվամ դիր, յար ջուր լից։
Տի 196

3334

Պազ ես ձմեռվա սառից,
Ամուր ես դու լեռ քարից.
Ցեսեվեղ ինձ քաշ տալով
Տարար, քցեցիր սարից։
ՀՄԽՍ. 27
3 4· Ցեսեվիցդ քաշ տալով
Ինձ տարար, քցիր սարից։
Տի 211

3335

Չյուն ա դալի վերեվից,
Ջուր ա կաթում տերեվից.
Իմ պարզ որբս ամպել ա
Անբախտ յարի երեսից։
ՀՄԽՍ. 27
4· Բեբախտ յարի երեսից։
Տի 211

3336

Քամին դալիս ա սարից,
Ջուրը կաթում ա քարից.
Սիպտակ դաշդ որ բաց ա,
Մաքուր ա դուռ մարմարից։
Տի 216

3337

Լուսին ելավ կամարից,
Բանեք յարի քամարից.
Հիդիվա արյուն առնեմ
Են բուխաթի դամարից։
ԱԳ 99· ԲՍ 143

3338

Աստղը ցոլաց երկնքից,
Եկավ անցավ մեր երդիկից.
Ձեզ դուրբան, խարար ավեք
Ես ոսկե քանքուլ տղից։
Տի 200

3339

Կաեքը կա դմդըմբոց,
Շունը կըբքնի, յես՝ վոչ.
Ճրադները վառել եմ,
Իմ յարը մոլորի վոչ։
ԱԺՍ. 56

3340

Թոնիր վառեմ, բալար բոց,
Աղջիկներու սիրտակ ծոց,
Տղիկներուն դարդ ու խոց։
Ոսպեր քամի փոս եկավ,
Չնպղընդալեն խարս եկավ։
Ծվ. 50

3341

Առավոտուն Թոնիր բոց,
Աբի մանենք իրար ծոց.
Պազ մը յես տամ, պազ մը դու,
Ճրվի մեր դարդ ու խոց։
ՎՄԲ 29· ԺԽ 65

***

Առավոտուն Թունիր բոց,
Կախեց յաշմակ, Թորկից պոչ.
Աբի եղնենք դիրկ ու ծոց,
Բալքիմ խմբի դարդ ու խոց։
ԱԵ 194

2 3 4· Կախիր յաշմակ, Թորկիր պոչ.
Աբի եննենք դիրկ ու ծոց,
Բալքիմ խ(ա)մբի դարդ ու խոց։
ԱՀ 444· ԺԽ 55

***

Առավոտուն Թոնիր բոց,
Աբի ընենք դիրկ ու ծոց.
Թող ցրվի մեր դարդ ու խոց։

***

Առավոտուն Թնդրին բոց,
Աբի եղնիմք դիրկ ու ծոց,
Որ դա խմբի դարդ ու խոց։

www.naregatsi.org

Ա՛խ լուրիկ, լուրիկ, լո՛ւրիկ,
Կանանչ ու կարմիր լուրիկ:
ՉԲ 22

***

Արե յես դու ընենք դիրկն ծոց,
Որ խանդի մեր սրտի խոց:
ՀԺԵ 87

3342

Կարիբի ախրոչ սրտիկ կ'ելնի խոց,
Արնե արտասունքով կրկցու ուր (իր) ծոց.
Անչափ ու կանչեմ, սարեր լացուցեմ,
Շատ կարիր կուրքաթ ճամբեն դարձուցեմ:
ՎՍԲ 62

3343

Տնեն ելար, կ'երթաս խեծոց,
Չես կրթալիմ քո վզանոց.
Երանելի յիւր մանեմ քո ծոց,
Կը խաւսըվվի իմ սրտի խոց:
ՆՀԳ 47

3344

Մ'եր բակը արի փողոց,
Գլուխս գարկի քարոց.
Ով բամբասանքն անի,
Շուռնա չուխա որորոց:

***

Բակս արել եմ փողոց,
Գլխիս գարկել եմ քարոց.
Ով իմ դեչքաթն անի,
Շուռնի չուխա որորոց:

***

Տըռնըվես փուղուցք կ'անիմ,
Տուռնըվես քուրուց կ'անիմ..
Հու ընճանա ճեռչ անե,
Վըռչ վըռը տրնի ճոխա բրուրուց:
ԱԺԹ 89

3345

Բաղեչ կը գալնն, չորս դեղ (դեխ) քրթանոց,
Ցես քզի սիրեցի, դըռ դուն որորոց:
Խանչեմ՝ յար, արե, սարեր լացընեմ,
Շատ գարիր գուրքաթ ճամբեխց դարձընեմ:
ՀԺԵ 56

3346

Գնաիկ–մնաիկ գնատանոց,
Մանդր թիւեր երեանոց.
Բա՛ց կոճակիներ, դամ քու ծոց,
Ազատ տղեն գարդ ու խոց:
ԱԵ 192· ԲՍ 135

1 3· Արեվ դիպաւ կանիրնոց...
Բաց քու գուգմեն, դամ քու ծոց...
ՀԺԵ 113

***

Արեվն արի կանիրնոց,
Կանաչի թուվը երեանոց.
Թոն եկել է, թրջել է,
Գանգեն կոճակ, դամ քո ծոց:
ԱՔ 140

***

Արեվն առաւ կանիրնոց,
Մանդրիկ թիւեր երեանոց,
Արի եննք դիրկ ու ծոց:
ՏԽ 164

***

Մանարիկ թիւեր երեանոց,
Ազատ տղեկներ աննն գարդ ու խոց:
ՀԺԵ 128

3347

Արի երթանք դիպա գաղնոց,
Դու քցեր իս արծաթ վզնոց,
Կրակ ընկներ քու որորոց:
ՏԽ 234

www.naregatsi.org

***

Ցես չեմ ուզի քամաբ, վղնոց,
Տես՝ Ցես ի՞նչ կ՚անեմ հայլի,
դանակ:

3348

Նուբար իջավ խխարնոց,
Ֆաղեց խխար, լցեց ծոց,
Տարավ, տվեց յարքոռոց:
ԲՆՔ 642

3349

Իրիկուն ա, ճրագկալոց,
Ցես ի՞նչ անեմ վիզ ու վղնոց,
Ցար ըմ կուդեմ, պատկեմ ի ծոց:
Տես՝ Ցես ի՞նչ կ՚անեմ հայլի,
դանակ:

3350

Իրկուն եկավ, ճրագկալոց,
Պղտիկ երիկս դնեմ որոց.
Կարիճ չունեմ, վ՚ր տեղ խնկեմ
(ձդեմ)
Ճրկեն դիշեր քաղցրիկ խոսեմ:
ՎՍԲ 31· ՀՄԽԲ 31

3351

Դես դիշերին և հավխո(ւ)սոց,
Մերիկ, ո՞ւր և կարիճ իմ ծոց.
Թրթըլ-մըթըլ (ի) մատաչ մանուկ
Ձինա (չկինա) ցրվի իմ սրտի խոց,
Իմա՞լ ննեմ, իմալ ննեմ, և այլն,
ԺԻ 26· ՎՍԲ 31

3352

Վարդն բացվե առավոտան
խավխուսոց,
Իմ յար բախչեն կայնե երկու
ձեռն ի ծոց.
Վարդն ի բացվե առավոտան
չաղերով,
Իմ յար բախչեն վարդ կըքաղի
մազերով:
ՎՍՍ. 41

3353

Արեվ արևմտոց,
Գրող մտներ սարիրի ծոց,
Վոր ձիկ չհաներ սիրած յարեն.
Ասոված տունի սարիրի բալեն:
ՀԺԻ 51

3354

Ես յանը որոց,
Են յանը որոց.
Ապրաս մեռնեմ,
Ինքում ա քորոց:

3355

Ցարևիկ որևք (որևյինք) գքու որուց
(որոց),
Գիշերիկ ո՝ենևք (անեյինք) գիրկ
ու ծուց (ծոց):
ԲՆՍ. 313

3356

Զարդըրվար, ևկար բաղերուց,
Մանիշակ քաղեր բլերուց.
Անուշ հոտ ևկավ ձեռներուց.
Ասըմներ չարեց քարուրըրև,
Եհան անուտակ ծովերուց.
Ծամեր ուտարկեց, բռընտեց,
Ի՞նչ պակաս ոսկի Թելերուց:
Ան 189

3357

Բաղչան յես եմ, բարը՝ դու,
Իմ սիրելիան յարը՝ դու:
Գնդ ինձանե յազ կ՚անեն:
Ինձ քեզանե դազ կ՚անեն:
ԱԺԻ 44

3358

Ցարեն յես գամ, ձորեն՝ դու,
Հարսն յես սիրեմ, կեսուրը՝ դու.
Տունն յես քնեմ, կաուրը՝ դու,
Սերն յես ուտեմ, մածունը՝ դու:
ԱԳ 102· ԲՍ 138

www.naregatsi.org

***

Սարեն կ'ու դամ, ձորեն՝ դու,
Տիկ յես չկեմ, ուիճար՝ դու,
Սեր յես ուտեմ, կարագ՝ դու:
ԱԺՔ 105

3359

Նանիկ ասեմ, քնես դու,
Ծածկեմ, քրտընես դու.
Ծածկածն յես պըտի,
Վարդի նման ճուխես դու:
(Որոր)
ԱՀ 201
Հմմտ. Գնացի, տեսա քնած:

3360

Արի, աղջիկ, յես ու դու
Հաստատ խոսք տանք մեկմեկու,
Թե դու իմն ես, յես՝ քոնը.
Թե հոժար ես, ձեռքդ տու:

3361

Ցես գիրք եմ կարդում տասնևերկու
լեզու,
Աղջիկը կ'առնեմ, բադոյի ցեղո:

3362

Կաքավն եկավ, արտս մնաց
հերկելու,
Քունս տարավ, յարս մնաց գրկելու:
(Կրկնակ)
Տհ 250

3363

Արի խոսինք, ջորած նազլու,
Քընց բիւլբիւլն եվ ձենով նազլու:
(Կրկնակ)
ՋՔ 22

***

Արի խոսանք, խորոտ նազլու,
Դու քանց բլբուլ ձենով նազլու:
(Կրկնակ)
Տհ 89

3364

Երկու գիլքար Խարադրլու,
Նստած են, կըշարեն հլու:

Ամաթ նազերով, նազերով,
Գիլքար նազերով, նազերով:

Երկու գիլքար Խարադրլու,
Մեկն ապատ եր, մեկն նշանլու:
Ամաթ նազերով, և այլն:
ՋՔ 24

3365

Դու ո՞ւստա կիպաս, դու Խազեղու,
Դու կուքելես ինչոր մեղու.
Ծաղիկ մի տուր, տանեմ դեղու:
Կանչեմ՝ յար, արի, չուտ ապի:
Տհ 233

3366

Դու կըքելես մեղու–մեղու,
Աստված նիրես, պաղիկ ըմ տաս
ձիկ՝ ընեմ դեղու:
Քու դարդին, Թուխ աչքեր, քու
դարդին,
Շատ բաժին քու դարդին,
Թուխ աչքեր, քու դարդին:
Ծվ 36

3367

Ղարաֆիլ փարչամիջու,
Ցել նստի՛ մարդամիջու.
Ցես իմ յար կըճանչնամ,
Ոխտը բոլուկ մարդամիջու:
ՀԺԵ 113

3368

Գուլթանը վարի՛, ցել տո՛ւ,
Ցեղ նամչակիդ մել տո՛ւ,
Զուխեդ կոնովդ քաչի՛,
Ցեղ դառ, կտրովը յաչի:
ԱԺՄ 52

www.naregatsi.org

3369

Աղջի՛, ճրադը լուս տո՛ւ,
Ջերիդ մեյվեքը դուս տո՛ւ.
Հալալ կաթնակեր ես դու,
Պաղ ըմ կ՚ուզեմ, երկուս տո՛ւ:

ՀԺԵ 116

3370

Ջուխդ ջրից դու խմցրո՛ւ,
Երդիկ ճոթին ինձ քնցրո՛ւ,
Իմ սրտով սիրած յարըս,
Ջանից բեզարած յարըս:

ՏԽ 181

3371

Ընկած տեղից վերցրու,
Ինձ ծոխ պես թոցրու.
Բռնումդ ձվածեղ արա՛,
Մի քյոլկա տեղ կերցրո՛ւ:

ՏԽ 192· ԲՍ 140

3372

Հաց իմ թխել դաթացու,
Իմ յարն ե մելիքացու.
Գեղումն ոխտը ուզա կա,
Իմ յարի նոքարացու:

ԹՄԿ 62

***

Հաց եմ թխե դաթացու,
Իմ յարը մելիքացու.
Գեղումն ոխտը ուզա յա,
Իմ յարին նոքարացու:

ՀԺԵ 134

3373

Հաց եմ թխել դաթացու,
Իմ աղբեր մելիքացու.
Մելիքի սարը ձուն դա,
Բարով իմ յարը տուն դա:

3· *Մելիք սարերը չուռ գա:*

ՍՀ 141

3 4· *Մելիքի սարը փուլ դա,*
Բալքի իմ յարը տուն դա:

***

Ալուր մաղեմ դաթացու,
Իմ աղբերը սիրացու:

ՍՀ 440

3374

Կանանչ (վ. մախմուռ) խառեն
քիսացու,
Կարմիր կոմը (վ. յեղը, մաքին)
մսացու.
Ճես քու հորը հարսնացու,
Դու իմ մորը վեսացու:

ՊՍՎ 106

***

Կարմիր կոմը մսացու,
Կանանչ խառեն քիսացու.
Ճես քու նանին հարսնացու,
Դու իմ նանին վեսացու:

ՉՀրլմի 36

2· *Դեղին բուրդոն քիացու:*

***

Կարմիր խառա քիսացու,
Սիխտակ կոմը մսացու.
Դու յես իմ հոր հարսնացու,
Ճես քու հորը վեսացու:

ՍԳ 261· ԲՍ 131

***

Կանաչ–կարմիր սիւրմացու,
Կարմիր յեղը մսացու.
Դու իմ նանին հարսնացու,
Ճես քու նանին վեսացու:

ՍՋ 373

1—2· *Ջեթ եմ առել լսացու,*
Կանաչ խարար քիսացու:

ՍՋ 374

www.naregatsi.org

***

Ձրադ դրամ լուսացու,
Կարմիր խաւեն քիսացու.
Ցես քու մորը հարսնացու,
Դու իմ մորը վնասացու:
ՀԺԵ 134

***

Ձրադ դնեմ լուսացու,
Կանանչ աստառ քիսացու.
Ցես քու նանին վնասացու,
Դու իմ նանին հարսնացու:
ԱԳ 96

***

Ձեռ եմ դրել լուսացու,
Ճաս աթլաս քիսացու.
Իմ նանին դու հարսնացու,
Ցես քու նանին վնասացու:
ԱԵ 204

3375

Ինձի կ'ըսեն տիրացու,
Խոսքով ինձի չի' լացու.
Աչխարհ ինձի նահատակեն,
Խոսքով ինձի դու իմացու:
ԱԵ 192· ԲՍ 137

3376

Հայրիկս դնաց Երեվան (վ. Թիֆլիզու) քաղաք,
Են ոգին առեք (վ. կ'առնեմ), անունը Մաղաք:
ԱՓ 336

3377

Մի ծառ ունեմ Հնդու քաղաք,
Ճուղք ա ոսկի քաղքի քաղաք.
Ամեն ճղին մի մի ճրագ,
Ճրագի վրեն Սինամա հավք:

***

Ըմենդ ի վրա եկեք,
Տես՝ Գնացեք, վարպետ բերեք:

***

Դե' թռեք, թռեք, թողը հանեք,
Տես՝ Հով, հով, հով լինի:

3378

Ես պիչեր ային քնեք,
Զորանի դային քնեք.
Յայլուխ նչան տարեք,
Յարիցս խաբար բերեք:

3379

Հալբրան տանք, թռեք,
Ճաչով կուտակը փռեք.
Շան ալչիկները, քիչ կերեք,
Իմ ալբորը դովացեք:

3380

Զուռնա դասատ արեք,
Իմ յարիս տունը տարեք.
Յերբ յես քեզ աչքով անեմ,
«Տարան–տարանը» չալեք:
ԲՍԴ 143· ԲՍ 128

3381

Շիլեն ծալ, չիլեն ծալ, չիլեն ծալ ու մալ արեք,
Իմ դարդին դարման արեք:
ԿԺԵ 33

3382

Պպոխ դուռն, երկեն դարեք,
Մենծ ալբորս տուն տարեք,
Որթանջիլին քուն դրեք,
Ջլիզ պղպիկին տարեք:
ՀԺԵ 119

***

Ամպեր, մի քիչ դով արեք,
Տես՝ Հով արեք, տարեր Ջան հով արեք:

3383

Պուճուր տուն, երկեն թարեք,
Իմ ալբոր թագը չարեք.

www.naregatsi.org

Թվիրը մեծարք արևք,
Ձալ կովքեն ազաքն արևք:
ԱԺՍ. 59

3384

Հավքեր, թեվանի արևք,
Ծարիս հովանի արևք.
Թող բարակ քամին փչի,
Հետո ել դուք նանի արևք:
ՀՄԽՍ. 6

***

Ղչեր, թեվերդ բացևք,
Սկիսկիս քյոլգա արևք.
Բարակ քամին վոր փչի,
Դուք հետը նանիկ արևք:
ԲՍ 149

3385

Հով արևք, սարեր ջան, հով արևք,
Իմ դարդին դարման արևք:
(Կրկնակ)
ԱԴ 171· ՌՄ 122·
ՏԽ 221

***

Հով արևք, սարեր ջան, հով արևք,
Իմ դարդին դարման արևք:—
Սարերը հով չեն անում,
Իմ դարդին դարման անում:—
Ամպեր, ամպեր, մի քիչ դով արևք,
Վարար անձրևվ թաղիեք, ծով արևք,
Գնչ մարդու որ-արեվը
Սեվ հողի տակով արևք:
Հով արևք, ամպեր ջան, հով արևք,
Իմ դարդին դարման արևք:—
Ամպերը հով չեն անում,
Իմ դարդին դարման անում:
ՀՄԽՍ. 1

***

Ամպեր, մի քիչ հով արևք,
Անձրևվ թաղիեք, ծով արևք.
Գնչ մարդի ել ու դյունը
Սեվ հողի տակով արևք:
ՏԽ 138· ԲՍ 124

4· Սեվ հողին բարին արևք:

***

Ցամաքն, սարեր, հով երևք,
Իմ դարդին դարման երևք.
Համար, սարեր, հով արևք,
Մալուլ իմ, չարա երևք...
Համար, սարեր, հով արևք,
Դարդիլ իմ, չարա արևք:
ՀԺԵ 138

3386

Երկու տակ պատ չարևք,
Ինձի մի լավը ճարևք.
Ավել-պակաս չեմ ուզում,
Ինձի բարաբար արևք:

4· Ինձի հավասար բերևք:

3387

Ձեր տանից հաց-աղ բերևք,
Ինձ մի ջուղաբ սաղ բերևք,
Լալտպարի հետ մի տեղ
Կ'ասես թե քեր-ա'ղբեր եք:

ՏԽ 259

***

Հուն եմ ուզում, հուն բերևք:
Տես՝ Ջուբս տաք է, ջուր բերևք:

3388

Փչեցեք, հովեր, սարեր ճուն բերևք,
Իմ դարիք յարս առևք տուն բերևք.
Հենց արևք, վոր դուք ես ըրիգուն
բերևք,
Անգուն աչքերիս քաղցր քուն բերևք:

Ըսոր ծոզ ճուն դար,
Իմ յարը տուն դար,
Ինձ անուշ քուն դար:

www.naregatsi.org

Ծծևես կովում՝ դարիք ճամփեցի,
Ծամևես ճևբամակ՝ ճամփա պահեցի,
Դարիքիս գնալն իրեն Թողևցի,
Ցևտ դառնալ գալը աստծուն
բաշխեցի։
Ըսոր Թող ճուն դար, և այլն։
ԱԺՍ. 68

***

1—12· Ծծվևես յամբուղ եր,
կարիք ճամփեցի·
Ծամևես ճևբմըկավ, ճամբաս
աչքիցի։
Ըսոր Թող ճյուն դեր,
վեր ճյան կարկուտ դեր,
իմ յար Թող տուն դեր,
Ձիկ անուշ քուն դեր։
ՎՍՍ. 61

3389

Դնացեք, վարպետ բերեք,
Շեչ խամբոր, վո՛ւյ վ՛ո՛յ,
Իմ յարի կապեն ձևվեք·
Ջալում, ջալում, հա՛յ հա՛յ·
Թուխ ամպեն քոբա կոբեք,
Ծովեն խայտիի քաշեք·
Իմ յարի կապեն կարեք,
Արեգակի իրես արեք,
Լուսնակի աստուա դրեք,
Ատղերը կոճակ չարեք։

Ատաապատի ժող· յերգ· դրի
առավ Մ· Աբեղյան*)։

***

1—10· Գացեք մեծ վարպետ բերեք,
Աղվորին խարդան ձևվեցեք·
Արեգակի երես արեք,
Լուսնկան աստուա ձևևցեք·
Ինչ սեր կա՝ դրեք սուդակ,
Ինչ անուշ բաներ կան՝ կոճակ։
ՀՀ 294

***

1—10· Ըմենա ի վրա ևկեք,
Թագվորի կապան կարեցեք·
Լուսնկան աստուա արեք,
Արեգակն երես ձևվեցեք·
Այն մոյ (մանր) ու խոշոր աստղեր
Թևվերուն դիւդմե (կոճակ) կարեցեք։
ՀՍ. 422

(Հին հայերեն է՝ ձևափոխված)։

3390

Ջուրս տաք է, ջուր բերեք,
Հնդըստանու նուռ (վ· հունդ) բերեք·
Ել ու դյունս Թամամ է,
Ադիզ յարս (վ· յարիս) տուն չերեք։
ՌՄ 90· ՍՋ 385·
ԱԴ 164

2 4· Երըվանու նուռ բերեք...
Ելս—դյունս Թամամ ա։

Չմմա· Խմել եմ, խոչ եմ ևդել։

123· Մին ըստաքան ջուր բերեք,
Երկին բինից ջուր բերեք։
Աղաբ աղեք, ձեզ մատաղ։

***

Հուն եմ ուղում, հուն բերեք,
Դաղստանու ճուն բերեք։
Ելս—դյունս Թամամ ա,
Դարիք դուչս տուն բերեք։
ՍՀ 140

3 4· Ելս—դյունս հավաքեցի,
Դարիք աղբերս տուն բերեք։

***

Ծաբավել եմ, ջուր բերեք,
Ըսպահանու հուն բերեք·
Կրմեռնիմ ես դարիք տեղը,
Դարիք դուչս տուն բերեք։
ՍԳ 263

*) Մ· Աբեղյան, հին դուսանական ժող· յերգեր, Ցևրևան 1931 Թ· (Աբոտասդ· ՀԽՍՀ Գիտ· համալսարանի «Տեղեկագիր», № № 2—3, 4 և 6-ից) յեր· 225։

www.naregatsi.org

2 3· Երեվանու բան բերեք,
Վախում եմ՝ զարիք մեռնեմ։
ԱԴ 115

Ջուրս կեծ ա, ջուր բերեք,
Սպիհանա հուն բերեք.
Տուն հավասար թամամ են,
Զարիք զուչը տուն բերեք։
ԱՋ 375

***

Ցես ծարավ եմ, ջուր բերեք,
Սարերիցը ջուր բերեք.
Տանըցիքս թամամ են,
Դրացի յարս տուն բերեք։
ԱԺՄ. 52

***

Ճրագ երեք, լուս երեք,
Տես՝ Խաղ ասի խաղերից դուս։

3391

Սարեր, ձորեր, յիս կացեք,
Իմ յարի ճամբեն բացեք.
Ցար յարի հետ խոսելիս՝
Ականջ դրեք, իմացեք։
ՀՄՆՄ. 31

123· Սարեր, ձորեր, իմացեք,
Դարդս չատ է, դիմացեք.
Ցար յարի հետ խոսելով։
ԱՋ 388

3392

Ջառակի որեր, անց կացեք,
Կորեք, մեղնից հեռացեք.
Թող համբարձումը չուտ գա,
Մեղնից չատ բարեվ արեք։
ՏՒ 145

3393

Ամպեր, ամպեր, հեռացեք,
Սարերի վրա կացեք.
Ամպիր, թե ասումած սիրեք,
Կարկիր անձրևի մի.ածեք։
ՏՒ 148

3394

Ցես որ մեռնիմ, ժամուն բաղչան
Թաղեցեք,
Վրայիս հողիկը մաղով մաղեցեք.
Նիշուն այլիքը յաշմով կապեցեք,
Աղբարս հանեցեք, իս մեջը դրեք։
ԲՆԱ. 776

3395

Ցես դեղեն չեմ, դարիք եմ,
Դոր կ'երթամ, հուն թաղեցեք.
Յարօջս դռնով անցուցեք,
Յարիկս կանչեք, դուս հանեք.
Դասամարդ մեջքեն քաշեցեք,
Թուխ թուխ աչքեր սրբեցեք։
ԱԵ 189

Հիմա. ինձի տարեք, յարիս դռնեն
անցուցեք։

3396

Կանա(ն)չ կանա(ն)չ կանչեցեք,
Կանա(ն)չ մեյդան բացեցեք.
Թագա չորեր հագուցեք։
Ինձ իմ յարին հասուցեք։
ԱԳ

3397

Կանանչ կանանչ կանչեցեք,
Կանանչ մեյդան բացեցեք.
Հարսն ու աղջիկ դուրս կը գան,
Պար ու սեյրան բացեցեք։
ԱՐ 136

3398

Ծառեր, ղուբ կանանչեցեք,
Սիրածիս ճանանչեցեք.
Վոր գա ձեր մոտով անցնի,
Ինձի չուտով կանչեցեք։

3399

Ցավրուչիս բոյով չուխա կարեցեք,

www.naregatsi.org

Զուխային բոլորը սրմա թաւիեցեք,
Նշանծին անունը մէջը գրեցեք։
ԲՆԱ. 671

3400

Հա՛յ հազուցեք, հազուցեք,
Տարեք, բաղչան թազուցեք,
Բմբուլ կոդինք ձգեցեք,
Վարդ ծաղկանց մէջ քուն գրեք։

3401

Ինձի տարեք, յարիս գունեն
անցուցեք,
Ճարաններս բացեք, քաֆիր յարիս
ցցուցեք.
Մատվրներս կտրեցեք, մոմ երեք,
վառեցեք,
Ալապը խունկ երեք, վրաս ծխեցեք.
Ինձի տարեք, յարիս գուռը
թաղեցեք։
ՋԲ 21

Հմմտ. Ես գնդեն չեմ, գարիբ եմ։ Այս յերգերի համար հմմտ. ՎՄՄ 63 հտ. «Կարիբ եմ, ձեր գուռն եմ իկե».
ՀՀ 300. «Ցաման, յաման, իս Ուսկուտար անցուցեք». ՀԱ. 475. «Աման, աման, իս Իսկիւտար անցուցեք»*)։

3402

Աչխենի կաքավու քելէ
Տարավ Անտոնի գլխու խելէ։
Խորտա եր Աչխենը,
Կորտա եր Աչխենը։
ՏԽ 184

3403

Արի մի վախէ պար խաղանք,
Տնկոզ մնանք, չկաղանք.
Հարսանեքիդ ալ(յ)ուրը
Մուղնու ուխտից վազ աղանք։
ՀՄԽԲ 27. ՏԽ 156.
ԲՄ 146

3404

Իրար հետ բազը գնանք,
Ուռենք, խմենք, լիանանք.
Թշնամու աչքը հանենք,
Մեր ասածուց գոհանանք։
ՀՄԽԲ 27

1 3 4. Իրար հետ սեյրան գնանք,..
Դուշմանի սրտով չհլավ.
Ասոված[ն]ից գոհանանք։
ՏԽ 210

3405

Արի ինձ հետ ուխտ գնանք,
Կենտ մի՛ մնա, զուխտ գնանք.
Մեռնեմ ավետարանին,
Ինչի՞ գարատակ-բուխտ գնանք։
ՏԽ 176

3406

Եսոր պատ ա, պատ կենանք,
Չհատ ա, չհատ կենանք.
Չեռքդ [ինձ] մեկնի, ձեռք տանք,
Գյամին նստենք, անց կենանք։
ԱՋ 373

3407

Աղբեր, արի, աղբեր, յեզները
բառնանք,
Երթանք գարիբ երկիր, թեզոք յետ
դառնանք։
ՏԽ 76

3408

Տեր Հուսկան-որդու անուշ վանք,
Աղջիկ, դու արի երթանք,
Երթանք, գլուխ գնենք, դանք։

3409

Ոսկին չաքրին արանք-արանք,
Մուրադըդ տա Ղազարոս վանք.
Ոխտը տարի քանդիր իմ կյանք։
Արի՛, արի՛, դու իմ յարն ես։
ՀԺԽ 113

*) Տես նաև Մ. Աբեղյան, Հին գուսանական ժող. յերգեր, Ցերևան 1931, յերգ 242 հտ։

www.naregatsi.org

3410

Մի նուռն ունիմ քաքաբանք,
Զորս ղոյն ա փսպարանք.
Փսպարանքս տեղ հասնի,
Սիրած յարս ինձ հասնի:
ԱՋ 381

3411

Ցեւ ու յարս ջահել ենք,
Թուղթ ու պայման արել ենք.
Թաղավորը չխերի,
Չթանենք՝ մենք վայելենք:
ՀԺԵ 109

3412

Եկեք, երթանք, դարի պոկենք,
Հայլի բերենք, ղւսլա կոկենք.
Երթանք Զուլոյի դռանը չոքենք,
Բալբյամ Զուլոն ընդյանց պոկենք:
ՔՀ 177

3413

Առավոտ դարի պոկենք (պոկինք),
Հայլի թե ղւսլա կոկենք (կոկինք),
Սիրուններու լավը ջոկենք (ջոկինք):
Ա՛խ լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Կանանչ ու կարմիր լուրիկ:
ՋԲ 22

3414

Իրար հետ ծաղիկ քաղենք,
Թչնամու սիրտը դաղենք.
Մեկմեկու խոսքե չհլնենք,
Աչխարքում քանի սաղ ենք:
ՀՄԽՄ. 29
2 3 4. *Դուշմանի սիրտը դաղենք.*
Մեկմեկու խոսքից չհլնենք,
Քանի աչխարքում սաղ ենք.
ՏՒ 214

3415

Եկեք, դնանք, մուխ անենք,
Դամչուտ թալին ծուխ անենք,
Ով ինձ սիրածիցս հանի,
Վորդու թաղը թուխ անենք:
ԱԺՍ. 53

***

Եկեք, դնանք, ոխն (ուխտ) անենք,
Մին ծմակում ծուխ (ծուխ) անենք.
Ումը վոր մին յար չունի,
Գյուղացի դռանին թուխ (թուխ) անենք:
ԱԺԲ 86

***

Ա՛յ ուխ անենք, ուխ անենք,
Ղխմատաին ծուխ անենք.
Ով պիտմեր խոսա,
Թաղն, ուսկասլը ծուխ անենք:
ԱՋ 372

***

Դե՛, թուխ, թուխ, թողը հանենք,
Տես՝ հով, հով լինի:

3416

Տվենք, մարդերը հանենք,
Թմբերը մին մին անենք.
Տեսնենք՝ ում յարն ա գալում,
Ձամբեն ռեհան ցանենք:
(Քաղհանի)

3417

Համքարճման վիճակ հանենք,
Մի լավ կերուխում անենք.
Աչնան անուշ որերին,
Եհթիչամով քեզ տանենք:
ՏՒ 211

3418

Զադդան բերեք հայ անենք,
Մեր դուժինին վայ անենք.
Մեր դուժինը սաղ ըլնի,
Սուիրի վրեն աղ ըլնի:

www.naregatsi.org

***

Զայնիկ բերեք, չայ անեմ,
Մեր կամպանին փայ անեմ.
Մեր կամպանին ազ ըլնի,
Թամադան սարսաղ ըլնի:

3419

Գյանջու ուղին փուչ անենք,
Բո վռանները քուչ անենք.
Քանի վախտ ա տևսել չեմ,
Ցև(կ) մին յախչի խուչ անենք:
Ա.Զ 378

3420

Ցևս, դու նատենք, բաս անենք,
Դլխիդ մատմատ խաս անենք.
Միննաֆ անենք մեր ախրին,
Չհասը հաս անենք:
Ա.Զ 379

3421

Վիճակ, արի քեզ տանենք,
Կարե կաուր դուս անենք.
Վիճակը տանից դուս եկավ,
Վրեն յերկնքից լուս եկավ:
(Վիճակի)
Ա.Ժ.Ա. 61

3422

— Ցև, յել, յելի՛ պարենք:—
— Ե՛հ, չեմ ու չեմ, չեմ կրնա պարել,
— Ցև, յել, յելի՛ պարենք.
Ե՛հ; սաչախիդ պրնդրնդոցին,
Կաքավն եկավ, ճուտեր տարավ:
ԿԺԵ 41

3423

Ագռիկ, յար անենք, յար անենք,
Ցարալու սրտիս ճար անենք:
(Կրկնակ)
ՔՄվ. 22· Ա.Ե 204

3424

Եկեք, դնանք, ծեր անենք,
Մինձոր կծենք, թոլ անենք.
Հուր վոր (ում վոր) մին յար չունի,
Դլխին թխենք, դեն անենք:
Ա.Դ 116

3425

Ցևթիմ բևխին հեր անենք,
Կաթն ու մածնին մերան ենք.
Լավ պյուլում ասող ագռիկ,
Մինչև լուսը սեր անենք:
Ա.Զ 373

***

Նախըրպնին վար կ'ենենք,
Տևս՝ Ձեր տան տակին վար կ'անեմ:

3426

Աբի, դիլբար, բաղար մ'ենենք,
Ծոցդ բաղչա բար չունիս.
Ցևս քու սիրուն դեբրեդեր եմ,
Դուն խակի խաբար չունիս:
Ձևս վոր դա դարդս հարցընել,
Ձալլա՛մ, եվհըբար չունիս:
ԲՆԲ 524

3427

Ձալդ արա, պրծընենք,
Դոստ ու դուշման հարցընենք.
Սրբերին ճրագ վառենք,
Դուշմանի բալան կորցնենք:
Ա.Ժ.Ը 31
Ընչալե չուն կևսրևկ մ'ունենք
(ունենա),

3428

Փուչին վեր չեմբին մտցեր,
Մըչման հետին կ'իմանանք:
ԲՆԱ. 313

www.naregatsi.org

***

Յես աղջիկ ենք, բեյլի յենք։
Տես՝ կաքավ կայներ վըրը քարին։

3429

Հերթը մերն է՝ ջուր բերենք,
Մեր սիրուհին տուն բերենք։
Թե վոր յարս նազ անի,
Կապած ձեռներով բերենք։
ԲՄ 136

***

Աղջի՛, Տամերդ ջուխտ երենք,
Տես՝ երեվան ուխտ եմ արել։

3430

Ես յանը պոպոք,
Են յանը պոպոք։
Քաղքըցուն կ՚առնեմ,
Հաղինն ա սապոք։
ԺՀ 20

3 4։ Սիրել եմ, կ՚առնեմ,
Հաղինն ա սապոք։
ԱՀ 337

3431

Դնացի ջուրը լվացք,
Սապոնս է ոսկեջրած։
Իմ հերն ու մերն ի՞նչ անեն,
Ճակատիս ես եր գրած։
ՔՀ 165։ ՏԽ 209

3 4։ Ի՞նչ ասեմ հորն ու մորս,
Իմ ճակաին ես եր գրած։

Դնացի գետը լվացք,
Սապոնըս ոսկեջրած։
Հերս ու մերս ի՞նչ անեն,
Ճակատիս ես է գրած։
ՔՀ 180

1։ Դնացի չայը լվացք։
ՆՀՋ 109։ ՌՄ 111։
ԲՍ 151

1 4։ Դնացի չայը լվացք...
... Ես եր ճակատիս գրած։
ԱԴ 170

123։ Դնացի չայը վլասք,
Սապոնն եր ոսկեջրած։
Ի՞նչ անի հերն ու մերը։
ԱՔ 340

3 4։ Իմ հերն ու մերն ի՞նչ անին,
Իմ ճակաին ես եր գրած։
ԹՄԿ 60

***

Տաչար գրեր եմ լվացք,
Սապոնդ եր ոսկեջրած։
Ի՞նչ անեմ քու հեր ու մեր,
Քու ճակաի գիրն եր գրած։
ՓՇ 74

***

1—4։ Դու կայներ ես դուն ի լվացք,
Սապոն ի ձեռ ոսկեջրած։
ՀԺԵ 94

***

Դնացի չայը լվացք,
Սապոնիքըս ոսկեջրած։
Խալխ ընձի նազար պիտեյին,
Ցարար յես ո՞ւմն եմ գրած։
ՀԺԵ 117

Տես՝ Եղունիկ նստե բակն ի լվաց...
Տես՝ Դու նստեր ես ծովն ի լվաց։

3432

Ջայիրն եմ գրե լվացք,
Սապոնս ա ոսկեջրած։
Սապոնս գյուլ ա գառե,
Լեղուդ բիլբուլ ա գառե։
ԱԵ 192

www.naregatsi.org

3433

Աբի երթանք արան ի ջրառուք
(վ. ջրառուկ),
Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն.

Ֆաղնք դատե մի եչխարուկ,
Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն,
Ջինար բոյիդ չես դուրբան.
Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն,
Սեվ աչերուդ չես դուրբան.

Կանչեմ՝ չար, արի՛, չուտ արի՛,
Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն.
Ջուր չի՞ըր մնաս մենակ քնուկ:
Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն,
Ջինար բոյիդ չես դուրբան.
Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն,
Սեվ աչերուդ չես դուրբան.
3 4. Ջուր չի՞ըր մնաս մինակ քնուկ.
Կանչեմ՝ չա՛ր արի՛, չուտ արի:

ՏԹ 233

———

ՅԱՆԿ

		էջ
	Ներածություն—ժողովրդական խաղիկները	7
1.	Խաղ ու տաղ	»
2.	Գյուղական բանաստեղծություն և գեղջուկ խաղատացներ	10
3.	Գյուղական սիրո յերգը	15
4.	Աշխատանքը խաղերի մեջ	24
5.	Հասարակական խավերը խաղերի մեջ	35
6.	Բնությունը խաղերի մեջ	46
7.	Խաղերի հորինվածքը	50
8.	Վոտանավորը	59
9.	Աղճատում և վարիանտներ	68
10.	Խաղերի զարգացումը	82
11.	Յերգերի զարգացումը խաղերից	90
	Առաջաբան	109
	Ժողովրդական խաղիկներ	121

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Խաղիկների 123-րդ և հետևյալ մի քանի էջերի վրա կան խաղիկների և սրանց թվանամարների նկատմամբ ուղղումներ, որոնք առաջացած են համբագրողից անկախ կերպով։

ԽՄԲ.

www.naregatsi.org

Տեխ. խմբագիր՝
Առ. Ալթունյան
Սրբագրիչներ
Ս. Շահբազյան
Վ. Ավագյան

Վ/Ֆ 2497 Հրատ. 4085
Պատվեր 884. Տիրաժ 4000
Հանձնված է արտադրության 14/I 1937 թ.
Ստորագրված է տպագրության. 20/VIII 1940 թ.

Հայպետհրատի տպարան, Ցիրևան, Լենինի 65

www.naregatsi.org